

*Bilgi
güçtür*

Eğitim Dizisi-1

HALK SINIFI II

Haziran
yayıncılık

Halk Sinifi 2

(Halk İçin Kurtulus dergisi egitim yazilari) **haziran**

yayincilik

haziran yayincilik

Egitim Dizisi -1

Halk Sinifi - 2

Birinci Basim Tarihi : 2003
Baski : Maya Matbaas i
Tel : 501 22 99

HAZIRAN YAYINCILIK
Koçibey Sok. Yücel Ishani. No: 22/23
Fatih/ISTANBUL

Yayinevinden

İki cilt halinde yayıma hazırladığımız bu kitapta, 1996, 1997 ve 1998 yıllarında, 100 bölüm halinde Kurtulus dergisinde, "Halk Sinifi" yazı dizisinde yayınlanan eğitim yazıları bulunmaktadır.

Ele alınan konuların bir çoğu elbette "özet" niteliğinde, konunun en temel yanlarını yansıtmaktadır. Bugün de hala güncelliğini koruyan "Halk Sinifi" konuları, asgari bir eğitimi esas almakta, mücadelenin asgari ihtiyaçlarına cevap olmaktadır. Kimi bölümlerin sonunda yer alan "Sinif kitaplığı" bölümlerinde de iste bu nedenle konuya ilişkin kaynaklar önerilmiştir.

Bilgi, güçlü bir örgütlenmenin, güçlü bir devrimci kişiliğin oluşmasının vazgeçilmez koşuludur.

Halk eğitime ve kadrolaşmasına, yaşadığı ülkeyi ve sorunların kaynağını çözümleyebilen devrimcilerin yetismesine katkı sunması dileğimizle.

Halk Sinifi

Ders: 54

Burjuva Medya ve Psikolojik Savas

Geçen gün Sabah gazetesinin 3. sayfasini açar açmaz öyle bir öfkelenim ki, haberin (yazılanlara haber de denmezdi ya) tamamini bile okumaya tahammül edemedim. Pek adetim olmadığı halde gazeteyi burusturup attım. Sabancı eylemini gerçekleştirdiği iddia edilen devrimcilerden biri hakkında asagilik, rezilce bir iftira daha yazmışlardı. Tabii ilk kez yazmıyorlar böyle bir şeyi. Televizyonların, gazetelerin çok büyük bir bölümü adeta halka karşı kullanılan bir silah durumunda... Biz gazetelere, kupürlere bakarken Selim Abi çalışmayı başlattı.

- Evet arkadaşlar, görüyorum ki, herkes getirdiğimiz gazetelere, gazete kupürlerine bakıp sinirleniyor. Böyle iste. Psikolojik savastan oldukça sık söz ediyoruz değil mi? Askeri anlamda savas kursunlarla, bombalarla yürütülüyor, psikolojik savassa esas olarak burjuva medya aracılığıyla. Bu nedenle ikisi birbiriyile içiçedir. Bugünkü konumuz da bu.

Yalnız ben konuya geçmeden önce bir şey daha belirteceğim. Aslında çok ilginçtir; Sabancı eyleminin üzerinden o kadar zaman geçti, ama kar-si-devrimciler hala bu eyleme saldırmaktalar, eylemin yarattığı büyük etkiyi, sempatiyi nasıl olur da zayıflatırız çabası içindeler. Burjuvazi bu açıdan hakaten hirsli, kinci. Biz bile yaptığımız eylemleri bir süre sonra unutuyoruz, oysa propaganda açısından gerçekten çok güçlü eylemlerimiz var, sürekli gündemde tutmamız gereken eylemler. Karşı-devrim ise unutmuyor, her vesileyle bu eylemleri karalamaya çalışıyor. İşte Sabancı eylemi. Önce komplo teorileriyle karalamaya çalıştılar. Sonra bir haini kullandılar. Ama hepsi ters tepti. Yine de işte saldırılarını sürdürüyor. Bir gram da olsa zarar veririm, birilerinin aklına bir nebze de olsa **süphe** düşür-**sem** kardır diyor. Ve bu karşı-devrimci propaganda da yine "medya" denilen araçtan sürdürülüyor. Evet, kimdir bu medya, neyin nesidir, neyi niye yapıyor? Evet, Ömer seni dinliyorum:

- Önce bir kavramdan başlayalım. Bu "medya" kavramı aslında dilimizde oldukça yeni bir şey. Basın yayın araçlarının, gazete, televizyon, radyo vb.nin tümü için kullanılıyor. Tabii bizim burada esas sormamız gereken sudur: Medya zulüm düzeninin neresinde yer alıyor?

Emperyalizmin, oligarsinin yapmak istediklerinden birisi de **moral değerlerini ve umudunu kaybetmiş, sinmiş, kültürel yozlaşmaya ve bozulmaya uğramış** bir toplum yaratmaktır. Çünkü, ancak böyle bir toplum emperyalizmin, oligarsinin vahsice sömürüsüne boyun eğer. Oligarsinin, bunları sağlayabilmekte en az polisi, askeri kadar önemli bir aracı da burjuva medyadır. Dolayısıyla burjuva medya yayın politikasını, neyi yazıp neyi yazmayacağını polis seferlerinden, MIT'cilerden, generallerden, kontr-gerilla seferlerinden aldığı direktiflere, MGK kararlarına göre belirliyor. Bu işi yaparken asil olarak sunlara yöneliyor:

- Bilinç bulanıklığı yaratıp halkın bilincini çarpıtmak,
- Su ya da bu konudaki tepkileri yumusatıp düzen içi kanallara akıtmak,
- Kitlelerin fazla düşünmelerine fırsat bırakmadan kosullanmalar ve yargılar yaratmak,
- Gerçekleri yalnızca kendi isine geldiği gibi vererek oligarsinin ideolojisini, politikalarını kitlelerin günlük yaşamına sokabilmek.

Bunları daha da çoğaltabiliriz tabii. Bu saldırı politikasında burjuva medya psikolojik savaşın silahtır olurken aynı zamanda ideolojik mücadeleyi de beraberinde yürütüyor. Bu ideolojik mücadelenin amacı ise, iki noktada özetlenebilir: **Birincisi**, düzene karşı devrimci mücadeleyi "mahkum" etmek, **ikincisi**, burjuvazinin kültürünü, yaşam tarzını yerleştirebilmektir. Bu noktada da tabii ki burjuva medya asil olarak devrimcilere yöneliyor.

- Bazen okumasak mı acaba diyorum.
- Tabii bu da bir yöntem Erdal. Ama tartıştığımız psikolojik savaş ve ideolojik mücadele açısından çözüm bu değil. Elbette magazinden başka bir şey yazmayan ivir zivir gazeteleri, programları izlememeli, izlenmemesini sağlamaya çalışmalıyız. Keza halk hareketi geliştikçe burjuva basına karşı boykot dahil çok çeşitli biçimlerde pratik tavırlar da geliştirebiliriz. Ancak şu an biz diğer yönüyle ele alıyoruz. Gazete ya da televizyon, bir biçimiyi izliyoruz, halk da izliyor. Somut durum bu olduğuna göre, asil olarak bu açıdan ne yapabiliriz diye düşünmek durumundayız. Evet, burjuva medya karşısında ne yapacağız, nelere dikkat edeceğiz?

- Sanırım **ilk önemli nokta** izlediklerimizi doğru değerlendirebilmektir. **İkincisi** de saldırılar, demagojiler karşısında duyarlı davranmaktır.

- Evet, Selma'nın belirttiği bu iki nokta çok önemli. Konuya bunları açarak, örnekleyerek devam edelim. Evet, devam edebilirsin Ömer.

- O zaman ilk bakacağımız sunlar: burjuva medyayı nasıl takip ediyor, düşman cephesindeki gelişmeleri nasıl değerlendiriyor ve ne tür sonuçlar çıkarıyor? Düşmanın ne tür politikalar üretip, taktikler denediğinin istihbaratını oralardan çıkartıp karşı taktikler geliştirilmesine kafa yoruyor muyuz?

İlk önce şöyle düşünelim. Haberleri izlerken veya basını okurken o haberle ne yapmak istedikleri üzerine düşünüyor ve yorumluyor muyuz? Yoksa haberlere şöyle bir göz atıp aynı teraneler deyip es mi geçiyoruz? Çoğunlukla ikincisini yapıyoruz. Düşman hareketimize, önderliğimize mi saldırıyor, nasıl olsa cevap verirler diyoruz. Düşman yeni bir uygulama mı baslatıyor? Nasıl olsa sürecin tahlilini yapan, politika üretkenler var, bir yayinimiz var, oradan okurum diye düşünüyoruz. İşte yanlış bir sekillenmiş burada baslıyor: Sejdllenisten öte tembellik, politika üretme sorumlulugunu üzerinde hissetmeme. Peki yayinimiz elimize ulasmadiginda politikaları, gelişmeleri tepeden birileri mi aktaracak bizlere? Ya örgütsel bağlar da koptuysa? Tabii burada bir parantez açıp suna da değinmeliyiz: Kendi yayinimizi nasıl okuyoruz? Bunda da hazirlopçuluk yaptigimizin örnekleri az değil. Okuyup geçiyor, kavramaya, yorumlamaya çalışmıyoruz. Bunu yapmadigimiz için de politika üretmiyor, politik değerlendirmeler yapamıyo-

ruz. Yani, hazırlopçuyuz, düşünce tembeliyiz. Tabii böyle olunca, kaçınılmaz olarak düşünmeyen, yaratamayan, süreçten kopuk, politikalarımızı hayata geçirmede isteksiz, burjuvazinin ideolojik saldırılarına cevap vermede hantal, duyarsız insanlar haline gelinecektir.

- Bunu biraz daha açmakta yarar var. Gelişmeleri izlemek zorundayız. Ancak gelişmeleri takip ettiğimizde yaşadığımız dünyayı ve ülkeyi tanıyabiliriz. Burjuva medya deyip geçmeyelim. Her türlü haberi, burjuva kurumların hazırlıklarını izleyip "ne diyorlar, nasıl bir politika izliyorlar, devrimci mücadeleye nasıl yöneliyorlar, iç çelişkileri neler?" sorularının cevaplarını da bunlarda buluruz. Haberlerin verilmiş biçiminde bizi ve halkı yönlendirmek istedikleri noktayı yakalayabilmeli ve anında değerlendirme yapabilmeliyiz. Deyim yerindeyse biz haberin arkasını okuyabilmeliyiz. Politik üretkenliğin temeli de biraz budur. Yaptığımız eğitim çalışmalarını, pratiğimizi günlük yaşantımızla ve gelişmelerle birlikte değerlendirdiğimizde eksik de olsa, yetersiz de olsa mutlaka bir politik üretkenlik ortaya çıkacaktır. Politika ürettikçe tartışacak, düşüncelerimizi daha da zenginleştireceğiz. Okumayan-araştırmayan-tartışmayan bir devrimci zamanını başka şeylerle geçiriyor, devrimin sorunlarıyla ilgilenmiyordur. Oysa bir devrimcinin "*ben politika üretemiyorum*", "*süreci değerlendiremiyorum*" demeye hakkı yoktur. Gelişmeler çok açık ve net olarak ortadadır. Klasik deyişle "sokaktaki vatandaş" bile gelişmeleri bir çok yönüyle tahlil ediyor. Burjuva basında yazılanları politik hale getiremiyorsak, halk kitlelerine giderken de "*bu düzen şöyle, bu düzen böyle*" der, bildik şeyleri okuruz. Düşman cephesindeki gelişmelerden, politikalarından bihaber oluruz. Oysa halka giderken bizim gündeme, düzen politikalarına ilişkin alternatif politikalarımız mutlaka olmalıdır. Gelişmeleri takip etmek, kavramak durumundayız. Kahvedeki adamın gündemini, nabzını da başka türlü yakalayamayız. Parti bizden, hazır politika bekleyen, memur insanlar olmamızı değil, politika üreten olmamızı istiyor. Bir kadro, hiç bir bağının olmadığı koşullarda süreci doğru değerlendiren ve sürecin önünü açabilecek politikalar ortaya koyabilendir. Ne yapılacağını bilemiyorum deyip bekleyemeyiz. Güncel anlamda da şöyle bir gerekçemiz olmamalıdır; "*zaman yok, TV izleyemedim, gazete okuyamadım*". Gelişmeleri mutlaka bir yolunu bulup izlemeliyiz. Politika üretmek ve kendimizi politik hale getirmek için bunu başarmak zorundayız.

- Bir de şu hemen hepsinin ağzından düşürmediği tarafsızlık meselesi var. Tabii yalan söylüyorlar. Her haber yorum maksatlıdır. Tarafsızlık diye bir şey yoktur ve burjuva basın da "objektif gazetecilik" falan dese de taraflıdır. Örneğin 1 Mayıs 1997 ve İngiltere'deki seçimler aynı gündü ve İngiltere'deki seçimler ilk haber, ikinci haber 1 Mayıs olarak verildi. Burjuva medya bu iki haberi niçin yarıştırıyordu? Çünkü 1 Mayıs halk kitlelerine alternatif gösteriyor. Oysa medya 1 Mayıs yerine dünyada "sol" rüzgarların estiğini bilinçlere sokarak Türkiye'de de böyle bir gelişmenin olması gerektiğini vurguluyor ve düzen solunu alternatif gösteriyor. Türkiye'deki solculara da diyor ki, böyle olursanız sizi destekleriz! İşte bugün ÖDP vb.

reformistlerin geldiği durum ortadadır. Avrupa'da estirilen sol-reformist rüzgara kendisini kaptırmış, düşman cephesiyle ittifaka girmeye çalışıyor. Niye? Çünkü burjuvazi onun gündemine çoktan girmiş. Alternatifi CHP ile ittifakta görüyor ve halkın tepkilerini düzen içine çekiyor.

- Yeniden burjuva basına dönersek... Geniş kesimler burjuva basının asıl niteliğini görmekte zorlanabilirler de. Çünkü bu gazete ve televizyonlar, bir yandan devrimcilere saldırırken, sanki aynı zamanda demokratikleşmeyi savunup, düzeni eleştiren bir görünümde dirler. Mesela en başta sık sık basın özgürlüğü savunucusu kesilirler. Basının hür olduğu, halkın haber alma özgürlüğünün engellenemeyeceği üzerine programlar yaparlar.

Gerçekten ülkemizde basın hür ve özgür mü? Burjuva basın-yayın kuruluşları hür ve özgür basından yana mıdır? Halkın haber alma özgürlüğünü savunurlar mı? Tabii ki bu sorulara olumlu cevap vermek imkansızdır. Özellikle bu noktadaki tavırları, oligarşi içi çeşitli çatışmalar nedeniyle mızrağın ucunun biraz da kendilerine dokunmasının sonucudur, başka da bir şey değil. Bırakalım RTÜK'ün, polisin baskılarını, burjuva medya, sansürü öncelikle kendi kendine uygulamakta, halkın haber alma özgürlüğünü kendi eliyle kısıtlamaktadır. Hatta kısıtlamanın da ötesinde haberlerin özünü burjuvazinin çıkarları oluştururken, yalan, çarpıtma her yönüne başvurulmakta, bunun çerçevesini ise kontrgerilla belirlemektedir.

Yine 1 Mayıs'ı örnek verebiliriz. Bildiğimiz gibi 1 Mayıs öncesi tüm medya kuruluşlarına Genelkurmay tarafından kapsamlı bir brifing verildi. Brifing etkisini hemen gösterdi. Medya bir kampanya başlatarak halkın meydanlara akmasını, alanları zaptetmesini mümkün olduğunca engellemeye çalıştı. *'Yasadışı terör örgütleri provokasyon peşinde'* türünden haberlerle, önceki yılın çatışma, ölüm görüntüleriyle halk üzerinde korku ve tedirginlik yaratmaya çalıştı. Medya kendine öğretilenleri çok iyi kavramış ve uyguluyordu.

Mesela o zamanki bazı gazetelerden kestiğimiz kupürler burada:

"...Geçen yıl 1 Mayıs eylemini kana bulayan radikal sol gruplar 1 Mayıs öncesi güç ve eylem birliği oluşturmak için toplanıyorlar..." 11 Nisan 1997 tarihli Zaman'dan bu. Hürriyet'te, Sabah'da aynı içerikli haberler... Bakın mesela bir tane daha: "Dev-Sol lideri Dursun Karataş Yoğun Bakımda..." Bu da 16 Nisan 1997 Gözcü'den. Bakın görüyor musunuz, ne kadar çok yönlü saldırıp etkilemeye çalışıyorlar.

- Aslında basın ve TV'lerin kontrgerilla tarafından nasıl yönlendirildiğini anlamak için 1 Mayıs'lara bakmak bile yeterlidir. Mesela MGK'nın Şubat ayı raporu olarak açıkladığı ve hayata geçirilmesini hükümetten istediği halka karşı **"Sistemli Psikolojik Harekat"**ın ilk adımları da 1 Mayıs öncesi bu tür kontra haberlerle atılmış oluyordu. Yine adı geçen raporda hükümete medyayı daha etkin kullanma **"tavsiyesi"** iletilmişti.

Bu kadar da değildi. Bir yandan korku ve panik havası yaratırken diğer yandan da devletin estirdiği terörü gizlemeye, basılan yüzlerce evi, derneği, gözaltıları yok saymaya çalışıyordu. 1 Mayıs'ı yansıtırken de misyonunu sürdürmüştü: Ekrandan yansıyan MGK sendikacılarının, reformistlerin

görüntüleriyle polisin, jandarmanın görüntülerinden ibaretti. Onbinlerce insan ise çok küçük marjinal gruplar olarak verilmek istendi. Medya yine tek ilkesine sarılmıştı: Saklayabildiğini sakla, saklayamadığını çarpıt.

- Yalnız 1 Mayıs değil. Oligarşinin hangi manevrası varsa, hangi saldırısı oluyorsa, onda mutlaka bu burjuva medyanın bir payı, rolü vardır. Mesela hapishanelere yönelik saldırı ve katliamlar...

Hapishanelere yönelik politikalarında her katliam öncesi süreçte medya koro halinde hapishaneleri hedef göstermiştir. Dikkat edin, Eskişehir tabutluklarının açılması, Buca, Ümraniye katliamları ya da Ölüm Orucu direnişinden önce hep; *"Hapishaneleri örgütler yönetiyor"*, *"Hakimiyet teröristlerin elinde"*, *"Hapishaneler örgütlerin eğitim kampları"*, *"Eylem talimatı hapishaneden"* gibi haber ve yorumlarla hapishaneleri hedef göstererek baskı ve katliamlara zemin hazırlamışlardır. Hapishaneleri dilinden düşürmeyen medya, katliam sonrası suçluların hesap vermesi noktasında tek bir haber yapmak bir yana, katliamın suçlusu olarak da katledilen, saldırıya uğrayan devrimci tutsakları göstermiştir. Ve katliam sonrasında her gün tanık olduğumuz hapishane haberleri bir anda kesilmiştir.

- Gazetelerin bu işlevine değinirken, tabii onların köşe yazarlarına da değinmek gerekiyor. Bunlar saldırının bir anlamda koç başlarıdır. Burjuvazinin ideologlarıdır. Çoğu dolar üzerinden maaşlarla çalışırlar. Maaşların 12 bin dolardan 65 bin dolara kadar olduğu belirtilmektedir. Kaç milyarlar ediyorsa artık?.. Korumalarla dolaşırlar. Çünkü halktan aynen işkenceciler gibi korkarlar. Çünkü doğrudan ellerine copu almasalar da, yazdıklarıyla o copun kullanılmasını savunur, kullanıldığında onu **saklama ve aklama** görevini üstlenirler.

Mesela bakın Emin Çölaşan bir seferinde ne yazmış;

"İnanılmaz görüntüler. Dünyanın hiçbir ülkesinde görülmesi mümkün olmayan olaylar. Sanıklar mahkeme heyetine karşı saldırıya geçiyor. Slo-ganlar atılıyor. (...) Bana -hangi rejimle yönetiliyor olursa olsun- dünyada tek ülke gösterin ki mahkeme salonlarında böylesine utanç verici olaylar olsun. Gösteremezsiniz."

"Minik kuş" uyla kontrgerilladan, MİT'ten haber uçuran bu satılık kalem, pek çoğu gibi devrimcilere düşmandır ve korkar. Korkusu büyüdükçe de bir şeyler yapın diyerek çırpınır. Aynı yazıya devam ediyor: *"Adliyede olay çıkarmanın cezası ağırdır. Her yerde ağırdır. Bizde sıfırdır."*

Saldırın, katledin diyor. Mahkeme ve hastanelere gidiş gelişlerde, ringde, koridorlarda tutsakların öldürüleseye dövüldüğünden, daracık bir hücrede, tıksık tıksık 8-9 saat ayakta bekletildiğinden, yani yaşananlardan habersiz değildir. Mahkemelerdeki adaletsizlikten, tamamen keyfi şekilde verilen onlarca yıllık hapislerden habersiz değildir. "Yetmez" diyor. Daha fazlasını yapın diyor.

- Ama Susurluk'tan sonra biraz değiştiler mi ne? diye sordu Serpil.

- Evet Uğur ne diyorsun bu soruya?

- Valla bence değişiklik yok. Ama Susurluk süreci burjuva medyayı da-

ha tam tanımak, düzen açısından taşıdığı işlevi net olarak görmek açısından önemlidir. Susurluk kazası sürecine kadar devleti, devletin büyüklüğünü ağzından düşürmeyen, yalanları, çarpıtmaları ile kontrgerillanın güçlü bir dayanağı olan medya kazayla birlikte bir anda "demokrasi" şampiyonu kesildi.

Yıllardır yazdıklarıyla devletin bir numaralı savunucularından olan Oktay Ekşi 5 Kasım 96'daki Hürriyet'te bakın nasıl yazıyor? *"Böylece anladık ki, Türkiye Cumhuriyeti Devleti maalesef boğazına kadar cinayete, uyuşturucu kaçakçılığına, gasp ve şantaja batmış bir örgüt konumuna sokulmuştur."*

"Devlet Çetesi", "Kaza 'Devlet Çetesi'ni Çarptı", "Karapara Kavgası", "Artık Hiçbir Şey Eskisi Gibi Olmayacak" türünden yazılar, manşetler, medyanın ortak sloganları olarak günlerce tekrarlandı.

Ne olmuştu da medya değişmişti? Aslında değişen bir şey yoktu. Yalnızca sömürünün ve terörün daha disiplinli hale getirilmesini istiyor, tekeller dışındaki güçlerin tasfiyesini amaçlıyorlardı.

Bakın aklımda kalan bir şey vardı: Susurluk kazası sonrası ATV Ana Haber Bülteni'nde İstanbul Barosu eski başkanı Turgut Kazan'ın Abdullah Çatlı için katil demesi sonucu Ali Kırca, *"Hakkında mahkeme kararı olmayan birine katil demek doğru olmaz. Cinayet sanığı demek daha doğru olur"* diyerek Abdullah Çatlı'a avukatlık yapmıştı. Ama aynı Ali Kırca şehit olan ya da tutsak düşen devrimcilerin haberini *"DHKP-C'li teröristler yakalandı", "DHKP-C'ye büyük darbe", "Teröristler ölü ele geçirildi"* sözleri eşliğinde büyük bir zevkle vermektedir.

Medya bütün bu süreç boyunca, bir kaç istisna program dışında çetelerin kime karşı kurulduğunu, kullanıldığını görmezden geldi. Hiçbiri çıkıp da *"Bu bin operasyon nedir?", "Kayıplar, katliamlar, faili meçhuller bu operasyonların içinde mi?", "Kimle, ne zaman, nerede yapıldı?"* demedi.

Nitekim geçen yıl sonundaki Çankaya Zirvesi'nden sonra medya, burjuva anlamda da olsa "muhalif" kimliğini bırakmış, manşetleri ve haberlerini hızla değiştirmiştir. Olay ve suçlar birkaç kişinin üzerinde döndürülme-ye başlamış, karanlık ilişkilerin "araştırılması" yerini "olay soruşturuluyor, alacakaranlık aydınlanıyor" türü oyalamalara bırakmaya başlamıştır.

Olay olduğu gibi ortada dururken, hatta soru işaretlerine her gün yenileri eklenirken medya MGK kararları doğrultusunda Müslüm Gündüz'leri, Fadimeleri adeta zorla gündem yapmaya çalışıyor, diğer yandan Susurluk'la ilgili gelişmeleri, yüzbinlerin katıldığı 5 Ocak Ankara mitinginde olduğu gibi, 1-2 dakikalık haberlerle geçiştirmeye çalışıyordu. Medya da, kontrgerillası, MGK'sı, Özel Tim'i, Meclis'i, polisiyle devlet aklansın ve olay en az zararla kapansın istiyor.

Çankaya zirvesi sonrasında MGK politikalarının belirlenmesi ve medyaya biçilen misyon üzerine bundan sonraki rotalarının ne olacağını en özlü ifadeyle 28 Aralık 1996 tarihli Hürriyet Gazetesinde Ertuğrul Özkök yazıyordu;

Özkök, Demirel'in ağzından *"Bakanlar Kurulu siyasi bir müessesesidir. Ama MGK devlettir ve Türkiye'nin en iyi çalışan müessesesidir. Her defa-*

sında bir tebliğ verirler. Bunlar fevkalade iyi tebliğlerdir” diyerek MGK’nın işlevini ve yönetimdeki esas söz sahibi olduğunu açıkladıktan sonra kendi yorumunu yazıyor;

“Çok değil bundan bir yıl öncesine kadar MGK Türkiye’de tartışılan bir müesseseydi... Ben eskiden beri bu kurumun önemine inandım...

“Susurluk olayı ne devletin, ne de güvenlik birimlerinin sorgulandığı bir olaydır.

“Türkiye’de bu birimlerin teröre karşı yaptığı mücadele hem basının hem de halkın takdirini kazandı. Açın gazeteleri, Dev-Sol operasyonlarından sonra verilen manşetlere bakın. İstiklal marşı okuyan vatandaşların fotoğraflarını görün.

“Bazı çevrelerde yargısız infaz eleştirileri yapılırken bile şu basın Özel Harekat mensuplarına ve yöneticilerine sahip çıkmıştır.”

Ertuğrul Özkök, MGK’nın medyaya verdiği görevle devleti aklamaya çalışırken, diğer yönden de kontrgerilla şeflerinin medyaya yönelik suçlamaları karşısında sitem edip katliamları savunduklarını belirtiyor.

Televizyon ve gazete aracılığıyla milyonlarca insana hitap eden medya siyasal olarak da belli bir “güç” durumundadır. Ve bu gücü esas olarak MGK’nın çizdiği politikalar doğrultusunda kullanmaktadır. Çiller’in kızgınlıkla da olsa söylediği “hükümetleri medya patronları kurdurup, indiriyor” türü sözleri bir yanıyla bunu ifade ediyor. Dünden bugüne medyanın değişmeyen tek gerçeği halkın karşısında yer almak, psikolojik savaşın bir unsuru olmak olmuştur

- Burjuva medya, bazen çıkarına göre muhaliftir ama muhalefetin her zaman düzen partileri kanalında gelişmesini ister. Yine Susurluk süreci somut örnektir. "1 Dakika Karanlık" eyleminin ilk bölümüne haberlerini, filmlerini yarıda keserek naklen yayınlarla yer veren medya, kontrgerillanın kulak çekerek hizaya sokmasıyla, eylemin ikinci ve 30 Eylül’den bu yana süren üçüncü bölümüne hemen hemen hiç yer vermedi. Çünkü eylemde bu noktadan itibaren devrimcilerin damgası vardı. Halk kitlelerinin ilgi alanını başka şeylere yönlendirmeye çalışarak polisin yer yer eyleme saldırmamasının zeminini de hazırladı.

Karartma eylemleriyle canlanan kitle hareketi Gazi, 16 Mart ve Newroz’da yakalanan ülke genelindeki kitlesellik ile doruk noktasına ulaştı. Cephe’nin giderek halk kesimleri tarafından daha çok tanınması ve benimsenmesi, Cephe’ye yakınlık duymaya ve giderek Cepheliler’in çağrılarıyla harekete geçmeye başlaması üzerine Medya yine asıl yüzüyle sahneye çıktı. Eylemin, Cephe’nin halk kitleleri nezdindeki meşruluğunu bozmaya yönelik kontrgerilla kaynaklı haberler gazetelerde, ekranlarda boy göstermeye başladı. Bu defa hedef özel olarak Cephe’ydi. Zaman, Aksiyon gibi sözde "dinci"lerinden Radikal, Cumhuriyet gibi sözde "solcu"larına kadar Sabancı’nın cezalandırılması gibi eylemlerimize, önderliğimize karartma eylemlerinde giderek öne çıkan Halk Meclislerine karşı iftirayla, demagojiyle saldırıya geçtiler.

- Evet, meselenin özü budur: devrimciler karşısındaki tavır.

19 Nisan 1992 tarihli Hürriyet gazetesinde belki bazılarınızın hatırlayacağı bir demeç vardı: **“Çok iyi bir hava yakaladık. Hükümetin desteği tam. Parlamento arkamızda. Basın desteğimiz var”** diyordu Necdet Menzir.

Neydi bu basın desteği?

Bugüne kadar yüzlercesine tanık olduğumuz yalanlar, çarpıtmalar, iftiharlar ve katliam, infaz şakşakçılığından oluşuyordu bu destek.

Mesela 18 Nisan 92 tarihli Sabah'ın şu başlığı kuşkusuz Menzir'in de çok hoşuna gitmiştir; *“Vatandaşların alkışı polisi de uygulandı. Önce operasyona katılan Terörle Mücadele Ekipleri otomatik silahlarını havaya kaldırarak ateşlediler.”* Gördüğünüz gibi operasyon üslerde bitmiş, burjuva basının sayfalarında devam ettiriliyordu. Her iki operasyonu da yöneten kontrgerillaydı. Basın, katliamın kutlamasını yapacak kadar insanlıktan çıkmış katilleri masum, katliamı haklı ve meşru gösterme, halkın devrimcilerin karşısında, polisin yanında olduğu görüntüsü verme görevini üstleniyordu. Direnişin gücünü, etkisini gizlemek de medyanın göreviydi. Basın, 16-17 Nisan operasyonu sonrasında *“Evden bol miktarda havyar ve viski çıktı”* haberleriyle de bu görevi yerine getiriyordu.

Evet bu medya böyle bir medyaydı işte: dağda şehit düşen bayan gerilla için tam bir utanmazlıkla *“Ölü olarak ele geçirilen dişi teröristin üzerinden uyuşturucu madde ve doğum kontrol hapları çıktı”* diye yazabilen de, Ümraniye katliamı sırasında *“Gazi olaylarını bahane eden 500 kişilik militan grup, Ümraniye’de polise ateş açınca çatışma çıktı”* diye yazan da bu medyaydı.

- İkiyüzlülük ve çarpıtma öylesine boyutlarda ki, elinize iki gazete alıp bakıyorsunuz birinin ak dediğine diğeri kara diyor. Ve sahiplerine bakıyorsunuz aynı kişi. Dinç Bilgin’ler, Aydın Doğan’lar. Aynı basın patronu, hem bulvar gazetesi, hem islami çevrelere hitap eden, hem muhalif, “sol” gözükken, hem de devlet politikaları doğrultusunda yayın yapan başka gazeteler çıkarabilmektedir. Hesapta farklı eğilimdeki gazeteler, ama sahipleri aynı holding. Amaçları farklı kesimlere hitap ederek onları düzen sınırları içerisinde tutmaktır. Tabii diğer bir boyutu da, daha çok kar için her türlü “müşteriye” seslenmektir.

Cem Uzan’lar, Aydın Doğan’lar, Dinç Bilgin’ler, Enver Ören’ler düzen çarkının parçası değil, kendisidirler. Aralarındaki görünürdeki fark, düzene muhalif olma noktasında değil, düzenden daha fazla çıkar sağlama noktasındaki görüş farkıdır. Çünkü hepsinin bu düzenden çıkarları vardır ve hepsi bu düzenin devamını isterler. Çünkü düzen kendileridir. Ve bu yüzden de asıl dertleri devrimcilerle. Devrimden ve devrimcilerden korkar, onların yok edilmesini isterler. **Çetelerle belki devletin malını yeme konusunda çelişkileri vardır ama bu noktada hemfikirdirler.**

- Evet, sonuç olarak söylersek; Bu tablodan bakıldığında burjuva basının her haberini, her yorumunu ideolojik mücadelenin ve psikolojik savaşın bir parçası olarak görmemiz gerektiği de ortaya çıkıyor. Her çatışmanın, her infazın, her yakalanma, her cezalandırma, her mahkeme haberi

mutlaka bu çerçevede yazılır. Haber çok "masum" bile görünse, özel bir yorum yapmamışlarsa bile kullandıkları kelimeler yine devrimcilere yönelik bir saldırı, karalama içerir. Bu saldırı bazen "sol"cu yazarlar aracılığıyla çok daha inceltilmiş yöntemlerle yapılır. Bunların **psikolojik savaşın, ideolojik mücadelenin** biçimleri olduğunu bilip, kitlelerin, hatta devrimcilerin üzerindeki etkisini küçümsememeliyiz. Devrimcilere, hareketimize, önderliğimize, diğer yoldaşlarımıza, eylemlerimize yönelik açık, doğrudan saldırı, karalama, iftiralarda, biz de olabildiğince doğrudan, açık eylemler, tepkiler örgütlemeli (ki bunlar telefon etmekten gösteri yapmaya kadar çok çeşitli biçimlerde olabilir), bunun dışında da bulunduğumuz her yerde, o alandaki insanların izledikleri haberlere, gazetelere göre, karşı bir ideolojik mücadele geliştirmeli, bunu günlük sohbetlerin, çalışmaların bir parçası haline getirmeliyiz. **Önemsememezlik**, ancak onların işine yarar; eğer şöyle şöyle bir haber yapıyor, şunu yazıyorlarsa, ondan mutlaka düzen açısından bir yarar bekliyorlardır. Onların beklediklerini bulamaması, onların ulaştığı kitleye bizim de ulaşmamızla mümkündür.

Bugün basın-yayın sektöründe, gücü elinde tutan esas iki medya patronu vardır. Aydın Doğan ve Dinç Bilgin... Bunlardan sonra Erol Aksoy, Enver Ören ve Uzanlar gelir.

Dinç Bilgin; Sabah, ATV, Yeni Yüzyıl, Aktüel gibi basın-yayın organlarının içinde bulunduğu Medya Holding AŞ'nin yüzde 59.9 hissesine sahiptir. Holding aynı zamanda yayın dağıtım, matbaacılık, spor yayınları ve benzeri şirketleri de bünyesinde bulundurmaktadır.

Kanal-D, Milliyet, Hürriyet, Tempo, Posta gibi basın-yayın organlarını bünyesinde bulunduran Doğan Holding; banka ve sanayi sermayesiyle bütünleşmiştir. Holding basın-yayın şirketlerinin yanı sıra Ray Sigorta, Ticaret Sigorta, Alternatif Bank, Mil-Pa, Doğan otomobilcilik, Otogar Pazarlama, Difaş, Otogar, Falcon Elektronik, Mil-Pa Turizm gibi şirketleri de bünyesinde barındırıyor.

CİNE 5 ve Show TV, 1992 yılında Erol Aksoy'un diğer yatırımlarının da bulunduğu Avrupa-Amerikan ortaklı AKS Reklamcılık ve Yayımcılık AŞ'nin girişimiyle kuruldu. Erol Aksoy'un adı hayali ihracattan altın kaçakçılığına kadar birçok kirli işlerle birlikte anılıyor.

Uzan'lara ait olan İnter Star televizyonu da, aynı ailenin İmar Bankası ve Ada Bank'ına sırtını dayayarak varlığını sürdürüyor.

Pazarlamacılıkla büyüyen bir basın tekeli de İhlas Holding adıyla faaliyet yürüten Enver Ören Grubu'dur. Bünyesinde Türkiye Gazetesi, TGRT, İhlas Haber Ajansı, Türkiye Gazetesi Hastanesi, İhlas Marmara Evleri, İhlas Organizasyon AŞ, Kristal Su-Cola, İhlas Basın Tanıtım, İhlas Motor, İhlas Fuarcılık, İhlas Dış Ticaret, İhlas Özel Koleji, İhlas Kimya, İhlas Kargo, İhlas Turizm Organizasyon gibi şirketleri barındırır.

Okumak, Okutturmak ve Yazı Yazmak

Bu hafta ders konumuzu önceden belirlemeden toplandık. Böyle olmasını Selim Abi istedi. Herkes gelip çalışma için masanın başına toplandığımızda hala merakla birbirimize bakıp nedenini tahmin etmeye çalışıyorduk.

- Sizi epeyce meraklandırđımı biliyorum, diye söze başladı Selim Abi. Ama şimdi yine söylemeyeceğim. Onun yerine size bir kaç soru sorayım. İlk soru: Herkes dergiyi okudu mu? Son sayıyı demiyorum, onu daha yeni aldınız tamamını okuyamamış olabilirsiniz. Geçen haftakini okudunuz mu onu soruyorum.

Selim Abi bu soruyu sorunca üç aşağı beş yukarı konuyu daha önceden neden belirlemediğimizi anladık. Bu haftaki konu ya dergiyle, okumayla ilgiliydi ya da dergide geçen bir konuyla. Sırayla hepimiz soruyu cevapladık. Çoğumuz tamamını okumuştuk. Ama tamamını okumayanlarımız, az çok eksik bırakanlarımız da vardı. Fatma Abla, Erkan, Serpil bazı sayfaları, bende iki yazıyı okumamıştım. Neden sorusuna hepimizin şöyle ya da böyle bir mazereti vardı elbette ama tabii hiç biri aslında gerekçe olmaması gereken şeylerdi.

- Arkadaşlar, ileri sürdüğünüz gerekçelerin hiçbirinin gerçekçi olmadığını sizde biliyorsunuz. Bunları daha önce de konuşmuştuk. Mesela zaman bulamadım, işimiz çok yoğundu mazeret olamaz. Neden olamaz? Herkesin işi yoğun, diğer arkadaşların çok mu bol zamanı oluyor? Peki çok daha yoğun işimiz olduğu zaman ne yapacağız? O zaman okumaktan hep ten mi vazgeçeceğiz? Ha zaman değil de belki dergiyi rahat okuyamayacağımız bir ortamda, yerde bulunabiliriz veya ne bileyim bulunduğumuz yerde yoktur falan o zaman bir ölçüde bu anlaşılabilir. Ama bunlar da bizim için geçerli değil. Kaldı ki öyle bile olsa ne yapıp edip okumanın koşullarını yaratmayı düşünmeliyiz ki hepinizin de öyle yapacağından eminim. Ama bizim ki daha çok ya tembellikten ya da onunla bağlantılı olarak daha çok meselenin ideolojik boyutunu iyi kavrayamamaktan dahası belki de önemsememekten kaynaklanıyor. Halbuki ideolojik mücadelenin önemini biliyorsunuz, daha geçen dersimizde burjuvazinin medyayı nasıl ideolojik mücadele aracı olarak kullandığını işledik. Düşman halkın beynini teslim almak için elinde ne imkan varsa hepsini sonuna kadar kullanıyor. Bizim ise imkanlarımız çok daha sınırlı, binbir zorlukla, düşmanın o kadar baskı ve terörü altında onca emek harcanarak çıkardığımız dergimizi bırak başkasına okutmayı kendimiz bile doğru dürüst okumazsak bunun mantıklı bir izahı olur mu? Söz konusu olan sadece Kurtuluş da değil, diğer alan yayınlarını da takip etmeliyiz ama özellikle Kurtuluş'u, kitap, broşür gibi yayınlarımızı ne yapıp edip havada karada okumak durumundayız. Bundan sonra böyle bir durumla karşılaşmayalım. Olursa da yapan ar-

kadaşa bir yaptırım uygulayalım.

- Ben bu konuda kendi deneyimimle ilgili bir şeyler ekleyebilir miyim?

- Tabii Ömer, daha iyi olur.

- Mesela ben dergiyi ilk okumaya başladığım zaman ne varsa hepsini okurdum. Ama sonra biraz bir şeyler öğrendikten sonra seçmeci davranmaya başladım. Tabii hepsini okuduktan sonra illaki ilk sayfadan başlayıp sonuna kadar sırayla gitmek gerekmiyor. Belli bir öneme göre okuyacağımız yazıları sıraya koyabiliriz. Bende öyle yapmaya başladım ama sonra önemli gördüğüm yazıları okuyup en sona bıraktıklarımı yahu onu okumasam da bir şey olmaz diye düşünmeye başladım. Tabii başlangıçta bir şey olmaz diye düşünmüyordum. Gevşek davranıp kendimce de mazeretler bulup daha sonra okurum diyordum. Tabii sonra sonra derken öbür sayı çıkınca kalan yazıları hiç okumamaya başladım. En son da dediğim gibi bu bazı yazıları önemsiz görüp bilinçli olarak bunları okumasam da bir şey olmaza dönüştü.

- Evet, senin bu eski haline benzeyen tiplere sık rastlanır. Kabataslak biraz bir şeyler öğrendi mi tamam bu kadarı yeter fazlasını, detayları öğrenip ne olacak der. Durun bakalım önce küçük bir anket yapalım. Öncelikle hangi yazıları okuyoruz, hangilerinin sona bırakıyoruz ya da okumuyoruz. Hangi tür yazılar hoşumuza gidiyor, ilgimizi çekiyor, hangilerini zoraki okumuş olmak için okuyoruz?

Hepimiz önümüzdeki kağıtlara Selim Abi'nin sorduğu sorulara göre bir sıralama yapıp verdik.

- Evet üç aşağı beş yukarı tahmin ettiğim gibi. Daha önceki gözlemlerden de sabittir genellikle şöyle bir yaklaşım vardır: mesela başyazı, Parti-Cephe açıklamaları gibi yazılar öncelikle ve hemen herkes tarafından okunur. Bunda anormal bir durum yok. Öyle de olmalı. Sonra genellikle o haftaki gündemle ilgili haberler okunur. Haber derken hepsi değil tabii mesela diyelim Susurluk ilgili eylemler, gelişmeler, işte diyelim gündemimizde Gazi anması vardır onunla ilgili olanlar okunur bunlar da normal. Normal olmayan şudur: Mesela öğrencidir diyelim gençlikle ilgili haberleri, gelişmeleri, yorumları okur ama mesela işçilerle ya da memurlarla ilgili olanları ya atlar ya da şöyle gözünün ucuyla bir bakar geçer. Yanlış olan işte budur. Eğer böyle davranıyorsak bu sadece okuma anlayışımızla, alışkanlığımızla ilgili değildir esas olarak devrimciliği kavrayışımızda bir eksiklik var demektir. Oysa yaşam bütündür, mücadele bütündür, yaşamın her alanında sürer. Devrimcilik de öyledir. Herhangi bir alanda çalışıyor olabiliriz, doğal olarak o alanla ilgili yazılara daha çok ilgi gösterebiliriz ama bu diğer alanlarla ilgili olanlara kayıtsız kalınmasını gerektirmez. Eğer kayıtsız kalıyorsak, başka yerlerde ne olup bitiyor, gelişmeler nedir diye merak edip okumuyorsak bu çarpıklık sadece okumayla sınırlı değildir. Pratiğimizde çalışmamızda da alan şovenizmi dediğimiz bir çarpıklık var demektir. Diğer alanlarla dayanışmayı birlikte hareket etmeyi de düşünmüyoruz demektir. Oysa iyi bir devrimci olmak istiyorsak diğer alanlarda, ülkenin

tümünde hatta dünyada ne olup bittiğine vakıf olabilmeliyiz. Bunlara ne kadar çok vakıf olabilirsek ufkumuz da o denli genişler, düşmanı daha iyi tanır, ne yapmaya çalıştığını anlar o denli daha doğru kararlar verebiliriz. Ayrıca bugün buradaysak yarında burada olacağımızın bir garantisi mi var? Pekala okurken pek ilgi göstermediğimiz o alanlardan birinde bir görev de üstlenebiliriz. O zaman ne olacak? Sudan çıkmış gibi bir de o alanı tanımak için vakit kaybedeceğiz. Evet Selma sen ne düşünüyorsun bu konuda?

- Şunu hepimiz biliyoruz. Devrimci mücadelenin önemli araçlarından birisi de yayın faaliyetidir. Kitlenin eğitiminde bir araçtır. Sürecin politik olarak doğru değerlendirilmesinde yol gösterir, perspektif sunar, haberleri en doğru biçimiyle oradan öğreniriz, aynı zamanda ideolojik mücadele aracıdır.

Öncelikle şöyle düşünmeliyiz: dergide yazılan hiçbir yazı amaçsız değildir. Burjuva dergisi değil bu sayfaları boş kalmasın diye herhangi bir şeylerle doldurulsun. Eğer yazılmışsa gerekli görüldüğü için öğrenmemiz için yazılmıştır, emek verilmiştir. O halde onu herhangi bir dergi, yayın gibi düşünemeyiz. Bir de şöyle bir yanı var: bizi hareketle, Parti-Cephe'yle bütünleştiren, birleştiren bir işleve sahip. Biz hareketin bir parçası olarak eylemlerimizle, gösterilerimizle, çalışmalarımızla, sorunlarımızla, taleplerimizle, Parti de sunduğu perspektifiyle, çeşitli olayları yorumlamasıyla, yol göstericiliğiyle bir aile olarak oradayız. En somut biçimiyle bizi yazıyor, anlatıyor. Mesela dergimiz, gazetemiz çeşitli nedenlerle aksadığında ya da ihtiyaç duyduğumuz yazıların eksikliğini gördüğümüzde kendimizi sürecin gerisinde kalmış gibi hisseder, kaygılanırız. Aksadığında derken de şunu unutmamamız gerekiyor. Bu aksaklık hemen hiç bir zaman derginin çıkmasından dolayı olmaz. Olursa genellikle dağıtımdan falan kaynaklanır. Bazen polis büroyu basar herkesi gözaltına alır ama ne yapıp edip o dergi yine çıkar, bize ulaştırılır. O zaman biz de ona o değeri de verelimiz.

- Ben başta değindiğimiz bir noktaya biraz daha ek yapmak istiyorum. Selim Abi'nin değindiği gibi düşman sahip olduğu kitle iletişim araçlarının sınırsız olanaklarıyla her saniye halkın bilincini köreltme, yalan ve demagojiyle kitleleri etkisinde tutma faaliyetine her dönem büyük ağırlık veriyor. Halk iktidara gelmeden de devrimciler hiçbir zaman düşmanın sahip olduğu ölçüde olanaklara sahip olamayacaktır. Buna karşın gizlenmeye çalışılan sömürü ve zulmün yarattığı sonuçlar, kitlelerin yaşamında yansımaları buldukça, devrimcilerin bilinçlendirme faaliyetlerinin de sonuç alıcı olması zorunludur. İşte bu noktada yayınlarımız gerek düşmanın ideolojik saldırılarına, gerekse de solun çarpık, dogmatik ideolojik tutarlılıktan uzak yaklaşımlarıyla mücadele etmede en önemli araçlardan biridir. İktidar hedefli mücadelemizde, ilerledikçe güçsüzleşmekte olan solun ve ilerlemeyi engellemeye çalışan düşmanın ideolojik saldırıları da artacak, bu alanda da mücadele kızgınlaşacaktır. Savaşımızda sağa sola savrulmadan

ilerlerken kitlelerin düşmanın bu saldırılarından etkilenmesinin önüne geçmek, solun yanlışlarını gösterip, devrimci çizgiye çekebilmek için bu silahı kullanmayı çok iyi öğrenmeli ve kullanmalıyız.

Yalnız ideolojik mücadele sadece sola karşı ya da düşmanı açık saldırıların karşı sürdürülmez. Aynı zamanda saflarımızda yaşadığımız onlarca sorunun, yapılamayan işlerin, yerine getirilemeyen görevlerin dolayısıyla gelişmenin önündeki engellerin temelinde burjuva ideolojisinin uzantıları vardır. İşte dergi burjuva ideolojisinin içimizdeki bu uzantılarına, küçük burjuva zaafımıza karşı mücadelede de bize yol gösterir. Buradan şuna geleceğim. Dergiyi, diğer yayınlarımızı da mutlaka okumak gerekir ama sorun sadece okumakla da bitmiyor. Nasıl okuduğumuz, okuduğumuzdan neyi ne kadar anladığımız, onun da ötesinde çıkardığımız sonuçları kendi yaşamımızla, çalışmamızla ne kadar bütünleştirebildiğimizdir esas önemli olan. Yoksa dergi sadece insanlar bilgilensin diye çıkarılmıyor. İşin bu yanı da var elbette ama asıl olan mücadeleye katkıdır, onu geliştirmeye hizmet etmektir. Dolayısıyla okuduklarımızı kendi eğitimimizin bir aracı olarak, üzerinde düşünerek, vermek istediği sonuçları çıkarıp kavrayarak ve bunları yaşamımızla, pratiğimizle karşılaştırıp bütünleştirerek ele almalıyız.

- Evet dergiyi, yayınlarımızı neden aksatmadan. Daha dikkatli okumamız gerektiği üzerine epeyce laf ettik ama birde meselenin öbür boyutu var. Bu yayınlar sadece biz okuyalım diye çıkarılmıyor. Biz şöyle yada böyle bulup okuruz esas sorun halkın en geniş kesimlerine de bunları ulaştırmak. Mesela bizde epeyce bir mesafe kaydetmiştik ama epeydir bir süredir bir statüko oluştu sanıyorum dergi dağıtımında ilişkilerimizin gelişmesine paralel bir artış yok. Arada bir dağıtımda aksamalar, gecikmeler de oluyor. Öyle değil mi Ömer?

- Doğru asıl olarak da bizden kaynaklanıyor tabii. Dağıtımla görevlendirdiğimiz bazı arkadaşların denetimini gevşek tuttuk, arada bir benden kaynaklanan gecikmelerde oldu.

- Bu işin üzerinde çok daha ciddi durmalıyız. Elbette denetim önemli ama bunu yanında görevlendirdiğimiz arkadaşları bu konuda eğitmeliyiz. Sadece bu görevli olanlarla da sınırlı değil tabii her okurumuzu aynı zamanda bir dağıtımcı yapabilmeyi hedeflemeliyiz. Düşünün her okurumuz kendisinden başka bir iki kişiye daha okutmaya başlasa okur sayısı ikiye üçe katlanır. Ama dediğim gibi önce meseleyi kavratmalıyız.

Her gün birçok insanla konuşur, perspektifimizi, düşüncelerimizi, yapacak çalışmaları tartışırız. Yeni bir insanı saflarımıza katabilmek için gerekçeleri, doğruları kavratmaya çalışır, bunun için defalarca anlatırız. Duyduğumuz, yaşadığımız olayları aktarır, sonuçlar çıkarmaya çalışırız. Şimdi bir yandan bunları yaparken halkı bilgilendirmede, eğitmede, ideolojimizi kavratmada ve ilişkimizi geliştirmede önemli bir işlev gören dergimizi dağıtıp okutmaya gerekli önemi vermemek kendimizle çalışmak olmaz mı? Belki bir çok okurumuzla çok defa dergide yazılanların ancak birkaç sayfa-

şı kadar oturup ya da ayaküstü tartışıyoruz. Halbuki orada hafta boyunca okunabilecek bizim anlattığımızdan, anlatabileceğimizden çok konu var. Okumanın önemi üzerine o kadar tartışıyoruz peki başka insanların üstelik örgütlemeye çalıştığımız insanların buna ihtiyacı yok mu? Anadolu'nun bazı ilçelerinde, dağıtımın engellendiği yerlerde insanlar bir dergi alabilmek, ona ulaşabilmek için ne zahmetlere katlanıyor, dört beş saat yol tepen oluyor, oysa bizim elimizde hazır dergi var, dağıtabileceğimiz insanlar da var ama şu veya bu gerekçeyle bu görevi gerektiği gibi yerine getirmiyoruz. Olmaz bize yakışmaz bu. Dersten sonra tekrar ilişkilerimizi, dağıtım ağıımızı gözden geçirelim. Aksaklıklar nereden kaynaklanıyor bunu çözelim. Gerekiyorsa yeni bir düzenlemeye gidelim. Ama hepimiz birden bu işe el atıp önümüze bir hedef koyarak dağıtımını artırmak için bir program çıkaralım. Zaten yürüyüşler şimdilik sona ermişken bu arada örgütlenmeye, eğitime, kadrolaşmaya daha fazla zaman ayırıp ağırlık vermeliyiz. Neyse bunları daha sonra tekrar konuşuruz. Şimdi esas konumuza dönelim. Evet artık bizde diyorum yazma işine başlasak.

- Ne yazması Selim.

- Dergiye yazı yazma Fatma Ablâ. Ömer'le daha önce az buçuk bu işi yapmaya çalışıyorduk, bizde aksattık. Şimdi hep beraber bu işe başlayalım. Siyasi arenada varolduğumuzdan bugüne kadar binlerce haber/yorum, yüzlerce perspektif, süreç değerlendirmesi, şehitlerimizin anlatımı, kültür-sanat, mizah vb. yazılarla yayınlarımızı sürdürürken büyük bir çoğunluğumuz onca yazının nasıl olup da yazıldığını, kimlerin yazdığını pek düşünmemizdir. Yazı yazma işini hep bu alanda uzmanlaşmış birilerinin işi olarak düşünmüşüzdür. Yazı yazmayı kendimizden uzak bir iş olarak görmüşüzdür.

Dahası, içinde yer aldığımız bir eylemin haberini göremeyince hiç düşünmeden "niye çıkmamış" diye sorarız. Oysa niye çıkmadığını, niye yazılmadığının yanıtı, aynı soruyu kendimize yönelttiğimizde açıkça ortaya çıkıyor. Yazdık mı, ilettik mi, bilgilendirdik mi? Bu sorular karşısında ilk tepkimiz yine düşünmeden "benim işim değil", "ben yazamam", "yazı yazma işi bana göre değil" vb. diyerek işi başkalarına havale etmektir. Oysa bırakın ülkeyi oturduğumuz ilde bile her gün bir şeyler oluyor. Bazen aynı gün onlarca eylem, gösteri oluyor, halkın yaşadığı farklı farklı sorunlar oluyor. Şimdi sınırlı olanaklara da sahip olduğumuz düşünülürse bu onlarca yere onlarca muhabir nereden bulunacak. Bulunsa bile sadece bu iş için o kadar insanı istihdam etmek gereksiz.

- Belki haklısın da Selim, bu iş o kadar kolay mı, ben hayatım da o tür bir yazı hiç yazmamışım.

- Valla bana da çok zor bir iş gibi geliyor Selim Abi.

- Gözünüzde büyütüyorsunuz da ondan Serpil. Herkes yazabilir. Üstelik bu bilip bilmemek, isteyip istememek meselesi de değil. Bunlar her devrimcinin yaşamının, çalışmasının doğal bir parçası ve görevleridir. Aslında hiç yazı yazmamış da değildir. Mesela hiç mi mektup yazmadık. Mek-

tup yazarken düşüncelerimizi, duygularımızı ifade ediyoruz da dergiye yazarken mi bunu yapamayacağız? Üstelik okuyorsunuz işte dergimizde çıkan yazılar öyle entelektüel dille yazılmış şeyler mi? Başkalarıyla nasıl konuşuyorsak, tartışıyorsak, nasıl sözlü olarak anlatıyorsak onu konuştuğumuz gibi yazıyla ifade edeceğiz. Üstelik anlatma, tartışma konusunda aktif olan her devrimcinin, bunları yazı ile çok daha geniş kesimlere, bire bir ulaşamayacağı binlerce insana aktarmak olanağını niçin değerlendirmesin? Meselenin özünde yazı yazmanın nasıl bir işlevi olduğu konusunda düşünmemek vardır. Düşünülürse, istenirse yapılır. Ömer de önceleri böyle düşünüp ayak diriyordu ama işe başlayınca o kadar zor olmadığını o da gördü. Mesela evvelki sene mahallede su ile ilgili kadınların bir gösterisi olmuştu. Onun haberini de Ayşe'ye yazdırmıştık.

- İlk kalemi elime alınca ben de epeyce uğraştım. 4-5 kez yazıp yazıp iptal ettim. Sonra Selim kalemi bırak ne olup bitti bana anlat dedi. Gayet rahat anlattım. Sonra bana anlattıklarını hiç değiştirmeyi düşünmeden aynen kağıda yaz dedi. Öyle yapınca daha rahat yazdım sonra üzerinde düzeltme yapıp gönderdik.

- Demek ki hiç de düşündüğünüz gibi zor iş değilmiş. Ömer sen devam et istersen.

- Büyük çoğunluğumuz yazı yazma konusunda "ben yapamam" derken iyi, başarılı, bütünlüklü, beğenilecek bir yazıyı yazamayacağımızı düşünerek daha baştan yazı yazma işini tümüyle kendi dışımızda görürüz. İyi yazmak, yazı konusunda yetkinleşmek doğuştan bir yetenek değil, emek ile, çaba ile, kolektif tartışma ile araştırma, bilgilenme ve ısrar ile mümkündür. Ama, bırakalım iyi, başarılı bir yazıyı, alanımızda her tür gelişmeyi, olayları haber haline getirmek için bile uğraşmayız. Birbirimize anlatırken anlattıklarımızın önemini biliriz. Yazmaya gelince "o kadar da önemli değil" deriz. Yani kendimiz için önemli gördüğümüz bir konuyu binlerce insanla paylaşmanın önemini düşünmeyiz. Örneğin şehit yoldaşlarımızı tanıyan, onlarla birlikte çalışmış ya da bir süre ilişkisi olmuş olanlarımız, anılarını, şehitlerimizin tanık oldukları yönlerini, örgüt ve kitlelerle paylaşmamayı nasıl açıklayabilir. Yaşadığımız bir çok tanıklığı, paylaşımı, deneyimi kendimize saklamak gibi bir hakkımız olabilir mi?

- Eğer biraz düşünürsek görüleceği gibi, yazdığımız her şey, ama her şey mutlaka bir işe yarayacaktır. Çünkü mücadelenin içindeyiz, halkın içindeyiz. Dolayısıyla olup biten her şey bizi de, dergiyi de, Parti'yi de ilgilendirir. Yazdıklarımızın illaki aynen dergide çıkıp çıkmaması da önemli değil. Bazen bir başka yazıya konu ya da malzeme olacaktır, bir çalışmada anlatılacak örnek bir olay olacaktır, bazen de bir perspektif yazısının ana konusunu oluşturabilecektir. Belki ileride işe yarayacak bir bilgi olabilecektir. Tabii meseleyi sadece haber boyutuyla da düşünmemek gerekir.

Mesela bizde de olduğu gibi çalışma yürütülen hemen çoğu alanlarda, birimlerde günlerce tartışılan, açtığı veya açabileceği olumsuzluklara önlem alınmaya çalışılan zaafılar, eksiklikler olur. Bunlar giderilmeye çalışılır.

Örneğin, ilişkilerde bir sorun çıkmıştır, uzun uzun yoldaşlık ilişkileri üzerine konuşulur, tartışılır. Örgüt insanı gibi düşünme, sahiplenme vb. bir çok açıdan ele alınıp detaylandırılır. Hangi boyutta yaşanıyordu sorunlar. Neresini ne kadar aşabildik, kavratıldık gözden geçirilir. Tüm bunlar yaşanır ama aynı ya da benzer sorunlarını başka alanlarda, birimlerde de yaşadığı veya yaşanabileceğini biliriz ama bunların tümünün aynı zamanda bir yazı konusu olabileceğini düşünmüyoruz. Neden olmasın?

Oysa deneyimlerimizi, sorunları ve üretebildiğimiz çözüm yollarını yalnızca kendi birimimizde paylaşmakla kalmayıp tüm insanlarımıza aktarmak, yaşanabilecek sorunların çözümüne küçük de olsa katkıda bulunmak, iç eğitimimizi zenginleştirecek, kolektif kültürümüzü geliştirecektir. Bu sayededir ki her yazdığımız yazı yeni bir bakış açısı, değerlendirme ve sonuçlar çıkarmamıza katkı sunabilir.

- Birde meselenin katkıda bulunmanın, paylaşmanın yanında kendimizi geliştiren boyuta da var. Yazarken aynı zamanda öğrenir gelişiriz.

- Ömer deneyiminden ders çıkarmış. Hadi devam et o zaman.

- Hangi kapsamda olursa olsun bir konuda yazarken en basit haliyle bile düşüncemizi yoğunlaştırırız. Neyi, ne kadar biliyor, neyi bilmiyor olduğumuzu çok açık görürüz. Bu sonuç bile gelişmemizin başlangıcıdır. Bilmediğimizi öğrenmek, bir yazı için ön bilgileri toparlamak, bilgi birikimlerimizi sürekli zenginleştirecektir. Yazıya aktarırken yorumlamak, değerlendirmelerimizin tutarlılığını, eksikliğini görmek, doğru düşünceyi kavramak için çaba içine girmemizi sağlayacaktır. Doğru ve sistemli düşünebilme, olayları çok yönlü değerlendirebilme, aralarındaki bağlantıları kurabilme yeteneğimizi geliştirecektir. Aynı zamanda yazdıkça ufkumuz genişleyecek, gözlemci sorgulayıcı yanlarımız ve duyarlılığımız artacaktır. Hiç kimseyle paylaşma koşullarının olmadığı durumda bile yazı yazmak kendimizi tanımamızda, eksiklerimizi, yanlışlarımızı görmemizde bize yardımcı olacaktır. Hafızada kalan haliyle düşünceler yüzlerce etken ile farklılaşır, gelişir ya da geriler. Yazmak düşüncelerimizi somutlamak ve kalıcı hale getirmektir. Bir süre sonra geriye dönüp baktığımızda geçmişte yazıyı yazdığımız zaman neyi ne kadar, nasıl kavramış olduğumuzu, şimdi ise aynı konu hakkında ne düşündüğümüzü çok daha net görebiliriz.

- Siz şimdi ne kadar mırın kırın etseniz de esasında yazma faaliyetinden uzak duran bir devrimci düşünülemez. Mücadelenin herhangi bir sürecinde faaliyet yürüttüğümüz herhangi bir görev nedeniyle mutlaka elimize kağıdı kalem almak zorundayız. En yalın haliyle düşündüğümüzde bile her durumu sözlü ifade etme olanağımızın olmadığı görülecektir. Bir şekilde yazılı aktarmak durumunda olduğumuz bir çok ilişki biçimiyle karşılaşabiliyoruz. En basitinden mesela meclis çalışmasını ele alalım. Burada mecliste görevli arkadaşlarımız var. Yarın bir bildiri vb. Bir şey yazmak zorunda kaldığınızda ne yapacaksınız. Şimdiye kadar o işi Ömer'le ben üstlendik ama bu hep böyle gidecek anlamına gelmez, gelmemeli de. Biz olmadığımızda ne olacak? Olsak bile mecliste çalışma yürüten her arkadaşı-

mız bu görevi kendi başına yerine getirebilmelidir.

- Mesela bir kampanya sonucunu yazılı olarak örgütlülüğümüze sunmak, herhangi bir konuda yazılı rapor vermek, istihbarat çalışmasını yazılı hale getirmek, en azından kendi durumumuza ilişkin bilgilendirme, değerlendirme yapmak gibi çok çeşitli nedenlerle bilgilerimizi, düşüncelerimizi yazıya dökme zorunluluğuyla karşı karşıya kalabiliriz. “Hayır ben yazamıyorum” diyerek bu zorunluluktan kaçabilir miyiz? Belki de en sıkıntılı anlarımız böylesi koşullardır. O halde yapmamız gereken çok karmaşık bir iş değildir. Yazı eylemi en başta sürekli istikrarlı ve özenli bir çabayı gerektirecektir. Nasıl ki devrimci görevlerimizi yerine getirirken yapılması gerekenleri kendimize görev belliyorsa yazı işini de aynı sorumlulukla ele almalıyız. Belki ilk yazdıklarımız bizi de ulaştırdığımız yerdeki yoldaşlarımızı fazlasıyla tatmin etmeyecektir. Ancak bilinen bir doğru var ki, yazı yazılarak kazanılacak bir beceridir.

Devrimin, partimizin, yayın kurumlarımızın ve yoldaşlarımızın sahiplenilmesi, kolektif bir çabanın ürünü olacaktır. Bu çabanın bir parçası üzerimize aldığımız görevleri yerine getirmek olduğu gibi aynı zamanda bir bütün olarak mücadelenin her ihtiyacına karşı duyarlı olmak, sorumluluk duymak demektir. Bu üretim, katkı aynı zamanda yayınlarımızın zenginliğini, niteliğini, kapsamını geliştirecek, daha işlevli bir hale gelecek, ayrıca nerede olursak olalım partimizin bir yükünü omuzlamanın hazzını duyacağız.

Devrimin görevleri sayılmayacak kadar çoktur. Bu yoğunluk ve daha fazla çabayı gerektiren görevleri en iyi biçimde hayata geçirebilmek bir devrimci için aynı zamanda mutluluk verici bir eylem olmalıdır. Özel olarak yazı konusunu ele aldığımızda, yazdığımız bir yazının yayınlaması bizi daha fazlası için motive edecek, bir yükü hafifletmenin, yoldaşlarla paylaşmanın sevincini duyacağızdır. Tüm faaliyetlerimiz ortak bir emeğin sonucunda maddi bir güce dönüşmektedir. Devrim için büyük bir “sanatın” yaratıcıları arasında yer almanın coşkusu, ona katkıda bulunduğumuz ölçüde artacaktır. Yazı yazmak tüm bunlarla birlikte düşünüldüğünde her devrimci için önemli ve vazgeçilmez bir görevdir. Devrimci önderleri kendimize örnek almalıyız. Geçmişten bugüne Marks-Engels'ten Lenin'e, Stalin'den Mao'ya, Castroya Che'ye, Mahir'e kadar hemen her ülkenin devrimci önderleri aynı zamanda birer yazardır. Onların bize bıraktığı yazılı belgeleri okuyarak öğreniyoruz.

Evet sonuç olarak yazmak gerektiği konusunda ikna oldunuz mu? Cevap vermenize gerek yok. İkna olsanız da olmasanız da yazacağız. İkna olmayanlar yazarak, deneyerek ikna olacaklar. Bugünden başlayıp şimdi belirleyeceğimiz çeşitli konular üzerine hepimiz yazmaya başlayalım. Haftaya herkes getirir üzerlerinde çalışırız. Ağızımız kurudu birimiz çayları tazeleyenlerken konuları saptayalım sonra da dergi dağıtım işini tekrar ele alırız.

Gecekondu

Çetelerin son "mahkum"ları da serbest bıraktı. Konuya geçmeden önce bunun üzerine sohbet ediyoruz. Çalışma sonunda ayrıca ele alacağız zaten bu gelişmeyi de. Bugün konumuzsa gecekondu. Yani kendi yaşadığımız yerler. Bakalım kendi gerçeğimizin ne kadar farkındayız. Bu konuyu seçişimizin bir pratik, bir de teorik nedeni var. Pratik nedeni şu; aylardır mahalleler Türkiye'nin en hareketli yerlerini oluşturuyorlar. Toplumsal muhalefetin başı da, gövdesi de burası sanki. Teorik nedeni ise şöyle; Parti-Cephe'nin sürekli vurguladığı bu önem, bir süredir oportünizm ve reformizm tarafından da keşfediliyor. Ama ne keşif!

- Evet arkadaşlar, konunun muhtevasına geçmeden önce, konunun güncelleşmesi üzerine bir kaç noktayı belirtmekte yarar var. Gecekondu, ya da işte mahalleler, son iki yıl içinde özellikle birkaç önemli gelişme temelinde tüm kamuoyunun gündemine geldi. **Gazi Ayaklanması, 1 Mayıs'lar**, Sabancı'nın DHKP-C savaşçıları tarafından cezalandırılmasından sonra tekellerin sermayenin bir patronunun sarfettiği **"Gecekonduardan gelip girtlağımızı kesecekler"** sözü, **Susurluk sonrası halk hareketi** ve nihayet **Halk Meclisleri** bu gündeme gelişin başlıca nedenleri sayılabilir. Bu gündeme geliş, hem oligarşi açısından, hem oportünist, reformist sol açısından. Özellikle '90'lı yılların başından beri oligarşinin tüm baskı ve terörüne karşın bedeller ödenerek, ısrarlı bir çabayla yükseltelen mücadele Gazi ayaklanması ve bu ayaklanmanın İstanbul'un bir çok gecekondu semtine yaygınlaştırılmasıyla doruk noktasına ulaştı ve halkın faşizme karşı mücadelesinde tarihsel bir dönüm noktası oldu. Gecekondu halkı bunu, Susurluk'taki devletten hesap soracağını her gece yaptığı yürüyüşlerde haykırarak, Gazi şehitlerine, Ölüm Orucu şehitlerine, şehit düşen gerillalara sahip çıkarak, anmalara, şehit cenazelerine binlerle katılarak sürdürdü. Yani oligarşinin korkusu bir anlamda boşuna değildir. Gecekonduarda oturan halkı açlığa yoksulluğa, işsizliğe mahkum eden, iliklerine kadar sömüren düzeni kendilerinin yarattığını ve bu halkın er geç bunun hesabını soracağını, saltanatlarını yıkacağını biliyorlar.

- Nasıl bilmesin ki, oligarşinin gecekonduardan bu korkusu ve rahatsızlığı yeni değil. Bu bildim bileli yaklaşık 25-30 senedir yaşıyor bunu. Halkı teslim almak, faşizme boyun eğdirmek için ta '70'li yılların ortalarından itibaren resmi kolluk kuvvetleriyle birlikte sivil faşistleri de diğer alanlarda olduğu gibi gecekondu semtlerinin üzerine sürdü ancak, gecekondu halkı faşist teröre, katliamlara, provokasyonlara karşı, devrimcilerle birlikte direndi ve semtlerinin, mahallelerinin faşist işgal altına alınmasına izin vermedi. Ne günlerdi. Faşist saldırılara karşı devrimcilerle birlikte biz de nöbet tutar, birlikte çatıştık.

- Evet Fatma abla, hem hemen hergün şehitler verdiğimiz zorluklarla dolu hem de birliğimizle, dayanışmamızla bir çok güzelliği yaşadığımız

güzel günlerdi. Pekala halk açısından bu mücadelenin, direnişçiliğin, oligarşi açısından ise bu korkunun temelleri, dinamikleri nelerdir? Şimdi bunlara bakalım. Öncelikle belirtelim ki, gecekondu derken bununla salt derme çatma barakalardan, tek gözlü briket tuğlalardan oluşmuş, halkın en yoksul, fakir kesimlerinin yaşadığı yerleşim bölgelerini kastetmiyoruz. Elbette hemen tüm gecekondu bölgelerinin ilk oluşumu bu özelliği gösterir, hala bu özelliği gösteren yerler de oldukça fazladır ve bunlara sürekli yenileri eklenmektedir. Ancak süreç içerisinde eski yerleşim bölgeleri kendi içinde de bir evrimleşmeyi yaşamaktadır. Örneğin, İstanbul'da Zeytinburnu, Kocamustafapaşa, Yeni bosna, Ankara'da Etlik, Sincan, İzmir'de Kadifekale gibi 25-30 sene öncesinin gecekondu semtlerinin görünümü, yükselen apartmanlar, değişen alt yapısıyla klasik gecekondu tanımlamasının dışında bir yapı gösterir. Yine aynı şekilde örneğin bugün devrimci dinamikleriyle ve mücadelesiyle öne çıkan 70'li yılların sonlarına doğru oluşmaya başlamış Gazi Mahallesi, Okmeydanı, Örnektepe, Gültepe, Nurtepe, Alibeyköy, İkitelli, Gülsuyu, 1 Mayıs Mahallesi gibi gecekondu semtleri de bu değişimi yaşamaktadır. Buralarda yükselen apartmanlarla tek katlı gecekondu iç içe karışık bir görünümde veya belli bölgelerinde bu değişim görülürken belli bölgeleri eski özelliklerini korumakta ya da klasik gecekondu biçimiyle çevresine yeni mahalleler eklenmektedir.

Genel olarak eski gecekondu semtlerinde görülen bu değişimin başlıca iki nedeni vardır. **Birincisi**, burjuva partilerinin gecekondu oyu deposu olarak görmesidir. Özellikle seçimlerin yaklaştığı dönemlerde burada yaşayan halkın kimi talepleri dikkate alınarak gecekondu tapu verilmesi, altyapı sorunlarına göstermelik de olsa ilgi gösterilmesi, kesikli ve parça parça da olsa bu değişimde pay sahibidir. **İkincisi** ise, oligarşinin bir yandan baskı ve terörünü yaygınlaştırmak, denetimini artırabilmek, öte yandan halkın taleplerini bir ölçüde de olsa karşılayarak düzene karşı öfkelerini yumuşatmak amacıyla alt yapı sorunlarını çözmeye yönelmesidir. Bu açıdan 12 Eylül'ün hemen sonrasındaki uygulamalar dikkat çekicidir. Park, yol, su, elektrik, gibi halkın hemen görebileceği, hissedebileceği sorunlara el atılırken, her semte bir karakol kurulması, devletin militarist gücünü yoğunlaştırması bu dönemde hızlanmıştır. Ama ne cuntanın ne de sonrasındaki hükümetlerin bunu istikrarlı bir biçimde sürdürebilmesini sağlayacak ekonomik gücü yoktur ve aynı güçsüzlükle bugün de gecekondu sorununu çözememektedirler.

Şimdi konunun iki bölümüne ilişkin olarak iki arkadaşta özel olarak hazırlanmaları görevini vermiştik. Selma gecekondu nasıl oluştuğunu, Uğur da gecekondu konusunda solun nasıl yaklaştığını araştıracaktı. Dedik ki düzen gecekondu sorununu çözememektedir. Şimdi bu noktada Selma'yı dinleyelim isterseniz. Evet Selma, söz senin.

- Hemen çok kısaca şunu söyleyebiliriz: gecekondu kapitalizm yaratmıştır. Gelişmeye başlayan kapitalizmle birlikte Avrupa'da, ABD'de kent merkezlerinin çevresinde oluşan yoksul işçi, emekçi semtlerine "varoş"

adı veriliyor. Değişik ülkelerde değişik adlandırmalar da var tabii. Feodalizmin çözülmeye başlamasıyla kente göç ederek yoksulluk ve sefaletin hüküm sürdüğü “varoş”larda yığılan insanlar aynı zamanda burjuvazi için **ucuz işgücü** kaynağıydı. Ki bugün de hala öyledir.

Burjuvazinin, egemen sınıfların “varoş”lardan her bahsedişinde aynı zamanda bir **aşağılama, hor görme** hatta **tiksinti** vardır. Çünkü burjuvazi için oralarda yaşayanlar aynı zamanda cahilliği, görgüsüzlüğü, pislik ve sefillik içinde yaşamayı, hırsızlığı, dilencililiği, soygunculuğu ifade ederdi. Kendi yarattıkları düzenle, iliklerine kadar sömürdükleri, onların sırtından hergün servetlerini daha da büyüttükleri varoş halkını işe yaramaz, asalak, başlarına bela **“ayak takımı”** olarak görürlerdi.

Burjuva hümanistleri, küçük burjuva aydınları içinse varoşlar, yardım edilmesi gereken, yoksulluğun, cahilliğin ve bilgisizliğin kol gezdiği, acınacak yerlerdi. Ama, bu acımanın yanısıra “varoşlar”ı toplumun olmaması gereken bir yaması, ayıbı gibi görme, açık ya da örtülü bir küçümseme onlar için de geçerliydi.

Avrupa’nın gelişmiş kapitalist devletleri, ABD, Kanada vb. ülkeler kapitalizmin gelişme süreci içinde bu problemi büyük ölçüde çözmüşlerdir. Ancak, emperyalist dönemde, özellikle de yeni-sömürgecilikle birlikte yeni-sömürgelerde kapitalizmin gelişmesine paralel olarak “varoş”lar her kıtada, ülkede değişik adlar altında çok daha yaygın olarak ortaya çıkar. Bunun bizdeki adı gecekondulardır. Tarihi esasında bilinenden de eskidir. Osmanlı döneminde de kimi paşaların, saray eşrafının İstanbul’un etrafında derme çatma evlerden, barakalardan oluşmaya başlayan mahallelerden şikayetçi oldukları görülür. Ama elbette bu özellikle 1960’lerden sonra başlayan gecekondulaşmayla kıyaslanamayacak kadar küçük ölçüdedir.

1950’li yıllardan itibaren, yeni-sömürgecilik ilişkileriyle birlikte kapitalizmin çarpık da olsa hızlanarak gelişmeye başlaması, 1960’lardan sonra kırsal alandan kent merkezlerine göçü büyük ölçüde hızlandırır. Zaten yoksul ve topraksız olan geniş köylü kitlelerinin oranı tarımda makineleşmeyle birlikte daha da artar. Kırlarda yoğunlaşan işsizlik ve ağırlıklı olarak kentlerde gelişen kapitalizmin yarattığı iş olanakları hızlı göçün ve kentleşmenin asıl nedenidir. Elbette buna, çok daha düşük oranda da olsa daha iyi yaşam koşulları arayışı içinde olan küçük toprak sahibi köylüleri, kan davası nedeniyle köylerini terk etmek zorunda kalanları ya da toprak ağalarının baskısından kaçanları da eklemek mümkün.

60’lı yıllardan bu yana kesintisiz göç alan dolayısıyla da buna bağlı olarak gecekondu semtlerinin en çok ortaya çıktığı yerlerin başında İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentler gelir. Ama bunlarla sınırlı da değildir. Bunlar ağırlıklı olmakla beraber ülkenin hemen her yanındaki illerin büyük çoğunluğuna bu göç akışı sürmektedir. Kentlerdeki nüfus oranı 1960’larda % 25, 1970’lerde % 35, 1980’de % 40’a çıkarken, bugün bu oran % 50’yi **aşan** bir orana ulaşmıştır. Kentlerde nüfus oranı artarken aynı şekilde ge-

cekonduklarda yaşıyan halkın genel kent nüfusuna oranı da giderek büyü- müştür.

Ekonomik-sosyal koşulların dayatmasının dışında 80'li yılların ortalarından itibaren Kürdistan'da ulusal mücadelenin yükselmeye başlamasıyla artan baskılar, özellikle 90'lı yıllardan sonra oligarşinin köy boşaltma ve zorunlu göç uygulamaları, gecekondulaşmayı bugünkü boyutlara getiren ikinci önemli etken olmuştur. Bu zorunlu göçler daha çok Diyarbakır, Adana, Antalya, Mersin, Antep, Urfa, Siirt, gibi kentleri etkilerken, daha Batıda bundan yine en çok nasibini alan yerler İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa gibi büyük illerdir. Bu kentlerdeki nüfusun % 60-70'inden fazlası gecekondu semtlerinde yaşamaktadır.

Sonuç olarak denebilir ki kimse durup dururken, köydeki evini barkını, varsa küçük de olsa toprağını keyif için bırakıp kentlere göç etmemiştir. Yaşam koşulları, işsizlik, baskı ve katliamlar onları yaşadıkları topraklarından koparıp iş için, aş için kentlere göç etmeye zorlamıştır.

- Ağzına sağlık Selma. Yani anlatılanların ışığında buranın sınıfsal yapısını şu şekilde ortaya koyabiliriz. Şu gerçek dün de bugün de değişmemiştir: Gerek görünümündeki değişikliklerle, gerekse ekonomik, sosyal, kültürel yapılarındaki farklılıklarla eski ya da yeni gecekondu, emekçi semtleridir. Bu nitelikleri değişmez. Bir genelleme yaparsak şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki kentlerde devrimde çıkarı olan halk kesimlerinin % 80-90'ı bu semtlerde yaşamaktadır. İşçisi, memuru, esnafı, serbest meslek sahibi, öğretmeni, öğrencisi, küçük işyeri-atölye sahibi, tüccarı, işsizi, halkın hemen tüm sınıf ve katmanlarını burada görmek mümkündür. Halkımızın sınıfsal, ulusal, dinsel, kültürel tüm bileşenleri en yoğunlaşmış haliyle buralardadır. Dolayısıyla mahallelerde devrime kitle tabanı yaratacak şekilde bir çalışma yürütmek, bunun için orada olmak demek, işçisi, memuru, esnafı, işsizi vb. ile halkın tüm sınıf ve katmanları içinde olmak demektir.

- Peki Ömer arkadaş, daha önceki konuşmalarımızda, çalışmalarımızda da geçmişti, bu **"çalışma alanları"** ya da bir seferinde kullanıldığı gibi **"iş esasları"** nedir? Mahalleler bunlardan biri mi oluyor?

- Evet Serpil. "İş Esası" dediğimiz, temel çalışma alanlarıdır. Devrimci Hareket en başından beri, yani 1978'de Devrimci Sol olarak siyasi arena-ya çıktığı günden itibaren kentlerdeki örgütlenmesinde iş esaslarına göre örgütlenmiş ve temel çalışma alanlarını işçi sınıfı, gençlik ve mahalleler olarak belirlemiştir. Bu hem ülkemizde devrimin kentlerdeki **temel güçleri ve ittifakları**, hem de halk kurtuluş savaşının **kadro ve savaşı kaynakları** gözönüne alınarak yapılmış bir belirlemeydi. Sürecin, dönemin koşullarına, mücadelenin seyrine göre bu alanlardaki çalışmalardan biri şu veya bu ölçüde daha bir öne çıkabilmiş ama her süreçte mahalleler tali olarak ele alınamayacak bir öneme sahip olmuştur.

Mahallelerin tali olarak ele alınmamasının başlıca iki nedeni vardır. **Birincisi**, sınıfsal açıdan kentlerde devrimin kitle gücünü oluşturan işçisi,

memuruyla hemen tüm emekçilerin büyük bir yoğunlukla buralarda bulunmalarındır. **İkincisi**, askeri açıdan yani halk savaşının kentlerde gelişip yaygınlaşması ve kent merkezlerinin kuşatılarak ele geçirilmesi açısından taşıdığı önemlidir. Bu yanıyla gecekondulu semtleri ve gecekondulu kentleri iç savaş bölgeleridir. Ayaklanmalar, barikatlar, çatışmalar esas olarak buralarda yaşanacak, halk savaşmayı buralarda öğrenecektir.

- Peki Selim Abi, diğer sol gruplar nasıl bakıyorlar gecekondulara? Bu söylenenler bence çok açık şeyler, onlar bunları görmüyorlar mı?

- Şimdi ben bu soruya ilişkin bir şey belirtmek istiyorum diye söze girdi Uğur. Biliyorsunuz, ben Serpil'i saymazsak aranızda son katılanlardanım. Gazi ayaklanmasından epey bir süre sonra katıldım. Mahalleler üzerine yazılan yazıları doğru bulmakla birlikte önemini, devrimdeki yerini, oportünistlerin nasıl küçümsediğini kafamda tam da somutlayamıyordum. Diyebilirim ki, bütün bunlar benim açımdan Susurluk'tan sonraki süreçle somutlaştı. Diyecekseniz ki, sen yenisin, ama onlar kimbilir kaç yıllık siyasetler. Ama bence onlar da mahalleler açısından yeni sayılır, bir sürü şeyi yaşamamışlar ki, ancak dıştan görüp tahlil etmişler.

- Evet tabii, solun yaklaşımı açısından bu da bir neden. Gerek oportünizm, gerekse de reformizm, bugün adeta mahalleleri, gecekonduları yeniden keşfetmektedirler. Oportünizm Gazi ayaklanmasıyla, reformizm de Susurluk'tan sonra yapmıştır bu keşfi. Fakat onlar gerçekten de Uğur'un dediği gibi gecekonduların yabancısıdır.

Oportünizm ve reformizm, bugün varolmanın yolunun mahallelerde varolmaktan geçtiğini bir biçimde görmüş durumdadır. Ancak mahallelerde de Cephe vardır. Bu noktada oportünizmin, reformizmin Cephe karşıtlığına, bir de bu nokta eklenmiş, mahallelerde varolabilmek için Cephe'yi geriletme gerektiğini düşünmekte, ve bunun için de hem SİP'in Nurtape'de yaptığı türden çeşitli provokasyonlara, hem tümünün Meclislere yönelik yaptığı türde demagojilere, hem de aralarında Cephe karşıtı ittifaklara başvurmaktan geri kalmamaktadırlar.

Ancak boşunadır. Bir defa siyasal anlayışları mahalleleri kavramaktan, devrim açısından yerli yerine oturtmaktan uzaktır. Bu yüzden de mesela oportünizmin ilgisi buradaki halkı örgütlemekle değil, daha çok teorisiyledir. Ama neyin teorisi? Hem gecekondularda varolmaya çalışıyorlar, hem de yıllar boyunca mahallelerde örgütlenip mücadele eden Cephe'nin nasıl yanlış yolda olduğunu ispat edebilmenin teorisiyle uğraşıyorlar.

Mesela biri *"Son yıllarda semt çalışmasına merak saran..."* diye başlıyor bir diğerini eleştirirken. Bunu söyleyen devrim iddiasında olan, kendisine "komünist" payesi biçen oportünist gruplardan biri. Ne demek "merak saran"? Semtte çalışma yapmayı gerekli görmüyor, küçümsüyor. Ne işin var gecekondulu semtlerinde diyor. Devrimcilerin semtlerde halkı örgütlemesini istemiyor. Neden? Peki, iddia ettiği devrimi kimle yapacak? İşçi sınıfıyla. Sadece işçi sınıfıyla devrim yapılır mı? Öyle olabileceğini varsaysak bile **işçiler nerede yaşıyor?** Bu işçi sınıfı İstanbul'da Fenerbahçe,

Etiler, Levent, ya da mesela İzmir’de Alsancak, Karşıyaka-Kordon’da, Bursa’da Çekirge’de, Ankara’da Ulus’ta, Çankaya’da mı... oturuyor? Halkı bu kadar küçümseme sadece devrim anlayışıyla, strateji ile de açıklanamaz. Bu en koyu biçimiyle halka, ülke gerçeklerine yabancılaşmadır.

Bir parça da olsa semtleri bilen, halkı ve işçi sınıfını tanıyan biri, işçi sınıfı içinde örgütlenmeyle, büyük bölümünü işçi ve emekçilerin oluşturduğu gecekondulardaki örgütlenmeyi karşı karşıya koymaz. İşçi sınıfını örgütlemeyi sadece fabrikaların dört duvarı arasındaki çalışmayla sınırlayan bir hareketin bütün gücünü bu alanda kullansa bile bir noktada tıkanıp kalması kaçınılmazdır.

Faşizmin hüküm sürdüğü ülkemizde devrim mücadelesini salt işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki mücadeleye indirgeyen *işçiciler*, mahalleleri devrimin kentlerdeki önemli mevzi alanları olarak örgütleyen Cephe’yi “mahkum” etmek için akla hayale gelmeyecek teorik tespitler yaparlar. Mesela, gecekonduların kozmopolit yapısı ile düzenin körüklediği burjuva özlemlerin ortaya çıkardığı küçük burjuva kültüre bakar ve yeni bir keşif yapmış gibi gecekondularda “küçük burjuva”, “proleter lümpen kültür egemendir” der, bu noktadan Cephe’ye ilişkin “tahliller” yaparlar. Buradan hareket ederek de teorisini oluşturur. Ona göre mahallelerde iradi, örgütlü çalışma yürütenler tabii esas olarak da Parti-Cephe “küçük burjuva”dır. Çünkü “semt eksenli” çalışma yürüttüğü için bu “küçük burjuva”, “proleter lümpen” kültürden beslenmektedir, onun etkisi altındadır. Böylece olanı, gerçeği değil de, olmasını, görmek istediğini teorize eder. Halbuki kafasındaki dogmatizmi, şablonları bir kenara bırakıp etrafına bakabilse işçi sınıfının da büyük ölçüde burjuva özlem ve kültürün etkisi altında olduğunu, azımsanamayacak ölçüde sınıf atlama özlemleriyle dolu olduğunu ve küçük burjuva özellikler gösterdiğini de görebilecektir. Tarih-ten ders çıkarabilmeyi becerebilse salt işçi sınıfı içinde örgütlenmeyi temel almakla Marksist-Leninist olunamadığını, böyle düşünen, buna göre davranan onlarca “komünist-sosyalist” partinin kitle kuyrukçuluğundan kurtulamadığını, reformizmin bataklığında boğulduğunu da görebilecek.

Örgütlenen her sınıf ve katmanların devrimci harekete taşıdığı olumlu ve olumsuz özellikleri vardır, olacaktır. İşte devrimcilik, öncülük, önderlik misyonunun layıkıyla yerine getirilebilmesi de bir yerde burada ortaya çıkar: Olumlu ve olumsuz yanlarını görerek kitleleri örgütlemek, olumsuz yanlarını törpüleyip olumlu yanlarını geliştirerek dönüştürüp, devrimci-leştirmek. Hangi teorisinin, tespitin ardına sığınılırsa sığınılısın bundan kaçmak ülke gerçeklerinden, devrimi örgütlemekten kaçmaktır. Kendisine, ideolojisine güvenememektir.

Opportunizmin devrimin hangi güçlerle nasıl yapılacağı konusunda **kafası karışıktır**. Karışıklıktan da öteye tüm demagojik söylemlerine rağmen **dogmatizmden** kurtulamadığı gibi Sovyet ya da Çin devriminden bu yana ki devrimler, kurtuluş savaşları adeta onlar için yaşanmamıştır. 1900’lü yıllardan bu yana emperyalizmin sömürü yöntemlerindeki değişiklikleri,

yeni-sömürgecilik ilişkilerini, emperyalizme bağımlı çarpık kapitalizmin egemen ve sömürülen sınıfların bileşiminde yarattığı değişimleri, sömürülenler cephesinde ortaya çıkan çok çeşitli ara sınıf ve katmanlarla toplumsal çelişkileri, devrimci dinamikleri, bunlardan devrim için nasıl yararlanılabileceğini tahlil edebilmekten ve devrimin çıkarına sonuçlar çıkarmaktan uzaktır. Çoğu için devrim tarihi Sovyet devrimiyle başlayıp bitmektedir.

- Dogmatizm, şablonculuk dediğimiz de böyle başlıyor zaten değil mi?

- Evet Ayşe Aba. Esasında tüm kafa bulanıklıklarının, mahalle çalışmasını, gecekondu halkını küçümseme, ülke gerçeğine ve halka yabancılaşmalarının altında yatan da bu dogmatizm ve şablonculuktur. Bunu şu sözlerde tüm çıplaklığıyla görmek mümkün: *"... Bolşevikler, işçi sınıfının çalışan nüfusun sadece % 4'ünü oluşturduğu bir evrede, hemen sadece bu sınıf içinde örgütlü olmalarına rağmen, iktidarı alabildiler. Geniş köylü yığınları (ki çalışan nüfusun % 80'i civarındadır) arasında örgütlü olan Sosyalist Devrimciler adlı küçük-burjuva grup ise politik etkisini yitirdi. Kritik bir evrede bölündü ve sol kanat devrimi, sağ kanat burjuva karşı-devrimi savundu. Söz konusu dönemde Bolşeviklerin kırdı hemen hiçbir ciddi örgütsel yapısı bulunmuyordu."*

Söylenenin doğruluk payı bir yana "işçiciler" in dogmatizminin ve şablonculuğunun nereden ve nasıl kaynaklandığını bu sözler çok açık olarak ortaya koymaktadır. Ne diyor? Bolşevikler % 4'lük işçi sınıfıyla köylülük içinde de ciddi hiç bir örgütlenmeleri olmadan devrim yapabildiğine göre ülkemizde bu oranın üç katına yaklaşan işçi sınıfıyla biz bu devrimi haydi haydi yaparız, diğer sınıf ve katmanları örgütlemeye ne gerek var diye düşünüyor. Köylülüğü, işçi sınıfı dışındaki güçleri kim örgütlerse örgütlesin, işçileri örgütleyip ayaklandırdı mı onlar nasıl olsa bölünüp sol kanattakiler işçi sınıfının peşine takılır. Örgütlemeyen, çalışma yapmadan işçi sınıfının ittifaklarının kendiliğinden gelip işçi sınıfına destek vereceğini umut ediyor. Sonra proletarya diktatörlüğünü ilan edip sosyalist devrimi gerçekleştirecek!..

Hayal aleminde, hala 1917'lerde ve de üstelik Rusya'da yaşıyor. Emperyalist-feodal Rusya ile emperyalizmin yeni- sömürgeci Türkiye'yi aynı kefeye koyuyor. Kafa bu oldu mu elbette Çin'den Vietnam'a, Küba'ya kadar, Asya, Afrika, Latin Amerika'daki onlarca devrim, kurtuluş savaşı yok sayılır. Çünkü onlar Sovyet devrimini taklit ederek işçi sınıfını temel alıp ayaklanarak devrim yapmamışlardır. Onların kafasındaki modele uygun değildir, *"işçi sınıfının öncü devrimci misyonunu"* reddetmişlerdir, dolayısıyla da tümü küçük-burjuva devrimler ve kurtuluş hareketleridir. Tabii halk savaşı, gerilla savaşı teorileri de öyledir. Ama kendileri Sovyet devrimi dışında kafalarındaki modele uygun bugüne kadar gerçekleşmiş başka bir devrim örneği de gösteremezler. Çalışma tarzlarından örgütlenmeye kadar Sovyet devrimini örnek alıp taklit etmeye çalışırlar.

Lenin'de mahallelerde örgütlenme diye özel bir tespit yoktur. Devrimi

yapacak olan köylülükle ittifak yapacak olan işçi sınıfıdır. O halde mahalleleri de bir örgütlenme ve mücadele alanı olarak ele almak, kentlerde işçiler dışında halkın farklı kesimleri içinde de örgütlenmeye önem vermek Marksist-Leninistlerin işi olamaz. İşçiler böyle düşünür. Onun için mahalle çalışmasını, gecekondu buralarda halkın örgütlenmesini ve mücadelesini küçümser. Oralara gitmemek için de *"Varoşlar'da örgütlenme ve mücadele kalıcı olamaz", "sürekliliği sağlanamaz" der, "düzen içi kalmaya mahkumdur", "iktidar hedefli bir mücadele ve örgütlenme yürütülemez"* der. Der de der, ama yaşananlar, gerçekler onların bu tespitlerinin aksini her gün yeniden ispatlar.

Yıllarca mahallelerin uzağında duran oportünizm ürettiği teorilerle yaşanan pratiğin pek de uyuşmadığını gördükçe küçümse de bir gözüyle mahalleleri izlemekten, oraya ilgi göstermekten kendini alamadı. Hele ki Gazi ayaklanmasıyla ve sonra Susurluk'la birlikte gecekondu devrimci dinamikleri çok daha çıplak olarak ortaya serilince iki gözü birden mahallelere çevrildi. Yani buralara "merak saldı". Bu sefer geçmişte yapılan tüm eleştiriler, küçümseme, gecekondu buralarda yaşayan halkı önemseme, ilgisizlik yerini methiye düzmeye bıraktı. İşte bir kaç örnek:

"Görülen odur ki, kent varoşları Türkiye devriminin mevzileri ve örgütlenme alanlarıdır... Ama Gazi'de başlayıp tüm İstanbul'a yayılan ayaklanma aynı zamanda 12 Eylül faşist cuntasından bu yana en devrimci, en cesur ve en ileri halk eylemidir... Çünkü varoşlar maddi ve manevi yanlarıyla iç savaş alanlarıdır." (Hedef, Mart '96, sy.53)

"Bütün ezilenlere ve sömürülenlere ateşin, barikat ve sokak savaşının manifestosuydu Gazi" (Atılım, 9-16 Mart 96)

"İşçi sınıfı ile kent yoksullarını da kapsayan geniş emekçi yığınları gündemleri çakıştırıldığında gecekondu mahalleleri yeni bir devrimci yükseliş açısından, kesinlikle işçi sınıfından yana dönecektir". (Sosyalist İktidar, 27 Eylül 1996)

"Gazili emekçiler yaktıkları barikat ateşiyle emekçi sınıflara özgürlük, devrim ve sosyalizme giden kavga yolunu gösterdiler. Varoşları aydınlatan kızıl savaş ateşleri Türkiye proletaryasının devrim yürüyüşünde bir köşe taşı, bir ruh, bir gelenek oldu." (Kızılbayrak, 22 Mart '97, sy.33)

"Varoşlar" hakkında bunlar söylendikten sonra elbette oralara gitmek için bunun teorisi de yapılmak durumundaydı. Ama eski görüşleri de inkar etmek olmazdı, bu oportünizmin oportünistliğine aykırıydı. Kimisi önce, kimisi daha sonra "emekçi kitleleri düzene yöneltecek sınıfsal taleplerle", "işçi sınıfını semtlerden kuşatmak amacıyla", "işçi sınıfını ve müttefiklerini birlikte örgütlemek", "... şimdiye kadar yapılmamış olanı yapmak, kategorik olarak sınıf mücadelesinin dışında tutulan bu mekanları kentli işçi sınıfının sağlam mevzileri haline getirmek..." gibi yeni teorik tespitler yaparak şu mahallelere kalkıp bir de biz gidelim dediler. Bu konuda en çok ayak direyen bile sonunda "... Buna karşın, esasta gençlik üzerinde yükselen politik varoş hareketliliğine karşı bu temelden sapmaya yol açmaya-

cak tarzda bir ilgi ihtiyacı doğmaktadır” deyip kendine yol açabilmenin teorik zeminini yaratmaya çalışıyor. Ama bunu söylerken bile düşüncesine yön veren pragmatizmdir ve baktığını göremeyecek kadar da kördür. “Varoş” hareketliliğine bakınca sadece gençliği görüyor. Gazi ayaklanmasında, anmalarda, cenazelerde, Halk Meclisi’nin eylemlerinde yer alan orta yaş ve üstündeki yüzlerce, binlerce insanı görmüyor.

“Varoşlar” a bakıp iştahı kabaran sadece oportünizm değildir. ÖDP’den Ufuk Uras 3 Haziran’da günlük bir burjuva gazetesinde çıkan röportajında *“... Başta İstanbul olmak üzere Refah’ın güçlü olduğu alanlarda mahalle mahalle, sokak sokak çalışıyoruz... Ve Refah’ı varoşlarda geriletiyoruz”* diyor, mahallelerin düzenin **“zayıf karnı”** olduğunu tespit ediyorlardı. Gerçi onların derdi başka, oligarşiyle bir sorunları yok. İşleri esas olarak seçimlerle. Varoşlara ilgileri de bundan, burjuva partileri gibi onlar da gecekonduları oy potansiyeli olarak görüyor. Kimse ÖDP’lilerin sokak sokak çalışma yaptığına ve o “sokağın” siyasal karşılığı olan bir pratik içinde olduğuna tanık olmamıştır. Ama olsun, oy alabileceğini düşündüğü devrimci-demokrat potansiyel oralarda, onun için herkesin ilgi gösterdiği bir zamanda propaganda düzeyinde de olsa kendilerinin de “varoşlar” a ilgisiz kalmadıklarını göstermeleri gerekirdi.

- Peki ne yapabilirler gerçekten, varoşlara gelmelerinin mücadeleye, devrime hayrı dokunacak mı dersiniz?

- Bunun cevabı için pratiğe, bugüne kadar olup bitenlere bakmak yeter. Ne oportünizmin ne reformizmin gecekondularda halkı örgütleyebilme şansı yoktur. Halka güvenmeyen, pragmatist, halkı küçümseyen, onun düşüncelerine, duygularına ve inançlarına değer vermeyen üstenci yaklaşımlarla halk örgütlenemez.

Gazi ayaklanmasından sonra yaşanan sürecin pratiği de bunu göstermiştir. Oportünizm “merak salıp” gelmiştir. Ama gelişi ne halkın sorunlarına sahip çıkmak içindir, ne de halkı örgütlemek ve mahalleri devrimin birer mevzisi haline getirmek için. Onu mahallere çeken esas olarak Gazi ayaklanmasının “cazibesi”dir. Sürecin aynı şekilde süreceğini zannetmiş, her an ayaklanmaya hazır kitleler bulacağını, kendilerinin de bu hazır kitlelerin önüne geçip öncülük yapacağını umut etmiştir. Ama bekledikleri gibi olmamıştır.

Susurluk sürecinde de zorunlu olarak geldiler. Çünkü Susurluk’a karşı halk hareketi buradaydı. Dertlerinin halkı örgütlemek, birleştirmek olmadığı da bu süreçte bir kez daha, çok kesin biçimde görüldü. Halk Meclislerinin karşısına dikildiler. Mahallelerde örgütlenmek, buralarda yaşayan halkın çok çeşitli çelişkilerine ve sorunlarına sahip çıkıp, çözüm yolu üretmek, mücadelesine önderlik etmek işçi sınıfı içinde çalışmaktan çok daha karmaşık ve zordur. Çok daha fazla ustalık gerektirir. Halkı yakından tanıyacaksın, onun duygu ve düşüncelerini bileceksin, neye nasıl tepki gösterebileceğini hissedeceksin, gece gündüz ev ev sokak sokak dolaşacaksın, iyi gününde kötü gününde halkın yanında olacaksın, dinlemesini bilecek-

sin ve en önemlilerinden biri de kendisini ifade edebileceği halk örgütlülüklerini yaratacaksın.

- Bir de işin bedel ödeme yanı var. Oligarşi kentlerde polisi, askeri, kontrgerillası, muhbiri, işbirlikçisi, ardı arkası kesilmeyen operasyonları, gözaltı, işkence ve katliamlarıyla en yoğun biçimiyle buralardadır. Bu bedelleri ödeyerek örgütlenmeyi ve mücadeleyi sürekli kılabilmek bir savaş kültürüne, geleneğine sahip olmayı gerektirir. Oportünizmde özellikle de işçilerde en çok olmayan da budur. Nitekim mahallelerde örgütlenmeye çalışıp da ağzı yananlardan bazıları şimdi tekrar mahallelerden elini ayağını çekmenin arayışı içindeler.

Ama oportünizm işin bu yanını hiç düşünmez bile. O fabrikalarda üretimi durdurup, ayaklanınca her şeyin hallolacağını, devrimin başlayıp biteceğini hesap eder. Sonrasında ne olacak, oligarşinin silahlı güçlerine karşı nasıl, nerede savaşılacak, onlar bugünden düşüneneceği şeyler değildir. Çünkü tüm çığırtkanlıklarına rağmen devrim de, iktidar da kafasında çok soyut ve uzaktadır. Bu yanıyla gecekondulardaki devrimci mücadelenin gelişmesinden korkanlar, bu mücadeleden uzak duranlar ya da küçümseyenler esasında devrimci iç savaştan kaçanlar, korkanlar, savaş gerçeğinden uzak durmaya çalışanlardır.

- Evet, meselenin esas çerçevesi budur. Devrimci hareket, mahalleleri baştan bu yana doğru bir biçimde tahlil etmiş, kadrolarını doğru istihdam edip, örgütlenmesini doğru şekillendirmiştir. Bugün mahalleler ve Cephe birlikte akla geliyorsa, bu nedenledir. Bu hep birlikte anılmaya devam edecektir. Biz mahallelerde hem Meclisleri, hem Cepheyi örgütlemeye devam edeceğiz. Sadece mahallelerde de değil tabii diğer tüm alanlarda da. Cephe adı sadece mahallelerle değil tüm alanlarla bütünleşecek, birlikte anılacaktır. Dersimiz bugünlük bu kadar.

Devrimci Mücadele ve Aileler

Geçen hafta dersten sonra örgütlenmemizin, ilişkilerimizin durumunu tekrar gözden geçirdik. Son bir kaç aydır ilişkilerimizde bayağı bir genişleme vardı. Sadece bizim mahallede değil bitişliğimizdekilerle de ilişki geliştirmiştik. Sorun elbette sadece ilişkilerimize dergi dağıtımıyla sınırlı değildi. Onun dışında bu kadar **yaygınlaşan ilişkileri düzenli, örgütlü bir biçime dönüştürmek**, eğitmek için bir çok eğitim grubu kurmak gerekiyordu. Bu durumda da tabii ki hepimize çok daha fazla görev, iş düşüyordu. Ama yine de sıkıntılıydık. Çünkü Ömer dışında hepimiz ya çalışıyor ya da okula gidiyorduk. Selim Abi'nin işi ona pek engel olmuyor, zaten mahallede. Gerekli olduğu zaman ise gitmeyebiliyor veya istediği zaman çıkabiliyor. Ama yine de geriye kalan bizlerden bir iki kişinin daha çok zamanını mahalledeki, daha doğrusu mahallenin sınırlarını da aşıp bölgedeki örgütlenmeye ayırması gerekiyordu. Özcesi bir ikimiz daha işten ayrılıp Ömer gibi tüm vaktimizi mücadeleye ayırmalıydık. Selma'yla ben işten ayrılmaya karar verdik. Daha önce de bunu düşünüyorduk. Devrimci mücadeleye daha çok zaman ayırmak, daha çok görev, sorumluluk almak, teorik olarak da pratik olarak da kendimizi daha çok yetkinleştirmek istiyorduk. Aramızdaki sohbetlerimizde birer Cephe savaşı olma özlemlerimizi dile getiriyorduk. Selim Abi de zaten daha önce pek çok kez buna hazırlıklı olmamız yönünde bizimle konuşmuş ama bunun için ille de hemen işten ayrılmamız gerekmediğini söylemişti. Ama şimdi biraz da zorunluluk doğmuştu. İşten ayrılmak istememize en çok da Ömer seviniyor *"ha şöyle el ele verip şu mahallelerin altını üstüne getirelim"* diyordu. Hafta başında Selma hemen işten ayrıldı. Ben de işi bırakacağımı doğal olarak önce aileme açıkladım. Pek hoş karşılanmayacağını biliyordum ama beklediğimden de fazla bir tepkiyle karşılaştım. Özellikle babamla aramızda oldukça sert sayılabilecek bir tartışma oldu. Bu yüzden aramız bu aralar pek iyi değil. Durumu tabii hemen Selim Abiye aktardım. Nasıl davranmam gerektiği üzerine uzun uzun konuştuk. Ancak önemli bir sorun olduğu için bu hafta halk sınıfında da bu konu üzerinde durmaya karar verdik.

- Evet arkadaşlar Uğur'un ailesiyle yaşadığı sorunu biliyorsunuz. Erdal'lar da DLMK'nın bir eylemine katılıp ilk defa gözaltına alınınca ailesiyle benzer sorunları yaşamışlardı, eskisi kadar olmasa da hala zaman zaman yaşıyorlar. Mesela yarın öbür gün Serpil'in de benzer sorunla karşılaşması mümkün. Bizim bile sorun olarak önümüzde bir engel oluşturmаса da eşimin ailesiyle yaşadığımız problemler olmuştu. Hala da aramız çok iyi sayılmaz. 90'da, o zaman başka bir bölgedeki derneğe gidip gidiyorduk orada suyla ilgili bir gösteride Ayşe gözaltına alınmıştı. Önemli bir şey de değildi ama ailesi duymuş geldi. Epey bir tartışmamız olmuştu. Tabii daha çok beni suçlayıp *"kendin rahat durmuyorsun, bu kızı niye bulaş-*

tırıyorsun, onu da yoldan çıkaracağını zaten biliyorduk" falan diyorlardı. Bu yüzden evlenmemize de baştan beri karşı olmuşlardı. Neyse anlatmak istediğim şu: Bu tür sorunlar çeşitli düzeylerde az ya da çok çoğu ailelerde yaşanmıştır hala da yaşanır. Baştan çocuğunun devrimci olmasını isteyen, destekleyen azdır. Olumlu örnekleri de var tabii ama dediğim gibi çok daha az. Nedenlerini, ne yapmamız gerektiğini birazdan ayrıntılandırırız ama önce Selma da bir anlatsın onun annesi durumu nasıl karşılamış?

- Biliyorsunuz ben, bir de küçük kardeşim annemle birlikte yaşıyoruz. Babam yıllar önce emekli olduktan sonra vefat etti. Az çok siz de tanıyorsunuz, Fatma Ablayla, Ayşe abla daha sık görüştükleri için yakından tanır. Köylü kadınıdır öyle teorik bilgisi falan da pek yoktur ama devrimcileri de epey uzun süredir az çok tanır, belli bir güveni vardır. Bana karşı da öyledir. Bu güne kadar ondan sakladığım bir şey olmamıştır, ne yapıp ettiğimi bilir, yanlış bir şey yapmayacağıma oldukça güvenir, tabii ben de onun güvenini sarsacak bir şey yapmamaya özen göstermişimdir. Belki babamın da olmamasının etkisiyle aramızda ana kızın ötesinde daha böyle arkadaşça bir ilişki de gelişmiştir. Onun için diyebilirim ki bugüne kadar üzerimde baskı kurmaya hemen hiç kalkışmamıştır. Ben de ne yaptığımı, nereye gittiğimi, ne zaman döneceğimi olanaklar ölçüsünde her zaman söylemeye özen gösteririm ama yine de zaman zaman bazı günler eve çok geç gittiğim de ya da pek sık olmasa da gitmediğimde kaygılanır, analık içgüdüleriyle ve koruma mantığıyla, biraz da konu komşunun bu kız geç saatlere kadar dışarıda ne yapıyor diye düşünmelerinden çekindiğinden biraz söylenir, ufak tefek tartışmalarımız olur ama bu ilişkimizi etkilemez, çabuk unuttur. İştten ayrılacağımı söylediğimde de tabii nedenini sordu, ben de anlattım. Engellemeye çalışmak gibi bir tutumu olmadı, olmaz da ama devrimci faaliyetle giderek daha fazla uğraşmaya başlamamın eninde sonun da şu veya bu şekilde evden kopacağımı düşündürdüğünü, bunun da onu kaygılandırıldığını biliyorum. Ama dediğim gibi bu öyle büyük bir sorun yaratmaz.

- Eh sen bu açıdan pek çoğumuzdan şanslı sayılırsın.

- Sonuç olarak bakıldığında öyle değerlendirebilirsiniz ama biliyorsunuz devrimci mücadele de öyle şansa mansa pek yer yoktur. **Daha çok şansımızı kendimiz yaratırız ya da yaratmak zorundayız.** Biliyorsunuz aile, halkımız tarafından **kutsal** olarak değerlendirilen, korunmasına, yaşatılmasına en çok önem ve değer verdiği bir sosyal kurumdur. Ama şöyle bir özelliği de vardır: **aynı zamanda içinde bulunduğu düzenin ayakta kalmasına da büyük ölçüde hizmet eder.** Çünkü sonuçta bu düzende yaşamakta, bu düzenden beslenmektedir. Düzenin ideolojik etkisi altındadır. Ekonomik olarak ona bağımlıdır. Düzenle şu veya bu düzeyde ilişkileri olsa bile varlığıyla ilişkileriyle bu düzen içinde olduğu gibi yaşatılmak, yapısının korunmak istenmesi bir çoğumuzun yaşadığı gibi devrimci mücadelenin gelişmesinin önünde de çeşitli biçimlerde engeller çıkarıyor. Burjuvazi de bunu bilir ve kullanır. Kapitalizm geliştikçe eski feodal aile yapısını da de-

ğıştirir, bozar. Olumlu, olumsuz pek çok etkide bulunur. Bireycileşme aile içindeki bağları, ilişkileri de zayıflatır. Burjuvazinin olumlu değerleri korumak gibi sorunu yoktur, bireyciliği, bencilliği sonuna kadar yaymaya çalışır ama dejenere olmuş biçimiyle bile olsa kurum olarak ailenin varlığını sürdürmesinden yanadır.

- Bu durum sanki çelişki gibi görünüyor.

- Evet ama bu ona daha çok sömürmek için olanak sağlar örneğin, eskiden bir kişi çalışıp ailenin geçimini sağlarken şimdi toplam alım gücünde, geçim standardında pek bir değişiklik sağlamadan aynı aileden iki üç kişiyi çalıştırır. Aile fertleri arasındaki dayanışmadan bu şekliyle faydalanarak sömürsünü artırır. **Şimdi ailede birden çok kişinin çalışması, dayanışma falan diyoruz ama bu burjuvazinin bireyci, bencil kültürünün aile içine kadar da işlemesiyle aynı zamanda çoğu ailede karşılıklı bir çıkar ilişkisine de dönüşür.** Benzer durum feodal aile yapısında da vardır. Bilirsiniz daha çok da doğuda kırsal alanda aileler çok çocuk yaparlar ve bunların da erkek olmasını isterler. Neden? Çok çocuğu çok sevdiklerinden mi? Öyle olsa kız erkek ayrımı da olmaz. Çok erkek çocuk istenir, çünkü daha çok ürün almak için tarlada çalıştıracak işgücü böyle karşılanır. Yani köyde ya da kentte çocuk aile için aynı zamanda bir sigorta olarak görünüyor. Çocuğun devrimci olması bir bakıma sigortayı kaybetmektir. O zaman engellemek gerekir. Bu noktada aile gerici, kapitalist bir kuruma dönüşüyor işte.

Ne diyorduk? Egemen sınıflar aile kurumunun bu özelliklerinden faydalanarak sömürsünü artırarak sürdürürken, bu kurumu aynı zamanda devrimci mücadelenin gelişmesinin önünde frenleyici bir güç olarak görür. Ve onu mücadeleyi engellemekte daha etkili olarak kullanmanın yollarını arar.

Mesela ne yapıyor? Ailelerin geri yanlarına sesleniyor, **“çocuklarınıza sahip çıkın devrimci olmasın, devrimcilerle ilişki kurmasın, eylemlere, gösterilere katılmasın”** diyor. İdeolojik yönlendirmeye, propagandayla ailelerin çocukları üzerinde baskı ve denetim kurmasını teşvik ediyor. Böylece düzenin korunmasında aileyi araç olarak kullanıyor. Devrimci olmayan bir ailenin de zaten öncelikli isteklerinden biri çocuğunun okulunu bitirip iyi bir meslek sahibi olması, evlenip çoluk çocuğa karışmasıdır. Onun için çocuklarının bu amaçlarının, isteklerinin gerçekleşmesini tehlikeye sokacak işlere bulaşmasını istemezler.

Ama düşman sadece propagandayla, yönlendirmeye kalmıyor. Devrimcilerin ailelerine tehdit, baskı, hatta işkence yapıyor. Böylece çocuklarınızı yola getirmezsiz siz de zarar görürsünüz, size de rahat, huzur veremeyiz diyor. Bunları yaşayan ya da gören, duyan aileler düzenle, devletle çelişkileri olan demokrat nitelikte bile olsalar eğer saldırıyı, tehdidi göğüsleyecek bilinçte ve kararlılıkta değillerse, yaşamlarından pek hoşnut olmasalar da kurulu düzenlerinin bozulmasını istemiyorlar. Bu sefer onlar da önce çocuklarının devrimci olmalarını engelleyecek önlemler almaya çalış-

şıyor, başarılı olamazlarsa bu sefer de devrimcilikten vazgeçirmeye, başka uygulamaya başlıyorlar.

Mesela biraz maddi olanakları iyi olup da bunu çocuğunu devrimcilikten vazgeçirmek için rüşvet ya da şantaj gibi kullanan örnekler de vardır. *“Vazgeçersen sana şu olanakları sağlarım, malı, mülkü veririm vazgeçmezsen başının çaresine bak, bizden tek kuruş yardım, maddi olanak sağlayamazsın, başına bir hal gelirse ilgilenmeyiz”* diyerek, hatta daha ileri gidip evden çekip gitmesini isteyerek, kovarak, varsa çocuğunun zaafı bir yanından yakalayıp böylece devrimcilikle düzene dönme arasında tercihe zorluyor.

- Daha önce Sinan bu konuda okuldaki bir arkadaşının ailesinden örnek vermişti. Arkadaşının ailesi çocuklarının devrimciliğe sempatisini fark edince bir akrabalarının kızıyla hemen evlendirip başgöz etmeye çalışmışlar. Böylece onu aile, ev bark sorumluluğu altına sokarak devrimcilikten vazgeçirebileceklerini düşünmüşler.

- Doğrudur. Bu da ailelerin ilk başvurdukları yöntemlerden biridir. Kendi yaşadıklarından, deney tecrübelerinden bunun çocuklarını düzene bağlamakta etkili bir yol olduğunu bilirler. Yeni devrimci olanları bırakın, yılların nice devrimcisinin evlendikten sonra çekip gittiğini ya da kendisini mücadeleden geri çekerek iyice sınırladığını düşünürseniz meselenin üzerinde önemle durulması gereken ne kadar hassas bir konu olduğunu daha iyi kavrarınız sanırım.

Üstelik halkımız böyle işlerde oldukça yaratıcıdır. O cahil gibi görülen pek çok aile, çocuklarını devrimcilikten vazgeçirmek için ne yöntemlere, numaralara başvururlar.

- Numara dedin de Selim Abi, isterseniz ben de kendi ailemden bir örnek vereyim.

- Ver bakalım Erdal.

- Ben gözaltına alınmadan önce de annemin pek ciddi olmasa da ufak tefek bir iki müzmin hastalığı vardı. Ama gözaltıdan sonraki günlerde sanki hastalığı birden birkaç katına çıktı. Halbuki gözaltında da bir şey olmadı, üç beş saat tutulup bırakıldık. Ama sonrasında tabii evde tartışması oldu. Hastalığı da zaten beni vazgeçiremeyeceklerini anladıktan sonra birden arttı. Oflamalar, puflamalar, orası burası çok ağrıyormuş gibi inlemeler, oturamayacak kadar kötüyümüş gibi uzanmalar, sık sık ilaç içmeler, yakında gidiciyim galiba falan demeler... Bu arada bana da eskisinden daha çok ilgi gösteriyor, okulda ne oldu, bir şey var mı, sen neler yaptın gibi sorular soruyor, beni çok merak ettiği havasını veriyordu. Ben de başlangıçta gerçekten benim yüzümden çok üzülüyor bunun için hastalığı ilerletmeye başladı diye düşünüyor, üzülüyordum da. Ama sonra babamın birkaç kez doktora götürüp bir şeyi olmadığını öğrenince numara çektiğini anladım. Nedense hep genellikle ben evdeyken oluyordu bunlar. Ben yokken sanki iyileşiyordu. Rahatlıkla sağa sola, konuya komşuya gidiyor, geziyordu. Yani bana numara çekip kendini acındırmaya çalışıyordu. Ben de tabii

ona göre hastalanmasından, bir şey olmasından kendimi sorumlu tutacağım için devrimcilik yapmaktan vazgeçecektim.

- Vay be tam tiyatro gibi gerçekten, tiyatrocı gibi de rol yapıyormuş anen.

- Ben de kendisine öyle söyledim zaten. Ama önce ben de rol yaptım biraz. Hiç bir şey yokken okuldan gelince bugün okulda faşistlerle çatıştık, bıçaklarla, satırlarla saldırdılar falan diyor, kendisiyle de hiç ilgilenmiyormuş gibi davranıyordum. Bu sefer gerçekten kaygılanmaya başladı. Bazen ben böyle şeyler söyledikçe hastalık rolünü de unutup birden canlanıyordu.

- Peki Selim Abi ne yapacağız biz bu ailelerle?

- Ne yapacağımız belli, önce sonuna kadar uğraşıp onları kazanmaya çalışacağız. Ama önce onlara yeni bir gözle bakıp daha yakından tanımalıyız. Gerçi hep olumsuzları seçtik ama bu örnekleri de onun için verdik.

- Babamla son tartışmamızdan önce ben de biraz farklı düşünüyordum ama şimdi yıllardır birlikte yaşamamıza rağmen onu daha önce çok da iyi tanımadığımı görüyorum. Aslında Susurluk'tan sonra epeyce de değişmişti. Anlattığım çoğu şeye hak da veriyordu. Hatta biliyorsunuz bir çok kez de yürüyüşlere de katıldı. İşten ayrılacağımı, daha doğrusu bütün vaktimi devrimci faaliyete ayıracağımı söyleyince bunu hemen kabullenmeyeceğini tahmin ediyordum ama doğrusu bu kadar fazla tepki gösterebileceğini düşünmemiştim. Daha önce de ufak tefek tartışmalarımız olurdu, **"aman dikkat et", "fazla öne çıkıp göze batma", "o kadar da yırtınmana gerek yok, memleketi tek başına sen mi kurtaracaksın"** falan derdi ama bunları sadece beni korumak, başıma bir şey gelmesinden endişelendiği için söylüyor diye düşünürdüm. Ama son tartışmamızda **"Zaten zar zor geçiniyoruz, koskoca adam birde şimdi sana mı bakacağız", "Bu yaştan sonra birde polisle, devletle mi uğraşacağız, üç kuruşluk huzurumuz var, onu da mı bozduracaksın"** gibi laflar edince daha önceki uyarılarının altında da esas olarak kendi kaygı ve korkularının olduğunu düşünmeye başladım.

- Elbette vardır Uğur. Çoğu kez ya da en azında bugün için çoğu ailede bu korku ve kaygılar evlat sevgisinden de üstün gelir. Şöyle düşünün hadi dışarıyı bir kenara bıraktık bugün hapishanelerde binlerce devrimci tutsak var. Şimdi bunların ne kadarının ailelerinin gerçekten evlatlarına sahip çıktığını siz de az çok görüyorsunuz. Biraz normal zamanlar bir yana faşizmin saldırılarının çok yoğunlaştığı toplu açlık grevleri hatta ölüm oruçları gündeme geldiği zamanlarda bile evlatlarına, onların sorunlarına gerçekten sahip çıkan aileler oldukça sınırlı kalıyor. Neden? Halbuki şunu biliriz genelde halkımız evladı adli suçtan, hatta yüz kızartıcı bir suçtan bile hapishaneye düşse bir cahillik yapmıştır, ona buna uymuştur diye düşünüp feodal aile bağlarıyla evladına sahip çıkar. Oysa siyasi tutsaklarda bu açıdan bile bakıldığında sahiplenme de epeyce büyük bir eksiklik görülüyorsa orada iki şeyi sorgulamak gerekir. Ya dediğimiz gibi kaygılar, kor-

kular evlat sevgisine ağır basmaktadır. Devletle, polisle, askerle yüzyüze gelmekten kaçılmaktadır, tabii o zaman da o sevginin nasıl bir sevgi olduğu yine sorgulanmak durumundadır ya da gerçekte arada sevgi bağı, oldukça zayıflamıştır. Sahiplenme derken de tabii bunu sadece maddi açıdan destek olma anlamında söylemiyoruz. O meselenin sadece bir yönü. Şöyle yapanlar da vardır mesela, maddi olarak destek olur, para gönderir hatta ziyaretine de sık sık ya da arada bir gider ama o kadar, sonra ortalıktan kaybolur, başka hiç bir şeye de karışmaz. Mücadele eden ailelerden uzak durur. Kendisine bir zarar gelmesini istemez. Oysa esas olan evladının mücadelesine, sorunlarına sahip çıkmak, çözümü için çaba sarf etmek, manevi açıdan da destek olmaktır. Sevgi bağı gerçekten kuvvetliyse çeşitli, kaygı ve korkulara rağmen bunları yaptırır. Tabii durumu çok kötü, gerçekten büyük olanaksızlıklar içindeki özellikle taşrada oturan sınırlı sayıdaki aileleri kapsamıyor dediğim. Bir ölçüde onlar mazur görülebilir. Ama onların bile en azından saldırı ve direnişlerin yoğunlaştığı dönemlerde yapabilecekleri bir şeyler mutlaka vardır.

- Selim Abi genelde hep aileleri olumsuz yanlarıyla ele alıp örnekler verdik, ortaya biraz fazla karamsar bir tablo ortaya çıktı sanıyorum.

- Haklısın Ömer. Ama ne yapmak, nasıl yapmak gerektiğini bulmak için de önce genel anlamıyla mevcut durumu ortaya koymak, gerçekçi olmak gerek. Tek boyutlu ele alındığında tabii olduğundan fazla bir karamsar tablo ortaya çıkar. Genel tablo gerçekten pek iç açıcı olmamakla beraber, nasıl bir düzende yaşadığımızı, bu düzenin tek tek bireylerde olduğu gibi aileleri de nasıl etkilediğini, onu düzenin çıkarlarına göre şekillendirmeye çalıştığını unutmamamız gerekiyor. Tabii buna rağmen tüm ailelerde böyle değil elbette, dahası **aileler de değiştirilemez değil**. Bunun yüzlerce, binlerce de örneği var. Örneğin mücadele eden, sadece kendi evlatlarının değil, tüm tutsakların sorunlarına, mücadelesine, onun da ötesinde halkın sorunlarına sahip çıkan, pek çok dönem halk muhalefetine en dinamik kesimin oluşturan hatta öncüsü olan tutsak ailelerimizi, kaybedilen, katledilen evlatlarının peşini bırakmayan, bıkmadan usanmadan devletten hesap soran **kayıp, şehit ailelerini, yakınlarını** görmezden gelebilir miyiz? Gerçek anlamıyla evlatlarına sahiplenmeye, sevgiye dayak, yiyecek, işkence gören, yerlerde sürüklenen, gözaltılarına alınan ama vazgeçmeden mücadelede eden bu ailelerimiz örnektir. Onların da çoğu demin anlattıklarımız gibi belki başlangıçta bu mücadelenin dışındaydılar, bilinçsizdiler, pek çoğu belki çocuklarının devrimcilik yapmasına da karşı çıkıyordu. Ama bugün mücadelenin içindeler. Onların evlatlarına bağlılığı, sevgisiyle, kazanmak için onları biraz eğitmek, örgütlemek için harcanan çabayla bu noktaya geldiler. Onun dışında ailece devrimci mücadele içinde yer alan, ya da pratik mücadele içinde aktif olarak doğrudan yer almasalar bile ellerindeki **her olanağı devrimcilere sunan, kapısını devrimcilere açan, onları koruyup kollayan** yüzlerce, binlerce aileyi yok sayamayız elbette.

Mesela Buca Hapishanesi'nde düşmana karşı barikatlarda omuz omuza

oğluyla birlikte savaşıyor ve şehit düşen **Turan Kılıç**'la oğlunun oluşturduğu tabloyu düşünün.

Bizim sorununuz bu örnekleri kendi ailelerimizden başlayarak olabildiğince çoğaltmak, onları mücadelenin önünde engel değil, güç veren bir konuma getirmek. Ama bu kendiliğinden olmaz elbette. Hele ki **önce kendi ailelerimiz** üzerinde çaba harcamadan, onları dönüştürmeye çalışmadan hiç olmaz. Çünkü bizimkiler istisna değildir. Onlarda genelin bir parçasını yansıtır. Aileler varolduğuna göre ve devrim gerçekleştikten sonra bile varolacaklarına göre onları kazanmak zorundayız. **Devrimi sadece gençlerle yapmayacağız, yapamayız da zaten.** Dünyanın hiç bir yerinde de olmamıştır. Ama eğer devrimde öncelikle devrimcilerin aileleri yer almıyorsa, başka aileleri buna katmak ne kadar mümkün olur? O zaman önce kendimize bakacağız. **Hemen ailelerimizin geri yanlarından şikayet etmeden, biz dönüştürmek için ne yaptık, ne kadar çalıştık onu sorgulamamız gerekir. Meseleye sadece ailelerimizi mücadelemizin önünde engel olmaktan çıkarmak olarak da bakmamalıyız. Bu bir adımdır ama esas olarak yapmamız gereken onları da mücadelenin bir parçası haline getirmek olmalıdır.** Mesela Selma bunun için sen ne kadar uğraşıyorsun. Annen ara sıra etkinliklerimize katılmanın ilerisinde çok daha fazla şeyler yapamaz mı?

- Doğru biraz daha uğraşırsam yapabilir sanıyorum. İşin doğrusu yaşlıca olduğu için ve kardeşimle, evle daha çok o ilgileniyor falan diye biraz da kayırmacı davranıyorum sanıyorum.

- Evet, bence de öyle. Gevşek ve kollayan bir yanın var. En azından Tİ-YAD'lı ailelerin faaliyetlerine katılabilir.

Buna benzer hatta daha uç örnekler çokça vardır. Genellikle ailelerin geri niteliğinden dolayı çocuklarının önünde engel olmasından bahsettik ama tersi örnekler de vardır. Mesela, baba kıyısından köşesinden de olsa devrimci mücadelenin içinde yer almaktadır veya kimisi oldukça da aktif mücadele içindedir ama mesela eşini, çocuklarını mücadeleden uzak tutmaya çalışır ya da fazla suya sabuna dokunmamaları için uğraşır. Hatta bu bazen evli çiftler için de geçerlidir. Her ikisi şöyle yada böyle mücadele içindedir ama çocukları dışındadır. Hatta çocuklarını evden uzakta dedesinin, ninesinin, akrabalarının yanında büyüten, okutanlar olur. Tabii bunu tek başına çocuklarını çok sevmekle, koruma güdüsü falanla açıklayamayız. Esasında kendilerinin düzenle bağları oldukça güçlü bir biçimde sürmektedir. **Bencildirler.** Başkalarının çocukları şehit düşerken, hapishanelerde yatarken üstelik kendileri de mücadelenin içinde olup herkesin yedi-den yetmişe bu mücadelenin içinde olması gerektiğini söylerken kendi çocuklarını kayırmalarının, mücadeleden uzak tutmaya çalışmalarının veya çeşitli biçimlerde gelişmelerini, daha aktif mücadeleye katılmalarını engellemeye çalışmalarının başka bir anlamı yoktur. O devrimcilik biraz sahtekarcadır. Kendini avutmak, vicdanını biraz rahatlatmak ya da işte çevresindekilere karşı utandığından bırakmamakta biraz da ayıp olmasın diye

yapılmaktadır. Veya maddi, manevi çıkar hesapları vardır. Örneğin popülizmini tatmin etmektedir veya ilişkilerini kullanarak bir mevki, kariyer hesabı içindedir. Veya aslında epeyce korkuyordur. Kendisini kontrol edip sınırlar, böylece pek fazla risk altına da girmez ama ya çocuklarını denetim altında tutamazsa, onlar çok daha aktif mücadele içinde yer alırsa o zaman polisle, devletle başını derde sokacaktır tabii kendisi de aynı derde ortak olacaktır. Yani aslında çocuğundan çok yine kendini düşünüyordur. Evet şimdi isterseniz birazda aileleri kazanmak için ne yapmamız ya da yapmamamız gerekir onlar üzerinde duralım.

- **Her şeyden önce baştan itibaren kendimiz öğrenirken, kendimizi eğitirken ailemize de öğretmemiz, onları da eğitmemiz gerekir. Bu konuya gerektiği kadar önem vermediğimizi düşünüyorum. Mesela dışarıda oraya buraya koştururuz, insanları hatta başka aileleri örgütlemeye çalışırız ama çoğu kere kendi ailemize başka birilerine ayırdığımız kadar bile zaman ayırmayız.** Hatta bazı arkadaşlarımızın benim ailem zaten adam olmaz deyip ailesini eğitmek, örgütlemek için neredeyse hiç bir çaba harcamama veya çabuk yılıp peşini bırakma gibi yanlış bir tutum takındıkları oluyor.

- Şöyle bir durum var tabii. Her ailenin yapısı bir değildir. Kimi aileler ideolojik olarak da geri, sağ yapıları nedeniyle çocuklarının devrimci olmasına baştan şiddetle karşı çıkar. Tartışmaya, iknaya çok daha kapalı olabilir. O zaman iş biraz daha zor olabilir. Kimisi daha demokrat niteliktedir tartışmaya, iknaya biraz daha açıktır, kimi meselenin az buçuk farkındadır ama yine de çözümü düzen içinde aradığından çocuklarının da devrimci olmasına karşı çıkar, kimi düzen değişmeden hiç bir şeyin değiştirilemeyeceğinin farkındadır hatta devrimcileri tanır bilir, belki kendi çapında bir şeyler de yapıyordur ama devrimi başkaları yapsın der... **Ama hangi düzeyde olursa olsun onlarla tartışmak, eğitmek, ikna etmek için sonuna kadar mücadele etmek durumundayız. Her şeyden önce kendimize güvenmeliyiz. Düşündüklerimiz, yaptıklarımız doğru, haklı şeyler.** Halkın dolayısıyla onların da çıkarına şeyler. Anlattığımızda hemen hiçbir ailenin karşı çıkamayacağı ülkenin bağımsızlığı, sömürünün ortadan kaldırılması, hak, onur, adalet, demokratik bir ülke için mücadele ediyoruz. Yani ideolojik olarak ailelerimizin geriliklerine karşı üstün, haklı bir konumdayız. Ha tüm bunlara rağmen teorik olarak karşımızda tutunamasalar bile bazı örnekler de belirttiğimiz gibi çeşitli kaygıları, korkuları nedeniyle yine de karşımızda yer alabilirler. O nokta da bizim devrimci faaliyetimizden, **mücadelemizden taviz vermemiz de söz konusu olmamalı.** Onları bizim istediğimiz noktaya getirmek için çaba harcamak zorundayız. Çünkü deneyleriyle sabittir, eğer taviz kopardıklarını gördüklerinde zayıf yanımızı yakaladıklarını düşünüp daha çok taviz isteyeceklerdir.

- Ömer'in anlattıklarına bende ek yapayım. **Elbette ailemize de zaman ayırıp onları eğitmeye, iknaya önem vermeliyiz ama ondan daha da önemlisi yaşamımızla, ilişkilerimizle onların güvenlerini kazanmalıyız.**

Hele ki eğer daha öncesinden devrimcileri tanımıyorlarsa bu çok daha önemlidir. Çünkü devrimciliği bizde görecekler, tanıyacaklardır. O noktada da teorik olarak anlattıklarımızdan daha çok pratik yaşamımız üzerlerinde etkili olacaktır. Eğer öncesinde aile içindeki ilişkilerimizde olumsuzlarımız varsa bizdeki değişimi, olgunlaşmayı fark edebilmeliler. Bir yolunu bulup arkadaşlarımızla tanıştıırız. Örneğin gecelerimize, şenliklerimize, demokratik kurumlarımıza götürebiliriz. Böylece devrimcilere karşı bir önyargıları varsa hiç de düşündükleri gibi olmadığını kendileri de yaşayarak görürler.

Cesurca tartışabilmeliyiz ama bunu belli bir seviye de tutmaya özen göstermeliyiz. Kızgınlığımızı hissettirmemiz gerektiği yerde bile bunu bilinçli yapmaya çalışmalı, soğukkanlılığımızı kaybetmemeliyiz. Hele ki **hakaret, küfür** gibi şeylerden uzak durmalıyız. Çünkü ilişkiler bu düzeyde bir bozulmaya uğradı mı karşılıklı diyalog, sakın bir tartışma imkanını da artık yakalamak oldukça zorlaşır. İlişkilerimizde **daha paylaşımcı, saygılı** olmalıyız. Konuştuklarımızdan, yatıp kalkmamıza, oturuşumuza kadar davranışlarımıza, giyim kuşamımıza dikkat etmeliyiz. Evde bulunduğumuz sürece kendi işimizi kendimiz görmeli, ortak yapılabilecek işleri oturup seyretmemeliyiz. Elden geldiğince ailemizin üzüntülerini, sevinçlerini, sorunlarını paylaşmaya çalışmalıyız. Bir işte çalışıyorsak ihtiyaçları da varsa ekonomik katkıda bulunmalıyız. Önemli bir geçim sorunu olmasa bile işin bu yanını da düşündüğümüzü hissettirmeliyiz. Yani evimizi yemek yemeye, yatmaya gidilen otel gibi görmemeliyiz. Ama tabii tüm bunları da devrimci görevlerimizi, çalışmamızı aksatmayacak biçimde düzenlemeye de özen göstermek durumundayız.

- Peki tüm bunları yaptık ama yine de inat ediyorlar diyelim o zaman ne yapacağız?

- O zaman bizim açımızdan yapacak çok şey kalmaz. Biz ısrarcı olursak belki daha uzun bir süreçte ama mutlaka bir değişiklik olacaktır. Ama mutlaka her aile de istediğimiz noktaya gelir diye bir mutlaklık da söz konusu değil tabii. Aksi gelişme de yaşanabilir. İlişkiler tümüyle kopma noktasına da gelebilir. Devrimcilikten vazgeçiremeyeceğini anlayıp da kendi çocuğunu polise ihbar ya da teslim eden ya da vazgeçirmek için baskısını şiddet boyutuna vardırın aileler de çıkar. Bu durumda kendimiz ilişkimizi kesmeyi, evden ayrılmayı da göze alabilmeliyiz. Ama onun dışında Parti tarafından evden ayrılmamız istenmiyorsa sonuna kadar ısrar etmeli halkımızın deyiimiyle **kapıdan kovsalar bacadan** girmeliyiz.

- Bu durumda Uğur epeyce evde bir savaş yaşayacak anlaşılan.

- Yok yok Salih amcaı az çok bende tanıyorum. O kadar da çok direneceğini sanmıyorum. Sor bak ona emperyalistler vatani işgale gelse savaşmaz mısın ya da beni savaşa göndermez misin diye. Yok diyemez. Peki şimdi farkı mı var? Vatan yine işgal altında varımızı yoğumuzu elimizden almışlar. Geriye namusumuz, onurumuz, inancımız kalmış. Ne yapalım onları da teslim edelim? Dediğimiz de söyleyecek fazla bir şey bulamaz.

Çünkü o da ne olup bittiğinin epeyce farkında. Biraz kızgınlığı geçince seni de vazgeçiremeyeceğini anlayınca kabullenir. Şimdi belki bir takım kaygılarıyla, korkularıyla hatta belki ekonomik olarak eve katkı ortadan kalkacağı için birazda çıkarıcı davranarak aşırı tepki göstermiş olabilir ama işi oğlunun evden ayrılmasına neden olacak noktaya da getirmek istemez. Buna gönlü razı olmaz. Sen ne diyorsun Uğur yanılıyor muyum?

- Valla haklısın sanıyorum. Aslında ben de çok kızmıştım. Hatta evden biran önce ayrılmayı bile düşünmedim değil.

- Hemen pes etmek olur mu? Hele önce epey bir uğraş bakalım. Öyle her tartışma, çıkan sorun karşısında herkes evden ayrılrsa bu işin sonu nereye varır? İşte bu işin kolayına kaçmak olur. O zaman aileleri başkası mı gelip örgütleyecek. Herkese bir ev, kalacak uygun, rahat bir yer mi bulacağız?

- Doğru tabii. Kızgınlığımla öyle düşünmüştüm. Bunun doğru olmadığını ben de biliyorum.

- Ama biz öyle kızgınlığımızla, duygusal davranarak karar veremeyiz değil mi? Doğru olan neyse önce onu yapmamız gerekir. Bu meseleyi kendin için de bir sınav, eğitim olarak görmelisin. Çok zorlanırsan, içinden çıkamaz hale gelersen biz de babanla konuşur yardımcı olmaya çalışırız ama öncelikle kendi başına halletmeye, altından kalkmaya çalışmalısın.

Evet şimdi bütün gün çalışacaklarımızın sayısı arttığına göre yeniden bir görev bölüşümü yapalım. Alt mahalleyle, üst mahalleyle daha çok ağırlık verebiliriz. Bir de aidat meselesini tekrar konuşalım. Daha düzenli hale getirip miktarı artırmamız iyi olur. Ayrıca elimizde bir miktar parayı sürekli hazır tutabileceğimiz bir fon oluşturursak iyi olur. Acil ihtiyaç olunca sağdan soldan para aranmayalım.

Bağımsızlık ve Ulusal Onur

Geçen hafta dersten sonra Ömer'le birlikte çıktık. Ertesi gün tekrar buluştuk. Konuşurken biraz da gezmeyi teklif edince minibüse binip mahalleden ayrıldık. Sahilde gezerken bir yandan da mahallenin durumu, yeni eğitim grupları, Halk Meclisi Girişimi, bundan sonra yapacaklarımız vb. üzerine tekrar konuştuk. Sonra sohbetimiz daha önce de fırsat buldukça diğer arkadaşlarla da yaptığımız ülkenin genel durumu, sürecin değerlendirmesi, Parti, savaş, gerilla çerçevesinde genişledi. Bu çerçevede mahalledeki örgütlenme çalışmamızı savaş gerçeğimize uygun olarak daha nitelikli bir hale getirmemiz, farklı örgütlenme biçimlerini de geliştirmemiz gerektiği üzerine hemfikir olduk. Ömer, hafta sonuna doğru Sinan'ın da olacağı bir toplantıda meseleyi daha detaylı ele alabileceğimizi söyledi ve mahalleye geri döndük.

Bu hafta epeyce geç toplandık. Çünkü gündüz mahalleden topluca İdil Kültür Merkezi'ne gittik. Hem "Eşkiya" filmini izledik hem de bir ziyaret oldu. Çoğunluğu gençler oluşturmakla beraber ailece gelenlerle birlikte 50 kişi kadar vardık. Mahalledeki ilişkilerimizle topluca güzel bir hafta sonu geçirirken daha önce gelmemiş olanlar da bu kurumumuzu görmüş, tanımış oldu.

Halk sınıfımızda "bağımsızlık ve ulusal onur nedir?" konusunu işlemeye karar vermiştik. Biliyorsunuz bu aralar yine hükümetle IMF arasında anlaşmalar gündemde. Bu da demektir ki yeni baskı ve sömürü paketleri de eli kulağında geliyor. Derse başladığımızda Selim Abi ilk sözü Fatma Abi'ye verdi.

- Fatma Abi içimizde en yaşlı sensin, dolayısıyla emperyalizmin bu **IMF, Dünya Bankası** gibi kurumlarıyla yapılan anlaşmaları, bunların sonuçlarını hepimizden çok yaşayarak gördün. Sen ne diyorsun bu konuda, ne olacak bu işin sonu?

- Ne olacağı üç aşağı beş yukarı belli. Bu işbirlikçi uşakların elinden iktidarı alıp Halkın İktidarını kurana kadar bu böyle sürecek. Anlaşma falan diyorlar da aslında ortada bir anlaşma falan da yok. Çünkü söylediklerini bir yana bırakın, en basit bir anlaşma bile karşılıklı bir uzlaşmayı, çıkarları esas alır. Oysa yapılan ne? Emperyalizmin bu kurumlarından heyetler geliyor, hükümetin bakanları, başbakanları onların ayağına kadar gidiyor. Adamlar şunu şunu yapacaksınız diyorlar. Hükümet oturuyor onların istedikleri doğrultuda programlar, projeler hazırlıyor, bunları götürüp önlerine koyuyorlar. Onlar da bunlara bakıyor, hoşlarına giderse onaylıyorlar, gitmezse şurasını burasını düzeltin tekrar getirin diyorlar. Düzelttilip tekrar önlerine konuyor. Sonra bakanları, müsteşarları "bu taahhütlerinizi yapabilecek misiniz, nasıl yerine getireceksiniz" diye bir de sınavdan geçiriyorlar. Onunla da yetinmiyorlar, işbirlikçileri, Koçlara, Sabancılar, patronla-

rın kurumlarına "hükümetiniz bunları taahhüt ediyor ama yapabilir mi" diye soruyorlar. Hükümete çalışanların ücretlerini donduracaksınız ya da şu kadardan fazla ücretlere zam yapmayacaksınız, KİT'leri, sosyal sigorta kurumlarını özelleştireceksiniz, emeklilik yaşını yükselteceksiniz, şu yatırımlardan vazgeçeceksiniz falan diye daha bir sürü uluslararası tekellerin ve işbirlikçilerinin çıkarlarını koruyan, sömürüyü artırmayı hedefleyen şartları dayatıyorlar. Emperyalizmin bu programlarını uygulamak için halka çıkarılacak olan acı reçetelerin halk muhalefetini büyüteceğini, devrimci mücadeleyi geliştireceğini düşünen, sosyal patlamalardan ürkenler çıkıp ara sıra mırın kırın etse de tüm hükümetler sonuçta emperyalizmin bu kurumlarının isteklerini kabul ediyorlar.

- İsterse etmesinler, kuyruk kaptırılmış bir kere. Klasik deyimiyle emperyalizme göbekten öyle bağlanılmış ki, dış borç, kredi almadan düzenin varlığını sürdürebilmesi, ekonominin ayakta kalabilmesi imkansız hale getirilmiş. Bırakın dayatılan politikaların bütününe karşı çıkmak bir kısmını kabul etmemek bile olanaksız. Birazcık şöyle değil de, böyle yapalım diyen oldu mu borç para, kredi vermem diye isteklerini dayatıyorlar. Zaten her yıl gittikçe büyüyen eski borçlar, bu borçların faizleri de işin cabası. Doğarken borçla doğuyoruz. Bir yandan tekeller, patronlar daha çok kazansın diye, bir yandan aldıkları borçların faizlerini ödemek için halkın gırtlığını sıktıkça sıkıyorlar. **"Kemer sıkma"** politikalarının, "Acı reçetelerin" ardı arkası kesilmiyor. Zenginler daha zengin olurken halk gittikçe yoksullaşıyor. Şimdi bir de zamlara yeni ad buldular: "Fiyat ayarlaması" yapıyorlarmış. Gözümüzün içine baka baka bir de bizimle alay ediyorlar. Neyin ayarlaması? Bal gibi zam işte. Fiyat ayarlaması denilip de zam yerine ucuzluk yapıldığı görülmüş mü hiç? Çalışanların ücretleri hariç neredeyse hemen her şeyin fiyatı dolara, marka göre belirleniyor. Liranın pul kadar değeri kalmamış, kira sözleşmeleri, halkın birbiriyle borç alış verişleri bile dolar, mark üzerinde yapılır olmuş. Bir zamanlar tarımı, hayvancılığı kendi kendine yeter diye övünülen, hatta bunları ihraç eden ülke, şimdi dışarıdan buğday, et alır duruma getirilmiş. Bir de utanmadan kalkıp yok "ücretlileri enflasyona ezdirmeyeceğiz", "üreticinin emeğinin hakkını vereceğiz" deyip duruyorlar. Neyle neyi verecekler? Halkı aldatıp duruyorlar, kaşıkla verip kepçeyle alıyorlar. Hükümetler emperyalizmin memuru gibi çalışıyorlar. Emperyalizm şunu yap diyor yapıyorlar, şunu yapma diyor yapmıyorlar. Ulusal onurun, namusun kırıntısı kalmamış bunlarda.

- Emperyalizme bağımlılık sadece ekonomiyle sınırlı kalmıyor tabii. Mahir Çayan'ın tespitlerindeki emperyalizmin yeni-sömürgecilik ilişkileri ve gizli işgal esprisi bugün çok daha açık ve net görülebiliyor. Emperyalizmin jandarması haline getirilmiş ordu, rolünü artık herkesin görebileceği kadar çok açık oynuyor. Emperyalizmin ve TÜSİAD'ın programlarını, taleplerini MGK'da karar haline getiriyor. Bu kararlar da öyle eskisi gibi halktan da saklanmıyor. En azından bir kısmı burjuva basında bile yayınlanıyor, açıklanıyor. Generaller patronların toplantılarına, panellerine katılıyorlar,

kokteyllerde birlikte kadeh tokuşturuyorlar. Genelkurmay adına ABD ve diğer emperyalistlerle yapılan görüşmeler, ziyaretler, toplantıların saklanması bile gerek duyulmuyor. Türkiye'ye gelen emperyalist heyetler Genelkurmay'a uğramadan, askeri yetkililerle görüşmeden ülkeden ayrılmıyor. Eskiden siyonist İsrail'le yürütülen işbirliği gizlenmeye çalışılırken şimdi bu açık açık yapılıyor. İsrail'le ikili askeri, ekonomik anlaşmalar imzalanıyor. Ortak tatbikat yapma kararları alınıyor. Bu açıkça toprakları işgal edilmiş Filistin ve Arap halklarının karşısında yer almak, onlara düşman olmak demektir. Şöyle Türkiye'nin çevresindeki komşu ülkelere bir bakalım. Oligarşinin bir tane dostumuz, müttefikimiz diyebileceği bir devlet var mı? Yok. Emperyalizmin çıkarları doğrultusunda tüm bu devletlere düşman olmuşlar. Oligarşi ABD ve İngiltere'nin onayını alıyor Irak'a girip oraya yerleşiyor. ABD işgali onaylayan açıklamalar yapıyor. ABD Körfeze askeri yığınak ve Irak'a saldırı hazırlıkları yapıyor. İncirlik üstünü saldırıda kullanmak istediğini söylüyor. Oligarşi bunu hemen onaylıyor. Tamam diyor, istediğiniz gibi Türkiye'den kalkacak uçaklarınızla Irak halkını bombalayabilir, katliam yapabilirsiniz. Yani özetlersek devletin ekonomisinden, dış politikasına, siyasetine kadar **herşey emperyalizmin ve işbirlikçisi te-kellerin çıkarlarına, onların taleplerine göre belirleniyor.**

- Düşünüyorum da Kurtuluş Savaşında emperyalist işgale karşı savaşta şehit düşenlerin herhalde kemikleri sızlıyordur. Memleketin bu halini görseler biz boşuna mı savaştık, şehit düştük diye ne kadar hayıflanırlardı.

- Haklısın da Fatma Abla, ancak toplumsal gelişmenin yasaları böyle. Emperyalizmi ülkeden kovup iktidarı almakla mesele bitmiyor. Ekonomik bağımsızlık elde edilemediği ve korunamadığı sürece emperyalizme tekrar bağımlı hale gelmek kaçınılmaz olur. Ülkemizin dışında Cezayir, Hindistan gibi bunun daha pek çok örnekleri vardır. Kendini dünya devrimlerine adanmış emperyalizmin amansız düşmanı Che bakın bu konuda Küba halkına ne diyor: "... ulusal egemenlik her şeyden önce bir ülkenin iç işlerine kimseyi karıştırmama hakkı, bir halkın kendisine en uygun hükümet biçimini ve hayat tarzını seçme hakkıdır. Bu, ulusun iradesine bağlıdır ve bir hükümetin kalmasına ya da gitmesine ancak bu ulus karar verebilir. Fakat tüm bu politik egemenlik, ulusal egemenlik ilkeleri, ekonomik bağımsızlıkla ele alınmazlarsa boş laflar olmaktan ileri gidemezler. ... Bir ülkenin kendi ekonomisi yoksa, yabancı sermaye buraya sokuluyorsa, o ülke bağımlı olduğu gücün koruyuculuğundan kurtulamaz. Hele kendisine ekonomik açıdan egemen olan ülkeyle çıkar çelişkisine düşerse iradesini hiç kabul ettiremez."

- Doğru, ekonomik bağımsızlığı yoksa o ülke bağımsız sayılmaz. Yalnız benim pek anlayamadığım şöyle bir şey var: Mesela '68'lerden sonra yükselen devrimci mücadele büyük oranda anti-emperyalist temelde yükseliyor. Arkadaşlar okuyup öğreniyorlar ama ben o günleri epeyce hatırlıyorum. ABD'nin savaş gemileri şu meşhur 6. Filo falan Türkiye'ye geldi mi

gençlik ayağa kalkardı. Onbinler sokaklara dökülürdü. Sadece gençlik de değil, işçiler, hatta köylüler anti-emperyalist gösteriler yapardı. Düşünüyorum da şimdi olanlar, yaşananlar, emperyalizme yapılan uşaklık o zaman gerçekleşmiş olsa, bu kadar açık görülse herhalde yer yerinden oynardı, halkın en azından büyük bölümü ayağa kalkardı, belki devrim bile olurdu. '77'lerden sonra da '60'lı yıllardaki kadar olmasa bile anti-emperyalizmin en azından bugünküne kıyasla çok daha güçlü olduğunu görüyoruz. Ama bugün bakıyorum bu kadar rezilliğe rağmen doğru dürüst ne bir tepki, ne bir protesto ortaya çıkıyor. Halk bir yana solun bile sesi çıkmıyor. Emperyalizmin varlığı adeta kanıksanmış artık. Ancak ara sıra dergi sayfalarında emperyalizme lanetler yağdırılıyor o kadar. Yani düşünüyorum da biz de olmasak emperyalizmin varlığı hepten unutulacak herhalde. Kaldı ki '80'den sonra da anti-emperyalist mücadeleyi pratik olarak da en ileri düzeyde biz hayata geçirmemize, anti-emperyalist çizgimizi korumamıza rağmen yine de eksik davrandığımızı düşünüyorum. Çalışma yürütürken, propaganda yaparken sıkça işliyoruz ama bunu gösterilerimize, eylemlerimize de daha çok yansıtacak, bağımsızlık üzerine daha çok vurgu yapsak, öne çıkarsak daha iyi olur sanıyorum.

- Haklısın Fatma Abula. Dediğin gibi ortada adeta mevcut durumu kabullenme, kanıksama, vurdum duymazlık gibi bir durum var. Ama bu da tabii kendiliğinden oluşmadı. 68'lerde durum biraz farklı. Yani şöyle: Biliyorsunuz emperyalizmle yeni sömürgecilik ilişkileri esas olarak 1940'lı yılların sonlarından itibaren gelişmeye başlıyor. '45'lerde tek parti diktatörlüğünün sonlarına doğru, CHP iktidardan düşmeden önce emperyalizmle ilişkileri geliştirmek için adımlar atmaya çalışıyor ama esas adımlar çok partili sisteme geçildikten sonra Demokrat Parti'yle iktidara gelen Adnan Menderes Hükümeti'yle 1950'lili yılların başından itibaren atılıyor. Emperyalizmin askeri örgütlenmesi NATO'ya giriliyor. Menderes hükümeti emperyalizmin gözüne girmek, güvenini kazanmak için emperyalizmle birlikte ta dünyanın öbür ucuna Kore'ye asker gönderiyor. Nereye, ne için gittiklerini bile bilmeyen, bu ülkeye gönderilen askerler Kore halkının emperyalizme karşı verdiği bağımsızlık savaşını bastırmak için kullanılıyor. Daha 30 yıl kadar önce emperyalizme karşı savaşmış bir halkın evlatlarının bağımsızlık savaşı veren belki adını bile ilk defa duydukları başka bir ülke halkına karşı emperyalizmle birlikte savaşmaya gönderilmesi, binlercesinin oralarda ölmesi emperyalizmin ve işbirlikçilerinin halkları birbirine nasıl düşman ettiğine, birbirine kırdığına da aynı zamanda çok somut bir örnektir. İşte bu dönemde yine ABD'yle yapılan anlaşmalarla ekonomik bağımlılığın başlangıcı kabul edilen Marshall yardımları altında borç ve krediler alınmaya başlanıyor. Menderes hükümeti bu arada Avrupa emperyalizmiyle de benzer çerçevede anlaşmalar ve ilişkiler geliştirmeye başlıyor. Marshall yardımları denen şey aslında ABD'nin 2. Paylaşım Savaşı sonrasında geliştirdiği Marshall doktrini olarak ifade edilen yeni-sömürgecilik projesinin önemli bir parçasıdır. Projeye göre bağımsızlığını kazanmış ya da ABD emperyalizminin tam denetimi altına girmemiş ülkeler yar-

dım altında borçlandırılarak emperyalizme bağımlı hale getirilecek, geliştirilen ilişkilerle bu ülkelerde yerli işbirlikçiler yaratılacak, bunlar güçlendirilecek, böylece ülke bir yandan borçlandırılarak bir yandan yaratılan işbirlikçi tekелci burjuvazi ile denetim altına alınacaktır. Tabii bu durum yapılan askeri ve siyasi anlaşmalarla, emperyalist birliklerle ve emperyalist kültür ihracıyla daha da geliştirilip, bağımlılık ilişkileri güçlendirilecektir. İşte Mahir Çayan'ın gizli işgal dediği emperyalist bağımlılık ilişkileri ve emperyalizmin içsel bir olgu haline gelme süreci böyle başlamıştır ve de emperyalizmin istediği biçimde bugüne kadar gelmiştir.

'68'lerde ise yeni-sömürgecilik ilişkileri, emperyalizmin denetimi, emperyalist kültürün halk üzerindeki etkisi tabii ki bugünkü kadar güçlü değildi. Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist yanının etkileri, halkımızın deyimiyle "gavura duyulan alerji", bağımsızlığa, ulusal onura sahip çıkma halkta çok daha güçlüdür. Emperyalizmle girilen bağımlılık ilişkileri halkın çok daha geniş kesimlerini rahatsız etmektedir. Tabi bundan en çok rahatsız olan ve tepki gösteren de '68'lerden sonra hızla bilinçlenme sürecine giren gençliktir. Biliyorsunuz o süreçte DEV-GENÇ anti-emperyalist gösterilerin, eylemlerin örgütleyicisi, önderidir. Dev-Genç'in bu anti-emperyalist çizgisinin ısrarlı takipçiliğini de daha sonra THKP-C sürdürür.

- Yalnız şöyle birşey var Selim Abi. Dev-Genç'ten çok önce kurulmuş, faaliyet yürüten, örgütlenen örneğin bir Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Türkiye İşçi Partisi gibi sol partiler var ama onlarda '68 gençliğinde olduğu gibi daha önce emperyalizme karşı böyle bir tavır alış, emperyalizme karşı mücadele göremiyoruz.

- Doğru Erdal. Neden böyle olduğuna gelince: Emperyalizmin ne olduğunu bilmek, genel olarak ona karşı olmak tek başına, emperyalizme karşı uzlaşmaz, radikal bir mücadele hattına sahip olmaya yetmez. Orada bir örgütün ülkenin ekonomik-sosyal yapısını, egemen sınıfların bileşimini, bunların emperyalizmle ilişkilerinin biçimini, boyutunu nasıl tahlil ettiği ve buna göre de devrimdeki stratejik hedefleri büyük oranda belirleyici olur. Biliyorsunuz revizyonist TKP ile reformist TİP, revizyonistleşen Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin (SBKP) çizgisini takip etmekteydiler. SBKP'nin o günlerdeki emperyalizme ilişkin politikası ise "Barış içinde bir arada yaşama"dır. Dolayısıyla bu çizginin savunucusu olan TKP ve TİP'in emperyalizmi doğrudan karşılarına almaları, ona karşı cepheden mücadele etmeleri de beklenemez. Öte yandan bu partiler aynı zamanda "işçi-ci"dir. Yani ülkede kapitalizmin gelişip feodalizmin çözülmesi ve gelişen kapitalizmle birlikte işçi sınıfının nicel olarak da çoğalıp parlamenter yoldan ya da ayaklanmayla iktidarı alabilecek güce gelene kadar ne oligarşiyile ne de emperyalizmle açık bir çatışmaya girmeyi düşünmezler. Üstelik onlar emperyalist işgali hala eski biçimiyle, yani tankı topuyla gelip ülkeyi açıktan işgal etmesi biçiminde düşünmektedirler. Emperyalizmin yeni işgal biçimini görebilmekten uzaktırlar. Dolayısıyla emperyalizmle girilen bağımlılık ilişkileri, alınan yardımlar, yapılan anlaşmalar onları çok da ra-

hatsız etmez. Ayrıca emperyalizmle geliştirilen ekonomik ilişkiler kapitalizmin kendi iç dinamikleriyle gelişebilmesinin çok sınırlı olduğu ülkede kapitalizmin gelişmesini hızlandıran, feodalizmi çözen bir işlev görmektedir. Dolayısıyla işçi sınıfı da hızla büyümektedir. O zaman emperyalizme o kadar fazla karşı çıkmanın da bir anlamı yoktur. Nasılsa işçi sınıfı çoğalıp iktidarı alınca emperyalizmle ilişkilere de son verir. Böyle olduğu için revizyonizmin, reformizmin emperyalizme karşıtlığı daha çok lafta kalmış, göstermelik olmuştur. Ancak yine de 68'lerdeki anti-emperyalist eylemlerin, gösterilerin pek de dışında kalamamışlardır.

- Benzer özellikleri hatta fazlasıyla bugünkü reformistler için de söylemek mümkün sanıyorum. Herşeyden önce devrim iddiasını kaybetmiş, düzene demir atmış reformizm iktidara gelmek bir yana egemen sınıfların icazetini almadan varolamayacağını, örgütlenemeyeceğini bilir. İcazeti verecek olan da emperyalizm ve oligarşidir. Dolayısıyla onun da emperyalizme karşı tavrı ne söylerlerse söylesinler halkı aldatmaya yöneliktir. İşin esasına bakarsak bugünkü reformistlerin durumu '80 öncekilerden çok daha rezilcedir. Teorik, ideolojik düzeyde bile anti-emperyalistlikleri kalmamıştır. '80 sonrasında yığınlaşmış eski "solcu"larının başını çektiği reformizm, sosyalist ülkelerdeki geriye dönüşlerin de etkisinde kalarak devrime, sosyalizme olan inançlarını, umutlarını tümüyle tüketmişler, emperyalist burjuva demokrasinin nimetlerini keşfetmişler, emperyalizmin "globalleşen dünya" teranelerini kendilerine rehber edinerek emperyalizmin destekçisi durumuna gelmişlerdir. Öyle güçsüzler ve inançsızlar ki emperyalizme karşı olmaları, ona karşı mücadele etmeleri bir yana emperyalist ülkelerin oligarşi üzerinde baskı yaparak demokratikleşme için adım atmaya zorlamasından medet umuyorlar.

- Revizyonizmin, reformizmin durumu bu. Peki oportünizm durumu için ne söylenebilir Ömer?

- Onların durumu için de Mahir Çayan'ın söylediklerine eklenebilecek fazla bir şey yok aslında. Ta o zamanlar şöyle bir tespit yapmış Mahir Çayan:

"Ülkemizdeki revizyonist ve pasifistler, emperyalizmin II. Yeniden paylaşım savaşından sonra istismar metotlarında yaptığı değişikliği yani ekonomik, politik ideolojik ve askeri gizli işgal esprisini gözden kaçırarak, emperyalizmin eski sömürü metodunun ağırlıklı olduğu dönemlerdeki geri bıraktırılmış ülkelerin devrimcilerinin yaptığı gibi, emperyalizmi dışsal bir olgu kabul edip, onunla hakim sınıfları kalın çizgilerle ayırmaktadırlar. İster baş çelişkiyi feodalizm ile köylüler arasında tespit eden oportünistler olsun, ister yerli tekeli burjuvazi ile emekçi kitleler arasında tespit eden oportünistler olsun, bu tespitleri ile Amerikan emperyalizminin ekmeğine yağ sürmektedirler. Amerikalı işgalcilerin bizzat kendileri bütün güçlerini kullanarak, her çeşit ince metotları kullanarak işgallerini gizlemeye çalışmaktadırlar. Bu kesin ayrımlı tespit, Amerikalı emperyalistlerin bu yöndeki gayretlerini "soldan" takviye etmekten başka bir şey değildir."

Şimdi bu söylenenler ışığında en azından bizim de şu veya bu ölçüde tanık olduğumuz '87'lerden sonraki süreci hatırlayalım. Oportünizmin sosyalist ülkelerdeki geriye dönüşler, emperyalizmin saldırıları karşısındaki tutumunu, Körfez savaşındaki tutumlarını bile tek başına ele aldığımızda emperyalizmi tahlil etmelerindeki sakatlığı, anti-emperyalist yanlarının cılızlığını, eksikliğini görmek mümkün. Gerçi sonraları bir ikisi zayıflayan, sivilleşen bu yanlarını genelleştirerek de olsa dergilerinde ifade ettiler ama bunu tespit etmek yetmiyor. Stratejik hedeflerinde, baş çelişki tespitlerinde değişiklik olmadığı sürece bu eksiklerini, zayıf yanlarını gideremezler. Yapabilecekleri ancak biraz da zorlamayla arada sırada bir anti-emperyalist gösteri ya da basın açıklaması olur.

- Şimdi tekrar gelelim Fatma Ablanın dediği bugün adeta emperyalizmin varlığını kabulleniş gibi bir durum var sözüne. Eğer bugün yediğimizden, içtiğimizden, giydiğimizden, kullandığımız pek çok eşyaya kadar pek çok şeyde emperyalizmin damgası varsa, yaşadığımız onca yoksulluğun, zammın, zulmün, işkencenin, katliamların arkasında emperyalizm ve işbirlikçileri varsa, geleneklerimiz, göreneklerimiz, halk değerlerimiz emperyalizmin yoz kültürüyle darmadağın edilip, yok edilmeye çalışılıyorsa, asimile edilerek, kimliksizleştirilerek, ulusal değerlerimizden soyutlanmaya çalıştırılıyorsa ve biz bunlardan rahatsız olmuyorsak, karşısında sessiz kalmayı başarabiliyorsak, boyun eğiyorsak, ulusal onurumuzu, değerlerimizi yitirmiş, kimliğimizi kaybetmişiz demektir. Kürt Kürtlüğünü, Türk Türklüğünü, Laz Lazlığını, Arap Araplığını... unutursa, geçmişinden, tarihinden, halkının gelenek, görenek ve değerlerinden koparsa varılacak sonuç bu olur. İşte emperyalizmin yıllardır yapmaya çalıştığı budur. Ve ne yazık ki bunda da epeyce mesafe almıştır.

Emperyalizmin işbirlikçisi oligarşik güçler içinde yer alanların zaten ulusallıkla, ulusal onurla bir ilgisi yoktur. Halkımızın dediği gibi onların dini imanı paradır. Para kazanmak, halkı sömürmek için her şeyi yaparlar. Vatanmış, bağımsızlıkmış, halkın değerleriymiş, ulusal onurmuş bunlar onları ilgilendirmez. Emperyalizme kendilerini satmışlardır, geriye kendilerinden başka da satılabilecek ne kaldıysa hepsini satarlar. Ülke topraklarını da, halkı da, yaratılmış maddi manevi her türlü değeri de emperyalizme peşkeş çekerler. Yıllardır yaptıkları budur.

Ama biz böyle olamayız, halkımız böyle olamaz, olmamalıdır. Çünkü emperyalizme peşkeş çekilen, değerleri, onuru ayaklar altına alınan halktır. O halde ulusal kimliğimize, onurumuza sahip çıkmak, halkımıza da bu bilinci taşımak zorundayız. Çünkü ulusal kimliğine, değerlerine sahip çıkmayan, ulusal onurunu koruyamayan, ezildiğini, onurunun çiğnendiğini hissedemeyen emperyalizme karşı savaşmaz, savaşamaz. Soluksuz kalır ve teslim olur. Dikkat edin kim ilericilik, devrimcilik adına bunları reddediyorsa ulusal kimliğine, ulusal değerlerine sırtını dönüyorsa onlar emperyalizme karşı savaşmayanlardır. Çünkü ruhları, beyinleri teslim alınmıştır, doğal olarak bedenleri de farklı yöne gidemez.

Bu arada şunu da ifade etmemiz gerekir ki günümüzde yani emperyalizm çağında ulusal onuru temsil eden tek güç devrimcilerdir. Çünkü ulusal bağımsızlığı gerçek anlamda savunan, bunun için savaşı ve bağımsızlığı sonuna kadar savunan, ulusal onura sahip çıkan onlardır. Dikkat edin '68'lerden bu yana devrimci mücadelenin her yenilgisi halkın emperyalizmin varlığını daha çok kanıksamasıyla, emperyalizme karşı tepkilerinin zayıflamasıyla sonuçlanmıştır.

- Peki Selim Abi, mesela ülkemizde ve dünyanın pek çok ülkesinde de küçük burjuvazi de bağımsızlık savaşına önderlik etmiş ve savaşı kazanmıştır. Onlar da ulusal onuru temsil edemez mi?

- Edemezler çünkü onların bu durumu geçicidir. Emperyalizme karşı savaşılabirler, onu kovup iktidarı alıp politik bağımsızlığı da kazanabilirler ama eğer bu politik bağımsızlık ekonomik bağımsızlıkla tamamlanamadığında, emperyalizme karşı mücadele sürükletirilemediğinde Che'nin de dediği gibi tekrar emperyalizme bağımlı hele gelmek kaçınılmaz olur. Ekonomik bağımsızlığı da kazanmak ise ancak ülkedeki kapitalist ilişkilere son verip sosyalizme yönelmekle mümkün olabilir. Gerçek bağımsızlık ancak böyle sağlanabilir. Bu yapılmadığında küçük burjuvazi ne kadar direnmek isterse istesin sonunda emperyalizme boyun eğip, teslim olmak zorunda kalır. Yaşanan çoğu örnek de böyle olmuştur.

OKUMA PARÇASI:

"STRATEJİK HEDEFİMİZ ANTI-EMPERYALİST VE ANTI-OLİGARŞİK DEVRİMDİR"

"(...) Ülkemizdeki tekelci kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmediğinden ve değerli tekelci burjuvazi, baştan emperyalizmle bütünleşmiş olarak doğduğundan, stratejik hedefimiz anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimdir.

(...) II. yeniden paylaşım savaşından önce, emperyalist istismar metodu sonucu, geri bırakılmış ülkelerde, emperyalizmin müttefiki yerli egemen sınıf feodalizmdi. (Komprador burjuvazi emperyalizmin uzantısından başka birşey değildir.) İkinci bölümde etraflı şekilde belirttiğimiz gibi, emperyalist kontrol ve fiili durum, genellikle kıyı bölgelerinde, limanlara, stratejik yerlerde ve ana haberleşme merkezlerindeydi. Merkezi otorite çok zayıftı. Ülkenin ve nüfusun _ü, kendi aralarında da çelişkileri olan zayıf feodal mahalli devletçiklerin kontrolü altındaydı. Şehirleşme, ulaşım, haberleşme, kapitalizm egemen olmadığından zayıftı. Ülke için emperyalizm dışsal bir olgu, toplumsal süreç de feodal bir süreçti...

(...) Emperyalizmin üçüncü bunalım döneminde ise, bizim gibi ülkelerde, toplumsal süreç feodal süreç değildir. Emperyalizm de, sadece

dışsal bir olgu değildir. Emperyalist üretim ilişkilerinin ülkenin ta en hücre köşelerine kadar uzanması, emperyalizmi aynı zamanda içsel bir olgu haline getirmiştir. Zayıf-feodal mahalli otoriteciler yerini, bizzat emperyalizmde içinde yer aldığı güçlü oligarşik devlet otoritesine bırakmıştır. Öyle ki, emperyalizm bu ülkelerde, CIA, FBI vs. gibi örgütleri ile, istediği zaman kendi çıkarları doğrultusunda oligarşinin çeşitli fraksiyonları arasında iktidar değişikliklerinden, oligarşinin halkımıza yürüttüğü iktidar politikasına yön vermeye kadar her çeşit müdahalelerde ve düzenlemelerde bulunabilmektedir. Bu bakımdan, bu nükleer vurucu güç çağında, emperyalist kontrol, bu ülkeler için sadece ekonomik değil, politik ideolojik ve askeri niteliktedir. Mesela Nato Askeri örgütü içinde olan Türkiye'de, Amerikan emperyalizmi oligarşik dikta yönetimi yönlendirmeden, ülkedeki ekonomiye kadar tam bir hegemonya kurmuştur. (Gizli işgal esprisi.)

Bu bakımdan ülkemizdeki yerli hakim sınıflarla, Amerikan emperyalizmini kalın çizgilerle ayırmak fiilen imkansızdır.

Ülkemizdeki baş çelişki oligarşi ile halkımız arasındadır. (*) Oligarşi içinde bizzat emperyalizm yer aldığı için devrimci savaş sadece sınıfsal planda yürümeyecektir. Savaş, sınıfsal ve ulusal planda yürüyecektir. Şüphesiz oligarşik devlet cihazının militarize gücü yetersiz kalıp, Amerikan ordularının açıkça savaş içinde yer almasına kadar, sınıfsal yan ağır basacaktır."

(*) "Bunun pratikteki görünümü, halkın devrimci öncüleri ile oligarşi arasındadır."

(Mahir Çayan, Bütün Yazılar, s. 371-374)

Adalet

- Evet, arkadaşlar şimdi gelelim konumuza. Bir yıldır sokaklarda adalet aradık, düzeni, devleti yargıladık. Devletin yargılamayacağını, suçluları cezalandırmayacağını bildiğimiz halde suçlulara ceza istedik. Ayrıca bizimle sokaklarda yürüyen onbinlerin dışında milyonlarca insan da adalet arayışı içinde. Elbette bu birdenbire ortaya çıkmadı, onyılların birikiminin, öfkesinin dışa vurumu. Susurluk bir yerde bu onyılların birikiminin, öfkesinin dışa vurumu vesile oldu. Ömer sen istersen adalet nedir oradan bir giriş yap, sonrasında örneklerle devam edelim.

- "Adalet"i günlük yaşamımızda bazen tek başına, bazen hak, hukuk, hakkaniyet, eşitlik, doğruluk gibi kelimelerle yan yana çok kullanırız. Esasında adalet dediğimiz kavram bunların bütününe kapsar. Mesela Meydan Larouss'ta şöyle ifade edilmiş: **"Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, yerine getirme, doğruluk"**. Şimdi bu ifade yanlış değil tabii, ama şöyle bir şey var: Hangi hak, hukuk, kimin hakkı, hukuku? Bu hak, hukuk neye göre belirleniyor, kim, nasıl uyguluyor? İşte soruyu bu şekilde sorduğumuzda toplumda tek bir adalet anlayışının olmadığı görülür. Pratikte görülen, uygulanan devletin sahip olduğu hak, hukuk anlayışına göre şekillenmiş olan adalettir.

Şimdi şunu biliyoruz: **Tüm sınıflı toplumlarda iktidarı elinden bulunduran egemen sınıflar çıkarları doğrultusunda, kendi düzenlerini meşrulaştıran ve koruyan bir hukuk ve yargı sistemini de oluştururlar.** Dolayısıyla bunu oluştururken de neyin suç olup olmadığına, hangi suça ne kadar ceza verileceğine kendileri karar verirler. Temel alınan kıstas da anayasa ve bu anayasaya göre oluşturulmuş yasalar olur. Adaletsizlik dediğimiz şey de zaten önce ta buradan başlar. Çünkü **anayasayı halk yapmaz**; daha doğrusu yaptırmazlar. Oligarşinin talepleri doğrultusunda hazırlattırılır. Sonra bunu halkı yönetmek için kullanırlar. Yasalar da benzer şekilde çıkarılır. Halkın onayını almak bir yana, şöyle bir yasa çıkaracağız siz ne diyorsunuz diye soran bile olmaz. Dolayısıyla devletin anayasası da, hukuk sistemi de baştan azınlıktaki egemen sınıfların çıkarlarına göre şekillenir. Çıkarılan yasalar da onların çıkarlarına hizmet eder.

Örneğin; **oligarşinin adalet anlayışına göre sömürü suç değildir.** Çünkü, varlık nedeni zaten sömürüye dayanır. İşin aslına bakarsak **toplumdaki tüm adaletsizliklerin temelini de bu sömürü sistemi oluşturur.** Halk özünde sömürüye karşıdır. Çünkü sömürülen kendisidir. Dolayısıyla çıkarları farklı olan oligarşi ile halkın adalet anlayışı da baştan birbirleriyle çelişir. Bu durumda eğer düz mantıkla bakarsak tüm halkın oligarşinin sömürü düzenine karşı olması gerektiği gibi onun adaletine, hukuk ve yargı sistemine de karşı olması, mücadele etmesi gerekir. Ama öyle olmaz.

- Neden olmaz, Selma?

- Bu öncelikle halkın bilinç düzeyi ve örgütlülüğüyle ilgili bir durum. Emperyalizm ve oligarşi halkın sömürüye karşı mücadelesini engellemek için ne yapıyor? Önce eğitim sistemiyle, demagoji ve propagandasıyla, emperyalist kültürüyle halkın gözünde sömürüyü gizlemek için bilinçleri çarpıtmaya çalışır. Örneğin kapitalizmin insanlığın bugüne kadar ulaştığı en ileri, adaletli ve son toplum biçimi olduğu söyler. Sömürünün adı kar olur. Kar etmek ise serbesttir, dokunulamayacak "kutsal bir hak"tır. Dizginsiz bir sömürüyü sağlamak için de "serbest piyasa ekonomisi" adı altında sermaye sahiplerine, patronlara tabii en başta ve esas olarak da işbirlikçi tekellere istedikleri kadar sömürü olanakları tanınır. Onların zenginleşmesi halkın da çıkarınadır denir. Güya onlar ne kadar çok kar yaparsa, sermayelerini büyütürse o kadar çok yatırım yapar, yeni iş sahaları açar, işsizlere yeni iş olanakları çıkar, üretim artar, ülke zenginleşmiştir.

Ancak halkı bu şekilde kandırmaya çalışsalar da bunun tek başına yeterli olamayacağını, halkın hak arayışına gireceğini, haksızlıklara, adaletsizliklere karşı mücadele edeceğini bilirler. Bu noktada da halkın hak arayışlarının, mücadelesinin düzene, iktidara yönelmemesi için de devleti **"tarafsız", "sınıflar üstü bir kurum" gibi gösterirler. Güya devlet "insan haklarına saygılı hukuk devleti"dir. "Yargı bağımsız", "herkes adalet, mahkemeler karşısında eşit"tir. "Hakkını arayan yasalar çerçevesinde devletin mahkemelerinde aramalıdır". "Devlet adildir, haklıyı haksızı ayırır, haklıya hakkını verir".** Böylece halkta, karşılaştıkları adaletsizlikleri devletin mahkemelerinde, adalet sistemi içinde çözebileceği inancı, beklentisi yaratılmaya çalışılır.

Oysa yaşayıp gördüğümüz gibi gerçek hiç de öyle değildir. Sömürü ve zulüm düzeniyle ayakta duran, pislik ve ahlaksızlık içinde yüzen oligarşi halkın hak talebini karşılayamaz, adaleti sağlayamaz. Ne kadar demagoji yaparsa yapsın, ne kadar yalan söylerse söylesin, halk yoksullukla boğuşurken, geçim derdi altında kıvrılırken küçük bir azınlığın saltanat sürmesinin, zenginliğine zenginlik katmasının hiç de adaletli olmadığına farkına varır. Grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı tanınmayan memurlar, hakkını istediği, örgütlenmeye çalıştığı için, ya da hiç bir gerekçe gösterilmeden işten atılanlar, sendikasız, sigortasız, sağlıksız koşullarda karın tokluğuna çalıştırılanlar, hakkını ararken polisin copuyla, işkencesiyle karşılaşanlar, mahkeme kapısına düşüp de yıllarca çözülmemeyen davasının peşinden koşanlar, itilip, kakılanlar, haksızlığa uğrayıp da mahkeme, avukat parasını bile karşılayamayacak durumda olanlar, suçlu durumda da olsa arkasında güç, parası olanların nasıl cezasız kaldığını, adaletin de satın alınabildiğini görenler, iki göz gecekondusu başına yıkılanlar ve benzeri daha yüzlerce binlerce örnekte görülebileceği gibi halkın hemen her kesimi bir biçimiyle bu düzenin adaletsizliği ile karşı karşıya gelir. Tüm bu haksızlığa uğrayanların devletin mahkemelerine başvurduklarında sonucun ne olduğu da malum. Ya açılan davalar yıllarca sürüncemede bırakılır, ya mahkemelerden eli boş döner, ya da hakkını aramaya gitmişken

suçlu ilan edilir.

- Buraya kadar işin bir boyutu. Ama esas olarak bundan sonra devletin "adaleti"nin gerçek yüzü daha çok ortaya çıkıyor. Baskılara, yasaklara boyun eğmedin mi, illa da hak, adalet dedin mi bu sefer de **"anti-terör"** yasalarıyla, yeni baskı ve yasaklarla halk terörist ilan ediliyor. Devletin "adaleti" dayak, işkence, gözaltı, tecavüz, infaz, katliam, kayıplar, tutsaklıklarla, hapis cezaları, idamlarla, köy yakmalarla, sürgün ve zorunlu göçlerle tecelli ediyor. Olağanüstü Hal Uygulamaları, DGM'ler, emperyalizmin beslemeleri kontrgerillanın ölüm mangaları, provokasyonlar, en pespaye yalanlar, karalamalar devreye giriyor.

Devletin hukuk sistemi zaten adaletsiz. Faşist yasalarla ülke yönetiliyor ama yönetenler öyle bir batağa batmış, öyle bir pislik ve ahlaksızlık içindeler ki kendi yasalarına bile uymuyorlar. Kendi yasalarında suç kabul ettikleri şeyleri kendileri yapıyorlar. Yasalara göre hırsızlık suç demişler. Aç kaldığı için karnını doyuracak kadar yiyecek çalan halktan birine hemen ceza veriler ve bu ceza hemen uygulanır ama görüyoruz işte; milyarlık, trilyonluk hırsızlık, yolsuzluk yapanlar elini kolunu sallayarak dolaşıyor. Üstelik büyük itibar görüyorlar. Uyuşturucu ticareti, kaçakçılık vs. güya yasak. Ama en büyük uyuşturucu ticaretini, mafyacılığı devlet yapıyor. Ülkeyi Avrupa'nın en büyük uyuşturucu merkezine dönüştürmüşler, halka zehir saçıyorlar. Bir de utanmadan uyuşturucuya karşı mücadele çağrıları yapıyorlar. Anayasaya göre işkence, kötü muamele yapmak yasaktır. Ama ülkenin tamamı işkencehaneye çevrilmiş. İşkence bir yana infazlar, katliamlar sıradanlaştırılmış. Örnekleri yüzlerce çoğaltmak mümkün. Bunları zaten biliyorsunuz. Yani oligarşinin "adalet" anlayışında hiç bir hak-hukuk, haklı-haksız, suç-ceza ölçüsü yoktur. Hak, hukuk, adalet umurlarında değildir. Yeter ki emperyalizmin ve oligarşinin çıkarları korunsun, halkın hak talepleri, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi, iktidar olması engellensin. Bunun için her türlü hileye, hurdaya, yalana, baskıya, teröre başvurmak serbesttir. Çıkarlarına, uygulamalarına karşı çıkan herkesi, halkı düşman olarak görür. Bu düşmanlıkla, kinle hareket eder ve karşısında yer alan herkesi cezalandırmaya çalışır.

Tabii halka karşı tüm bu suçları işleyenler de yargılanmaz, cezalandırılmaz. Çok zorda kalırlarsa Susurluk meselesinde olduğu gibi belki üç beş kişiyi göstermelik olarak yargırlarlar, kurban verirler. Ama bu bile onların "adalet" anlayışlarındaki adaletsizliği gösterir. Emir verenlere, kullananlara bir şey olmaz, kullandıklarından bir kısmını feda ederler. **Mehmet Ağar'ın "Bir dönemi yargılayamayacakları için bizi yargılamak istiyorlar"** demesi bir yerde bunu ifade ediyor. Oligarşi kullanır kullanır, çıkarları gerektirdiğinde, ya da artık ihtiyaç duymadığında kullandıklarını kaldırır bir kenara atar.

- Ben, konunun başka bir boyutu üzerine, özellikle Susurluk'tan sonra burjuva medyada sık sık gündeme gelen adaletle, hukukla ilgili tartışmalar, yazılar üzerine bir şeyler söylemek istiyorum.

- Evet, o da önemli bir yan gerçekten.

- Dikkat ederseniz burjuva çevrelerden de gazetelerde, televizyon programlarında da devletin "adalet" sistemine, işleyişine, yargının bağımsız olmadığına yönelik eleştiriler falan oluyor. Bazen öyle bir hava yaratıyorlar ki burjuvazinin bu kimi kalemşorleri, sözcüleri de sanki halkın çıkarlarını düşünüyor sanırsınız.

Mesela, geçen ayki bir burjuva gazetesinde köşe yazarı, oğlunu öldüren gence mahkemenin 2 yıl ceza vermesine ve onu da paraya çevirerek serbest bırakmasına isyan eden bir annenin sözlerine yer vermiş. Anne şöyle diyor: *"Ben bir anneyim.. Tüm yargı sistemi bozuk olan, hukuk olmayan bir devlette, hukukun üstünlüğüne inanan ben, musalla taşında beklettiğim oğlumu gömüyorum. Tüm analar.. Canlarını yitiren kim varsa bu hukuka güvenmeyin!"*

Tabii adaletsizlik bu kadar yaygınlaştı mı halkı artık isyan edecek noktaya getirdi mi, "sosyal patlamadan", devrimden korkan burjuva yazarları, burjuva aydınları falan da feryat etmeye başlıyor. Halbuki düne kadar o kadar infazlar, katliamlar, kayıplar olurken, köyler yakılıp yıkılırken gıkları çıkmıyordu. Hatta pek çoğu devleti destekleyip, alkışlıyordu. Şimdi ise kimileri *"Adalet sistemi çok bozuldu, düzeltmek gerekir"*, *"Suçlular cezasız kalmamalı, mahkemeler hızlandırılmalı"* diyor, kimileri *"gelir dağılımındaki adaletsizliğe"* dikkat çekiyor. Sistemi, düzeni sorgulamazlar, bu adaletsizliğin gerçek kaynağını söylemezler, bu kaynağın kurutulmasını istemezler. İstedikleri halk ayaklanmasın, düzeni yıkmaya yönelmesin diye düzen içinde biraz iyileştirmeler yapılmasıdır. Ne olacak yani; mahkemeler yıllarca sürmeyip bir yılda, 6 ayda, hatta 6 günde bitse, yürürlükteki yasalar **halkın yasaları** olmadıktan sonra, adalet sağlanmış mı olacak? Ya da gelir dağılımı bozuk deyip asgari ücreti 22 milyondan 40-50 milyona çıkarsan sömürü, baskı, zulüm ortadan kalkıp her şey güllük gülistanlık mı olacak? Hayır onların istediği halkın önüne biraz daha kırıntılar atılıp oyalanmasını sağlamaktır.

Mesela bakın demin verdiğim annenin örneğinden devam edelim. Köşe yazarı şöyle devam ediyor: *"Montesquieu 250 yıl önce şöyle demişti: 'Toplumda en büyük güveni, her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı sağlar..' Nazire Dedaman'ın isyanı, kendi adına bu güvenin artık kalmadığını duyuruyor. Aynı duygunun kitleler tarafından paylaşıldığı gerçeği bugün devletin en acil sorunudur. Yargı organı, parlamento ve iktidar, 'her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancını' topluma kazandırmayı, gündeminin bir numaralı hedefi saymalıdır. Yaşadığımız çağda adil yargılama hakkı uluslararası güvence altındadır.*

Suçluya hak ettiği cezayı vermeyen hakimler yüzünden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde Türk devleti mahkum ediliyor. Devlet, adalet isteyen anne Nazire Dedeman'ın sesine kulak vermelidir!"

Gördüğünüz gibi onun derdi; "Suçlular yargılsın, ceza verilsin". Kim

yargılayacak? Oligarşinin, kontrgerillanın mahkemeleri. Neye göre? Faşist yasalara göre. Dese ya bu hukuk sistemiyle, yasalarla adalet sağlanamaz, anayasayı, yasaları halk yapmalı, yargılamaya halk da katılmalı. Diyemez. Çünkü öyle bir derdi yok. O halk için adaletin sağlanmasından yana değil, görüntüyü kurtarma peşinde. Onun için de yine kontrgerilla devletine, onun parlamentosuna sesleniyor. "Aman ha kulak verin, biraz durumu düzeltin" diyor. Öyle ya işler sonra daha kötüye gidebilir, halk ayaklanır falan.

Geçen gün yine başka bir burjuva gazetesinde de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınmak istenmemesiyle ilgili olarak şöyle yazıyordu: **"Türkiye'yi; mafyasıyla, çeteleriyle, kara parasıyla, çökmüş yargısıyla, bitmiş-tükenmiş devlet otoritesiyle ve gazetelere ilan vererek hukuku arayan toplumuyla, kim yanına almak ister."** Onun derdi de Avrupa Birliği'ne girmek. Ee giremedi ne olacak şimdi? Çökmüş yargı sistemi nasıl düzelecek, mafya çeteleri nasıl temizlenecek, kara para nasıl ortadan kaldırılacak? Bunların cevaplarını ya vermezler ya da yine büyük bir ikiyüzlülükle çökmüş yargı sistemini, tüm kurumlarıyla çürümüş "bitmiş-tükenmiş devlet" in parlamentosunu halka umut olarak pazarlarlar. En ilerici geçinenin kafasındaki "en ileri" adalet emperyalist devletlerdeki hukuk sistemi ve adalet anlayışı kadardır. Bu yüzden Avrupa emperyalist ülkelerini örnek gösterip dururlar.

- Oligarşinin adaletsizliğinden epeyce söz ettik, şimdi biraz da "halkın adaleti"nden, "devrimci adalet"ten ne anlıyoruz, bunun üzerinde duralım. Fatma Abla sen ne dersin bu konuda?

- Ben halkın adaleti deyince halkın çıkarlarını temel alan, savunan bir adalet anlayışını anlıyorum. Dolayısıyla bir eylemin, faaliyetin suç olup olmadığını halkın çıkarlarına zarar verip vermemesiyle ölçer, karar veririz. Elbette halka karşı işlenmiş her suçun bir karşılığı, cezası da olacaktır. İşte bu suçların karşılığı olan cezaları belirlerken alacağımız ölçü, suçluları belirlerken göstereceğimiz titizlik, dikkat, bizim adaletimizin ölçüsü olur.

- Şimdi, ne diyoruz, oligarşinin düzeniyle birlikte adaleti de çürümüşlüğü ifade ediyor. Düzeni yıkıp halkın iktidarını kurarken, oligarşinin çürüten, çöken bu adalet anlayışını, sözde adaleti uygulayan kurumlarını da tarihe gömeceğiz. Dolayısıyla halkın iktidarıyla birlikte bizim de oligarşinin adaleti yerine koyacağımız bir adalet anlayışımız olmak zorundadır. Ama bu adalet anlayışını oluşturmak da devrimden sonrasına ertelenebilecek bir şey değildir. Öyle oturup üç beş günde bizim adalet anlayışımız şu demekle oluşmaz. Halkın mücadelesi, gelenekleri, değerleri içinde oluşur. Tabii bunun öncülüğünü yapacak olan da devrimcilerdir. Dolayısıyla devrimciler ortaya koyacakları devrimci adalet anlayışlarıyla da iktidara alternatif olduklarını göstermek, adalet anlayışlarıyla da halkın güvenini kazanmak zorundadır. Çünkü halk bugün oligarşinin adaletine güvenmediği noktada, yarın kurulacak başka bir düzendeki adalet anlayışının da nasıl olacağını görmek, bilmek ister. Teorik olarak biz iktidara gelirsek şöyle

bir adalet anlayışımız olacak, şöyle bir adalet sistemi kuracağız diyebilmek önemli ve gereklidir. Bunu çok çeşitli biçimlerde ortaya koymak gerekir. Örneğin biz bunu **Halk Anayasası Taslağı**'nda çok daha somut bir hale getirmişiz. Ancak bu da yetmez. Halk bunlar böyle söylüyor ama acaba iktidara geldiklerinde söylediklerini yaparlar mı diye düşünür. Böyle düşünmesi için de, düşmanın karşı propagandalarından tutun, solda ve eski sosyalist ülkeler revizyonist, bürokratik yönetimlerinde gördüğü olumsuzluklara kadar pek çok da neden vardır. O zaman bu güveni nasıl vereceğiz, nerede göstereceğiz? Adalet anlayışımızı nasıl oluşturacağız?

- Elbette mücadele içinde gösterdiğimiz pratikle.

- Tamam doğru ama bu pratik nasıl şekillenecek önemli olan o. Gerçi bizim zaten mücadele içinde şekillendirerek oluşturduğumuz, halkın da güvenini kazanan bir adalet anlayışımız var. Devrimci Sol, Parti-Cephe 20 yılla yaklaşan tarihiyle halkın sesi, soluğu, öfkesi, adaleti olmuştur. Halkta "Parti-Cephe yapmışsa doğru yapmıştır" güvenini oluşturan yarattığımız adalet anlayışımızdır. Şimdi bizim tartışacağımız, kavramamız gereken bunu nasıl oluşturduk ve nasıl daha da geliştireceğiz sorunudur. Bu güveni nasıl oluşturduk dersiniz?

- Şöyle ifade etmeye çalışayım:

Birincisi; dediğimiz gibi halkımızı sahiplenmişiz. Onun öfkesine, adalet arayışına tercüman olmuşuz. **"Halka, Devrimcilere Uzanan Elleri Kıracağız", "Halk Düşmanlarından Hesap Soracağız"** demişiz ve dediğimize uygun bir pratik sergilemişiz.

"Halk düşmanlarından hesap soracağız" deyip, onları teşhir edip de buna uygun bir pratik göstermeyen, halk düşmanlarından hesap sormayı devrimden sonraya bırakan, halk düşmanları yanlarında, halkın içinde ellerini kollarını sallayarak dolaşırken, halka saldırırken, zulmederken onları seyretmekle yetinen bir örgüt halkın güvenini kazanabilir mi? Halk işlenen suçların cezasız kalmasını istemez. Elbette bugünkü koşullarda tüm halk düşmanlarının hepsini cezalandıracağız gibi bir iddia ileri sürmek gerçekçi değildir. Bu, örgütlülüğün, mücadelenin geldiği aşamayla ilgili bir sorundur. Ama biz örgütlülüğümüz, yapabileceklerimiz ölçüsünde halkın adaletini yerine getirmeyi, halka karşı suç işleyenleri cezalandırmayı devrimci bir görev ve sorumluluğumuz olarak görürüz.

İkincisi; hedeflerimizdeki, eylemlerimizdeki **netliktir**. Eylemlerimizde hiç bir muğlaklığa yer verilmemiştir. Hedeflerin ve suçluların araştırılmasında, tespitinde daima titiz davranılmış, cezalandırma ya da bir eylem gerçekleştirilirken halktan kimsenin zarar görmemesi ilkesel bir kural haline getirilmiş, azami ölçüde buna dikkat edilmiştir.

Üçüncüsü; halkın adaletini yerine getirmek derken bunu sadece devrimci şiddet uygulamak olarak da ele almamamızdır. Suçun niteliğine, oluşumuna, gelişimine göre bir ceza uygulaması esas alınmıştır. Suçun niteliğine göre: örgüte ve halka özeleştirme vermekten, verdiği zarara orantılı olarak halka tazminat ödeme, sürgün, dövme, malına zarar verme, öl-

dürmeyecek yerinden yaralama ve ölüm cezasına kadar çok çeşitli yaptırımlar uygulanmıştır.

- Ömer'in özellikle son anlattıkları gerçekten önemli. Suçu ve suçluları tespit ederken mutlaka çok titiz davranıp, gerekli araştırmayı yapmalıyız. Bir eylemi, cezalandırmayı yaparken, suçsuz insanların, halkın zarar görmemesine azami dikkati göstermeliyiz. Bunların dışında Ömer'in anlattıklarına benim de dördüncü olarak ekleyeceğim önemli bir nokta daha var, o da şu:

Bizim uyguladığımız, gelenekselleştirdiğimiz halkın adaleti'nin en önemli özelliklerinden biri, bu adaletin halkın iktidarı hedefini gösteren bir adalet olmasıdır. Bu açıdan eylemlerin asıl işlevi halka hesap sormanın ve iktidara nasıl ulaşabileceğinin yolunu göstermesidir. Dolayısıyla halkın adaletinin uygulanmasını halkın iktidar mücadelesinin bir parçası olarak görmeliyiz. **Yani** adalet eylemleri yalnızca misillemeyi, hesap sormayı, intikamı içermez. Bunlar da çok önemlidir ve devrimci eylem bunları da içerir. Ama halkın adaleti bunlardan daha geniş bir muhtevaya sahiptir. Öte yandan, Halkın adaletini uygulamayı, halk düşmanlarından hesap sormayı kitlesel bir perspektifle ele almışızdır. **Yani** hesap sorma yalnız savaşçıların, silahlı birliklerin işi değildir ve öyle kavranamaz. Bu eylemlerle aynı zamanda hesap sormayı, adaletin gerçekleştirilmesini halkın kitlesel mücadelesiyle geliştirme amaçlanır. Örneğin bir muhbir hakkında verilecek cezanın kararını halk alabilmeli ve cezanın uygulanmasına da katılabilirmeli. Bu bir faşistin, halk düşmanının cezalandırılması ya da faşist bir odağın dağıtılması, düzenin bir kurumunun basılması, dağıtılması da olabilir. Mahalledeki, bölgedeki bir fuhuş yuvası, halkı zehirleyen uyuşturucu satıcıları, batakhaneler, kumarhaneler de olabilir.

Konumuzu bugünlük burada bitiriyoruz. Ancak adalet sorununu, mesele bu anlayış çerçevesinde solun nasıl bir adaleti var, örgütlenme içinde, devrimci ilişkiler ve değerler anlamında adaletin başka ölçüleri nelerdir, gibi yanlarla zenginleştirebiliriz.

SİP'in Kontra Saldırısı

Geçen hafta konumuz adaletti. Aslında bu hafta ele alacağımız konunun da onunla bir bağlantısı var. Evet, bugün şu SİP meselesini ele alacağız. Bilindiği gibi yaklaşık 4-5 aydır süren bir sorun bu. Gerçi bölgemizde SİP'liler olmadığı için bizim açımızdan bu noktada pratik bir sorun durumunda değildir, ama eğitim açısından, oportünizmi, reformizmi tanımak açısından, provokasyonlar nasıl ortaya çıkar, bilmek açısından sorunu ele almak yararlı olacaktır. Kaldı ki, hareketin çeşitli birimlerinde karşı karşıya kalınan herhangi bir sorun biz pratik olarak karşı karşıya kalmasak da bizim de sorunu-muzdur. Çünkü bugün onların karşısında olan yarın çok başka biçimlerde, başka isimlerde bizim de karşımıza çıkabilir. Neyi, nasıl yapacağımızı bilmek için her sorunu sınıfımızda bir ders, eğitim konusu yapmak durumundayız.

Çalışmaya başlamadan önce aramızda özellikle Ümraniye bölgesinde yaşanan son gelişmeler üzerine konuşuyoruz. Fatma abla "*şimdi bir de bunlar çıktı, işin yoksa uğraş dur*" diyor. Gerçekten de Ümraniye'de olanlara bakıyoruz, oradaki Cephe'liler boyuna SİP'lilerle uğraşmak durumunda kalıyorlar. Tabii bu diğer faaliyetlere harcanacak bir enerjinin böyle bir yere harcanması demek. Yani bir yerde devrimin zararına. Öyleyse niye oluyor?.. derken Selim abi çalışmayı başlatıyor.

- Evet arkadaşlar bu derste ele alacağımız sorun SİP'le bir süredir yaşanan gelişmeler. Bir kaç aydır yaşanan olay hepimizin malumu.

Şimdi biraz önce sizin sohbet ederken de dile getirdiğiniz gibi en başta önemli ve gerekli olan şu sorunun cevaplanmasıdır: **NEDEN?** Evet, neden SİP böyle bir saldırıya, provokasyona girişti?

Olayın başlangıcını ve gelişimini kısaca bir özetleyip, hatırlayalım isterseniz. Evet Selma...

- Ne zaman planladılar, ne kadar süre hazırlandılar bilmiyoruz tabii. Ama saldırı ve provokasyon somut olarak 20 Temmuz'da Nurtepe'de halka ve devrimcilere yapılan saldırıyla gündeme geldi. Halktan ve Cephelilerden 10'dan fazla kişi yaralandı. Saldırıyı püskürttükten sonra başta sorduğumuz soruyu sorduk ve cevap bekledik. SİP'ten bu konuda herhangi bir açıklama gelmedi. "*İki tarafın da hataları*" falan deyip meseleyi geçiştirmeye çalıştı. Nurtepe'de bir halk toplantısı yapıldı ve SİP'in provokasyon saldırısı bu toplantıda mahkum edilerek SİP'e beş ay bölgeye girme-dergi satmama cezası verildi.

SİP hemen bu toplantı sonrası halkın kararına uymayacağını ortaya koydu. Gerçi sıkışmış, teşhir olmuştu. O günlerde yaptıkları açıklamalarda önce yarım ağızla sonra biraz daha açık "**saldırgan**" durumunda olduklarını kabul ettiler. Hatta kime, nasıl, niye yapıldığı belirsiz bir "**özür**" bile söylediklerini söylediler.

Ama Nurtepe'de devrimcilere ve halka neden saldırdığının açıklaması hala yoktu.

- Selma, sözünü kesip bir şey eklemek istiyorum. SiP o zaman bu özürleriyle, güya sola ve halka karşı işte bakın hatamı kabul ediyorum, özür diliyorum diye göz boyamaya çalıştı. Ama işin mantıksızlığı şurada: Özür dilemek nedir? Yapılan bir şeyin yanlış olduğunu kabul edip, onu bir daha yapmamaktır. SiP neden saldırdığını açıklamadı ki, bir daha yapmayacağının güvencesi olsun.

- Evet. Uğur'un belirttiği gibi SiP'in özürü göstermelik, sahteydi. Üstelik bu arada diğer semtlerde de halktan daha fazla tecrit olmaya başladılar. Onlardan ayrılan bir kaç kişinin yaptığı açıklamalar onların pis niyetlerini, Cephe'lilere karşı hiçbir zaman açıkça savunamayacakları değerlendirmelerini açığa çıkardı, iyice teşhir oldular. Hemen burada Uğur'un "özür" konusunda belirttiğine bir ek daha yapalım, özrün sahteliği, göstermelik olduğu şuradan da belliydi. Bu saldırının neden yapıldığı sorusu cevaplanmadığı gibi, **nasıl yapıldı**, o 20-30 kişi nasıl, kimin emriyle biraraya getirildi, kim onları sopalarla donattı, bu, SiP'in merkezinin kararıyla mı olmuştu, yoksa herhangi bir birimin kendi başına yaptığı bir şey miydi, bunlar da hiç açıklanmadı. Ama saldırıyı yaşayanlar İstanbul'un dört bir tarafından gelip biraraya toplandığına göre bu tek başına bir bölgenin, birimin işi değildi. Merkezi bir karar ya da parti üst yöneticilerinin haberi olmadan böyle bir provokasyonu tek başına hiç bir birim ya da bölge karar alıp uygulayamaz. Zaten öyle olsaydı saldırının kim tarafından nasıl hazırlandığını çok açık daha kolayca açıklayabilirlerdi. Ama bunu yapamadıklarına göre demek ki merkezi olarak yapılan bir iş. Böyle olduğu içindir ki, bu bir **"saldırı"** idi, **"özür diliyoruz"** diyen SiP, **"bu saldırının partimiz içindeki sorumluları, suçluları şunlardır, onlara şu şu cezayı verdik"** de diyemedi hiçbir zaman.

İşe bakın, **"saldırgan"** olduğunu kabul ediyor, ama niye saldırdığını söylemiyor, veya söyleyemiyor. Saldırının nedenini niçinini açıklamadıklarına göre provokasyon devam edecekti. Provokasyonu bu defa, çeşitli yerlerde halka, Cephelilere saldırılarına ilave olarak, "cinsel taciz" iftiralarıyla sürdürdüler. Ama hiçbir iddialarını kanıtlayamadılar. Provokasyonu 20-21 Ekim'de yayınladıkları iki kontra bildiriyle devam ettirdiler. Sonra da arkasından bildiğiniz gibi polis eşliğinde, icazetinde sopalı, silahlı saldırılar geldi.

- Selma gelişmeleri kısaca özetledi. Şimdi gelişmelerin **nedenine, niçinine** biraz daha derinlemesine bakabiliriz. Mesela şu, geçen gün Serpil'in ve daha bir kaç arkadaşın dediği gibi **"onlar da devrimci değil mi, niye saldııyorlar, amaçları ne yani, ellerine ne geçecek?"** noktasından ele alalım.

- SiP, sol içinde gördüğümüz bir güçtü. Ama tek başına "sol" içinde olunması yetmiyor. Mesela bakın bu süreçte sol adına karşımıza MGK politikalarının uygulayıcılığı çıkıyor, **MGK solculuğu** diyoruz. Yani solun büyük bir kısmında öyle büyük bir savruluş, öyle bir düzen içileşme, öyle bir

yozlaşma var ki, sol adına MGK politikaları savunulabiliyor, sol, adına, sosyalistlik, devrimcilik adına, burjuvazinin değerleri savunulabiliyor, burjuvaziyle birlikte devrimcilere terörist diye küfredilebiliyor, oligarşinin komplo teorileri sahipleniliyor, hiç düşünmeksizin, en ufak bir sorumluluk duymaksızın kontrgerillanın psikolojik savaşının, manevralarının aleti olunabiliyor. Bunların her birinin pek çok örneği var. Bu somut durumda da SİP'in yaptığı açıkça bir kontra saldırısıdır. Nurtepe'ye saldırmaktan, saldırının biçiminden, daha sonraki günlerde geliştirdiği tavırlardan yayınladığı bildirilere kadar her şey **kontra yöntemleri** çerçevesinde gelişmiştir.

SİP'in "siyasi" olarak bu saldırıyı niye yaptığı bildirilerinden, açıklamalarından anlaşılmıştır. SİP, "*devrimci demokrasi*"nin yani Cephe çizgisinin "*çözüldüğü*" tespitini yapmış, mahallelerden pay kapma kavgasına girmiştir. Kitlelerin örgütlenmesi, taraftar kazanılması konusunda SİP'in ne eskiden, ne de şimdi devrimci bir bakış açısı zaten yoktur, klasik bir reformist gibi düşünür, ya çağrılar yapacak, kitleler hemen onun peşinden gelecektir, ya da komplocu, darbeci yöntemlerle kitleleri kazanabileceğini düşünür. **Cephe mahallelerdeki asıl güçtür.** Bu herkesin bildiği bir şeydir. "Devrimci demokrasi" de "çözüldüğüne" göre, Cephe'ye karşı savaş açarsa, bugüne kadar bir türlü varolamadıkları mahallelerde varolmanın yolunu açmış olacaklardır. Amaç budur. Saldırıları kendi tabanında meşru göstermek için üyelerinin taraftarlarının kafasına Cepheliler "faşisttir" diye işlemeye başlamışlardır. Tabii saldırının bütünüyle bir kontra provokasyonu biçiminde gelişmesinde ise bunun yanısıra doğrudan ya da dolaylı pek çok etkenler, manipülasyonlar, oligarşinin onları bir biçimde kullanması vb. sözkonusudur. Bu noktada her şeyden önce saldırının nedenini açıklamadıkları, kimin emriyle nasıl gerçekleştiğini ortaya koymadıkları için SİP yönetimi **şaiBELİ** duruma düşmüşlerdir. Artık -bunları açıklamadıkları sürece- SİP'e dair herkesin bir kuşkusu olacaktır. Kuşkuyla bakınca da o zaman ister istemez insanın aklına yakın zamanlarda örgütlerin üst yönetiminde açığa çıkarılan ajan sızmaları geliyor. Bildiğiniz gibi açığa çıkarılan olay, silahlı savaşı savunan illegal bir örgütte yaşanmıştı. Legal örgütlenmelerde kontrgerillanın bu tür sızmalar, bu tür faaliyetler örgütlemeleri kuşkusuz ki, çok daha kolaydır. Bunlar, sınıflar savaşını, karşı-devrimin yöntemlerini tanıyanların itiraz edemeyeceği genel doğrulardır. SİP'le ilgili somut durumda da eğer saldıran, provokasyon yapan suçlular ortaya çıkarılmıyorsa, saldırı emrini kimlerin verdiği, kimlerin uyguladığı açıklanmıyorsa, cinsel tacize uğradığı söylenen bayan kendi ailesinin yanında "öyle bir şey yok" demesine rağmen böyle bir şey uydurulup hala üzerinde ısrar ediliyorsa, bu noktada durup düşünmek, sorunu, her ihtimali gözönünde bulundurarak sorgulamak gereği açıktır.

Bizim karşımızda açık bir kontra saldırısı vardır. Bunu gerçekleştirenin hangi sıfatı kullandığının zaten önemi kalmaz.

- Bu noktada soruna daha geniş bir tarih penceresinden, dünya devriminin, ülkemizdeki sınıflar savaşının tecrübeleriyle birlikte bakabilmeliyiz.

Karşı-devrim, kontrgerilla tarih boyunca halka ve devrimcilere karşı kimileri kullanmıştır, bunları düşünmeliyiz... Mesela şu darbe olayını hatırlayın, onlar o darbeden öncesine kadar birlikte mücadele ettiğimiz insanlardı, ama süreç içinde nasıl kontralaştılar... Kontrgerilla kaypak, kararsız, düzen içi sol güçleri, bazen dolaylı biçimde psikolojik savaş metodlarıyla, bazen ajan-işbirlikçi ağı vasıtasıyla, bazen siyasal manevralarıyla yönlendirir. SİP sol, sosyalist iddiasına rağmen düzen içi bir güçtür. Siyasi arena da hep bu konumda olmuştur.

Bakıyoruz, kim olduğu belirsizdir bunların. Doğru gerçekten de. Bütün bilinen bunlardan, bu partinin kurucularından, yöneticilerinden bazıları bir zamanlar bir dergi çıkarmışlar. Kimi legal partilerde yer almışlar. Ama ne düşmana bir kurşun sıkmış, hadi bundan geçtik ne de bir yumruk atmışlar.

Şimdi şöyle bir düşünün. Adamlar yıllardır sosyalistim diyor, devrim yapacağım diyor ve bu faşist düzen, bu, neredeyse her gün katliamlar yapan, infazlar yapan, yüzlerce, binlerce insanı kaybeden düzen bunlara bir şey demiyor, yapmıyor. Bunda bir terslik var. Ya düzen bizim sandığımız gibi faşist falan değil, düpedüz demokrasi var memlekette. Ya da bu adamların sosyalistlik, devrimcilik iddiasında bir numara var.

Yani aslında sosyalistim falan diyor ama düzene, devlete karşı pek bir şeyi yok. Laf yapıyor, arada bir afiş yapıştırıyor, o kadar.

Şöyle bir düşünseler, kendileri de görecektir; **Tek tutsağın, tek şehidin yok.** Sen nasıl devrimcisin, nasıl bir devrim mücadelesi yürütüyorsun? Hayır, yürütmüyor zaten. Sen düşmanın istediği çizgidesin. Bir Eşber Yağmurdereli'yi bile içeri alan düşman sana dokunmuyorsa, sende bir karşıtlık görmüyor demek ki. Tersine senin gibilerin varlığı, demokrasicilik oyununu için hem bir malzeme hem de yeri geldiği zaman devrimcilere karşı kullanılacak bir araç oluyor.

Bakın şimdi olaya. Ankara'da KESK'in düzenlediği gecede bir stand açıyorlar. Standın duvarına da SİP'in gazetesinden Cephe'lilere küfür hakaret eden bir yazıyı yapıştırıyorlar. Aynı şeyi üniversitede yapıyorlar. Adam sanki Cephe'ye karşı mücadele ediyor. Sanki görevi bu. Allah bilir, daha önce mesela devlete karşı bir küpürü falan böyle asmamışlardır. Bu açık bir provokatörlüktür.

- Aslında onların nasıl bir kafa yapısına sahip olduğunu ortaya koyan başka bazı ayrıntılar da var. Provokasyonu şehitlere küfrederek, "cinsel taciz" gibi halkın, devrimcilerin en hassas olduğu bir konuda iftiralar atarak sürdürmek, açık bir yozluğun göstergesidir. Kadınlara sattırıyorlar gazete-yi. Provokasyondaki "inceliğe" bakın! Hani birisi müdahale etse, kontra bildiri hemen hazır. "Kadınları taciz" ediyorlar diye basacak yaygarayı.

Şurası artık son derece açıktır; başından sonuna merkezi olarak belirlenip uygulanan bir saldırı ve provokasyon politikası söz konusudur. Saldırının niteliği bir kontra saldırısı olmasıdır. **DEĞİLSE NEDENİNİ AÇIKLA-SINLAR.** Açıklamadıkları sürece o bir kontra saldırısı olarak görülecektir.

- Solun tavrı da çok ilginç değil mi Selim Abi?

- Sol epeyce bir süre yine sanki böyle bir sorun yokmuş gibi davrandı. Ve sonunda **değerleri korumayı değil, fırsat kollamayı** esas aldığını bir kez daha kanıtladı.

En başından Nurtepe saldırısından sonra hemen hiç kimsede açık bir tavır yoktu. Sol hep söylediğimiz gibi bu tavırlarıyla kendi çürümesini hızlandırmaktadır. Birileri ortaya çıkıyor, devrimcilere, halka planlı bir şekilde sopalarla saldırıyor, başlıyor küfre, devrimci değerlere, şehitlere ağzına geleni söylüyor. Bunun hesabını sormayan sol kendi değerlerine küfredilmesine sessiz kalıyor demektir. Sol'dan bazıları kendini şöyle haklı görüyor: "Bakın yazdık mı", diyor. Yazmamak çözüm değil ki.

- Mesela konuya ilişkin yazarlardan biri Özgür Gelecek oldu. SİP'i haklı görüyor... Aynı şeyi MLKP dile getirdi: *"Onlar gereken hoşgörüyü gösteriyorlar"* buyurdu. Yani daha baştan taraf olarak ortaya çıkıyor, sonra iki tarafa çağrı yapıyorlar. Sen zaten tarafsın. Ama tabii sorumsuz bir taraf. Taraf oluyorsan demek ki SİP'i haklı görüyorsun. Araştırıp, soruşturdu mu? Nurtepe'de saldırıya uğrayanlarla gidip konuştun mu yok? Peki neye göre taraf oluyorsun. SİP'in anlattıklarına göre mi? Onun söylediklerine çok mu güveniyorsun? Devrimcilerin söylediklerinin bir değeri yok mu? Bu ne biçim devrimcilik? Burjuvazinin mahkemeleri bile böyle karar vermiyor. En azından karşılıklı muhatapları, tanıkları dinliyor. Solda o bile yok. SİP haklıysa, SİP gereken hoşgörüyü gösteriyorsa, **Nurtepe saldırısını niye yaptığını siz biliyorsunuz demektir.** O halde siz açıklayın. O kontra bildiri-lerinin neden, nasıl yazıldığını biliyorsunuz demektir. O zaman nedenini siz açıklayın. Açıklayamıyorsanız neden taraf oluyorsunuz? SİP'e neden arka çıkıyorsunuz?

- Fırsatçılık! Başka bir açıklaması yok. Cephe'ye tahammülsüzlük ve düşmanlık. Cephe'ye karşı olsun da ne olursa, nasıl olursa olsun! Biz "düşmanlık yapıyorsunuz" deyince de tabii kabul etmiyorlar bir türlü. Daha ne yapacaklar ki? Gazi Davası için komite oluşturulması tartışmalarında SİP'i komitenin sözcülüğüne önermeleri çok çarpıcıydı. SİP kim, Gazi'yle ilgisi ne kadar? Eminiz, SİP'i bit'i kadar sevmeyenler, sırf Cephe'yi zor durumda bırakmak için onu sözcülüğe öneriyorlar. Ayıptır. Ama yapıyorlar. Demiyorlar ki, yahu, bu SİP'liler daha kısa bir süre önce Nurtepe'de halka, devrimcilere saldırdılar, niye saldırdılar, hele bunun bir özeleştirisini versinler, sonra ilişkilerimizi ayarlayalım... Bunu düşünmüyorlar bile. Cephe'ye karşı bir şeyler yapabilecek, Cephe'yi akıllarınca "sıkıştırarak" bir vesile çıkmış ya, kullanıyorlar. Ama ne oluyor, hepsi ters tepiyor.

Mesela gazete satışına çıktıklarında diğer siyasetlerden de "gözlemci" bulunuyor. Neyi gözlüyorsun? Apaçık gördüğüne, bildiğine ilişkin bir şey mi yaptın sanki? Nurtepe saldırısı çok açık değil mi, zaten adam kendi de kabul ediyor. Tabii bu noktada en ilginç olanlardan biri de solun da Nurtepe halkının aldığı kararı, aynı SİP gibi yok saymasıdır. Halkı nasıl gördüklerini de bir kez daha gösterdiler. Halk karar almış, şunu söylemiş, on-

lar için hiç bir önemi yok.

- Bir diğer fırsatçılık yapanlar da HADEP'liler oldu ne yazık ki. "Arabulucu" rollerinde SİP'in saldırısının es geçileceği çözümler yaratmaya, bu fırsattan yararlanıp, bakın onlar aralarında kavga ediyor, biz ne kadar olgunuz propagandasıyla parsa toplamaya çalıştılar. Onlar da halkın kararını hiçe saydılar. Bir güne bir gün, bakın Nurtepe halkı böyle bir karar almış, buna uyulmalı, saygı duyulmalı dememişlerdir. Onlar için ilkeler, değerler pek önemli değil. Ümraniye'deki tartışmalardan birinde diyorlar ki, **bunların dergide yazılıp çizilmesi yanlıştır**. Peki nerede yazıp çizeceğiz, nerede tartışacağız? **Kapalı kapılar ardında**. Yani halktan gizli. İlkelerin yerine pragmatizm geçince halka açık, halkın katıldığı bir politika tarzı değil de böylesi geçerli oluyor tabii... Karşılıklı çatışmalar, tartışmalar zarar veriyormuş, halkta devrimcilere karşı soğukluk falan oluyormuş. Doğru. Peki SİP'in Nurtepe saldırısı, çıkardığı kontra bildirileri hangi sonucu yaratıyor? Neye hizmet ediyor? Bugün SİP'e arka çıkanlar, SİP bunları yaptığında gidip hesabını sordular mı? Bunları neden yapıyorsun dediler mi? Tekrarlamaması için ne yaptılar?

Cevabı "hiç"tir. Sonra da diyor ki, *"Şu olmuş, bu olmuş, şu şunu demiş, onlara girmeyelim, olaya biraz siyasi bakalım"*. Olaya siyasi bakmak, somut durumu, provokasyonu, saldırıları, iftiraları konuşmadan süslü teorik kelimelerle, genel doğrularla mı konuşmaktır acaba? Genel doğruları tekrarladık, ona da herkes katıldı diyelim. Ne olacak? Bu kadar soru cevaplanmış mı olacak? Provokasyon, kontra bildirileri yok mu sayılacak? Olaya siyasi bakmak, bunu aynı zamanda ideolojik mücadelenin bir parçası olarak ele almaktadır. Onun en önemli zeminlerinden biri de dergilerdir. Orada yazmıyorsan, ideolojik mücadeleden kaçırıyorsun demektir. Tabii sol böyle bir kaçışın yabancıları değil. Darbecileri destekler, bir sürü eleştiri yazarız, dergisinde konuyu yazmaz. Niye, darbecileri niye, nasıl desteklediğini halka açıklasan ya. Yok açıklamaz. Zaten açıklayabilecek bir şeyi de yoktur. Ben fırsatçıyım, ondan dolayı destekliyorum mu diyecek? Diyemeyeceği için yazmaz. Ama yazmamayı da "olgunluk" diye, açıklar; üst perdeden *"polemiğe girmek istemiyoruz"* der.

Reformizme bakın. ÖDP'nin bir yayın organı yoktur. HADEP'in bir yayın organı yoktur. EMEP'in varla yok arasındadır. Böyle olunca hemen hiç bir konuda kamuoyuna açıklanmış merkezi politikalar olmaz. Duruma göre, fırsatlara göre davranırlar. Bir şey olunca, o adam bizi bağlamaz deyip işin içinden çıkarlar. **Reformizmin ideolojik mücadeleden, halka, devrimcilere hesap vermekten kaçışdır bu**. Mesela bakın, geçen hafta Kurtuluş'ta ÖDP'lilere ilişkin, ÖDP Ordu il başkanı mı neydi, bir yazı vardı. Adam bir karşı-devrimci gibi, MHP'li bir faşist gibi laflar ediyor. Eleştirildi, sorular soruldu. Bakın görün, büyük ihtimalle bir cevap vermeyecekler, bir açıklamaya yapmayacaklardır.

- Sol halka saldırının hesabını soracağına, değerlere küfredilmesinin karşısına çıkacağına diyalog falan diye geveliyor. Neyin diyalogu? Adam

ilişkiyi kesmiş, "faşist" diyor, o hala diyalog diyor. Eğer gerçekten diyalog diyorsan, kime gideceğin belli. Onun yolunu kapatan orada zaten. Dahası, onun yolunun açılması her şeyin açıklığa kavuşturulmasından geçmiyor mu? O zaman diyalog istiyorsan, kimden neyi talep edeceğin de belli. Öyle ki güya diyalog sağlamak için toplantı yapıyorlar, diyalog için aracılık yapanlardan biri toplantıda diyor ki, *"ben önceki olayları bilmiyorum..."* Bilmiyorsan, öğrenmediysen hangi akla hizmet aracılık yapmaya, tarafları "barış"tırmaya çalışıyorsun. Yani demek ki sana göre haklının-haksızın, suçlunun-suçsuzun hiçbir önemi yok. Birileri ne yaparsa yapsın, her türlü haltı karıştırsın ama sen bunları yok say, bir şey olmamış gibi gelip *"barışın, diyalog kurun"* de. Bu nasıl devrimci ahlak anlayışı, nasıl adalet anlayışı? Aslında ciddiyetsiz. Hiçbir şeyin, ilkelerin, değerlerin, kontra saldırılarının önemi yok. İşte çürüme dediğimiz olay bu. Bu kafa yapısı devrimci değerleri koruyamaz, saldırılardan ne hesap sorar, ne de kendi hesap verir.

- Solun tavrına ilişkin yanını toparlayalım isterseniz. Bizi şaşırtan bir tavırları yok sonuçta. Geçmişten, darbe sürecinden, kontrgerillanın çeşitli yöntemlerinden ders çıkarmış olmaları beklenirdi, ama görülüyor ki, çıkarmamışlar. Aynı fırsatçılıkla, aynı ilkesizlikle davranmayı sürdürüyorlar. SİP'in 20 ve 21 Ekim tarihli bildirileri yayınlandığında, aynı konuda bir gün arayla, üstelik aynı olayı farklı farklı aktaran iki bildiri yayınlanmasına anlam verememiş, bildirilerden biri, özellikle de ikincisi gerçekten de kontrgerilla tarafından yayınlanmış olabilir diye, geniş bir değerlendirmesini yapmayıp, öncelikle *"Her iki açıklamayı da SİP mi yapmıştır?.. İki açıklamadan biri SİP'in değilse kim yayınlamıştır?"* sorularını sormuştuk. Aynı yazıda sola da her iki açıklamayı da çok dikkatli okuyup değerlendirmeleri gerektiğini belirtmiştik. SİP iki açıklamanın da kendilerine ait olduğunu reddetmedi. Bırakın yöntemi, üslubun bile kontrgerilla üslubu olduğu bir bildiri yayınlanıyor ve sol bunu bile değerlendirmiyor. O zaten ne olmuş bitmiş derdinde değil, bu meseleden Cephe'ye karşı kullanılabilecek ne çıkarabilirim derdinde. Diğer yanları onu ilgilendirmiyor. Kısacası, sol sırtına bir kambur daha yüklüyor.

- Sonuç olarak şunu görmeliyiz. Bu süreçte bu tür saldırılar sürecektir. Hangi kılıfa bürünürse bürünsün düşmanın saldırıları diye kabul etmeliyiz. Çok çeşitli yerlerden gelebilir... Provokasyon ve saldırıların zamanlaması da çok önemlidir zaten. Cephe mahallelerde gelişiyor, SİP mahallelerde Cephe'ye saldırıyor... Işık söndürme eylemlerinin üçüncüsü başlamıştır, pek çok mahallede Cephe'nin önderliğinde Meclislerin belirleyici olduğu bir gelişme söz konusudur, SİP'in saldırı ve provokasyonu diğer semtlere taşırılıyor. Oligarşinin belli bir dinamizm kazanan halk hareketini sindirmeye, kontrgerilla çetelerine moral vermeye yönelik saldırıları, mahallelerde yoğun gözaltılar biçiminde yaşanıyor, SİP'in provokasyonu sürekli saldırılar boyutuna sığıyor. Bunları tesadüf göremeyiz. Ya provokasyon ve saldırılar doğrudan kontrgerillanın yönlendirmesiyle yapılmaktadır, ya

kontrgerillanın psikolojik savaş yöntemlerinden, siyasi manevralarından dolayı etkilenip devrimcilere ve mahallelerdeki halka saldırıya ortak olmaktadır, ya da yaptıklarının kontrgerillanın yöntemleriyle bu kadar çakıştığı, oligarşiye hizmet ettiği bu kadar açıkken, tam bir sorumsuzlukla, Cephe düşmanlığıyla, provokatörce saldırı sürdürülmektedir. Böyle bir durumda tavırsız kalmayacağımız da açıktır. Değerlerimize hiç bir biçimde saldırılmasına müsaade etmeyiz. Tavrımızın bir yanı budur. İkinci olarak, kontrgerillayla böylesine açık bir paralellik içinde olan ve "sol" sıfatını kullanın bir gücü teşhir ve tecrit etmek için gerekenleri yaparız. Yapılması gereken de bunlardır. Sol eğer bir şey yapmak istiyorsa, bu noktada devrimcilerin yanında olmalıdır.

Bu saldırılara karşı dururken, polisin hep onların yanında olacağını düşünmek zorundayız. Mesela Ümraniye'deki gelişmeler hepimize neyin nasıl cereyan edebileceğini gösteriyor: faşistlerle aynı rolü oynuyorlar. Diyelim üniversitelerde nasıl oluyor? Faşistler saldırıyor. Ardından polis sahneye çıkıyor ve devrimci demokrat öğrencileri gözaltına alıyor. Ümraniye'de de işte aynı şey oluyor. SİP'liler devrimcilere, halka saldırıyor polis seyrediyor. SİP'liler 30 kişiyle ev basıp halktan insanları sopalarla dövüyor. Polis sokağın kenarından SİP'in baskınını seyrediyor. Sonra bütün mahallede devrimci avı başlatıyor. Devrimcileri sokakta dolaşamaz hale getiriyor. Gördüğünü topluyor. Ama SİP'e dokunmuyor.

- Evet arkadaşlar, "bir de bunlarla mı uğraşacağız?" sorusunun cevabı, tabii gerektiği kadar uğraşacağız. Böyle şeyler, isteyip istememe meselesi değildir. Sınıflar mücadelesinin çok çeşitli biçimlerinden, cephelerinden biridir. Gelişen, güçlenen bir devrimci hareket, hemen her zaman, oligarşinin, kontrgerillanın, onların sol içindeki uzantılarının, düzen içi reformist güçlerin çok çeşitli biçimlerindeki saldırılarıyla, engellemeleriyle karşı karşıya kalacaktır. Bu da onlardan biridir. Bize düşen, nereden gelirse gelsin, devrimin, Parti-Cephe'nin önüne dikilen engelleri, engelin niteliğine göre uygun yöntemlerle aşmaktır.

Meşruluk

Okullarda polis desteğinde faşist saldırılar tırmanırken aynı günlerde aynı saldırılar mahallelerde de yoğunlaştı. Özellikle de Halk Meclislerinin öncülüğünde Sursurluk sürecinde en kitlesel gösterileri yapan mahalleler polisin boy hedefi oldu. Tabii Okmeydanı, Gazi, Nurtepe gibi mahallelerde bunun en başında geliyor. Yani oligarşi halkın en örgütlü olduğu mahalleleri öncelikli hedef seçiyor. Halkın ne şekilde olursa olsun düzen dışı bir örgütlenmeye, mücadeleye yönelmesine tahammül edemiyor. Halk örgütlendikçe, mücadele yükseldikçe düşmanın saldırıları da elbette artacaktır. Bizim mahallede henüz açıktan bir saldırıya girişmediler ama olmayacağı anlamına gelmiyor. Bölgemizde faşistlerin de pek bir gücü yok onun için onlar da şimdilik sessizler, ama fırsatını buldular mı onların da polislerle, kontrgerillanın çeteleriyle birlikte saldırmaktan kaçınmayacağını biliyoruz. Bunun için şimdiden hazırlanmayı önümüze hedef koyduk. Hem halkı bu konuda bilinçlendirmeye çalışıyoruz hem de saldırılara karşı koyabilmek, saldırdıklarında onları pişman etmek için buna uygun örgütlülükler, ekipler, komiteler oluşturmaya çalışıyoruz.

Sinan ve Ömer'in sorumluluğunda şimdilik iki ayrı ekibin çalışmalarını yürütüyoruz. Tabii düşmanla böyle açıktan bir çatışmaya girmek, savaşmak için öncelikle gerekli olan savaşımızın, mücadelemizin, davamızın meşruluğuna inanmak. Bu nedenle bu hafta bu konu üzerinde durmaya karar verdik.

- Arkadaşlar, önce meşruluktan ne anlıyoruz oradan başlayalım. Evet Fatma Abla nedir bu meşruluk, sen bir giriş yap istersen?

- Bence öyle üzerinde çok uzun teori yapılacak bir şey değil sanıyorum. Kısaca doğru olanı haklı olanı, yapmak, buna inanmak diyebiliriz. Haklı, doğru derken tabii bizim burada temel aldığımız **halkın çıkarlarıdır**. Buna göre bu düzen, bu düzenin yasaları, kurumları hemen hiçbir şeyi meşru değildir. Çünkü halka, halkın çıkarlarına karşıdır, faşisttir. O zaman onun karşısında da halkın faşizme, emperyalizmin ve oligarşinin iktidarına karşı verdiği mücadele meşrudur. Kendi iktidarını kurmak için gerekli her türlü örgütlenmesi, mücadele yöntemi, savaşı meşrudur. **Yani silahlı mücadele meşrudur, Parti-Cephe meşrudur. Devrim meşrudur.** Düzenin yasalarına aykırıymış, ona göre yasadışıymış önemli değildir. Önemli olan bizim yaptığımıza, söylediğimize, haklı olduğumuza inanmamızdır.

- Evet, Selma sen ne diyorsun, var mı Fatma Abla'nın söylediklerinde eksik ya da yanlış olan?

- Yok. Fatma Abla genel hatlarıyla ortaya koydu. Yalnız konuyu bir kaç noktada ayrıntılandırmamızda fayda var sanıyorum. Mesela diyoruz ki bizim için **meşruluğa inanç özünde devrime, ideolojimize inançtır**. Yani kafamızdaki meşruluk anlayışımızı biçimlendiren, sınırlarını çizen budur. O

zaman demek ki meşruluk şudur, budur demek tek başına yetmez. Teorik olarak bunu söyleyebiliriz. Ama pratikte gerçekten buna uygun davranabiliyor muyuz? Asıl önemli olan nokta budur. Bu açıdan baktığımızda aynı saflarda mücadele ettiğimiz, aynı ideolojiyi, meşruluk anlayışını savunduğumuz halde örneğin farklı yerlerde veya aynı yerde farklı süreçlerde farklı bir pratiğin ortaya çıkabildiğini görebiliyoruz. Bu farklılığın altında örneğin o alan ya da birimde meşruluk konusunda yanlış bir şekillenişin ortaya çıkması, statükoculuk, düzenin dayattığı meşruluk anlayışından, baskı ve terörden etkilenme gibi bir çok neden vardır.

İkinci olarak, bir çok kavramda olduğu gibi onun da muhtevası, yorumlanması kullanana göre değişebilmektedir. Mesela oligarşinin ya da reformizmin de kendi sınıfsal çıkarları, ideolojik bakış açısına göre oluşturduğu bir meşruluk anlayışı vardır.

- Selma'nın dediği gibi bu farklı yönleriyle konuyu açabiliriz. Mesela düzenin meşruluğundan başlayabiliriz. İstersen sen devam et Ömer?

- Şimdi, baştan yasal olanla meşru olanın farklı şeyler olduğunu ayırt etmemiz gerekir. Oligarşi meşruluk anlayışını yasalarla sınırlamaya çalışır. Çünkü yasaları kendi çıkarlarına göre yapan oligarşidir ve ona göre de yasalar herkesi bağlar. Demokrasicilik oyunu içinde de bu, halka böyle kabul ettirilir. O zaman der ki yasal olmayan meşru da değildir, suçtur. Halkın kafasını bu şekilde biçimlendirmeye çalışır. Onun için öncelikle **"yasal olan meşrudur"** şeklindeki meşruluğun çarpık kavranışına, bunun etkilerine karşı mücadele etmemiz gerekir. Burjuva ideolojisinin etkisi altındaki geniş kitleler bu çarpık kavrayışla hareket eder. Dolayısıyla bu çarpık meşruluk kavrayışı kitleleri düzen içinde tutmanın, düzene bağlamanın en önemli araçlarından biri haline gelir.

Mesela memurların sendika hakkını ele alalım. Hiçbir memur toplu sözleşme yapma yetkisi olan bir sendikası olmasını reddetmez. Kendi çıkarına olacak bir şeyi neden reddetsin ki? Ama ilk sendikaların yani Kam-Sen, Bem-Sen, Sağlık-Sen'in kurulduğu günlerde bunun mücadelesini veren sınırlı sayıda memur vardır. Bugün sendikalara üye yüzbinlerce memur o günlerde sadece gelişmeleri izliyordu. Neden? Çünkü, onların kafasında da memur sendikaları meşru değildi. Yasalarda böyle bir hak yoktu. Oligarşi böyle bir girişimi meşru görmüyordu. Oligarşinin bu bakış açısının etkisi altında olan kitleler de sessizce izliyordu. Ama inatçı, kararlı bir mücadeleyle önce kitlelerin kafasında bu yanlış şekilleniş yıkıldıkça, kitleler mücadele içinde yer almaya başladılar. Başka yeni sendikalar kuruldu ve bugün olduğu gibi yüzbinlerce memur bu sendikalarda yer aldı. Sonuçta memur sendikalarının meşruluğunu oligarşi de kabul etmek zorunda kaldı.

- Ama bugün de hala yasal olarak bu hak tanınmış değil?

- Doğru. Çünkü oligarşinin bu meşruluğu kabul edişi kendi isteği ile olmamıştır, dayatmayla elde edilmiştir. Bugün de memurların sendikal haklara kavuşmasını çıkarlarına aykırı görmektedir. Bu yüzden bunu yasal bir

hak olarak kabul etmemek için direnebildiği kadar direnmeye çalışıyor. Bu neyi gösteriyor? Demek ki bizim kafamızda meşru olan bir hakkı düzene de kabul ettirebilmek için önce bir güç olmak gerekiyor. Tabii meşru olarak kabul ettirdiğimizi yasal bir hak haline getirebilmek de o gücü daha da büyütebilmekten ve daha etkili kullanabilmekten geçiyor. 1 Mayıs'ı da örnek gösterebiliriz. Oligarşi yıllarca 1 Mayıs'ı yok saydı. Yasakladı. 88'lerden sonra ilk **1 Mayıs** gösterilerini düşünün. Meydanlara çıkan sadece birkaç binle ifade edilebiliyordu. Binler giderek çoğaldı. Ağır bedeller ödendi. Şehitler verildi. Binlerce insan gözaltına alındı. İşkencelerden geçenler, tutuklananlar oldu. Ama kitlelerin kafasında oligarşinin yasakları, onun biçimlendirdiği meşruluk anlayışı yıkıldıkça onbinler, yüzbinler 1 Mayıs'ı sahiplenmeye başladı. Sonuçta oligarşi de 1 Mayıs'ın meşruluğunu kabul etmek zorunda kaldı.

Ama, oligarşinin meşruluk anlayışını da iyi kavramak gerekir. Esasında onun kendi çıkarları dışında meşru gördüğü hiçbir şey yoktur. Bugün halkın yararına meşru olarak kabul etmek zorunda kaldıklarını bile gayri meşru ilan edebilmek için hep fırsat kollayacaktır, bu meşruluktan daha fazla insanın yararlanmasının önüne geçmeye çalışacaktır.

Oligarşi meşruluğu yasalarla sınırlamaya çalışır dedik. Ama bunu asıl olarak halka karşı kullanır. Yoksa kendisi, kendi yaptığı yasaların meşruluğuna bile inanmaz. Örneğin, yasal olarak çıkan devrimci dergileri, devrimcilerin yasal olarak kurduğu kurumları meşru görmez. Saldırır, basar, talan eder. Çalışanlarını gözaltına alır. Hatta katleder. Bu kurumları yasal oldukları halde gayri meşru göstermeye çalışır. Anayasasında işkence yapmak suçtur, yasaktır der, kendisi bu yasaya uymaz, yasayı değil, işkenceyi meşru görür. Yasadışı örgütlenmeleri suç sayar, kendisi kontrgerilla çeteleri oluşturur. Devleti kontrgerilla, çete devleti haline getirir. Yani devletin kendisi anayasasında yazdığının aksine hukuk devleti falan değil, çete devleti haline gelmiştir. Kısacası devlet kendi yasalarına göre, kendi meşruluk anlayışına göre bile meşruluğunu yitirmiş durumdadır. Ama o yine de tabii işine gelen yasaları halkın üzerinde baskı unsuru olarak kullanmaya devam eder, halkın da yasalara uymasını ister. Faşizmin, oligarşinin meşruluk anlayışı budur. Çıkarına olan meşrudur, çıkarına olmayanı, işine gelmeyen meşru görmez. Biz de onu karşısında ne diyoruz. Meşru olmayan sensin, senin düzenin de, yasaların da, polisin, ordun, tüm kurumların da meşru değildir. Çünkü bize, halka karşıdır. O zaman bize karşı olanı biz tanımayız. Bize karşı olanı yıkmak, bizim olanı, halkın olanı almak için savaşmak, mücadele etmek meşrudur. Haklı olan, halkın çıkarını temsil eden biziz. Biz meşruluğumuza inancımızı buradan alırız. Dolayısıyla nasıl alabileceksen onlara göre örgütlenir, mücadelemizi, savaşımızı onlara göre biçimlendiririz. Oligarşinin yasalarına, meşruluk anlayışına göre hareket etmeyiz.

- Ben bir örnek vereyim. Meşruluğa inancın en saf, en somut örneğini mesela Cephe savaşçılarının düşmanın yüzlerce polisi, askeri, ölüm man-

gaları, panzerleriyle kuşatması altındayken “teslim olun” çağrılarına “Asıl siz teslim olun” diyerek verdikleri karşılıklı, teslim olmayarak çatışmalarında görürüz. Düşman kafasına göre bağırıyor, “Teslim olun” diye. Düzen göre karşısındakiler suç işlemiş. Ama savaşçılar kendisini öyle meşru görüyor ki, teslim olması gerekenler sizsiniz, meşru olmayan, suçlu olan sizsiniz diyor. Haklıyı, adaleti ben savunuyorum, bu ülkenin gerçek sahibi benim, ben olmalıyım, olacağım, sen kimsin ki, nasıl beni teslim almaya çalışırsın, **“Asıl siz teslim olun”** diyor. İşte meşruluğa inancın en katıksız, saf ifadesidir bu. Aynı şekilde **“Haklıyız Kazanacağız”** sloganımız da öyledir. Düşmana karşı meşruluğumuzu haykırır, kendimize güvenimizi ifade eder.

Ama öte yandan tersine örnekler de yaşanmıyor değil.

Parti-Cephe’yi savunan meşruluğuna inanıyordur değil mi? Ama bu çok genel bir belirlemedir. Parti-Cephe’yi savunuyor ama mesela illegale gitmek istemiyor. Orada işte onun meşruluğa inancı o kadardır. Denilebilir ki, bu sadece meşru görmemekten mi kaynaklanır, korku, tereddüt gibi etkenler de olamaz mı? Elbette olabilir, vardır tabii. Ama o etkenlerin kaynağı da nedir? Neden korkuyor, tereddüt ediyor? Altında yine, devrimin, ideolojisine, meşruluğuna inancında zayıflık vardır. İnsanın korkuları, tereddütleri olabilir ama bunları yine meşruluğuna olan inancıyla aşar, aşmasını bilir. Ama buna inancı tam değilse, ya da zayıflamışsa, düzenin meşruluğundan etkileniyorsa elbette kendini sınırlar, tereddüt eder.

- Ben de bir kaç örnek vereyim Selim Abi. Mesela polis keyfi olarak derneğini basıyor, ne varsa toplayıp götürüyor, kırıp döküyor ama o direnmiyor, derneğini savunamıyor. Oysa meşruluğu bir kenara bıraktık dernek yasal bir kurum. Düzenin kendi sınırları içinde bile meşru. Ama o yine de tereddüt ediyor. Bu da meşruluğa inançsızlığın bir biçimidir. Burjuvazi Cephe’yi ve onun yasal kurumlarını da meşru görmüyor ya, onun meşru görmediğini kendisi de öyle görmeye başlıyor. Oligarşinin propagandalarının etkisi altında hareket ediyor. Halbuki bu durum düşmanın ekmeğine de yağ sürüyor. Hem istediği gibi terör estiriyor, çalışmaları aksatmaya çalışıyor, hem de bir karşı koyuş, direniş olmayınca bu kurumları yasadışı, gayri meşru gösterme çabalarına, propagandasına destek verilmiş oluyor. Sessiz kalınca sıradan halk ne düşünür: polis buraları böyle ikide bir bastığına, kimse de ses çıkarmadığına göre demek ki durup dururken haksız yere basmıyor, gözaltına almıyor.

- Verdiğin bu örnekler de zaman zaman yaşanmıyor değil ama biliyorsunuz bu konuda oldukça olumlu örneklerimiz, hatta belli ölçüde gelenek-selleştirmeye çalıştığımız bir çizgimiz de var. Elbette bu olumlu örnekleri süreklileştirmek, her yerde genel bir tavra dönüştürmeye çalışmak gerekir. Sol’a da bu konuda geçmiş dönemlerde çağrılarımız oldu “Halkın Acil Müdahale Hattı” gibi bir girişimi de başlattık ama cevap veren, katılan olmadı. Yine en son olarak yakın zamanda Kurtuluş Merkez Bürosu’na yapılan baskın ve direnişten sonra yaptığımız çağrılara da bir cevap gelmedi.

Demek ki polisin keyfi tutumuna karşı direnişi örgütlemek gibi, geliştirmek gibi bir dertleri yok.

Neyse ben de bir başka örnek vereyim. Mesela şu bağış meselesi. Cephe adına bağış isterken kendini haraç topluyor gibi hissediyor, halktan para isterken onu pek hak ettiğine inanmıyor. Veya karşısındakinin Cephe'ye bağış vermeyi meşru görüp görmeyeceğini düşünerek hareket ediyor. Halkın o parayı vereceğine inanmıyor. Sen onu ne düşünüyorsun, sen kendi meşruluğuna inan. Bağışı kendi kişisel çıkarın için değil, halkın savaşını sürdürmek, iktidar mücadelesini sürdürmek için yani yine halkın çıkarları için istiyorsun. Verir vermez veya az verir çok verir. Sen ona göre değil, kendi meşruluğuna inanarak hareket edeceksin. Ama orada zayıflık olunca ısrarlı zorlayıcı olmuyor. Kafa böyle olursa o halkın içinde Cephe'yi savunmakta, onun propagandasını yapmakta da tereddüt eder.

- Bir de şu yasalık, meşruluk meselesini biraz daha ayrıntılandırırsak iyi olur sanıyorum Selim Abi. Yani oligarşinin yasaları meşru değildir derken hiç bir yasal iş yapmayacağımız, yasalara hiçbir biçimde uymayacağımız anlamına gelmiyor değil mi?

- Değil elbette. Yasalara hiç uymayacağız diye de bir şey yok. Onu yapabilecek, hiç bir yasaya uymadan kitleleri örgütleyebilecek, devrimi gerçekleştirebilecek gücümüz olsa elbette uymayız ama öyle değildir. Mesele dergi çıkarıyoruz. Dernek açıyoruz. Sendika kuruyoruz. Bunlar halkı örgütlemek için gerekli araçlar. Ama biz bu yasal kurumları kurarken, yasaların belli kurallarına uyarken bile yasayı meşru gördüğümüzden dolayı değil, mücadelenin geliştirilmesi, halkın örgütlenmesi, örgütsel çıkarlar açısından, oligarşinin demokrasicilik oyunundan, yasal imkanlardan yararlanmayı gerekli gördüğümüzden dolayı uyarız. Bunun bilincinde olarak hareket ederiz. Bu noktada meşrulukla yasaya uyup uymamayı birbirine karıştırmamak gerekir.

- Kafalarda böyle şekillenince legalde, yasal kurumlarda olanların illegal meşru görüp görmemesi söz konusu olmaz. Şöyle düşünür: bugün mücadele gerektirdiği, ihtiyaç olduğu için legaldeyim. Ama yarın başka bir alanda, illegalde de görev alabilirim. Mücadeleye orada devam ederim.

Şimdi meseleyi isterseniz bir de halk nezdinde meşruluk ve meşruluğun dayatılması, geliştirilmesi açısından ele alalım. Evet Selma sen hazırlanacaktın bu bölüme.

- Ben örnek vererek konuya gireyim. Mesela diyoruz ki **"Halkın gözünde daha çok meşrulaştık"**. Veya ne diyoruz? **"Kitlelerin gözünde daha meşru görülecek örgütlenmelere ihtiyacı var."** Peki DHKP-C meşru bir örgütlenme değil mi? Elbette öyle. Daha önce de öyleydi, şimdi de öyle. O zaman niye böyle diyoruz? Demek ki bizim meşru gördüğümüzle halkın meşru gördükleri arasında farklılık olabiliyor. Mesela bizim için DHKP-C çok meşru. O zaman halkı doğrudan DHKP-C olarak, onun adı altında örgütleyelim. Ama işe en baştan böyle başlarsak geniş kitleleri toparlaya-

mayız. Çünkü kitlelerin kafasında DHKP-C'nin meşruluğu çok daha sınırlıdır. Düşmanın ideolojisinin, propagandasının etkisi altındadır. Çeşitli önyargılar oluşmuştur. Korkar, çekinir. Bu nedenle her yerde her zaman doğrudan DHKP-C içinde yer almaz. Bilinçlendikçe, doğruluğuna, haklılığına inandıkça onu da meşru görmeye başlar. Yanında, içinde yer alır. Ama kitleyi bu noktaya getirene kadar da ona ulaşmak, örgütlemek, eğitmek durumundayız. Bunun için halkın meşruluk arayışını da dikkate almak zorundayız, kitlelerin gözünde daha meşru görülecek, geniş kitleleri bağrında toplayacak çok çeşitli örgütlenmelere ihtiyaç vardır diyoruz. Ama bunu söylerken de düzene teslim olmuyoruz. Kendimizi düzenin meşruluğuyla sınırlandırmıyoruz. Örneğin, bir düzen partisi, bir yasal parti halkın gözünde, düzen içinde çok daha da meşrudur. Ama kitleler düzenden koptuğu noktada biz böyle bir yasal parti vs. ile kitleleri daha geri bir noktaya çekmiş oluruz. Onun yerine kitleyi örgütlemek için mesela geçmişten bu yana çeşitli komiteler kuruyoruz, öneriyoruz. Mesela Haklar ve Özgürlükler Platformu gibi örgütlenmeler oluşturmuşuz. Şimdi mesela **Halk Meclisleri** var. Bunların çeşitli alanlarda, birimlerde kurulup yaygınlaştırılmasını öneriyoruz. Oluşturmak için çalışıyoruz. Bunlar yasal değil ama meşru örgütlenmeler. Halkın meşruluk arayışına cevap da verebilen örgütlenmeler. Böylece hem oligarşinin meşruluk anlayışı kitlelerin kafasında yıkılıyor, hem de insanlar o pratiği yaşıyor. Yasalara bağlı kalmadan da mücadele edilebileceğini görüyor. Bir yandan düzenden koparıyorsun, bir yandan devrime yaklaşıyorsun. Yani onun kafasındaki meşruluğu genişletiyorsun.

- Bu konuda aslında 88'lerden bu yana Devrimci Hareketi meşrulaştırmak için verdiğimiz mücadele bize gerekli perspektifi verir. Hem konuyu toparlayalım hem de kendi tarihimizden örnekler verelim.

Şimdi sen meşruluğuna inanıyorsan, hayatın içinde bunu en ileri noktada uygulamaya çalışırsın. En ileri nokta bulunulan mekana, yapılan işe, sürece, mücadelenin gereklerine göre, bazen de mesela halkın gözünde ne kadar meşru görülebileceğine göre değişebilir. Ama meselenin özü en ileri noktada meşruluğu savunabilmek, buna uygun tavır alabilmektir. Devrimin mevzisini, kazanımlarını en ileri noktaya kadar götürebilmektir. Yani zorunlu olmadıkça, mümkün olabildiği kadar mücadele açısından da, örgütlenme açısından da düzenin hiç bir şeyini kabul etmemektir. Ama biraz önce dediğimiz gibi mücadelenin gerekleri açısından dernek, sendika gibi mevzilerde örgütlenme ve mücadele açısından kabul ettiğimiz şeyler de olabilir. Ama orda bile sürekli düzeni geriletip, kendini ilerletme, meşruluğunu dayatma perspektifiyle hareket edersin.

Nedir meşruluğu dayatma? Mesela biz nasıl bir çizgi izlemiştir? Eski dergileri okumuşsanız, dikkat edin 88'lerde **Çözüm'cüler** vardır. Yani Devrimci Sol'cular Çözüm'cüler diye geçirdi. Bu, bizim tercihimiz değildi, ama sürecin özelliklerinin bir sonucuydu. Gençlikte **Dev-Genç** kolay kolay kullanılamazdı. Elbette bizim kafamızda Dev-Genç meşru, ama kitlelerin nez-

dinde meşruluğu o kadar değil. Bir cunta geçmiş aradan. İnsanların kafası yasadışı örgüt, şu bu denilerek dumura uğratılmış, bilinçleri çarpıtılmış. Meşru görmüyorlar seni. Artı sen o meşruluğu düşmanın karşısında savunabilecek güçte değilsin henüz. Devrimciyim demek bile zor, gözaltına alınmak, işkence görmek için yeterli neden olmuş. Ama bir süre sonra belli bir örgütlenme, güç sağlanınca Dev-Genç ismi kullanılmaya başlanmış. Mesela diğer alanlarda ne olmuş? O zamanlar Devrimci İşçi Hareketi, Devrimci Memur Hareketi falan yok. Bir süre **“Demokrasi Mücadelesinde Memurlar-İşçiler-Sanatçılar”** gibi isimler kullanılmış. Sonra bir ileri adım daha atılmış. Devrimci Mücadelede Memurlar, İşçiler, Sanatçılar gibi isimler kullanılmaya başlanmış. Güç kazandıkça hep ileri bir adım atmışız. Sonra **“Devrimci Memur Hareketi”, “Devrimci İşçi Hareketi,” “Devrimci Sol Güçler”** kullanılmaya başlanmış. Çünkü kafamızda esasında Devrimci Sol’u meşrulaştırmak var. Adım adım güç kazandıkça daha ilerisini, daha ilerisini düzene dayatıyorsun. Elbette bunun da bedelleri oluyor ama adım adım örgütlendikçe, halkın gözünde de meşruluk kazandıkça bu saldırıları göğüsleyebiliyorsun. Kaybettiklerinin yerini doldurabiliyor, örgütlenmeni de, mücadeleyi de geliştirebiliyorsun. Halkın gözünde meşrulaşıyorsun.

Ne oluyor, böyle bir yoğunlaşma gerçekleştirildiğinde DHKP-C pankartı arkasında yürüyor. Meşruluğun bizim kafamızdaki ile hayattaki karşılığı her zaman aynı olmayabilir. Bizim kafamızda her zaman daha ilerisi vardır. Perspektifimiz bu olmalı ki ileri adımlar atabilelim. Mesela yaşanan böyle bir süreçten sonra hala **“Demokrasi Mücadelesinde Öğretmenler”** dersin, o zaman meşrulaşmak için fazla bir derdin yok demektir. Meşruluk konusunda düzen içi olanı kabul etmişsin, orada duruyorsun demektir.

- Esasında meşruluğu dayatma, kabullendirme konusunda da hayatın hemen her alanında hem solla çatışmış hem de önünü açmışız. Yayın alanında da bu böyle, sendika ve dernek diğer alanlarda da. 12 Eylül’den sonra tutsak düşmüş bir abimiz anlatmıştı. Örgütlemeye çalıştıkları bir tünel işini gardiyanın biri bir biçimde fark ediyor ve işgüzarlık yapıp açığa çıkarıyor. Bunun üzerine bizimkiler o gardiyanı koşullara, maltaya sokma kararı alıyorlar. Ama bu konuda diğer siyasetlerle epey bir tartışma çıkıyor. Karşı çıkanlar oluyor. Tabii böyle bir şey yapılırsa idare bastırarak. **“Ya böyle bir tavır almaya gerek yok, adam görevini yapıyor”** diyenler oluyor. Benzer şeyler hapishane savcısıyla, müdürleriyle yapılan tartışmalarda da yaşanıyor. Mesela onlar **“Sizin göreviniz kaçmak, bizimki yakalamak”** derler. İlk bakışta mantıklı gibi görünüyor. Genellikle de kimse karşı çıkmaz buna. Ama bizimkiler **“yok”** diyor. **“Evet bizim görevimiz kaçmak, ama sizinki yakalamak değil, yakalamak suçtur”** diyorlar. Neticede o gardiyan da içeri giremiyor ve başka hapishaneye gönderiliyor. İşte orada meşruluğa inancın, kavrayışın ifadesi vardır.

- Erdal güzel bir örnek verdi. Meşruluk konusunda çarpık kavrayışı ha-

pishanelerde, savunmalardan tutun da, yaptırımlar karşısındaki, Tek Tip Elbise karşısındaki tutumlara kadar bir çok noktada görürüz. İşte orada meşruluğun hayatın içinde sınanması gündeme gelir. Bir çokları **“Tek Tip giyilebilir, giyilse ne olur ki”** demedi mi? Mesela birçok hapishanede önceden sayım günde üç-dört defa yapılmaktadır. Bizim mücadelemizle bire-ikiye indirilmiştir. Ama çoğuna göre üç ya da dört olmasının hiç bir önemi yoktu. Adam “İki ya da üç-dört olsa ne olacak” diyor. Orada meşruluğu savunmak yok. Ha düşmana tutsak düştük tamam, her şeyi onun kuralları belirler, diye düşünüyor. Yani onu haklı görüyor. Kendini yasadışı görüyor. Tutsak düşünce kendisini oligarşinin bütün yasalarına, kurallarına uymak zorundaymış gibi hissediyor. Öyle davranmaya çalışıyor. **“Adam hapishaneye koymuş, tabii kendi kurallarını uygulayacak”** falan diyor. Tamam yasadışıysın, ama düzene göre. Bu yasadışılık onun kafasında da aynı zamanda haklılık, haksızlık kavramlarını muğlaklaştırıyor. Kendi meşruluğunu unutturuyor.

- Düzen dışıyım deyip de, devrimcilikten, sosyalistlikten bahsedip de aslında düzenin meşruluğunu kabul etmeye, düzenin meşruluk sınırları içinde hareket etmeye en somut örnekleri bence bugün reformizmde açıkça görmek mümkün.

Halk Meclisi örneği çok çıplak. Mesela ÖDP kursaydı HADEP gelir katılırdı. Biz öncülük ettiğimiz için katılmıyor. Çünkü ona göre biz meşru değiliz. Cephe meşru değil. Onun için halk meclisleri de meşru değil. Onun gözünde ÖDP meşru. Yani yasal olana meşru gözüyle bakıyor. PKK’yı da meşru görmüyor esasında. Silahlı mücadeleyi savunuyor mu hiç? Herhangi bir propagandasında dolaylı bile olsa silahlı mücadeleyi, gerillayı savunduğuna neredeyse rastlanılmıyor, ancak çok dolaylı ifadeler. Kürt sorunu temeli üzerinde kurulmuş. Ama savunduğu konu itibarıyla HADEP kendi meşruluğuna da inanmıyor. Çünkü bu düzende Kürt sorununu savunmak yasalara uygun değil. Bu nedenle kendi başına hiç bir şey örgütleyemiyor. Niye örgütlemiyor? Meşruluğuna güvenmiyor çünkü. Kendi savunduğu konunun meşruluğuna inancı olmadığı için ancak TUSİAD, CHP, ÖDP ile birlikte bir şey olursa yapıyor. Kürt halkının ulusal hakları için mücadeleyi yükseltmeyi, savaşı büyütmeyi göze alamıyor. Dik durmuyor. Çünkü silahlı mücadelenin, düşmana karşı savaşmanın meşruluğuna inanmıyor. O yüzden varsa yoksa barış. Çünkü “Barış’ı istemek o kadar tehlikeli değil. Bir yerde düzen içinde de kabul görebiliyor. DEP milletvekilleri yaka paça gözaltına alınıyor, ama parti bir şey yapmıyor. Bozlak’lar gözaltına alınıyor, HADEP yine bir şey yapmıyor. Mahkemelerde Kürt halkının meşru kurtuluş savaşını savunamıyor. İşte bu çizginin temelinde meşruluğa inançsızlık var. Ancak yasal olana meşru olarak bakma var.

ÖDP’li infazlara karşıdır. Gerçekte niyet olarak devrimcilerin, demokratların infaz edilmesini istemez belki. Ama infazlara karşı da çıkmaz. Katledilen devrimci olduğu sürece, Cepheli olduğu sürece karşı çıkmaz. Uğur

Mumcu'nun katledilmesine karşı çıkar. Aradaki fark önemlidir. Oligarşinin illegal örgüt, silahlı mücadele veren devrimcileri infaz etmesine dolaylı yoldan hak verir. *"İllegal oldukları, silahlı mücadele verdikleri için katlediliyorlar"* der. Yani orada devrimcilerin silahlı mücadelesinin meşruluğuna değil, düzenin meşruluğuna inanır. Bu yüzden de infazlara ses çıkarmaz. Es kaza mesela bir suçu, sıradan biri katledilirse belki karşı çıkabilir. Düzenin suçuyu öldürmeye hakkı yoktur. Ama devrimciler için aynı şeyi söyleyemez. Onu öldürmeye hakkı vardır. "Cinsel taciz" için eylem yapar ama devrimciler infaz edilince sesi çıkmaz. Kafa böyle olunca tabii televizyonda faşistlerle tartışırken de orada devrimcileri savunamıyor. Üstelik biz aynı şeyleri, illegaliteyi, silahlı mücadeleyi, proletarya diktatörlüğünü, devrimi savunmuyoruz, özel sermayeye karşı değiliz falan deyip ne kadar düzen içi olduğunu kanıtlamaya çalışıyor, burjuvaziye mesajlar gönderiyor.

SİP'e, EMEP'e bakalım, var mı düzenin meşru gördüğü sınırlar dışında bir şey yaptıkları? Ara sıra afiş asmaktan, mitinglere katılmaktan, parti binalarını açıp kapamaktan, gazete satmaya çalışmaktan başka ne yapıyorlar? Devrim için hangi mücadeleyi, neyin mücadelesini veriyorlar? Kendilerini düzenin yasalarıyla sınırlamışlar. Bakın onlara da, devrimcilerin infazı karşısında onlardan da tek ses çıkmaz. Cenazelere katılmazlar. Çünkü illegalite, silahlı mücadele, devrim onların gözünde de meşru değildir. Onun için bunlardan uzak dururlar. Düzenin demokrasicilik oyunu içinde onlar da kendilerince oyuna ortak olurlar.

- Evet arkadaşlar dersimizi burada bitirelim isterseniz. Sonuç olarak demek ki, düzenin dayattığı yasalarının, meşruluk anlayışının varsa bizim üzerimizde de etkileri, bunlardan temizlenmeliyiz. Emperyalizme ve oligarşiye karşı savaşımızı büyütmek, düşmanın karşısında dik durabilmek, yolumuzdan sapmamak için devrimin, savaşımızın, Parti-Cephe'mizin meşruluğuna olan inancımızı büyütmeliyiz.

İslamcılar ve “Şeriat Tehlikesi”

Bu sene yılbaşı ile Ramazan ayının başlangıcı aynı güne denk geldi. Bu durum “laiklik-şeriat” tartışmasının uzatılmasına da yeni bir vesile oldu. Bizse yılbaşını mahalledeki ilişkilerimizden katılabilenlerle birlikte geçirdik. Marşlar, türküler söyledik, bol bol sohbet ettik. Ramazan başlamadan önce de Halk Meclisi mahallede oruç tutanlarla tutmayanların birbirlerine karşı saygılı davranması, bunun için gerekli uyarıların yapılması konusunda toplantı yaptı. Biz de bu hafta ders konumuzu uzun süredir gündemde olan islamcılar ve “şeriat tehlikesi” olarak belirledik.

- Arkadaşlar biliyorsunuz, Susurluk sürecinin ve bu temelde geliştirilen eylemler boyunca biz "Susurluk'taki Devlettir" vurgusunu yapıp kitlelere devleti hedef gösterirken, kimileri bu eylemleri önce Refahyol'a, sonra da şeriat'a karşı eylemlere dönüştürmeye çalıştılar. ANAP'ından CHP'sine, MGK'dan Zülfü Livaneli gibilerine, bazı Alevi işbirlikçilerden ÖDP'ye kadar geniş bir çevre bu çaba içinde oldu. Sanki katliamları yapanlar, kaybedenler Susurluk'taki Devlet değil de, Refahyol ya da şeriatçılardı.

Bakın şimdi de son bir kaç haftanın siyasi gündemi adeta Refah kapatılacak mı, kapatılmayacak mı konusuna kilitlendi. Bu arada kapatılırsa ne olur, kapatılmazsa ne olur türünden yüzlerce senaryo üretildi. Bunların çoğu oligarşinin seçim manevralarına bağlı matematiksel hesaplar üzerine geliştirilen senaryolardı. Bir kısmı da konuyu ülkemizdeki "demokrasi" açısından ele aldı. Reformistler de çeşitli biçimlerde bu senaryoların yapım-cısı ya da yorumcusu oldular. ÖDP, HADEP gibi reformistler bir yandan RP'nin kapatılmasıyla kendilerine kayacak oyların hesabını yaparken, bir yandan da kapatmaya karşı olduklarını açıklayıp, ne kadar demokrat olduklarını kanıtlamak gayretindeydiler.

Oligarşi cephesinde ise bugün erken seçim konusu gündeme geldiğinde hemen ilk akıllarına gelen Refah'ın yine aynı oyu alıp alamayacağıdır. Refah'ın belli ölçülerde örgütlü bir oy tabanına sahip olması, oligarşiyi seçim ve diğer manevralara başvurmaktan alıkoyan bir engel durumunda. Oligarşi bu noktada halkın diğer kesimlerini ve özellikle de örgütlü kesimleri islamcılara karşı kendi yanına yedeklemek ihtiyacı duyuyor. RP'nin kapatılıp kapatılmaması ise bizim için özel bir önem taşıyor. Bizim açımızdan İslamcılığın hangi ad altında olursa olsun bu düzen içinde tuttuğu yer ve bizim bu noktadaki tavrımız önemli.

Bizim asıl hedefimiz İslamcılar değil, devlettir. Birileri ise illa da islamcılığı öne çıkarıp çatıştırmak istiyor. Bu politika aslında bugün çok somut olarak bir MGK politikasıdır. Çeşitli sol kesimler de reformistliklerinden, ya da şablonculuklarından bu politikaya yedeklenmektedirler. Bu yedeklenme öyle bir noktaya geliyor ki, devrimci hareketin halkın çeşitli kesimlerinin gelenekleri, görenekleri temelinde yaptığı şeyler bile bu çerçevede

değerlendiriliyor, sözüm onu ideolojik mücadele adına bizi eleştiriyorlar. Oysa durum açık; bugün anti-şeriatçılığı, islamcılara karşı pratik bir tavrı öne çıkarmak, Oligarşi içi hesaplaşmada, sömürü pastasından pay kapmada tekellerin halkı, çeşitli partileri, demokratik kitle örgütlerini kendine yedekleme politikasının sonucudur.

Evet, islamcılık ve şeriat açısından güncel tablo kısaca böyle: istersen sen devam et Ömer.

- Bu noktayı şu şekilde tamamlayalım aslında; MGK "şeriat tehlikesi"ni öne çıkardı. Böylece Refah'ın oylarına göz diken burjuva partilerini, gide-rek büyüyen islamcı sermayeden rahatsız olan çevreleri ve islamcılığa, di-ni damga taşıyan gericiğe ideolojik olarak karşı çıkan kesimleri arkasına almak istedi. Bunu yaparken başlıca iki amacı vardı. Birincisi, Susurluk ne-deniyile iyice yıpranan, her tarafı delik deşik olan ve halkın geniş kesimle-rinin güvenini kaybeden devletin yaralarını sarmak için zaman kazanmak, güç toplamak; ikincisi ise, büyüyen islami sermayeyi kontrol altına alarak gelişmesinin önüne set çekip tekelci sermayenin rahatsızlığına çare bul-maktı. Tabii bu politika gerçekte bir düzen partisi olan ve bunu da kanıtla-yan Refah Partisini de belli ölçülerde MGK'nın hedefi yaptı.

Tekellerin "şeriat tehlikesi" vb. derken esas dertlerinin bir yandan halkın düzen karşıtlığını farklı yönleri kanallara kanalize etmez, diğer yandan da islamcı burjuvazinin elinin altında topladığı kar, rant, faiz vb gelirlere el koymak olduğu anlaşılmıştır. Bir iki göstermelik sarıklı operasyonundan sonra he-men gündeme "İslamcı" holdingler gelmiştir. Yani tekelci burjuvazinin so-runu bazılarının sarık takıp dolaşması değil, sarıklı burjuvazinin sömürü pastasından aldığı payı büyütmede oluşu ve bu kesimlerin örgütlenmesi-nin kendi siyasi inisiyatif ve manevra alanını daraltmasıdır.

- Peki ama madem öyle ABD'yle TÜSİAD neden farklı bir çizgide gözüküyor. ABD habire "*Refah'ı kapatmayın, sert davranmayın*" gibi açıklamalar yapıyor?

- Onun da kendi açısından hesapları var. ABD için işbirliği yaptığı ser-maye çevrelerinin kimliği o kadar da önemli değildir. Payını aldıktan, iş-birliği yaptıktan sonra bunun islami sermaye olması onun için fark etmez. Diğerleriyle zaten işbirliği içinde ama bu arada islami sermayeyi de ken-dine bağımlı kılmanın hesaplarını yapıyor. Bunda önemli adımlar da sağ-lamış durumda. Örneğin Fetullah Gülen'le oldukça iyi ilişkileri var. Erba-kan'ın ABD'yi ziyaretini ve bu ziyaretle birlikte ABD'ye karşı tutumundaki yumuşamayı, yakınlaşmayı da bu çerçevede düşünmek gerekiyor. Yani ABD tek ata oynamıyor. Bütün atların dizginlerini elinde toplamak istiyor. Kendine bağımlı hale getirdiği Refah ve islami sermaye zaten onun çıkar-ları için tehdit oluşturmaz. Onun için ABD'nin "şeriat tehlikesi" falan gibi bir kaygısı yok. Gerçi gerçekten öyle bir tehlike olsa bile çıkarlarını koru-duktan sonra onun için yine çok şey fark etmez. Bugüne kadar pek çok is-lami hareketi ABD'nin desteklediğini biliyoruz. Mesela Afganistan'daki Ta-libanlar'a desteğin arkasında Pakistan kanalıyla ABD bulunuyor. İslami

sermeyenin gelişmesi ABD'yi pek rahatsız etmiyor, çünkü onun pastadan aldığı pay küçülmüyor ama işbirlikçisi tekелci sermaye için öyle değil. Onların pastası küçülüyor daha doğrusu daha büyük pay alabilecekleri pastaya başkaları da ortak olmuş oluyor.

- Ancak bugün görüldüğü gibi laiklik-şeriat çatışması üzerine geliştirilen tüm teori ve politikalar iflas etti. Hani takkelileri toplama operasyonları, hani Kuran kurslarının kapatılması operasyonları? Ne oldu bu tehlike, birden geçip gitti mi?.. Şeriatın gündemdeki tehlike olduğundan hareketle laiklik-şeriat çatışmasında taraf olmayı önerenlerin de politikaları iflas etti. Bu gündemin oligarşinin güç toplamasına yönelik bir manevrasından ibaret olduğu bugün çok daha geniş kesimlerin gözünde ortaya çıktı. Geçenlerde hatırlıyorsanız MGK sendikacısı Rıdvan Budak bile kendisi oynanan oyunun figüranı olmamış gibi kalkmış "şeriat tehlikesinin" suni olarak yaratıldığı, abartıldığı, emekçilerin diğer sorunlarının önüne geçirildiği gibi şeyler söylüyordu.

- Öyle de Ömer, peki bu islamcılar hiç mi tehlike oluşturmuyor?

- Ayşe Abla, şimdi elbette, **bir**, her düzen partisi ne kadar halk için bir tehlike ise Refah da en az onlar kadar bir tehlike. **İki**; Ama diğer düzen partilerinden daha örgütlü bir tabana sahip olmaları, organize hareket edebilmeleri yanıyla gelecekte devrim karşısında diğerlerinden daha büyük bir tehlike de oluşturabileceği her zaman göz önünde tutulmalıdır. **Üç**; diğer düzen partilerinden farklı olarak daha belirgin bir ideolojik etkiye sahiptirler ve halkın inançlarının istismarı temelinde halkı devrimden uzak tutma rolünü oynamaktadırlar. Bu açıdan da tehlikelidirler. **Dört**; bu sorunun cevabını tamamlayabilmek için islamcılarının nasıl geliştiğine, geliştirildiğine de kısaca bakmak gerekir:

İslamcılar, gerek tarikatlar düzeyinde, gerekse de parti olarak asıl gelişimlerini 12 Eylül'den sonra sağlamışlardır. Bu da doğrudan cuntanın ve tekелci burjuvazinin açık desteğiyle olmuştur. Oligarşi, dinciliğin gelişmesini, halkın devrimcileşmesinin karşısında bir barikat olarak görmüş, halk, gençlik devrimcileşeceğine islamcı olsun, tarikatların üyesi olsun demiştir. Yalnızca bu bile, islamcılığın gelişiminin devrimin ve devrimcilerin gelişmesinin karşısında bir engel olduğunu göstermeye yeter. Oligarşi onları boşu boşuna güçlendirmemiştir. Bu anlamda elbette islamcılığın gelişmesi bir engel ve tehlikedir.

Bunu böylece tespit ediyoruz. Bu noktada herhangi bir muğlaklık yoktur. Ama somut durum ve bugünkü hedeflerimiz açısından durumun tespiti için bunları söylemek yeterli değildir. islamcılar bugün mesela bir MHP'den tabii ki farklıdır. En azından halka karşı uygulanan terörün doğrudan aracı durumunda değiller. Tabii saldıran bir güç olduklarında durum değişir. O zaman düzen içinde yeni bir rol üstleniyorlar demektir. Bizim tavrımız da o zaman buna göre şekillenir. Ama bugünkü haliyle karşımızda yeni bir cephe açmak durumunda olamayız. Solun atıp tutmasına bakmayın siz, konuşuyorlar sadece. Kendisine yönelik saldırıları bile gö-

ğüsleyebilmekten çok uzaktayken islamcılara karşı neredeyse seferberlik ilan edecekler. Stratejik düşünmekten çok günü kurtarma, bir şeyler yapmış, söylemiş olma politikası yaptıkları.

Bu onları yok sayacağımız anlamına mı geliyor? Şeriat, islamcılar ya da farklı isimler altında gericiliğin gelişmesi hiç mi gündemimizde olmayacak? Elbette değil. Bugün yapılması gereken toptan islami çevreyi karşıma almak değil, onun dayandığı tabanı, kitleyi ayırtırmaya yönelik bir politika izlemek olmalıdır. Bu nasıl olacak? Bu adamlar kitlenin desteğini nasıl elde ediyorlar, nasıl kandırıyorlar, bunu ortaya koyacaksınız. Teşhir önemlidir ama tek başına yetmez. Bunu yaparken bu bezirganlara düzen değişikliği arayışıyla umut bağlamış kitlelere alternatifi ancak devrimciler olduğunu göstermek durumundasın. Bu noktada biz alternatif olduğumuzu da, nasıl bir düzen istediğimizi de söylüyoruz, kör değiller ya görsünler, onlardan kopsunlar, saf değiştirsinler diyemezsiniz. Bu, kitle çalışmasını sadece dışarıdan yapılan kuru bir propaganda, ajitasyon olarak görmek, buna bakan kitlenin kendiliğinden saf değiştirmesini beklemek olur. Kaldı ki sol, islamcılara karşı propagandayı, ideolojik mücadeleyi de yine sola karşı, yani adeta kendi içinde, kendi kendine yapıyor. Üstelik de alabildiğine soyut bir teori şeklinde. Din afyondur diyor, öyle deyince yeteceğini sanıyor. Mesele bunu söylemek değildir, islamcılarının gelişmesinin ekonomik, sosyal., siyasal yanlarını çözümleyip bunların pratik alternatiflerini geliştirmektir. İslamcılarının çevresindeki insanlara yönelik bir şey yoktur, söyledikleri yazdıkları da onlara ulaşmaz zaten. Böyle düşününce tabii kitle çalışması, kitleleri örgütleme deyince gördükleri sadece kolay örgütlenebileceğini düşündükleri, sola daha yakın kesimler mesela sadece CHP tabanına, sadece alevi çevrelere yönelim oluyor. Bir ANAP, DYP gibi, bir REFAH gibi partilerin tabanına yönelik bir kitle çalışmasını akıllarına bile getirmezler. Ne olacak onlar da sonuçta ya faşisttir ya faşistlere daha yakındır ya da gericici yobazdır. Meseleye böyle baktın mı dar bir çevrede dolanıp durursun. Solun esasında yıllardır yaptığı budur. O zaman hangi kitleyle devrim yapılacak? Yüzde 25'e yakını zaten Refah çevresinde, ANAP'ısını, DYP'isini, DTP'isini, DSP'isini buna ekledin mi, MHP'isi, BBP'isi zaten büyük ölçüde sonuna kadar karşı devrim safında yer alacaktır, o zaman geriye de zaten pek fazla bir şey de kalmıyor. Seçimleri ölçü aldığımızda elbette seçime katılmayan, bu anlamda düzen partilerinden umudunu kestiğini pratik olarak da ifade eden önemli bir kesim vardır. Ama biz bunları örgütleyelim yeter diye düşünülemez yine de. Az da olsa bize daha yakın olanları örgütleriz, gerisi kendiliğinden kopar gelir diye düşünülüyorsa bu ancak kendini kandırma olur. Bu noktada biz Refah'a, tarikatçılara, halkın inançlarını sömürenlere karşı ideolojik olarak mücadeleyi sürdürürken, bunları teşhir ederken, tabanlarına yönelik kitle çalışmasının kanallarını da bulmak durumundayız. Cami önüne de, bu çevrelerin evlerine de gideriz, yolda, kahvede de bunlarla oturup tartışırız, kim olduğumuzu, ne yapmak istediğimizi anlatırız, gerçekten bu düzene, sömürüye karşılırsa bizimle birlikte mücadele etmelerini de isteriz. En azından bu çevreleri tarafsız hale getirmeye,

devrimin karşısında yer almamasını sağlamaya çalışırız. Ama külliye bu çevreleri karşına alacak bir politika izlersen, onun inançlarına saldırırsan bunu başaramazsın, aksine onu kendinden uzaklaştırır, karşı-devrimin, gerçekten tam da gericilerin kucağına itersin. Sen istediğin kadar dışarıdan anlat, propaganda yap, etkisiz kalırsın.

- Şunu eklemek istiyorum. Din elbetteki afyondur, ustalar bunu çok güzel çözümlemiş. Bu tespit her şeyden önce bizim halkın inançlarını, geleneklerini, bu inançların hangi ekonomik, sosyal koşullarda oluştuğunu anlamamız açısından çok önemlidir. Ama bundan çıkarılacak sonuç, hemen halkı ateist yapmak için propagandaya girilmesi değildir. Bu çerçevede propaganda yürütenlere şunu sormak lazım: Senin için halkı ateist mi yapmak yoksa devrim mi yapmak? Halk ateist olmadan kurtuluş savaşında yer almaz mı? Ateist olmadığı sürece devrimin temel gücü, müttefik değil midir?

Bu kafayla giden sol bu ülkede devrim falan yapamaz. Bakın bakalım dünyanın neresinde öyle bir devrim olmuş? Ekim devriminde yer alan, İşçi-Köylü-Asker Sovyetlerinde örgütlenen milyonlar, Bolşevik Parti'nin öncülüğünde mücadeleye katılan on binler, yüz binler önce dini inançlarını terk edip mi devrim saflarına katıldılar?

Bugün reformistinden, keskin görünerek en "komünist" olunacağını sanan oportünistine kadar Küba'ya övgüler düzen, Che posterlerini taşıyanlar Latin Amerika'da silah kuşanıp gerillaya, devrim saflarına katılan papazları, gerillaya destek veren kiliseleri hiç okumamış olamazlar. Ha onlar hristiyan, olur, müslümanlardan olmaz mı diyorsunuz?

O zaman mesela deriz ki, Şeyh Bedreddin ayaklanması, Pir Sultan'ların isyancılığı, çeşitli biçimlerde dini bir nitelik taşıyor mu? Yeter ki sen halkı örgütle, ona isyan edebilme cesaretini kazandır, onu isyana çağırarak değerleri şu veya bu biçimde onun dininde, inançlarında, geleneklerinde, tarihinde bulabilirsin... İşte tarihi bir örnek. Güncel açıdan da aynı şey; o zaman mesela deriz ki, Gazi ayaklanmasına katılan onbinler hristiyan ya da ateist miydi? Belki büyük bir kısmı aleviydi, ama ayaklanmaya sünniler de katıldı. Alevi ya da sünni, büyük çoğunluğu dini inançları da olan halktı.

- Ama onlar islamcı, tarikatçı değil denebilir?

- Olabilir, ama işin hassas noktası da orası zaten. Bugün Refah çevresindeki insanların büyük bölümü de daha önce öyle değil miydi? Aynı mahallede yan yana yaşıyoruz. Aramızda sınıfsal-sosyal açıdan pek bir fark da yok. Devrimcilerin alternatif olarak kendilerini ortaya koyamadıkları koşullarda Refah'a yönelmişler. Biz de bunu tersine çevirelim, o insanları inançlarını sömüren bu bezirganların etkisinden çıkaralım, tarafsızlaştıralım ve becerebildiğimiz ölçüde devrim safına kazanalım diyoruz. Ama sen islamcılara karşı mücadeleyi dini inançlara karşı mücadeleye dönüştürürsen, inançlarına saygı göstermezsen bunu imkansızlaştırırsın. Bırakın onları kazanmayı, ya da tarafsızlaştırmayı, bugün islamcılarının çevresinde olmayan insanları bile o tarafa itersin. Mesela kendi mahallemizi ele alalım.

Burada da Refah partisine oy veren bir sürü tanıdığımız, komşularımız var. Çoğu da bizim gibi işçi, memur, esnaf, emekli vs. şimdi bunların hepsi üç kağıtçı, düzenbaz mı? Elbette öyleleri de var ama hepsi de öyle değil. Mesela benim kendi akraba çevrelerimden tanıdıklarım var. Çoğu hiç de öyle düzenbaz, üçkağıtçı tipler falan değil. Kimi çıkar ilişkisi bulmuş Refah'a gitmiş, kimisi gerçekten Refah'ın bir düzen değişikliği yapabileceğini düşünmüş, kimisi sadece diğer burjuva partilerine göre daha dürüsttür, halka daha yakındır sanmış, kimi dini inançlarından kaynaklı kendisine, yaşam tarzına yakın bulduğu için desteklemiş. İşte bunları gözönüne almak gerekir. Buna göre bir politika belirlemek gerekir. Yoksa bunlardan adam olmaz, gericidir, yobazdır deyip hepsini karşına alıp işin içinden çık-mak kolay. Sonra. Sonrası düşmanın gücünü büyütmesine, senin karşına aynı sınıftan, halktan insanları dikmesine yardım etmiş olursun.

- Sol'un büyük bölümü bu konuda bence tam bir ikiyüzlülük içinde. Ale-vi derneklerine gider, oralarda örgütlenmeye çalışır, yönetimlerine kendi taraftarlarını sokmaya çalışır, cemevine gidenlere bir şey demez, sesi çıkmaz ama sıra sünnilere geldi mi, yok olmaz der. Camiye giden gericidir, Refah'a oy veren gericidir, yobazdır. Onların üstünü çizer.

- Meseleye böyle baktığımızda MGK politikalarına yedeklenen Reformizm hiçbir noktada islamcılara alternatif olamaz.

İslamcılık reformizmin neredeyse hep baş gündem maddelerinden biridir. Mesela ta Kuruçeşme tartışmalarından BSP'nin, sonra ÖDP'nin oluşumuna kadar islamcılığın kitleselleşmesi, legal particiliğin gerekçelerinden biri olarak sayılmıştır. Faşistlerin ve gericilerin kitleselleşmesi karşısında devrimci bir örgütlenmenin çare ve alternatif olamayacağını, mutlaka açık, legal bir parti gerektiğini vaaz etmişlerdir.

Ama bu çıkış noktasına rağmen reformizmin İslamcılık karşısındaki tavrı, konumu, açmazlarla doludur. Her şeyden önce siyasal bir açmaz içindedirler. Mesela ÖDP bir yandan "tüm cemaatlere özgürlük" vs. derken öte yandan da şeriatı baş çelişki olarak görüp ona karşı mücadeleye temel önem atfediyor.

Reformizm islamcı gelişmenin nedenlerini doğru tahlil edip buna karşı bir alternatif oluşturma konusunda da zayıf ve tutarsızdır. İslamcı gelişmenin 12 Eylül'den sonra hız kazandığı biliniyor. Bunda belirleyici etken elbette oligarşinin bu gelişmeyi teşvik etmesidir. Ama bunun yanısıra farklı etkenler de söz konusudur.

Mesela 12 Eylül'den sonra toplumun içine sokulduğu süreç tam bir değersizleşme, **yozlaşma** sürecidir. Hiçbir şeyin değeri kalmamıştır. Ahlak ölçüleri sarsılmış, tüm toplumsal değerler ve davranışlar "mahkum" edilip **bireycilik** ön plana çıkarılmıştır. İslamcılar işte bu noktada yozlaşmaya, ahlaksızlığa karşı propagandalarıyla, belli değerlere sahip çıkan görüntüleriyle, bireycileştirmenin karşısına cemaati koyarak bu ortamda bir alternatif gibi gözükme-yi başarmışlardır.

Peki reformizm tüm bu açılardan nasıl, nelerle alternatif olabilecek, ne-

lerle islamcılar karşısına bir güç olarak çıkabilecektir? İslamcı gelişmenin kitleselleşme boyutu esas olarak yoksul gecekondu semtlerinde hayat bulmuştur. Reformizm ise zaten gecekondu'lara gelmiyor. Gelse bile hangi değerlerle çıkacak halkın karşısına? İslamcılığın bireyselleştirmenin karşısında cemaati koymasının alternatifi devrimcilerin bireyciliğin karşısında örgütü ve örgütlülüğü koymasıdır. Peki reformizm her gün örgütü, örgütlülüğü yerin dibine batırıp, bireyi yüceltirken neyin alternatifi olabilir?

- Reformizmin böyle bir politika belirlemesi aslında çok da aykırı değil. Çünkü zaten kendisinin düzene alternatif olmak gibi bir düşüncesi, iddiası yok. Devrimi, halkın iktidarını istemiyor ki. Düzen içinde politika yapıyor. Öyle olunca da diğer burjuva politikalarından çok da farklı politikalar ortaya koyabilmesi, onlarınkinden farklı yöntemler geliştirebilmesi zaten mümkün değil. Ne yapıyor, oligarşiye, faşizme karşı mücadele bir kenarda dursun, o mücadelenin yüzü astarından pahalı diye düşünüyor. MGK'ya, tekelci sermayeye ses çıkarmıyor. İslamcılara karşı mücadele etmeyi öne çıkarırsam laik kesimlerin desteğini alırım, oy oranımı artırırım hesabı yapıyor. Aynı MGK'nın, CHP'nin yaptığı gibi.

- Evet arkadaşlar, toparlarsak, karşı-devrimin işine yarayan her şeyi, düzene güç veren her şeyi devrimin bir engeli olarak görmek, bu engeli yok etmek için ideolojik, siyasi, pratik mücadele vermek zorundayız. İslamcılık ve şeriatçılık da değişik düzeylerde bu engellerden biridir. Ancak bu engellerin hangisine nasıl yöneleceğimiz içinde bulunulan koşullarca belirlenir.

Bugün islamcı gericiliğin gelişmesinin önüne ne MGK kararları, ne reformistler engel olamaz, bunu ancak devrimciler sağlayabilir. Bunu sağlamamızın **temel yolu** ise, halkın ekonomik-demokratik mücadelesini, adalet için mücadelesini, halkın devrimci savaşını geliştirmektir. Gericiliğe karşı yürüteceğimiz ideolojik mücadele ancak bu gelişmeye paralel olarak etkili, sonuç alıcı hale gelir.

- Selim Abi, son pratiğe ilişkin bir şey sormak istiyorum; başta da dediğimiz gibi Ramazan ayı islamcılık ve islamcılara karşı tavrı çeşitli pratik boyutlarıyla bir kez daha güncelleştirdi. Peki biz bu konuda ne yapacağız? Nasıl davranacağız? Genel olarak nasıl davranılması gerektiğini biliyoruz elbette ama mesela orucu bahane ederek çeşitli dayatmalar falan günde-me geliyor.

- Soruna yaklaşımımızın temel halkası, halkın geleneklerine, inançlarına saygı temelinde olacaktır. İnançları gereği oruç tutanların bulundukları mekanlarda yeme, içme gibi konularda asgari ölçüde özen göstermek de bunun bir parçası ve gereğidir.

Ancak bunu yaparken islamcı bir yaşam tarzını mahallelerde, işyerlerinde, hayatın değişik alanlarında halka dayatılmasına da prim vermemek durumundayız. Yani biz gösterdiğimiz saygının karşılığını karşı taraftan da bekleriz. Tavrımız da buna göre biçimlenir.

İslamcıların bilinen klasik yöntemlerinden biri de kendi yaşam tarzları-

nı, inançlarını tüm topluma, halka dayatmak, inisiyatif ve kitleliliklerini geliştirmenin yolunu bu dayatmayla açmaktır. Mesela işyerlerinde namaz saatlerinde ara verilmesi, mesai saatlerinin bunlara göre ayarlanması gibi talepleri hep bu çerçevede gündeme gelmektedir. Mesela bir türban meselesinde böyle bir yasağa karşı çıkarız. Ama öte yandan kendi inançlarını tüm topluma dayatılması anlamına gelen bu tür taleplerine de destek vermeyiz.

Özellikle kamu işyerlerinde gerici yöneticiler aracılığıyla oruç tutmayanlar üzerinde adeta bir baskı ortamı oluşturulmaya kalkıldığında buna her biçimiyle karşı çıkarız. Klasik bilinen yöntemleridir. Mesela, Ramazan ayında yemekhaneyi tadilata sokarak Ramazan ayı boyunca oruç tutmayanların da yemek yemesini engellemeye çalışırlar ve çay ocağı, kantin gibi yerleri kapattırırlar. Böyle olduğunda buna da sessiz kalamayız. Tadilat olsa işveren oruç tutmayan o işçinin yemeğini ne yapıp edip vermek zorundadır. Yemeği dışarıdan mı getirir, tadilatı parça parça yapıp yemekhanenin bir bölümünü açık mı tutar o işverenin sorunudur.

Veya işte lokanta, kahvehane, pastane gibi yerlerin sahibine baskı yaparak buraların kapatılmasını sağlamaya çalışmak da yöntemlerinden biridir. Esasında baskı görmeseler bile bu gibi yerlerin sahiplerinin de Ramazan geldi diye dükkanlarını kendiliklerinden kapatarak normal zamanda parasını aldıkları müşterilerine Ramazan diye hizmet vermemeleri de doğru değildir. Ama bu gibilerle özel olarak uğraşmamızın da bir anlamı yoktur.

Bu sorunun özü islamcıların kendilerini dayatarak, kendi yaşam tarzlarının toplumda hakim hale gelmesini sağlamaya çalışmaları, meşruluk kazanmaya çalışmalarıdır. 12 Eylül öncesinden farklı olarak bugün faşistler ve islamcılar kendilerini dayatmakta, düşüncelerini değerlerini, sembollerini açık olarak ifade etmekte devrimcilerden bir adım öne çıkmışlardır. Pratik yaklaşımımızı biçimlendirirken, bunu da gözönünde bulundurmalıyız. Mesela 12 Eylül öncesi, devrimciler ellerinde taşıdıkları gazetelerden, saç, bıyık biçimlerinden, hatta giysilerinden tanınırlardı. Bu elbette toplumda doğal bir güç ifadesidir. 12 Eylül sonrasının yılgınlığı, terörü ortamında bunda gerileme oldu, legal, demokratik alanda çalışanlar bile çevrelerinde devrimci olduklarının bilinmesini istemez, kendilerini gizler oldular. Devrimcilerin 12 Eylül öncesi yaptıklarını islamcılar, faşistler yapmaya başladılar. Tabii bu kitlelerdeki güçlü olana meyiletme eğilimiyle birlikte düşünüldüğünde, faşistlerin, gericilerin yaygınlaşmasındaki etkenlerden de biri oldu. Ramazan nedeniyle gericilerin, faşistlerin dayatmaları, çeşitli yerlerde baskı uygulamaları, hatta teröre başvurmaları bundan ayrı düşünülemez. Halkın inançlarına saygısızlık yapmadan, onları rencide etmeden, bu dayatmalara karşı çıkılabilir ve çıkmalıyız. Ama asıl olan belirttiğimiz gibi, yalnızca Ramazan sorunu olarak değil de, devrimcilerin hayatın her alanında meşruluklarını, kendilerini ifade etmelerini geliştirmek, bunun biçimlerini, kurumlarını, araçlarını yaratmaktır. Bu vesileyle bizim asıl üzerinde durmamız gereken budur.

Anti-Faşist Mücadele

Hafta başında, mahallenin alt tarafında ana caddeye çıkışta duvarlara faşistlerin üç beş tane afiş yapıştırmış olduğunu gördük. Eskiden de arada bir mahalle içine girmeden cadde üzerine benzer türden afişler asılırdı. Genellikle de yaptıkları gecelere çağrı, miting vb. türden olurdu. Bu seferkini de önce onlar gibi sıradan bir iş diye düşündük, ancak geçen gün de yine aynı yere gelerek sokağın başındaki esnaflara bildiri bırakınca meselenin daha ciddi olduğu anlaşıldı. Dışarıdan geldikleri belli, çünkü esnaflar onları daha önce bu çevrelerde görmediklerini söylüyorlar. Anlaşılan mahallenin genel olarak anti-faşist nitelikte olduğunu bildikleri için mahalleye girmeden yavaş yavaş bir yoklama çekiyorlar.

Hafta sonunu beklemeden Selim Abi, Sinan, Ömer, ben ve Selma toplandık. Son zamanlarda faşistlerin okullarda ve mücadelenin belli bir nitelik kazanmış olduğu Gazi, Nurtepe, 1 Mayıs gibi mahallelerde saldırılarını ve faaliyetlerini artırdıklarını gözönüne alarak şimdiden kendi mahallemizde de bunun önlemlerini almamız gerektiği üzerine hem fikir olduk. Bu işte herkese düşen görevler var. Tabii öncelikle de bize ve oluşturmaya çalıştığımız ekip ve komitelerimize daha çok iş düşecek. Toplantımızda genel hatlarıyla neler yapmamız gerektiği üzerine konuştuk, hafta sonunda halk sınıfında da anti-faşist mücadeleyi işlemeyi ve diğer arkadaşlarla da mahallemizde neler yapmamız gerektiği üzerine tartışmaya karar verdik.

Her şeyden önce mahalledeki Cephe örgütlülüğümüzü ve Sinan'la Ömer'in sorumluluğunda oluşturduğumuz ve genişletmeye çalıştığımız iki ayrı ekibimizi hızla daha nitelikli hale getirmek zorundayız. Ekiplerimizde Sinan, Ömer, Ben, Selma dışında daha çok gençlerden 8 kadar Cephe taraftarımız yer alıyor. Bunun dışında Erdal'ların da lisede benzer bir çalışması var. Kendimizden başlayarak oluşturmaya çalıştığımız ekiplerde eğitimin askeri yanına da önem vereceğiz. Saldırıların önünü kesmek, faşistleri mahalleye sokmamak için her zaman taşın sopanın yetmeyeceğini biliyoruz. Gerektiğinde her türlü saldırıya karşı her türlü silahla karşı koyabilecek durumda olmalıyız. Konunun önemi nedeniyle bu haftaki Halk Sınıfı'na Sinan da katıldı.

- Arkadaşlar konuyu biliyorsunuz, zaten geçen hafta da dersten önce üzerinde durmuştuk. Şimdilik mahallemize yakın zamanda faşist saldırıların olacağına ilişkin çok belirgin bir işaret yok ama yine de şu afiş, bildiri meselesini bir işaret olarak kabul etmemiz gerekir. Şunu biliyoruz, aktif bir faaliyetleri gözükme de mahallemizde az sayıda da olsa faşistlere yakın olduğunu bildiğimiz insanlar var. Belki gizli yürüttükleri bir faaliyetleri vardır da biz göremiyoruz. Bakarsınız birden dışarıdan da destek alarak açık bir örgütlenme çalışmasına girmek isterler. Neyi ne zaman yapacakları belli mi olur. Biz hem mahallemizdeki o tür kesimlere daha fazla ilgi göstererek, hem de açık saldırılara karşı hazırlanarak önlemimizi alalım da.

Neler yapabileceğimize geçmeden önce çatışmaları daha yakından izlediği, yaşadığı için Sinan durumu bir özetlesin bize.

- Aslında üzerinde öyle fazla teori yapmaya gerek olduğunu zannetmiyorum. Yaşananlar durumu zaten yeterince ortaya koyuyor. Okullarda faşist saldırılar esasında oldukça uzun süredir yaşanıyor, yer yer çatışmalar oluyordu ama 6 Kasımdan sonra gelişen saldırılar diğerlerinden çok daha farklı. Tüm ülke çapında birden, çok daha organize, planlı, programlı gerçekleştirildi ve hala da sürüyor. Daha önceki saldırıları var olduklarını göstermek, okullardaki yandaşlarına cesaret, güven vermek, kendilerine faaliyet yürütebilecek bir alan açmak için yoklama saldırıları olarak nitelersek, son başlatılan saldırı dalgası daha çok sonuç almaya yönelik gelişmiştir. Elbette her yerde aynı sonucu alamayacaklarını kendileri de bilirler ama nihai amaçları tüm okulları faşist işgal altına almak ve devrimcileri okullardan tasfiye etmektir. Tabii bunu yapabilmek onlar için de bir güç meselesidir. Ama her şeyden önce şunu unutmamak ve hep göz önünde tutmak gerekiyor: Güçleri ne olursa olsun bu amaçlarından ve saldırılarından vazgeçmeyeceklerdir. Az buçuk bir örgütlenmeleri, kitlesi olduğu okullarda polisten aldıkları destek ve dışarıdan yığıldıkları güçle tam bir hakimiyet kurmak isteyeceklerdir. Kitle güçlerinin zayıf olduğu okullarda sadece dışarıdan yaptıkları saldırılarla böyle tam bir hakimiyet kuramayacaklarını da bilirler ama oralarda da devrimci-demokrat öğrenci kitlesini yıldırma, faaliyetlerini engellemek ve kendilerini meşru bir güç olarak kabul ettirebilmek, faaliyet yürütebilecekleri bir alan açmak için saldırılarını sürdüreceklerdir. Tabii bunu sağlayabildikten sonra oralarda da faşist işgalleri gündeme getireceklerdir.

- Burada ben bir şey söylemek istiyorum. Saldırıların 6 Kasım Boykotu'nun ardından tırmanışa geçişini neredeyse hemen herkes boykotun başarısına bağladı. Yani devlet geniş bir örgütlenme ağına sahip olmasa bile devrimcilerin okullarda güçlü bir dinamik oluşturduğunu, birlikte hareket edebildiklerinde çok geniş kesimleri etkileyebildiklerini, devrimcileşebilecek geniş bir potansiyelin var olduğunu gördü, dolayısıyla bu gücü etkisiz kılmak için polis desteğinde sivil faşist saldırıları başlattı veya işte Sursurluk'la birlikte sivil faşistlerin mafyacı yüzü açığa çıktı, teşhir oldular, şimdi bu görüntüyü ortadan kaldırmak, kendilerini ispat etmek için eski misyonlarına tekrar geri dönmeye çalışıyorlar falan gibi değerlendirmeler yapıldı. Bunların doğruluk payı ne kadar?

- Önce ikincisine cevap vereyim? Şimdi bu tür bir değerlendirme Susurluk'tan sonra bile sivil faşist örgütlenmeyi hala devletten, kontrgerilladan ayrı olarak görmenin sonucudur. Dolayısıyla bu bakış açısı bugünkü faşist saldırıları da devlet politikasından ayrı görür. 12 Eylül öncesinde de genel olarak revizyonist, reformist hatta oportünist hareketlerin çoğu da meseleye böyle bakardı. Ama bugün sivil faşist örgütlenmeyi hala bu şekilde değerlendiren çok azalmıştır. Buna daha sonra tekrar değineceğiz sanıyorum.

Saldırıların boykotun başarısıyla ilgisine gelince. Elbette bir ilgisi mutlaka var ama bunu sadece boykotun başarısına bağlamak yanlış olur. Öyle

düşünürsek eğer boykot başarılı olmasaydı ya da hiç yapılmıyaydı bu saldırılar da gerçekleşmezdi gibi bir sonuca varılır. Başarılı ya da başarısız olması açısından değil, ama saldırının zamanlaması için 6 Kasım'a denk getirilmiş olabilir. Daha önce başlatacakları bir saldırının boykotu güçlendirebileceği, faşist saldırılara karşı çok daha geniş bir kitlenin tepkisinin ortaya çıkabileceğini düşünmüş olabilirler. Bu noktada saldırıların boykotun hemen arkasından pek çok okulda birden başlaması bile bunun çok daha önceden planlandığını ve hazırlıklarının yapıldığını göstermektedir. Durumu daha iyi kavrayabilmek için daha önce tartıştıklarımızı ve Kurtuluş'ta yazılanları bir hatırlayalım. MGK "şeriat tehlikesi", "laiklik" tartışmalarını gündeme getirdiği zaman oligarşi içinde yer alan çeşitli kesimlerin kendi aralarındaki it dalaşında belli bir uzlaşma sağladıklarını ve Susurluk'la felç olan devletin halka saldırmak için güç toplamaya çalıştığını söylemiştik. MGK ve TUSİAD bu politikalarında büyük ölçüde başarı da sağladılar. MGK solcuları, MGK sendikacıları, MGK'nın sivil kuvvetleri bu süreçte ortaya çıktı. MGK bugüne kadar hiç olmadığı ölçüde arkasında bir güç topladı ve ardından da halka karşı saldırılar başladı. Bu yanıylar Kasım ayını Susurluk sürecinin bittiği ve halka karşı yeni ve kapsamlı bir saldırı dalgasının başlatıldığı ay olarak tanımlayabiliriz. Bu saldırının ilk hedefleri de elbette oligarşinin halkı teslim almasının önünde engel oluşturan devrimciler, devrimci örgütlenmeler, Susurluk devletine karşı en aktif mücadeleyi veren kesimler olacaktı? İşte okullardaki faşist saldırıların bu yoğunlaşmasını da kontrgerilla devletin halka karşı başlattığı bu genel saldırının bir parçası olarak görmek gerekir.

- Dikkat edin hemen aynı süreçte saldırılar başka alanlarda da başlatıldı ve giderek tırmandırıldı. O güne kadar genellikle izlemekle yetinilen kitlerle gösterilerine polislin tekrar saldırıları başladı. "Huzur operasyonları" maskesi altında polis sivil faşistlerle birlikte Gazi, Nurtepe gibi Susurluk sürecinde mücadelesiyle öne çıkmış gecekondu mahallelerine saldırmaya, sivil faşistlerle birlikte kahve basıp arama tarama adı altında terör estirmeye başladı. Mesela bugünlerde 1 Mayıs mahallesinde de faşist saldırıların yoğunlaşmaya başladığını görüyoruz. Yine MHP'den yapılan açıklamaya göre Kürdistan'ın bir çok yerinde şubeler açıp örgütlenme faaliyetlerini hızlandıracaklarmış. Tüm bu yaşananlar açıkça gösteriyor ki sivil faşistler kontrgerillanın halka karşı savaşında çok daha etkin olarak kullanılacak ve saldırılarını daha da tırmandıracaklar. Faşistler 12 Eylül öncesi için ne diyorlardı? "Biz devlete yardımcı olduk." Doğruydur da bu. Faşist devlet için astılar, kestiler, yaktılar, işkence, katliamlar yaptılar. Şimdi tekrar bu işle görevlendirilmiş durumdalar. İşte bu noktada da bizim ne yapacağımız, anti-faşist mücadeleyi nasıl geliştirebileceğimiz, nasıl örgütleneceğimiz, kontrgerillanın bu saldırılarını nasıl boşa çıkaracağımız sorusu gündeme geliyor. Evet Sinan devam edebilirsin.

- Bu konuda 12 Eylül öncesi anti-faşist mücadelenin deneyimleri bize büyük ölçüde yol gösterici olacaktır. Biliyorsunuz 1974'lerden sonra öğrenci gençlikten başlayarak devrimci mücadele tekrar yükselişe geçtiğinde karşı-

sına sivil faşist hareket dikilir. Kontrgerilla 78'lere kadar ağırlıklı olarak halka saldırısını faşistler aracılığıyla sürdürür. 78'de sıkıyönetimin ilanı ile buna devletin polisinin, askerinin aktif katılımı sağlanır. Faşist terörle halka boyun eğdirilmek, teslim alınmak istenmektedir. Faşist işgaller, saldırılar, katliamlar ister istemez devrimci mücadelenin anti-faşist karakterini öne çıkarır. Tabii bu aynı zamanda anti-faşist mücadeleye ilişkin çeşitli görüş farklılıklarını ve pratik tavır alışları da gündeme getirir. Bir kere faşizm tespiti yapmayanlar MHP'yi zaten baştan devletten bağımsız ayrı bir örgütlenme olarak ele almaktadır. Bu nedenle TKP, TİP, TSİP gibi revizyonist, reformist partiler, devlete sık sık MHP'nin, ÜGD'nin kapatılması çağrılarını yapmaktadırlar ve anti-faşist mücadele gibi bir dertleri de yoktur esasında. Hatta *"oyuna gelmek"*, *"sınıf mücadelesini rayından çıkarmamak"* adına faşistlerle çatışmaktan kaçınmak gerektiğini ileri sürerek adeta faşist işgallere, saldırılara soldan destek verenler, teslimiyet çizgisini savunanlar olmuştur.

Anti-faşist mücadeleyi kabul edenler arasında da teorik farklılıklar olması na rağmen pratikte hemen hepsi faşist saldırı olduğunda kendini savunmayla sınırlı kendiliğindenci bir çizgidedir. Devrimci Hareket'in o zaman Devrimci Yol ile en önemli ayrılık ve eleştiri konularından biri de anti-faşist mücadeleye bu bakış açısidir. Devrimci Sol tarafından 1978'de çıkarılan Devrimci Yol Hareketi'nde Tasfiyecilik ve Devrimci Çizgi adlı broşürde *"Devrimci mücadeleler siyasal iktidara karşı ve onu devralmak üzere yapılmayıp sadece savunma amacına yönelik olarak kaldıkları müddetçe başarı imkanları olanaksızdır"* denildikten sonra şöyle devam ediliyor:

"Anti-faşist mücadeleyi kabul eden tüm siyasi yoğunluklar sözde aktif savunma çizgisini tespit etmelerine rağmen pratikte derin farklılıklar ortaya çıkıyor. ... Örneğin DY teorik yazılarında KSD ile faşizm konusunda derin farklılıklar ortaya koymasına rağmen; pratikte ne derece farklı olduğunu ortaya kayamamaktadır. (...) Tespit edilen faşizme karşı 'aktif savunma çizgisi'nin Ankara hizbi tarafından pratikteki yorumu, 'içgüdüsel davranma' çizgisine dönüştürülmüştür. Çünkü aktif savunma çizgisini 'bulunduğun birimi saldırıya uğradığın an savun' olarak yorumlamak 'aktif savunmanın' bir yönüdür. Bu pratik yorum sınırları böyle dar kalınca mücadeleyi statikleştirir. Bu da doğal olarak hareketi geriletir. Eğer stratejik plandaki aktif savunma çizgisini dönem dönem taktik saldırılarla beslemez ve sadece 'bulunduğun birimi savun' olarak yorumlanırsa uzun bir gelecekte -ki bugün oraya gelinmiştir- yılgınlık ve yenilgi kaçınılmaz olur. Taktik saldırıların işlevi çok yönlüdür. Genel olarak 'savunmayı beslemek', 'yeni mevziler kazanmak', 'anti-faşist kitle üzerinde yaratılan pasifikasyonu azaltarak kırmak', 'faşizme karşı devrimci alternatif unsurları yaratmak' gibi dönemin özelliğine göre değişen fonksiyonları olan taktik saldırılar stratejik aktif savunmayı beslemediği zaman, bu çizgiyi 'çok aktif teslimiyet çizgisi'ne dönüştürür".

Burada görüldüğü gibi anti-faşist mücadelede nasıl bir yol izlememiz gerektiği şu bir kaç paragrafta öz olarak ifade edilmiş. Şimdi buradan hareket ederek söylersek demek ki bugün de öncelikle, faşist saldırılara karşı, iktidar

hedefimizden uzaklaşmadan, bununla bütünleştireceğimiz iradi, örgütlü bir savunma hattı oluşturmamız, buna uygun örgütlülükler yaratmamız gerekmektedir. Oligarşi faşist saldırıları, faşist örgütlenmeyi halkın mücadelesinin önüne engel olarak dikmek istiyor. Eğer biz mücadeleyi, devrimi geliştirmek istiyorsak ne yapıp edip bu engeli ortadan kaldırmak durumundayız.

- Faşist Saldırlara Karşı Savunma ve Mücadele Komiteleri önerimiz, bu çerçevede oluşturmaya çalıştığımız örgütlenmelerin amacı bu değil mi zaten?

- Evet, buna değişik örgütlenme biçimleri de eklenebilir, önemli olan oluşturulmasındaki amacı, mantığı kavramaktır. Ancak bu tür örgütlenmeler sadece saldırıların olduğu, yoğunlaştığı yerler için düşünmemeliyiz. Az ya da çok örgütlü olduğumuz her yerde bugün okullar ve mahalleler başta olmak üzere her alanda, bölgede bunun çalışmasını yapmalıyız. Aksi takdirde saldırılar karşısında hazırlıksız yakalanmak ve anti-faşist mücadelede kendiliğindenciliğe düşmek kapıda bekleyen tehlike olur. Diğer önemli bir nokta ise demin alıntıda da belirttiğimiz gibi mücadeleyi, direnişi geriletecek olan saldırılar karşısında hep savunma çizgisinde kalmaktır. Saldırıları karşısında bir direniş barikatı örebiliriz, hatta bunu oldukça kitleselleştirebilir ve üstünlüğü ele geçirmiş gözükebiliriz de, ama hep bu çizgide kalındığında saldırıları durdurmak da mümkün olmaz. Bir süre sonra artan ve süreklileşen saldırılar karşısında kitlede yılgınlık, pasifikasyon belirtileri başlar. Bu noktada da mücadelede gerileme dönemi başladı demektir. Bu konuda da broşürde yazılanlara bir göz atalım isterseniz.

"Böylesi bir pasifikasyonun etkilerini önlemek ve azaltmak için devrimci şiddet temelindeki eylemler önem kazanmakta hatta misilleme eylemlerinin hayata geçirilmesi de yaşadığımız şartların zorunlu bir dayatması olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz her verdiğimiz mücadelede ve bunlardan bir tanesi olan aktif savunma çizgisini hayata geçirirken de perspektifimiz iktidarı ele geçirmeye yönelik eylem çizgimizin ön unsurlarını yaratmak düşüncesiyle hareket etmeliyiz."

- Yalnız burada şöyle bir şey var: Özellikle de reformist kesimlerden saldırılara karşı savunmada kalalım, eğer misilleme yaparsak faşistler daha çok saldırır gibi itirazlar olacaktır.

- Doğru Selma, böyle diyenler de mutlaka olacaktır. Aynı anlayış 12 Eylül öncesinde de sadece reformistlerde değil, DY, KSD, Halkın Kurtuluşu (TDKP) gibi hemen tüm oportünist gruplarda da vardı. Ama onların bu anlayışı ve buna uygun tavır alışları faşist saldırıları geriletmedi, aksine faşistler bundan cesaret alıp giderek daha çok saldırmaya, mevzi kazanmaya, sol ise gerilemeye başladı. Ta ki Devrimci Sol, Faşist Teröre Karşı Silahlı Mücadele Ekipleri'yle (FTKSME), Silahlı Devrimci Birlikler'le (SDB), kitlesel direnişlerle sürece müdahale edip, faşistlere anlayacakları dilden cevap verene kadar. Ondan sonra devrimciler moral üstünlüğü ele geçirdiler, güç ve cesaret kazandılar. Faşist işgaller kırılıp faşistler okullardan, mahallelerden tecrit edilmeye başlandı. Kimileri hala faşist terör karşısında devrimcilerin teslim olmayarak buna karşılık vermesinin ordunun darbesine gerekçe ol-

duğunu, solun oyuna getirildiğini söyler durur. Aynı anlayışı sürdürenler bugün de aman çatışmayın, karşılık vermeyin diyeceklerdir. Ki bunun teslim olun demekten başka bir anlamı yoktur. Eğer 12 Eylül'den önce de devrimciler ve halk, faşist teröre teslim olsaydı, oligarşi cuntaya da gerek duymayabilirdi gerçekten. Ama o zaman da devrimciler ve halk açısından yine değişen bir şey olmayacaktı. Yine göreceğimiz zam, zulüm, işkence, katliam olacaktı. Burada devrimcilerin eksiği, zaafı, anti-faşist mücadeleyi yükseltmek, devrimci şiddete başvurmak değil, bu mücadeleyi ülke genelinde hem kitlesel, hem devrimci şiddet açısından daha planlı bir şekilde daha üst boyutlarda hayata geçirememek ve cunta koşullarında mücadeleyi sürdürececek bir örgütlülüğü, buna uygun bir hazırlığı yeterince yapamamaktır. Yani faşizmin oyunu bozulmuş, faşist terörle almak istediği sonuç engellenmiş ama cunta koşullarına hazırlıklı girilememiştir. Meseleye böyle bakmak lazım. Aynı şey farklı boyutlarda da olsa sol açısından bugün de geçerlidir. Zaten yaşadığımız koşullar cunta koşullarından farklı değil. Hatta düşman o günlere göre pek çok açıdan çok daha pervasız saldırıyor. Demek ki bizim de bu saldırıları boşa çıkaracak, buna uygun örgütlülüklerimizi daha da geliştirmemiz, güçlendirmemiz lazım. Ömer bir şey söyleyeceksin galiba.

- Evet bir de faşist terörün, saldırıların karşısına kitleyle çıkma meselesi var. Tabii kimsenin kitlelerin anti-faşist mücadele içinde yer almasını, işçi sınıfının, memurların, öğrencilerin ya da köylülerin faşist saldırıların karşısına kitlesel gücünü koymasını, eylemler yapmasını reddettiği falan yok, ama kimisi bunu faşistlerle çatışmaktan, kadro eylemleri, misillemeler yapmaktan kaçışın gizli bir bahanesi olarak ileri sürüyor.

- İyi bir noktaya temas ettin Ömer. Elbette anti-faşist mücadele sadece devrimcilerle faşistler arasındaki bir mücadele değildir ve sadece devrimci kadro ve militanlarla yürütülemez, yürütülmemelidir. Halkı da bu mücadelenin doğrudan katılımcısı haline getirmeliyiz. Bu hem faşist saldırıları boşa çıkarmak, geriletme açısından hem de halkı bu temelde de örgütleyip iktidara yöneltmek açısından gereklidir zaten. Ha o zaman ne yapacağız? Kitlelerin de bu mücadele içinde yer alması için elimizdeki tüm olanakları kullanacağız. Sadece dar örgütlenmelerle sınırlı kalmayacağız. Halk Meclisleri, çeşitli komiteler, dernekler, sendikalar vb. çeşitli araçlarla örgütlediğimiz kitlelerin de bu mücadelede yer almasını sağlamaya, dahası bunlar ve yaratabileceğimiz başka örgütlenmeler aracılığıyla çok daha geniş kesimleri bu temelde örgütlemeye çalışacağız. Elbette faşist teröre karşı savunmanın, barikatların, nöbetlerin, saldırı mahiyetinde devrimci şiddet eylemlerinin yanı sıra iş bırakmaları da, kepenk kapatmaları da, boykotları, kitlesel gösterileri de hedefleyeceğiz, bunları da hayata geçirmek için çaba harcayacağız.

Ama bu dar örgütlenmelerle, eylemlerle, kitle örgütlenmelerini ve kitle eylemlerini karşı karşıya getirmek demek değildir. Doğru olan her ikisini birden hayata geçirebilmektir. Bunu yapabildiğimiz ölçüde düşmanın oyununu bozmuş, onu daha derinden sarsmış ve faşist saldırılarını kendisini vuran silaha dönüştürmüş oluruz. Ancak biri olmazsa diğeri de olmaz ya da bi-

ri doğru diğeri yanlıştır dedin mi yenilginin kapısını baştan aralamış olursun. Çünkü mücadele tek başına teoriyle, niyetlerle ve tek bir biçim üzerinden yürümez, onun dışında bir de hayatın gerçekliği vardır ve sen bu gerçekliği esas almak durumundasın. Mesela, şimdi faşist saldırılar karşısında işçi sınıfının sesi çıkmıyor. Yakın bir zamanda işçileri anti-faşist temelde hareket geçirebilmenin olanağı da gözüküyor. Ne olacak? İşçi sınıfını örgütleyip, kitlesel eylemini sağlayana kadar faşist saldırılara sessiz mi kalacağız? Veya şu ya da bu okulda faşist saldırılar karşısında öğrenci kitlesinin büyük bölümü sessiz kalıyor diye saldırılar karşısında boyun mu eğeceğiz? Hayır, doğru olan elindeki tüm olanakları, gücü kullanarak aktif bir direnişi örgütlemek ama bu arada da kitleyi örgütlemeye, anti-faşist mücadeleye her düzeyde katmaya çaba sarf etmektir. Peki bu noktada neler yapabiliriz?

- Geçen hafta da konuşmuştuk. Gerçi gerek 12 Eylül öncesi katliamlarıyla gerekse Susurluk'tan sonra ortaya çıkan katliamcılıkları ve pis ilişkileri nedeniyle faşistler geniş kesimlerin gözünde oldukça teşhir olmuş durumdadır, ama yine de bugün yaptıkları saldırılarla ne yapmak istiyorlar, kimlere hizmet ediyorlar, bunları herkese anlatmaya, bu doğrultuda yaygın bir propaganda ve teşhir faaliyetini sürdürmeye devam etmeliyiz.

- Ama bunu yaparken halkın ekonomik-demokratik-siyasal taleplerini gözardı etmemeliyiz. Daha doğrusu bu talepleriyle anti-faşist mücadeleyi bir bütün içinde ele almalıyız ve propagandamızın hedefi hep iktidara yönelik olmalıdır. Saldırıların devletin bir saldırısı olduğunu gösterebilmeliyiz. Bir de şunu görmek lazım. Gerçi halkın, işin ucu kendine dokunmadan, tehlike eşiğe gelmeden tepkisini pek göstermemesi gibi bir durumdan da belli ölçülerde sözedilebilir, ama aslında anti-faşist potansiyel görebildiğimiz ve tahmin ettiğimiz çok daha üstündedir. Bu potansiyeli açığa çıkaracak yöntemleri, araçları geliştirmeliyiz. Tabii bunun için öncelikle ulaşabildiğimiz en uzak kitleye kadar gitmek gerekiyor. Peki kitleyi katmak için nasıl bir pratik faaliyet örgütleyebiliriz. Evet Erkan!

- Neler yapabileceğimize ilişkin mahalle halkından da görüş alırsak iyi olur sanıyorum. Mesela konuyu Halk Meclisi Girişimi'nde ve tek tek görüştüğümüz insanlarla da tartışabiliriz. Biz lisede arkadaşlarla konuştuk. Bir kere mahallede kimler faşist, faşistlerle kimlerin ilişkisi var, aktif bir faaliyetleri söz konusu mu, az çok biliyoruz ama daha net bilgilere sahip olursak daha iyi olur sanıyorum. Sonra bunları daha yakından takip etmek, gözaltında tutmak da iyi olur. Faşist odaklarla ilgili elimizde hazır istihbaratımız olursa iyi olur. Bizim bölgemizde olması da şart değil. İlla da bizim mahalleye saldırı olduğunda misilleme yapacağız diye bir kural yok. Genelde gücümüz oranında her yerde faşist odaklara misilleme yapabiliriz.

- Yalnız burada daha önce yaptığımız uyarıları unutmamak gerekir. Faşist parti binaları, lokalleri gibi hedefler nettir, bilinir ama dükkan, mağaza gibi yerlerin istihbaratında titiz olmalıyız. Halka zarar vermemek için buralara ait bilgilerimiz net olmalıdır. Sadece kulaktan dolma bilgilerle hareket etmemeliyiz. Gerekirse kendimiz bir daha araştırıp netleştirmeliyiz. Bir de bu faşist odakları dağıtma, basma, misilleme yapma eylemlerini illa ki sadece molo-

toflama, bombalama gibi eylemler olarak, ya da sadece üç-beş kişiyle yapılacak işler gibi de düşünmeyelim. Mümkün olduğu kadar bunu kitlesel, halkla birlikte de yapabilmeliyiz. Özellikle saldırıların olduğu mahallelerde, bölgelerde bu daha da mümkün olabilir. Bu okullar için de olabilir. Faşistlerin okullara yakın yerlerdeki MHP, Ülkü Ocakları gibi yerleri saldırı için üs olarak kullandıklarını biliyoruz. Buralara yönelik gerek kitlesel gerekse daha dar örgütlülüklerle eylemler yapılabilir. Rahat hareket edememeliler. Onlar savunma durumuna geçerlerse eskisi kadar rahat saldıramazlar. Aksi takdirde saldırıları cevapsız kaldıkça cesaret alıp daha da azgınlaşırlar.

- Bence silahlanmayı da gündeme almalıyız. Sadece kendimiz açısından demiyorum. Halkı silahlandırmalıyız. Bildiklerimiz dışında pek çok kişide mutlaka zaten vardır. Bunların içinde faşist saldırı gibi durumlarda kullanılabilecek olanlar da mutlaka çıkar. Mesela bizim sokakta eski emekli bir astsubay, Sami amca var. Çoğunuz tanırırsınız zaten. Koyu bir anti-faşisttir. Bizi de sever. Silahını bize vermez belki ama örneğin bir saldırı falan olunca silahını alır koşar, ya da en azından o durumda verir. Bunun dışında daha yaygın olarak çeşitli yerlerde demir çubuk, sopa gibi şeyleri hazır tutabiliriz. Faşistler mahalleye girdiklerinde ve saldırdıklarında en azından ilişkilerimiz, taraftarlarımız bunları kapıp koşabilmeliler. Bir de tabii önemli bir sorun kısa sürede halkı toplayacak bir iletişim ağını oluşturmamız gerekir. Bunun için görevlendireceğimiz arkadaşlar olabileceği gibi telefonları olanların telefonlarından da yararlanabiliriz. Bu konuda dükkan sahibi, esnaf arkadaşlar özellikle de sokak başlarında olanlar daha aktif görev üstlenebilirler.

- Evet arkadaşlar, daha bunlara pek çok şey ekleyebiliriz, ama önce biliyorsunuz halkı buna hazırlamak, bu motivasyonu sağlamak gerekir. Bir de tabii konuyu sadece sivil faşist saldırılar açısından düşünmeyelim. Gittikçe artan polis terörüne, gözaltılara karşı da nasıl, hangi mücadele yöntemlerini geliştirebiliriz, bunun için de kafa yormalıyız: buna karşı da direnişi, mücadeleyi geliştirmek gerekiyor. Ama her şeyden önce de ta 78'de broşürde yazdığımız gibi, *"Ülkemizde sürdürülecek mücadele, ilk baştan itibaren siyasal iktidarı devralmayı amaç edinen bir anlayışla örgütlenip, doğrultusunu siyasal iktidara yöneltmek zorundadır. (Faşizm sorununun bir devrim sorunu olması bu ifade ile bütünlük taşır) ... Bugün faşizme karşı aktif savunma çizgisinin tesbit edilmesinde (gözönünde) bulundurulması gereken en önemli nokta, devrimci mücadelenin siyasal iktidara yönelik niteliğinin bir an olsun unutulmamasıdır."*

Şimdi biraz ara verip çayımızı çorbamızı içelim, sonra ekleyeceklerimizle birlikte yapabileceklerimizi bir sıraya koyup işe başlarız.

OKUMA PARÇASI:

"ANTI-FAŞİST MÜCADELE, KENDİLİĞİNDENCİLİK VE DEVRİMCİ ANLAYIŞ

(...) Aktif savunma çizgisini, nereden ve nasıl geleceği belli olmayan saldırılara karşı savunma biçiminde sınırlandırıp yürütmeye indirgersek sınıf savaşını kendiliğindencilığa ve giderek de anarşizme terk etmiş oluruz. Perspektifimiz devrimci bir iç savaş devrimcilerin volantarizmiyle geliştirmek, inisiyatifli olmak olmalı ve bu günden böylesi bir anlayışı kadrolarda teori ve pratiğiyle sistemli bir hale getirmeliyiz. Ankara hizbinin aktif savunma anlayışının teorik ve özellikle pratik yorumu subjektif niyetleri ne olursa olsun sağ kendiliğindencidir. Burjuvazinin açtığı savaş kabullenmek yeterli değildir. Önemli olan kabulün icaplarını yerine getirmek, bu savaşın devrimcilerin iradesinde gelişmesini sağlayacak olan örgütlenme ve eylem çizgisini pratikte yaratabilmek ve geliştirebilmektedir. Tasfiyeci hizbin sistemleştirmeye çalıştığı eylem çizgisi 'bulunduğun mevzii savun' çizgisidir. Bizim anlayışımız ise, yalnız kendi birimini savunmak değil, bu savunmayı ülke sathında iktidara yönelik bir muhtevada ele almaktır. Yaptığımız her eylem, iktidarı alma anlayışına uygun olarak yapılmalı ve örgütlenmemizin ve eylem çizgisinin esasını bu teşkil etmelidir. Aktif savunma çizgisinin iradi fonksiyonları çeşitlidir. Taktik saldırılar sadece vazgeçirici amaçlarla sınırlandırılmaz. Misilleme, yeni mevziler kazanmaya karşı devrimcilerin üzerinde yaratılan psikolojik yıpratmayı kaldırmayı amaçları içine alır. Bütün bunlar iradi kadro eylemleriyle ve diğer mücadele biçimleriyle sağlanmalıdır. Devrim anlayışımızın niteliği, örgütlenme ve eylem çizgimizin sistematiğini oluşturur ve iradi kadro eylemleri de aktif savunma çizgisini kendiliğindencilikten, şekilsizlikten ve perspektifsizlikten kurtarır. İradi kadro eylemleri hem aktif savunma çizgisini bilinçli ve planlı biçime sokar, hem de Öncü Savaşının örgütlenme ve pratiğinin unsurlarını bugünden yarına düzenleyerek yaratır. (...) Bu anlayış bazen 'küçümseme ile', bazen de 'bilimsellik' maskesiyle reddedilmektedir. Tasfiyeci hizip günümüz somutunda gelişen faşist terör karşısında temel-tali mücadele biçimleri ayırımından teorik olarak kaçmaktadır. Ama pratikte esas olarak barışçıl siyasi mücadele biçimlerini gündeme getirmektedir." (Dava Dosyası, Devrimci Yol Hareketi'nde Tasfiyecilik ve Devrimci Çizgi, sayfa 64)

SINIF KİTAPLIĞI :

- ⇒ Devrimci Yol Hareketi'nde Tasfiyecilik ve Devrimci Çizgi - Devrimci Sol (Anti-Faşist Mücadele Anlayışı)
- ⇒ -THKP-C ve İki Sapma - Devrimci Sol (Faşist Teröre Karşı Silahlı Mücadele Ekipleri)
- ⇒ Faşizme Karşı Birleşik Cephe -George Dimitrov
- ⇒ Faşizm Üzerine Dersler -Palmiro Togliatti
- ⇒ Devrimci Mücadele ve Anti-Faşist Mücadele-Çözüm Seçme Yazılar

Faşizmin Kültürü - 1

Bu hafta Halk Sınıfı'nda faşizmin kültür politikasını, yoz kültürünü bulaştırarak halkı da nasıl yozlaştırmaya çalıştığını tartışacağız. Önümüzdeki günlerde de bu meseleyi Halk Meclisi'nin gündemine alarak oligarşinin yozlaştırma politikasına karşı neler yapabileceğimizi, nasıl mücadele edebileceğimizi orada da konuşup, tartışacağız.

- Arkadaşlar sık sık emperyalizmin ve işbirlikçisi oligarşinin yoz kültüründen ve halkı nasıl yozlaştırmaya çalıştıklarından bahsediyoruz. Faşizm özellikle 12 Eylül'den bu yana emperyalist yoz kültür politikasıyla, bireyciliği güçlendirerek, fuhuş, kumar, uyuşturucu, alkollü içki kullanımını yaygınlaştırarak halkta da küçümsenemeyecek bir yozlaşma, dejenerasyon yarattı. Yani kendi pislüğünü, çürümüşlüğü, ahlaksızlığını bir ölçüde halka da bulaştırdı ve bu bulaştırma, yozlaşma hala artarak sürüyor. Liselere kadar yaygınlaşan uyuşturucu kullanımı, mahalle içlerine kadar giren bar, birahane, meyhaneler, yaygınlaşıp sokaklara, caddelere inen fuhuş, sürekli zam gelmesine rağmen her sene katlanarak artan içki tüketimi, yolda, otobüslerde sık sık gördüğümüz sarhoş gezen insanlar, hırsızlık, gasp gibi adli suçlarda, cinsel taciz, tecavüz olaylarındaki tırmanış vb. bunun çok açık göstergesi. Ve bunlar her gün gözümüzün önünde yaşanan olaylar. Elbette bu yozlaşmaya, dejenerasyona sessiz kalamayız. Öte yandan bugün mücadelenin daha da kitleselleşmesinin önündeki engellerden önemli birinin de bu yozlaşmanın olduğunu görmek durumundayız.

Buna karşı nasıl mücadele etmemiz gerekiyor sorusunun karşılığını vermeden önce faşizm nasıl bir kültüre, kültür politikasına sahip, bu yozlaşmayı nasıl sağladı, nasıl yayıyor, önce bunlara cevap bulmaya çalışalım. Evet Selma nasıl bir kültüre sahip faşizm?

- Kısaca şöyle tanımlayabiliriz: **Faşizmin kültürü emperyalizmin bireyci, yoz kültürüyle bütünleşmiş, inkar, yalan, tahrif, demagoji, şovenizm, gerici din kültürü, gerici geleneksel kültür üzerine kurulu kozmopolit bir kültürdür.**

- Tamam şimdi bu kültürü oluşturan unsurlardan belli başlı olanlarını ele alalım. Mesela şovenizm diyoruz. Bu nasıl oluşmuş, kaynağı ne?

- Bunu kaynağını Türkçülük oluşturuyor. Bu düşünce, milliyetçi bir akım olarak Osmanlı devletinin son dönemlerinde ortaya çıkmış. Ancak şovenist devlet politikası olarak hayata geçirilişi esas olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla başlar.

Türkiye Cumhuriyeti daha kurulduğu ilk yıllardan itibaren devletin kültür politikası inkarcılık, tarihi çarpıtma ve Batı özenticiliği üzerine şekillendirilmiştir. Kemalist iktidar Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ülkede merkezi otoritesini sağlamlaştırmasıyla beraber 1924'e kadar TBMM'nde milletvekilleriyle temsil edilen Kürt ve Laz halkları başta olmak üzere Arap, Çerkes,

Gürcü... çeşitli milliyetlerden halkların varlığını, dillerini, kültürlerini inkara yönelip bunları asimilasyon politikasıyla yok ederek tek bir Türk ulusu yaratma çabasına girdi. Dolayısıyla kültür politikasının özü de buna göre şekillendi. Türkçe resmi dil kabul edilirken diğer halkların dilleri, kültürleri yasaklandı. İsimler değiştirilerek Türkçeleştirildi. Eğitim sistemi Türkleştirme politikası üzerine kuruldu. Tarih kitapları buna göre yazıldı. Batı seviyesine ulaşmayı medeniyet olarak kabul eden iktidar Batı kültürünü, yaşam tarzını ithal edip, yaygınlaştırmaya çalıştı. Halifeliğin kaldırılması, "laik"liğin benimsenmesi, 1946'lara kadar ekonomik bağımsızlığın büyük ölçüde korunmaya çalışılması gibi uygulamalar ilerici adımlar gibi gözükse de Türkçülük üzerine şekillenen şovenist politikalar ve kapitalist düzenin tercih edilmesi Kemalist iktidara gerici bir nitelik kazandırdı. Her şey "*devlet ve millet içindi*" ve hiç bir muhalif hareketin örgütlenmesine izin verilmiyordu. Tek parti diktatörlüğü altında muhalif örgütlenmeler, halk ayaklanmaları katliamlarla bastırıldı.

1946'dan sonra ise çok partili sisteme geçiş ve Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra emperyalizmle girilen yeni-sömürgecilik ilişkileri çerçevesinde 1950'nin başlarından itibaren devlet faşist tarzda yeniden yapılandırılmaya başlandı. Biliyorsunuz NATO'ya katılma ve kontrgerillanın örgütlenmeye başlaması da bu tarihlerdedir. İşte faşizm Kemalist diktatörlükten devraldığı bu şovenist politikayı aynen bugüne kadar sürdürdü, sürdürmeye de devam ediyor.

Mesela bakın okullarda okutulan tarih kitaplarına orada halk yoktur. Tarih diye okutulan Türklerin tarihidir. Aslında Türk halkının tarihi de değildir anlatılan. Kısaca Türkler'in Orta Asya'dan Anadolu'ya nasıl geldikleri vardır, gerisi Osmanlı egemen sınıflarının egemenlik savaşları, saray politikaları, entrikalarıdır. Bu konuda **Devrimci Sol** Ana Davası Savunması'dan bir bölüm okuyayım. **Haklıyız Kazanacağız**'da şöyle yazıyor:

"Oligarşi, tarihi tahrif ederek, onu da faşist propagandanın bir aracı haline getirir; toplumların tarihini sınıflar mücadelesi olarak değil, 'milletler mücadelesi' olarak açıklamaya, feodal veya köleci Türk hükümdarlarının barbarlıklarını 'kahramanlık' olarak göstermeye ve böylece halkı, tarihin karanlıklarında kalan 'zaferlerle'; 'kahramanlıklarla' 'Türk milletinin büyüklüğüyle' avutmaya, günlük sorunlarından, geleceğin sorunlarından uzaklaştırmaya çalışır."

Ancak oligarşi ne kadar inkar etmeye, tarihi tahrif etmeye devam ederse etsin halklar mücadeleleriyle kendi meşruluklarını dünkünden çok daha fazla dayatıyorlar ve halkların gözünde meşruluk kazanıyorlar.

- Yeri gelmişken burada faşizmin kültür politikasının iki önemli ögesi olan "**milliyetçilik**" ve "**barış**" demagojilerine de değinelim.

- Oligarşinin sözcüleri ağızlarından "milliyetçilik" ve "barış"ı düşürmezler. "*Yurtta Sulh, Cihanda Sulh*" diyerek güya ne kadar barışçı olduklarını söyleyip dururlar. Oysa onyıllardır Türkiye'deki uluslar ve ulusal azınlıklar arasında, halklar arasında şovenist politikalarla, mezhep farklılıklarını kul-

lanarak düşmanlığın gelişmesi için her türlü propagandayı sürdürögelmişlerdir. Dışta ise düşman ilan etmediği, çelişkilerinin olmadığı neredeyse tek bir komşu devlet yoktur. Oligarşinin "milliyetçilik" dediği bu politika gerçekte uluslar arasında düşmanlık tohumları eken burjuva şovenist politikalaradır. "Milliyetçiliği" sahtedir. Emperyalizme yordakçılık yaparak, karşısında el pençe divan durarak, ülkenin yeraltı yerüstü tüm zenginliklerini emperyalizme peşkeş çekerek milliyetçilik yapılır mı? Aksine milli, ulusal hiç bir değere sahip değillerdir. Oligarşide ulusal onurun zerresi yoktur. Bu nedenle devletler arası ilişkilerde kişiliksiz, aşağılık bir politika yürütmektedir. Zaten bugün artık açık açık *"bugünkü dünyada bağımsızlık diye bir şey olmaz, çağ entegrasyon devri, Avrupa'da sınırlar kaldırılırken, bağımsızlığı savunmak gericiliktir"* diyorlar. Avrupa Birliği'ne girip emperyalizmle daha da bütünleşmek için can atıyorlar.

- Oligarşinin gerici din kültürü ve gerici geleneksel kültürü neden kullandığını da kısaca sen anlat istersen Erdal.

- Oligarşi dini inançları halkın bilinçlenmesini, mücadelesini engellemek için kullanmaktadır. Bunun için kuran kurslarının, dini temelde eğitim veren okulların açılmasını, tarikatları desteklemektedir. Bu noktada emperyalist kültürle, gerici din kültürü işbirliği içinde kol kola girmiştir. Emperyalizm "komünizmin", sol'un gelişmesine karşı dini akımları, tarikatları desteklemektedir. Oligarşi de onyıllardır bu politikayı uygulamıştır. Ama bunun devlet tarafından en sistemli biçimde uygulanışı 12 Eylül cuntası tarafından gerçekleştirildi. Bugün güya MGK'nın "şariat tehlikesi" diyerek savaş açmış gibi gözüktüğü islamcılar gelişmek için en uygun koşulları 12 Eylül cuntası döneminde buldular ve bu süreç sonra da devam etti. Faşist cuntanın şefi Evren'in nutuklarına ayetlerle, surelerle başladığını biz okuyarak, büyüklerimizden dinleyerek öğrendik ama o günleri yaşayan Fatma Abı'yla Selim Abı daha iyi hatırlarlar. Yine cunta kuran kurslarının, dini okulların açılmasını bizzat teşvik eden durumdadır. Suudi Arabistan'daki şariatçı Rabıta örgütünün imamların maaşını ödemesine izin veren yine cuntadır. Bu dönemde faşistlerin "Türk-Islam sentezi" şeklinde biçimlendirdikleri faşist ideoloji devletin resmi ideolojisine dönüşmüş, okullarda okutulan ders kitapları büyük ölçüde bu çerçevede yeniden kaleme alınarak yazılmıştır.

Devletin tüm kurumları gibi eğitim kurumları da oligarşinin bu çarpık, yoz, kozmopolit kültürüne göre biçimlendirilmiştir. İlkokullardan üniversitelere kadar bilimsellikten, araştırmacılıktan, üretimden uzak, ezber ve kozmopolit kültüre dayalı eğitim sistemiyle milyonlarca halk çocuğunu, gencini zehirlemektedirler. Amaç düşünmeyen, araştırmayan, kendisinin ve halkının sorunlarına uzak, düzenin istediklerine boyun eğen, faşist ideolojiyle kafası biçimlendirilmiş tek tip, robotlaşmış bir nesil yetiştirmektir. Bunun için 12 Eylül cuntası okullardaki devrimci, ilerici öğretmenleri, öğretim üyelerini tasfiye etmiş, YÖK'le üniversiteleri zapturapt altına almıştır.

- Evet gelelim emperyalizmin ve faşizmin yoz kültürünün en temel ögesi olan **bireycileştirme** meselesine. Bu konuya sen hazırlanacaktın Ömer.

- Bireycilik, bireycileştirme esasında kapitalizmin, burjuva kültürünün özüdür. Dolayısıyla onun gelişip güçlenmesi de kapitalizmin gelişmesiyle paralel olmuştur.

Kemalist diktatörlüğün Batı özenticiliği ve kapitalist düzeni tercihine rağmen 1946'lara kadar ekonomik bağımsızlığın büyük ölçüde korunması ve Kurtuluş Savaşı'nın halk üzerindeki anti-emperyalist etkileri emperyalist kültürün ülkeye girişini ve yaygınlaşmasını zorlaştıran etkenlerdi. Bu nedenle yeni-sömürgecilik ilişkilerinin gelişmeye başladığı 1940'ların sonuna kadar Anadolu halklarının emperyalizmin yoz kültüründen pek etkilenmediğini söyleyebiliriz. Ancak '46'dan sonra emperyalizmle girilen ekonomik, siyasi, askeri ilişkilerle yani yeni-sömürgecilik ilişkileriyle birlikte işbirlikçi tekelci burjuvazinin de önü açıldı. Emperyalizmle işbirliği içinde kapitalizm devlet desteğiyle yukarıdan aşağıya hızla geliştirilmeye başlandı. Kapitalizm geliştikçe elbette buna bağlı olarak kendi kültürünü geliştirecekti. Bu kültürün temeli insanın bireycileştirilmesi, kendisine, kendi değerlerine ve topluma yabancılaştırılmasıdır.

Kapitalizm kar üzerine kurulmuştur. Yani ayakta kalmak, gelişmek için burjuvazinin kar etmesi, bu karını büyütmesi gerekir. Bunun için de meta üretimini sürekli artırması ve ürettiklerini satacak pazar bulması lazım. Bunu yapamazsa bunalıma girmesi ve çıkış yolu bulamadığında da sistemin çökmesi kaçınılmaz olur. Ürettikleri aynı zamanda belli bir ihtiyacı da karşılıyordur belki ama onun amacı insanların ihtiyacını karşılamak değil, kar etmektir. Bunun için en çok kar edebileceği alanlarda üretimi yoğunlaştırırken aynı ihtiyacı gören bir metanın onlarca çeşidini üretir. Meta üretimini çeşitlendirir. Mesela düşünün günlük kullanım araçları haline gelmiş olan bir buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon gibi metaların, ayakkabı, elbise, hatta bir ekmeğin bile onlarca, yüzlerce çeşidi üretilir. Burjuvazi bunları satmak, tüketimi teşvik etmek için de reklam, moda gibi araçları etkin biçimde kullanır. Gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarını bu amaç için alabildiğince kullanır. **Reklam, moda** dergileri çıkarır, kitapçıklar, broşürler hazırlayıp dağıtır. Mektupla bile reklam yapar. Her yere reklam afişleri asar. Burjuvazinin bu işe ne kadar önem verdiğine bir örnek vereyim. Mesela 1995 yılında şirketler sadece reklam için tam 20 trilyon lira para harcamışlar.

Tabii sadece reklam ve moda gibi araçlarla yetinilmez, bu arada burjuva ideolojisi de kitlelerin kafasına sokulmaya çalışılır. Bu ideolojiye göre çılgınca tüketmek, moda uymak, yalnız kendisi için yaşamak, tüm bunlar **"uygarlığın", "özgürlüğün"** göstergeleridir. Tüketimi körüklemek için habire **"daha çok çalışın, kazanın, daha çok tüketin"** propagandası yaparlar. **"En iyi, en özgürlükçü düzen bu düzendir"** derler. **"Siz de daha çok çalışarak, fırsatları değerlendirerek zengin olabilir, daha çok tüketebilir, daha lüks bir hayata sahip olabilirsiniz"** propagandasını işleyerek halkı düzene bağlı kılmaya, umut pompalamaya çalışırlar. Öte yandan halkın **geleneksel değer yargılarını**, bireylerin **devlete bağımlılık** ilişkilerini, yüzyıl-

larının mirası olan dini inançlarını, **kaderci** düşüncelerini istismar eder. Bunları halkın sömürü düzenine karşı çıkmamaları için kullanırlar. Bu düzenin değiştirilemeyeceği, beş parmak nasıl bir değilse toplumdaki bireylerin de eşit olamayacağı, zenginlerin ve fakirlerin hep varolduğu ve varolacağı propagandasını halka empoze ederler.

Böylece emperyalizmin tüketim kültürünün ve burjuva ideolojisinin bombardımanı altına alınan kitlelerin beyinleri teslim alınmaya başlanır. İnsanlar “uygarlık”, “özgürlük” adına bilinçsizce bir tüketime alıştırılırken **beyinler tek tipleştirilir**. İstedığınız kadar tüketmekte serbestsiniz, özgürsünüz denirken beyinler esir alınır. Düzene bağımlı köleler haline getirilir. Köleleşen insanın değer ölçüleri değişmeye başlar. Tüketim hırsı, rekabeti **bireycileşmeyi** hızlandırır. **Hayatına, diğer insanlarla ilişkilerine para ve bireysel çıkarlar yön vermeye başlar. Kendine, değerlerine, topluma yabancılaşır**. Beyni böyle biçimlendirilen, böyle bir yaşam tarzına alıştırılan insan ait olduğu sınıftan milyonlarca kişinin birarada bulunduğu toplumda yalnızlık hissetmeye, düzenin, devletin karşısında kendini güçsüz görmeye başlar. **Kolektif hareket etmekten, halkın ortak çıkarlarını düşünmekten uzaklaşır, bireysel kurtuluş arayışlarının peşine düşer**. İşte emperyalizmin ve oligarşinin istediği böyle bir insan tipidir. Tabii böyle bir insan tipi aynı zamanda yozlaşmaya, ahlaki dejenerasyona, düşkünlüğe açık bir hale de gelir.

- Daha önce de bahsetmiştik ama yine de emperyalizmin bu tüketim kültüründen halkın nasıl etkilendiğine bir kaç örnek vereyim. Mesela kendi çevremizden ya da mahallede oturanlardan biliriz. Gidelim bir gecekondu da oturan birine, yoksuldur, iki yakasını biraraya getiremiyordur, yarı aç yarı tok yaşıyordur, hastadır tedavisini bile yaptıracak durumda değildir ama bakarız evinde buzdolabı, televizyonu hatta kiminde belki çamaşır makinesi bile vardır. Borç eder, harç eder, dışından, tırnağından artırır, boğazından keser, sağlığından vazgeçer ama taksitle de olsa bunları alır ya da almaya çalışır. Veya işte gençlerin bir çoğuna bakalım. Kendisi de çalışarak ailesiyle birlikte kıt kanaat geçinmektedir. Öğrenci veya işsizdir ama en iyi, en güzel giyinmek, reklamı yapılan markalı ayakkabı ya da kot pantolon almak için can atar. Bir tane varsa iki tane, üç tane olsun ister. Çalışarak kazandığı ya da ailesinden aldığı parayı bunlara harcar. Mesela okumak için bir kitap almayı düşünmez veya buna para harcamaya kıyamaz ama belki beş-on kitap alabilecek bir parayı makyaj malzemesine düşünmeden verir. Veya çoğunun kafasında bir araba, ev sahibi olmak, iyi para kazanacağı bir iş bulmak, zengin olmak, daha çok tüketmek, lüks yaşamak düşüncesi vardır. Düzenin ayrıcalıklı küçük bir kesimi dışında bunlara halkın sahip olabilmesi mümkün olmamasına rağmen halkın geniş kesimleri böyle bir umutla bile olsa düzene bağlanır. İçlerinde, çevrelerinde bir kaç kişinin şu veya bu şekilde sınıf atlamayı, zengin olmayı başarması bu umutlarını canlı tutmaya yarar. Öyle ya mesela **Vehbi Koç** bile küçük bir bakkal dükkanından işe başlamamış mıydı? Bu tür demagojiler, çarpıtmalar burjuvazi tarafın-

dan da sürekli tekrarlanır. Sabancı televizyonlara çıktığında hep ne diyor? "Çok çalıştık, kazandık, zengin olduk". Gerçekler hiç de öyle değildir elbette, "çok çalıştık" dediği aslında **çok sömürdük, çok çaldık** anlamındadır. Ama işte bu demagojiler kitlelerin kafasında iz bırakır, en azından sınıf bilinci gelişmemiş bazı kesimleri bunun mümkün olabileceğine inandırırılar.

Şimdi, bunlar emperyalist ülkeler de dahil kapitalizmin olduğu her ülkede yaşanan gerçekler. Ülkemizde de bu böyle yaşanıyor. Hatta emperyalist ülkelerdekinden de fazlasıyla. İşbirlikçi tekелci burjuvazinin daha da palazlandığı 12 Eylül'den sonra bu tüketim kültürü eskiyi katbekat aşan ölçüde alabildiğine pompalandı. Bakın artık Avrupa'da ne varsa aynısını fazlasıyla ülkede bulmak mümkün. Emperyalizm ve oligarşi yoksul moksul dinlemiyor, halkın cebindeki her kuruşu almak için her yolu deniyor. Peki emperyalizmin böyle bir tüketim kültürünü pompalaması, halkın bilinçsizce bir tüketime alıştırılması, en iyi düzenin bu olduğu propagandasının yapılmasıyla halkı tümüyle teslim almak, düzene boyun eğdirmek mümkün olur mu? Ne dersin Erkan?

- Bunlar tek başına yetmez tabii. Emperyalizm ve oligarşi halka dayattıkları sömürü düzenlerinin bir direnişle karşılaşacağını bilirler. Çünkü bir yandan tüketimin pompalanması ama öte yandan artan sömürü ve yoksulluk ister istemez sınıfsal ilişkilerin derinleşmesine neden olur. Halk da emperyalizmin sömürüsü, gerici, yoz kültürü karşısında kendi devrimci-demokratik sınıfsal kültürünü, mücadelesini geliştirir. İşte bu noktada faşizmin gerçek niteliğini daha açık ortaya koyan yasak, baskı ve şiddet politikaları gündeme gelir. Faşizm halkın başkaldırısını önlemek için, devrimci, ilerici düşüncelerin yayılmasını baskı ve yasaklarla engellemeye çalışır. Kendilerine karşı çıkan devrimci, ilerici, demokrat güçlerin sesini boğmak için **baskı, yasak, işkence** uygular, bunları **hapishanelere doldurur, katliamlar** yapar.

Şimdi hep diyoruz ki faşizm yoz kültür politikasını 12 Eylül'den sonra çok daha kolay hayata geçirmeyi başardı. Yozlaştırmada belli mesafeler aldı. Neden böyle diyoruz? Çünkü, emperyalizmin yoz kültürüne, oligarşinin halkı yozlaştırma çabasına karşı halkın direnişini örgütleyecek devrimci, ilerici, demokratik güçler tasfiye edilmiş, sol yenilgiye uğratılmış, yasak, baskı ve terörle halk sindirilmişti. Eh meydan büyük ölçüde boş kalınca da bir yandan sömürüyü alabildiğince artırırlarken öte yandan tüm pisliklerini, ahlaksızlıklarını, zehirlerini çok daha kolay halka bulaştırma olanağı buldular.

- E tabii, devrimci güçlerin tasfiye edildiği, istedikleri gibi halkı sömürme olanağı buldukları 12 Eylül cuntası gibi bir dönem oligarşinin tabii öncelikle de işbirlikçi tekелci burjuvazinin hep özlemi olmuştur. Mesela o zamanlar **Vehbi Koç** 12 Eylül'ü **"12 Eylül, devletin yeniden kurulması devridir"** şeklinde tanımlıyor.

Cunta şefi Kenan Evren ise 20 Mart 1982'de Kuveyt'e yaptığı ziyarette uçakta gazetecilere şöyle bir açıklama yapıyor: **"12 Mart'ta işler şöyle bir cıalandı, ama gene işlemedi. Bu tecrübelerin ışığında bir daha geri dönüş olsun istemiyoruz."** Yani demek istiyor ki, açık faşizmi öyle bir kurumlaş-

tıralım ki her darbeye biraz daha yıpranan ordunun bir daha darbe yapmasına gerek kalmamasın. Nitekim şimdiye kadar yeni bir darbe yapmaya gerek kalmadı. Çünkü esasında 12 Eylül darbesi hiç sona ermedi, cunta varlığını MGK'yla sürdürdü.

Şimdi tabii burada oligarşinin yoz kültüründen bahsederken onun ahlak anlayışından, daha doğrusu ahlaksızlığından da bahsetmemiz gerekir ama onu dersimizin başında bahsettiğimiz halkı yozlaştırmada kullandığı fuhuş, kumar, uyuşturucu meseleleriyle birlikte ele alırız. Bugün burada dersi bitirelim haftaya devam ederiz.

OKUMA PARÇASI:

DHKP-C PARTİ PROGRAMINDAN:

KÜLTÜR VE SANAT

1- Devrimci Halk İktidarı, devrimci ve yurtsever bir kültür politikasıyla halkı çocuğundan gencine, ihtiyarına, kadınına kadar eğitmeye yönelik bütün tedbirleri alacak ve oligarşinin ülkemizde egemen kılma-ya çalıştığı emperyalizmin kozmopolit, yoz, bireyci, tüketici kültürünün ortadan kaldırılması için emperyalizmin kültürel hegemonyasına son verecektir.

2- Irkçı, şoven, istilacı ve ahlak yozlaşmasına yol açan her türden gerici kültürel kurumlar kapatılacak, bu yöndeki etkinlik ve propaganda yasaklanacaktır.

3- Ulusların kültürlerinin devrimci ve demokratik öğeleri ile, üzerinde yaşadığımız Anadolu topraklarının binlerce yıllık kültürel mirası, yöresel folklorik değerleri, sanat yapıları, mimari eserleri titiz bir koruma altına alınıp, halkın hizmetine sunularak kültürel zenginliğin yaratılmasına çalışılacak, kültürel değerlerin yok olmasına izin verilmeyecektir. Emperyalist ülkelerce yağma edilen tarihi eserlerin geri getirilmesi için özel çaba harcanacaktır.

4- Kültürel ve sanatsal etkinlikler bir avuç aydının işi olmaktan çıkarılıp, ülkenin en ücra köşelerine ve toplunun tüm kesimlerine yaygınlaştırılacak, halkın yaratıcılığıyla bütünleşmesi sağlanacaktır.

5- Çeşitli ulusların ve halkların kültürel zenginlikleri ve kazanımları, insanlığın çağlar boyu iyiye ve güzele olan tutkularının ürünü olan kültürel değerler, sanat ürünleri, karşılıklı etkileşmelerle savaşırsız sömürsüz bir dünyanın yaratılmasına hizmet edecek şekilde ele alınıp yaygınlaştırılacaktır. Özellikle de, Türk ve Kürt halkının nihai kurtuluşu yönelen birliğini pekiştirmek için karşılıklı kültür alış verişine özel önem verilecektir.

6- Kültürel etkinlikler kitleleştirilecek, bunun için her türlü önlem alınacaktır.

Faşizmin Kültürü - 2

- Geçen dersimizde faşizmin, emperyalist bireyci, yoz kültür, inkar, yalan, tahrif, demagoji, şovenizm, gerici din kültürü, üzerine kurulu kozmopolit bir kültüre sahip olduğunu söylemiştik. Bu, neden böyledir? Çünkü baştan emperyalizme bağımlı olarak gelişen kapitalizm kendi ulusal kültürünü de yaratamamıştır. Dolayısıyla dışa bağımlı olarak gelişen kapitalizmle birlikte işbirlikçi tekeli burjuvazi emperyalizmin kültürünü de ithal etmiştir. Emperyalist kültürün temelini ise kâr yani para ve kişisel çıkar ilişkileri belirler. Emperyalizmin ve burjuvazinin tüm değerler sistemini, ilişkilerini, ahlak anlayışını belirleyen de budur. Onlar için yalnızca alınıp satılabilen, kâr getiren şeylerin bir değeri vardır. Bu nedenle kâr getirebilecek, para kazanabileceği her şeyi meta'ya dönüştürürken, kendi değerler sistemine, çıkarlarına, ahlak anlayışına karşı, halkın yararına olan her şeyi, tüm değerleri yok etmeye ya da yozlaştırmaya çalışır. Mesela, edebiyat-sanat alanına el atar, bunları kendisi için kar getirecek bir sektör haline getirirken kendi ideolojisini, ahlak anlayışını halka empoze etmenin bir aracı olarak da kullanır. Bunu nasıl yapar?

- Bunun bir yanı; halkın yararına olan, onun çıkarlarına hizmet eden edebiyat ve sanat ürünleri üzerinde baskı, yasak, sansür uygulayarak bunların gelişmesini, halka ulaşmasını engellemek ister. Bunun yanında ekonomik gücünü de kullanır. Kendi bireyci kültürünü, yoz ahlak anlayışını, halkın bilinçlenmesine hiçbir hizmeti olmayan, halkı uyutan, uyuşturan sözde edebiyat ve sanatçılara gerek doğrudan kendisi, gerekse devlet olanaklarını kullanarak maddi-manevi her türlü desteği yaparken, halkın sanatçıları, edebiyatçıları bu destekten mahrum bırakarak onları ekonomik olarak güçsüz bırakıp faaliyetlerini sürdüremez hale getirmek ister. Böylece bu alanda da kendi bakış açısını, ideolojisini hakim kılmaya, edebiyat ve sanatı buna göre biçimlendirmeye çalışır. Bunu büyük ölçüde başarır da. Artık bu alanda yaratılan bir ürünün sanatsal değeri, iyiliği ya da kötülüğü onun ne kadar sattığı, ne kadar izlendiği yani ne kadar **para kazandırdığı** ile belirlenmeye başlar. Para ölçü olunca bu sefer de en çok nasıl para kazandırabilecekse sanat ürünleri de o şekilde üretilmeye başlanır. Tabii en çok para kazandıracak olan da burjuvazinin istediği, onun çıkarlarına hizmet edecekler olacağı için de burjuvazi böylece toplumda kültürel egemenliğini kurar. Mesela, abuk subuk, bazen dediğinden hiçbir şey anlaşılmayan ya da sadece aşkı anlatan, cinselliği kullanan, bireyciliği, boyun eğmeyi, kaderciliği, kişinin güçsüzlüğünü, zavallılığını işleyen müzik gruplarını, sanatçıları destekler, bunların reklamını yapar, televizyonların ekranlarını, radyo kanallarını bunlara ardına kadar açar. Bu pop da olabilir, Türk sanat müziği ya da arabesk de. Hatta halk türkülerini prim yapmaya başladıysa ona da yönelebilir ama bunu yaparken elbette halkın direnişlerini, isyanlarını anlatanları, çıkarlarına, ideolojisine ters düşenleri

eler. Türküleri dejenere eder, bozar. Kendisi büyük paralar kazanır, onlara da kazandırır ama mesela halk için müzik yapan bir Grup Yorum için bunları yapar mı? Aksine onların faaliyetlerini engellemek için elinden gelen her şeyi yapar. Konserlerini yasaklar, salon sahiplerine yer vermemeleri için baskı yapar, gözaltına alır, işkence yapar, tutuklar. Bu tüm edebiyat ve sinema, tiyatro, resim, müzik, fotoğrafçılık gibi sanat dalları için böyledir. Dünden bugüne hapishaneler hep düzene karşı çıkan yazarları, şairleri, sanatçıları misafir etmiştir. En son teknik araçların kullanıldığı stüdyolar, sahneler, güzel, büyük salonlar burjuvazinin çıkarlarına hizmet edenlere yararlanmaları için sunulur. Öte yandan halk için edebiyat-sanat yapanlar kendi güçleriyle, çoğu zaman kişisel olarak yaratabildikleri, sahip oldukları olanaklarla faaliyet yürütmeye, ayakta kalmaya çalışırlar.

- Şimdi buradan şu fuhuş, kumar, uyuşturucu, alkol bağımlılığı gibi sorunlara, faşizmin bunları nasıl kullanarak yozlaşmayı yaydığı meselesine geçebiliriz. Gerçekten de burjuvazinin övgüsünü ve desteğini alan "sanat"a bakarsanız, hepsinin bunlarla dolu olduğunu, bunları teşvik edici olduğunu görürüz. Faşizmin bu yozlaştırma araçları sanat adı altında kitaplar, dergiler, ekranlar aracılığıyla okullarımızı, semtlerimizi dolaşılıyor. Evet, meselenin bu yanını kim anlatıyor?

- Bunu ben anlatayım.

- Peki anlat Selma.

- Önce Devrimci Sol Savunması'ndan bir bölüm okuyayım: *"Burjuvazi kendi 'ahlakını' tüm topluma yaymaya, halk üzerindeki hegemonyasının bir aracı haline getirmeye çalışır. Onun için ahlak daha çok kar, yine kar. İnsani boyutu olmayan, kapitalist toplumun iğrençliklerini barındıran, para ile satın alınmayacak hiç bir şey bırakmayan idealizmle yoğrulmuş bir ahlak..."*

Şimdi böyle olunca tabii fuhuş, kumar, uyuşturucu, alkol gibi ahlaki dejenerasyona yol açan, insan sağlığını tehdit eden ama kar da getiren her şey burjuvazinin ilgi alanına girer. Bunlardan alabildiğince kar etmeye çalışır. Elbette daha çok kar etmek için, talebi daha da artırmak yani bu pis alışkanlıkları daha çok yaygınlaştırmak gerekir. Dolayısıyla kapitalist düzenin kendisi daha çok kar elde etmek için bunları üretip yaygınlaştırır, insanlarda alışkanlık ve bağımlılık yaratır. Tabii tüm bu kar getiren şeyler aynı zamanda burjuvaziye göre meşru, doğal şeyler, hayata renk katan zevkler, ihtiyaçlardır. ***"Tüm kapitalist toplumların ortak özelliği olan kadının bir meta, bir süs eşyası görülmesi olayı bizim ülkemizde de burjuvazinin kadın-erkek ilişkisine bakış açısının temelidir."*** Şimdi bu bakış açısına sahip olan burjuvazi kadını cinsel bir meta olarak kullanmak için her türlü ahlaksızlığı yapar. Gerçi şimdi sadece kadınları değil, erkekleri de bu amaçla kullanıyorlar ya. Çünkü burjuvazinin yoz ahlak anlayışını yaydığı kesimler içinde, mesela özellikle sosyete içinde bir erkek pazarı da oluşturmuşlar. Mesela ne yapar, bol bol pornografik dergiler çıkarır. Hiç ilgisi olmayan bir metanın reklamında bile bol bol yarı çıplak insanları özellikle

kadınları kullanır. Reklamı yapılan bir otomobil, pantolon, hatta bir yiyecek çeşididir ama öne çıkan yarı çıplak kadın resimleridir. Mesela seks filmleri onun için her zaman iyi bir pazardır.

- Evet evet özellikle 78'lerden sonra seks filmlerinde adeta bir patlama oldu. O zamanlar mesela bir sinemaya gidelim desek adeta gidecek film bulamazdık. Hemen hemen neredeyse tüm sinemalar yerli, yabancı seks filmleri oynatmaya başlamıştı. Yeşilçam da o zamanlar iyice bir krize girmişti. Çünkü seks filmlerinden başkası para etmez olmuştur sanki. Kimse başka bir filme yatırım yapmaya yanaşmıyordu. Bu furya 1980'den sonra da epey devam etti. Şimdi o zamanki gibi bir furya yaşanmıyor ama tabii bu tür filmler çekilmeye, oynatılmaya devam ediyor. Sinemayı bırakın burjuvazi bunları televizyon ekranlarına taşıdı.

- Fatma Ablanın dediği gibi artık bunlar televizyonlarda pazarlanıyor. Evlerin içine kadar girerek ahlaksızlıklarını yayıyorlar. Günlük boyalı basında bile her gün çarşaf çarşaf, burjuvazinin, sosyetenin ahlaksızlıklarını görmek mümkün. Şimdi hem bu ahlaksızları yapıyorlar hem de basın yayın yoluyla bunları iyi bir şeylermiş gibi şaşırtıcı bir biçimde topluma aktarıyorlar. Tabii burjuvazinin bu ahlak anlayışı, cinselliğin metalaşması, daha çok para kazandıran bir araç haline dönüşmesi burjuva sanatçılarının yaşamını, sanat anlayışlarını da biçimlendiriyor. Mesela müzik sanatçıları, sahneye, televizyona çıkarken, kliplerinde sanatlarından çok yarı çıplak bedenlerini sergiliyorlar, iyi müzik yapandan çok, kendini pazarlayabilen daha çok popüler olup para kazanıyor. Burjuvazinin, burjuva politikacıların, devlet bürokratlarının ve özellikle de geniş kesimler tarafından tanınan burjuva sanatçısı kesimlerin ahlaksız bir yaşam sürmeleri, uyuşturucu, içki, kumar alışkanlıkları en çok da genç kesimleri büyük ölçüde etkiliyor. Tüm bu anlattığımız yollarla, yaşam tarzlarıyla zehirlerini halka da akıtıyorlar. Tabii bunları bir de burjuva ideolojileriyle besliyorlar. Bu ideoloji örneğin özgürlüğü, cinsel özgürlükle ya da mesela falan marka ürün tüketmekle özdeşleştiriyor. Tüm bunları gören, kafasına çeşitli biçimlerde bu yoz kültür sokulan halkta da çarpık yoz bir kültür oluşmaya ve halk kültürünün yerini burjuvazinin yaşam tarzına özenme, cinsel duyguların tatmini ya da para kazanmak için fuhuşu doğal bir olaymış gibi kabullenme almaya başlıyor ve yozlaşma böyle bulaşıyor.

- Burada ben bir şey ekleyeyim. Burjuvazi tüm olanaklarını kullanarak bu yoz kültürünü kitlelerin kafasına öyle bir sokmaya çalışıyor ki, aslında burjuvazinin ahlak anlayışına, yaşam tarzına karşı olan hatta onun düzenine karşı mücadele eden örgütlü kesimler içinde bile etki yaratabiliyor. Mesela giyimde; kısa, dar, ince ya da şu ya da bu biçimde vücudunu öne çıkaracak şekilde giyinin kuşanmanın kaynağını büyük ölçüde burjuvazinin yoz kültüründen etkilenme oluşturur. Böyle bir giyim tarzının altın ya kendini başkalarına beğendirme, yani belki biraz ağır bir değerlendirme olacak ama, kendini pazarlama yatar ya da bu çarpık bir özgürlük anlayışının sonucudur. Böyle davranarak özgür davranabildiğini kanıtlamış olduğunu

sanır. Halbuki tam tersine halkın belki “gerici” olarak gördüğü bu konudaki değer yargılarına karşı başkaldırarak özgürleştğini sanırken, gerçekte burjuvazinin değer yargılarının, yoz kültürünün esiri olmuştur. Evet Selma sen kaldığın yerden devam edebilirsin.

- Şimdi bir yandan böyle bir yozlaşmanın yaşanması, diğer yandan yoksulluğun, yalnızlığın çaresizliği içinde fuhuş bataklığına sürüklenen kadınlar, kandırma, tehdit, şantaj, kaçırma gibi yöntemlerle kadınları zorla bu yola sürükleyen bir mafyanın varlığı, fuhuşun yaygınlaşmasının da zeminini oluşturur. Bu uyuşturucu, alkol, kumar alışkanlığı gibi konularda da böyledir. Bunlar zaten burjuvazinin yaşamının bir parçasıdır. Ama o bu alışkanlıklarını toplumun en geniş kesimlerine de yayararak bundan büyük kazançlar elde etme peşine düşer. Dolayısıyla bunları teşvik eder.

- Şimdi bu konuda devletin tutumu da burjuvaziden farklı değildir. Hatta daha ikiyüzlüce, ahlaksızcadır. Mesela bir yandan sigara, alkol, uyuşturucu halkın sağlığına zararlıdır der, fuhuşun halkın ahlakını bozduğunu söyler, hatta bunlara karşı göstermelik kampanyalar açıp, programlar yapıp tedbirler aldığını söyler. Ama esasında bunları en çok yayan, teşvik eden kendisidir. Mesela en hem doğrudan, hem dolaylı içki tüketiminin en büyük teşvikçisi bizzat devlettir. TEKEL onyıllardır devletin en çok kar eden kuruluşudur. Mesela fuhuş konusunda da öyle. Geçenlerde biliyorsunuz güya fuhuşu önlemek için yasa falan çıkarmaya kalktılar. Ama bunların hepsi halkın gözünü boyamaya yönelik. Çünkü fuhuşun en büyük destekçisi yine devlet. Resmi olarak açtığı, izin belgesi verdiği genelevler ne işe yarıyor? Fahişelere vesika vererek bunların çalışmasını yasallaştırıp meşrulaştıran, ruhsatsız çalışan genelevlere, randevu evlerine de göz yumman, yine yoksullaşmayı büyüterek buna zemin hazırlayan kendisi. En çok vergi verdi diye genelev patroniçesi Manukyan’a ödül veren yine kendisi. Kumar da öyle. Kumarhaneleri yasallaştırarak “casino”lara izin belgesi vermesi, bunların dışında binlerce izinsiz kumar oynatan yere göz yumması bir yana at yarışları, milli piyango, toto, loto gibi “şans oyunlarını” oynatıp bunları yaygınlaştırmak için reklamlarla teşvik eder. Bunlar da kumarın bir çeşidi, halkı milyonda bir ihtimal için “*sana da çıkabilir, zengin olabilirsin*” diyerek aldatıp kumara alıştırmamanın bir yolu. Uyuşturucu meselesinde de öyle. Bu işi de mafyayla işbirliği içinde yine devlet yapıyor. Bunu Susurluk kazasından sonra herkes çok daha açık biçimde gördü. Uyuşturucu trafiğini bizzat yönlendirenin devlet olduğu, bundan da trilyonlarca para kazandığı inkar edilemeyecek şekilde ortaya çıktı. Bir yandan halkı zehirleyerek elde ettiği parayı yine halka karşı jop, kurşun, bomba olarak kullanıyor. Ama öte yandan da ahlaksızca, göz boyamak için uyuşturucuyla nasıl mücadele ettiğinin propagandasını yapıyor. Şimdi devlet bunları niye yapıyor? Evet Ömer sen mi anlatacaksın?

- Bir kere kendisi bunlardan para kazanıyor, ikincisi bu işleri yapan mafyayla onyıllardır işbirliği, çıkar birliği içinde. Onların çıkarlarına darbe vurmaz. Ama bunların ötesinde en önemlisi faşist devlet fuhuş, kumar, alkol,

uyuşturucu gibi araçlarla **halkı zehirleyip, yozlaştırarak beynini de uyuşturuyor, onları düzenin bir parçası haline getirerek**, düzene başkaldırısının önüne geçmeye çalışıyor. "Halk devrimcileşeceğine bunlara alışsın, soysuzlaşsın, çürüsün daha iyi" diyor. Çünkü bunlara alışan, yozlaşan insanlar onun düzeni için tehlike oluşturmuyor. Aksine bu sayede düzenini daha da sağlamlaştırıyor, sömürsü kolaylaşıyor. Ayrıca bunlara bağımlı hale gelmiş insanların bu zaaflarından yararlanarak bunları devrimcilere, halka karşı kullanmak amacıyla **işbirlikçisi** durumuna getirmesi, **muhbirlik ve benzeri** işlerde kullanması çok daha kolay. Bunu için bu alışkanlıkların, yoz kültürün yayılmasına göz yumuyor, teşvik ediyor, bizzat destekliyor. Durum böyle olunca fuhuşun, kumarın, uyuşturucu kullanımının mahallelere, okullara hatta işyerlerine kadar yaygınlaşmasına, alkol tüketiminin her sene ikiye katlanarak büyümesine pek şaşmamak gerekiyor. Düzen bu işleri yapacak birilerini nasıl olsa bolca üretiyor. Devlet, polis de bunlara destek oluyor. Bol bol ruhsat, izin belgesi dağıtıyor. Mesela mahallelerde pislik saçan bu tip yerleri, bu işleri yapanları bizzat polis koruyup, kolluyor. İşbirliği içindeler. Korumasının karşılığı olarak da haraç alıp ayrıca kendisi de bundan maddi çıkar sağlıyor. Bu politika özellikle 12 Eylül'den sonra bilinçlice uygulandı. Bu nedenledir ki 12 Eylül'den sonra mahallelerde, gecekondu bölgelerinde hızla birahaneler, meyhaneler açılmaya başladı. Bunlara bar, pavyon gibi yerler eklendi, fuhuş yuvaları oluşmaya başladı. Bu birahane, meyhane, bar, pavyon gibi yerler çoğu yerde aynı zamanda uyuşturucu satışının yapıldığı, kadın pazarlandığı yerler olarak da kullanılmaya başlandı. Bu süreçte mahallelerde devrimci örgütlülüğün büyük ölçüde dağılmış olması da faşizmin bu politikasını uygulamasını büyük ölçüde kolaylaştıran etken oldu. Faşizm bu politikasını hala sürdürüyor tabii... 90'lı yıllarla birlikte bunun uygulanması daha bir yoğunlaşmış ve daha özel hedeflere yönelmiştir. Bu süreçle birlikte bu tür "işyerleri"nin devrimci, demokrat yapıdaki gecekondu semtlerine yönlendirildiğini görüyoruz. Esenler'den, Bağcılar'dan Okmeydanı'na kadar mevcut örnekler bunun bir tesadüf falan olmadığını gösteriyor. Elbette ki, oligarşi açısından, polis açısından öncelikle yozlaştırılması, bozulması gereken semtler devrimcilerin etkin olduğu yerlerdir. Çoğunluğunu **faşist mafya uzantılarının** ya da polisle işbirliği yapabilecek **ahlaki dejenerasyona uğramış tiplerin** işlettiği bu pislik yuvaları bu semtlerimize yoğunlaşmış, halkı zehirlemeye devam ediyor. Ancak bugün 12 Eylül sonrasında olduğu gibi örgütsüz değiliz. Dolayısıyla faşizmin bu politikasını uygulamasına, halkı zehirlemesine seyirci kalamayız.

- Peki bunu nasıl yapacağız, bu pislik yuvalarına, faşizmin bu politikasına karşı nasıl mücadele edeceğiz?

- Öncelikle bu pislik yuvalarını, bu işleri yapanları teşhir edebiliriz. Sonra tabii bunları dağıtmak gerekir.

- Bunlar elbette yapılabilir ama meseleyi baştan böyle ele almak, bu şekilde dar düşünmek bize de halka da pek fazla bir şey kazandırmaz. Mese-

la solun hemen tümünün yaptığı gibi meseleyi sadece teşhir ve ideolojik mücadele faaliyeti şeklinde ele almak etkili bir sonuç yaratmaz. Elbette bunlar yapılacaktır. Ama bu teşhire, ideolojik mücadeleye uygun bir pratikle olaya müdahale edilmediğinde hepsi havada kalır. Nasıl olsa bunları devrimden sonra hallederiz, bu düzende bunlarla zaten başedilemez diyemeyiz. Evet tümüyle ortadan kaldırmamız mümkün değildir. Ama en azından örgütlü olduğumuz yerlerde zehirlemesinin önüne belli ölçüde geçebiliriz. Ayrıca bu halkı devrimci saflara kazanmak için de zaten yürütmemiz gereken bir faaliyettir. Herkesin deney ve tecrübesiyle sabittir ki maddi bir gerçekliği sadece teşhir ve propaganda ile değiştiremezsiniz. Sen teşhir edersen, halka bunların nasıl kötü, zararlı şeyler olduğunu, faşizmin politikasını anlatırsın ama öte yandan oralar hala pislik saçmaya, halkı zehirlemeye devam eder. Belki teşhirle, ideolojik mücadeleyle bir kısım insanları oralardan uzak tutmayı başarabilirsin ama açık kaldığı süreçte bu tip yerler her zaman müşteri bulur, talebini yaratır. Herkes senin söylediklerinle, anlattıklarınla hareket etmez. Hem halka işte bunlar halka karşı işlenen suçlardır, halkı zehirliyorlar deyip, bunların yaşanmasına, yapılmasına seyirci kaldığında halkın güvenini de sağlayamazsın. Öyle ya, halka karşı işlenen bir suça seyirci kalan devrimcilere halk niye güvensin, onun halkın iktidarı, devrim için mücadele ettiğine niye inansın?

Öte yandan bu pislik yuvalarını bir teşhir faaliyetinin ardından çeşitli biçimlerde veya devrimci şiddet de kullanarak sadece devrimcilerin dağıtması da tek başına çözüm olmaz. Gerekirse bu da yapılır ama bunu genel politikanın ve pratiğin sadece bir parçası olarak ele almak gerekir. Çünkü o zaman da bu alışkanlıklara sahip olanlar kendilerine gerekli olan şeyleri başka yerlerden de bulabilirler. Öte yandan bu mücadeleye halkı katdıktan, katmayı düşünmedikten sonra halkı pratik mücadele içinde nasıl eğiteceğiz? Peki nasıl bir yol izlemeliyiz?

- Şimdi şöyle yapmalıyız sanıyorum: Öncelikle bir teşhir faaliyeti, bir ideolojik mücadeleyi başlatmak, bunu kesintisiz sürdürmek gerekir. Tabii bunun öncülüğünü devrimciler ve var olan örgütlülükler yapacaktır. Böyle olmakla beraber bu faaliyete de en geniş kesimi katmak gerekir. Yani sadece kendi işimiz olarak görmemeliyiz. Görevlendirebileceğimiz herkesi genç-yaşlı, kadın-erkek demeden bu konuda görevlendirip ulaşmadık kimseyi bırakmamayı hedeflemeliyiz. Teşhir ve ideolojik mücadele için birbir görüşmelerden, toplantı ve panellere, bildiri, afiş gibi her türlü aracı kullanabilmeliyiz. Yine tabii bu faaliyetlere ve yapacağımız gösteri eylem gibi şeylere de en geniş kesimleri katabilmeliyiz. Sonra bilinçlendirme, eğitme faaliyeti içine bu tür yerlere giden, bu tip alışkanlıkları, bağımlılıkları olan insanları da alabilmeliyiz. Bunları ikna ederek bu alışkanlıklarından vazgeçirmeye çalışmalıyız, olanaklarımız ölçüsünde mesela bir uyuşturucu ya da alkol bağımlısının tedavi olmasına, bu alışkanlığını terk etmesine yardımcı olabilmeliyiz. Öte yandan bu ikna meselesine birahane, meyhane, bar gibi yerleri işletenleri hatta varsa fuhuş yapanları katabili-

riz. Önce ikna ederek bunları yapmaktan vazgeçirmeye çalışmalıyız. Ha olmazlarsa, bundan sonra yapacağımız uyarıları da dikkate almazlarsa o zaman yaptırım, ceza gündeme gelir. Tabii bunun için de karar alırken ve bu kararları uygularken yine temel alacağımız en geniş biçimde **halkın katılımı** olmalıdır.

- Şimdi işte bu noktada çok dikkatli hareket etmemiz gerekir. Adaletimizin terazisinin şaşmamasına özen göstermeliyiz. Mesela sadece bira, içki satan bir yerin sahibi ile uyuşturucu satışı yapılan ve kadın pazarlanan, polisle işbirliği yapan bir yerin sahibine bu işten vazgeçmeleri için uygulayacağımız ikna yöntemleri, tanıyacağımız süre aynı olmamalı. Keza ikna olmadıklarında uygulayacağımız ceza ve yaptırımlar da farklı olabilmelidir. Mesela diyelim ki birine dövülerek ceza verilirken, diğerine hem dövme hem de işyerini tahrip cezası uygulanabilir. Yine olmazsa ölçü artırılıp birinin işyerine, malına zarar verilirken diğerinin işyeri tümünden kullanılamaz hale getirilebilir. Yani suçun ve suçlunun niteliğine göre bir yaptırım uygulama esas almalıdır. Tabii Ömer'in söylediği gibi bunlar halkla tartışılmalı, karar birlikte alınmalı ve birlikte uygulanmaya çalışılmalı. Ama bazı durumlarda cezaların uygulanmasının daha dar bir örgütlülükle yapılması koşullara göre gündeme gelebilir. Ama kitlesel yapılabilecek her şey halkla birlikte yapılmalıdır. Mesela halkla birlikte buralar basılıp dağıtılabılır, sahibi birlikte dövülerek cezalandırılabilir.

Yani işin özü şudur: Faaliyetimizin temelini halkın bilinçlendirilmesi, faşizmin bu pisliklerine karşı kitlelerin harekete geçirilmesi bu arada halk saflarına kazanabileceğimiz her insanı kazanmaya çalışmak, kazanamazsak bile kendisine veya halka zarar vermekten vazgeçmesini sağlamak, ama bunun da ötesinde halkın kendisine karşı işlenen suçlara sessiz kalmamasını, kabullenmemesini, hesap sormayı öğrenmesini sağlamaktır. Halkı hem teorik hem de pratik olarak eğitmektir.

Peki bunları yaptık, mahallemizi pislik yuvalarından temizledik diyelim, bu yeterli olur mu?

- Olmaz sanıyorum. Tamam, bizim mahallemizde bunlar yok diyelim ama başka yerlerde var. İnsanlar bütün günlerini mahallede geçirmiyorlar ki. Mahallenin dışında da çevreleri, arkadaşları falan var. Pekala kötü alışkanlıkları buralarda da edinebilirler.

- Şimdi öyle diye her tarafı biz temizleyecek değiliz herhalde. Bunu yapabilecek gücümüz olsa veya bu güce ulaştığımızda bunu da yaparız elbette ama benim sorunun amacı o değildi. Ama senin dediğinin de bir yanıyla benim söyleyeceklerimle ilişkisi var. O da şu: Mesela kendi örgütlülüğümüz içinde, mahallemizi ele alırsak halkı bu kötü alışkanlıklara yönelten nedenleri tümüyle olmasa bile örgütlülüğümüz ölçüsünde ortadan kaldırmaya çalışabiliriz. Bunun bir yolu mesela ideolojik mücadeledir ama bu da tek başına yetmez, bunu örgütleyeceğimiz kültür, el, sosyal çok çeşitli faaliyetlerimizle sağlayabiliriz. Halkın demokratik, ilerici özellikler gösteren ama emperyalizm ve oligarşi tarafından yozlaştırılmaya çalışılan ge-

leneklerini, göreneklerini, değerlerini devrimci ideolojimizle, sosyalist kültürle bütünleştirip canlandırarak yeniden halka maletmeliyiz. Bunun için kültür merkezleri gibi kurumlar oluşturulabilir, ama illa da bir kültür merkezi olması da şart değil. Kendi kültürel kurumlarımızı kurabiliriz, varolan kurumlardan yardım da isteyebiliriz ama bizim kendi gücümüzle, örgütlülüğümüzle yapacağımız işler de mutlaka vardır. Mesela Halk Meclisi'nde oluşturacağımız kültür komisyonu gibi bir yapı başlangıç olarak bu tür faaliyetlerin öncülüğünü yapabilir. Özellikle genç insanların devrimci olmasalar, bugün ideolojik olarak bizden uzak olsalar bile bu faaliyetler içinde yer almasını sağlayabiliriz. Mesela bunu spor faaliyetleri örgütleyerek de yapabiliriz. Yani şöyle düşünmek lazım: mahalle halkının en geniş kesimini bir biçimiyle bu tür faaliyetlerle de olsa kucaklayabilecek bir örgütlenme yaratmalıyız. Böylece onlar o zamanlarını verimli uğraşlarla doldurabilecek alternatifler sunmuş, emperyalizmin, faşizmin yozlaştırıcı kültürünün etkisinden uzak tutmuş, bir yanıyla da bizi, bizim değerlerimizi yakından tanıyabilmelerinin olanağını da yaratmış oluruz. Yoksa herkesi öyle salt ajitasyonla, ideolojik propagandayla örgütlemek olanaklı değildir. En azından bu bazı kesimler için çok daha uzun bir süre gerektirir. Ama bu arada o insanlardan da kopmamak, burjuva ideolojisinin, kültürünün etkisinden uzak tutabilmek de bu süreci kısaltan bir rol oynayacaktır. Yani düzenin yoz kültürüne karşı alternatif alanlar, etkinlikler yaratabilmeliyiz.

Mesela ek olarak ekonomik anlamda dayanışmayı geliştirebiliriz. İşsizliğin, geçim derdi ve yoksulluğun yarattığı çaresizliğin, yalnızlıkları, moral bozukluğu ve bunalımların da insanları avunmak, derdini bir an için bile olsa unutmak için kötü alışkanlıklara yöneltebildiğini biliyoruz. Elimizdeki olanakları kullanarak, paylaşmayı, dayanışmayı güçlendirerek gerçekten sıkıntıda, zor durumda olanlara kendi ilişkilerimizden, çevremizden başlayarak çeşitli biçimlerde yardımcı olabiliriz. Bu, mütevazı ölçülerde de olsa para, veya yiyecek, giyecek, yakacak vb. olabilir. Aslolan hayatın her alanında yalnız olmadıklarını hissettirebilmektir. İlişkilerimizi bu iş için değerlendirdiğimizde bu fazla bir yük de oluşturmaz. Herkes gücü ölçüsünde katkıda bulunabilir. Esnaf arkadaşlar veya maddi durumu iyice olanlar bu konuda biraz daha özverili davranabilirler. Tabii bu konunun istismar edilmemesine de özen göstermeliyiz. İşsiz olana iş, evsiz olana ev bulmak için yine örgütlü ilişkilerimizi, tanıdıklarımızı, eş, dost, akraba ilişkilerimizi kullanabiliriz. Hatta bu konuda Halk meclisleri veya çeşitli alanlar arasında da dayanışma sağlanabilir. Mesela bir memur arkadaşımız kiralık ev mi arıyor. Günlerce sokak sokak arayacağına Halk Meclisleri bunu çok daha kısa sürede halledilebilir. Şimdi siz de biliyorsunuz bu konuda islamcılar bayağı uzmanlaştılar. Diyebilirim ki onların birbirine bu kadar yakın durmalarında, örgütlenmelerini genişletmelerinde ve örgütlü hareket edebilmelerinde kendi aralarında bu türden dayanışmayı geliştirmiş olmalarının çok büyük payı vardır. Ama bazen oluyor mesela bir arkadaşımız ya da komşumuz hasta olur günlerce yatar bizim bundan haberimiz bile olmaz. İşte bu noktaları aşabilmeliyiz. Mesele tabii herkesin her sorununu çöze-

biliriz diye bir şey değil, bu mümkün de değil, ama örgütlülüğün, paylaşıcılığın gücünü gösterebiliriz. Kendi özgölümüzde mahalle halkı arasında her anlamda dayanışmayı, paylaşımı, toplu eğitimi, insanların birbirine sevgi ve saygısını ne kadar güçlendirebilirsek, halkı devrimci-demokratik kültürümüzle ne kadar iyi eğitebilirsek, devrimci mücadelenin içinde yer almasını sağlayabilirsek faşizmin yozlaştırma çabalarının da o kadar önüne geçmiş oluruz.

OKUMA PARÇASI:

“Devrimci kültür, geniş halk kitleleri için güçlü bir devrimci silahtır. Hem devrimden önce ideolojik zemini hazırlar, hem de devrim sırasında genel devrimci cephe içinde önemli ve aslında zorunlu bir mücadele cephesi oluşturur. Devrimci kültür çalışmalarına katılanlar bu kültür cephesinin çeşitli kademelerindeki komutanlarıdır. ‘Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olamaz’. Bu sözlerden, kültür hareketinin devrimci hareketin pratiği için ne kadar önemli olduğunu anlayabiliriz. Gerek kültür hareketleri, gerekse pratik hareketler kitlelerin malı olmalıdır. Bu yüzden, Japonya’ya karşı savaşta, bütün ilerici kültür emekçileri kendi kültür müfrezelerine, yani geniş kitlelere sahip olmalıydılar. Halka yakın olmayan bir devrimci kültür emekçisi, barutu düşmanı yenmeye yetmeyen, ordusuz bir komutana benzer. Bunun için yazı dili gerekli koşullar içinde düzeltilmeli ve halkın konuşma diline yaklaştırılmalıdır. Çünkü önemle belirtmek gerekir ki, devrimci kültürümüzün bitmez tükenmez kaynağı halktır.” (Mao Zedung, Seçme Eserler II, s. 390-391)

“Çin halkının kültür ve eğitimi yeni demokratik olmalıdır; yani Çin kendi milli bilimsel kültür ve eğitimini, kitle kültür ve eğitimini oluşturmalıdır.

Yabancı kültüre gelince, kapımızı bütünüyle kapamak yanlış bir tutum olur. Böyle yapacağımıza, Çin’in yeni kültürünün geliştirilmesinde yararlanmak üzere yabancı kültürün içinde ilerici olan her şeyi almalıyız. Ama yabancı kültürü körü körüne kopya etmek de yanlıştır; ona, Çin halkının gerçek ihtiyaçlarını karşılamak üzere eleştireci bir gözle yaklaşmak daha doğru olur. Sovyetler Birliği’nde yaratılmış olan yeni kültür, kendi halk kültürümüzün inşasında bize örnek olmalıdır. Aynı şekilde, eski Çin kültürü de, ne olduğu gibi reddedilmeli, ne de körü körüne kopya edilmeli, ama Çin’in yeni kültürünün gelişmesine yardımcı olmak üzere ayıklanarak benimsenmelidir.” (Mao Zedung, Seçme Eserler III, s. 317)

NOT DEFTERİ

“Özde proleter, biçimde ulusal kültüre can veren, halkın öz kültürüdür. Ulusal kültür, proletarya kültürünü ortadan kaldırmaz, bunlar iç içe geçmiştir. Proletaryanın iktidara gelmesiyle halk kültürü (ulusal kültür) proleter kültür haline dönüşecektir. Artık ulusal kültür sloganı, proleter kültür sloganı olacaktır.” (Lenin, Toplu Eserler)

“Halkın ulusal kültürü, geçmişi reddedilemez. Bu kültür, iyi yanları alınıp devrimci kültür ile yoğrulur devrimcileştirilecektir.” (Mao, Demokratik Halk Diktatörlüğü Üzerine)

“Emperyalizm ve oligarşi ulusal, emekçi halk kültürünün ortadan kalkması ya da dejenere edilip yozlaştırılması için sistemli bir kozmopolit kültür uygulayagelmıştır.”

“Kültürel gelişim ve faaliyetlerin yaratıcı, üretici, devrimci bir insan ve toplum yaratmanın olmazsa olmaz koşulu olduğunun bilincinde olan Devrimci Halk İktidarı, çalışan, üreten, yaratan, kolektif bilinçle donanmış, bilimsel düşünce ve yöntemleri benimsemiş sosyalist insanı yaratmada kültüre özel bir önem verecektir. Devrimci demokratik bir kültür politikası izlenecek, burjuva kültür ve bireyciliğin köklerinin kazınması için halkın kültür düzeyi yükseltilerek dönüşüm sağlanması, halkların ulusal kültürünün devrimci ve demokratik öğelerinin geliştirilerek evrensel bir kültüre ulaşılması amaçlanacaktır.” (DHKP Programı, s. 42-44)

Emperyalizm - 1

- Emperyalizme bağımlılıktan bahsederken çok kere örnek veririz, ABD orada hapsirsa biz burada hastalanıp yatağa düşeriz diye. Bir bakıyoruz ABD borsasında bir kriz yaşıyor aynı anda neredeyse tüm ülkelerdeki borsalar da kriz beklentisi içine giriyor ve büyük ölçüde onlarda bu krizden etkileniyor. Veya işte biliyorsunuz dünya ekonomisi neredeyse dolara endekslenmiş durumda. Dolar inip çıktı mı emperyalist ülkeler de dahil olmak üzere tüm ülkeler, tabii en çok da yeni-sömürge ülkelerin ekonomileri bundan etkileniyor. Yani ABD'yi emperyalizmin jandarması yapan gücün altında sadece askeri açıdan büyük güce sahip olması yatmıyor, ekonomik açıdan da dünya emperyalist sistemi üzerinde bir ağırlığı var.

- Avrupa Birliği'nin temelinde de esasında ekonomik neden yatıyor. Avrupa emperyalist devletleri güçlerini birleştirip ABD ve Japon emperyalizmi karşısında daha güçlü konuma gelip onlarla rekabette avantajlı duruma geçmek istiyorlar. Yani, sınırlar kalkıyor, globalleşme vs. diyerek bazılarının methettiği bu durum aslında emperyalist devletlerin dünya halklarını daha çok sömürmek, dünya pazarından daha çok pay alabilmek için aralarındaki işbirliğini geliştirmelerinden başka bir şey değil. Yani esasında emperyalist tekeller güçlerini birleştiriyor, devletler düzeyinde de daha merkezi bir oluşuma doğru gidiyorlar. Bizde de kendilerini ilerici sanan bazı emperyalist demokrasi, halkımızın deyimiyle batı hayranları da bu durumu demokrasinin gelişmesi gibi göstermeye çalışıp halkı kandırmaya çalışıyorlar. Halbuki görüyoruz işte Avrupa emperyalist devletleri bir yandan Avrupa Birliği için adımlar atarken öbür taraftan kendi halklarının ekonomik-sosyal haklarını gasp ediyorlar. Bütçeden eğitim, sosyal güvenlik gibi halkın yararlandığı hizmetlere ayrılan payları azaltıyorlar. İşsizlik sigortasını kısıtlarken, hepten kaldırmanın yollarını arıyorlar.

- Mesela bugün bakıyoruz ABD insan hakları raporu yayınlıyor, Türkiye'deki işkenceden, insan hakları ihlallerinden, Kürt halkı üzerindeki baskılardan falan bahsediyor ama halbuki şunu herkes biliyor ki kontrgerillayı kuran, işkenceciler, katiller yetiştirip eğiten, halkı daha çok katletsinler diye onca silahı oligarşiye veren, halka karşı yapılan provokasyonlarda ajanlarıyla doğrudan rol oynayan, darbeler yaptırıp cuntalar kuran aynı ABD. Mesela bugün yine insanlık için tehlikeli deyip Irak'ta kitle imha silahları arayan, Saddam'ın yatağının altına kadar bakmaya giden emperyalizmin elinde atomundan, nötron, hidrojen bombasına, kimyasal silahlara kadar Irak'takinden binlerce kat fazla silah ve bomba var. Kendisinde olunca bir şey yok ama tam boyunduruğu altına alamadığı, çıkarlarının çatıştığı birinde oldu mu çok tehlikeli oluyor. Bunu bahane ederek saldırabiliyor.

- Şimdi arkadaşlar böyle emperyalizm sömürüdür, savaştır, tekellerdir falan diyoruz da şunu biraz baştan alalım isterseniz.

Lenin, ***"Emperyalizmin olanaklı en kısa tanımını yapmak gerekseydi,***

emperyalizmin kapitalizmin tekelci aşaması olduğunu söyledik” diyor, ancak bunun onu tanımlamak için yeterli olmayacağını söyleyerek onun daha geniş bir tanımını yapıyor: **“Emperyalizm, tekellerin ve mali sermayenin egemenliğinin ortaya çıktığı, sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı, dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında paylaşılmasının tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir”**.

Elbette bir de emperyalizmi bu ekonomik tanımının dışında, bunun siyasal üst yapıya nasıl yansıdığı, sınıflar arası ilişkileri nasıl etkilediği, hangi değişikliklerle yol açtığı gibi yanlarıyla birlikte ele almak gerekir. Lenin de zaten bu yanların gözardı edilerek emperyalizmin tam olarak tanımlanıp, kavranamayacağını söylüyor. Şimdi emperyalizmi daha geniş olarak ele almadan önce kısaca tekel öncesi dönemi bir özetlersek iyi olur sanıyorum. Kapitalizm nasıl ortaya çıkmış, dünden bugüne ne değişmiş, kapitalizmin ilericiliği, demokrasisi nedir? Mesela serbest rekabetçi yani tekel öncesi dönemde kapitalizm ilericiydi diyoruz. Peki neden öyleydi de sonra gericileşti?

- Şimdi ben önce basit bir benzetme yapayım. Mesela toprak ağasının olduğu bir köyü düşünelim. Ağa ne yapıyor? Köylülerin ürettiği ürünün büyük bölümüne el koyuyor, onları karın tokluğuna tarlasında çalıştırıyor, karşılığında da para değil, yine mal veriyor. Diyelim ki biz de bu köyde bir dükkan açtık. Dükkanımızda çeşit çeşit gıda maddeleri, giyecekler, ev eşyaları falan var. Şimdi biz bunları ne kadar çok satabilirsek o kadar çok kazanırız değil mi? Ama satamıyoruz. Neden? Çünkü köylülerin ürettiği bütün ürüne ağa el koyuyor. Köylü karnını zor bela doyurabiliyor. Dolayısıyla bizden ya hiç alış veriş yapamıyor ya da çok sınırlı ufak tefek şeyler alabiliyor. Diyelim ki ağaya bir şeyler satıyoruz ama onun da bizden alabilecekları sınırlıdır. Belki ağa bizi köyde de istemez. Çünkü varsa köylünün cebinde üç kuruş ona da kendisi el koymak ister ya da köylülerin gözünün önünde öyle çeşit çeşit malların, yiyecek, giyeceklerin olmasını istemez. Bunlara imrenen köylülerin kendisine karşı başkaldıracağını, üründen daha çok pay isteyeceğini düşünüp bizi oradan kovabilir, hatta direnirsek bizi ezmeye, öldürmeye bile kalkar. Yani bizim çıkarımızla ağanın çıkarı çatışır. Biz nasıl düşünürüz? Ağa olmasa, toprak köylülerin olsa, ürettikleri ürün onlara kalısa, bunu satın bizden çok daha fazla alış veriş yapabilirler. Ama bunun için önce ağanın kurduğu sistemin yıkılıp köylülerin özgürleşmesi gerekir.

Şimdi tabii bunu daha geniş ölçekli düşünün. Bir yanda feodal düzen öbür yanda sadece ticaret yapan değil, meta da üreten burjuvazi, yani gelişen kapitalizm. Burjuvazinin ürettiklerini satması ve daha çok işçi çalıştırıp daha çok üretmesi için köylülerin özgürleşmesine ihtiyacı var. Bu noktada eski sistemle yani feodal düzenle yeni düzen yani gelişmeye başlayan kapitalizm çatışmaya başlar. Eski üretim ilişkileri gelişmekte olan yeni üretim ilişkilerinin önünde engeldir. Eski düzenlerini korumak isteyen feodal sınıflar **gerici** kurum ve ideolojileri savunurken, yeni düzenin tem-

silcileri burjuvazi **ilerici** rol üstlenir. Feodalizmi yıkmak isteyen burjuvazi kendi ideolojisini de üretir. **Özgürlük, eşitlik, kardeşlik** sloganıyla ezilen halkları arkasına alır. Sonra biliyorsunuz kapitalizmin geliştiği ülkelerde burjuvazinin önderliğinde feodal sınıflara karşı pek çok iç savaşlar yaşanmıştı. Çoğu ülkede feodal düzen bu savaşlar sonunda zora dayalı olarak yıkılır, burjuvazi iktidarı ele geçirir. Bunlara da **burjuva demokratik devrimleri** deniyor. Bazı ülkelerde ise yıkılacağını anlayan feodaller burjuvaziyle anlaşma yoluna giderek varlığını sürdürmeyi sağlayacak imtiyazlar karşılığında iktidarı burjuvaziye terk etmeye, paylaşmaya razı oluyor. Savaş göze alamayan burjuvazi de bunu kabulleniyor. Feodal sistem de alt yapıda büyük ölçüde tasfiye edildiği için feodal düzenin temsilcilerine tanınan imtiyazlar kapitalizmin gelişmesinin önünde engel olmaktan çıkıyor. İngiltere’de, Belçika’da olduğu gibi bazı kapitalist ülkelerde kraliyet hanedanları yönetimdeki etkilerini büyük ölçüde yitirerek sembolik olarak varlıklarını sürdürüyorlar. Bu arada tabii kapitalizmin gelişmesi uluslaşma sürecini de başlatıyor ve ulusal devletlerin de ortaya çıkmasına yol açıyor. **Ulusal bilinç**, öncelikle kendi pazarını, yani sahip olduğu toprakları başka ülkelerin burjuvazisine karşı korumak isteyen burjuvazide oluşuyor. Bunun için sınırları kesin olarak belli olan ve koruma altına aldığı ulusal devletini kuruyor. Yalnız kapitalizmin biraz daha geriden gelişmeye başladığı Doğu Avrupa ve Rusya’da kapitalist devletler tek bir ulus devleti olarak değil de, bir ulusun egemenliği altında farklı ulusların da yer aldığı çok uluslu devletler olarak ortaya çıkıyor.

- Yalnız benim anlamadığım bir nokta var. Şimdi burjuvazi özgürlük, eşitlik, kardeşlik sloganıyla işçilerin, hatta yer yer köylülerin desteğini yanına alarak iktidarı ele geçiriyor. Okuduklarımdan hatırladığım kadarıyla bunlar 1600-1700’lü yıllarda yaşanıyor. Emperyalizm aşamasına gelinceye kadar yani 1890’lı yıllara kadar burjuvazi ilericiydi diyoruz. Oysa bu dönemde gelinceye kadar da işçiler alabildiğine sömürülüyor, 18-20 saatlere kadar çok pis, sağlıksız koşullarda hiç bir güvencesi olmadan köle gibi çalıştırılıyorlar. Halktan yüz binlerce insan salgın hastalıklardan, açlık ve sefaletten ölüyor. Şimdi bu burjuvazinin özgürlük, eşitlik, kardeşlik sloganıyla, onun ilericiliğiyle çalışmıyor mu?

- Haklısın Serpil. Yalnız meseleyi bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskısıyla, sömürüsüyle ele alırsan o zaman sınıflı toplumlar ortaya çıktıktan sonra tarihin her hangi bir kesitinde hiç bir sınıf ilerici rol üstlenmemiştir sonucuna gidersin. Mesela burjuvazi feodalizmi yıkmak için ayaklandığında dahi sömürücü durumundadır. İktidarı ele geçirmeden önce de çalıştırdığı işçileri sömürmüyor muydu? Ama şunda haklısın: feodalizmi yıkma aşamasında özgürlük, eşitlik, kardeşlik sloganını kullanmış bu sloganla feodal egemenlere karşı mücadelesinde halkı arkasına almıştır, ancak iktidarı ele geçirdikten sonra bu sefer egemen sınıf olarak kendisi zulüm uygulamaya başlamıştır. Yani ikiyüzlü, riyakardır. Ama zaten adı üstünde, burjuva demokratik devrimleri diyoruz; yani demokrasi, demokratik hak-

lar burjuvazi için vardır, halk yine ezilen, sömürülen durumundadır. Onların elde ettiği tek hak toprağa bağımlılıktan kurtulmaktır. Ama burjuvazi yine de ilerici konumdadır. Çünkü burada ilericilik ya da gericiliğin ölçüsü burjuvazi ile proletarya arasındaki ilişkilerde eşitlik, hakkaniyet, sömürünün az ya da çok olup olmaması değildir. O sefalet, yoksulluk, yoğun sömürü ortamına rağmen burjuvazi yeni düzeni, yani kapitalizmi dolayısıyla üretici güçleri geliştiren durumundadır. Kapitalizmin rekabet koşulları bilimde, teknolojiye ve pek tabii üretim araçlarında hızlı bir gelişme yaratır, üretim hızla toplumsallaşmaya başlar. Üretim araçlarının gelişmesi bunları kullanan işçi sınıfını da geliştirir. Üretici güçlerin gelişimi ve üretimin toplumsallaşması 1850'lere doğru ileride bilimsel sosyalizm kuramının oluşmasına esin kaynağı olacak ütöpik sosyalizm denilen ilk sosyalist düşüncelerin yani işçi sınıfı ideolojisinin de ortaya çıkmaya başlamasına yol açar. Bundan sonra burjuvazi ile hak, adalet arayan işçi sınıfı arasında sınıf savaşları giderek daha da şiddetlenir. Marks ve Engels, işçi sınıfının bu iki büyük önderi ise sosyalizmi bilimsel temellere oturturlar. Toplamların ve kapitalizmin gelişme yasalarını çözümler ve geleceğin yani sosyalist toplumun nasıl biçimleneceğini ortaya koyarlar. Onların görüşleri işçi sınıfı arasında hızlı bir bilinçlenme yaratır ve kendi iktidarlarını, geleceğin toplumunu kurmak için sağlam bir pusulaya sahip olurlar.

Şimdi burada önce serbest rekabetçi dönemin özelliklerine ve nasıl emperyalizme dönüştüğüne değinelim. Evet Ömer sen devam et istersen.

- Burjuvazinin ilk öncüllerini el zanaatkarları ve tüccarlar oluşturuyor. El zanaatkarları başlangıçta evde veya küçük atölyelerinde kendi başlarına veya aileleriyle basit üretim araçları ve insanların giyecek, ev aletleri gibi çeşitli ihtiyaçlarını üreten insanlardır. Bunlar ürettiklerini doğrudan kendileri müşterilerine veya tüccarlara satarlardı. Zamanla bunlar yanlarında giderek artan sayıda işçi ve kalfa çalıştırmaya başlarlar. Tabii işçi çalıştırmaya başlayınca işin içine artı değer yani işçilerin sömürüsü girer. Üretimi artırdıkça sömürü de artar ve bu küçük atölyeler giderek 3-5 kişinin daha sonra 5-10 ve daha fazla işçinin çalıştığı işletmelere dönüşmeye başlar. Tabii bu süreç feodalizm yıkılıp burjuvazi iktidara geldikten sonra çok daha hızlanır. Artık 40-50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmeler ortaya çıkar.

Şimdi başlangıçta pazar geniştir, üretilen metalara talep yüksektir, dolayısıyla talebin en çok olduğu üretim dallarında o malların üretimine soyunan da çok olur. Üretim talebin yüksek olduğu bu alanlarda hızla artmaya başlar. Başlangıçta talep üretilenden yani arzdan fazla olduğu için sorun yoktur. Üretilen metalar alıcı bulur. Bu dönem burjuvaziyle işçi sınıfının çelişkilerinin de nispeten yumuşak olduğu dönemdir. Ancak bir süre sonra yoğun üretim nedeniyle pazar doymaya, yani talep azalmaya başlar. Talep azalınca üretilen meta elde kalmaya başlar. Rekabet burada da devreye girer ve burjuvazi ürettiği malın elinde kalmaması için aynı malı üreten diğerlerinden daha ucuz satmaya başlar. Ama bu işin sonu yoktur, çünkü herkes kendi malı alınsın diye diğerlerinden daha ucuza satmak is-

ter. Öyle bir noktaya gelinir ki artık burjuvazi ürettiği maldan artı değer elde edemez noktaya gelmeye, yani kar edememeye başlar. Bu onun yıkımıdır. O zaman işçi ücretlerini düşürmeye ve işçi çıkarmaya başlar, bu aynı zamanda işsizliğin, yoksulluğun artması, burjuvaziyle işçi sınıfı arasındaki çelişkilerin keskinleşmeye başlaması demektir. Ama işçi çıkarma, işçi ücretlerini düşürme de bir çoğunu kurtarmaz ve iflaslar çoğalır. İflaslar bunalımın daha derinleşmesi demektir. Bu arada burjuvazinin bir kısmı başka üretim dallarında yatırıma yönelir. Bu dönemde sınıf çatışmaları da şiddetlenir, ayaklanmalar olur. Bu ayaklanmalar burjuvazi tarafından şiddet ve kanla bastırılır.

Bir süre sonra bu bunalım ve kaos dönemi sona ermeye başlar. Çünkü iflaslar ve düşürülen üretim nedeniyle pazara sürülen meta yani arz tekrar talebi karşılamamaya başlar ve tekrar başa dönülür. Yani üretim tekrar artırılır, yeniden yatırımlar yapılır, iş alanları açılır, işsizlik azalmaya başlar vs. şimdi bu durum kapitalizmin kaçınılmaz gelişme yasasıdır. Piyasayı belirleyen arz-talep dengesidir. Kapitalizmin bu kriz ve bunalım dönemleri 20-30 senede bir tekrarlanır. Ama buna rağmen bilimle birlikte teknoloji de gelişir. Üretimde daha ileri üretim araçları ve daha fazla işçi kullanılmaya başlanır. Kapitalizm büyümeye, gelişmeye devam ederken, bunalım dönemlerinde ayakta kalmayı başarabilen ve kapitalizmin yarattığı fırsatları iyi değerlendiren burjuvalar giderek güçlenirler. İleride tekelleri oluşturacak olan büyük işletmeler ortaya çıkmaya başlar.

Marks ve Engels kapitalizmin bu gelişmesini takip ederler ve giderek yoğunlaşan üretimle birlikte kapitalizmin gelişmesinin bir noktasında artık **mevcut üretim ilişkilerinin üretici güçlerin gelişiminin önünde engel olmaya başlayacağını**, yani tekelleşmeyle kapitalizmin ömrünü tamamlayacağını, **burjuvazinin ilerici misyonunun sona ereceğini**, devrevi kriz dönemlerinin sürekli bir kriz ve bunalıma dönüşeceğini, ve bunalım döneminin işçi sınıfının iktidarıyla sonuçlanacağını öngörürler. Burada artık kapitalizm ve burjuvazi eskiyi, işçi sınıfı ve onun ideolojisi, kuracağı sosyalist toplum ise yeniyi temsil etmektedir. Eski düzeni savunan burjuvazi gericileşirken, yeni düzeni savunan işçi sınıfı ilerici rol üstlenir.

Marks ve Engels'e göre devrim önce kapitalizmin en gelişmiş olduğu Avrupa ülkesinde başlayacak ve buradan tüm Avrupa'ya yayılacaktır. Marks ve Engels'in bu görüşü o günün koşullarında kapitalizmin gelişme seyrine göre yanlış değildir, ancak yanlış oldukları nokta yaşadıkları süreçte kapitalizmin öne sürdükleri sürekli bunalım dönemine girdiğini sanmalıdır. Marks ömrünün sonuna doğru bu konuda yanlış olduklarını anlar, hatta devrimin kapitalizmin daha az gelişmiş olduğu ama bunalımların daha derin yaşandığı Avrupa'nın doğusundaki ülkelere kayabileceğini söyler.

- Peki Marks'tan sonra tekelleşmeyle birlikte kapitalizm sürekli bunalım dönemine girmesine rağmen, tekelleşmenin yani emperyalizmin ilk ortaya çıktığı Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde neden devrim gerçekleşmiyor?

- İşte o noktada emperyalistleşme içsel bir olgu olarak gelişmiş kapitalist ülkenin sürekli bunalımının bir nedeni olur ve çöküşünü hazırlar, ama aynı zamanda gelişmekte olan kapitalist ülkeler ve sömürgeler için dışsal bir olgu olarak sömürünün bir aracı haline gelerek kapitalizmin bunalımını hafifletmesinin ve atlatmasının da bir nedeni haline gelir. Tabii Marks ve Engels'in daha sonra kapitalizmin böyle bir değişim ve gelişme göstereceğini bilebilmeleri için biraz kahin olmaları gerekirdi. Ama yine de Marks'ın devrimin en gelişmiş kapitalist ülkelerin dışında doğuya kayabileceğini söylemesi bir ölçüde böyle bir gelişme yaşanabileceğini de önceden sezebildiğini gösteriyor.

Kapitalizmin tekelleşmeyle birlikte geldiği en son aşamasını yani emperyalizmi bilimsel olarak tüm yanlarıyla ortaya koyan Lenin'dir. Ancak ondan önce de kimi burjuva ve Marksist iktisatçılar kapitalizmdeki değişimi ve tekelleşmeyi fark etmişler, bütünlüklü bir bilimsel sonuca varamazlar bile yaptıkları çeşitli araştırmalardan Lenin de yararlanma olanağı bulmuştur. Lenin, **"Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm"** adlı broşüründe, kapitalizmin bu son aşamasının özelliklerini alt başlıklar altında bilimsel veri ve istatistiklerle ortaya koyar. Bu arada kitabı okumayanlarınız da bunu okursa iyi olur. Şimdi başlıklar altında bunların neler olduğunu kısaca özetleyelim. Evet Selma burayı da sen anlat istersen.

- Lenin'in broşüründe emperyalizmi ele alırken izlediği sıralamaya göre gidelim. Zaten büyük ölçüde de onun bu broşüründen yararlanacağız.

I-ÜRETİMİN VE SERMAYENİN YOĞUNLAŞMASI, TEKELLERİN ORTAYA ÇIKMASI

Lenin kapitalizmin bu yeni aşaması için **"Sanayiın olağanüstü gelişmesi ve üretimin gittikçe daha büyük işletmelerde büyük bir hızla yoğunlaşması süreci, kapitalizmin en karakteristik özelliklerinden biridir"** diyor ve tekelleşmenin nasıl geliştiğine ilişkin çeşitli ülkelerden istatistiklerle örnekler veriyor.

Örneğin Almanya'da **"İşletmelerin yüzde 1'inden azı, toplam buhar ve elektrik gücünün dörtte üçünden fazlasını elinde bulundurmaktadır! Toplam işletmelerin yüzde 91'ini oluşturan 2,97 milyon küçük işletme (en çok beş ücretli işçi çalıştıranlar) toplam buhar ve elektrik gücünün sadece yüzde 7'sine sahiptir! Birkaç on bin büyük işletme her şeydir; milyonlarca küçük işletme ise hiçbir şey. 1907'de Almanya'da bin ya da daha fazla işçi çalıştıran işletmelerin sayısı 586 idi. Bunlar toplam işçi sayısının neredeyse onda birini (1,38 milyon), toplam buhar ve elektrik gücünün yaklaşık üçte birini (yüzde 32) kullanıyorlardı..."**

Lenin, Kuzey Amerika'da da kapitalizmin aynı gelişmeyi gösterdiğini tespit ediyor:

(...) **"Modern kapitalizmin bir başka ileri ülkesinde, Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde üretimin yoğunlaşması daha da hızlı gelişmektedir. ... 1904'te yıllık üretimleri 1 milyon dolar ve üstünde olan 1900 büyük işlet-**

me vardı (216.180 işletmenin 0,9'u); bu işletmelerin çalıştırdığı işçi sayısı 1,4 milyondur (toplam 5,5 milyonun yüzde 25,6'ı) ve yıllık üretimleri 5,6 milyardı (toplam 14,8 milyarın yüzde 38'i)."

Beş sene sonra yani 1909'da ise, "Ülkedeki bütün girişimlerin toplam üretiminin neredeyse yarısı, toplam işletmelerin **yüzde birinin** elindedir!

Lenin yaptığı bu araştırmalardan sonra şu sonuca varır:

"Buna göre tekellerin tarihinin en önemli sonuçları şöyledir: 1) 1860-1870: Serbest rekabetin gelişmesinde en yüksek nokta; tekeller belli belirsiz embriyonlar halindedir. 2) 1873 bunalımından sonra karteller önemli ölçüde gelişiyor; fakat hala istisnai ve kalıcı değil geçici olgular durumundadır. 3) 19. Yüzyılın sonunda görülen yükselme ve 1900-1903 bunalımı: Karteller bütün ekonomik hayatın temeli haline geliyorlar. **Kapitalizm emperyalizme dönüşmüştür.**

Karteller satış koşulları, ödeme vadeleri vs. üzerine anlaşmalar yapıyorlar. Pazarları bölüşüyorlar. Üretilen ürünlerin miktarını saptıyor, fiyatını belirliyorlar. Karları çeşitli işletmeler arasında bölüşüyorlar vs.

Almanya'daki kartel sayısı 1896'da yaklaşık 250 olarak; 1905 yılında ise 12.000 işletmeyi içine alan 385 kartel olarak tahmin edilmekteydi. ... Amerika Birleşik Devletleri'nde tröstlerin sayısı 1900'de 185, 1907'de 250 olarak tahmin edilmişti. (...) **Karteller ve tröstler, çoğu durumda bir sanayi kolundaki toplam üretimin onda yedisi ya da sekizini ellerinde toplamaktadır.**

(...) Rekabet tekele dönüşüyor. Bunun sonucu, üretimin toplumsallaşmasında dev bir ilerlemedir. Özellikle teknik buluşlar ve yetkinleşmeler süreci de toplumsallaşmaktadır.

Bu durum, birbirini tanımayan ve bilmeyen bir pazar için üretim yapan dağınık patronların o eski rekabetinden çok farklıdır. Yoğunlaşma şimdiden öyle ilerlemiştir ki, herhangi bir ülkedeki ya da bir çok ülkedeki, hatta, daha sonra göreceğimiz gibi, bütün dünyadaki hammadde kaynaklarının (örneğin demir rezervlerinin) yaklaşık bir hesabını yapmak mümkün olmaktadır. Mesele sadece hesap yamakla kalmıyor, aynı zamanda bütün bu kaynaklar dev tekeller tarafından ele geçiriliyor ve bir elde toplanıyor. Pazarın tahmini bir hesabı yapıldıktan sonra bu pazar birlikler arasında yapılan sözleşmelerle 'paylaşılır'. Kalifiye işgüçleri tekelleştirilir, en iyi mühendisler işe alınır, ulaşım araçları ele geçirilir. -Amerika'da demiryolları, Avrupa ve Amerika'da denizcilik işletmeleri- Kapitalizm, emperyalizm aşamasında, üretimi en kapsamlı toplumsallaşmasının eşiğine götürmekte, kapitalistleri deyim yerindeyse bilinç ve iradeleri dışında, tam serbest rekabetten tam toplumsallaşmaya geçişi temsil eden yeni bir toplumsal düzene çekmektedir. Üretim toplumsallaşıyor, fakat mülk edinme özel kalmaya devam ediyor. Toplumsal üretim araçları küçük bir azınlığın mülkiyetinde kalıyor. Şeklen kabul edilen serbest rekabetin genel çerçevesi varlığını sürdürüyor ve bir avuç tekellecinin halkın geri kalan kısmı üzerindeki baskısı yüz kez daha ağır, daha hissedilir ve daha dayanılmaz hale geliyor."

Emperyalizm dediğimiz olayın temeli esasında işte kapitalizmdeki bu

tekelleşmedir. Ancak bunun yanında başka değişik özellikleri de ortaya çıkar. Onlara da isterseniz kısaca değinelim. Bunlardan biri bankaların bu süreçteki yeni işlevlerinde ve ortaya mali oligarşinin çıkmasında görülür.

II-BANKALARIN YENİ ROLLERİ VE MALİ OLİGARŞİ

Bankalar ilk ortaya çıktıklarında bir nevi aracı durumundadırlar. Ödemelerde aracılık ederler, topladıkları paraları burjuvazinin hizmetine vererek atıl durumdaki parayı sermayeye çevirirler. Ancak kapitalizmin gelişmesiyle birlikte bankaların işlevi, yapısı da değişmeye başlar. Lenin bankaların bu yeni rolü için şöyle diyor:

"Bankacılık geliştiği ve az sayıda kuruluşun elinde yoğunlaştığı ölçüde, bankalar mütevazı araçlar olmaktan çıkıp, bütün kapitalistlerin ve küçük girişimcilerin bütün para sermayelerini ve belli bir ülkenin ya da bir çok ülkenin üretim araçlarını ve hammadde kaynaklarının büyük kısmını ellerinde tutan güçlü tekellere dönüşürler. Çok sayıda mütevazı aracın böyle bir avuç tekellere dönüşmesi, kapitalizmin kapitalist emperyalizme dönüşmesinin temel süreçlerinden birini oluşturur."

Bankaların tekelleşmesi üzerine Lenin şöyle bir örnek veriyor:

"1909 sonunda 9 büyük Berlin bankası, kendilerine bağlı kuruluşlarla birlikte 11,276 milyar mark, yani toplam Alman banka sermayesinin yaklaşık yüzde 83'ünü idare etmekteydi. Kendisine bağlı bankalarla birlikte 3 milyar markı idare eden Deutsche Bank, Prusya Demiryolları İdaresi'nin yanında Eski Dünya'nın en büyük ve en ademi merkezileşmiş sermaye birikimidir."

Böyle büyük bir sermaye gücünü elinde tutan bankalar kredi ve faiz sistemini kullanarak, elindeki sermayeden yararlandırıp, yararlandırmamakla kapitalistler üzerinde denetim kurmaya, onları kontrol etmeye başlar, hatta karlarını belirleme gücünü elde ederler. Bütün kapitalistleri, toplumun ticari ve endüstriyel faaliyetlerini kendilerine bağımlılaştırırlar. *"Her halükarda, bütün kapitalist ülkelerde, bankacılık yasaları ne olursa olsun, bankaların sermaye yoğunlaşması ve tekellerin oluşması sürecini muazzam ölçüde hızlandırdığı ve güçlendirdiği açıktır."*

Mali sermayenin oluşumunu ise Lenin şöyle özetliyor:

"Üretimin yoğunlaşması, bunun sonucu olarak tekeller, sanayi ile bankaların kaynaşması ya da iç içe geçmesi-işte mali sermayenin oluşum tarihi ve bu kavramın içeriği budur".

Kapitalizmde tekelleşme sonuç olarak sanayi sermayesi ile banka sermayesinin iç içe geçmesine ve bu mali sermayeyi denetiminde bulunduran küçük bir azınlığının yani **mali oligarşinin** ortaya çıkmasına yol açar. Emperyalist ekonominin esas efendileri işte bu banka sermayesi ile sanayi sermayesinin iç içe geçerek oluşturduğu mali sermayeyi kontrol eden mali oligarşi diğer bir adıyla **finans oligarşisidir**.

- Sabancı'ların, Koç'ların, hatta biraz palazlanan bir kapitalistin hemen neden kendi bankasını kurduğu ya da bir bankaya ortak olduğu daha iyi

anlaşıyor şimdi.

- Elbette ne kadar büyük mali sermayeyi kontrol edebilirsen onun sayesinde çok daha büyük bir sermayeyi de kontrol altına alabilirsin. Halkımız hani der ya “para parayı çeker” diye, ona benziyor. *“Yönetici ana şirketi, ana şirket tali şirketleri, onlar da kendilerine bağlı torun şirketleri vs. denetler, öyle ki, fazla büyük olmayan bir sermaye ile üretimin dev alanlarına hükmetmek mümkündür; çünkü denetim için sermayenin yüzde 50’sine sahip olmak yetiyorsa, yöneticinin, şirkete bağlı torun şirketlerin 8 milyonluk sermayesini denetleyebilmek için 1 milyona sahip olması yeter. Bu birbirine geçme durumu daha da ilerlediğinde, -bu 1 milyonla- 16 milyonu, 32 milyonu vs. denetleyebilir”*

Lenin ise *“gerçekte, bir anonim şirketin işlerine egemen olmak için hisselerin yüzde 40’ına sahip olmanın yettiğini”* söylüyor. Hatta bu oran bugün hisse senetleri küçük parçalara bölünüp çok daha geniş kesimlere dağıtıldıkça çok daha düşük bile olabiliyor. Çünkü küçük hisselerle sahip yüzlerce hatta binlerce kişinin biraraya gelmesi genellikle mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla diyelim ki yüzde 30-40 hisseye sahip olanlar şirketin yönetim kuruluna kendilerini rahatlıkla seçtirmektedirler. Ana şirketin yönetim kurulunu elinde bulunduran bu hisse sahipleri de ana şirkete bağımlı olan onlarca hatta yüzlerce daha küçük şirketleri kontrol edebilmektedir.

- Bazen duyuyoruz mesela Sabancı falan şirketlerinden bazılarının hisse senetlerini satışa çıkarıyor, tabii bunu *“halka açıyoruz”, “halkı sermayemize, karımıza ortak ediyoruz”* falan diye ballandırarak, allayıp pullayarak yapıyorlar. Aslında tabii bu bir kandırmaca, böylece hisse senetleri sayesinde piyasadan para topluyorlar. Topladıkları bu parayı sermaye olarak kullanıp sattıkları hisse senetleri karşılığı dağıtacakları kar payının belki yüzlerce kat fazlası yeni karlar ediyorlar.

- Evet o da işte burjuvazinin sermayesini hiç bir çaba harcamadan oturduğu yerden büyütmesinin bir yöntemi. Nasıl olsa şirketin yönetimi yine kendisinde, her şeye kendisi karar veriyor. Hisse senetlerini alanların çoğu şirketin ne kadar kar edip etmediğini bilmez bile. Zaten şirket defterlerinin gerçeği ne kadar yansıttığı malum. Zarar ya da kar etmedi gösterip hiç kar payı dağıtmamak bile mümkün.

- Lenin yine diyor ki; *“Ancak ‘iştirakler sistemi’ sadece tekellilerin gücünü muazzam artırmaya hizmet etmez, ayrıca onlara, hiçbir ceza korkusu olmaksızın her türlü karanlık ve kirli işleri yapma, halkı oyuna getirme olanağı sağlar, çünkü resmen, yasalara göre, ‘ana şirket’in yöneticileri, bu ana şirkete ‘bağlı’ şirketin işlerinden sorumlu değildir, o ‘bağımsız’dır, onun aracılığıyla her türlü dolap ‘çevrilir’”*. Mesela ana şirketi bulaştırmadan kendilerine bağımlı hale gelmiş yan şirketler aracılığıyla her türlü kaçakçılık, spekülörlük, kara para aklama, yolsuzluk, mafyacılık işlerini de yaparlar.

Lenin bu gelişmelerin Rusya’daki yansımaları da şöyle anlatıyor: *“Böylece kapitalist tekellerin kurulmasıyla bağıntılı olarak bankaların sanayi sermayesiyle kaynaşması Rusya’da büyük ilerlemeler kaydetmiştir”*.

Bir kaç elde toplanmış ve fiilen tekелci olan mali sermaye, şirket kuruluşlarından, emisyonlardan, devlet borçlarından vs. çok büyük ve gittikçe artan karlar elde etmekte ve bütün toplumu tekелciler yararına haraca kesecek finans oligarşisinin egemenliğini sağlamlaştırmaktadır.”

“Mali sermayenin, sermayenin öteki çeşitlerinin tümü üzerindeki üstünlüğü, rantiyenin ve mali oligarşinin üstünlüğü, mali açıdan güçlü bir kaç devletin üstünlüğü anlamına gelmektedir. (...) İngiltere ve Fransa, en eski kapitalist ülkelerdir ve daha sonra göreceğimiz gibi, en fazla sömürgeye sahiptirler; diğer ikisi, ABD ve Almanya ise, gelişme hızı ve kapitalist tekelin üretimde yaygınlık derecesi itibarıyla en ileri olan ülkelerdir. Bu dört ülke toplam olarak 479 milyar frank, yani dünya mali sermayesinin neredeyse yüzde 80’ine sahiptir. Dünyanın diğer ülkelerinin neredeyse tümü, bu uluslararası banker ülkelere, dünya sermayesinin bu dört ‘direği’ne şu ya da bu biçimde borçlu durumdadır ya da haraç vermektedir.”

Lenin, bu tespitleri 1900 yıllarının başında yapıyor, daha sonra bu ülkelere irili ufaklı başka bazı emperyalist ülkelere ekleniyor ama esas olarak 2. Paylaşım savaşından sonra yani 1945’lerden sonra ABD çok daha büyük bir güce ulaşarak dünya mali sermayesini birinci dereceden kontrol edebilecek konuma yükseliyor. Ardından da Almanya ve Japonya gibi ülkeler geliyor. Şimdi de tekelleşmenin ortaya çıkardığı başka bir gelişmeye, sermaye ihracına kısaca değinelim.

III-SERMAYE İHRACI

Tekel öncesi, yani serbest rekabetçi kapitalizm döneminde de burjuvazi elbetteki daha çok kar etmek için üretilen metayı, aynı metayı henüz üretemeyen veya az üreten ülkelere de ihraç ediyordu. Ancak üretimin devasa adımlarla yoğunlaşması ve tekelleşmeyle birlikte ileri kapitalist ülkelerde yatırıma dönüştürülemeyen, atıl hale gelen bir sermaye fazlası ortaya çıktı. Burjuvazi karını az tutarak, bu sermaye fazlasını yoksul halkın durumunu iyileştirmek için kullanabilir ama burjuvazi bunu asla yapmaz. İnsanlar açlıktan, yoksulluktan, salgın hastalıklardan kırılabilir o hep daha fazla kar etmeyi düşünür. Onun için elinde birikmeye başlayan bu sermaye fazlasını kendisine kar getirecek bir yatırıma dönüştürme yolu arar. Bunun yolunu da kendisinden daha az gelişmiş kapitalist ülkelere ve sömürgelerine sermaye ihraç ederek bulur. Tabii bu meta ihracının ortadan kalktığı anlamına gelmiyor. Sermaye ihracı bu emperyalistleşme döneminin ayırt edici yeni bir özelliği olarak ortaya çıkıyor.

Burjuvazi bunu iki yolla yapar. **Birincisi**, borç para vermektir. Böylece verdiği borca karşılık aldığı faiz yani haraç ona yeni bir kar alanı açar. Öte yandan borç verirken *“ben sana bu borcu veriyorum ama vereceğin faiz dışında buna karşılık ayrıca sen benden şu malları da alacaksın”* dayatmasında bulunur. Böylece bu ülkeye sermaye ihracının yanında meta ihracını da artırarak ikili bir kar elde etme olanağı bulur. Eğer Türkiye’nin de emperyalist ülkelerle yaptığı borç anlaşmalarına bakarsanız bunu açıkça görürsünüz. Borç antlaşmaları özellikle gümrük duvarlarının olduğu dönem-

lerde hep ticaret anlaşmalarıyla birlikte gündeme gelmiştir. Bu genellikle hala da böyledir. Öyle ki bir bakarsınız ülkede fazlasıyla üretilen, ihtiyaç duyulmayan bir ürün bile emperyalist ülkelerden ithal edilmeye başlanır. **İkinci yöntem** ise, az gelişmiş kapitalist ülkelere ve sömürgelere doğrudan üretim yapmak amacıyla sermaye yatırımı yapmaktır. Bu ülkelerdeki ucuz işgücü ve hammadde tekелci burjuvazi için ayrı bir avantajdır.

“...sermaye ihracı ihracatçı ülkelerdeki gelişmeyi bir parça durdurma eğilimi taşısa da, bunun ancak tüm dünyada kapitalizmin genişlemesi ve derinleşmesi pahasına gerçekleştiği ortadadır. (...) Mali sermaye tekeller dönemini yaratmıştır. Tekeller ise her yere tekелci ilkeleri taşıyorlar. Serbest pazarda rekabetin yerini karlı bir iş anlaşması yapmak için ‘ilişkiler’in kullanılması alıyor. ... Sermaye ihracı meta ihracını geliştirmenin bir aracı haline gelmektedir. (...) Böylece mali sermaye, sözcüğün tam anlamıyla, ağlarını dünyanın bütün ülkelerine yaymaktadır. Sömürgelerde kurulan bankalar ve bunların şubeleri bu hususta önemli bir rol oynamaktadır.”

IV-DÜNYA PAZARININ TEKELCI KAPİTALİST BİRLİKLER TARAFINDAN PAYLAŞILMASI

Tekeller gelişip büyüdükçe ülke üretiminin ve pazarının büyük bölümünü veya tamamına yakını aralarında anlaşarak ele geçirmeye başlarlar. Ancak bu ele geçirme sadece ülke pazarının sınırlarıyla kalmaz. Aynı süreçte tekeller dünya pazarlarını da oluştururlar ve uluslararası karteller oluşturarak dünya pazarını aralarında paylaşırlar. Mesela elektrik sanayiinde Alman tröstü **AEG** ile Amerikan tröstü **General Elektrik** dünya pazarına egemendir. Aralarında yaptıkları anlaşma ile dünya pazarını paylaşmışlardır. 1904 yılında AEG tröstünün bünyesinde 200 civarında şirket vardır. Bunların içinde kablo, yalıtkan malzeme, elektronik eşyadan, dayanıklı tüketim eşyalarından, otomobil ve uçağa kadar çok çeşitli mallar üreten 16 imalat şirketi vardır. Dünya pazarında elektrik sanayi dalında bunlardan bağımsız başka bir şirket yaşama şansı bulamamıştır. General Elektrik (GEC) ABD ve Kanada pazarını, AEG ise Almanya, Avusturya, Rusya, Hollanda, Danimarka, İsviçre, Türkiye ve Balkan pazarlarını elde eder. Tabii bu, dünya pazarını genişledikçe, askeri-ekonomik güç dengelerinde oynamalar oldukça değişikliğe uğrar.

Benzer gelişmeler diğer pek çok sanayi dalında da görülür. Örneğin 1907’lerde ABD petrol tröstü **Rockefeller** ile Hollanda-İngiltere petrol tröstü **Shell** arasında dünya pazarını paylaşmak için kıyasıya bir rekabet yaşanır. Yine çelik, ulaşım sektöründe, denizcilikte de aynı gelişmeler ortaya çıkar. Dev gemi filoları oluşturan denizcilik tröstleri dünya limanlarını aralarında paylaşırlar. Örnekleri çoğaltmak mümkün ancak gerek yok herhalde. Buradan çıkaracağımız sonuç şu; tekellerin ortaya çıkmasıyla beraber dünya pazarları da bu tekeller tarafından paylaşılmaya başlanıyor. Bu alanda belli aralıklarla rekabet yaşansa da genellikle bu paylaşım tekeller arasında yapılan anlaşmalarla sonuca bağlanıyor. Ama bu aralarında bir daha hiç rekabet ortaya çıkmayacak anlamına gelmiyor elbette.

V-BÜYÜK KAPİTALİST GÜÇLER ARASINDA DÜNYA TOPRAKLARININ PAYLAŞILMASININ TAMAMLANMASI

Kapitalizm tekelleşme aşamasına geldiğinde, kapitalist devletler tarafından dünya üzerinde işgal edilmemiş, sömürgeleştirilmemiş toprak kalmamıştır. Lenin bu durumu şöyle özetliyor: *"İlk kez olarak dünya paylaşılmış durumdadır, öyle ki, bundan sonra ancak yeni paylaşımlar söz konusu olabilir, yani sahipsiz toprakların 'ele geçirilmesi' değil, toprakların bir 'sahip'ten ötekine geçmesi."*

- Sanıyorum Lenin buradan yani dünya topraklarının paylaşılmasının tamamlanmasının ve sömürgeciliğin yeni paylaşımlar için savaşımlara yol açacağı sonucuna gelmek istiyor değil mi?

- Evet, hatırlarsanız daha önce tekeli sermayenin elinde biriken sermaye fazlasını, diğer az gelişmiş kapitalist ülkelere ve sömürgelere aktararak sömürsünü sürdürmek için yeni olanaklar yarattığını söylemiştik. Şimdi bunu yapamazsa yani kapitalizm üretimini sürekli artırıp kendini yenileyemezse çöküşe gideceğini söylemiştik. Tabii artırdığı üretimini de satacak pazar bulması gerekir. Bunun için özellikle kapitalist devletler **1850**'lerden sonra hızlanan bir biçimde sömürge fetihlerine başlıyorlar. Amaç bu sömürgelerin yeraltı, yerüstü kaynaklarına el koyarak alabildiğine sömürmek, kapitalizmi güçlendirerek rakipleri karşısında üstün duruma geçmektir. Bu süreç 1876'dan sonra ise iyice hızlanıyor. Mesela **1876**'da dört büyük devletten **Almanya, ABD, Japonya**'nın henüz hiç sömürgesi yoktur, **Fransa**'nın ise yok denecek kadar azdır. Ancak bu ülkeler bu tarihten sonra **1914** yılına kadar sömürge edinmeye başlarlar. Ancak sömürgelerin dağılımı da kapitalist ülkelerin gelişme düzeyleri ve güçleriyle orantısız olur. Tabii bu da ileriki süreçte sömürgeler için savaşın da en önemli nedenlerinden biri olacaktır. Lenin, bunun neden böyle olacağını şöyle açıklıyor:

"Tekellere, rakipleriyle giriştikleri mücadelede (...) başarı olanağını, ancak ve yalnız sömürgelere sahip olmak sağlar. Kapitalizm ne kadar gelişmişse, hammadde eksikliği kendini ne kadar hissettirirse, rekabet ve dünyada hammadde kaynakları için mücadele ne kadar şiddetliyse, sömürge elde etme mücadelesi o kadar amansızdır. (...) Sermaye ihracının çıkarları da sömürgelerin fethedilmesini dayatmaktadır; çünkü tekeller kurarak bir rakibi saf dışı bırakmak, bir siparişi üstlenmek, gerekli 'ilişkileri' sağlamlaştırmak, sömürge pazarında daha kolay olmaktadır (hatta ancak böyle mümkündür).

Mali sermaye temelleri üzerinde yükselen ekonomi-dışı üstyapı, onun politikası ve ideolojisi, sömürge fetihleri güdüsünü artırmaktadır. 'mali sermaye özgürlük değil, egemenlik ister' diyor Hilferding, çok doğru olarak."

Bu arada sömürge edinme çabasına ekonomik nedenlerin yanında toplumsal nedenler de etken olmaya başlar. Kapitalist devletlerde yoğun sömür altında ezilen halklar patlama noktasındadır ve gelişen işçi hareketi burjuvazinin düzenini tehdit eder boyutlara ulaşmaktadır. Dolayısıyla içerde biraz olsun sömürüyü hafifletmek ama bu sömürün yükünü de başka yerlere aktarmak gerekir. Tabii bunu sağlayabilecek tek şey de sö-

mürgelerdir. Sömürgesi olmayan veya az olan ise bu durumda rakipleri karşısında ve toplumsal düzeni koruma konusunda dezavantajlı durumdadır. Bu da sömürge elde etme hırsını kamçılayan bir faktör oluşturur.

- Evet arkadaşlar emperyalizm dediğimiz olgunun ortaya çıkışı ve 1900'lü yılların başındaki ekonomik sonuçları özet olarak böyledir. Dersimizi bugünlük burada keselim haftaya aynı konuyu çeşitli açılardan ele alarak işlemeye devam ederiz.

SINIF SÖZLÜĞÜ

→ **ANONİM ŞİRKET:** Anonim şirkette, şirketin sermayesi küçük parçalara bölünmüştür. Bu, 100, 500, 1000 ve çok daha fazla parça da olabilir. Her parça bir hisseyi oluşturur. Herkes elindeki pay, yani hisse kadar şirket yönetiminde söz sahibidir. Yönetim kurulu hisse sahiplerinin, yani ortakların oylarıyla belirlendiği için bu durumda tabii elinde en çok hisse bulunduran da bu oran kadar yönetimde güç sahibi olur. Tabii en çok hisseye sahip olanda hep tekeli burjuvazi olur. Anonim şirketler tekel öncesi dönemde de vardı. Ama esas olarak tekelci kapitalizm döneminde tekelci burjuvazi güçlenmesinin ve sömürsünü katlayarak büyütmesinin temel dayanakları oldu. Çünkü şirket yönetimini ele geçiren diğer hisse sahiplerinin paylarını da kullanma olanağını elde ediyordu.

→ **KARTEL:** Aynı malı üreten sanayiciler arasında veya aynı malın üretilmesi için gerekli malları üreten sanayiciler arasında rekabeti ortadan kaldırarak tekel kurma ve daha çok kar sağlama amacıyla gerçekleştirilen anlaşma. Örneğin, petrol üreten çeşitli şirketlerin biraraya gelip anlaşarak ortak petrol fiyatlarını, üretimin miktarını, satış koşullarını belirlemeleri, ülke veya dünya pazarını aralarında paylaşmaları gibi. Şirketler birbirlerinden bağımsızdırlar. Onları birbirlerine bağlayan tek şey aralarında belli bir süre için yapmış oldukları anlaşmadır.

→ **TRÖST:** Aynı sanayi dalında veya çok farklı sanayi dalındaki çeşitli şirketlerin tek bir yönetim altında toplanmasıdır. Burada şirketlerin birbirinden maddi ya da hukuksal anlamda hiçbir bağımsızlıkları kalmaz, birbirleriyle tam anlamıyla kaynaşmışlardır. Bir çok şirketin böyle tek bir yönetim altında birleşmesi tröste pazarda geniş bir hakimiyet alanı kazandırır, pazara diledikleri gibi egemen olma gücü elde ederler. Üretim yaptıkları alanlara göre veya bileşiminde bulunan şirketlerin yapısına göre çeşitli isimler alırlar.

→ **KONSORSİYUM:** En büyük ve gelişmiş tekel biçimidir. Çeşitli sanayi kollarındaki şirketleri, bankaları, ulaştırma ve sigorta şirketlerini biraraya getirerek birbirine bağımlı kılar. Bir anlamıyla tekellerin tekeli. Her türlü rekabeti ortadan kaldırarak fiyatları istediği gibi belirleme olanağı bulur. Uluslararası büyük ihaleleri genellikle bunlar yaparlar.

Emperyalizm - 2

- Arkadaşlar geçen dersimizde emperyalizmin neden ve nasıl ortaya çıktığını anlatmaya çalıştık. Meseleyi esas itibariyle gelişen kapitalizmin tekelleşmesi boyutuyla yani ekonomik açıdan ele almıştık. Şimdi konuyu farklı boyutlarıyla, bu tekelleşmenin ortaya çıkardığı siyasi sonuçlar açısından ele alarak işlemeye devam edelim. Lenin, kapitalizmin ulaştığı en üst aşama olarak belirlediği emperyalizmin tarihsel açıdan yerini şöyle ifade ediyor: **“Emperyalizm, kapitalizmin özel bir tarihsel aşamasıdır. Bu özellik üçlüdür: Emperyalizm: 1) tekelci kapitalizmdir; 2) asalak ve çürüyen kapitalizmdir; 3) can çekişen kapitalizmdir.”**

Tekelleşme üzerinde epeyce durmuştuk zaten. Ama yine de kısaca özetleyip birkaç farklı noktaya da değinmekte fayda var sanıyorum. Ne demiştik? Binlerce işçiyi çalıştıran dev işletmeleri bir bütün halinde **holding, kartel, tröst, konsorsiyum** gibi çeşitli adlar altında birleştiren tekeller toplam üretimin önemli bir bölümünü üreten durumuna gelirler. Hammadde kaynaklarını ve pazarları ele geçirerek aralarında paylaşırlar. Bilim ve teknolojiyi kendi denetimlerine alırlar. En iyi mühendisler, bilim adamları, teknik elemanlar vs. tekellere hizmet eder hale gelir. Büyük bankalar ülkedeki para piyasasını denetim altında tutabilecek güce ulaşırlar. Banka sermayesi ve sanayi sermayesinin iç içe geçip bütünleşmesiyle ortaya çıkan mali oligarşi ülke ekonomisini kontrol eden tek güç haline gelir. Bu güç aynı zamanda devletin işlevinde de değişikliğe neden olur. Şimdi, bu nasıl bir değişikliktir, dersimize buradan devam edelim.

- Kısaca şöyle özetleyebiliriz: Kapitalizm tekelleştikçe, tekellerin devletin yönetim organları üzerindeki etkinliği, belirleyiciliği de artar ve sonuçta ekonomideki mali oligarşinin diktatörlüğü devlet üzerinde de tümüyle egemen hale gelir. Yani eski kapitalist burjuva devlet **tekelci devlete** dönüşür. Devletin tüm fonksiyonları artık tekellerin çıkarlarına göre, onlara hizmet edecek şekilde düzenlenir.

Mesela, devlet yüksek **gümrük duvarları, kota** uygulamaları ile ithal mallara karşı tekellerin çıkarını kollar. Yani şimdi yine “serbest piyasa ekonomisi” falan diyorlar ya aslında öyle bir serbestlik falan yoktur. Bunları tekellerin sömürsünü kolaylaştırmak halkı da bu sözlerle uyutmak için söylüyorlar. Öte yandan halktan toplanan vergilerin önemli bir bölümü **“yatırımları teşvik primi”** adı altında tekellere aktarılır. Meta ihracatını artırmaları ve uluslararası pazardaki paylarını genişletmeleri için **“ihracatı teşvik primleri”**, düşük faizli **“ucuz krediler”** verilir. **“Vergi muafiyetleri”** tanınır. İflasın eşiğine gelen tekeller devlet desteği ile kurtarılır. Mesela vergi borçları silinir. Varsa başka borçları uzun vadeli bir ödeme takvimine bağlanır. Yeni krediler verilir.

Devletin tekellerin devletine dönüşmesi işçi sınıfının, köylülerin ve tüm

halkın daha kolay ve daha çok sömürülmesini de beraberinde getirir. Çıkarılan yasalarla, devletin askeri, polis gücünün halka baskı aracı olarak kullanılması ve daha bir çok araçla tekellerin sömürüsü artırılır. Sömürünün bu şekilde artırılması ve devletin tekellerin hizmetine girerek üretimin çok daha hızlı bir şekilde toplumsallaşmasını sağlaması sınıf çelişkilerinin daha da derinleşmesine yol açarak devrimin maddi zeminini de güçlendiren bir etken oluşturur.

- Yalnız benim anlamakta zorluk çektiğim bir şey var Selim Abi. Kapitalizmin emperyalizm aşamasına ulaşmasıyla hem sömürü ve yoksullaşma daha da artmıştır diyoruz ama hem de bakıyoruz emperyalist ülkelerde halkın durumu serbest rekabetçi dönemden yani emperyalizmden önceki durumdan daha iyi. Bu çelişkili bir durum değil mi?

- Doğru, ilk bakışta böyle bir çelişki var gibi gözüküyor ama değil. Şöyle: Eğer tekelleşme ulusal pazarla sınırlı kalsaydı bu gerçekten emekçi halk için korkunç bir yoksullaşmayı da beraberinde getirirdi. Ama aynı zamanda devrimin koşullarını da çok daha hızlandırır ve sonuçta emperyalist devletin yıkımına neden olurdu. Ama geçen dersimizde de anlatmıştık tekelleşme ve sömürü ulusal pazarla sınırlı kalmadı. **Emperyalizm uluslararası bir nitelik kazanarak tek bir dünya sistemi haline geldi.** Yani tekeller sömürge ülkeleri de emperyalizme bağımlı hale getirerek tüm ülke ekonomilerini emperyalist ekonomik sistemin birer parçası, halkası durumuna getirdi. Dolayısıyla emperyalizm çağında **tek tek ulusal ekonomilerden ve ulusal pazarlardan** söz etmek mümkün değildir. Bu tekellere sömürüyü eşitsiz olarak dağıtma olanağı da sağlar. Yani emperyalist bir ülke sömürüsünü sömürge ve yeni-sömürgelerinde çok daha fazla yoğunlaştırırken kendi ülke halkına üretimden sömürge ülke halklarına göre daha fazla pay verebilme olanağını elde eder. İşte bu durum sömürge ve yeni-sömürge halklarıyla emperyalist ülke halkları arasında aynı ekonomik sistemin parçalarını oluşturmalarına rağmen aralarında çok farklı bir gelir düzeyi yani satın alma gücünün meydana çıkmasına yol açar. Ama bu da elbette tek elci burjuvazi böyle istediği için olmaz. İşçi sınıfı ve emekçi halkların mücadeleleriyle kazanılmıştır bu haklar. Sadece alım gücü açısından değil bugün bu ülkelerde gördüğümüz tüm diğer ekonomik-sosyal-demokratik haklar açısından da bu böyledir. Özellikle de birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra devrimlerin gündeme gelmesi tekellerin devrim korkusunu daha büyütmüş ve en azından kendi ulusal pazarlarını korumak, devrimi engellemek için kendi ülke halkına daha tavizkar davranmak zorunda kalmıştır. Yoksa ona kalsa sömürgelerindeki sömürüsünün aynısını kendi ülke halklarına da uygulamak ister. Kaldı ki emperyalist ülkelerdeki halkın geçmişe oranla durumlarında bir iyileşme olduğu görülse de bu onların daha öncekinden az sömürüldüğünü de göstermez.

- O nasıl oluyor Selim Abi, 100 sene önceki durumla bugünkü durumları arasındaki fark açık olarak görülüyor.

- Peki ben sana bir örnek vereyim. İki ayrı atölyede iki ayrı işçiyi düşü-

nün. İkisi aynı şeyi üretsın. Ancak biri modern üretim aletleri kullanarak 8 saatte 10 gömlek üretilip işgücünün karşılığı olarak 2 gömleğin fiyatına eşit bir ücret alsın ve bu işçiyi bugün çalışan bir işçi olarak kabul edin, diğeri ise çok daha geri bir teknik kullanarak aynı gömlekten 5 adet üretsın ve o da işgücünün karşılığı olarak 1 gömlek fiyatının karşılığı ücret alsın, onu da 100 sene önce çalışan bir işçi olduğunu farzedin. Şimdi 2 gömlek fiyatının karşılığı ücret alan bugünkü işçinin alım gücü elbette diğeri göre artmış olacaktır. Ancak aynı işçi patron için 8 gömlek üretmişken diğeri 4 gömlek üretmiş olacaktır. Eğer bir gömlek diyelim ki 10 lira olsa şimdiki işçi patron için 80 liralık bir artı değer yaratmışken, diğeri 40 liralık bir artı değer yaratmış olurdu.

- Ama bu hesabı yaparken gömlek fiyatlarını hiç değişmemiş gibi kabul etmiyor musun Selim Abi? Mesela eğer gömlek fiyatları eskisine göre yarı yarıya ucuzlamışsa her iki işçinin aldığı ücret de, yarattığı artı değer de yine eşit olmaz mı? Biliyorsunuz teknoloji kullanımı gelişip üretim yoğunlaştıkça bu üretilen metanın birim fiyatında da ucuzlamaya yol açar.

- Doğru ama bu ucuzlama hiç bir zaman artırılan üretim oranına paralel bir ucuzlama olmaz. Öyle olursa bu tekellerin karının sabit kalması demektir ki bu da durgunluğu, giderek kapitalizmin bunalımının derinleşmesini ve çöküşe gitmesini getirir. Oysa tekeller her sene karlarını yani el koydukları artı değeri büyütürler. Ama şu var tabii tekeller karlarının büyük bir bölümünü kendi iç pazarlarında sattıklarından çok, diğer ülkelere sattıkları metadan ve sermaye ihracından elde ederler. Ama bu iç pazar da sömürünün eskiye göre azaldığı anlamına da gelmez. Aksine teknelci burjuvazi emperyalist ülke halkları üzerindeki sömürsünü de sürekli artırma yoluna gider.

Dikkat edin sosyalist sistemin çözölüp dağılmasından bu yana son 10-15 senedir emperyalist ülkelerde mücadeleyle kazanılan haklar sürekli geri alınmaya çalışılıyor. Avrupa ülkelerinin büyük çoğunluğunda "sol", "sosyalist" maskeli hükümetler olduğu halde bütçede eğitime, sosyal haklara ayrılan paylarda sürekli kısıtlamaya gidiyorlar. Üretimin artması, maliyetin ucuzlaması ve işsizliğin büyümesine rağmen burjuvazi iş saatlerinin azaltılması talebine karşı bütün gücüyle direniyor hatta eskiden olduğu gibi tekrar cumartesileri bile çalışılmasını istiyor. **Part-time**, yani süreklilik arz etmeyen çalışma sistemini geliştiriyor. Sendikasılaştırma için büyük çabalar harcıyor. Her gün izliyoruz grevler, protestolar eksik olmuyor. En son Fransa ve Almanya'da işsizler bile ayaklandı.

Peki emperyalist hükümetler bu hak gasplarını yapma cesaretini nereden alıyorlar? Çünkü sosyalizm prestij kaybına uğramış, emperyalizm moral üstünlüğü ele geçirmiş, bu ülkelerde devrim ihtimali daha da uzak bir ihtimal haline gelmiş. Tekelci burjuvazide bu durumu değerlendirmeye çalışıyor. İşte bu durum bile kimilerinin büyük hayranlık beslediği emperyalist sistemin aslında nasıl bir çürümeyi, kokuşmuşluğu içinde barındırdığını gösteren yanlardan biridir. Çürüme meselesine girmişken bu ko-

nuyla devam edelim. Evet Ömer biraz da sen devam et istersen.

- **Emperyalizm asalak ve çürüyen kapitalizmdir** demiştik. Şimdi bu nasıl ortaya çıkıyor başka örneklerle açıklamaya çalışalım. Şimdi biliyorsunuz serbest rekabetçi dönemde burjuvazi bilim ve tekniğin gelişmesini sürekli teşvik eden ve bunları üretimde kullanan durumdadır. Çünkü rekabet ve pazar olanaklarının geniş olduğu koşullarda rakiplerine üstünlük sağlamak için üretimi en kısa sürede mümkün olduğu kadar artırmak ve maliyeti düşürmek amacındadır. Ancak emperyalizm döneminde bu çark her zaman böyle dönmez. **Tekeller bilimsel ve teknik buluşların kullanılması- nı engelleyici durumdadırlar.**

- İyi ama Ömer bu nasıl oluyor? Sadece şu son 10-15 seneye baksak bile teknolojinin kullanımı ne kadar arttı. Bilgisayar çağında yaşıyoruz artık.

- Bak güzel söyledin Fatma Abla. Gerçekten bilgisayar çağında yaşıyoruz. Baksanıza aya gitmeyi bile sıradan bir yolculuk haline getirdiler. Çok daha uzak gezegenlere uydular bile gönderiliyor. Yakında oralara bile belki yolculuk başlar. Kuş gibi takla atabilen savaş uçakları, helikopterler, uçak gibi hızlı giden trenler yapıyorlar. 300-500 kişinin ürettiği bir metayı bilgisayar teknolojisi, robotlar kullanarak 10 kişiyle üretebilecek duruma getirdiler. Ama sorun bu değil, birincisi, bilim ve teknikteki **tüm buluşların** kullanılıp kullanılmaması, ikincisi ise kullanılanların **ne kadar ve kimin yararına** kullanılıp kullanılmadığıdır.

Mesela tekellerin bazı önemli bilimsel ve teknik buluşları yıllar boyunca **gizlediklerini** ve ulaşılan bilimsel ve teknolojik gelişmeyi birebir **üretim alanına yansıtmadıklarını** biliyoruz. Şöyle yüzyıl boyunca bakınca bugün bilim ve teknikte ulaşılan aşamayla bunun üretimin geliştirilmesinde aynı oranda kullanıldığını söyleyebilir miyiz? Söyleyemeyiz. Çünkü rekabetin sınırlandığı, tekellerin fiyatları belirleyebildiği ve yapay olarak yüksek tutabildiği koşullarda bilimsel ve teknik bir buluşun kullanılıp kullanılmaması **kar zarar** hesabına göre yapılır. Her yeni buluş tekellere kısa vadede kar getirmeyebilir veya kar sağlasa bile eski teknoloji ile yaptığı üretimden daha fazla kar getirmeyecekse insanlığın yararına olsa bile o bilimsel ve teknik buluşu kullanmaz. Kullanmaya karar verdiğinde de bunu genellikle kendine saklar, başka ülkelere elindeki eski teknolojiyi ya da eski teknoloji ürünlerini satar.

Mesela otomobil üretimini ele alalım. Şimdi bilim ve tekniğin ulaştığı bugünkü aşamayla ulaşımı çok daha ucuza ve insanların sağlığına zarar vermeyecek hale getirmek mümkün değil mi? Elbette mümkün. Ama bunu yapmazlar Hatta yapmak isteyenleri de engellerler. Çünkü bu alanda üretim yapan bir sürü otomotiv tekeli var. Sistemlerini kurmuşlar, o kadar yatırım yapmışlar, tatlı tatlı para kazanıyorlar. Şimdi yaptıkları o kadar yatırımları, karı bir kenara atmak isterler mi? Sadece otomotiv üreten tekeller de etkilenmez bundan. Benzinli, mazotlu ulaşım araçlarının ortadan kalkması petrol tekellerinin karlarına da büyük darbe vurur. Hatta bazılarının iflasına bile neden olabilir. İşte burada kar zarar hesapları yapılır. Yeni bu-

luş halkın, insanların yararına olsa da kullanılmaz.

Mesela yine bilim ve teknik bu aşamaya ulaşmışken dünya da **açlıktan, yoksulluktan milyonlarca insanın ölmesi** nasıl açıklanabilir? Bırakın açlıktan ölen insanları onların belki on kat fazlasını bile eldeki bilim ve teknikle üretimi artırarak doyurabilmek hem de mesela silahlanmaya harcanan paranın küçük bir bölümüyle mümkündür, ama emperyalizm bunu yapmaz. Çünkü o işte karı yoktur. Açlıktan ölenin, yoksulun zaten parası yoktur. O zaman tekellerin de bilim ve tekniği tarımda en üst seviyede kullanıp bunu yaygınlaştırarak üretimi artırmasının da bir anlamı yoktur. Ama göz boyamak, ne kadar “insancıl” olduğunu göstermek için göstermelik olarak arada bir açlıktan ölenlere sözde gıda yardımı yapar. Ama bunun yanında mesela kedi-köpek maması için milyarlarca dolarlık yatırım yapmaktan kaçınmaz. Çünkü onun kar getirecek pazarı vardır.

Mesela en gelişmiş yeni bilimsel buluş ve teknikler önce silahlanmada, savaş uçağı, savaş gemileri gibi ölüm makinelerinin üretilmesinde kullanılıyor. Yıllarca gizli gizli atom, hidrojen enerjisi üzerine araştırma yaptılar ama bu araştırmayı ve buluşları bomba yapımında kullandılar. Ekonominin askerileştirilmesi, militarizmin büyütülmesi emperyalizmin asalak, çürüten yanının en açık göstergelerinden biridir. Yüzbinlerce orduları tekellerin çıkarlarını korumak, onların çıkarları için savaşdırmak için halkın sırtından elde ettikleri parayla beslerler. Yüzbinlerce, milyonlarca insanın savaşlarda ölmesinin, ortaya çıkan yıkımın onlar için hiç bir değeri yoktur. Yeter ki tekeller bundan çıkar sağlasınlar.

Lenin, ta 1913’de bu konuda şöyle diyor: **“İnsan nereye bakarsa baksın adım başında, insanlığın derhal tamamen çözebilecek durumda olduğu görevlerle karşılaşılıyor. Kapitalizm bunu engelliyor. O, dağ gibi zenginlikler biriktirdi -ve insanı bu zenginliğin kölesi durumuna getirdi. Tekniğin en karmaşık sorunlarını çözdü- ve nüfusun milyonlarca kitlesinin yoksulluğu ve cehaleti karşısında ve bir avuç milyonerin dar kafalı hırsı karşısında teknik iyileştirmelerin kullanılmasını engelledi.”**

- Emperyalizm döneminde kapitalizmin çürümesini en bariz biçimde bir de asalaklığı büyütmesinde görürüz. Emperyalizm aşamasıyla burjuvazi üretim sürecinden tümüyle koparak tamamen asalak bir sınıfa dönüşür. Şirketlerin, işletmelerin yönetimini dahi parayla tuttukları ücretli yöneticilere, müdürlere, teknik personele havale ederler. Burjuvazinin ve kapitalist çiftlik sahiplerinin büyük bir çoğunluğu rant gelirleriyle, yani değerli kağıt denilen hisse senetleri, bono, tahvillerden, faizden elde ettikleri gelirle yaşamaya başlarlar. Tüketimlerini alabildiğine arttırarak asalakça bir yaşam sürerler.

- Bu çürüme, asalaklık sanki sadece emperyalist ülkelerin burjuvazisinde mi var. Valla bizdekiler herhalde oradakileri fazlasıyla sollar. Yani bir bakıyoruz daha bir iki sene öncesine kadar adı sanı duyulmamış onlarca milyarder ortaya çıkıyor. Miami’dekinden iki üç kat pahalı **villalar** peynir ekmek gibi satılıyor. Mesela en çok mercedes olan ülkelerden biri haline

gelmişiz. Halbuki bunlara bakıldığında çok büyük bölümünün elde ettikleri gelirin belki yarısını bile getirecek bir fabrikaya, işletmeye sahip olmadığı görülüyor. Belki onbinlerce kişi hiç bir sanayi yatırımı hatta ticaret yapmadan **çek-senet** işleriyle, **devlet tahvilleri, faiz gelirleriyle, tefecilik, hayali ihracat, borsada hisse senedi** alıp satarak geçimini sağlıyor. Öte yandan devlet bütçesi kadar bir **kara paranın** piyasada dolaştığı resmi ağızlardan söyleniyor.

- Elbette kapitalizmin olduğu her yerde bir asalaklık, çürüme ortaya çıkıyor ama daha önemlisi yurt dışına ihraç edilen sermayeden, yatırımlardan elde edilen gelir emperyalist ülkelerdeki bu asalak sınıfın asalaklığını daha da güçlendirir. Gelirinin büyük bir bölümünü diğer ülkelerden ve sömürgelerden elde ettiği gelirden sağlayan emperyalist devletlerin kendisi **rantiye devleti** haline gelir. Tahta kurusu gibi dünya halklarının kanını emerler. Bu konuda **ABD** çarpıcı bir örnektir. Hepimiz biliyoruz. ABD'den bugüne kadar alınan toplam borçlarla bu borçlara ödenen faizleri yanyana koysak faize ödenen miktar borç olarak alınan paranın onlarca katını oluşturur. Bazen öyle oluyor ki devlet bir sene boyunca yaptığı ihracattan elde ettiği döviz sadece bu borç faizlerini ödemek için kullanıyor da yine de yetiştiremiyor. Sonra ya borcu erteletmek için hükümetler gidip ABD'ye yalvarıyorlar ya da borcu ödemek için yeni borç alıyorlar. İşte böylece emperyalist tekeller ellerini kollarını bile sallamadan kendilerine önemli bir kazanç kaynağı yaratmış oluyorlar. Üstelik bu borçlandırma borç alan ülkeyi emperyalist ülkelere ekonomik ve politik olarak da daha bağımlı hale getiriyor.

Artan işsizliğin de kapitalizmde asalaklığın, çürümenin artmasına yol açan yanı vardır. Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO)'nün en son yaptığı bir araştırma dünyada çalışabilir nüfusun % 30'unun yani **1 milyar** civarında insanın işsiz olduğunu ortaya koyuyor. Yine bir başka araştırma dünya nüfusunun % 45'inin tam bir yoksullaşmaya gittiğini gösteriyor.

Tabii işsizlik oranı emperyalizmin krizinin derinleştiği dönemlerde daha da artıyor. Mesela **1919-1939** yılları arasında işsizlik oranı Avrupa'da bile % 36 gibi çok yüksek bir orana ulaşıyor. Emperyalizm insanları işsiz bırakarak, işsizliği büyüterek toplumun önemli bir bölümünü **üretim dışında** bırakır. Onların kendileri ve toplum için yararlı işler yapabilmelerinin önünde engel olur. İşsiz insan, üretim yapmayan insan başkalarının sırtından geçinmeye, asalakça yaşamaya mahkumdur. Bu aynı zamanda toplumun ahlaki açıdan çürümesini de hızlandıran bir işlev görür. Öte yandan iş sahibi gibi görünen ama aslında üretim sürecinin dışında olan sömürücü, sınıflara, burjuvaziye hizmet eden ya da devlet aygıtında aslında hiç de gerekli olmayan işler yapan, şişirilmiş bürokrasi içinde yer alan oldukça büyük bir kitle ortaya çıkar.

Size yapılan bir araştırmadan çarpıcı bir örnek vereyim. Mesela ev işleri, çocuk bakımı gibi hizmetçilik işlerinde kullanılan sadece Filipinli kadın sayısının, İtalya'da 200 bin, Japonya'da 180 bin, Kanada'da 175 bin, Suudi

Arabistan'da 152 bin, Brunei'de 150 bin, Hong Kong'da 139 bin, Birleşik Arap Emirlikleri'nde 90 bin, İspanya'da 90 bin, İngiltere'de 80 bin ve Singapur'da 70 bin olduğu tespit edilmiş. Yani toplam 1 milyon 326 bin. Şimdi bu rakama diğer emperyalist ve zengin ülkelerde hizmetçi olarak çalıştırılan Filipinli kadınları, ve tüm bu ülkelerde aynı işleri yaygın olarak yapan Srilankalı, Bangladeşli kadınları, daha az sayıdaki başka ülkelere ve bu ülkelerin yerli halkından kadınları ve bir de bunlara kadın ya da erkek bahçe bakıcılarını, kapıcıları, ev ve apartman temizliği yapanları eklersek ortaya korkunç bir rakam çıkar. Bu şekildeki üretken olmayan emeği temsil eden on milyonlarca insanın çok büyük bir bölümü hiç bir iş güvenceleri olmadan, her türlü hakaret ve aşağılanmaya mahkum edilerek düşük ücretle köle gibi çalıştırılırlar. İşte bu durum çürüyen kapitalizmin gerek sınıflar arasında, gerekse emperyalist kapitalist, zengin ülkelerle sömürge ve yeni sömürge ülkeler arasındaki adaletsiz gelir dağılımının, sömürünün ortaya çıkardığı sonuçlardır. Dünya Emek Enstitüsü'nün yaptığı araştırmaya göre, dünyadaki en zengin topu topu 358 dolar milyarderinin serveti, dünya nüfusunun % 45'ini oluşturan tam **2 milyar 300** milyon en yoksul insanın gelirine eşit durumda.

- Selim Abi, çürümenin bir de işçi sınıfını kapsayan boyutu var. Ona da değinelim isterseniz. **Burjuvazi işçilerin küçük bir bölümüne diğerlerinden daha yüksek ücret vererek, kişisel menfaat ve ayrıcalıklar sağlayarak onları satın alır.** Yani onları kapitalist düzeni savunan unsurlar haline getirir. Bunların sendikaları ele geçirmesine yardım eder. Kapitalist düzenin yıkılmasını değil de, **reformlarla** düzenin iyileştirilmesini savunan, düzenin savunucusu, burjuvazinin işçi sınıfı içindeki sözcüsü durumuna gelen bu kesim, yaptıkları propagandayla işçilerin bilinçlerini bulandırır. İşçi sınıfının devrimci eylemlerine karşı çıkararak, pasifize etmeye çalışarak, ele geçirdikleri sendikaları işçi sınıfının mücadelesinin yönünü saptırmakta kullanarak bölücülük yaparlar. **Sözde işçi sınıfından yana gözükseler de objektif olarak işçi sınıfının çıkarlarının karşısında yer alırlar.** Aynı şekilde bunların küçük-burjuva kesimlerle kurdukları sözde işçi sınıfı partileri de devrimin önündeki engel durumundadırlar.

- Yani Türk-İş, DİSK gibi sendikalar ve reformist partiler gibi değil mi?

- Evet Serpil. Şimdi bir de burjuva demokrasisi meselesine değinelim ve asalaklık, çürüme konusunu bitirelim. Gerçi zaman zaman buna da değindik ama yine de bir özetleyelim. Mesela TV'deki programlarda, çeşitli yazılarında aydınlar, reformistler Avrupa'daki, ABD'deki "demokrasilerden" adeta **hayranlıkla** bahsederler. Oralardaki "burjuva demokrasisi" bizde de olsun derler. Gerçekten emperyalist ülkelerde bir burjuva demokrasisi var mıdır?

- Hayır aslında yok tabii. Zaman zaman bizde böyle ağız alışkanlığı ile kullanıyoruz ama aslında tekeleşmeyle birlikte bu ülkelerde burjuva demokrasisi de bir anlamda ortadan kalkmıştır. Burjuva demokrasisi denen şey nedir? Tüm burjuva sınıfı için uygulanan, onların eşit söz ve temsil

haklarının olduğu demokrasidir. Emperyalizm öncesi sınırlı da olsa böyle bir demokrasi uygulanmaktaydı. Ama tekellerin ortaya çıkmasıyla burjuva sınıfı içinde tekелci burjuvazinin, mali oligarşinin diktatörlüğü ortaya çıkınca, her şey, ekonomide de, siyasette de onların talepleri, çıkarları doğrultusunda belirlenir oldu. Tüm burjuva kesimler için bile demokrasi ortadan kalktı. Dolayısıyla **burjuvazi politik anlamda da yani siyasal olarak da gericilemiştir.**

- İyi ama mesela tekeller ortaya çıkmadan önce emperyalist ülkelerin çoğunda burjuvazi dışında kalan halkın yöneticilerini seçebilmek için genel oy kullanma hakkı bile yok. Özellikle de Brenstein, Kautsky gibi reformist parti önderleri ve bunların yönlendirdiği işçi sınıfı uzun yıllar genel oy hakkı için mücadele ediyorlar. Ama bu hak ve çok daha başka demokratik, sosyal haklar esas olarak emperyalist dönemde elde edilebiliyor.

- İşte o nokta bizi yanıltmasın. Biraz önce ona değinmiştik burjuvazi bunları isteyerek vermiyor. Aksine sonuna kadar karşı çıkıyor. Ama devrim korkusu onu bu tavizleri vermek zorunda bırakıyor. Devrimi engellemek, çelişkileri yumuşatmak için bir takım hakları tanımak zorunda kalıyor. Tabii bu hakları tanımada sömürge ve daha sonra yeni-sömürgelere sahip olmasıdır esas etken. Onları kaybettikleri anda halka azgınca saldırmaktan geri durmayacaklardır.

Mesela çıkarları için sömürgelere saldıran, bunları amansızca sömüren, işkence, katliamlar yapan, faşist iktidarları, diktatörlükleri destekleyen veya bunların iktidara gelmesini sağlayan, emperyalist savaşlarla milyonlarca halkın katledilmesine neden olan, dünyayı cehenneme çeviren sözde aynı "demokratik" ülkelerin burjuvazisi, onların kukla hükümetleri değil mi? Mesela Almanya'da, İtalya'da, İspanya'da ve diğer pek çok Avrupa ülkesinde 1930'lu yılların sonuna doğru ortaya çıkan **faşizmler** tekелci burjuvazinin iktidarını temsil etmiyor mu? Yüzyılların mücadelesi sonunda kazanılmış hakları bir çırpıda nasıl gasp edip işkenceci, katliamcı yüzlerini ortaya çıkardılar. Tekelci burjuvazinin ve onun "demokrasisinin" gerçek yüzü aslında bu faşizm dönemleridir.

Tekelci burjuvazi faşizm gibi bir yönetim biçimini aslında her zaman ister. Ama daha önce faşizmin yenilgiye uğramış olması, halkların gözünde teşhir olması ve halkın bilinçlenmesi emperyalist ülkelerde bugün faşizme başvurma olanağını pek mümkün kılmıyor. Ayrıca zaten bugün buna pek gerek de duymuyor. Yani ortada parlamenter bir sistemin, hatta sosyalist, komünist sıfatlı partilerin olması onun iktidarını ve sömürsünü tehlikeye sokmuyor. Bu partiler zaten düzene uyum sağlamış durumdalar. Kaldı ki düzenini tehlikeye sokacak bir partinin iktidara gelmesini gerekirse zor kullanarak da engeller. Mesela Almanya'da komünist parti kapatılmıştır. ABD'de komünist olduğu bilinen veya tahmin edilen kişilerin herhangi bir kamu kuruluşunda çalıştırılması bile yasaktır. Veya kontrgerillanın İtalya'da komünist partinin iktidara gelmesini engellemek için katliamlar dahil pek çok provokasyonlar gerçekleştirdiği biliniyor. Yani halkın çoğunlu-

ğ u biz sosyalizme geçmek istiyoruz dese bile tekelci sermaye buna en azından demokrasinin gereği bu deyip gönlüyle razı olmaz. İktidarını kaybetmemek için sonuna kadar direnir. Onun için görüntüye aldanmamak lazım. Oy kullanmakla, yeni sömürge ülkelere göre daha geniş bir demokratik haklara, biraz daha iyi yaşam koşullarına sahip olmakla demokrasi halk yararına işlemiş olmuyor. Mesela halkın geniş kesimi bazen yeni haklar için veya haklarının gasp edilmemesi için büyük gösteriler yapıyor halkın tümüne yakını da destekliyor. Ama burjuvazi ve onun hükümetleri bunları kabul ediyor mu? Aksine vermemek için sonuna kadar direniyorlar. Hatta bazen polisi göstericilere bile saldırtıyorlar.

Yani özetlemek gerekirse esasında burjuva demokrasi diye adlandırılan şey bu ülkelerdeki **tekellerin, mali oligarşinin diktatörlüğünden** başka bir şey değildir. Onun için daha önce dediğimiz gibi fırsatını bulduğu anda daha önce verdiği hakları geri almak için her yola başvuruyor. Tabii bunda başarılı olup olmaması yine bu ülkelerdeki halkın burjuvaziye karşı vereceği mücadeleye bağlıdır.

Evet arkadaşlar bu haftada da burada noktalayalım. Haftaya emperyalizmin neden can çekişen kapitalizm olduğu, kapitalizmin genel ve sürekli bunalımı, emperyalist savaşlar, sömürgeleştirme yöntemleri gibi geri kalan bölümlerle devam edeceğiz.

SINIF KİTAPLIĞI :

- ⇒ DKapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm (V.İ.Lenin)
- ⇒ Politik Ekonomi (SSCB Ekonomi Enstitüsü Bilimler Akademisi, Cilt:I)

Emperyalizm - 3

Savaş sürüyor. Kontrgerilla devleti halka açtığı savaşı katliamlar, kayıplar, gözaltılar, işkence, hapishanelerle sürdürüyor. Susurluk devleti Adana'daki katliamın üzerinden çok geçmeden İstanbul'da bir katliam daha gerçekleştirdi. Saldırıları giderek daha da pervasızlaşıyor. Bu bizim için sürpriz değil. Çok daha öncesinden kontrgerillanın saldırılarının bir ölçüde yavaşladığı Susurluk sürecinin bittiğini, bundan sonra oligarşinin saldırılarını artırarak sürdüreceğini biliyor ve söylüyorduk. Savaş ülke topraklarının dışında tüm Ortadoğu'ya yayılacak gibi görünüyor. Emperyalizm Irak halkına saldırmak için bölgeye habire askeri yığınak yapıyor. Oligarşinin katliamları, emperyalizmin Irak'a saldırı hazırlıkları. Aslında hiç biri birbirinden bağımsız değil. Aynı sömürü, zulüm zincirinin halkaları. Türkiye halklarının da, Irak ve Ortadoğu halklarının da düşmanları aynı; emperyalizm ve işbirlikçileri. Tüm sömürü, zulüm, işkence ve katliamların arkasında onların çıkarları var. Tabii halkların bu ortak düşmanına karşı halkların birliğini, dayanışmasını sağlamak, emperyalist savaşın eli kulağında olduğu bu günlerde çok daha büyük önem taşıyor. ABD emperyalizminin saldırısı hepimize yöneliktir. Biz de bu çerçevede mahallemizde hem emperyalizme hem de ona destek veren işbirlikçisi oligarşiye karşı bir çalışma başlattık. Halkımız bu konuda aslında epeyce bilinçli de. 90'daki Körfez krizi 91'deki emperyalist savaş ve o günden bu yana yaşanan gelişmelerden emperyalizmin ne yapmak istediğini, en azından Saddam'ın elindeki kimyasal silahlar senaryosunun bahane olduğunu biliyor. Sorun bu bilinci tepkiye, eyleme dönüştürebilmekte. Çalışmalarımız daha çok bu yönde, çeşitli protesto eylemleri örgütlemeye çalışıyoruz.

- Evet arkadaşlar daha sonra yapacaklarımızı tartışmaya devam ederiz. Şimdi dersimize geçen hafta kaldığımız yerden devam edelim. Lenin, **emperyalizmin can çekişen kapitalizm** olduğunu, başka bir ifadeyle emperyalist dönemin **proleter devrimler çağını** başlattığını söylüyor. Konuya bu noktalardan devam edelim. Evet Selma, Lenin neden emperyalizme can çekişen kapitalizm demiş?

- Geçen derslerimizde kapitalizmin emperyalist aşamaya ulaşmasıyla artık üretici güçleri geliştiren yeni bir üretim ilişkisi olmaktan çıktığını, üretimde çok büyük bir toplumsallaşma yaşanmasına rağmen üretim araçlarının özel mülkiyetinin çok küçük bir azınlığın elinde toplandığını bunun da üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel oluşturmaya başladığını, yani kapitalizmin artık eskidiğini, çürümeye başladığını söylemiştik. Yine kapitalizmin eski devrevi bunalımlarının emperyalizmde çok sık tekrarlanan sürekli bir genel bunalıma dönüştüğünü anlatmıştık. Ortaya çıkardığı başka sonuçlarla birlikte tüm bunlar emperyalizm döneminde kapitalizmin daha önce de var olan çelişkilerinin alabildiğince derinleşmesine neden olur.

- Hangi çelişkiler bunlar peki?

- Çok çeşitli tabii, ama içlerinde en önemli ve belirleyici olanları **1) Emek**

ile **sermaye** arasındaki çelişki, **2) Emperyalist güçler** arasındaki çelişki, **3) Emperyalizm ile sömürge ve bağımlı ülkelerin** halkları arasındaki çelişkidir.

Emperyalizm, emekçi sınıfların çok daha yoğun bir şekilde sömürülmesine ve yoksullaşmasına yol açar. Tabii bu durum ister istemez sınıf çelişkilerinin yani burjuvaziyle sömürülen emekçi sınıfların arasındaki çelişkinin keskinleşmesini de beraberinde getirir. İşçi sınıfı ekonomik ve parlamentar mücadele yöntemleriyle durumunda iyileştirmeler sağlayamaz hale gelir. Bu durumda devrim baskı ve sömürüden kurtulabilmenin tek yolu haline gelir. İşçi sınıfı kurtuluşu için devrime yönelir.

Tekeller, karlarını artırmak amacıyla birbirlerinin pazarlarını, sahip oldukları hammadde kaynaklarını, toprakları ele geçirmek için birbirleriyle rekabet halindedir. Bu rekabet ister istemez bir çatışmaya, çatışmalar emperyalist savaflara yol açar. Bu çatışmalar ve emperyalist savaflar bir bütün olarak kapitalizmin gücünü zayıflatan işlev görür. Dolayısıyla bu devrimi kolaylaştıran ve yaklaştıran bir sonuca da yol açar.

Sömürgelerin emperyalizm tarafından işgali, buralarda gelişmeye başlayan kapitalizm, ulusal bilincin gelişmesine ve emperyalizme karşı kurtuluş hareketlerinin güçlenmesine yol açar.

İşte tüm bu çelişkilerin derinleşmesi emperyalizmin sonunu hazırlayan nedenlerdir. Tabii bu çelişkiler derinleşti diye emperyalizm kendi kendine yok olacak değildir. Bunu sağlayacak olan halkların mücadelesi, devrimler, ulusal kurtuluş hareketlerinin kazanacağı zaferlerdir. Halklar, sömürgeler emperyalizmin sömürü ağından kurtuldukça, emperyalizm güçten düşecek, zayıflayacak ve çöküşe yaklaşacaktır. Lenin, bu nedenle emperyalizm can çekişen kapitalizm derken bunu proleter devrimlerin artık sadece emperyalist ülkeler için değil, kapitalizmin çok daha az gelişmiş olduğu tek tek sömürge ve bağımlı ülkeler için de geçerli olduğu anlamında ele alır.

- Bu noktayı biraz açalım istersen Selma.

- Daha önce söz etmiştik. Marks ve Engels'in tekel öncesi kapitalizm dönemine ilişkin devrim kuramı, devrimin kapitalizmin en gelişmiş olduğu, işçi sınıfının nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu bir ya da bir kaç ülkede birden başlayacağı ve bunun diğer kapitalist ülkelerin tümüne, en azından büyük çoğunluğuna yayılarak aynı zaman dilimi içinde gerçekleşecek bir dünya devrimiyle başarıya ulaşabileceği şeklindedir. Ancak emperyalizmle birlikte bu görüş yeni dönemin ortaya çıkardığı özellikler nedeniyle geçerliliğini yitirir. Lenin, aynı süreçte her ülkedeki kapitalizmin gelişiminin ve devrimin olgunlaşmasının bir olmadığı gerçeğinden hareketle devrimin tüm kapitalist ülkelerde ya da çoğunluğunda birden aynı anda başlamasının ve zafere ulaşmasının mümkün olamayacağı sonucuna varır. Ama aynı zamanda *"Ekonomik ve politik gelişmenin eşitsizliği, kapitalizmin mutlak yasasıdır. Bundan şu sonuç çıkar ki, sosyalizmin zaferi ilk olarak az sayıda kapitalist ülkede ya da hatta tek başına bir ülkede bile mümkündür"* der.

Çünkü emperyalizmle birlikte kapitalizm bir dünya sistemi haline, sömürge ve bağımlı ülkeler de bu sistemin birer parçası haline gelirler. Do-

layısıyla bu tek sistem içerisinde yer alan ülkelerin tümünde devrimin objektif koşulları oluşur. Sömürge ve bağımlı ülkelerde kapitalizmin az gelişmiş, geri düzeyde olması devrimin önünde engel değildir. Bu ülkelerde devrimci bir partiye sahip olan proletarya köylülükle ittifak kurarak, emekçi halkları bayrağı altında toplayarak devrimi gerçekleştirebilir. Emperyalizmin bunalımı, sömürü ve baskısı bu ülkelerde çok daha fazla hissedilir. Bu ülkeler dünya sistemine dönüşen emperyalizmin yumuşak karnı, en zayıf halkaları durumundadır. Dolayısıyla sömürge ve bağımlı ülkeler devrime emperyalist ülkelerden daha yakın durumdadır.

Evet, Lenin özet olarak bunları tespit etmişti. Sonraki gelişmeleri biliyorsunuz, Rusya'da ve daha sonra Çin, Doğu Avrupa ülkeleri, Vietnam, Kore, Küba, Nikaragua gibi ve Afrika'da bir dizi ülkede gerçekleşen devrimler Lenin'in tespitlerinin ne kadar yerinde ve doğru olduğunu ortaya koydu. Yani sonuç olarak kapitalizm emperyalizme dönüşmesiyle esasında ömrünü tamamlamıştır. Ama tabii ölmek için direniyor. Elinden gelen her şeyi yapıyor. Dünya halklarını daha çok sömürerek, yeni sömürü yöntemleri geliştirerek varlığını sürdürmeye çalışıyor.

- Aslında pek çok eski sosyalist ülkede kapitalizme geri dönüşler ve sosyalist sistemin dağılması gerçekten kötü oldu. Emperyalizm sömürecek yeni pazarlar elde etmiş oldu.

- Doğru, bu ona biraz daha can verdi, ömrünü uzatmasına yol açtı. Ama bakın yeni pazarlar bulması bile bunalımını sona erdirmiyor. Gerek geri dönüşü yaşayan ülkelerde gerekse yeni-sömürgelerde, hatta emperyalist ülkelerin kendisinde halkların mücadelesi yükseliyor. Sosyalist sistemin dağılması ve geriye dönüşler moral açıdan emperyalizme üstünlük sağlamıştı, artık onun etkileri de kayboluyor. Sosyalizmin öldüğü, kapitalizmin tek seçenek olduğu şeklindeki emperyalist propagandalar artık eskisi gibi itibar görmüyor. Halkların kurtuluşu için devrimlerin ve sosyalizmin tek seçenek olduğu gerçeği emperyalizmin aksi yöndeki tüm propagandalarına rağmen giderek kendini daha çok kabullendiriyor. Yani emperyalizm ne yapıp ederse etsin sonuçta yok olmaya mahkum.

- Evet arkadaşlar şimdi, emperyalist savaşlardan başlayarak günümüze gelelim isterseniz. Bu bölüme sen hazırlanacaktın Ömer.

- Okuldaki tarih kitaplarında 1. Dünya savaşı diye geçen 1. paylaşım savaşının emperyalist ülkeler arasındaki pazar kavgasından çıktığını biliyoruz. Daha önce kapitalizmin her ülkede eşit düzeyde gelişmediğini dolayısıyla kapitalizmden emperyalist aşamaya geçişin de her ülkede aynı zamanda gerçekleşmediğini anlatmıştık. Bu durum emperyalist aşamaya ulaşmış yeni ülkelerle eski emperyalist ülkeler arasında çelişkilerin, çatışmaların çıkmasına neden olur. Çünkü yeni emperyalist ülkenin pazarları daha dardır, sömürgeleri yoktur ya da çok azdır bu nedenle yeni pazarlara ihtiyacı artar, bu da pazarları ele geçirme mücadelesini kızıştırır ve emperyalist devletler arasında savaşlara yol açar. Gelişme Lenin'in de öngördüğü gibi bu yönde oldu.

Avrupa'da İngiltere ve Fransa ilk büyük emperyalist devletler olarak ortaya çıktı. Ancak kapitalist gelişmenin daha geç başladığı Almanya hızlı, sıçramalı bir gelişme gösterdi ve 1900'lü yılların başında İngiltere ve Fransa'yı geçerek Avrupa'nın 1., dünyanın 2. büyük gücü haline geldi. Tabii onların pazarlarına da el attı. İngiltere ve Fransa'nın sömürgelerinin bir bölümünü ele geçirirken, İngiltere'nin denizlerdeki egemenliğine son vermek, Ortadoğu'dan İngiltere'yi kovarak tüm Ortadoğu ve Güney Avrupa'yı ele geçirmek, Çarlık Rusya'sının elinden de Ukrayna, Polonya ve Baltık bölgesini almak istiyordu. İngiltere ise Almanya'nın pazarlarını ele geçirme çabasını geri püskürtmek, Ortadoğu ve Afrika kıtasını tamamen egemenliği altına almak amacındaydı. Fransa da Almanya'nın 1870'de işgal ettiği Alsas-Loren'i geri almak ve Starr bölgesini ele geçirmek için uğraşırken, zaten pek çok sömürgeye sahip Çarlık Rusya'sı ise sömürgelerini korumak ve sınırlarını genişletmek çabasındaydı. Tabii diğer emperyalistleşen ülkeler de pazar kavgasından pay almak peşindeydi. İşte ekonomik dengelerin değişmesiyle kızışan bu pazar kavgası içinde İngiltere ve Fransa ile Almanya arasında dünyanın yeniden paylaşımı uğruna savaş patlak verdi. Savaş onlarla da sınırlı kalmadı. ABD, Japonya gibi büyük emperyalist devletleri ve başka bir dizi ülkeyi de içine alarak bir dünya savaşına dönüştü.

Tabii bundan sonra da milyonlarca halkın katledilmesi, ülkelerin işgal ve işgal edilen toprakların yağmalanması başladı. **70 milyon** kişinin silah altına alındığı savaşta **10 milyon** kişi ölürken 20 milyondan fazla insan sakat kaldı. Milyonlarca insan da açlıktan ve salgın hastalıklardan öldü. **Emperyalist savaş halklar için kan, gözyaşı, acı, tam bir yıkım ve yoksulluk olurken tekellerse karlarına kar kattılar.** Savaş sırasında daha da güçlendiler, devletler üzerinde daha etkili bir güç haline geldiler.

- Peki nasıl olmuş bu? Hem bir yanda savaş yıkım, halkın yoksullaşması var, hem de diğer yanda üstelik savaşa giren ülkelerdeki tekellerin daha çok kar etmesi, daha çok güçlenmesi.

- Nasıl olmasın ki, bir kere burjuvazi gidip savaşıyor. O kendi canını malını, mülkünü emniyete alıp sonra da yeni mülkler ediniyor. Mesela İngiltere, Fransa, İtalya, Çarlık Rusya'sı gibi emperyalist güçler hatta kapitalist gelişme yolundaki Yunanistan bile bok böcekleri gibi üşüşüp dört bir yandan yarı-sömürge durumundaki Türkiye'yi işgal ettiler. Her biri ülkenin bir parçasını ele geçirip sömürgeleştirmek amacındaydı. Şimdi işgal etmek için gelip savaşanlar herhalde burjuvazi değildi. İşgal için gelen askerler de emperyalist ülkelerin yoksul halkından insanlardı. Emperyalist tekeller çıkarları, sömürleri için halkları birbirine kırdırıyorlar. Sonra da işgal ettikleri toprakları yağmalayarak, buradaki halkları da sömürerek karlarına kar katıyorlar.

Tabii savaş sırasındaki büyük karlarını sadece sömürgelerden, işgal ettikleri yerlerden sağlamıyorlar, "savaş hali" deyip kendi halklarını da daha çok sömürme gerekçesi yaratıyorlar. Yükselen enflasyonun yardımıyla gerçek ücretleri iyice düşürüyorlar. Grevler, gösteriler yasaklanıyor. Gün-

lük çalışma süreleri uzatılıyor. Yiyecek karneye bağlanıp halk açlıktan, yoksulluktan kıvranırken zorunlu çalışma uygulamaları başlatılıyor. Ama esas karlarını **savaş giderlerinden** elde ediyorlar. Savaşa giren devlet halkı soyup soğana çevirerek oluşturduğu bütçenin büyük bölümünü askeri malzeme, araç gereç, silah ve diğer bir sürü malzemeyi üreten tekellere aktarıyor. Tekelci burjuvazi fırsat bu fırsattır deyip muazzam karlar ediyor. Savaş içindeki devlet de ister istemez tekellere daha bağımlı hale geliyor. Savaş koşullarında küçük ve orta işletmelerin büyük bir bölümü iflas ediyor ya da zorla kapatılıyor, meydan hepten büyük patronlara, tekellere kalıyor.

1. Paylaşım Savaşından en kârlı çıkan ise savaşı doğrudan kendi topraklarında yaşamayan ABD emperyalizmi oldu. ABD tekellerinin 1917'deki karları 1914'deki karlarının üç/dört katı tutuyordu. Beş yıl süren savaş boyunca ABD'nin büyük tekelleri önceki döneme göre 10-20 hatta daha fazla katıyla kar ettiler.

- Tekeller savaştan büyük karlarla çıkıyorlar ama bu arada Sovyet devrimiyle dünyanın altıda biri büyüklüğündeki bir pazarı da kaybettiler.

- Doğru. Emperyalistler açısından paylaşım savaşlarının bir de böyle emperyalizmi zayıflatan, güçten düşüren bir çıkmazı var. Paylaşım savaşlarının olduğu dönemler aynı zamanda bazı ülkeler özelinde ulusal, sosyal kurtuluş hareketleri için, devrimler için de daha uygun koşullar demektir. Emperyalizmle birlikte sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi, proletaryanın mücadelesinin yükselmesi, emperyalist güçler arasında savaflara yol açan çatışmalar, sömürgelerdeki halkların kurtuluş mücadelelerinin yükselmesi, tüm bunlar, emperyalist sistemi zayıflatan, kapitalizmi dünya çapında genel bir bunalıma sürükleyen nedenlerdir. Bu hem ekonomik hem de politik bir genel bunalımdır. Emperyalist ve sömürge ülkelerin tümünü etkisi altına alır. Sömürgelerdeki etkisi daha da yıkıcı, ağır olur ve tek tek ülkelerin sistemden kopmalarına yol açar. 1. Paylaşım savaşı işte bu bunalımın sonucu olarak ortaya çıktı ve bu aynı zamanda emperyalizmin **1. Bunalım Dönemi** olarak ifade edilir.

Savaş ise bu bunalımı sona erdiremedi, aksine Sovyet devrimiyle büyük bir pazarın kaybedilmesi, Sovyet devriminin halklar üzerinde yarattığı motivasyonun da büyük etkisiyle savaştan sonra emperyalist ülkelerde ve sömürgelerdeki halkların mücadelesinin yükselmesi bunalımın daha da derinleşerek sürmesine neden oldu.

Pazar sorunu ve işsizlik artık kronik bir vakadır. Halkların daha da yoksullaştırılması, tüketim olanaklarının daha da kısıtlanması demekti, ki bu tekellerin pazar problemini daha da büyüttü. Daha önce serbest rekabetçi kapitalizmin sadece kriz dönemlerinde görülen **sanayi işletmelerinin mevcut üretim kapasitesinin altında çalıştırılması** artık sürekli bir hale geldi. Bu kapitalizmin genel bunalımının ortaya çıkardığı en belirgin ve önemli özelliğidir. 1. Paylaşım savaşından önce 8-12 senede bir görülen kriz dönemleri artık çok daha sık aralıklarla, çok daha şiddetli ve uzun süreli olarak yaşanmaya başladı.

Mesela, 1920-21 yılları arası böyle bir dönemdir. 1924'te kriz hafifler, 1925 yılıyla birlikte ise ekonomide belli bir rahatlama dönemi başlar. Bu yıllarda emperyalist, kapitalist ülkelerin çoğunda işçi sınıfının mücadelesi de geri çekilir, sınıf çelişkilerinde bir yumuşama görülür. Ancak çok geçmeden 1929'da yeni ve bu kez daha derin bir kriz daha baş gösterir ve 1933'e kadar sürer. Bunu 1937-38 krizi takip eder. Bu kısa aralıklarla yaşanan derin kriz dönemleri ile kapitalizmin genel bunalımı birbirlerini karşılıklı olarak etkiler. Krizler genel bunalımın bir nedeni olarak ortaya çıkar ama ortaya çıktıktan sonra da kapitalizmin genel bunalımını daha da ağırlaştıran ve hızlandıran bir etkiye bulunur.

Bu arada 1. Paylaşım savaşından yenilgiyle çıkan Almanya aldığı dış yardımlarla ağır sanayisini tekrar kurarak hızlı bir sanayileşme atağı başlatmıştı. Kısa bir süre sonra eski gücüne tekrar ulaştı ve tabii yine pazar sorunu gelişiminin önüne büyük bir engel olarak çıktı. Tekrar dünya pazarlarına göz dikti.

Kapitalizmin bunalımların sonucu olarak ortaya çıkan durgunluk, istikrarsızlık ortamında sömürsünü artırmak, göz koydukları dünya pazarındaki paylarını büyütme isteyen ve ağır ekonomik krizlerin sınıf çelişkilerini keskinleştirdiği koşullarda iktidarlarını kaybetmekten korkan tekeller **Almanya, İtalya, Japonya'da faşizmi** iktidar yaparak eski parlamenter ve burjuva demokrasisi yönetim biçimlerine son verdiler. Yalnız bu ülkelerde faşizm iktidara gelirken arkalarına kitle desteği almayı da başardı. Faşist partiler ekonomik krizlerin halk üzerinde yarattığı bıkkınlığı kendi lehlerine iyi değerlendirdiler. İktidara geldiklerinde halka eşitlik, refah, daha fazla haklar vaad ettiler. Yani demagoji ve yalanlarla, milliyetçiliği de kullanarak halkın önemli bir kesimini kandırıp yanlarına almayı başardılar. Bunda bu ülkelerdeki sosyalist, sol partilerin de tehlikeyi önceden görememeleri, faşizme karşı direnişi geliştirmede zaafa düşmeleri de önemli rol oynadı. Tabii faşizm iktidar olduktan sonra da tüm sol, demokrat, ilerici güçler ezilmeye başlandı. Faşizme karşı gelen herkes düşman ilan edildi.

Bu arada silahlanmaya hız vererek savaş hazırlıklarını artırdılar. Almanya pazardan pay istemeye başladı. Aynı şekilde İtalya da çeşitli sömürge-ler üzerinde hak iddia ederken, Japon emperyalizmi ise Çin'e saldırdı.

Sonuçta 2. Paylaşım savaşı Almanya, İtalya, Japonya'nın oluşturduğu **faşist devletler ittifakı** tarafından başlatıldı. Karşısında ise ABD, İngiltere, Fransa emperyalist devletleri yer aldı. ABD çevresinde oluşan ittifak, Hitler faşizmini mümkün olduğunca yıkılmasını arzu ettikleri Sovyetler Birliği üzerine yöneltmeye çalıştılar. Almanya'nın Sovyetler Birliğine saldırmasıyla Sovyet halkı da emperyalist savaşın bir yanında yer almak zorunda kaldı. Ve faşizmin yenilgiye uğratılmasında belirleyici rol oynadı. Ancak Japonya ABD limanlarına, Almanya İngiltere'ye doğrudan saldırdıktan sonradır ki ABD ve İngiltere faşizme karşı savaşta aktif olarak yer alıp müdahalede bulunmaya başladılar. ABD'nin Avrupa'daki savaşa fiili olarak müdahalesi ise neredeyse artık faşizmin kesin yenilgisi belli olduktan

sonradır. Onu bu kadarına bile yönlendiren esas olarak savaş sonrasında yapılacak antlaşmalarda söz sahibi olmak, ağırlığını koymak içindir.

Sonuçta savaş faşizmin yenilgisiyle sona erdi ama halklar açısından bilanço 1. Paylaşım savaşından çok daha büyük oldu. Sadece Sovyet halkının savaşta verdiği şehit **20 milyonu** buldu. SBKP **2 milyona** yakın **parti üyesini** faşizme karşı direnişte kaybetti. **6 milyondan** fazla **Yahudi** ve **komünist** faşizm tarafından toplama kamplarında ve gaz odalarında katledildi. Toplam **30 milyon** insan ölürken, 35 milyon insan sakat kaldı.

- Halk milyonlarla katledilirken, açlık ve yoksulluktan kıvranırken tekeller yine savaştan karlı çıkıyorlar ama.

- Evet, savaş sonrasında Almanya, İtalya ve Japonya askeri olarak çökerildi, ancak, savaş sırasında yenilen ülkelerin de, yenen ülkelerin de tekelleri büyük karlar etti. Ama en çok da yine Amerikan tekelleri bu savaştan karlı çıktı. **1938** yılında **3,3** milyar dolar olan karları **1941'de 17** milyar dolara, **1942'de 21** milyara, **1943'de 25** milyar dolara, **1944'de ise 24** milyar dolara yükseldi. ABD tekelleri dünya çapında da güçlerini ve etkilerini büyüttüler.

- Vay canına korkunç bir şey bu! Bir avuç tek el edecek diye milyonlarca insan katlediliyor, dünyanın altı üstüne getiriliyor, halklar birbirine düşman ediliyor ama onlar habire kasalarını dolduruyorlar. Hiçbir şey olmamış gibi el ele verip savaştan sonra da dünyayı sömürmeye devam ediyorlar.

- Doğru tekeller karlarını büyütüyorlar ama her büyük savaştan sonra da sömürgelerinin bir bölümünü kaybediyorlar. 2. Paylaşım savaşında da bu sefer dünya pazarının daha da büyük bir bölümünü kaybettiler. Faşizmi yenen Sovyet Kızıl Ordu'sunun da verdiği destekle **Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan** ve **Arnavutluk**'ta gerici ve faşist iktidarlar yıkılarak buralarda demokratik halk cumhuriyetleri kuruldu. Emperyalist Almanya ise ikiye bölünerek doğusunda **Demokratik Almanya** kuruldu. Yine hemen savaşı izleyen yıllarda Asya kıtasında **Çin** gibi dev bir ülke devrimle emperyalist sistemden koptu. Emperyalizm toplam olarak **dünyanın üçte birini** kaybetmişti. Karşısında artık sadece Sovyetler Birliği değil, sosyalist bir blok vardı. Elbette bu durum emperyalist ülkelerin gelecek kaygılarını da oldukça büyüttü. Çıkardıkları her savaştan sonra daha büyük bir pazarı kaybediyorlardı. Yani savaşlarla bunalımlarına çare ararlarken kendi sonlarını daha da yakınlaştırmış oluyorlardı.

İşte büyüyen bu tehlike karşısında emperyalist ülkeler aralarında **zorunlu bir entegrasyona** gittiler. Üstelik giderek geliştirdikleri nükleer ve diğer imha silahları bundan sonra birbirleriyle yapacakları savaşlarda kendilerinin de tümünden yok olmaları, bir daha ayağa kalkamayacak kadar ağır bir yıkıma uğramaları riskini çok büyük ölçüde artırıyordu. Bu nedenle emperyalist ülkeler ve tekeller arasındaki rekabet sona ermedi ama kendi aralarındaki çelişkileri birbirleriyle doğrudan savaştan çözme yöneldiler. Karşılarında önemli bir tehlike olarak gördükleri sosyalist ülkelere ve sömürgelerdeki kurtuluş savaşlarına karşı ortak bir cephe oluşturmaya başladılar. Yeni strateji ve taktikler geliştirdiler. Aralarında ekonomik ve aske-

ri antlaşmalar yapıp güçlerini birleştirme yoluna gittiler. Mesela emperyalist devletlerin ortak askeri bir gücü olarak **NATO** böyle oluştu. Daha sonra bunun çerçevesini genişleterek bazı yeni sömürgeleri de dahil ettiler. Ekonomik anlamda **IMF, Dünya Bankası** gibi kuruluşlar emperyalizmin ekonomik çıkarlarını korumak ve yeni yöntemlerle sömürsünü sürdürmek, sömürge ve yeni sömürge ülkelerin ekonomisini denetim altına almak, yönlendirmek için kuruldu. Bunun yanında kıtalar, bölgeler düzeyinde, bir kaç ülke arasında veya ikili olarak bir çok askeri ekonomik anlaşmalar, paktlar gündeme getirildi. Tabii tüm bu emperyalist kuruluşlarda, yapılan anlaşmalarda emperyalist sistemin en büyük gücü haline gelmiş olan ve emperyalizmin jandarmalığına soyunan ABD'nin ağırlığı, inisiyatifi vardır.

İşte bu dönem de **3. Bunalım Dönemi'**dir. Elbette bu yeni dönemdeki yani emperyalizmin girdiği 3. bunalım dönemindeki değişiklikler sadece bunlar değildir. Önemli değişikliklerden biri emperyalist işgallere ve sömürgeciliğe karşı dünyanın hemen her tarafında ulusal kurtuluş hareketlerinin ortaya çıkması nedeniyle sömürgecilik ilişkilerinde de yeni yöntemler geliştirilmesi, bir diğeri ise emperyalist ülke ekonomilerinin askeleştirilmesidir.

- Burada kesip, bu konuları da haftaya işleyelim isterseniz arkadaşlar. Şimdi biraz ara verelim sonra mahalledeki işlerimizi konuşmaya devam ederiz.

OKUMA PARÇASI:

"Kapitalizmin Genel Bunalımı

En büyük kapitalist devletlerin, dünyanın yeniden paylaşımı uğruna emperyalist mücadelesi, birinci emperyalist dünya savaşına (1914-1918) yol açtı. Bu savaş dünya kapitalizminin tüm sistemini sarstı ve böylece onun **genel bunalım** dönemini başlattı. Savaş, savaşan ülkelere tüm ulusal ekonomisini kendi hizmetine zorladı, devlet kapitalizminin demir yumruğunu yarattı, üretken olmayan harcamaları baş döndürücü bir yükseklığe çıkarttı, muazzam miktarlarda üretim aracını ve canlı işgücünü yok etti, nüfusun geniş tabakalarını perişan etti ve sanayi işçilerinin, köylülerin ve sömürge halklarının sırtına ölçsüz yükler bindirdi. Açık devrimci kitle eylemlerine ve iç savaşa dönüşen sınıf mücadelesini keskinleştirdi. Emperyalist cephe en zayıf noktasından - Çarlık Rusya'sında- yarıldı. 1917 yılındaki *Şubat devrimi* feodal mutlakiyeti devirdi; Ekim devrimi ise burjuvaziye. Bu muzaffer proleter devrimi, mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirdi, üretim araçlarını burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin elinden çekti aldı; ve insanlık tarihinde ilk kez, dev bir ülkede proletarya diktatörlüğünü kurdu ve pekiştirdi, yeni bir devlet tipini, *Sovyet Devletini* yarattı ve böylece *uluslararası proleter devrimini* başlattı." (Stalin, Leninizmin Sorunları, Cilt II)

Emperyalizm - 4

- Geçen haftaki dersimizde 2. Paylaşım savaşının, sömürge ülke halklarının kurtuluşları açısından daha elverişli bir ortam yarattığını, dünyanın üçte birinin emperyalist sistemden koptuğunu, büyüyen bu tehlike karşısında emperyalist ülkelerin birbirleriyle savaşmaktan vazgeçerek aralarında zorunlu bir **entegrasyona** gittiklerini söylemiştik.

Emperyalist ülkeler arasındaki bu entegrasyon doğal olarak ekonomik, sosyal, siyasal bir çok alandaki ilişkilerde yeni gelişmeleri de beraberinde getirdi. 3. Bunalım dönemiyle ortaya çıkan bu yeni gelişmelerden en önemli ve belli başlı olanları ABD tarafından geliştirilen **"soğuk savaş stratejisi"**yle birlikte uygulamaya sokulan emperyalist **ekonomilerin askerileştirilmesi** ve **yeni-sömürgeciliktir**. Dersimize bu başlıklar altında devam edelim. Ekonominin askerileştirilmesine neden gerek duyuldu dersiniz?

- Nedeni şu: 2. paylaşım savaşıyla tekeller ekonomik krizlerini bir ölçüde atlattılar, savaş onlara büyük kazanç kapısı sağladı, ancak savaştan sonra pazar alanlarının gerek içte gerekse dünya ölçeğinde eskisine göre daha da daralması, sanayi üretiminin azalması kapitalizmin genel bunalımını daha da derinleştirdi. **1948**'de başlayan ve '49'da iyice artan bir kriz başgösterdi. ABD ve NATO ülkelerinin Kore'ye saldırmalarıyla birlikte özellikle ABD, ekonomisini askerileştirmeye yani silah ve askeri malzemelerin üretimi için silah sanayiini geliştirmeye hız verdi. Bu, sömürüyü artırmak, bunalımı hafifletmek için yeni pazarlar ve zengin bir kaynak yaratmak demekti. Silah sanayiine ağırlık verilmesi halkın daha da yoksullaştırılmasını getirdi, çünkü devlet silahlanma için bütçeden çok daha büyük paylar ayırmaya başladı. Ancak yine de bu genel olarak sanayi üretimini bir ölçüde genişletti ve krizdeki ekonominin soluk almasını sağladı.

Silah satışını ve tabii buna bağlı olarak üretimini artırmak için başını ABD emperyalizminin çektiği "Soğuk savaş stratejisi" çerçevesinde "komünizm tehlikesi" propagandası artırılarak, savaş kışkırtıcılığı yapılarak, bölgesel savaşlar çıkarılarak, savaş gerginliği yaratılarak korkunç bir silahlanma yarışı başlatıldı. Silah ve askeri araç gereç satışı tekellere çok büyük karlar sağlamaya başladı. Mesela ABD 2. Paylaşım savaşından önceki son üç yıl içinde silahlanma için 953 milyon dolar harcıyor, bu o zamanki bütçesinin % 12'sini oluştuyordu. Ancak savaştan sonra 1952-1954 yılları arasında her yıl ortalama 50 milyar dolar silahlanmaya harcamaya başlıyor ki bu da bütçesinin % 70'ini aşıyor.

- Çok çarpıcı, gerçekten çok büyük bir rakam bu.

- Sadece ABD değil, onun kadar olmasa bile örneğin bir **İngiltere, Fransa, İtalya** gibi emperyalist ülkeler de onu takip ediyor. Mesela, ABD'den sonra en büyük silah satıcısı ülkelere biri haline gelen İngiltere 2. Pay-

laşım savaşı öncesinde silahlanma için bütçesinin % 18'ini ayırırken bu rakam 50'li yılların başında % 36'ya çıkıyor.

Ancak silah sanayiine bu kadar ağırlıklı bir yönelme aynı zamanda emperyalist ülkelerin ekonomi ve sanayiinin silah sanayiine dayalı olarak tek taraflı gelişmesini de beraberinde getirdi. Öyle bir noktaya gelindi ki silah üretimi dursa, başta özellikle ABD olmak üzere büyük silah satıcısı durumdaki emperyalist ülkeleri bekleyen, büyük bir bunalım ve ekonomilerin iflasıdır. Durum böyle olunca silah satışını sürekli kılmak için elbette savaş kışkırtıcılığı yapmak, kendi aralarında olmasa bile diğer ülke halkları arasında bölgesel savaşlar çıkarmak emperyalizmin çıkarıdır. Halkları birbirine karşı kışkırtır, savaş çıkartır ki, yeni silah pazarları oluşsun, silah satışını arttırılsın.

- ABD'nin bugün Irak'a saldırmak için neden bu kadar can attığı daha iyi anlaşılıyor böylece.

- Elbette Serpil, silah satışını arttırmak gibi bir amacı da var tabii, ama bugün saldırmak istemesinin tek nedeni bu değil. Asıl olarak Ortadoğu'da çıban başı durumundaki Irak'ı ezmek, bölgede inisiyatifi geliştirmek, tam hakimiyetini kurmak istiyor. Ama bunun yanında yeni bir savaş olsun olmasın, bir savaş ortamı, gerginlik yaratılması bile silah satışının artırılmasını beraberinde getirir. Belki bazılarınız hatırlar, 91'deki Körfez savaşından sonra ABD Ortadoğu ülkelerine milyarlarca dolarlık silah satmıştı. Savaşta harcadığının onlarca, yüzlerce katını savaştan sonra silah satışıyla geri aldı. Yani savaşlar onun için iyi bir ticaret vesilesi oluyor. İnsan kandan para kazanıyor. İşte emperyalizmin çürümüşlüğü'nün en pis, en iğrenç yanısıdır bu.

- Peki Ömer, bu emperyalist ülkeler neden daha önce ekonomilerini askerileştirmiyor da 2. Paylaşım savaşından sonra buna yöneliyorlar. Yani sorun pazarı genişletmek, yeni sömürü olanakları yaratmaksa daha önce de onlara pazar gerekli değil miydi?

- Emperyalist devletler 1. ve 2. Paylaşım savaşı öncesi de silah üretiyorlardı ama o zaman amaçları esas olarak kendilerini korumak ya da rakiplerine üstünlük sağlamak içindi. Sanayiinin gelişimi ve meta üretimi daha çok başka alanlarda yoğunlaşmıştı. Ayrıca 3. Bunalım dönemine kadar birbirleriyle de savaşıyorlardı. Şimdi öyle olunca ürettiği silahları düşmanına satmak, onu güçlendirmek ister mi? Elbette istemez. Bu durumda dış pazara yönelik askeri üretim daha sınırlı ve klasik silahlar üzerineydi. Sömürgelerine de satamazlardı. Çünkü onların da pek çoğunda zaten doğrudan kendi askeri güçleri vardı. Dolayısıyla silah sanayii sınırlı bir üretim alanıydı. Ama 3. Bunalım döneminde hem ülke içinde hem de dışında pazar alanlarının eskisine göre çok daha daralarak kapitalizmin **genel bunalımının derinleşmesi ve ekonomik kriz** tekelleri kar getirecek yeni üretim arayışlarına yöneldi. Bilimsel teknolojik gelişmeler de hep "en etkilisini en öldürücüsünü" elinde bulundurabilmek için yeni silahların üretimi emperyalistler açısından adeta zorunlu oldu. Bunun yanında **emperyalist ülkeler**

**arasındaki savaş koşullarının ortadan kalkması, silah ihracı yapabilmele-
rine de olanak sağladı.** Bir de tabii bunun yanında ortaya çıkan **sosyalist
blok** karşısında askeri açıdan da üstünlük sağlamak istemeleri var. Öte
yandan **sömürgecilik ilişkilerinde değişme yani ekonomik, askeri, siyasal
olarak kendilerine bağımlı ama kağıt üstünde, görüntüde "bağımsız" ül-
kelerin ortaya çıkması, bu ülkelere de silah satma olanağı yarattı. Yani
yeni sömürgeler veya işte petrol zengini gibi emperyalizme bağımlı ülke-
ler büyük bir silah pazarı oluşturdular.** Tabii bu ülkelere silah teknolojile-
rini ve en gelişmiş silahlarını satmıyorlar. Çünkü böylece hem ellerindeki
eski silahları, stokları satarak tüketirler, hem de zaten bir emperyalist ülke
başka emperyalist ülkenin ve sömürgelerin askeri açıdan da fazla güçlen-
mesini istemez. Öyle ya belki yarın bunlardan bazıları kendisine tavır al-
maya kalkar. Teknolojisini satmaz, çünkü, sömürgelerin **askeri açıdan
kendisine bağımlı kalması** ve sömürsünün sürekliliği için bu gereklidir.
Kendi silahını herkes kendi üretmeye başlarsa o sonra kime silah satacak?

Böylece silah alan ülkeler de askeri açıdan daha da güçlenmiş gibi gö-
zükse bile aslında emperyalizme daha bağımlı hale gelir. Çünkü aldığı si-
lahların **yedek parçalarını** da bu ülkelere almak zorundadır. Onlar olma-
dan bir süre sonra elindeki silahlar kullanılamaz hale gelir. Gelişmiş silah
teknolojisine sahip olmadığı için **silahların modernizasyonu** için de em-
peryalizme muhtaçtır. Böylece emperyalizm sömürsünün yanında bu
bağımlılığı **şantaj** olarak kullanma olanağı da bulur. Ne yapar mesela? Ye-
ni-sömürge ülkeyle arasında bir sorun, çelişki mi çıktı, silah ambargosu
uygular veya askeri açıdan güçlü olmanın avantajını kullanarak doğrudan
saldırma tehditleri yapar veya saldırır. Hatırlarsınız ABD en sadık uşakla-
rından, en güvendiği jandarması Türkiye'ye bile bir kaç defa silah ambar-
gosu uygulamıştı. Sanıyorum '74'te olacak Ecevit hükümetiyle haşhaş eki-
mi konusunda çelişki çıkınca **"Ankara'yı bombalarım"** diye hükümeti teh-
dit ediyor. Ayrıca 2. Paylaşım savaşından sonra tekeller ve mali sermaye
güçlenirken bunlar **tarım** üzerindeki egemenliklerini daha da güçlendirir-
yorlar. Köylülerin ürünlerine düşük taban fiyat belirleyip ucuza alan tekel-
ler, bu ürünlerin işlenmesi, pazarlanması gibi her aşamasından yüksek
karlar ederek tarımsal üretimden de büyük paylar almaya başlıyorlar.
Köylülük hızla yoksullaştırılıyor. Bu arada tarım üretimindeki gerilemeler-
den kaynaklanan ihtiyaçlara önlem olarak emperyalizm sömürgelerini ta-
hıl üretimine yönlendiriyor. Hatırlarsanız Türkiye'ye de onyıllarca hep *"sa-
nayileşmeyi bırakın tarıma ağırlık verin, bu konuda uzmanlaşın"* dayatma-
ları yapılmıştır.

- Arkadaşlar öylece zaten yeni-sömürgecilik ilişkilerine girmiş olduk. O
zaman konumuzun ikinci bölümden yani emperyalizmin sömürgeleştirme
yöntemleri üzerinden devam edelim.

Biliyorsunuz emperyalizmin sömürgeciliği çok daha önceden serbest
rekabetçi kapitalizm döneminde başlıyor. Avrupa kapitalist devletlerinin
ve İngiltere'nin elinde zaten feodal yönetimden devrıldıkları daha önce iş-

gal edilmiş topraklar vardı, doğal olarak bunlar onların sömürgeleri haline geldi. Ancak bunlarla yetinmediler. 1850'lerden sonra bilim ve teknikteki ilerlemelerle kapitalist gelişmenin büyük hız kazanması, dünya topraklarının kapitalist ülkeler tarafından talan edilmesini de hızlandırdı. **Afrika'dan Asya'ya, Amerika kıtasına** kadar, daha önce ayak basılmamış ne kadar topraklar varsa işgal edilmeye başlandı. Mesela ABD, Kanada gibi devletler 1800'lerden sonra İngiliz ve Fransızların buraları işgal etmesi ve ardından Avrupa'dan, İngiltere'den buralara yüzyıl boyunca yoğun olarak akın eden göçmenler tarafından kuruldu. Bu toprakların esas sahibi Kızılderililer katledilerek adeta soyları tüketilme noktasına getirildi. ABD'de yeni bir devletin oluşumu dünyanın diğer ülkelerinden çok farklı ve ilginçtir. Çok kısa zaman dilimi içinde ve neredeyse aynı süreç içinde kölecilik, koyu, zalim bir ırkçılık ve kapitalist gelişme bir arada yaşanmıştır. 1900'lerin başında ise emperyalist bir ülke haline geldi. Yine daha aşağılarda **Meksika, Latin ve Güney Amerika'yı** işgal edenler genellikle İspanyol ve Portekizlilerdir. Buralarda da yerli halkın Meksiko Kızılderililerinin, mayaların akıbeti de ABD'dekinden farklı olmadı. O zamanlardan sağ kalabilmiş yerli halklar bugün hala azınlık ve ikinci sınıfı vatandaş durumundalar. 1900'lere doğru ise bu ülkelere ABD emperyalizminin müdahaleleri başladı.

Mesela **İngiltere'den "üzerinden güneş eksilmeyen imparatorluk"** diye söz edilir. Çünkü bir zamanlar **Amerika'dan Afrika, Ortadoğu ve Hindistan'a** kadar, dünyanın bir ucundan diğer ucuna sömürgelere sahip olmuştur. Kuzey İrlanda, İskoçya hala sömürgeleridir, buralarda fiili işgali sürüyor. Yine **Fransa** önemli ölçüde sömürgelere sahipti. Korsika hala sömürgesi durumdadır, **Fransa'nın** atadığı vali tarafından yönetiliyor. **Afrika'da Ortadoğu'da, Akdeniz'de, Asya'da** pek çok ülkeyi işgal etmişti. **Belçika, Hollanda, Danimarka** gibi ülkelerin de özellikle Afrika'da bir çok sömürgeleri vardı. Hatta bunlar bazen aynı halkın topraklarını ikiye bölerek paylaşırlardı. **Portekiz ve İspanya'nın** bu kıtada da pek çok sömürgesi vardı. Japonya sürekli **Çin'e** saldırır ve işgal eder. **Çarlık Rusya'sı** da koca bir sömürge imparatorluğuna sahipti. Kısacası bu dönemde kapitalist devletler dünya üzerinde ayak basmadıkları, işgal etmedikleri toprak bırakmazlar.

Sömürgeleştirme yöntemi doğrudan askeri güce dayanır. Yani askerlerini toplayıp gider açıktan işgal eder, kendilerine karşı gelenleri katlederlerdi. İşgal edilen topraklar artık işgal eden kapitalist ülkenin toprağı olarak sayılırdı. Sömürgeleştirilen ülke işgal güçleri tarafından atanan bir **hükümet** ya da **vali** tarafından yönetilirdi. Bunlar ülkenin tüm **yeraltı, yerüstü** zenginliklerine doğrudan el koyarlar ve emperyalist ülkeye aktarırlardı. El koydukları ve ucuza elde ettikleri hammadde ve madenler kapitalist devletler için önemliydi. Tarım üretiminde de büyük talan söz konusuydu. Mesela işgal edilen ülke pamuk üretimi için uygunsa burada çok ucuza üretilen pamuk Avrupa'nın tekstil patronları için ucuz hammadde kaynağı oluyordu. Latin Amerika ülkelerinde üretilen şeker kamışı, kahve gibi

ürünler de kapitalistler için çok cazip sömürü kaynaklarıydı. Tabii bunların yanında sömürgelere yapılan meta ihracı da aynı zamanda burjuvazi için ayrı bir kar kapısıydı. Yalnız tekelleşmenin başlamasıyla 1870-80'lerden sonra sömürü biçimine bir de **sermaye ihracı** eklendi. Sömürge yönetimlerine borç para verme ya da buralarda doğrudan yapılan çeşitli yatırımlarla mesela pazar alanlarını genişletmek için demiryolları yapma gibi, bankalar açma vb. yöntemlerle burjuvazi çok daha büyük sömürü olanakları elde etmeye başladı.

2. Paylaşım savaşı sonuna kadar emperyalizmin bu açık işgal biçimi ve sömürgeleştirme yöntemi esas olarak değişmedi. Paylaşım savaşları sonunda emperyalist devletler arasında el değiştiren sömürgeler oldu ama yöntem değişmiyordu. Emperyalistler askeri güçleriyle, baskı ve zorla sömürgeleri ellerinde tutuyorlardı. Tabii tüm bu sömürgelerin her karışını kendi askerleriyle doldurmaları mümkün değildi. Aynı zamanda birer ticaret merkezleri olan limanları, büyük kentleri, haberleşme merkezlerini ve stratejik noktaları askeri denetimleri altına alarak hem ekonomik faaliyetlerini güvenceye alıyorlar hem de sömürgelerini başka emperyalist ülkelere karşı koruyorlardı.

Ancak 1. Paylaşım savaşından sonra sömürgelerde de ulusal bilincin gelişmeye başlaması emperyalizmin bu açık işgallerine karşı halkın tepkisini de büyüttü. Emperyalist işgallere karşı direnişler artmaya başladı. Mesela **Anadolu** halklarının kurtuluş savaşı emperyalizme karşı kazanılan ilk zafer sayılır. 2. Paylaşım savaşından sonra ise bu tepkiler çok daha arttı. **Ulusal kurtuluş hareketleri** güç kazandı, dünyanın her tarafında yaygınlaştı. Daha önce de belirttiğimiz gibi dünyanın üçte biri emperyalist sistemden koptu.

Bir sosyalist blokun ortaya çıkmasının dışında mesela İngiltere gibi çok yaygın bir sömürge ağına sahip emperyalist ülkeler birçok sömürgesinde sömürgeci yönetimlerini ve askeri varlığını geri çekmek, buraların yönetimini yerli egemen sınıflara bırakmak zorunda kalıyordu. Bir kaç örnek verirsek, mesela Fransa **Cezayir**'den, İngiltere **Hindistan**'dan, Hollanda **Endonezya**'dan çekilmek zorunda kaldı.

Bu tehlikeyi gören emperyalizm, özellikle ABD, sömürgeleri tümünden kaybetmektense sömürgeleri elde tutmak için 1946'dan sonra yeni bir yöntem geliştirmeye başladı. Nasıl bir yöntemdi bu Erdal?

- Yeni yöntem emperyalizmin açık işgallerinin yerini **gizli işgal** dediğimiz **yeni-sömürgeleştirme** yönteminin almasıdır. Emperyalist ülkelerin birleşerek saldırılarına rağmen Kore'de aldıkları yenilgi onları bu yöntemi daha da geliştirmeye zorladı.

- Peki nasıl uygulanıyor bu yöntem?

- Özü şu: emperyalist ülkeler direniş karşısında yenilgiye uğradıklarında, yenileceklerini anladıklarında veya direniş büyümeden sömürgelerini hepten kaybetmektense buralardan askeri güçlerini çekiyorlar ama bunu yaparken ekonomik ilişkilerini sürdürmek için o ülkenin başına geçecek

egemen sınıfın temsilcileriyle, yöneticileriyle ekonomik ilişkileri sürdürececek anlaşmalar yapıyorlar. Veya böyle bir açık anlaşma olanağı yoksa bile o sömürge ülkedeki egemen sınıflarla ilişkilerini sürdürüyorlar, onları işbirlikçileri haline getiriyorlar. Sonuçta ülke ekonomisini yine denetimleri altına alıyorlar. Kağıt üstünde bazı sömürgelere "bağımsızlık" tanınıyor ancak **ekonomi** emperyalizme bağımlı olunca tabii ardından yine **politik** ve **askeri** bağımlılık da geliyor. Yani ortada emperyalizmin gözle görülen açık bir işgali olmamasına rağmen ülke emperyalizm tarafından sömürülmeye devam ediliyor.

Tabii sürecin farklı biçimlerde geliştiği ülkeler de var. Bazen küçük-burjuvazinin önderliğinde gelişen ulusal kurtuluş savaşları sonucunda bu ülkeler bir süre bağımsız devletlere dönüşebiliyorlar. Ancak küçük-burjuvazi büyük ölçüde sosyalizmden etkilenmemişse, onu sosyalizme yöneltecek güçlü bir dinamik oluşmamışsa sosyalizme yönelmeyip -ki sınıfsal karakteri gereği genellikle de böyle sonuçlanmaktadır- kapitalizmi geliştirmeye yöneldiklerinde ister istemez bir süre sonra yine emperyalizmle ilişkilerini geliştirerek ona bağımlı hale gelmeye başlıyorlar. Böyle durumlarda emperyalizm de gerek bu küçük burjuva iktidarlarla ilişkilerini iyi tutup ekonomik ilişkilerini geliştirerek ya da çeşitli baskı yöntemleri uygulayarak onların sosyalizme yönelmesini engellemeye, tekrar emperyalist sistem içine dahil etmeye çalışır. Mesela ulusal kurtuluş savaşlarıyla politik bağımsızlıklarını kazanmış olan Türkiye ve Cezayir'in tekrar yeni-sömürge ülkeler haline gelmeleri böyle olmuştur. Böyle onlarca örnek vardır. Mesela Ortadoğu'da Suriye, Libya gibi ülkeler hatta buna bugün Irak'ı da ekleyebiliriz böyle bir süreci yaşıyorlar. Daha önce de Mısır'da Baas yönetimini kuran Nasr yabancı şirketleri devletleştirerek emperyalizme bağımlılıktan kurtulmayı denemişti. Ancak bu girişimlerinin ardından devrilerek bu sürece son verildi ve Mısır tekrar emperyalizmin uydusu haline getirildi.

- Yeni-sömürgecilik, bağımlılık ilişkileri nasıl başlatılıyor biraz da o noktaya değinelim isterseniz. Bu yeni yöntemi 1946'dan sonra **Truman** doktrini adı altında geliştirerek sistemli bir politika haline getiren **ABD**'dir. Bundan sonra **Marshall**'ın yardımlarıyla, kurulan **askeri paktlarla, ikili anlaşmalarla** yeni-sömürgeleştirme sürecini başlattı. Sömürgelere veya politik bağımsızlığını kazanmış geri kalmış ülkelere yardım, kalkındırma adı altında verilen **borçlarla, kredilerle** bağımlılık ilişkisi geliştirildi. Aldıkları borçları ödeyemeyecek durumda olan yeni-sömürgeleştirilen ülkeler de borçlarını ödemek, devletin acil ihtiyaçlarını karşılamak, silah alabilmek, yatırım yapabilmek için daha çok borç alma yoluna giderek aslında bağımlılıklarını daha da pekiştirdiler. Borç büyüdükçe borcun finansmanını sağlayan **IMF, Dünya Bankası** gibi emperyalist kuruluşlar veya doğrudan emperyalist devletlerin yönetimleri, tekeller yeni sömürgelerin ekonomik politikalarını istedikleri gibi yönlendirmeye başladılar.

Tabii sömürünün ve gizli işgali gerçekleştirmenin tek yöntemi bu değil.

Gizli işgal esas olarak emperyalist tekellerin bu ülkelerin egemen sınıflarıyla geliştirdikleri ilişkiler çerçevesinde **bir işbirlikçi tekелci burjuvazi** yaratmalarıyla sağlanır. İşbirlikçi burjuvaziyle ortak yatırımlar yaparak yeni-sömürgelerde kapitalizmi emperyalizme bağımlı olarak **yukarıdan aşağıya** geliştirirler. Gelişen kapitalizmle birlikte işbirlikçi tekелci burjuvazi güçlenip devlet üzerindeki otoritesini güçlendirdikçe doğal olarak emperyalizmin de bu işbirlikçi burjuvazi vasıtasıyla yeni-sömürge üzerindeki otoritesi pekişir. Yani işbirlikçi tekелci burjuvazi esasında emperyalist tekellerin çıkarlarını temsil eden ve koruyan durumdadır. Kendileri de bunun karşılığında sömürden pay alırlar. Emperyalist tekellerin politikalarının uygulanmasını hükümetlere dayatırlar veya esas olarak da zaten bu politikaları uygulayacak olan partilerin hükümet olmasını sağlarlar. Bunun yanında emperyalizmle yapılan ekonomik, siyasal, askeri antlaşmalarla, kurulan paktlarla bağımlılık daha da güçlendirilir.

Ordu emperyalizmin çıkarlarına göre şekillendirilir. Askeri açıdan da bağımlılık geliştirilerek ordu üzerinde denetim artırılırken, ordu üst kademesi ekonomik olarak da tekелci burjuvaziyle bütünleştirilerek emperyalizmle işbirliği yapacak bir komuta kademesi oluşturulur. **NATO** şemsiyesi altında güya “*dıştan gelecek komünist işgallere karşı ülkeyi savunmak amacıyla*” **CIA** tarafından gizlice hemen tüm yeni-sömürgelerde kurulan **kontrgerilla** örgütlerinin esas amacı ordu ve devletin diğer militarist güçlerini emperyalizmin çıkarları doğrultusunda denetim altına almak, bunların devrimci muhalefeti ezmek için kullanılmasını sağlamak, emperyalizme karşı olan, halkın çıkarlarını savunan güçlerin iktidara gelmesini engellemektir. Bu amaçla ordu esas olarak **iç savaşa** göre, yani halka karşı savaşı için örgütlenir. Böylece ordu **ulusallıktan** soyutlanarak emperyalizmin çıkarlarını koruyan bir **işgal ordusuna** dönüştürülür.

Böylece yeni-sömürge ülke ekonomisi üzerinde denetim kuran, siyasal yönetim mekanizması üzerinde büyük etkiye sahip olan, orduyu kendi çıkarlarını koruyan işgal ordusuna dönüştüren emperyalizm eskiden olduğu gibi sadece dış bir güç olmaktan çıkarak **içsel** bir olgu haline de gelir. Görünürde emperyalizm askeriyle, tankı, topuyla yoktur ama aslında gerçekleştirdiği **gizli işgalle** ülke yönetimini, politikaları belirleyen, sömüren güç durumundadır.

- Yeni-sömürgecilikle birlikte gündeme gelen önemli bir değişiklik de sermaye ihracında oluyor Selim abi.

- Evet, bu, yeni sömürü yönteminin en belirgin özelliklerinden biridir. İstersen konuyu açmışken sen devam et Ömer.

- Daha önce hatırlarsanız kapitalizmin tekelleşmeye başlamasıyla sömürgelere sermaye ihracının arttığını ve sömürünün ağırlıklı olarak bu yöntemle gerçekleştirilmeye başlandığını söylemiştik. 3. Bunalım dönemine kadar bu sürer. Ancak 3. Bunalım döneminde yeni-sömürgelere nakit sermaye ihracı azalır. Mahir Çayan yeni-sömürgecilik metodunun amacını ve sermaye ihracındaki bu değişikliği şöyle özetliyor:

*“Bu politikanın esası, daha az masrafla daha geniş pazar imkanı sağlayan, daha sistemli ve **ulusal savaşlara yol açmayacak**, daha üst seviyeye çıkmış emperyalizmin problemlerini daha fazla tatmin etmeye dayanmaktadır. En temel metodu, sermaye ihraç ve transferinin terkiibindeki değişikliktir. Sermayenin 5-6 elemanı arasında yeni bir oran yaratılmıştır. Şöyle ki, savaş öncesi **nakit sermaye** ihracı, sermayenin **isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman** vs. gibi diğer elemanlarına kıyasla çok fazla yer tutarken, savaş sonrası dönemde özellikle 1960’dan sonra bu işleyiş tersine dönmüş, nakit sermaye dışındaki sermayenin yukarıda özetlediğimiz elemanları ağırlık kazanmıştır.*

Bugün geri bıraktırlmış ülkelerde, yabancı nakit sermaye oranının yerli nakit sermayeye oranla çok az olduğu fakat mutlak dışa bağımlı bir çok sanayii kuruluşu mevcuttur. (Örneğin otosanayii) Bir kaç yüzde yüz dışa bağımlı temel sanayii tesisi kurulmakta ve bunlara bağımlı olmaya mahkum hafif ve orta sanayii belli ölçülerde geliştirilmektedir.”

Yani meseleyi biraz daha açarsak emperyalist tekeller artık yeni- sömürgelelere gidip doğrudan kendi sermayesiyle tesisler kurup, yatırım yapmıyor. Bunun yerine yerli işbirlikçiler bulup diyor ki, mesela *“ben sana otomotiv üretmek için gerekli makineleri satayım, teknolojiyi vereyim, markayı vereyim, sen bunu üret, sat ama karşılığında isim ya da patent hakkı için bana elde ettiğin karın mesela yarısını vereceksin”* diyor. Tabii bu işbirlikçi burjuvazinin işine de geliyor. Çünkü o tek başına bu işi yapabilecek teknolojiye sahip değil. Üstelik dünyaca tanınan bir marka adıyla üretim yapmak satışını kolaylaştıracaktır. Burada uluslararası tekel anlaşma yaparken kendisi de bir miktar nakit sermaye koyabilir veya hiç koymaz, yönetime ortak da olmayabilir ama verdiği teknoloji ve patent hakkı için kardan önemli bir pay alır. Veya doğrudan kurulacak fabrikanın, tesisin ortağı olur. Bu anlaşmaya bağlıdır ancak emperyalist tekeller sermayenin büyük bölümünü ortaya koyup başkalarını buna ortak etmez. Öyle olsa zaten yöntemi değiştirmez eskisi gibi tek başına o işi yapardı. Böylece ortaya fazla bir sermaye koymadan yeni-sömürge ülkenin sermayesini de hem kendi çıkarı için kullanır hem de bağımlılık ilişkisi nedeniyle o ülkeye gittikçe yerleşir. Yapılan yatırımlar da genellikle montaj sanayii biçiminde geliştirilir. Yani üretilecek metanın önemli parçalarını, bir bölümünü veya tümünü işbirlikçisi burjuvaziye yine uluslararası tekeller satar. Böylece hem bunları satarken hem de üretilen metanın satışından elde ettiği payla çok daha fazla büyük karlar elde eder. Biliyorsunuz **KOÇ Holding** Türkiye’de otomotiv üretiminde tekel durumundadır. 70’li yıllarda *“ilk yerli otomobili üretti”* diye halka anlatılmıştır. Ama aslında *“yerli malı”* dedikleri o iki üç senede parçalanmış kağıt gibi Anadol’ların patenti uluslararası tekele aitti ve motor gibi önemli bölümü de dahil parçalarının büyük kısmı yine dışarıdan geliyordu. Dolayısıyla yedek parça ihtiyacı da dışarıdan sağlanıyordu. Aynı şekilde sonradan bunlara **Murat 124’ler**, **Renult’lar** falan eklendi. Mesela bugün hemen herkesin evinde kullandığı **Arçelik, AEG, Si-**

emens, Beko gibi beyaz eşyalar, elektronik aletlerin hepsi yabancı tekellerin patent hakkı satın alınarak üretilir. Sözde bunları **Koçlar, Sabancılar** üretir, güya “yerli malıdır” ama bunları satın almak için ödenen paranın büyük bir bölümü uluslararası tekellerin kasasına gider. Çünkü onların izniyle, onların adına, onların teknolojisiyle üretiliyorlardır. İşbirlikçi burjuvazi ortaya koyduğu sermaye ile bu üretimden ancak belli bir pay alır.

- Mesela en son örneklerden biri TEKEl’in satışında yaşandı. Üzerinde epeyce tartışma da çıktı. Fabrikaları adeta bedava verdiler. Halbuki fabrikaların değerini ve sigara üretiminden gelecek karları bir kenara bırakalım fabrikaların kurulu olduğu arazileri sadece arsa değeri üzerinden satsalar emperyalist tekelin ödediği paradan onlarca kat fazla tutuyor. Adamlar ortaya büyük bir sermaye koymuyorlar, para harcamıyorlar. Üstelik ödedikleri paranın önemli bir kısmı da satın aldıkları fabrikanın eksiklerini tamamlamak için kullanılacakmış. Ne yapıyorlar, daha doğrusu satışa çıkaran hükümet ne yapıyor? Siz bunu ucuz mucuz alın, kendi markanızda sigara da üretin, karınızdan da bize bir miktar pay verin yeter diyor. Sanıyorum % 5 gibi bir miktardı galiba. Onlar da öyle yapıyor, kendi patentini ortaya koyuyor, küçük bir miktar da para veriyor, fabrikaların üzerine konuyorlar.

- Devletin alacağı pay yüzde 5 değil de yüzde 10-15 olsa ne olacak? Yüzde 85-90 aslan payını emperyalist tekel alıp götürecektir. Sigara piyasası uluslararası tekelin eline geçecekmiş, ülkenin ekonomisi emperyalizme daha çok bağımlı hale gelecekmiş, halk daha çok sömürülecekmiş, tütün üreticileri yıkıma uğrayacakmış, işbirlikçi hükümetlerin umurlarında bile değil. Gümrük ve Tekel Bakanı Eyüp Aşık televizyona çıkıyor “*bugün bağımsızlık adına yabancı sermayenin gelmesine, yatırım yapmasına karşı çıkmak ilkeliktir, çağdışıdır, bunlar çok gerilerde kaldı*” falan diyor. Görüyor musunuz adamlar ülkeyi, ülkenin değerlerini, halkı, dahası beyinlerini emperyalizme satmışlar. Emperyalist tekellerin ülkeyi daha çok sömürmek için öyle alavere-dalavere çevirmelerine, baskı yapmalarına bile gerek yok. Ülkeyi yönetenler gelin sömürün diye kendileri yalvarıyor. Şimdi böyle hükümetler, partiler emperyalizmin hükümetleri, partileri değil de nedir? Onların ajanları gibi çalışıyorlar.

- Ajan dedin de Selim Abi, emperyalizmin gizli işgali gerçekleştirmesinde emperyalizmin ideolojik propagandası, yönlendirmesi, doğrudan veya dolaylı olarak açık-gizli işbirlikçiler yaratması ve ajanlaştırma faaliyetlerinin de büyük payı var değil mi?

- Elbette Erkan. ABD’nin 2. Paylaşım savaşının hemen ardından başlattığı “**Soğuk savaş**” stratejisinin özü ve amacı da bir yerde buydu. Yoğun bir anti-komünist propagandayla Sovyetler Birliği’nin tüm ülkeleri işgal edeceği korkusu yaratılmaya çalışıldı. Tabii yaratılmaya çalışılan bu korku yeni-sömürgelere de taşındı. Böylece bu propagandanın etkisi altına alınan yeni-sömürge ülkelerin egemen sınıfları ve yönetimleri emperyalizmin ideolojik etkisi altına çok daha fazla girerken işbirliği yapmak için ona

daha da yakınlaştılar. Bu da zaten emperyalizmin yeni sömürgelerden almak istediği sonuçu. Böylece özellikle ABD hem diğer emperyalist-kapitalist ülkeler üzerinde etkisini artırdı, hem yeni-sömürgeleri kendisine daha da bağımlı hale getirdi, hem de silah satışını artırdı.

“Soğuk savaş” stratejisi çerçevesinde yeni-sömürgelerdeki yoğun anti-komünist propagandayla, emperyalizmin ve oligarşilerin çıkarlarına karşı çıkan, sömürü ve zulme boyun eğmek istemeyen devrimci, demokrat, ilerici, yurtsever herkes **“vatan haini”**, **“dış düşmanların”** esas olarak da tabii **“Sovyetler Birliği”nin işbirlikçisi** ilan edildi. Faşist propaganda ve örgütlenmelerin önü açılırken, sol yasaklarla, baskı ve şiddetle ezilmeye, gelişiminin önü kesilmeye çalışıldı. Devletin tüm kurumları, eğitim sistemi bu propaganda, faşist ideoloji ve faşist kadrolarla şekillendirilmeye başlandı. Yani emperyalizm yeni-sömürgelerinde kapitalizmi yukarıdan aşağıya geliştirirken aynı zamanda **faşizmi** de yukarıdan aşağıya kurumlaştırmaya başladı. Bu durumda emperyalizmin bu politikalarını uygulayan, savunan herkes zaten onun doğal bir işbirlikçisi durumundadır. Yani emperyalizm doğrudan bire bir ajanlaştırmaya gerek duymadan kendi çıkarlarını koruyan geniş bir “gönüllü” işbirlikçi kesim yaratmış oldu.

Tabii böyle bir ideolojik şekillendirme, yönlendirme onun doğrudan işbirlikçi ve ajanlar yaratmasının koşullarını da oldukça kolaylaştırdı. Emperyalistler kendi ajanları veya ajanlaştırma faaliyetini yürüten çeşitli paravan örgütlenmeleri aracılığıyla çeşitli kurumlarla veya bu kurumlarda çalışan kişilerle ilişki kurup ideolojik yönlendirmeye ve çeşitli menfaatler sağlayarak geniş bir ajanlaştırma faaliyeti yürütürler.

Bu ajanlaştırma faaliyetinde polis, ordu, basın, düzen partileri içinde emperyalizmin doğrudan denetimi kurulur.

- Şimdi hangi ülkeydi tam hatırlayamıyorum ama Latin Amerika’daki yeni sömürgelerden birinde darbe yapan ve ülkeyi yıllarca yöneten bir general CIA’nın kadrolu bir ajanı çıkmıştı.

- Şu kokain ticareti yaptığı için sonradan ABD’ye götürülüp yargılanan Panama devlet başkanı Noriega mı neydi yanlış hatırlamıyorsam.

- Bunun pek önemi yok zaten. Çiller için de mesela CIA ajanı olduğu söylendi ama ne fark eder? Demirel, Türkeş, Özal, Ecevit, Baykal, Mesut Yılmaz ya da diğerleri emperyalizmin çıkarına çalıştıktan, onun politikalarını uyguladıktan sonra CIA’nın ya da başka emperyalist ülkelerin doğrudan kadrolu ajanı olsalar ne fark eder, olmasalar ne fark eder? Sonuçta aynı işlevi görüyorlar. Emperyalizmin çıkarları için sömürü ve zulmü sürdürüp, onların programlarını uyguluyorlar.

Sonuç olarak söylersek, yeni-sömürgeler bu çok çeşitli yöntemler uygulanarak emperyalizm tarafından kuşatılmış ve işgal edilmiştir. Bizim özellikle halka bunu iyi kavratmamız gerekir. Çünkü emperyalizmin bu işgal biçimi ve geliştirdiği yeni sömürü yöntemleri halkın emperyalizm gerçeğini çıplak olarak görmesini engeller, bu da emperyalizme karşı tepkileri törpüler, sömürünün çok daha kolay sürdürülmesini sağlar. Dikkat eder-

seniz 60'lı yıllardaki, hatta '70'lerdeki anti-emperyalist tepkileri bugün halkta göremiyoruz. Emperyalizmin ne olduğunun bilinmediğinden değil esasında. Bir yandan emperyalizmi "dost", emperyalizme bağımlılığı "olağan", "olması gereken" bir durum gibi gösteren propagandalarla bilinçlerin çarpıtılıp, bulanıklaştırılması, öte yandan her geçen gün daha derinlere nüfuz eden emperyalist kültürün yozlaştırıcı etkileri bir yerde emperyalizmin varlığını, sömürsünü halka da kanıksatmaya başlıyor. Evinde, yolda, gezerken, çalışırken nereye baksa, nereye gitse yabancı markalarla, emperyalist tekellerin bayileri, şubeleri, ajansları, isimleriyle karşılaşılıyor. İlgisi olmadığı halde sıradan mağazalara, eğlence yerlerine bile, okuyanların büyük çoğunluğunun anlamını bilmediği yabancı isimler veriliyor. Emperyalizm maddi olarak, kültürel olarak günlük yaşamın içine bile bu kadar giriyor ama bu bir yerden sonra kanıksamayı da beraberinde getiriyor. İşte bu kanıksamayı kırmamız, anti-emperyalist bilinci canlandırmamız gerekir. Çünkü oligarşiye karşı mücadele ederken aslında onunla içiçe çok daha büyük bir güce karşı savaşıyoruz. Bu savaşı kazanabilmek için bu gerçeği halkımıza da kavratabilmeliyiz. Onun için oligarşiyle birlikte emperyalizmin teşhirine de özel bir önem vermeliyiz. Mesela bugün emperyalizmin Irak'a saldırısı bunun için uygun bir zemin yaratıyor. Halkın dikkati de bu konuya yoğunlaşmışken toplantılarımızda, sohbetlerimizde, yürüteceğimiz iradi çalışmalarda emperyalizmin ne olup olmadığını, ne yaptığını, ne yapmak istediğini halkımıza kavratmalıyız. Tabii sorun sadece kavratmak değil bunu bir tavra, eyleme dönüştürebilmeliyiz.

Evet arkadaşlar bu konuyu burada bitirelim. Biraz ara verdikten sonra akşamki toplantı için yaptığımız son hazırlıkları da gözden geçirelim.

OKUMA PARÇASI:

"... Metropollerde sermayenin had safhaya varan yoğunlaşması ve temerküzünün oluşturduğu 'talep yetersizliği' ve de özellikle II. Yeniden paylaşım savaşından sonralarını kapsayan anti-emperyalist ve millici akımlar, zorunlu olarak emperyalizmin sömürü metodunda değişiklikler yapmıştır. Bu değişiklikler emperyalizmin çirkin yüzünün saklanması ve de sömürge ülkelerde pazar genişletilmesini amaçlayan yeni sömürgecilik metodlarıdır.

Yeni sömürgeci metodların temelinde, emperyalist tekellerin aç gözlü politikasına cevap verecek şekilde, sömürge ülkelerde meta pazarının genişletilmesi, 'yukarıdan aşağıya kapitalizmin' bu ülkelerde hakim üretim biçimi olması sonucunu doğurmuştur... Üst yapıda feodal ilişkiler genellikle muhafaza edilirken (emeğin feodal sömürüsü sürdürülüp, feodal ideolojiler muhafaza edilirken...) alt yapıda kapitalizm egemen unsur haline gelmiştir. (Pazar için üretim)

Bu da bu ülkelerde, hafif ve orta sanayiın kurulması ve de yerli tekeli burjuvazinin emperyalizmin en gözde müttefiki olarak) oluşması ve gelişmesi demektir. Ancak gelişen yerli-burjuvazi, iç dinamikle değil, emperyalizmle baştan bütünleşmiş olarak gelişmiştir. Böylece I. ve II. genel bunalım dönemlerinde bu ülkeler için dışsal bir olgu olan emperyalizm bu dönemde aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmiştir. (Gizli işgal esprisi)

(Mahir Çayan, Kesintisiz Devrim, Devrimci Sol Yayınları, s. 99-100)

SINIF SÖZLÜĞÜ

→ **PATENT HAKKI:** Kısaca bir metanın üretilebilmesi hakkının bir kişi ya da firmaya ait olmasıdır. Genellikle ilk defa üretilmeye başlanan bir metanın taklit edilerek üretilmesini veya bir buluşun izinsiz olarak kullanılmasını engellemeye yöneliktir. Patent hakkı almadan daha önce üretilen bir metanın aynısını üretemezsiniz. Küçük farklılıklarla benzerini ürettiğinizde dahi daha önce o metaya verilmiş adla piyasaya süremezsiniz. Örneğin aspirin, üretilmesi çok basit bir ağrı kesicidir. Ama siz bunu üretip aynı adla satamazsınız. Dolayısıyla zaten daha önce pazarı ele geçirmiş olan, herkes tarafından bilinen, tanınan o markayla rekabet edebilme şansınız da yok denecek kadar azdır. **Coca Cola, beyaz eşya, elektronik aletler, araba markaları** vb. de buna örnektir. Burjuvazi benzerini üretip (çoğu kere tek başına üretebilecek durumda da değildir) başka bir isimle pazara sürerek büyük bir risk taşıyan rekabete girmektense, o metaları üreten tekelle anlaşma yapar. Aynı metayı veya benzerini üretip aynı isimle satmak için tekelden patent hakkı satın alır. Yani o metayı veya benzerini üretmek için izin alıp karşılığında tekele pay verir. Böylece tekeller patent hakkı satıp küçük bir yatırımla yeni ortaklıklar kurarak veya hemen hiçbir yatırım yapmadan, sermaye ortaya koymadan çok büyük bir sömürü elde etme olanağı bulurlar. Gelişmiş teknoloji gerektiren bazı metaların üretiminde ise bu **teknolojiye sahip tekeller** çok daha avantajlıdır. Patent hakkıyla birlikte, o metayı üretmeye yetecek kadar teknoloji, makine, araç, gereç, teknik bilgi satarak çok daha büyük karlar elde ederler. Tabii karın böyle ikiye bölünmesi, daha çok kar etmek isteyen işbirlikçi burjuvazinin sömürüyü daha da acımasızca uygulamasına yol açar. Bu nedenle hep faşist bir rejimin sürdürülmesinden yanadırlar. Sendikaların, halkın örgütlenmesinin ve tabii solun en çok da devrimcilerin en büyük düşmanlarıdır.

Reformizm - 1

Son bir yıldır burjuvazinin icazetli bir politikayla da olsa reformist partilerin önünü açmış olması, ama ondan da önemlisi giderek daha fazla sağcılaşıp MGK'nın politikalarına angaje olmaları reformizme karşı mücadeleyi daha da önemli kılıyor. Gerçi bugün öyle önemli bir kesimi etkileyebilme durumları yok ama yine de sosyalist, devrimci söylemler kullanarak yüzlerin taktıkları maskeyle daha fazla insanı aldatmalarının, kafa bulandırmaya çalışmalarının önüne geçmek gerekiyor. Bu nedenle reformizmi ders konumuz olarak belirledik. Hepimiz elimizdeki olanaklarla önceden hazırlanıp geliyoruz ama yine de çoğu kez olduğu gibi Selim Abi bazı arkadaşlarımıza konunun belli bölümlerine özel olarak hazırlanmaları görevini verdi. Ders düzenimizi aldıktan sonra çoğu kez olduğu gibi ilk sözü Selim Abi alarak çalışmayı başlattı.

- Gerçi bilmediğiniz bir şey değil ama yine de önce reformizm nedir kısaca bir tarifini yapalım. Selma sen yap istersen.

- Reformdan başlayalım o zaman. Reform kısaca daha iyi bir duruma getirmek için **düzeltilme, iyileştirme** anlamında kullanılır. Burjuvazi de çok sık kullanır bu terimi. Ancak burjuvazinin reform dediği veya reform amacıyla yaptığını söylediği her yenilik halkın çıkarları açısından iyileştirmeyi ifade etmeyebilir. Örneğin ekonomide reform yaptık der, bir takım değişiklikler, yenilikler yapar ama bu değişiklikler tekelci burjuvazinin çıkarlarına, halkın zararına pekala olabilir.

Ancak biz reformizmi halkın çıkarları açısından yapılan iyileştirmeler anlamında kullanırız. Esas anlamı ve çıkış noktası da öyledir. Serbest rekabetçi kapitalizm döneminde burjuvazinin ekonomide, siyasette, sosyal yaşamda, hukukta vb. yaptığı ilerici anlamdaki iyileştirmeler için kullanılmaya başlanmıştır. Çok geniş bir kullanım alanı vardır. Reformizmin çıkış noktası da bu reformlardır. Yani **düzenin devrimle kökten değiştirilmesi yerine çarpık yollarının reformlarla düzeltilmesini isteyen siyasal akımı ifade eder**. Emekçilerin nihai kurtuluşu için değil, **günlük çıkarları** için mücadele etmeyi esas alır. **Mücadeleyi düzen sınırları içine hapsederek, emekçilerin devrime, iktidara yürümesinin önünde engel oluşturur**. Emekçi sınıflar içinde hayat bulmuş olmasına rağmen esas olarak bir **burjuva ideolojisi**dir.

Sınıflar mücadelesi özünde iktidar mücadelesidir. **Ezilenlere iktidar yolunu göstermeyen, iktidar hedefli mücadeleyi şekillendirmeyen bir hareketin adı ne olursa olsun, Marksizm-Leninizmle, devrimcilikle ilgisi yoktur**.

- Burada bir noktaya baştan değinelim. Reformizm sonuç olarak burjuva ideolojisi diyoruz, ancak bu devrimcilerin reformlar içinde mücadele etmeyeceği anlamına gelmez. Ancak **reformlar devrimciler için amaç değil, devrim mücadelesinin geliştirilmesi için sadece bir araçtır**. Zaten

reformlar için mücadele amaç olmaya başladığı noktada devrimden, devrimcilikten uzaklaşıyor, reformistleşme başlıyor demektir. Reformizm üzerine Marks, Engels ve Lenin'in pek çok yazıları, makaleleri vardır. "İşçi Sınıfı Partisi Üzerine" adlı kitapta reformlar için mücadele konusunda şöyle diyor bu ustalar: *"... Kapitalizm varolduğu sürece reformların ne sürekli, ne de ciddi olabileceğini bilerek, işçiler iyileştirmeler için savaşırlar ve ücret köleliğine karşı savaşını daha da sert biçimde sürdürmek için iyileştirmelerden yararlanırlar. Reformcular, sadaka yardımı ile işçileri parçalamayı, onları aldatmayı ve onları sınıf savaşımından döndürmeyi düşünürler. Reformculuk yalanını tanıyan işçiler reformları sınıf savaşımının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması için kullanırlar."*

Yani gördüğünüz gibi reformizmin tarihi sosyalizmin tarihi kadar eski. O zamandan beri devrim mücadelesinin önünde engel olmayı sürdürüyor.

Şimdi reformizmi tarihsel gelişimi içinde baştan biraz daha detaylandırarak ele alalım. Esasında yüzyıl öncesinin reformizmi ile bugünkü reformizm arasında pek fark yoktur. Gerçi günümüz Türkiye'sindeki reformizmle ideolojik anlamda temel bir farklılıkları olmasa da eskiden hiç değilse çoğu açıktan devrime karşı olduklarını, reformları savunduklarını söylüyorlardı. Şimdiki ise daha iki yüzlü, reformist olduklarını da kabul etmiyorlar, çok daha ince hesaplar yaparak yüzlerine bir de devrimci, sosyalist maskesi takıp reformistliklerini gizlemeye çalışıyorlar. Baştan devam edelim. Erdal, reformizmin nasıl ortaya çıktığını sen anlatacaktın.

- Aslında ilk reformistler Marks ve Engels'ten önce ortaya çıkan **Ütopik Sosyalistlerdir** diyebiliriz. Ütopik biliyorsunuz zaten hayalde kalan, gerçekleşmesi mümkün olmayan anlamındadır. Ütopik sosyalistler henüz sınıflar mücadelesinin gelişim yasalarını bilmedikleri, kapitalizmi çözümleremedikleri için, burjuvaziye ikna ederek eşitlikçi bir toplum kurulabileceğine inanıyorlardı. Yani devrim yapmadan, kapitalizmi ortadan kaldırmadan düzen içinde bir nevi sosyalist bir toplum kurulabileceğini sanıyorlardı. Ancak daha sonra **Marks ve Engels** diyalektik materyalizmle birlikte bilimsel sosyalizmin temellerini atarak böyle bir şeyin mümkün olamayacağını, burjuvazinin iktidarının yıkılmadan yani devrim yapılmadan, kapitalist ilişkilere son verilmeden sosyalist bir toplum kurulamayacağını ortaya koydular. Marks ve Engels'le tabii ütopik sosyalizm de tarihe gömüldü. Düzen içi çözüm arayanlar, **Paris Komünü'nün** etkileri ve **ihtilalci** ayağa kalkışlarla mahkum oldular. Sindikleri yerden siyasal bir akım olarak ortaya çıkışları ise esas olarak 19. Yüzyılın sonlarına doğru olur. O güne kadar esas olarak burjuva kesimler içinde yaşayan, etkili olan reformizm işçi sınıfı içinde de epeyce yandaş bulmaya başlar. Reformizmi bu dönemde besleyen işçi sınıfının içinde gelişmesinin önünü açan ise Avrupa'nın kapitalist ülkelerinde ortaya çıkan **işçi aristokrasisidir**.

- Onu kısaca açalım istersen, nedir bu işçi aristokrasisi?

- Aristokratlık esasında feodal dönemden kalma bir tanımlama. Kraliyet ailesinden gelenlere ve onların çevresindeki "soylulara" yani feodal ege-

menlere verilen bir sıfat. İşçi aristokrasisi ise benzer anlamda işçi sınıfı içinde ortaya çıkan ve burjuvazinin çıkarlarının yanında yer alan ayrıcalıklı bir kesim için kullanılıyor. 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkması ise bir tesadüf değil elbette. Bu dönem kapitalizmin hızla geliştiği ve tekelleşmenin başladığı dönemdir. Ayrıca burjuvazi bu dönemde sömürgelerden giderek artan ölçüde sömürü elde etmeye başlamıştır. İşte bu avantajları kullanan burjuvazi işçi sınıfı içinde küçük ama etkili bir kesimi satın alır. Bunu nasıl yapar? Mesela işçileri vasıflı işçi, vasıfsız işçi diye böler, vasıflı yani belli bir eğitim, yetenek, tecrübeye sahip olmayı gerektiren işlerde çalışan işçilerin bir kısmına daha yüksek ücret ödemeye başlar. Bu elbette daha önce de vardır ama burjuvazi işçileri bölmek için, siyasal amaçlarla daha iradi, bilinçli bir politika olarak bunu uygulamaya başlar. Mesela, ustabaşı, ekip başı, şef gibi esasında işçi gibi çalışan ve işçi olan, ama yapılan işi organize etmekle de görevli ve işçiler üzerinde oldukça etkiye sahip bu kişilere ayrıcalıklı haklar tanır, diğerlerinden çok daha yüksek ücret ödemeye başlar. Mesela bunlar fiili çalışmaktan öteye esas olarak üretim aşamasında çalışmayı organize eden, işi ve işçilerin çalışmasını kontrol eden, denetleyen işlevler yüklenmeye başlarlar. Yani burjuvazi işçi sınıfı içinde gerek aldıkları ücret açısından, yaşam standartları açısından, gerekse çalışma koşulları ve başka değişik haklar açısından genel işçi kitlesinden ayrıcalıklı bir işçi kesimi oluşturur. İşte bu işçi aristokrasi denilen kesim burjuvazinin işçi sınıfı içinde destekçileri durumuna gelirler. Çünkü ayrıcalıklı durumları nedeniyle düzenden yani kapitalizmden diğerleri kadar memnuniyetsiz değildirler, düzenle çelişkileri yumuşamıştır. Bir de tabii ayrıcalıklı durumlarını korumak isterler. Bu nedenle patronlarla çatışmayı istemezler. Taleplerin, isteklerin barışçıl yollarla, çatışmaya, kavgaya yol açmadan dile getirilmesinden yanadırlar. Aksi durumda burjuvaziyi, patronları kızdırdıklarında ayrıcalıklı olanaklarını kaybetme riski vardır. İşte bu işçi aristokrasisi denilen kesim işçi sınıfı içinde reformizmin gelişmesinin de öncülüğünü yaparlar. Devrime karşı çıkarlar. Burjuvazi de elbette bunları destekler. İşçi örgütlerinin, sendikaların yönetimlerini ele geçirmelerinde onlara yardımcı olur. Çünkü devrim isteyen, devrim için mücadele eden, her an ayaklanıp iktidarını yıkmaya kalkacak bir işçi sınıfı yerine, taleplerini, isteklerini uzlaşmacı, barışçıl yollarla ifade eden, kapitalizmi yıkmayı amaçlamayan bir işçi sınıfının olmasını elbette tercih eder. Yani bir yerde reformistlerle burjuvazinin çıkarları birleşmiş olur. Reformistler burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden bir işlev yüklenmiş olurlar. Burjuvazinin adına işçi sınıfının mücadelesini yolundan, yani devrime yönelmesinden saptırmaya, düzen içine çekmeye çalışırlar. Yasal mücadeleyi savunurlar. Hatta burjuvazi bunların parlamentoda yer almasına bile olanak sağlar. İşte bu nedenle reformizm görünüşte işçi sınıfından, emekçilerden yana gözükmesine, onlar için çeşitli haklar istemesine rağmen esas olarak bir burjuva ideolojisi.

- Bakın Marks da **1874'te Sorge'e** yazdığı mektubunda bu aristokrat reformistlerden rahatsızlığını nasıl dile getiriyor. Diyor ki: "Bütün işçi şeflerinin parlamentoya girmemiş olmasından esef etmemek elde değil doğ-

rusu, bu çıkarıcılar alayından başka tür kurtulmanın yolu yok". Marks biraz alayla söylüyor, hepsi parlamentoya gitse de işçi sınıfı bunlardan kurtulsa diyor. Ama parlamentoya gitmekle işçi sınıfı bunlardan kurtulmaz elbette. Çünkü reformizm işçi sınıfı içinde sadece bir düşünce ve tavır belirleme olarak kalmaz. Aynı zamanda siyasal olarak da örgütlenir. Sendikaların dışında çeşitli reformist işçi derneklerinde, partilerinde örgütlenirler. Bu örgütler içinde tabii sadece bilfiil çalışan işçiler yer almaz, reformist küçük burjuva kesimler, örneğin, aydınlar da katılırlar. Özellikle burjuvazinin adına reformizmin teorisini yapan **küçük burjuva ve burjuva aydınlar** bu örgütler ve işçiler üzerinde büyük etki yaratırlar. Esas olarak da reformizme yön veren bunlardır. Onlara inanan veya çıkarlarını düzende gören işçiler de onların peşinden giderler. Evet devam et istersen Erdal.

- Bu çerçevede ilk reformist örgütlerden birini **"İngiliz Fabianları"** kurar. 1883'de Londra'da Edward R. Pease tarafından kurulan Fabian Derneği İngiliz işçi sınıfı içinde büyük etkiye sahip olur. Bu derneğe Bernard Shaw, Wells gibi ünlü yazarlar, Sidney Webb, Beatrice Webb, O. Lange gibi ekonomistler de katılır. Fabian ismi Romalı Fabius'tan gelmektedir. Fabius da eski Roma'da reformist bir siyaset adamıdır. İlimli, barışçıl yöntemlerle daha ileri bir toplum oluşturmak istiyordu. İngiliz Fabianları kapitalizme karşı çıkmıyorlardı. Ancak burjuvazinin işletmeciliği bizzat yürütmeyip bunu ücretli yöneticilere devretmesi nedeniyle asalaklaştığını, üretim sürecinden koptuğunu, bu nedenle haksız kazanç elde etmeye başladığını, aynı gerekçelerle toprak sahiplerinin hiç bir çaba harcamadıkları halde toprağın değer kazanmasıyla havadan para kazanmaya başladıklarını söyleyerek bu haksız kazançlara karşı çıkıyorlardı. Bu nedenle devletin bu haksız kazançları engellemesini istiyorlardı. Bireyin toplumun yardımı olmadan tek başına zenginlik yaratamayacağını söyleyerek zenginliği yaratan değerler üzerinde emekçilerin daha çok hak sahibi olması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Ancak dediğimiz gibi Fabianlar kapitalizme karşı çıkmıyor, onun bazı kötü sonuçlarının düzeltilmesini istiyorlardı. Ayrıca onlara göre sınıf mücadelesi vermeye, bunun için parti falan kurmaya da gerek yoktu. Devrim kesinlikle bir hayaldir ve böyle bir şeye gerek yoktur. Çünkü kapitalizm geliştikçe süreç içinde değişime uğrayacak, zenginlik tüm topluma yayılacak, işçi sınıfı ve emekçilerin daha çok söz hakkı, üretimde denetim hakkı sağlanınca sosyal bir toplum yani sosyalizm kendiliğinden oluşacaktır. Bu anlamda da sosyalist devrimi, proletaryanın sınıf savaşımını da gereksiz buluyorlar, reformlarla yetinmek gerektiğini söylüyorlardı. Daha sonra bu örgüt 1906 yılında **İngiliz İşçi Partisi**'ni doğurdu.

Reformizmi teorik düzeyde kurumlaştırma yönünde ilk adımlardan biri de Alman Sosyal Demokrat Parti (SPD)'li **Eduard Dawid**'den gelmiştir. Marksist öğretinin gözden geçirilip değiştirilerek güncelleştirilmesi anlamına gelen **revizyonizmi** SPD'de ilk kez Eduard Dawid kullanmıştır. Ancak reformizmin ve revizyonizmin asıl akıl hocaları **Bernstein** ve **Kautsky**'dir. Aralarında biçimsel bir farklılık vardır tabii. Lenin, **"Dönük Bernstein"**ı dö-

nek Kautsky ile karşılaştırdınca Bernstein sadece bir züppe görünümünde kalıyor” diye belirtmiştir farkı. Marksizm’e, devrime düşmanlığını açık gösteren Bernstein ve bunu “Marksizm” maskesiyle yapmaya çalışan Kautsky aynı bataklığın ürünüdürler.

Burada reformizm ile **revizyonizmin** arasındaki yakın ilişki olduğunu belirtmekte yarar var. Yakın ilişkiden de öte hep aynı kapıya çıkıyorlar. Marksist öğretinin gözden geçirilmesi demek olan revizyonizm esasında onun ihtilalci yanını, yani devrimi çeşitli kılıflar altında reddeder ve Marksizmi savunuyor gibi gözükürken esasında onu reddedip reformların savunucusu haline gelir.

- Bu noktada Bernstein ile Kautsky’nin reformist, revizyonist görüşlerini biraz daha ayrıntılı incelemekte fayda var. Çünkü bugün de hangi kılıfta olursa olsun reformistlerin tüm görüşleri Bernstein ve Kautsky’nin görüşlerinin ya tekrarıdır ya da şurasından burasından değişikliğe uğratılmış yeni biçimleridir. Bu bölüme sen hazırlanacaktın Ömer.

- Evet. Şimdi bakın, Almanya’da demir-çelik sektöründe tekelleşmeye başlayan **demir-çelik fabrikatörü Krupp’un**, 1874’te işçilere yaptığı konuşmadaki: **“Size hak görülmüş olanla yetinin. İşinizi bitirdikten sonra vaktinizi ebeveyninizle, karınızla ve çocuklarınızla, ailenizle geçirin ve kafanızı ev işlerine ve eğitime yorun. Sizin için siyaset budur ve bunu böyle bilerseniz mesut olursunuz”** sözleriyle, Bernstein’in işçilere günlük kazanımlarla ve özde “hak görülmüş olanlarla” yetinmelerini, burjuvaziyle uzlaşmayı öğütleyen, iktidarı almak gibi bir sorunla uğraşmamak gerektiğini salık veren, **“ama ben siyasal iktidarı almak için -işçi sınıfının- yeterli olgunluk derecesine ulaştığını zannetmiyorum”** sözlerini karşılaştıralım. Nasıl birbirlerine benziyorlar. Farklı pencerelerden ama aynı noktaya bakıyorlar.

Reformizmin temel karakteri sınıflar mücadelesinin reddi olarak ortaya çıkan **uzlaşmacılığdır**. Burjuvazi ortaya çıkışından bugüne kadar sınıfların uzlaşabileceği, teranelerini farklı kisveler altında işleyip durmuştur. Çünkü egemenlerle uzlaşmayan ezilen sınıflar iktidarlara için tehlikelidir. İşte bu noktada mücadeleyi düzen sınırları içine hapseden, Bernstein’da olduğu gibi, kapitalizmin sonunu hazırlayacak bunalımların, iç çelişkilerin giderek azaldığı ve bunların birer kurgudan ibaret olduğu şeklinde teorilerle kitlelerdeki iktidar bilincini bulanıklaştıran reformizm, sınıf mücadelesini ve devrimi reddederek burjuvazi ile aynı noktada çakışmaktadır. “Sağ ve Sol Sapmalar Üzerine” kitabının 47. Sayfasında Lenin şöyle diyor:

“... Zaman zaman işçilerin ve temsilcilerinin bir kesimi, kendilerine tanınmış gibi görünen haklar aldatmacasına kapılırlar. Revizyonistler sınıf mücadelesi doktrininin ‘eskimiş’ olduğundan söz etmeye başlarlar ve gerçekten sınıf mücadelesinden vazgeçmek anlamında bir politika izlemeye koyulurlar...”

Kapitalizmin işleyişini, gelişiminin yönünü doğru kavrayamayan ya da sınıf mücadelesinden kaçmak için kavramak istemeyen reformistler, çıkarları tamamen zıt olan, kesinlikle uzlaşmaz olan burjuvaziyle proletarya

arasındaki temel sınıf çelişkisini de yok sayarak, tekelleşmeyle “*üretim anarşisi*”nin yok olduğunu, “*örgütlü kapitalizm*” döneminin başladığını söylediler. Ve ortaya çıkan tekellerin kapitalist ekonomiyi ve üretimi büyük ölçeklerde planladığını, buradan da, “*mecburen*” planlı bir sosyalist ekonominin alt yapısını hazırlayacaklarını söyleyerek reformist görüşlerini derinleştirdiler.

Kapitalizm bu şekilde planlı ekonomiye geçişle birlikte gelişip ekonomide sosyalleşme sağlandıktan sonra kapitalizm ve işçi sınıfı iktidarın alınması için gerekli olgunluğa ulaşmış olacaktır ve ondan sonra bir avuç burjuvazinin elinden iktidarı almak çok daha kolaydır. Yani alt yapıda, ekonomide sosyalizm zaten sağlanmıştır, geriye üst yapıyı, politik iktidarı almak kalacaktır. Bu aşamaya kadar Bernstein işçi sınıfının barışçıl mücadele yöntemlerinden ve reformlardan asla vazgeçmemesini önermektedir.

Bernstein’e göre kapitalizmin gelişmesiyle hızla sayısı da artan işçi sınıfı sendika, genel oy hakkı vb. gibi “*işçilerin kurtuluşu*” için temel hakları elde edecekler, parlamentoda yer almaya çalışacaklardır.

Hatta işçi sınıfı parlamentoda çoğunluğu sağlayıp tek başına hükümet kurma noktasına gelse bile burjuvaziyle işbirliğini sürdürmelidir. Asla devrime yönelmemelidir, kapitalist devlet mekanizmasını parçalayıp, kapitalist üretim ilişkilerine son vermemelidir, reformlar yaparak kapitalizmi geliştirmeye devam etmelidir. Çünkü öncelikle kapitalizmi geliştirerek ekonomide sosyalleşmeyi sağlamak, işçi sınıfını yönetebilecek olgunluğa getirmek gerekir.

Bu nedenle Bernstein ve onun peşinden giden reformistler kendilerine göre kapitalizmde gerekli “*olgunlaşma*” sağlanmadan erken gerçekleşecek bir devrimden vebadan korkar gibi en az burjuvazi kadar korkmakta ve karşısında yer almaktadırlar. Ki Bernstein “**reformculuk devrimci bir felaketi, hareketin istenilen ya da kaçınılmaz bir evresi olarak gören bir politikanın tersine sistemli bir reform çalışmasına yönelik bir politikadır**” sözlerinde de görüldüğü gibi devrimi bir “*felaket*” olarak değerlendirmektedir.

Bernstein bu görüşlerine haklılık payı kazandırmak için Marks’ın görüşlerini de tahrif eder. Örneğin, Marks’ın **Komünist Manifesto**’ya 1872’de yazdığı önsözdeki “*işçi sınıfı, devlet makinesini olduğu gibi ele geçirmek ve onu kendi hesabına kullanmakla yetinmez*” sözlerini çarpıtır. Buradan işçi sınıfının mevcut kapitalist devleti yıkmaması, sadece “*ele geçirip*” olduğu gibi sürdürmesi gerektiği sonucunu çıkarır.

Bu örnek gibi çarpıtmalara, tahriflere daha onlarca sayısız örnek verilebilir.

Konuya ilişkin Bolşevik Partisi Tarihi’nin 34. Sayfasında şöyle deniyor: “... Örneğin; kapitalizmin gelişmesine paralel işçi sınıfının ahlaki, kültürel, ekonomik, siyasi düzeyinin de yükseleceğini söylerler. Ama bunu da işçiler yine burjuvaziden öğreneceklerdir. Reformizmin Rusya’daki uzantılarından legal Marksistlerin önderlerinden Peter Struva ‘*kültürsüzlüğümüzü itiraf etmeyi, kapitalizmden ders almayı*’ önerirken de bu gerçeği kendi

ağızlarından itiraf etmektedir. Yine Rusya'da reformist, oportünist, anlayışın tipik bir örneği olan ekonomistlerin görüşleri de devrimin reddedilmesi gerçeğini gözler önüne sermektedir. Ekonomistler, işçilerin kapitalistlerle karşı ekonomik anlamda kazanımlar için uğraşmasını söylüyorlar -çalışma koşullarının düzeltilmesi, ücret vb-, politik mücadeleyi işçilerin işi olarak görmeyip, liberal burjuvaziye sevk ediyorlar...Rus 'ekonomistleri' dış ülkelerdeki Sosyal Demokrat Partilerle adlarına Bernsteincılar denilen Marksizm düşmanlarının yani oportünist Bernstein yandaşlarının yaydıkları aynı görüşlerin propagandasını yapıyorlardı."

Reformizm kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak belirsiz bir tarih sonunda sosyalizmin alt yapıda gerçekleşeceğini ve toplumda nüfus olarak da çoğunluğu oluşturacak olan işçi sınıfının yönetebilecek olgunluğa ulaştıktan sonra iktidar olması gerektiğini söyleyerek baştan devrimi reddetmekte ve işçi sınıfının iktidarını belirsiz bir tarihe havale etmektedir. Tabii kapitalizmin gelişmesiyle sosyalist üretim ilişkilerinin gerçekleşmeyeceğini ve sosyalist bir topluma geçilemeyeceğini gözönüne alırsak reformizmin sözünü ettiği işçi sınıfının iktidar olmasının koşulları da hiç bir zaman gerçekleşmeyecektir.

"Biz sınıf mücadelesini bütün liberallerin baktığı açıdan, yani burjuvazinin devrilmesini istemeden kabul ediyoruz" diyerek açık olarak sınıf mücadelesini inkara yönelen ve ***"Bizim siyasi mücadelemizin hedefi şimdiye kadar olduğu gibi, devlet iktidarını parlamentoda çoğunluk elde ederek ve parlamentoyu hükümetin efendisi haline getirerek ele geçirmek olarak kalmaktadır"*** diyerek devrimi ve proletarya diktatörlüğünü reddeden Kautsky ile Bernstein'in görüşleri arasında özünde bir fark yoktur.

Rosa Lüksemburg reformizme yönelik eleştirisinde şöyle diyor:

"... 'Ne olursa olsun benim için nihai hedef, hiçten ibaret, hareket ise her şey' diyen Bernstein ile işçi sınıfının kurtuluşunu reformlar toplamında gören Kautsky aynı noktada buluşmuşlardır. ...Siyasal iktidarı ele geçirme ve toplumun değişmesini gerçekleştirme yerine -ve ona karşı olarak- yasal reform yolunu benimseyenler, aynı amaca götürecek sakin, emin ve yavaş bir yol değil, başka bir amaç seçmiş olurlar. Başka bir deyişle, yeni toplumsal düzen getirmek yerine eski düzen içinde bir takım önemsiz değişiklikleri gerçekleştirirler. Böylece revizyonizmin siyasal görüşleri açısından ulaşılan sonuçlarıyla, ekonomik kuramların ortaya koyduğu sonuçları arasında hiçbir fark yoktur. Her iki açıdan da elde edilen sonuç, sosyalist düzenin gerçekleştirilmesi yerine kapitalist düzende reformların yapılmasıdır. Ücret sisteminin kaldırılması yerine, sömürünün daha az ya da daha fazla olması söz konusu edilmektedir. Kısacası; kapitalizmin içinde zararlı otlar yok edilecek, ama kapitalizmin kendisine dokunulmayacaktır."

Ama reformistler sadece kendi ülkelerindeki sömürünün sürmesinden yana olmakla da kalmadılar. Gelişmiş bir sanayi ülkesinin sömürgeleştirdiği yerlerden elde ettiklerinin kapitalizmi geliştirdiğini, bunun toplumdaki refahı artıracığını, *"toplumcu reformları hızlandıracağını"* söyleyerek sömürüyü ve sömürgeciliği kutsarken, ***"üstün uygarlıkların gelişmemiş"***

ülkeler üstünde hakları vardır” diyecek kadar alçaldılar.

- Bir de Kautsky’nin meşhur **“Ultra Emperyalizm”** teorisi vardır. Kısaca ona da değinelim isterseniz.

- Kautsky bu teorisini Alman Sosyal Demokrat Partisi’nde ileri görevler üstelenen **Hilferding’in** “Örgütlenmiş kapitalizm” teorisinden esinlenerek oluşturur. Hilferding’e göre rekabetin hakim olduğu kapitalizmin doğuş sürecindeki “Örgütlenmemiş kapitalizm” yerini **“Örgütlenmiş kapitalizme”** terk etmiştir. Serbest rekabetçi dönemdeki piyasalardaki kargaşanın yerini “Örgütlenmiş kapitalizm”de “sosyalist” planlı ekonomi almıştır. Bunalımlar ortadan kalkmış, kapitalizmin gelişmesi istikrarlı bir sürece girmiştir. Gelişme böyle olduğuna göre devrimlerin maddi zemini de hem kalkmış hem de buna gerek yoktur. Sosyalizme reformlarla adım adım ilerlemek mümkündür. Bu teorileriyle burjuvaziye büyük hizmet görmüş olan Hilferding, I. Paylaşım savaşının ardından gelişen Alman Devrimi döneminde Rosa Luxemburg’u katleden hükümette maliye bakanı olmuştur. Teorisiyle burjuvaziye yaptığı uşaklığını ustası Bernstein gibi pratikte de kanıtlamıştır.

I. Paylaşım savaşı dönemlerinde “Ultra emperyalizm” teorisini ortaya atan Kautsky, emperyalizmin yağmacı politikalarından başka seçenekleri olabileceği gibi görüşler ileri sürdü. Teorisinin özü emperyalizm döneminde, değişik ülkelerin kapitalistleri arasındaki anlaşmalarla savaşların ortadan kaldırılabileceği ve örgütlü bir dünya ekonomisinin oluşabileceğidir. Ona göre emperyalizm barışçı bir doğrultuya girmiştir. Proletaryanın gerektiğinde sanayi sermayesiyle işbirliğine girmesini, sosyal demokrasinin “barışçı” burjuva güçlerini desteklemesini öğütler. Lenin **“... Sosyal şovenizmin en ince, bilim ve enternasyonalizme benzer bir şeyle ustaca süslenmiş teorisi Kautsky tarafından dile getirilen ‘Ultra-emperyalizm’ teorisidir”** der.

2. Enternasyonal’in revizyonist, reformist partilerinin 1. Paylaşım savaşında ülkelerinin burjuvazilerinin yanlarında yer alarak girdikleri ihanet “Ultra-emperyalizm” teorisiyle gerekçelendirilmeye çalışılmış ve ihanetleri derinleşmiştir.

Ve yine Kautsky tarafından propagandası yapılan, toplumdaki üretici güçlerin gelişmesiyle devrime, sınıf mücadelesine gerek kalmadan barışçıl yoldan, reformlarla sosyalizme geçilebileceğini teorize eden **“Üretici Güçler Teorisi”** de Ultra-Emperyalizm teorisi gibi emperyalizmin gerçek yüzünü yumuşatmaya, işçi sınıfını burjuvazinin icazetine bırakmaya hizmet etmiştir. **Bu teoriye göre üretici güçlerin gelişimi varolan kapitalist ilişkilerle çelişkiye düştüğünde, ileri bir tarzda yeni üretim ilişkileri gelişecek...** ve bu da devrime gerek kalmaksızın toplum içinde yansımaları bu olacaktır. Yani Kautsky ekonomik gelişmenin kendiliğinden sosyalizme yöneleceğini, bu nedenle sınıf mücadelesi vermenin gereksiz olduğunu, bu nedenle sosyalizme ulaşmak için işçi sınıfının kapitalizmin gelişmesini desteklemesinin yeterli olduğunu söylemektedir.

Reformizmin bilimsellik, Diyalektik Materyalizmle ilgisi yoktur. Toplumsal gelişmede yavaş yavaş arka arkaya gelen iyileştirmeleri yeterli gö-

ren reformist anlayışın sahipleri metafizik bir düşünceye sahiptir. Toplumsal gelişmenin nicel yanını ön plana çıkarıp, temel haline getirirlerken, nitel gelişimi yadsıtmaktadırlar. Niteliksel anlamda bir sıçrama ve dolayısıyla da devrim yoktur onlar için. Yaşanan toplumsal devrimler de onlara göre rastlantıdır.

- Şimdi, durum böyle olunca, yani kapitalizmin gelişmesiyle, reformlarla, barışçıl mücadeleyle sosyalizme ulaşılabilirliğini savunan reformizm elbette devrime, dolayısıyla sınıf mücadelesinde iktidarın alınması için zora başvurulmasına, devrimci şiddetin uygulanmasına ve iktidar alındıktan sonra da **proletarya diktatörlüğünün** uygulanmasına karşı çıkar.

İşçi sınıfının mücadelesini burjuvazinin icazetine terk eden reformizm için sorun, parlamentonun reformlar için kullanımı, barışçıl mücadele, günlük kazanımlar vb.dir. Kapitalist toplumda uzlaşmaz çelişkileri olan iki temel sınıfı, burjuvazi ve proletaryanın aralarındaki çelişkileri uzlaştırarak sınıf mücadelesine sol maskeyle darbe vurmaktan başka bir düşünceleri yoktur. Burjuvazinin iktidarını tehlikede hissettiğinde proletaryanın siyasal mücadelesi sonucu elde ettiği bütün hakları gasp edeceğini, bunun kurumlaşmalarını yarattığı gerçeğini kabul etmeyip, burjuvazinin feodaliteye karşı gerekli ilericiğini abartarak, bunun sürekli bir durum teşkil ettiğini gösterme çabasıdadırlar. Devrimi felaket olarak değerlendirenler, tarihin ileriye doğru akışını da geriye doğru çevirmeye, ters-yüz etmeye çalışınlardır.

Reformistlerin en büyük dertleri tabii "zor"a gerek kalmamasıdır. Marks'ın söyledikleri çok açıktır; **"Eskinin parçalanmasıyla yıkıntının üzerinde yeninin gelişip serpilmesi için tek yol vardır, o da zordur. Çünkü zor yeni bir topluma gebe eski toplumun ebesidir..."** Ama reformizm bunu karşı çıktığı için "devrim"in zor'a gerek kalmaksızın gerçekleşebileceğini kanıtlamak için bu defa demokrasi kavramını çarpıtırlar. Ve işçi sınıfı ve emekçilerin demokrasisi olan proletarya diktatörlüğüne karşı çıkarken **"SAF" DEMOKRASİ** kavramını geliştirir. **Oysa saf bir demokrasi, sınıflar üstü bir demokrasi yoktur. Her demokrasi egemen olan sınıfın diğer sınıflar üzerindeki diktatörlüğüdür.**

"Demokrasi sınıf tahakkümünün yokluğudur, yani hiçbir sınıfın siyasal imtiyaza sahip olmadığı bir durumdur" diyor Bernstein. Bu sözler, esasında burjuvazinin demokrasi üzerine yaptığı demagojilerden hiç de farklı değildir. Bernstein'deki demokrasi kavramı ne idüğü belirsiz, soyut, sınıfsal bakış açısından uzaktır. Demokrasiyi bir uzlaşma okulu olarak değerlendirir. Demokrasiye de "genel oy"la ulaşılacaktır, demokrasi "genel oy"da somutlanmaktadır. Bu anlayışın işçi sınıfına hiçbir zaman iktidar yüzü göstermeyeceği açıktır.

- Bugün hemen her ülkede genel oy hakkı var ama görüyoruz işte, genel oy bırakın işçi emekçi halk iktidarını, çoğu durumda emekçilere burjuva demokrasisini bile getirmiyor.

- Doğru Fatma Abla, ama onlar şöyle düşünüyor. Genel oy hakkı olunca işçiler çoğunlukta olacağı için kendi partilerini seçimle iktidara getirir-

ler, hükümet olunca da reformlarla kapitalizmin kötü yanlarını törpülerler, kapitalizmi geliştirip sosyalleştirir, refahı yükseltir, işte giderek de yavaş yavaş iyileştirmelerle sosyalizmi kurar.

Tabii bu örnekler azlında "saf" demokrasi teorileriyle aslında devletin, demokrasinin sınıfsal niteliğini gizliyorlar.

"Saf demokrasi, hem sınıf mücadelesini hem de devletin doğasını anlama eksikliğini açığa vuran bilgisizce bir söz değil, komünist toplumda demokrasinin değişim ve alışkanlık haline gelme sürecinde çürüyecek, fakat hiçbir zaman 'saf demokrasi' olmayacağından aynı zamanda boş bir sözdür" diyor Lenin, Proleter Devrim ve Dönek Kautsky adlı eserinde.

Devleti bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki baskı aracı, diktatörlüğü olarak görmeyen bu anlayışın sahipleri bir yandan burjuvazinin emekçilerin mücadelesini ezmek için başvurduğu bütün yöntemleri onaylayıp burjuva demokrasisini kutsarken, diğer yandan da proletaryanın iktidarı ele geçirdiği koşullarda sınıf düşmanlarına karşı uygulayacağı devrimci zora karşı durmaktadırlar. Bir yandan da bu "saf"lık tartışmalarıyla da devletin sınıflar üstünlüğünü söylemekte ya da açıkça söylemeseler de sınıfların varlığını inkara kadar gidebilmektedirler.

Kautsky demokrasinin ***"azınlığı koruduğu"***nu söylerken aslında ML'lerin savunduğu sınıflar üstü "saf" bir demokrasi olamayacağı gerçeğini kendi ağzıyla itiraf etmektedir.

Kautsky, Marks'a atfen ***"O burada, bir yönetim biçiminden değil, proletaryanın politik güç kazandığı yerde ortaya çıkması gereken bir durumdan söz ediyor, ve bu durumda Marks'ın kafasında bir yönetim biçimi olmadığı, Britanya ve Amerika'daki geçişin barışçıl yoldan yani demokratik bir yolla olacağı düşüncesiyle de kanıtlanmış oluyor."*** diyerek Marksizmi tahrif etmeyi sürdürüyor. Burada da Marks'ın o süreçte istisnai bir durum olarak İngiltere ve Amerika'daki devlet aygıtının, militarizmin güçsüzlüğü, proletaryanın gelişmişliği vb. etkenlerden dolayı iktidarın "genel oy" yoluyla alınabileceği tespitini genelleştirerek bütüne maletmeye çalışmaktadır. Kaldı ki Kautsky'nin yaşadığı ve tanık olduğu üzere emperyalizm aşamasında Amerika'da ve İngiltere'de de Marks'ın istisnai olarak belirttiği koşullar zaten ortadan kalkmıştır. ABD ve İngiltere'de devlet aygıtı ve militarizm alabildiğine güçlenmiştir. Ama o bunları görmek istemez ve işine geldiği gibi tarihsel gerçekleri çarpıtmaya devam eder.

Kautsky'e göre işçi sınıfı çoğunluğu oluşturduğuna göre proletaryanın diktatörlüğüne gerek de yoktur. Ona göre çoğunluk olunca proletarya istediğini yapabilecektir, burjuvazi ona karşı bir şey yapamaz. Bunun için ***"çoğunluğa sahipsek, neden diktatörlüğe gereksinim duyalım"*** diyerek sınıf mücadelesinin gerçeklerini bir kez daha inkar ediyor. Oysa Marks ve Engels neden proletarya diktatörlüğüne gerek duyulduğunu çok daha öncesinden herkesin anlayabileceği şekilde açık olarak ifade etmişlerdir. Lenin Kautsky'i eleştirirken bunları bir kez daha şöyle ifade ediyor:

"Burjuvazinin direncini kırmak için..."

- *Gericilere korku vermek için...*
- *Silahlı halkın burjuvaziye karşı yetkisini sürdürmek için...*
- *Proletaryanın düşmanlarını zor yoluyla elde tutmak için..."*
- Yani benim anladığım bu reformistler işçi sınıfı iktidarda olduğu zaman da burjuvazi üzerinde hiçbir baskı, zor kullanılmamasını savunuyorlar değil mi?

- Evet, onların burjuvaziye mülksüzleştirmek, kapitalist işletmelere işçi sınıfının el koymasını sağlamak gibi bir derdleri yoktur. Sadece sömürünün daha azaltılmasını, işçi sınıfının refah düzeyinin biraz daha yükseltilmesini istemektedirler. Yani esasında işçi sınıfı iktidardayken de burjuva demokrasisinin sürdürülmesidir istedikleri. "Demokrasi azınlığın haklarını korur" derken kastettikleri azınlık da zaten burjuvazidir. İşçiler de genel oy hakkına sahip olunca burjuvaziye eşitliğin sağlanacağını ileri sürerler.

Onların sınıfların uzlaşabileceğini, "eşit" olabileceğini gösterebilme gayretlerine karşı Lenin şöyle der: **"... Bir sınıfın diğer sınıfla tüm sömürme olanakları toptan yok edilinceye kadar gerçek bir eşitliği olmaz"**. Yani burjuvaziye proletaryanın eşit hale gelebilmesi için burjuvazinin sömürme olanaklarının elinden alınması gerekir. Bu da zaten onun elindeki üretim araçları toplumsallaştırılmadan, üretim araçlarının özel mülkiyeti ortadan kaldırılmadan imkansızdır.

Şimdi bir de 2. Enternasyonal'i kısaca özetleyip bu haftaki dersimizi bitirelim arkadaşlar. Ona da sen devam et istersen Selma.

- İşçi sınıfının uluslararası birliğini ve dayanışmasını sağlamak amacıyla 1864'de Marks ve Engels tarafından kurulan 1. Enternasyonal'de doğal olarak Marks ve Engels'in damgası vardır. Bu dönem sınıf çatışmalarının yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir ve kurulan işçi sınıfı partileri üzerinde reformizmin ciddi bir etkisi olmaz. Ancak 1889'da kurulan 2. Enternasyonal'e damgasını vuran reformizmdir. Kurulduğu tarihten dağıldığı 1. Paylaşım savaşı dönemine kadar olan süreç Avrupa'da sınıf çatışmalarının yumuşadığı, nispeten "barış"ın yaşandığı bir süreçtir. Ama aynı zamanda bu süreç daha önce gördüğümüz gibi Avrupa'da özellikle büyük kapitalist devletler İngiltere ve Almanya'da Marksizm'den sapmaların görüldüğü, revizyonizmin revaçta olduğu ve reformist görüşlerin yaygınlaştığı bir dönemdir.

2. Enternasyonal'de esas olarak Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) ve onun reformist-revizyonist görüşleri belirleyici olur. İşçi sınıfının birliğini, dayanışmasını sağlamayı gerektiren 2. Enternasyonal'in revizyonist, reformist partileri 1914 yılında başlayan 1. Paylaşım savaşında emperyalist savaşa karşı çıkmaları ve bu savaşı devrimi geliştirmek için kullanmaları gerekirken pek çoğu "ulusal burjuvazileri" destekleme kararı alır. Ancak savaşı destekleyen bu tavırlarıyla düşükleri **sosyal şoven** durum tüklenişlerini de beraberinde getirir. 1. Paylaşım savaşıyla birlikte 2. Enternasyonal de dağılır. Lenin, Rosa Lüksemburg gibi önderler II. Enternasyonal'in revizyonist, reformist partilerinin savaş karşıtı tavır almalarını sağlamak için epey gayret sarfederler. Esasında II. Enternasyonal'in savaş ön-

cesindeki son toplantısında burjuvaziye destekleme kararı da çıkmaz. Ancak toplantıda görüşlerini açıkça koyamayanlar daha sonra savaş kışkırtıcılığı yapan burjuvaziye desteklerler.

2. Enternasyonal Partilerine hakim olan reformist-revizyonist çizgi Marksist devrim anlayışının determinist (kendiliğindenci) yönünü ön plana çıkararak bunu, devrimi, proletarya diktatörlüğünü, sınıf mücadelesini reddeden **ekonomist** anlayışlarına kılıf yapmaya çalışmışlardır. İşçi sınıfının siyasal mücadelesini yadsıyan, mücadeleyi iktidar mücadelesinden günlük ekonomik kazanımlara indirgeyen anlayış II. Enternasyonal'e de hakim olur, ve parlamenter, yasal mücadeleyi esas alırlar. Mahir Çayan II. Enternasyonal için şöyle bir tespitte bulunuyor: **"2. Enternasyonal düşüncesine 'objektivizm' veya 'takipçilik' ideolojisi de diyebiliriz... Takipçilik ideolojisinde, Marksizmin devrimci ruhu evrimciliğe dönüşmüş ve Marksist felsefenin devrimci kişiliği mekanik düşüncenin karanlığında görünmez olmuştur..."**

Evet hangi adla olursa olsun reformizm, revizyonizm, oportünizm... Hepsiz ezilenlerin kurtuluş mücadelesinin önüne bir engel olarak çıkan burjuva ideolojisinden etkilenecek oluşmuş sapkın akımlardır. Yani kaynağı burjuva ideolojisidir.

2. Enternasyonal reformist revizyonist partilerinin emperyalist savaşa karşı aldıkları tavırda somutlanan ihanet, Marksizm ve Reformizm arasındaki o kalın çizginin net olarak görülmesini de sağlamıştır. Öyle ki, Enternasyonal'in yürütme organı "Uluslararası Sosyalist Büro"nun Başkanı Vendervelde, Belçika'nın savaş kabinesinde görev bile almıştır. Kautsky'nin enternasyonalin bir mücadele aracı olarak barış dönemlerinde işe yarayacağını, savaş zamanında işe yaramayacağı yönünde görüşleri vardı. Lüksemburg ise bu ihaneti *"Kautsky, komünist manifestonun dünya tarihi çağrısında özsel bir düzeltme yapmıştı: Bütün ülkelerin işçileri barışta birleşin, savaşta ise birbirinizi boğazlayın"* diyerek özetler.

Savaş sonunda gerçekleşen 1917 Ekim devrimi ise egemenlere olduğu kadar reformizme ve revizyonizme de büyük bir darbe indiriyordu. Kautsky'nin vardığı durak SSCB'ye müdahale çağrısında bulunmaya kadar giderken, Bernstein ise burjuvazinin hükümetinde Hazine Bakanlığına kadar yükselmişti. İşte reformizmin, revizyonizmin hazin sonu!

SINIF KİTAPLIĞI :

- ⇒ Proletarya Diktatörlüğü ve Dönek Kautsky (Lenin)
- ⇒ Devlet ve İhtilal (Lenin)
- ⇒ Sağ ve Sol Sapmalar Üzerine (Lenin)
- ⇒ İşçi Sınıfı Partisi Üzerine (Marks, Engels, Lenin)
- ⇒ Bütün Yazılar (Mahir Çayan)

Reformizm - 2

- Evet arkadaşlar dersimize kaldığımız yerden devam edelim. Ömer sen başla istersen.

- Geçen hafta 1. Paylaşım Savaşı dönemine kadar gelmiştik. Şimdi ondan sonraki süreci önce kısaca bir özetleyelim.

2. Enternasyonal revizyonist-reformist partilerinin 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nda burjuvazinin yanında yer alarak halklara ihanet eden şovenist bir tavır belirlemeleri onlara prestij kaybettirdi. **1917 Ekim** devrimi ise reformizme vurulan çok güçlü bir darbeydi. Bu tarihten sonra doğal olarak Avrupa Komünist Partileri üzerinde de SBKP'nin etkisi oldukça arttı. 1919'da Lenin önderliğinde kurulan **3. Enternasyonal**'in hemen tüm ülkelerde devrimci örgütlerin gelişmesinde önemli katkıları oldu. Enternasyonal partileri içinde ideolojik birliğin, dayanışmanın büyük ölçüde hayata geçirilebildiği bu dönemde reformizm başını pek kaldıramadı. Ancak 2. Paylaşım Savaşı'nda 3. Enternasyonal'in dağılması, ardından Stalin'in ölümü ve SBKP'nin revizyonist Kruşçev klğinin eline geçmesi Avrupa'da reformizmin yeniden canlanmasına güç veren bir rol oynadı.

2. Paylaşım savaşıdan sonra emperyalistlerin aralarında zorunlu bir entegrasyona gitmeleri, bilimde-teknolojideki gelişmeler, yeni-sömürgecilik ilişkilerinin geliştirilmesinin emperyalist ülkelerde yarattığı kısmi refah, ortaya çıkan sosyalist blokla devrim tehdidini daha da yakından hissetmeye başlayan emperyalizmin bazı kısmi demokratik reformlara gitmesi **Euro-Komünizm** adıyla anılacak olan **Avrupa komünizminin** doğmasının nesnel zeminini oluşturdu. Avrupa komünizmi Marksizm-Leninizm'in reddi, reformizmin yeniden canlanması demektir.

Ancak dünya çapında reformizme, revizyonizme güç veren asıl gelişme Sovyetler Birliği'nde oldu. **1956'daki 20. Kongre** kararlarıyla SBKP'deki sağcılaşma tümüyle açığa çıktı. "Soğuk savaş" karşısında emperyalizmle uzlaşma çabaları, Stalin'e saldırılar, SSCB'nin güçlendirilmesi adına her şeyin merkezine SSCB'nin çıkarlarını koyan ulusal, ekonomist politikalar Avrupa solunu da büyük ölçüde etkiledi ve sosyalizme barışçıl yoldan geçme umutlarını, sosyal şovenizmi daha da güçlendirdi.

- Mesela bu dönemde Fransa'nın **Cezayir işgali** karşısında Fransa Komünist Partisi de 2. Enternasyonal'in revizyonist-reformist partileri gibi şovenist bir tavırla Fransa burjuvazisinin yanında yer alıyor.

- Evet. Zaten daha önce de demiştik, tüm reformist görüşler, akımlar kaynağını 2. Enternasyonal'in revizyonist-reformist politikalarından alır diye. İşte bu dönemde de devrimi reddeden ekonomist politikalar, 2. Enternasyonal partilerinin "üretici güçler teorisi"nin değişik versiyonları "**toplumsal ilerleme teorileri**" adı altında yeniden piyasaya sürülmeye başlandı. Avrupa "komünistleri" reformlar yoluyla kendiliğindenci bir sürecin sonunda parlamenter sistemle sosyalizme varılacağı teorilerini iyice

derinleştirdiler. Kapitalizmin derinleşmeye başlayan bunalımları, 68-69'daki gençlik ve işçi eylemleri, SSCB'nin Çekoslovakya'ya müdahalesine duyulan tepkiler, komünist partilerinde SSCB'den bağımsız davranma istemlerinin gelişmesiyle Avrupa komünizmi İtalyan "komünistlerinin" ortaya attığı **"üçüncü yol"** önerisinde somutlanır.

1976'larda artık mitinglerde bile telaffuz edilmeye başlanan Avrupa komünizminin savunucuları, İtalyan komünistlerinin önerisiyle **"proletarya enternasyonalizmi"**ni reddederek yerine ne idüğü belirsiz "enternasyonal dayanışma" kavramını koydular.

Avrupa komünizmi Devrimci Sol Savunması'nda şu şekilde değerlendirilir:

"Avrupa komünizmi proletarya enternasyonalizmi yerine sosyal-şovinizmin ve milliyetçiliğin geçirilmesidir.

Avrupa komünizmi devrim yerine evrimin, sınıf mücadelesi yerine sınıf uzlaşmacılığının (burjuvaziyle tarihsel uzlaşmaya kadar vardırmanın) burjuva devletin parçalanması yerine, burjuva parlamentosu aracılığıyla sosyalizme barışçıl geçişin konulmasıdır."

Yeni reformizmin temsilcileri burjuvaziyle ittifakı, işbirliği yapmayı burjuvaziyle **"Tarihsel uzlaşma"** formülü adı altında teorileştirirler. Mesela, **İtalya Komünist Partisi**, NATO gibi emperyalist saldırganlığın simgesi olan bu kuruma İtalya'nın üye olmasını onaylar.

Avrupa'da tekrar canlanan reformist akımların biri de teorisyenliğini İtalyan "komünist" Gramsci'nin yaptığı **"sivil toplumculuk"**tur. Devleti sınıflar üstü bir kurum gibi ele alan sivil toplumcular, devletin toplum üzerindeki etkinliğinin sınırlandırılmasını, bireylerin "özgürlüğünün" geliştirilmesini, sivil toplum örgütlerinin güçlendirilerek demokrasinin genişletilmesini ve devlet üzerindeki etkinliğinin artırılmasını söylüyor, bunun için de burjuvaziye kadar en geniş kesimlerle uzlaşma içinde olabileceklerini belirtiyorlardı. Temsili demokrasi ile **konseyler, özyönetim** adları altında örgütlenen **"taban demokrasisi"**nin birbirine eklenmesi ve reformlarla sosyalizme barışçıl bir geçiş öngörülüyordu.

Esasında sivil toplumculuk denilen şey Avrupa komünizminin "tarihsel uzlaşma" formülüyle teorileştirdiği burjuvazi ile uzlaşma politikasının geliştirilmiş bir başka biçimidir. Bizde de özellikle 80'den sonra reformistleşme yolunda ileri adımlar atan DY ve KSD çevresi bu sivil toplumculuk akımını büyük ölçüde kendilerine rehber edindiler. Tabii asıl olarak da bu çevrelerin 80'den sonra Avrupa'ya kapağı atan yöneticileri keşfetti bunu.

Ama Avrupa "komünistlerinin" bu yeni açılımları, yeni reformist politikaları da kitlelerinin istemlerine cevap veremedi. Öyle ki, çoğu yerde burjuvaziyle uzlaşma politikaları sonucu kitlelerin talepleri karşısında yer aldılar ya da ilgisiz kaldılar. Halkın taleplerini frenleyen bir misyon yüklenmeleri ve politikasızlıkları özellikle 70'lerin başında **Yeşiller, Anti-Nükleer Hareket, Feministler, Barışçılar** gibi "alternatif hareketler"i ortaya çıkardı. Sınıfsal mücadeleden uzaklaşmaları ve giderek kitlelerden kopmaları on-

ları da ister istemez bu toplumsal hareketlere ve onların taleplerine sarılmak zorunda bıraktı. Bugün esasında Avrupa komünist partilerinin diğer sosyal demokrat, sosyalist parti adı altında örgütlenmiş reformist, sözde sol partilerden hemen hiç bir farkları kalmamıştır. Burjuva partilerin sol versiyonundan başka bir işlevleri yoktur.

Reformizm aşağı yukarı 150 senedir şu veya bu ad altında varlığını sürdürdü, hala da sürdürüyor ama bu kadar uzun süredir de ileri sürdükleri teorilerinin hiç birini hayata geçirebildikleri somut bir örnek yaratamadılar. Dünya üzerinde barışçıl yoldan sosyalizme geçilen tek bir örnek yoktur. Bir tek **Şili**'de pratik deneyim yaşandı ama o da reformist teorilerinin iflasi ve hayal kırıklığıyla sonuçlandı.

- Şili örneğini biraz açalım isterseniz.

- Şili Komünist Partisi, sosyalist, sosyal demokrat partiler ve çeşitli toplumsal ara katmanların örgütlülüklerinden oluşan HALK BİRLİĞİ (Unitad Popular) 4 Eylül 1970'de seçimle iktidara geldi. Ekonomik programı devlet ve özel sektörün birlikte faaliyet gösterdiği bir karma ekonomiydi. Esasında hükümetin kapitalizmi ortadan kaldırmak gibi bir düşüncesi de yoktu. Sadece ülke için önemli gelir kaynağı olan bakır sanayii gibi kilit noktalardaki kuruluşlar devletleştirilecek, devlet denetimindeki bir ekonomiyle sosyalizmin alt yapısı hazırlanacaktı. 1972'ye gelindiğinde devletleştirmeler, tarım reformları sonucu işsizlik azalmış, enflasyon düşmüş, sanayi kapasitesi yükselmişti. Ancak gelişmelerden rahatsız olan ve çıkarları zedelenen ABD boş durur mu? Önce Arjantin'deki tekellerini de devreye sokarak ekonomik bunalım yaratmak için adım attı. Etkili de oldu. Ondan sonra bunalımın sonuçlarından rahatsız olan kesimleri hükümete karşı kışkırtmaya, ve bir yandan da darbe hazırlıklarına başladı.

Başbakan sosyalist **Allende** ve hükümeti ise ordunun anayasa ve yasal hükümete bağlı kalacağına inanıyor, hatta ordunun desteğini almak için hükümete ordu içinden temsilci bile alıyordu. Bunu da "yurtsever" kesimlerin güçlenmesine yönelik "taktik" olarak değerlendiriyorlardı. Kendini burjuva yasalılık sınırları içine hapseden bu anlayış, ABD'nin komplolarına karşı bir kitle hareketi örgütlemek, halkı silahlandırarak iktidarını korumak anlayışından da uzaktı. Çok geçmeden 11 Eylül 1973'de ABD patentli darbeye Pinochet diktatörlüğü geldi. Darbe sırasında Allende dahil pek çok insan katledildi.

Şili'deki bu trajik son, politikaların iyi niyetlerle yürümediğini, hükümet olmakla iktidar olmanın aynı şey olmadığını, burjuva devlet mekanizması parçalanmadan, burjuvazinin bürokratik ve militarist örgütleri dağıtılmadan emperyalizmin ve işbirlikçilerinin iktidarına son verilemeyeceğini ve "barışçıl" yollarla sosyalizme geçilemeyeceğini kanıtlayan tarihsel bir örnektir.

- Evet arkadaşlar artık isterseniz ülkemize gelelim. Bizde reformizm denince ilk akla gelen TİP, TSİP, TKP üçlüsüdür. Tabii bu 80 öncesi için. Reformist başka partiler, çevreler de olmuştur ama 80 öncesinin reformizmini damgasını vuran esas olarak bu partilerdir. Bunların başını çeken ve en

eski olanı TKP'dir. Diğerleri 60'dan sonra kurulmuş legal partilerdir. 60'lı yıllara kadar da zaten sola damgasını vuran TKP'dir. Ancak TKP'ye gelmeden öncesini de bilginiz olması açısından özetlersek iyi olur sanıyorum.

Reformist eğilimli ilk hareketleri başlatanlar Osmanlı devletinde de Avrupa'nın burjuva demokrasisi gibi bir düzenin, parlamenter sistemin kurulmasını isteyen **Jöntürkler** yani Türkçesi **Genç Türkler** denilen küçük burjuva aydın kesimdir. Çeşitli vesilelerle Avrupa'yla tanışan ve oradan etkilenecek 1860'lı yıllarda "özgürlük" mücadelesini başlatan bu aydınlar çeşitli baskılara maruz kalırlar, sürgünler yaşarlar. Ancak mücadeleleri 1876 yılinda Osmanlı Devleti'nin ilk anayasasının ilan edilmesinde etkili olur.

Jöntürkler gerileme dönemini yaşayan Osmanlı devletinin "kurtuluşunu" vatandaşların da yönetime katılmasında görmektedirler. Halkın yönetime katılabilmesi için de seçme, seçilme hakkı, kişinin söz, düşünce ve vicdan özgürlüğünün sağlanmasını isterler. Ancak bu, padişahın iktidarını sarsan bir durumdur. Bu nedenle kurulan Meclis-i Mebusan'la ilan edilen **1. Meşrutiyet** dönemi uzun sürmez, iki yıl sonra meclis kapatılır. Bundan sonra Meşrutiyet yönetimini tekrar kurmak için, meşrutiyet döneminde açılan okullarda yetişen aydınların da içinde yer aldığı gizli dernekler kurulur. Bunların en öne çıkanlarından **İttihat ve Terakki Derneği**'nin yürüttüğü örgütlenme ve çalışmalar sonucu II. Abdülhamit 1908 yılında anayasayı tekrar yürürlüğe koymak zorunda kalır ve **II. Meşrutiyet** dönemi başlar. Rumeli'deki orduların ayaklanmasıyla başlayan bu hareket, **Jöntürk hareketi** diye adlandırılır.

1908 Jöntürk hareketinin yarattığı sınırlı demokratik ortamda seçim, basın özgürlüğü vb. gibi alanlarda demokratik karakterli birçok gelişme yaşandı. Bu süreçte henüz nüve halinde bulunan işçi sınıfı da kendiliğindencilik düzeyde de kalsa dernekleşme vb. oluşumlar yaratır. Bu yıllarda ilke, disiplin, program ve hedefleri itibarıyla sosyalizmle pek ilgisi olmayan adı "sosyalist" birçok parti kurulur. Bu partilerin istemleri esasında burjuva demokratik niteliktedir. Hedefleri demokratik hak sınırlarını aşmayan özgürlüklerin sağlanması, millileştirmelere gidilmesi, sendikal örgütlenme hakkının verilmesi gibi taleplerdi. Bu örgütlenmeler, sınıf savaşımı gerçeklerinden uzak, zayıf bir anti-emperyalist bilincin ve küçük-burjuva ulusal karakterin belirleyici olduğu bir anlayışın ürünüdürler. Bilimsel sosyalizm anlayışından uzak, kitle bağları olmayan küçük-burjuva aydın örgütlenmeleridir. Ülkemiz sınıflar mücadelesinde de ciddi bir iz bırakmamışlardır.

Sosyal Demokrat Fırka, Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın bir devamı olarak 20 Şubat 1919'da kurulan **Türkiye Sosyalist Fırkası**, 1919'da kurulan **Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası** (TİÇSF) 1919 seçimlerinde bir araya gelerek **Amele Sosyalistler Birliği**'ni oluştururlar. Sosyalizmle ilgileri 1917 Ekim Devrimi ve Marksizm-Leninizm'den etkilenmeleriyle sınırlıdır. II. Enternasyonal'e eğilimli bu örgütlenmeler birbirinden kopuk, belli bir program ve mücadele anlayışından uzak, kendiliğindencilik yanları ağır basan gruplardır. Bu örgütlenmelerden belli bir kitle tabanına sahip TİÇSF dahi tutarlı ve ka-

rarlı bir ideolojik yapıya kavuşamamıştır. Gelecekte **TKP** çizgisine damgasını vuracak olan **TİÇSF**'nin esas olumsuzluğu ise II. Enternasyonal oportünizminin uzlaşmacı ve sosyal-şoven yönlerini üzerinde taşımasıdır.

- Benim bildiğim kadarıyla TKP Ekim devrimi döneminde kuruluyor ve Lenin'in önderliğindeki SBKP'yle de yakın ilişkileri var. Peki o zaman nasıl devrimci bir çizgide gelişmiyor da revizyonist-reformist bir partiye dönüşüyor?

- Şimdi biliyorsunuz TKP Eylül 1920'de Bakü'de **Mustafa Suphi** ve yoldaşları tarafından kuruldu. TKP'yi kuranlar Sovyet devrimi, III. Enternasyonal ve Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'den etkilenen unsurlardır. Ancak gerçek anlamıyla sadece etkilenmedir bu. Yani Marksizm-Leninizmin bilimsel olarak gerçek anlamıyla özümsemesi yoktur.

Diğer bir nokta TKP'nin kuruluşundan itibaren işçi sınıfı ve Türkiye emekçi halklarının gerçek anlamda kurtuluşunu sağlayacak **bağımsız bir ideolojik, politik** çizgisinin olmayışı onu ulusal kurtuluş savaşına önderlik etme bilincinden, iktidar iddiasından, Kemalizmi gerçek sınıfsal ve ideolojik niteliğiyle çözümlemekten yoksun bırakmıştır. Tüm eksikliklerine, sosyalizmi kavramadaki yüzeyselliklerine rağmen Mustafa Suphi ve yoldaşları devrimcidirler, vatanseverdirler, ülkeye dönüp mücadeleye katılmak isterler, ancak Kemalizme gösterdikleri yanlış yaklaşım ve aşırı güveni katledilerek hayatlarıyla öderler.

TKP, kurulduğu andan itibaren işçi sınıfının kurtuluşunun ancak iktidar mücadelesi sonucunda kurulacak proletarya diktatörlüğü ile mümkün olacağını teorik anlamda kabul etmektedir. Ancak 70 yıllık pratiğine bakıldığında bu iddiaya denk düşen bir gerçeklik yoktur ortada.

Mustafa Suphi ve yoldaşlarının katledilmesinden sonra geride kalan kadrolar ve **Şefik Hüsnü** önderliği hareketin sürekliliğini ve nitelik olarak gelişimini sağlayamaz. Üstelik TKP kadrolarının Kemalizmin etki sahasına girmesine daha fazla yol açarlar. TKP'yi oluşturan "sosyalist" gruplardan TÇSİF'in II. Enternasyonal'in uzlaşmacı ve sosyal-şoven yönlerinin izlerini taşıması da bunda bir etkidir.

1927 tutuklamaları TKP'de örgütsel olarak dağılmayı ve kendini yenden üretememeyi beraberinde getirir ve ardından bir faaliyetizlik dönemi başlar. Sınıf mücadelesine katlanamama, mülteciliğin "çıkar yol" olarak görülmesi, 1940'lara kadarki süreçte legal alandaki çalışmaların temel alınması sonucunu yaratır. Yine küçük burjuva aydın bir çevreyle sınırlı kalan bu çalışma TKP'nin dışındaki güçlere daha da angaje olmasını beraberinde getirir.

Kemalist iktidarın gerçekleştirdiği bir takım reformları abartarak, Kemalizm kuyrukçuluğu yapan, Kürt halkına uygulanan katliamlara feodalizmin tasfiyesi diyerek destek veren tutumlarıyla Doktor Şefik Hüsnü önderliğindeki TKP, uzlaşmacılığı ve sosyal şoven bir politikayı savunur. Kürt halkına uygulanan asimilasyon ve jenosid politikaları karşısında "demokrat"ça bir tavır dahi takınamamıştır. Kemalist iktidarın Şeyh Sait önderliğindeki

ulusal talepli hareketi bahane ederek genel muhalefeti bastırmaya yönelik baskılarını yoğunlaştırması, sol hareketin aktif çalışanlarını, yöneticilerini tutuklaması karşısında hiçbir ses çıkarmaması, ihanetler, mahkemelerde sosyalizmin savunulamaması bir bütün olarak icazetçi, uzlaşmacı politikalarının bir sonucudur. Elbette bu icazetçi, uzlaşmacı çizgi, II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrasında sosyalizmin dünya ölçüsünde kazandığı prestij ve bunun ülkemizde emekçi sınıflar üzerinde yarattığı etkilerden de yararlanmasını beceremez. Küçük burjuva aydın çevre içinde örgütlenmekten öteye geçemez.

1945'ten sonra tek parti diktatörlüğünden çok partili parlamenter sisteme geçişe TKP ve onun dışındaki sol da burjuva demokrasisinin gelişimi olarak bakar. 1945 Mayıs'ında Türkiye Sosyalist Partisi (TSP), Haziran'da Türkiye Sosyalist Emekçi Köylü Partisi (TSEKP) kurulur. TKP de fırsatı kaçırmaz ve Türkiye Sosyalist Emek Partisi (TSEP) adı altında legal bir partiyle kendisini ifade eder. Bu süreçte Türkiye sol hareketinin legal partilerde "umut" arayışı ülkemizdeki sınıflar mücadelesinin gerekli kıldığı, legal olanaklardan yararlanılmasını hedefleyen taktik bir durum değildir, parlamenter mücadeleden yana yapılan bir tercihtir.

- Desenize TKP de zaten oldum olası legalleşmek için can atıyormuş.
- Tarihi boyunca hep öyle olmuştur. Ama tek parti diktatörlüğü döneminde bunun koşulları zaten yoktu. Yani zorunlu olarak illegal örgütlenmek durumundaydı. Ama işte ufak bir olanak çıktığını gördüğü an legalleşmek için fırsat kollamıştır. 51 tevkifatından sonra parti merkezini yurt dışına taşıdı ve illegal olarak örgütlenmeyi sürdürdü. 90'dan sonra ise legalleşti, TBKP adını aldı. Ondan sonra da TİP'le birleştiler ama bu da onları kurtarmadı. Birleşme büyümeyi değil, siyasi arenadan silinmeyi getirdi.

Daha önce de bir çok kez belirttiğimiz gibi TKP ömrü billah kendisine ve halka güvenerek iktidar hedefli bir mücadeleyi esas almamıştır. Ülke gerçeğiyle bağdaşmasa da sözde Sovyet devrimi modelini kendine temel almaktadır, ama esasında hiç bir zaman Bolşevik Partisi'nin iktidar perspektifine, örgütlenme anlayışına da sahip olmamıştır. Kruşçev döneminden sonra da zaten tümüyle revizyonist SBKP'nin Türkiye şubesi gibi hareket etmiştir. Lenin'i savunuyor görünüp revizyonist, ekonomist politikaları partiye hakim kılmıştır. Revizyonist çizginin altında ise aslında koyu bir reformizm vardır. Burjuvazinin kuyrukçuluğunu yapar. Çünkü o da 2. Enternasyonal'in reformist-revizyonist partileri gibi devrimin gerçekleşmesi için kapitalizmin gelişmesi, işçi sınıfının nicel olarak da çoğalması, iktidarı seçim çoğunluğuyla alabilecek sayısal güce ulaşması gerektiğini düşünmektedir. Türkiye'de kapitalizm henüz yeni gelişme aşamasındadır, işçi sınıfının da iktidarı alabilecek gücü olmadığına göre devrim yapmak için iktidar hedefli bir mücadele yürütmenin de anlamı yoktur. O zaman ne yapmak gerekir. Varsın kapitalizm gelişsin, hatta gelişmesi için yardım da etmelidir, burjuvaziyi desteklemelidir. Mesela Sovyetler Birliği'nin Türkiye'yle ekonomik anlaşmalar yapmasını, sanayiinin gelişmesine hizmet

edecek yardımları hararetle savunur. Niye? Böylece kapitalizmin gelişmesi hızlanacak, işçi sınıfı çoğalacak o da onları örgütleyip “devrim” yapacak. Aslında devrim diye bir derdi yoktur tabii. Türkiye’de faşizm olduğunu da kabul etmez. Sadece eksik uygulanan bir demokrasi vardır. Komünist partilere örgütlenme ve propaganda yasağı koyan 141-142 kalksa bu ona yetecek. Bunun için tek işi gücü **“141-142’nin kaldırılması”** için mücadele etmek olmuştur. TKP’nin mantığının, çizgisinin özü budur. Onun için CHP kuyrukçuluğu yapmaktan hiç bir zaman vazgeçememiştir, hiç bir zaman kendisine ve halka güvenememiştir. Baskı, bedel ödemekten korku, yılgınlık içinde hep legalleşme hayalleri kurmuştur.

‘61 Anayasası ile birlikte oluşan nispi “demokratik” ortamda Türkiye sol hareketi tekrar örgütlenme ve gelişme şansı elde eder. Solun kitleselleşme şansı bulunduğu, bu ortamda iki akım; **Türkiye İşçi Partisi (TİP)** ve **YÖN** hareketi ortaya çıkar. Küçük burjuva milliyetçi bir karakter gösteren YÖN hareketi, sosyal adalet, “ulusal ekonomi”, “siyasal bağımsızlık” kavramları içinde kendine özgü bir “sosyalizm” düşüncesini savunmaktadır. Anti-emperyalist karakterine rağmen sınıf uzlaşmacılığını öngörmektedirler. YÖN Hareketinin objektif olarak ülkemiz emekçi halklarının mücadelesini öncülük adına hedefinden saptırdığını söyleyebiliriz. Hedeflediği toplum düzenine sınıf mücadelesi sonucunda değil, Kemalist küçük burjuva aydın, asker kesimin yapacağı darbeyle ulaşılabileceğini savunmaktadırlar. Bu anlayışın M-L ile ilgisi yoktur. Sosyalizmden etkilenmiş küçük burjuva cuntacı bir anlayıştır.

13 Şubat 1961’de bir grup sendikacı ve aydının kurduğu Türkiye İşçi Partisi (TİP) ise parlamentarizmi savunmaktadır. TKP’nin legaldeki versiyonu demek yanlış olmaz. Kendisini SBKP’ye kabul ettirmek için epeyce çırpındı. Barışçıl yolla yani seçim yoluyla işçi ve köylülerin partisinin iktidara gelebileceğinin ve bu iktidar yoluyla doğrudan sosyalizme yönelinebileceğinin hayalini taşımaktadır. TKP gibi SBKP çizgisinin takipçisi olan TİP ülkemizdeki reformist çizginin en karakteristik temsilcilerinden biridir.

TİP’in savunduğu görüşler, II. Enternasyonal reformist partilerinin ideolojisinin ülkemizde tekrarlanmasından ibarettir. O, II enternasyonalcilerden farklı olarak, bunu sadece Lenin’i “reddetmeden” yapmaktadır. Lenin adına reformizmi savunmaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz Marks’ın istisnai bir durum olarak öne sürdüğü Britanya ve Amerika’daki barışçıl geçiş teorisini genelleştirerek, kendi reformist görüşlerine payanda oluşturmaya çalışmıştır. Tıpkı reformizmin teorisyenleri Bernstein, Kautsky, II. Enternasyonal dönemlerinin yaptıkları gibi. Ancak tüm reformist çizgisine rağmen 60’lı yıllarda halk muhalefetine yükseldiği ve henüz Marksist-Leninist teorinin bilinmediği koşullarda demokrat, sol kitlenin büyük desteğini alır. 65 seçimlerinde parlamento 15 milletvekili sokmayı başarır. İşçi sınıfıyla da belli ölçülerde bağ kurmayı başarır. Ancak meclise giren TİP’li milletvekili sayısının onbeşe ulaşması oligarşinin beklemediği bir gelişmedir. Reformist de olsa parlamentoda bu kadar “komünistin” bu-

lunması onu rahatsız eder ve TİP üzerinde de baskısını artırmaya başlar.

1968'de SSCB'nin Çekoslovakya'ya müdahalesi nedeniyle partisine ters düşen **Mehmet Ali Aybar** TİP'ten koparak "güler yüzlü sosyalizm" teorisıyla **Türkiye Sosyalist Devrim Partisi** adı altında kendi partisini kurar. M. Ali Aybar'ın "güler yüzlü sosyalizmi" reformizmin milliyetçi çizgide çok daha sağ bir yorumudur. Zaten ciddi bir kitle tabanı da oluşturamaz. **Türkiye Sosyalist İşçi Partisi** (TSİP)'nin ise aslında TİP'den çok farklı bir anlayışı, çizgisi yoktur. Ama hiç bir zaman da TİP kadar kitleselleşememiştir. Küçük burjuvaziye dayanan dar bir grup olarak kalmıştır.

Reformizmin bir başka tezahürü ise YÖN Hareketi içinde başını Mihri Belli'nin çektiği akımdır. Bunlar Türkiye'de tamamlanmamış olan burjuva demokratik devrimini küçük burjuvazinin tamamlayabileceğini, burjuva demokratik devrim tamamlanmadan sosyalist devrime geçilemeyeceğini savunmaktadırlar. Bu gruptakiler kendilerini **MDD** (Milli Demokratik Devrim)'ciler olarak ifade ettiler. Demokratik devrim ile sosyalist devrim arasına kalın bir çizgi çeken, Kemalizmi ilerici-devrimci olarak gören bu anlayış "milliyetçi devrimci güçler" in devrime önderlik edebileceğini ileri sürmekteydi. Kısacası demokratik halk devrimi reddedilerek yerine MDD adı altında burjuva demokratik devrimi savunulmaktaydı.

1970'lere kadar Türkiye sol hareketinde esas olarak TKP ve TİP'in reformist damgası vardır. Bu damga 1967 yılında Türk-İş'e alternatif olarak kurulan DİSK'in reformist çizgisini de belirler. TKP, TİP ve CHP'li ya da onların etkisi altındaki sendikacılar, DİSK'i reformist çizgide tutmak için büyük çaba sarf ederler. Devimcilerin DİSK'de örgütlenmesinin önünde en büyük barikatı onlar oluşturmaya çalışır. Biliyorsunuz 12 Eylül cuntası gelince hemen hepsi de mevziyi terk edip ya yurt dışına kaçtılar ya da gidip kendileri teslim oldular.

'60-70'li yıllar arasında politik bir arayışın varlığı, TİP'teki ideolojik bulanıklık ve TİP'in reformist-uzlaşmacı çizgisi, beraberinde TİP'in reformist anlayışının sorgulanmasını, birçok kopmaları da beraberinde getirmiştir. Kitlelerin sosyalist düşüncelerle daha yaygın biçimde tanışması ve Marksizm-Leninizmin tartışılmaya başlanması, aynı zamanda reformizmden köklü bir şekilde kopuşun koşullarını da hazırlamıştır. Bu süreç, ülke genelinde mücadelenin gelişmesine paralel aynı zamanda reformizmden kesin kopuşu sağlayan ve tüm statüleri parçalayan silahlı mücadeleyi savunan kadroları önder kadroları yaratmıştır. Artık TKP geleneği ve tüm reformist anlayışlar, Türkiye solundaki "tek alternatif" değildir. Türkiye devriminin yolu berraklaşmaya başlamıştır.

Bu kopuş, reformizmin de kendine yeni kılıklar arayıp bulmasını beraberinde getirecektir. Önümüzdeki hafta bu kopuştan devam etmek üzere, çalışmamızı şimdilik noktalayalım.

Reformizm - 3

- Evet arkadaşlar, hemen konumuza girelim. Geçen çalışmanın sonunda 60'lı yılların sonuna kadar gelmiştik. 68'den sonra gelişen süreç Türkiye devriminin yolunun aydınlanmasında bir dönemeç olurken aynı zamanda geleneksel revizyonist-reformist solun da çöküşünü hazırladı. Bu dönemde ideolojik mücadele en çetin biçimde dönemin gençlik örgütlenmesi olan Fikir Klüpleri Federasyonu (FKF) ve TİP çevresinde olur. 1965 yılında kurulan FKF'nin üzerinde 68'lere kadar TİP'in ağırlığı vardır. Mahir Çayan'lar ve diğer gençlik önderlerinin neredeyse hemen hepsi de başlangıçta TİP saflarında mücadeleye katılmışlardır. Çünkü "sol" bir yerde TİP, TKP gibi reformist-revizyonist partilerin tekelindedir. Ancak 60-70 döneminde TKP'den çok esas olarak TİP'in belirleyiciliği vardır.

- Ben bir şey söylemek istiyorum.

- Söyle Fatma Abla.

- Geçen dersimizde de ifade ettik TİP revizyonist SBKP'nin paralelinde bir çizgiye sahipti, bu yanıyla da TKP'ye aslında oldukça yakındı. 12 Eylül'den sonra birleşmeleri zaten bunu gösteriyor. Ancak TİP'in 70'den önceki çizgisi aslında pek öyle değildi. Şundan biliyorum. Biliyorsunuz benim eşim TİP'liydi. O zaman ki tartışmaları az buçuk hatırlıyorum, bu konuda Mehmet Ali Aybar çevresiyle falan çok tartışmalar oluyordu.

- Doğru Fatma Abla. Kısaca o değişim nasıl oldu özetleyelim isterseniz. TİP daha kurulurken baştan Türkiye'de bir devrim için koşulların olmadığı teziyle yola çıkmıştır. Bu nedenle önüne de esas görev olarak işçi sınıfının ve halkın bilinçlendirilmesi, örgütlenmesi, demokrasinin geliştirilmesi hedefini koymuş, 61 anayasasının desteklenmesi ve sahip çıkılması gerektiğini söylemiştir. Sosyalizme ise uzun bir hazırlık süreci sonunda ancak demokratik yoldan geçilebileceğini, bundan başka yol da olamayacağını savunuyordu. Tabii TKP gibi TİP de Marksizmi-Leninizmi kendi revizyonist-reformist tezlerini haklı çıkarmak için çarpıtarak, tahrif ederek kullanmaktaydı. Ancak en azından şimdiki reformistlerden yine de daha açık bir politikası vardı. Hiç değilse barışçıl mücadeleyi savunduğunu, sosyalizme demokratik yoldan geçilebileceğini, parlamenterizmi açık açık savunuyordu.

Esasında 12 Mart cuntasıyla kapatılana kadar TİP'de ideolojik birlik hiçbir zaman sağlanamamıştır. Özellikle 65'ten sonra içinde hep farklı görüşlerde belli başlı 3-4 çevre olmuştur. Bu bir yerde de doğaldı. Çünkü özellikle 65 seçimlerinde TİP legal bir parti olarak hemen hemen sosyalizmi savunan tüm farklı çevreleri, ilerici kesimleri birleştiren bir işlev görmüştü. 68 gençlik önderlerinin çoğu da mücadeleye TİP saflarında atılmışlardır. Ayrıca 1951 tevkifatından kurtulan bazı TKP'lilerin bir kısmı da TİP içinde yer almış, TKP'nin TİP'le doğrudan ve dolaylı ilişkisi hep olmuştur. An-

cak yine de 1970'lere kadar **Mehmet Ali Aybar**'ın başında olduğu TİP, Aybar'ın "Türkiye sosyalizmi" diye ifade ettiği bağımsız, ulusal bir politika izlemeyi savunuyordu. Aybar; *"Bugün nasıl Amerikan emperyalizmine karşı duruyorsak, yarın hangi yabancı devlet Türkiye'ye göz dikerse ona da aynı azim ve şiddetle karşı koyacağız... Aynı prensibe yabancı sosyalist partiler karşısında da sınıksız bağlıyız. TİP hiçbir milletlerarası sosyalist örgüte bağlı değildir... Örneğin yeni bağımsızlıklarına kavuşan milletler, sosyalizm yolunu hiçbir vesait kabul etmeden kendi güçleri ile araştırıyorlar ve buluyorlar... sosyalizm önce milli ve insancıl anlamda milliyetçi bir harekettir"* diyordu.

Ancak TİP'in o güne kadar savunduğu bu çizgi, 1968'de SSCB ve Varşova Paktı'nın Çekoslovakya'ya müdahalesinden sonra yaşanan gelişmelerle ileride değişir. Çekoslovakya'ya müdahale TİP içinde yeni tartışmaları, görüş farklılıklarını ve ayrışmaları da beraberinde getirir. MDD'ci **Mihri Belli** Çekoslovakya'da Dubçek'in sağ politikalarını revizyonist-karşı devrimci bir hareket olarak görüp müdahaleyi desteklerken, Aybar karşı çıkar. **Sadun Aren** ve **Behice Boran** da başta Aybar'dan farklı tavır almamalarına rağmen daha sonra **"hürriyetçi ve güler yüzlü sosyalizm"** tezleri nedeniyle ayrılığa düşerler.

- Bu "hürriyetçi ve güler yüzlü sosyalizm", "demokratik sosyalizm", "özgürlükçü sosyalizm" gibi tanımlamalarla benzer anlama geliyor değil mi Selim Abi?

- Özünde aynı şeyler. Hepsinin ortak yanı Marksizm-Leninizmin, proletarya diktatörlüğünün dolayısıyla devrimin, Marksist-Leninist parti ve örgütlenmenin reddi, karşısında ise legal, barışçıl mücadele, yasal partililik ve parlamenter mücadelenin, örgütte çok sesliliğin vb. savunulmasıdır.

Yani Aren-Boran'la Aybar arasındaki ayrılık noktası esasında Marksizmi-Leninizmi teorik olarak reddetmeyen, sözde de olsa ona sahip çıktığını söyleyen reformistlerle açık olarak bunu reddeden daha sağ çizgiye kaymış reformistler arasındadır. Ancak bu Aybar'ın anti-sovyet çizgisine karşı Sadun Aren-Behice Boran'ın SBKP çizgisine yaklaşımlarıyla daha da derinleşir. Yönetim değişikliği için Ocak 1969'da yapılan olağanüstü kongrede Aybar yeniden başkanlığa seçilince Aren ve Boran **Emek** dergisini yayınlamaya başlarlar. Emek dergisi, revizyonist SBKP ve Avrupa komünizminin çizgisine uyarlanmış reformist bir sosyalizm anlayışını savunmaktaydı. TİP böylece kendi içinde 3-4 parçaya bölünür. TKP ise Sadun Aren ve Behice Boran'ı desteklemekteydi. Bundan sonra yapılan 4. Kongre ayrışmalar iyice netleşti. Artık iyice SBKP yörüngesine giren Sadun Aren, Behice Boran, Nihat Sargın grubu bu kongrede Mehmet Ali Aybar'ı altederek TİP'in yönetimine geldiler. TİP'in SBKP çizgisine endekslenmesi ve TKP paraleline gelmesi de onlarla olur. 15-16 Haziran eylemlerinin etkisiyle işçi sınıfının artık yeterince gelişmiş olduğu kanaatine varmış olacaklar ki bu dönemden sonra artık **"sosyalist devrimi"** savunmaya başlarlar. Ancak tabii bu yine barışçıl yoldan, parlamenter sistemi kullanarak

gerçekleşecek bir sosyalizme geçiştir. Ama yaşanan tartışmalar, parçalanmalar ve tasfiyeler TİP'e sürekli kan kaybettirdi. 12 Mart cuntasıyla kapatıldığında da zaten eski gücünden geriye pek bir şey kalmamıştı. Nisan 1975'de tekrar kurulduğunda ise Behice Boran, Nihat Sargın'ların çizgisi partiye egemendir. Eski kanatların, farklı görüşlerin çoğu yeniden kurulan TİP'de yer almaz.

TİP içindeki tartışmalar, ayrışmalar gücünü yitirmesinde önemli bir etkeni. Ancak TİP ve genel olarak reformizme asıl darbeyi vuran silahlı mücadele oldu. Bunu da kısaca sen anlat Ömer.

- Mart 1968'de yapılan FKF kurultayında TİP'in kendine yakın zannederek desteklediği Doğu Perinçek FKF Genel Başkanlığı'na seçilir. Ardından Türk Solu dergisinde "Devrimci Güçbirliği" (Dev-Güç) oluşturulması çağrıları yapılır. FKF, Dev-Güç'e katılma kararı alınca TİP, FKF tabanında etkisini yitirmeye başlar.

FKF'nin Aralık 1968'deki 3. Kongresi'nde Yusuf Küpeli'nin genel başkanlığa seçilmesinden sonra TİP, FKF içinde iyice etkisizleşmeye başlar. Bundan sonra gelişen gençlik eylemlerinde TİP inisiyatifi tümüyle kaybederken FKF'nin önderliği öne çıkar. Ekim 1969'da yapılan FKF'nin 4. Kurultayı'nda bu kez yeni bir hesaplaşma daha yaşanır. Mahir Çayan ve arkadaşlarının desteklediği çevre yönetimde ağırlıkla yer alır ve FKF'nin adı Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (TDGF) olarak değiştirilerek yeni bir tüzük benimsenir. Böylece DEV-GENÇ doğar.

Bundan bir yıl sonra "Proleter Devrimci TİP Kurultayı"nda sürecin, devrimcilerin önüne koyduğu parti meselesini Mihri Belli'nin erteleme tavrı karşısında yollar daha kesin bir biçimde ayrışır. Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga Aydınlık Sosyalist Dergi'nin yazı kurulundaki görevlerinden istifa ederler. "Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup" başlığı altında kaleme aldıkları metinde 3 başlık altında, devrim anlayışı, çalışma tarzı, örgüt anlayışı konusundaki farklı görüşlerini açıklarlar.

Yürütülen ideolojik hesaplaşmalar sonucunda Mahir Çayan ve arkadaşları, MDD'den koparak THKP-C'yi kurarlar, ekonomik, demokratik mücadelenin silahlı mücadeleye tabi şekilde biçimleneceği Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi (PASS) anlayışı ile Türkiye devriminin yolunu çizerler. Yıllarca Türkiye sol hareketinin 'temsilciliği'ni yürüten reformist, revizyonist anlayışın yarattığı geleneksel reformist çizgi, yürütülen ideolojik mücadele ve gençliğin mücadele pratiğiyle tuzla buz edilmiştir.

Aynı süreçte reformist gelenekten bir başka kopuş yine silahlı mücadeleyi savunan THKO ve TKP-ML hareketleriyle olur.

1971'de THKP-C ve silahlı mücadeleyi esas alan diğer örgütlenmelerle yeni bir sürece girilmiştir. Artık sola damgasını vuran ve vuracak olan silahlı mücadeledir. 12 Mart cuntasının ardından yaşanan fiziki yenilgiye rağmen bu değişmez. 71 silahlı devrimci çıkışının yarattığı etki o süreçte varlığından yokluğundan bihaber olunan TKP'de ve TİP'de dahi silahlı mücadele tartışmaları yaşatmış ve kopmalara neden olmuştur.

- O dönemde revizyonist-reformistlerin Marksizm-Leninizmin temel ilkelerini çarpıtıp reformist tezlerine nasıl dayanak yaptıklarına Mahir'in Bütün Yazıları'ndan bir örnek vereyim. Emek Gazetesi yazarı Kenan Somer, Lenin'in *"Devlet ve İhtilal"*ini tanıtırken şöyle diyor: *"Devlet ve İhtilal'in teorik özünü, yazıldığı anın siyasi pratiğinden ayrı değerlendirmemek, örneğin sosyalist devrimin ihtilalden başka bir yolu olmadığını düşünmek yanlış olur. 'Devlet ve İhtilal'in yazılışından 52 yıl sonra bu kitabı bir çeşit hareket planı olarak değerlendirmek, ancak küçük burjuva dar kafalılığı ile açıklanması mümkün ve bizzat Marksist-Leninist anlayışa, bilimsel düşünceye temelden aykırı bir sapkınlık olur... (Ama kitap Ekim İhtilalinden sonra yayınlanabildiğine göre ihtilal üzerine doğrudan bir etkisi olmamıştır.)"*

Mahir, Somer'in bu çarpıtmasına "tahrifat basit bir polemikçinin hokkabazlığı içinde yapılmaktadır" diye cevap verir. Burada nasıl bir çarpıtma yapıyor anladınız mı?

- Evet, zaten hemen tüm revizyonistlerin, reformistlerin sıkça başvurduğu bir yöntemdir bu. Önce *"teorik görüşlerin içinde yaşanan pratikten ayrı düşünülmemesi gerektiğini"* söylerler. Burası hemen herkesin kabul ettiği bir bilimsel doğrudur da. Onun hemen ardından "ama"larla, "ancak"larla çarpıtma başlar. Bu bilimsel doğruyu Marksizmin-Leninizmin, emperyalizm var olduğu müddetçe geçerliliğini koruyan değişmez tezlerini çarpıtmak, geçersiz ilan etmek için kendilerine dayanak yapmaya çalışırlar. ***"O zamanlar o teorik görüşler doğrudu ama üzerinden bunca yıl geçti, çok şey değişti, artık geçerliliği kalmamıştır"*** gibi önermelerle hem Marksizmi-Leninizmi inkar etmiyorlarmış gibi görünürler, hem de onun evrensel tezlerini de reddederler. Mahir'in dediği gibi tam bir hokkabazlıktır bu. Ancak Somer burada daha da ileri gidiyor. *"Ama kitap Ekim İhtilalinden sonra yayınlanabildiğine göre ihtilal üzerine doğrudan bir etkisi olmamıştır"* diyerek Sovyet devrimini adeta Lenin'in *"Devlet ve İhtilal"*deki görüşlerinden bağımsız, kendiliğinden gelişimin bir sonucu gibi göstermeye çalışıyor, Lenin'in devrimdeki rolünü, önderliğini küçültüyor. O zaman ne sonuç çıkıyor: devrim başka biçimlerde de olabilirdi, önceden şöyle devrim olur, böyle devrim olur gibi teorik bir saptama, strateji belirlemek yanlıştır. Mücadelenin, koşulların gelişimine göre bu barışçıl mücadele yöntemleriyle de olabilir, parlamenter sistemi kullanarak da olabilir, "çok farklı" biçimlerde de olabilir. Böyle bir sonuç çıkarınca o zaman *"benim önerdiğim barışçıl mücadelenin Leninizme aykırı olduğunu da kimse iddia edemez, hatta bugün için bizim ülkemizde doğru olan budur"* deyip kendilerini Marksist-Leninist, sosyalist olarak pazarlamaya çalışırlar. Buradaki tahrifat da II. Enternasyonal döneğlerinin "barışçıl geçiş"i savunan, devrimi felaket olarak değerlendiren teorilerinden hiç de farklı değildir. Ülkeler ve zamanlar ayrı olsa da söylenenler üç aşağı beş yukarı aynıdır.

- THKP-C ve diğer silahlı mücadeleyi savunan örgütlerin önderlerinin bir çoğunun katledilmesi, THKP-C kadrolarının tutsak düşmesinin ardından 73'lere kadar bir faaliyetizlik ve dağınıklık süreci yaşanır. 73'ten son-

ra ise silahlı devrimci hareketin yaratmış olduğu sempatiyle yeni oluşumlar filizlenmeye başlar. Ancak ortaya çıkan potansiyel genç kadroların tecrübesizlikleri nedeniyle örgütlü güce dönüştürüleliyordu. Ayrıca yenilgi yılları teslimiyetin teorileştirilmeye çalışıldığı, her türlü sapmanın ortaya çıktığı dönemeçlerdir. '71 yenilgisinden sonra hapishanelerde ruhlarını oligarşiye satanlar THKP-C ideolojisine, pratiğine saldırmaya başlarlar. Oligarşiye rüştlarini ispatlayan bu şahsiyetler '74 affı ile birlikte rollerini daha iyi oynamaları için çıkarılan afla serbest bırakılırlar. Dışarı çıktıklarında ise silahlı mücadelenin ülkenin hemen her tarafında yarattığı büyük bir potansiyelle karşılaşırılar. Bu eskilerin kimisi 'THKP-C'nin açıktan inkarına yönelirken, kimileri sinsi bir şekilde THKP-C savunuculuğuna soyunarak, oportünist görüşlerini sürece yayararak kabul ettirmeye çalışırılar. Amaçlanan THKP-C ve onun yarattığı potansiyelin 'uysallaştırılması' ve sağ bir çizgiye çekilmesidir ki bunun başını da bir süre sonra Devrimci Yol dergisini çıkaracak olan 71'den kalan bazı eskilerdir.

Bu süreçte, ileride Devrimci Sol'u oluşturacak kadroların THKP-C potansiyelini örgütleme, THKP-C ideolojisine yönelik saldırıları püskürtme çabaları düşmanı olduğu kadar, bu mücadele kaçkınlarını da rahatsız ediyordu.

Geleneksel reformist sol ise 71'deki yenilgiden oldukça memnundur. Çünkü reformizmin önüne çıkan barikat oligarşi tarafından da olsa onlara göre tasfiye edilmiştir, önleri açılmıştır. Silahlı mücadeleye alabildiğince saldırırlar. Karşısında mahkum oldukları silahlı mücadelenin bu geçici yenilgisini, onun yanlışlığı, başarısızlığı olarak gösterip karalamaya başlarlar. Amaçları silahlı mücadelenin ortaya çıkardığı potansiyeli pasifize etme, kafaları bulandırma ve bu dinamikleri kendi saflarına çekmektir.

TSİP (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi) de bu süreçte kurulur. 16 Haziran 1974'te kurulan TSİP baştan hızlı bir çıkış yapar. Kapatılmış olan TİP'i pasifistlikle, aşırı bir parlamenterizmle, MDD'cileri ise işçi sınıfına önem vermemek, orduya abartılı bir misyon biçmek ve darbeci eğilimde olmakla suçlar. Partinin gerektiğinde burjuvazinin saldırılarını göğüsleyebilecek, illegal yapılanmaya geçebilecek bir esneklikte olmasını savunur. SSCB'yi "sosyalist sistemin öncüsü" olarak görürken TKP'yi de şabloncu ve pasifist olarak nitelendiriyordu. Emperyalizme bağımlı tekerci burjuvazinin ve ittifaklarının egemenliğine son vermek için işçi sınıfının öncülüğünde bağımsızlık ve demokraside çıkarı olan tüm sınıfların yer alacağı Halk Cephesi'nin ve "halkın demokratik iktidarının" kurulmasını öngörüüyordu. Ancak TSİP de sonuçta legalizm bataklığına batmaktan kurtulamadı ve TİP'den pek bir farkı olmadı. İlk yıllarda belli bir kitleselleşme yakalamasına karşın anti-faşist mücadelenin keskinleşmesi ve silahlı mücadelenin yükselmeye başlamasıyla gerilemeye başladı. 76'da Hikmet Kıvılcımlı çizgisindekiler ayrılarak Vatan Partisi'ne katıldılar. 78'de ise kendi içinde yeni bir bölünme daha yaşadı. TSİP yöneticilerini partiyi TKP'nin yasal bir görünümü haline getirmekle suçlayan ve partinin illegal örgütlenmeye

gitmesini isteyen muhalif grup ayrılarak TKP-B'yi kurdu. 12 Eylül'e kadar TİP ve TSİP işçi sınıfı içinde örgütlenmeyi temel almalarına rağmen orada da ciddi bir örgütlenme yaratamamışlardır.

Aslında 74 sonrası, bir yanıyla yaygın bir Politikada Bu Hafta -C potansiyeli ortaya çıkarken, aynı dönem cuntanın terörünün ve silahlı savaşın yenilgisinin oldukça derinden etkilediği kesimlerde başta TKP olmak üzere revizyonizmin, reformizmin de güç kazandığı bir dönemdir. Bu anlamda gerek TKP, gerekse de o dönem örgütlenen TSİP gibi partiler tarihlerinde hiç olmadığı kadar yaygınlık kazanabilmişlerdir. Ama bu "geçici"dir. Mücadele keskinleştikçe gerilemişlerdir.

Özellikle legalleşme hayalleriyle yaşayan TKP, CHP'nin kuyruğuna takılıp onun destekçisi durumuna gelirken, oluşturmaya çalıştığı burjuvaziyle uzlaşma statülerini sarsacak her hareketi düşmanca görüyordu. Halk muhalefetine gelişmesi karşısında sivil faşistleri öne süren oligarşinin politikalarını görmezden gelen, faşizm tespiti yapmayan ve faşizmi sadece sivil faşist saldırılarla, MHP'yle sınırlı gören TKP, faşist saldırılara karşı kullanılan devrimci şiddeti de "provokasyon", "bireysel terör", "goşizm" diye niteliyordu.

TKP sivil faşist saldırıların tırmanışa geçtiği 1977'de ortaya attığı "**Ulusal Demokratik Cephe**" (UDC) önerisiyle sol hareketi burjuva reformizmine yedeklemeye çalıştı. UDC ile bir kez daha sınıf mücadelesi yadsınıyor, "**sınıfların uzlaşabilirliği**" anlayışına saplanıyorlardı. TKP yörüngesinde hareket eden DİSK de bu çağrıyı TKP'den daha çok sahiplenerek adeta reformistlikte onunla yarışıyordu. DİSK Başkanı Kemal Türkler "*Ulusal bağimsizlikten, demokrasi, barış ve toplumsal ilerlemeden yana olan, parlamento içindeki ve dışındaki tüm örgüt ve güçlerin UDC içinde bir araya gelmeleri gerekir*" diyerek çağrı yapıyordu. Sınıf mücadelesi, devrimin yerine "**toplumsal ilerleme**" adı altında Avrupa komünistlerinin özde kapitalizmin gelişmesini hedefleyen anlayışlarının benzeri Türkler'in sözlerinde ve TKP'nin görüşlerinde açıkça görölüyordu.

Tabii bunlar dönemin bir anlamda açık, aleni reformistleriydiler. Bir de örtülü reformistler vardı. O süreçte silahlı mücadeleyi sözde reddetmeyen fakat bunun gereklerini yerine getirmeyen şabloncu anlayışlar da, sürecin belirleyici yanı olan anti-faşist mücadeleyi "bireysel terörizm" diye nitelendirerek geleneksel reformist çizgi ile aynı zeminde buluşmuşlardır.

Bunlardan DY, THKP-C'yi açık inkara yönelmeden, ama altan alta temel konularda tahrif etmeye çalışmaktaydı. Dergi çevresinde gevşek örgütsel yapıyı, kendiliğindencililiği kutsayan DY, bugünkü vardığı reformist son duruşun izlerini üzerinde fazlasıyla taşıyordu. Örneğin, THKP-C'nin önüne koyduğu ilk hedeflerden olan savaşçı, illegal bir örgütün, gerillanın yaratılması, öncü savaşı gibi konular DY'nin gündeminde yoktur. Onun yerine merkezi devlet otoritesi yerine, onun yanbaşıda ona alternatif iktidar odağı haline geleceğini savunduğu **Direnış Komiteleri** ile sivil toplumculuk o günün koşullarında farklı isimlerle piyasaya sürölmeğe çalışılıyordu.

DY'nin bu sağ oportünist tasfiyeci çizgisini eleştiren kadroları etkisizleştirme ve tartışmadan kaçma tavrı, bu reformist yanını gizleme çabasının sonucudur. Devrimci Sol'un silahlı mücadeleyi örgütleyip yükseltmesiyle faşistler her gün gerilerken reformizm 12 Eylül'e kadar hala burjuvaziye MHP'yi kapatması, faşist saldırıları durdurması için çağrılar yapıyordu. Aynı mantık askeri faşist cuntanın "aşırı sola da, aşırı sağa da karşıyız" demagojisine bakarak cunta içinde "ulusal kanatlar", "ilerici unsurlar" bile aramaya başladı.

Bu dönem reformizmin en karakteristik özellikleri şöyle ortaya çıkmıştı aslında: **Bir**, silahlı mücadeleye düşmanlık ve oligarşinin "terörizm" edebiyatına ortak olma. **İki**, CHP başta olmak üzere düzen soluna yedeklenme ve ona güç verme. **Üç**, anti-faşist mücadelenin uzağında durma.

Cunta'dan sonra reformist partiler tümüyle ortadan kayboldular. Yurtdışında bulunan Haydar Kutlu'nun TKP'si ile Behice Boran'ın TİP'i önce birleştiler sonra Türkiye'ye dönüp legal bir partiye siyasi arenada yer alabilecekleri koşulların oluşmasını beklemeye başladılar. 88 yılında dönemin başbakanı Turgut Özal'ın TKP'ye yasallık tanınacağını açıklamasının ardından Kutlu ve Sargın ülkeye döndüler. Ancak yine de onları bir sürpriz bekliyordu. Döndüklerinde gözaltına alındılar ve epeyce bir süre tutuklu kaldılar. Daha sonra 141-142'nin kaldırılması ile istedikleri ortama da kavuşmuş oldular. TBKP'yi kurdular ama ayakta tutamadılar. Böylece reformist solda TKP, TİP, TSİP misyonu sona erdi.

Bugün TKP'den kalan kadroların bir kısmı ÖDP'dedir. Reformist misyon ve anlayışlarını orada sürdürüyorlar. TSİP de tekrar açıldı ama onun da varlığıyla yokuşu belli değil.

- Ama geleneksel reformist solun yeri de boş kalmadı elbette. Bugün onlardan boşalan yeri ÖDEP, EMEP, SİP, HADEP doldurmaya çalışıyor.

- Öyle ama bu, 80 öncesinden çok daha ilkesiz, şekilsiz, emperyalizmin "Yeni Dünya Düzeni"ne göre biçimlenen bir reformizm. Bugün SİP, EMEP, ÖDP, HADEP gibi belli başlı reformist partiler tamamen düzen icazetli politikalarla varlıklarını sürdürme çabasıdadır. İktidar hedefli söylemleri muğlak ve sosyalizmi zaman zaman telaffuz etseler bile, kimi içini boşaltarak, kimi yeniden teorileştirmeye çalışarak tam bir ideolojik keşmekeş içerisinde kitleleri kandırmaya çalışmaktadırlar. Bugünün reformizmini de önümüzdeki çalışmada ele alalım.

OKUMA PARÇASI:

Türkiye İşçi Partisi Programı'ndan

(İzmir'de yapılan 1. Büyük Kongresi'nde kabul edilen programından alıntılarda görüleceği gibi TİP, işçi sınıfı ve emekçilerin parlamenter yolla iktidara gelerek, Kapitalist Olmayan Yol adı altında formüle edilen devletçi bir karma ekonomi ile sanayileşmeyi, mevcut sistemde

iyileştirmeler yani reformlar yaparak demokratik yoldan daha ileri bir toplum kurmayı hedeflemektedir.)

"...Türkiye'nin özel sektör eliyle, yani kapitalist bir düzen içinde kalkınması mümkün değildir. O halde Türkiye için kurtuluş, kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girmektir. Kapitalist Olmayan Kalkınma Yolu emekten yana ve emekçilerin yürütümüne ve denetimine katıldığı planlı bir devletçilik olarak tanımlanabilir. Böyle bir düzende kamu sektörü esastır ve ekonomiye hakim olacak kadar geniştir. Özel sektör plan çerçevesi içinde kamu sektörünün yardımcısı olarak çalışır ve gelişir.

(...) Emekçi halkın partisi olan Türkiye İşçi Partisi, kapitalist olmayan yoldan kalkınmayı gerçekleştirmek için şunları amaç edinir:

İşçi sınıfını ve bütün emekçi halk kitlelerini eğitip aydınlatarak ulusal kalkınma ve ilerlemenin bilinçli itici kuvveti haline getirmek;

Anayasa teminatı altında olan hak ve hürriyetlerine sahip çıkacak işçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin yurt işlerinde söz ve karar sahibi olmasını sağlamakla, büyük toprak sahiplerinin ve şehirli büyük sermayecilerin, demokratik rejimi aksatan, ekonomik kalkınmayı, sosyal ve kültürel gelişmeyi frenleyen, sosyal adalet ve güvenliğe karşı koyan, zararlı nüfuz ve hakimiyetlerini önlemek;

(...) Ve böylece politik demokrasiye ekonomik ve sosyal bir öz kazandırarak daha ileri bir toplum düzenine demokratik yoldan geçiş şartlarını hazırlamak...

TİP'in 2. Kongre Raporu'ndan

TİP'in 1966 Kasım'ında Malatya'da yapılan 2.Kongre'sinde "anti-emperyalist ve sosyalist mücadelenin birlikte yürütülmesi" kararı alınmasına rağmen, alınan kararlarda görüleceği gibi TİP'te açıktan emperyalizme bir tavır oluş yoktur. En ileri talep ülkedeki NATO güçlerinin Türk ordusunun denetiminde olmasıdır. Pek tabii devrim diye bir hedefi olmayan TİP, oligarşiden ordunun yapılanmasında da ulusal bir politika izlenmesi istemekte, öneriler yapmaktadır.

"1-NATO entegre komutanlığı emrine verdiğimiz silahlı kuvvetlerin ekonomik gücümüz, nüfusumuzla orantılı olarak ve başka müttefiklerin bu kumandanlık emrine verdikleri kuvvetler de göz önünde bulundurularak azaltılması.

2-NATO'dan geri çekeceğimiz kuvvetlerle bağımsız ve milli bir savunma gücünün kurulması.

5-Münhasıran NATO'ya ait olan üslerden başka, ikili anlaşmalarla hiçbir yabancı devlete üs verilmemesi ve mevcutların tasfiye edilmesi.

6-NATO ittifakı gereğince kurulmuş üslerin münhasıran Genelkurmay Başkanlığımız emrinde bulunması ve bu üslerin Türk kumandanların komuta zinciri içine alınması..."

Reformizm - 4

Mart ayıyla birlikte oldukça yoğun bir süreç girdik. Gazi ve 16 Mart katliamı şehitlerinin anmaları, Newroz derken sıra 30 Mart-17 Nisan kampanyasına geldi. Olgarşinin tüm saldırılarına, gözaltı ve tutuklamalarına rağmen Cephe'nin gelişiminin durdurulamayacağını Gazi anması bir kez daha gösterdi. Binlerle Gazi şehitlerine ve Gazi davasına sahip çıktığımızı gösterdik. Şimdi tüm hızımızla şehitlerimizi anma ve Parti-Cephe'nin kuruluşunu kutlamaya hazırlanıyoruz. Teknik hazırlıklarımızı sürdürürken, anma günlerinde çalışmamızı esas olarak şehitlerimizi, Parti-Cephe'yi halkımıza kavratma, Cephe saflarında birliğe ve mücadeleye çağırma biçiminde şekillendireceğiz. Bunun için bugüne kadar ki ilişkilerimiz dışında yeni insanlara, tanıdığımız tanımadığımız hemen herkese ulaşmayı önümüze hedef koyduk. Nerelere, nasıl gidebileceğimizi konuşuyoruz aramızda. Halkı bilgilendirmek, kendimizi, şehitlerimizi anlatmak için ev ev dolaşma, dar toplantılar, sohbetler dışında yapacağımız kitlesel anma ve kutlama toplantıları, gösterileri de bir yerde çalışmamızın ne kadar verimli, başarılı olduğunun da bir göstergesi olacak. Dersten sonra tekrar devam etmek üzere konuya ilişkin konuşmalarımıza ara veriyoruz.

- Evet, arkadaşlar zaman kaybetmeden çalışmamızı bitirelim. Daha yapacak çok işimiz var.

Geçen hafta bugünün reformist partilerinin eskisinden çok daha şekilsiz, ilkesiz, tamamen düzen icazetli politikalarla varlıklarını sürdürmeye çalıştıklarını, iktidar hedefli söylemlerinin muğlak olduğunu söylemiştik. Bu partilerden bazıları veya parti içinde bazı kesimler zaman zaman devrimden, sosyalizmden dem vursalar bile, onların sözünü ettiği devrimin, sosyalizmin Marksizm-Leninizmle ilgisi yoktur. Söz edenler Marksizm-Leninizmin ilkelerini, evrensel tezlerini savunarak yapmazlar bunu. Yapamazlar çünkü o zaman kendileriyle çelişirler. Ya reformist yüzlerini gizlemek için ağızlarına alırlar ya da revize ederler, çarpıtırlar, reformist görüşlerine uygun hale getirmeye çalışırlar. Öte yandan politika yapış tarzlarıyla da ilkesizdirler. İcazetli politikalarla hareket etmeleri, düzenin sınırları dışına taşmayı göze alamamaları nedeniyle esen rüzgara göre yön değiştirirler, pragmatisttirler, günü birlik politikalarla hareket ederler. Bu yanıylar reformist olmalarının dışında oportünizmin tüm özelliklerini de taşırlar. Zaten pek çoğu geçmişteki oportünist, revizyonist yapıların bir uzantısı olarak ortaya çıktığı için onların tüm olumsuz özelliklerini de bugüne taşımışlardır. Şimdi ne diyor, ne istiyor bu reformist partiler ona bir bakalım isterseniz. Evet Selma ne söylüyor bunlar?

- Ne söylediklerine bakarsak, hemen hepsi sömürüye, sınıflı topluma karşıyız, amacımız bunları ortadan kaldırmaktır diyor. Mesela ÖDP'nin parti tüzüğünde "*Özgürlük ve Dayanışma Partisi özgürlükçü, özyönetimci, enternasyonalist, demokratik planlamacı, doğa-insan ilişkilerini yeniden*

tanımlayan, militarizm karşıtı ve cinsiyetçi olmayan bir sosyalizm doğrultusunda, sermaye güçlerinin egemenliğini, emperyalizmin tahakkümünü ortadan kaldırarak emek güçlerinin siyasi iktidarının kurulmasını amaçlar" diyor. EMEP kurulurken amacını, "sosyalizmin bir ön adımı olarak, demokratik halk iktidarını kurmak ve bağımsızlık, demokrasi ve siyasal özgürlüklerin kazanılıp yerleştirilmesiyle kesintisiz sosyalizme yönelmek ve nihai olarak sınıfları kaldırarak her türlü baskının kalkışının koşullarını yaratmaktır" şeklinde açıklıyor. SiP de "amaç bir toplumsal sistem olarak, sosyalizmin kuruluşudur" demiş. HADEP'in kuruluş amacı esas olarak Kürt ulusal talepleri etrafında şekillenmiştir, sınıfsal yan çok daha arka plandadır ama o da sınıfsız, sömürsüz bir toplum istediğini söyler. Ama tabii onu da asıl olarak ulusal mücadelede izlediği uzlaşmacı, icazetçi politikaları ile ele almak gerekir.

Tek başına teorik olarak sınıfların, sömürünün ortadan kalkmasını istemenin pek bir anlamı yoktur. Çünkü söyleme bakarsan bunlar '80 öncesi-nin reformist TİP, TSİP, TKP'sinde de vardır. Bugün dünyanın pek çok ülkesindeki düzen partisine dönüşmüş sosyal-demokrat partilerin çoğunun programlarında, hedeflerinde, söylemlerinde, geçmişte 2. Enternasyonal'in reformist partilerinde de vardır. Yani sınıfsız, sömürsüz bir düzen istediğini söylemek tek başına bir partiyi ya da kişiyi devrimci yapmaz. Bunu nasıl gerçekleştirmeyi düşünüyorsun mesele odur. Reformizmle devrimci çizginin ayrımı esas olarak bu noktada ortaya çıkar ki, bunun en önemli göstergelerinden biri de **iktidarın nasıl ele geçirileceğinde** somutlanır. Çünkü bir partinin örgütlenmesi, çalışma tarzı, mücadele araç ve yöntemleri iktidarı nasıl ele geçirmeyi düşündüğüne göre biçimlenir. Sınıfların, sömürünün ortadan kaldırılmasının gerçekten istenip istenmediği esas olarak orada ortaya çıkar.

- Şimdi burada bir noktaya değinmekte fayda var sanıyorum. İktidar sorunu deyince tabii biz bunu burjuvazinin kullandığı anlamda anlamıyoruz. Çünkü iktidar sorunu nihayetinde sadece sol, devrimci, reformist partilerin değil burjuva partilerinin de sorunudur. Herhangi bir burjuva partisi de iktidar olmak ister, bunun için mücadele eder ve hükümet olmakla iktidar olmayı genellikle aynı anlamda kullanır. Bu burjuva partileri açısından çok yanlış da değildir. Çünkü onlar zaten adı üstünde burjuva partileridir yani esas olarak kurulu düzenin sahibi durumundaki, asıl iktidardaki burjuvazinin temsilcisi durumundadırlar. Mevcut düzenin devamını sağlamak, temsil ettikleri egemen sınıfların şu veya bu kesimine daha çok çıkar sağlamak için hükümet olurlar.

Ancak sömürü düzeninin karşısında olanlar, onu değiştirmek isteyenler için hükümet olmakla iktidar olmak aynı anlama gelmez. Burjuva devlet mekanizması, düzenin ordu, polis gibi militarist güçleri ve egemen sınıfların varlığı sürdüğü sürece ezilen, sömürülen sınıfların yani halkın iktidarını kurmuş olamazsın. Bu Marks ve Engels tarafından da, onlardan sonra gelen devrimci önderler tarafından da çok açıkça ortaya konmuştur. Yani

ezilen, sömürülen sınıflar için iktidar sorunu devrim sorunudur, eskinin tüm kurumlarının yıkılıp yerine halkın iktidarında halktan, emekten yana yeni kurumların oluşturulmasıdır. Bu nedenle **devrim yapmayı amaçlamayan, buna göre örgütlenmeyen ve devrim için mücadele etmeyen** hiçbir örgüt kendini komünist, sosyalist, devrimci hangi sıfatla tanımlarsa tanımlasın devrimci değildir. Bu sıfatları ancak reformist, uzlaşmacı, düzen içi yüzünü gizlemek için kullanıyor demektir. Selma devam et istersen.

- Şimdi ÖDP'nin programını okuyunca böyle "özgürlükçü," "militarizm karşıtı" falan kulağa hoş geliyor. Ama kimin kulağına? Aslında burjuvazi ve küçük burjuvazinin. Bu cümlelerle aslında "biz Marksizm-Leninizmi savunmuyoruz" diyor. Çünkü sosyalizmi, özgürlük karşıtı, diktatörlük olarak gören burjuvazidir. Onun için öyledir de. Çünkü sosyalizm geldiğinde eski ayrıcalıklı durumunu, özgürlüğünü yitirir, eskisi gibi halkı sömüremez, baskı uygulayamaz. Emekçi sınıflar içinse sosyalizm zaten özgürlüktür, militarizme, cinsiyet ayrımcılığına karşıdır. Her ülkenin koşullarına göre uygulamada farklılıklar olabilir ama özü, genel ilkeleri itibarıyla iki ya da daha fazla farklı bir sosyalizm yoktur. Peki ne demeye geliyor o zaman ÖDP'nin bu söyledikleri?

Söylemlerinde arada sırada yer alsın da esasında ÖDP sosyalizmi falan savunmuyor. **"Çoğulcu", "demokratik", "bireylerin özgürlüğünü güvenceye alan sosyalizm"** vs. tanımlamalar altında aslında istediği burjuva demokrasidir. Burjuvaziye benim istediğim düzende sizin de *"bireysel özgürlükleriniz güvence altındadır"* diyor. Yani Mehmet Ali Aybar'ın "güler yüzlü sosyalizmini", Gramsci'nin "sivil toplumcu" görüşlerini, şu veya bu reformist partilerin görüşlerinden çaldıklarını harmanlayıp farklı biçimlerde ifade ediyor. Emperyalist ülkelerdeki sosyal-devlet, burjuva demokrasisi görüşlerini biraz daha süsleyip, püsleyip sosyalizm diye halka yutturmaya çalışıyorlar.

ÖDP genel başkanı Ufak Uras ve diğer parti yöneticilerinin televizyon ve basına yaptıkları açıklamalarında belirttikleri gibi onlar **devrimci şiddete, iktidarın zora dayalı olarak ele geçirilmesine, yani devrime, proletarya diktatörlüğüne, Marksist-Leninist parti örgütlenmesine** karşıdır. Şimdi bunlara karşı olan, Marksizm-Leninizmin emperyalizm varoldukça değişmeyecek olan evrensel temel ilkelerini reddeden, devrimi istemeyen, devrimi gerçekleştirmek için buna uygun örgütlenmeyen bir parti nasıl devrimci, nasıl sosyalist olur?

- ÖDP'nin devrim diye, kapitalizmi ortadan kaldırmak diye bir düşüncesi olmadığı kendi programından belli. Militarizme karşı olduğunu söylüyor ama örneğin faşist ordunun, polisin, devletin militarist güçlerinin dağıtılması gibi bir talepleri yok. Zaten devrim olmadan bu mümkün değil, onların da devrim diye bir dertleri olmadığı için bunlar kalsın ama reformlarla düzeltilsin, Avrupa'da olduğu gibi *"parlamento üstü güç"* olmaktan çıkarılsın diyorlar. ÖDP'nin parti programından bazı bölümleri okuyayım orada bunu çok açık olarak göreceksiniz: *"Yeni anayasa yapılmalıdır... Yü-*

rütmenin yasama üzerindeki egemenliğine son verilmeli... MGK'nın statüsüne son verilmeli, yasama denetimi dışına kaydırılmış olan Özel Harp Dairesi, MİT gibi istihbarat kurumları lağvedilmelidir... Halkın her düzeyde kendini yönetmesi için örgütlenmesinin ve her türlü barışçı eylemin önündeki kısıtlamalar kaldırılmalıdır"... Burada burjuvaziye de açık mesaj veriyor; "ben barışçıl eylemden yanayım, bana dokunmayın, barışçıl mücadele etmeyenlere, devrimcilere ne yaparsanız yapın" diyor. Öyle olduğu içindir ki şehit düşen devrimcilere sahip çıkmazlar, cenazelerinde bile görünmezler. Devrimcilerden uzak dururlar. Devam ediyorum. "Terörle Mücadele Yasası bütün hükümleriyle birlikte kaldırılmalıdır. ...Orduya iç güvenlikle ilgili herhangi bir görev verilmesi yasal ve idari düzenlemelerle önlenmelidir... Güvenlik örgütünün siyasi polis ve terörle mücadele bölümleri lağvedilmeli... polisin yurttaşları dosyalama, fişleme uygulamasına son verilmeli... İşkence, yargısız infaz, gözaltında ölüm ve kayıp iddiaları olağanüstü bir kurulca araştırılarak, sorumluları şiddetle cezalandırılmalıdır... bütün bu düzenlemeler sırasında Paris Şartı, AGİT ilke ve kararları, Helsinki Nihai Senedi, İLO standartları ve Avrupa Konseyi ilke ve kararları ile elde edilmiş olan emekçi kazanımları titizlikle korunmalıdır". Görüldüğü gibi ÖDP'nin tek istediği Avrupa standartları, Türkiye'de de Avrupa'daki gibi bir burjuva demokrasisinin olmasıdır. Yani kısacası, bunun için de düzende iyileştirmeler, reformlar yapılmasını istiyor.

Faşist devleti yıkmak, militarist güçleri dağıtmak, tekelci sermayenin varlığına son vermek gibi bir amacı yoktur. "Vergi adaleti sağlansın", "kara para önlensin", "çalışanların ücretleri yükseltsin", "çalışanlara sosyal güvenceler sağlansın" falan, başka da bir isteği yoktur. Bunları düzen partileri yapamayacağına göre ÖDP halka beni seçin, ben gelirim bunları yaparım diyor. Tabii bu reformların dahi bu faşist orduya, polise rağmen nasıl gerçekleştirilebileceği de ayrı bir konu. Bırakın MGK'yı kaldırmak, siyasi şubeleri lağvetmek, kayıpların, infazların sorumlularını bulup yargılamak, oligarşinin azıcık sesini yükseltmeye kalkan yasal partileri bile pat diye kapattığı, kontrgerilla çetelerinin kim olduğu çok net olarak ortaya çıktığı halde bir kaç tane subayın yargılanmasına bile izin vermediği bir düzende sen oligarşinin düzenini yıkmadan, onun militarist güçlerini dağıtmadan nasıl sınıfları, sömürüyü kaldıracaksın? Bugün MGK kendi kurdurduğu hükümetle bile azıcık çelişkiye düştüğünde hemen darbe yapmakla tehdit ediyor, "Ben kimseden emir almam" diyor. Bir de karşısında sınıflara, sömürüye karşı bir hükümet olduğunu düşünün, ne olacak? Bırakın reformlar yapmayı, o da diğer düzen partileri gibi ya burjuvazinin, MGK'nın taleplerini yerine getirerek hükümette kalacak ya da alıp şapkasını gidecektir. Gitmek istemezse ne olacağı Şili örneğinde, 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül darbelerinde ve 28 Şubat'taki örneklerde gayet açıktır.

- Bunları onlar bilmiyorlar mı?

- Elbette biliyorlar Ayşe. O kadar saf ya da cahil değiller. Zaten yöneticilerinin çoğu eskiden DY, KSD gibi illegal örgütlerden gelen, yılların ka-

şarlanmış yılgın eskileridir. Ama onlar özellikle 12 Eylül'le birlikte, merkezi devlet otoritesi oldukça güçlü, dünyanın sayılı büyük ordularından birine sahip olan Türkiye gibi bir ülkede devrim yapmanın öyle pek de kolay olmadığını, çok daha büyük bedeller ödemeyi gerektirdiğini de öğrenmişlerdir. Cuntadan bu yana yaşananlardan kendi paylarına çıkardıkları en büyük ders(!) budur. Bakın ÖDP'yi oluşturan en büyük gruplardan DY, KSD, TKP'liler, hepsi çarpık çurpuk da olsa eski devrimci görüşlerini, örgütlerini tasfiye, inkar edip ÖDP'de buluşmuşlardır. Küçük burjuvazinin bu devrim kaçkınları Kuruçeşme'lerde aylarca tartışmışlar, kafa kafaya vermişler ve reformist yasal bir partide karar kılmışlardır. Bunlar reformist de olsa politika yapabilmelerinin oligarşinin icazetini almadan mümkün olamayacağını bilirler. Bu nedenle illegaliteye kesinlikle karşıdırlar, burjuvazinin icazet vermeyeceğini bildikleri bir sosyalizme karşıdırlar. Devrimci şiddete düşmandırlar. "Çok seslilik", "demokratiklik" adına herkese, partinin kapısı açıktır. Feministinden travestisine, yeşiline kadar ne ararsan partide vardır. Küçük burjuvazinin devrimciler dışında ne kadar kanadı, rengi varsa, ne kadar devrimcilikten dönmüş, yılgınlaşmış unsur varsa onları toplamaya çalışıyor.

- Şimdi tamam ÖDP zaten devrim falan istemediğini, parlamenter sistem içinde seçimle iş başına gelmeyi, reformları savunuyor. Ama mesela bir SİP ya da EMEP'in bu konuda ne dediği de belli değil. Hem yasal partiyle örgütlenmeye çalışıyorlar, düzenin çizdiği sınırlar içinde, icazetle hareket ediyorlar, hem de arada bir, üstelik bayağı keskince devrim lafı ediyorlar.

- Dilin kemiği yok. Hani açıklasınlar bakalım nasıl devrim yapacaklarını? Devrim stratejileri neymiş görelim? Öyle ya kitleler nasıl devrim yapılacağını bilmeden nasıl devrimde yer alacaklar? Yoktur öyle bir stratejileri. Yasal örgütlenmeyi, yasal, barışçıl mücadeleyi temel alarak zaten bunu baştan reddediyorlar. Kitleye, gelin partiye üye olun, seçimde bize oy verin demekten başka bir şey diyemezler. Ekonomik-demokratik mücadele dışında bir seçenek gösteremezler.

- Belki önce yasal partide kitleleri örgütleyecek sonra hadi bakalım devrim yapıyoruz deyip ayaklandıracaklardır!

- Öyle bir devrim daha dünya üzerinde gerçekleşmedi. Gerçi buna benzer görüşler reformizmin çeşitli unsurları tarafından geçmişte savunulmuştur da. Örneğin Rusya'da Menşevikler RSDİP'ni legal, açık bir partiye dönüştürmek için çok uğraşmışlar, sonra da karşı-devrim safına geçip burjuvaziyle ittifak yapmışlardır. 2. Enternasyonal'in reformist partileri içinde, Avrupa'da çeşitli "komünist" partileri arasında da benzer görüşleri savunanlar olmuştur. Ama bunların hepsi sonuçta düzen sınırları içinde, burjuvaziye yedeklenen güçler olmaktan kurtulamamıştır. İddialar, o partilerin taşıdıkları sıfatlar bu sonucu değiştirmez. Mesela ülkemizdeki legal reformist partilerden birinin de adında "sosyalist"lik vardır. Şimdi bu sıfatı taşıyan partiye bakıyoruz. Sosyalizm nasıl gerçekleştirecek, açık, müm-

kün bir cevabı yok. Demek ki, o da düzenin parlamentosundan gerçekleştirecek bunu! Öyle ya, pratikte başka bir şey görünmüyor. SİP'in geçmişti zaten reformisttir. TİP geleneğinden geliyor. O zaman ayrılıp "Sosyalist İktidar" diye bir dergi de çıkarmışlar. '80 öncesinde bırakın işçi sınıfını, emekçi kesimleri, o dönemi yaşayan devrimcilere sorsanız hatırlamaz, bilmez. Cuntayla birlikte zaten ortadan hepten kaybolmuşlar, millet cuntaya karşı bedel öderken, şehitler verirken sırtüstü yatmışlar, biraz uygun koşullar oluşunca 86'da "Gelenek" dergisini çıkarmaya başlamışlar, sonra da 92'de malum partilerini kurmuşlar. Diğer reformist partilerden tek farkı demokratik halk devrimini reddetmesi, "iktidar" alındıktan sonra kısa sürede "sosyalist inşaya" geçilmesi gerektiğini söylemesidir. Bunu söylediği için de ÖDP'yi, EMEP'i reformist kendini **"en devrimci"** görüyor tabii. Teoride soyut bir farktır bu da. Pratikte onlardan bir farkı yoktur.

- Gerçi reformist partilerin iktidarı nasıl alacaklarını söylemesinin de bir kıymeti harbiyesi yoktur. TKP de teorik olarak ayaklanmayla iktidarın ele geçirilmesini reddetmiyordu. Üstelik de illegal partiydi. Ama bu onun devrimci olduğunu göstermiyor. Basbayağı yine reformistti. Demokratik hakların genişletilmesi için mücadele etmekten, CHP kuyrukçuluğu yapmaktan, barışçıl mücadele yöntemlerini savunmaktan başka bir şey yapmıyordu.

- Mesela EMEP de "demokratik halk iktidarını" amaçladığını söylüyor. Ama aslında onun da bugün devrim diye bir iddiası yok. İlegal örgütlenmeyi tasfiye edip legalleşmekle zaten devrim iddiasından vazgeçmiştir. Hem iktidar, devrim deyip hem de faşizmin olduğu bir ülkede düzenin icazet sınırları içinde legal bir partide örgütleniyorsan, icazetli barışçıl mücadeleden başka bir şey yapmıyorsan, devletle çatışmayı göze alamıyorsan istersen her gün ben devrim istiyorum diye bağır, yayın organının her satırına devrim, sosyalizm yaz, bir şey ifade etmez. Söylemde ne derse desin EMEP önüne "demokratik hakların genişletilmesi", "işçi ve emekçilerin örgütlenmesi" gibi bir hedef koymuş, devrim onun için henüz çok tali bir sorun. Yaptıkları, yapabildikleri işte ortada. Metin Göktepe davası olmasaydı varlığıyla yokluğu bile neredeyse belli olmayacak. Onun dışında arada bir yasal mitinglere katılmaktan, ayda yılda bir küçük bir basın açıklaması yapmaktan başka bir şey yaptığı da yok.

- HADEP için çok fazla bir şey söylemeye gerek yok sanıyorum. Zaten bir iktidar iddiasıyla ortaya çıkmamıştır. Devrim diye bir hedefi de hiç olmadı. En baştan HEP, DEP sürecinden beri hep Türkiye partisi olma iddiasını ortaya atmış ama dar ulusal bakış açısı nedeniyle bir Kürt partisi olmaktan öteye gidememiştir. Oligarşinin partiyi her kapatması, her baskı uygulaması karşısında sürekli geriledi ve daha çok icazet altına girdi. Parlamento mücadeleyi esas alması, ister istemez onu partiyi açık tutabilmek için oligarşinin daha da icazeti altına girmesini zorluyor. Legal olanakları devrimci bir anlayışla değerlendirme çizgisinden uzaktırlar. Çünkü legal onlar için "araç" değil, varlık şartıdır. Bu esasında bütün reformist

partilerin sorunudur. Legal mücadeleyi esas aldıkları için bir yerde düzenin icazetine boyun eğmek zorundadırlar. Aksi takdirde oligarşi bunları yaşatmaz.

- Aslında reformizmin bugün hangi durumda olduğunu anlamak için oligarşinin ve devletin karşısındaki tutumlarına bakmak yeterli. Hiçbirinin reformist talepleri bir kenara bıraktık, ekonomik-demokratik haklar için bile iktidara karşı cepheden bir mücadelesi yoktur. Devletle, burjuvaziyle karşı karşıya gelmekten hep kaçıyorlar. Oligarşinin öfkesini üzerlerine çekmemek için oldukça dikkatli davranıyorlar. Burjuvazinin estirdiği yele göre politika belirliyorlar. TÜSİAD demokratikleşmeyle ilgili bir paket mi hazırladı bakıyorsun reformizm de demokratik reform talepleriyle ortaya çıkıyor. MGK-TÜSİAD "şeriat tehlikesi" mi tespit etmiş, o da hemen bu politikaya sarılıyor. Mesela, CHP'yle ittifak arayışları hep burjuvaziyle uzlaşma çabalarının ürünüdür. Hep bir yerlere dayanmak, bir yerlerden güç, icazet almak peşindedir.

- Evet arkadaşlar artık bitirelim. Bu konuyu daha çok tartışırız. Şimdi 30 Mart-17 Nisan için ara verdiğimiz çalışmaya bir an önce başlayalım.

Halkın Yozlaşmaya Karşı Mücadelesi ve Devrimciler

Okmeydanı halkının uzun süredir mahallelerindeki bar, pavyon, birahaneler gibi pislik yuvalarına karşı mücadelesine Susurluk devleti sonunda müdahale etti. Konuyu daha önce faşizmin kültürü üzerine işlediğimiz derslerde ele almıştık, ancak bizim mahallede henüz önemli bir problem haline gelmediği için, biraz da başka işlerimizin yoğunluğu içinde bizim ilgisiz kalmamız nedeniyle pratik faaliyetimizin bir parçası haline dönüştürememiştik. Ancak bugün faşizmin saldırıları karşısında hem Okmeydanı halkına destek vermek için, hem de mahalle halkından bizim de böyle bir mücadeleyi başlatmamız için taleplerin gelmeye başlaması üzerine konuyu gündemimize alıp pratik adım atmaya karar verdik.

- Evet arkadaşlar gördüğünüz gibi halk iradesini ortaya koymaya, soruna sahip çıkıp çözümünü üretmeye başlayınca bütün maskeler dökülmeye başlıyor. Kim halkın çıkarlarını savunuyor, kim halka düşman, kim pislüğün, Susurluk düzeninin yanında yer alıyor, bir bir ortaya dökülüyor.

- Selim evladım hadi şu polisin, devletin bu pislik yuvalarına sahip çıkması normal, zaten bu işlerine geliyor, teşvik ediyorlar onu anlıyoruz, kimi solcu aydın, yazar geçinen müsvettelerin de onlara arka çıkması da o kadar garibe gitmiyor çünkü ömürlerinin yarısı zaten böyle yerlerde geçiyor ama şu solcu, devrimci geçinenleri anlamak zor gerçekten. Kimsenin gıkı çıkmıyor.

- Ben hiç şaşırmıyorum Fatma abla. Kurtuluş'ta Okmeydanı Halk Meclisi **"arı kovanına çomak soktu, pislği ortaya çıkardı"** diye yazıyordu. Gerçekten de öyle. Ama pislüğün ortaya çıkarılmasını sadece Okmeydanı'ndaki bar, pavyon meselesi olarak anlamamak lazım. Bugüne kadar bir çok aydın onun da ötesinde sol hep 12 Eylül'den sonra toplumun nasıl yozlaştırıldığından, dejenerasyona uğratıldığından bahseder durur. Hadi işte halk buna karşı mücadeleyle girişmiş, ne duruyorsunuz? Siz şikayetçi değil miydiniz bu durumdan? Ama yok. Biz ne diyorduk? Bu yozlaşma, dejenerasyondan sol da büyük ölçüde nasibini almıştır. İşte aslında ortaya çıkan bir yanıyla da budur. Bar, meyhane, birahanelerin falan halkı yozlaştırmak için kullanılmasına karşı çıkmak bir yana, bunlar zaten reformizmin kültürünün, yaşamının bir parçası haline gelmiş. Özellikle Beyoğlu, Kadıköy gibi yerlerdeki bu tip yerleri kim dolduruyor, müdavimleri kim bakıldığında bu çok açık görülür.

- Meseleyi iki boyutta ele almak lazım. **Birincisi**, ahlaki boyutu, halkın değerlerine sahip çıkma, burjuvazinin yoz kültürüne, halkı yozlaştırmasına karşı çıkıp çıkmama sorunudur. Şimdi elbette bunca işkence, katliamın, kayıpların, sömürünün olduğu bir ülkede faşizme karşı mücadeleyi bir kenara bırakmış, düzen içinde kendine bir yer edinmeye çalışan, parlamento, seçim deyip duran reformizmin burjuva yoz kültürüne de karşı çıkma-

sı beklenemez. Aksine giderek onu içselleştirir. Mesela cinsel tacize karşı çıkar, Beyoğlu'nda kadınların gece de rahat rahat dolaşmasını ister. Niye ister bunu oradaki barlara, diskolara, birahanelere rahat rahat girip çıkmak, rahat rahat eğlenmek için mi? Değilse kadınların orada rahat dolaşmamasının, bu gibi yerlerde en çok tacize uğramasının nedeni ne? Oralara bar, pavyon, meyhane, birahane, fuhuş yerleriyle, uyuşturucu tacirleriyle pislik yuvası haline getirilmiş olması değil mi? Sen bunlara karşı mücadele etme, onlar yerli yerinde dursun, ondan sonra çık ben "taciz edilmeden Beyoğlu'nda gezmek istiyorum" de, çok beklersin. Al işte Okmeydanı'nda da aynı şeyler yaşanmaya başladı. Bayanlar gece sokağa çıkmaya cesaret edemiyor. Tacizler, tecavüz girişimleri oluyor, insanlar ölüyor, yaralanıyor. Eskiden niye yoktu bunlar, durup dururken mi ortaya çıktı? Ne yapacaksın şimdi? O pislik yuvaları mahallenin ortasında durduğu sürece bunların önüne geçebilir misin? ÖDP'liler **"25-30 kişinin yaptığı bu hareketi onaylamıyoruz"** demişler. Bir kere 25-30 kişi deyip yalan söylüyor, hadi onu Halk Meclisine düşmanlığından böyle yapıyor diyelim. İyi de kardeşim 25-30 kişi de olsa yapılan mücadele doğru mu değil mi? Üç kişi de olsa doğruysa desteklemek gerekmiyor mu? Ama ÖDP'lilerin derdi o değil ki. Bir kere meseleye özünde karşı değil. **İkincisi**, meselenin ikinci boyutu da budur. **"Bu genel sorunun parçası"** deyip kendi tavrını da meşrulaştırmak istiyor. Her şey genel sorunun parçası, işsizlik, taciz, işkence, katliam, yasaklar, baskılar çok mu farklı? Ne olacak peki, genel sorunun parçası deyip göz mü yumulacak? Ha tabii o şunu demek istiyor: **"bunlar genel sorunun parçası ÖDP'ye oy verin biz iktidara gelelim o zaman bunları genel sorun çerçevesinde çözeriz. Böyle parçalarla uğraşmakla çözülmaz."** Bu kafadaki bir ÖDP'yi ne bu halk iktidara getirir, ne de iktidara gelen bir ÖDP bu sorunları çözebilir. Değil bunu, hiçbir sorunu çözemez, öteki düzen partilerinden farklı hiçbir şey yapamaz.

- Aynı mantık reformizmin çeşitli kesimlerinde ve oportünizmde de var. Kimisi halkın çeşitli yerel sorunlarıyla ilgilenilmesini, bunlara sahip çıkılmasını "belediyecilik" yapmakla eleştirir. Kimi halkın gecekondur, su, yol vb. sorunlarına düzen içinde çözüm bulmaya çalışarak halkın düzenle olan çelişkilerinin yumuşatılmaması gerektiğini söyler.

- Bunlar aslında halktan kopukluğun, halk gerçeğini kavrayamamanın, kitabi bilgilerle, masa başında üretilen teorilerin sonucudur. Sanılıyor ki halkın düzenle çelişkileri ne kadar artarsa, biz de ne kadar çok sosyalizm dersek halk o kadar çok örgütlenir, o kadar iktidara karşı mücadele eder. Ama öyle yürümüyor işler. O zaman çelişkileri derinleşsin diye işçilerin toplu sözleşme yapmasına, ekonomik mücadele vermesine, mesela memurların sendikalaşmasına da karışmayalım. Öyle ya ne kadar yoksulları, açları, işsiz kalırlarsa, ne kadar düzenle çelişkileri derinleşirse, o kadar çok sosyalist olurlar. Bu sınıf mücadelesine ekonomizm gözlüğüyle bakmaktan başka bir şey değildir. Halbuki bunları söyleyenler kendi örgütlülüğüne, örgütlediği insanlara baksalar çoğunluğunun belli bir

gelir düzeyi olan kesimlerden geldiğini, en azından halkın en yoksul, işsiz, sefil kesimlerinden gelmediğini görürler. Çelişkileri en derin olan en yoksul kesimler aksine en örgütsüz ve sınıf bilincinden uzak kesimler durumundadır.

Elbette çelişkilerin derinleşmesi kitleleri düzen dışı, alternatif arayışlara yöneltir. Bu yanıyla devrime, sosyalist düşüncelere de yakınlaşmasının, yönelmesinin zeminini hazırlar. Ama bu demek değildir ki kuru sosyalizm propagandası yaparak, iktidara yürüyün demekle halk hemen bilinçlenir, söylediklerini sahiplenir, peşinden gelir. Hayır hayat öyle yürümüyor. Öyle olsaydı Afrika'nın açlıktan, salgın hastalıktan kırılan yüz milyonlarca halkı bugüne kadar onlarca defa devrim yapardı. Bu örgütlenme, önderlik ve bilinçlenme sorunudur. Bunun nasıl yaratılacağı sorunudur. Oportünizmin, reformizmin anlayamadığı da budur zaten, bu halk nasıl bilinçlendirilecek, nasıl mücadeleye katılacak? O sanıyor ki ya seçimle veya ne kadar çok tek yol sosyalizm dersek bu olur.

- Şimdi şöyle: elbette halka politik iktidarı almayı, devrimi, sosyalizmi alternatif olarak göstermek, bunu propagandasını da yapmak gerekiyor. Esas olarak da zaten bütün mücadelemiz, amacımız halkı bu hedefe yönlendirmektir. Ancak bunu halkın yaşamına sokamazsak, onun düzenle ekonomik, demokratik, kültürel, siyasal, sosyal yüzlerce çelişkisiyle, günlük mücadelesiyle bütünleştiremezsek propaganda da kalan bir iktidar hedefi, sosyalizm onun için soyuttur. Heleki sosyalist sistemin dağıldığı, çoğu ülkede kapitalizme geri dönüşlerin yaşandığı, sosyalizmin dünya üzerinde prestij kaybettiği, dönekliğin, yılgınlığın kol gezdiği, burjuvazinin medya tekellerini de kullanarak sosyalizme, devrimci düşüncelere, örgütlere bütün gücüyle saldırdığı, karaladığı, kitleleri etkisi altına aldığı, bilinçleri çarpıttığı bir süreçte ajitatif, kuru bir sosyalizm propagandası halk için çok daha soyuttur. Soyut propagandayla ancak belli bir bilinç düzeyine sahip küçük burjuva unsurlara, aydınlara hitap edebilirsiniz. Oportünizmin de yaptığı budur zaten, o ben en bilinçli, en ileri unsurları örgütleyebilirim yeter, çelişkiler patlama noktasına gelince kitleyi ayaklanmaya çağırır, önüne geçer, işi bitiririm sanıyor. Biz bu işin öyle kolay olmadığını biliyoruz. Bizim yediden yetmişe, genç-yaşlı, kadın-erkek, işçi, köylü, memur, öğrenci, esnaf düzenle şu veya bu biçimde çelişkisi olan oportünizmin geri, cahil gördüğü, farklı görüşlerden, inançlardan halkın her kesimini örgütlemek, bilinçlendirmek, mücadeleye katmak ve iktidara yöneltmek diye bir derdimiz var. Bunun için halkın en geniş her kesimiyle çok daha yakın ilişkiler kurmak, yaşamlarına girmek, onlara nasıl bir düzen istediğimizi, çıkarlarının nerede olduğunu gösterebilmek, kavrayabilmek zorundayız. Ama bunun için de halkın güvenini kazanmak, düzen partilerinden, politikacılarından farkımızı oraya koymak durumundayız. Halk bize, mücadelemize, söylediklerimizle yaptıklarımıza bakıp karar verecektir. Devrimin, devrimcilerin, sosyalizmin düşmanın anlattığı, göstermeye çalıştığı gibi olmadığını bize bakıp, bizden öğrenecektir. Elbette oportünizmin yaptığına göre çok

daha zahmetli, çok daha güç, çok daha fazla bedeller isteyen bir yoldur. Ama büyük düşünüyoruz. Gerçekten iktidarı istiyoruz. İşte bizi düşman karşısında yenilmez kılan, tüm saldırı ve imha politikalarına rağmen halkın içinde kök salmamızı mümkün hale getiren de böyle büyük bir iddia sahibi olmamızdır. Alternatif olduğumuz iddiamızı sürdürüyor ve büyütüyoruz, çünkü, düşmanla savaşı sadece ideolojik soyut propaganda boyutuna indirgemiyoruz. Ekonomik, demokratik, ideolojik, kültürel, sosyal her alanda, legal, illegal, silahlı silahsız tüm örgütlenme, mücadele araç ve yöntemleriyle düşmanla dişe diş bir kavgayı sürdürüyoruz. Ama bu kavgayı halkın geri yanlarına karşı mücadele ederken onun olumlu değerlerine, geleneklerine, taleplerine, her türlü mücadelesine, sorununa sahip çıkmadan, onun sesi soluğu olmadan yürütemezsin. Sadece geri yanlarını görüp, bundan adam olmaz, uğraşmaya değmez derssen halkı kazanamazsın.

Biz halkın yol, su, elektrik, gecekondu, bar, pavyon, fuhuş, uyuşturucu gibi her türlü sorununa, halkın düzenle olan her türlü çelişkisine sahip çıkarız, çıkmaya da devam edeceğiz. Tek işimiz bu değil elbette, bütün gücümüzü de buna ayıracak değiliz ama bu, bunları yok sayacağımız anlamına gelmiyor. Başlangıçta iktidarı hedeflemese de, geri düzeyde de olsa, düzen içi çözüm yolları peşinde de koşsa, buralardan yola çıkarak halkın kendi sorunlarına sahip çıkmasını, bir biçimde mücadeleye katılmasını sağlayacak, bu mücadele içinde eğitip, dönüştüreceğiz, ona alternatifin ne olduğunu, nasıl bir düzen istediğimizi, sosyalizmin ne olduğunu, bu mücadele de, pratik içinde öğreteceğiz. Kendi iktidarının yolunu göstereceğiz. Yoksa ne öğretebilir, ne gösterebilir, ne de güvenini kazanabilirsin. Halk hareketini ancak böyle yüzlerce çelişki etrafında halkı örgütleyip, mücadeleye katarak geliştirebilirsin, ona süreklilik kazandırabilirsin. Yoksa tek bir örgütlenme, mücadele biçimine saplanıp kalırsan ne devrimi geliştirebilirsin, ne de kitleleri düzen dışına taşıyacak kanalları açabilirsin. Olduğun yerde dönüp durursun. Bırak devrim yapmayı oligarşinin ciddiye alacağı bir güç haline bile gelemezsin.

- Aslında öyle bir çelişkiler ülkesinde yaşıyoruz ki, halkın düzenle öyle çok çelişkileri, sorunları var ki, esas böyle bir ülkede halkı örgütleyememek maharet sayılmalı. Öyle bir yol, su, gecekondu sorunu çözmekle de halkın bu düzenle olan çelişkisi ne yumuşar, ne azalır ne de biter. Ama tabii bunların mücadelesini verirken, halkı bu çerçevede örgütleyip mücadeleye katarken neyi, nasıl yapacağını bilmek, halkı tanımak, onun anlayacağı üsluptan konuşabilmek, korkularını, kaygılarını, ileri geri yanlarını bütün yönleriyle görebilmek, sabırla eğitip, dönüştürmeyi, devrimcileştirmeyi ihmal etmemek, hepsinden öteye tabii halkını sevmek, kendini onun bir parçası olarak görmek, dünyaya sadece kendi kafanda olmasını istedikleriyle değil, onun gözünden de bakabilmek gerekiyor. Ancak o zaman halktan kopmazsın, neden olmuyor, neden bizi anlamıyorlar, neden bu kadar duyarsızlar diye umutsuzluğa kapılmazsın. Ama reformizm, oportünizm

bunlara uzaktır. Oportünizm için ak ya da kara vardır. Halk hareketi deyince tek anladığı polisle, devletle çatışan halk olmalıdır. Bunu yapmayan halk onun gözünde geri, teslim alınmış halktır. Ama öte yandan yasal bir mitingde ekonomik-demokratik talepleri için biraraya gelen onbinleri görünce yazdıklarına bir bakarsın ki sanki ülkede devrim olacak, halk kalkmış iktidara yürüyor. Halk hareketinin ileri geri yanlarıyla, inişleri çıkışlarıyla, farklı görüşlerden, inançlardan insanların biraraya gelmesiyle oluştuğunu, oluşabileceğini görmüyor, görmek istemiyor.

- Mesela ben bir örnek vereyim. Çoğunuz hatırlayamazsınız belki, ama eski dergilerden okumuşsanız bilirsiniz, 90'ların başında İstanbul'un gecekondu semtlerinde yoğun bir su sorunu vardı. Uzun süre sular akmıyor, sık sık kesiliyordu. Devrimci Hareket bu sorundan hareketle bir çok mahallede binlerce insanı harekete geçirdi. Halk haftalar boyunca yürüyüşler, gösteriler yaptı, belediyeleri bastı. Şimdi o eylemleri, gösterileri yapan insanların hepsi devrimci miydi? Hayır büyük kısmı, hatta çoğunluğu çeşitli siyasal görüşlerden, inançlardan insanlardı. İçinde düzen partilerine üye olan, onlara destek olmuş, oy vermiş pek çok insan vardı. Ama o hareket o mücadele içinde insanlar kimin yanlarında, kimin karşılarında olduğunu, kimin halkın çıkarlarını savunduğunu daha yakından yaşayarak gördü, devrimcileri daha yakından tanıdı. Az ya da çok mücadele etmeden hak alınamayacağını kavradı. Su sorunu bitti ya da eskisi kadar önemli bir sorun olmaktan çıktı ama aynı halk başka sorunlar, çelişkiler etrafında kesikli, inişli, çıkışlı da olsa mücadelesini sürdürdü. Yeri geldi gecekondu yıkımına karşı, yeri geldi yolu, elektriği için, yeri geldi zamlara, baskı ve teröre karşı mücadele etti, tepki gösterdi. Bir Gazi ayaklanması birdenbire durup dururken ortaya çıkmadı. Yıllar boyunca süren çok çeşitli tüm bu mücadelelerin, ödenen bedellerin, bunların yarattığı birikimlerin üzerine patladı.

Ha biz ondan sonra ne demişiz halkın mücadelesini çok daha örgütlü hale getirelim, çok daha geniş kesimleri kucaklasın, harekete süreklilik kazandıralım, bunun için de meclis örgütlenmelerini önermişiz. Ama dışımızdaki sol ne halk hareketinin niteliğini ne de meclisleri kavrayabilmekten çok uzaktır. Halk örgütlenmesiyle parti örgütlenmesini, halk hareketiyle militan kadro eylemini birbirine karıştırıyor. Onun için bırakın halkı örgütlemeyi, örgütlenmiş hazır bir kitleyi eline versen üç günde dağıtır. Çünkü onun gözünde kendisinden olan, onun siyasal düşüncelerini savunan, onun dediğini yapan halk varsa bu örgütlenmiş halktır. Öyle değilse ya dediğini halka rağmen zorla, fırsatçılıkla, entrikalarla uygulamaya kalkar, illa da her şey onun denetiminde, inisiyatifinde olacaktır ya da bunu beceremeyecekse uzak durur, kendi dışında, kendi inisiyatifi, öncülüğü dışında halk örgütleniyorsa içinde yer almaz, tu kaka, olmaz der, ona çelme takmaya, baltalamaya, dağıtmaya çalışır. Reformizmin, oportünizmin bugün el ele verip meclis örgütlenmelerinin karşısında yer almaları, düşmanca tutum takınmaları bu yüzdendir. Çünkü onlar iktidarı halk için de-

ğil, kendileri için istiyorlar. Kendilerinin başında olmadığı bir örgütlenmeyi de, iktidarı da istemezler. Ama halk sanıldığı kadar geri falan değildir. Gazi anmasında bu çok daha açık olarak ortaya çıktı. Gazi meclisini yok saymaya çalıştılar, yürütmeden çıkarmak için yapmadıklarını bırakmadılar. Ama neyi değiştirebildiler? Halk kimin ne yaptığını, ne yapmak istediğini görüyor. Onun içindir ki bir yandan oligarşinin, bir yandan reformizmin, oportünizmin saldırılarına rağmen kendi örgütlülüğüne, meclislere sahip çıkıyor.

- Şimdi arkadaşlar reformizmin, oportünizmin çarpık, düşmanca tavırlarına karşı mücadeleyi elbette sürdüreceğiz ancak biz asıl olarak meseleye kendi çerçevemizden bakalım. Neyi eksik neyi fazla yapıyoruz, daha neler yapabiliriz bunlara kafa yoralım. Bir kere şuna mutlaka dikkat etmemiz ve unutmamamız gerekiyor: Meclisler halk örgütlülüğüdür. Doğrudan cephe örgütlenmesiyle karıştırmamak gerekir. Elbette Cepheliler olarak biz de bu örgütlenme içinde yer alacak düşüncelerimizi, önerilerimizi burada ifade edecek, bunları savunacak ve kararların bizim istediğimiz yönde çıkması için çalışacak, tartışacak, diğerlerini ikna etmeye çalışacağız. Ama illa da bizim düşündüğümüz gibi olacak, bizim önerilerimiz kabul edilecek diye dayatma içinde olmayacağız. Halk neye karar vermişse ona uyacağız. Çıkan kararlar bizim istediğimiz gibi olmayabilir, bize çok geri, pasif gelebilir. Ama yine de ona uyacağız. Eğer halk bunun böyle olduğunu, kararların kendi iradesiyle alındığını ve uygulandığını görmezse gelmez, o örgütlülük içinde yer almaz.

Kararlar bizim istediğimiz gibi çıkmıyorsa, önerilerimizi kabul ettiremiyorsak bu bizim eksikliğimizi, insanları yeterince eğitemediğimizi, ikna edemediğimizi gösterir. O zaman daha çok çalışacağız demektir. Ama bunun yanında herkes bizim düşüncelerimizi paylaşacak, bizi destekleyecek diye bir şey de söz konusu olamaz. Bizimle aynı düşünceleri paylaşmayan insanlarla da birlikte iş yapmayı, onların düşüncelerine de saygı göstermeyi, diyalogumuzu sürdürmeyi becerebilmeliyiz. Halk farklı eğilimleri, düşünceleri, kültürüyle kendini orada ifade edebilmeli. Yoksa o halk örgütlülüğü olmaktan çıkar, daralır ve oligarşinin, reformizmin, oportünizmin göstermeye çalıştığı gibi Cephelilerden, Cephe taraftarlarından oluşan bir örgütlülüğe dönüşür. Şimdi bunları bilmiyor değilsiniz elbette, bizim meclis girişimimiz de böyle değil, farklı düşünceden, eğilimlerden başka bir sürü insan da var. Ancak sorun buna pratikte dikkat etmekte. Cephe örgütlenmesi içindeki işleyişimizi, çalışma tarzımızı, alışkanlıklarımızı meclis içindeki çalışmayla karıştırmamalıyız.

Bar, pavyon, kumar, fuhuş, uyuşturucu meselesine gelince bu sadece Okmeydanı halkının bu pislik yuvalarını işletenlerle arasındaki bir sorun değildir. Hepimizi, ülkenin her tarafında herkesi ilgilendiren bir sorundur. Çünkü az ya da çok her yerde, herkes bir biçimiyle bu sorunla karşı karşıyadır. Dolayısıyla bunu oligarşiye, düzene karşı mücadelemizin bir parçası olarak görmemiz gerekir. O zaman ne yapmamız gerekiyor? Evet Sel-

ma.

- Şimdi Okmeydanı halkının başlatıp sürdürdüğü bir mücadele ve orada Susurluk devletinin saldırısı var. O halde her şeyden önce saldırıya karşı Okmeydanı halkına destek vermek gerekir. Bu çeşitli biçimlerde olabilir. Yaptıkları eyleme katılarak, basın açıklamalarıyla, gösteriyle vs. Bunlar hemen yapılabilecek şeyler ama asıl olarak yapılması gereken ve en büyük desteği sağlayacak olan bizim ve diğer mahallelerde, bölgelerde de aynı mücadelenin bir an önce başlatılması olur sanıyorum.

- Doğru hem böylece mücadele yaygınlaştırılır, hem de eylemler, gösteriler yaygınlaştıkça düşmanın gücü bölünür. Bir de böyle bir mücadelenin başlatılıp sürdürülmesi için illa ki meclislerin kurulmuş olması da gerekmez. Meclislerin olduğu yerde önerimizi götürürüz bu doğrultuda karar çıkarmaya çalışırız, ama olmadığı yerlerde de kendi örgütlülüğümüzle böyle bir işe gireriz, bu hem meclislerin kurulmasına da hizmet eder. Bir önemli nokta da, çok daha fazla kitleyi katabilmeliyiz. Sadece meclis örgütlenmesi içinde yer alanlarla ya da bu güne kadarki ilişkilerimizle sınırlı kalmamalı. Herkesin kapısını çalıp çağırmalı, katmalıyız. Mesela mahallemizdeki islamcılar, türbanlıları bile çağırmalıyız. Gelmezlerse bu onların teşhiri olur, tutarsızlıklarını herkes görür. Katılırlarsa bundan bizim kaybımız olmaz, eylem güçlenir, daha çabuk sonuç almayı sağlar.

- Oportünizme de gün doğar, islamcılarla birlikte eylem yapıyorlar diye Cephelileri eleştirmek için bir fırsat daha yakalamış olurlar böylece.

- Onların ne diyecekleri o kadar da önemli değil. Kendileri seyrederken türbanlılar destek verirse o kendi ayıpları olur. Bir hak alma, halkın bir sorunun çözmede o türbanlı, bu CHP'li, şu devrimci değil diye herkesi dışlamaya kalkarsan kendi başına kalırsın. Kısacası ideolojik mücadeleyi bir an bile ihmal etmeden, geri düşünce ve siyasal eğilimleri de mahkum etmeye çalışarak, ama eylemin içinde tüm halk güçlerinin birliğini sağlamaya çalışarak bu mücadeleyi geliştirdiğimizde, bundan kazançlı çıkacak olan halktır, devrimdir. Halk düzenin yüzünü daha net görecektir, mücadele ve örgütlenme bilinci ve deneyimi kazanacak, devrimci hareketle halk bütünleşecektir.

Evet, çalışmamızı şimdilik burada noktalayalım; sonuç olarak bu konunun asıl çerçevesi budur. Demek ki, Halkın değerleri açısından da, genel olarak semtlerdeki halk örgütlenmeleri açısından da, genel olarak devrimci örgütlenmenin yaygınlaştırılması açısından da önemle üzerinde durmamız gereken bir konudur.

“Duygusal İlişki” - 1

- Arkadaşlar hepiniz Kurtuluş'taki “Duygusal ilişki ve evlilik” üzerine yazılmış yazıyı okudunuz sanıyorum. Bu konu hem hassas, oldukça kapsamlı hem de bir o kadar üzerinde önemle durulması gereken bir konu. Çünkü hem genel olarak toplumda kadın-erkek ilişkilerinde yaşanan hızlı bir yozlaşma, dejenerasyon hem de bunun şu veya bu düzeyde devrimci saflara taşınması ve mücadeleye verdiği zararlar var. Onun için bu, bir veya bir kaç eğitim çalışmasıyla halledilebilecek bir konu da değil. Çarpık şekillenişlere, anlayışlara karşı mücadelenin her alanında, her aşamasında sürekli bir eğitimi, bilinçlendirmeyi, ve zaaflara karşı mücadele etmeyi gerektiriyor. Dediğim gibi konu oldukça kapsamlı o nedenle yazıda konunun bir kaç yönü üzerinde, ağırlıklı da “duygusal ilişki”nin kavram olarak çarpıtılması, “duygusal ilişki” adı altında onun çok daha ötesinde meşru olmayan kuralsız, çıkarıcı ilişkilerin gizlenmeye çalışılmasını ve meşrulaştırılmak istenmesi üzerinde durulmuş. Biz de çalışmamızda hem bu noktalardan hem de farklı açılardan ele almaya çalışalım.

- Ben bir şey sormak istiyorum Selim Abi.

- Sor Selma.

- Şimdi şunu biliyoruz: Devrimcilerin namus ve ahlak anlayışı öncelikle tüm ilişkilerinde dürüst, samimi, ciddi ve açık olmaktır. Yani örgüte karşı tüm duygu ve düşüncelerinde, halkla ilişkilerinde, yoldaşlarıyla ilişkilerinde ve tabii karşı cinse karşı duydukları ilgi, duygu ve sevgi ilişkilerinde de bu böyledir. En temiz, saf duygulara sahip olmak ve böyle yaşamak durumundadırlar. Dolayısıyla bir devrimcinin birlikte aynı mücadeleyi paylaştığı, birlikte bir çok riski, bedeli göze aldığı, birbirine canını bile emanet ettiği yoldaşlarından, örgütünden hangi konuda olursa olsun saklayacağı, paylaşamayacağı bir sorunu, bir isteği, talebi olamaz. Olmamalıdır ama işte yazıda da belirtildiği gibi oluyor. Özellikle kadın-erkek ilişkilerinde ister gerçekten sadece duygusal düzeyde kalan ilişkiler boyutunda olsun, ister bunu aşan bir takım ilişkiler boyutunda olsun bunlar ya tümünden saklanabiliyor ya da fiziki bir biçime dönüşmüş ilişkiler “duygusal ilişki” adı altında gizlenmek isteniyor, buna böyle bir meşruluk kazandırılmak isteniyor. Ama olmasın demekle engellenemiyor bunlar şu veya bu düzeyde bir sorun olarak yaşanıyor. Şimdi **birincisi**, böyle meşru olmayan, çarpık ilişkilerin gelişmesinin önüne sadece işte bir takım kurallar, ilkeler, sınırlamalar, yaptırımlar ya da cezalar getirerek geçebilir miyiz; **ikincisi**, şöyle bir durum da var ben eski dönemleri pek bilmiyorum ancak bugün toplumda gerçekten bu konuda büyük bir yozlaşma var. Bundan en çok etkilenen de doğal olarak gençlik. Dolayısıyla bunlar devrimci saflara katılırken düzeyin zaaflarını, çarpık bakış açılarını da beraberlerinde getiriyorlar. Hatta pek çok insan daha gelirken adına ister duygusal ilişkisi deyin, ister sevgili deyin ya böyle bir ilişkiyle birlikte geliyor ya da daha doğru dürüst

devrimciliği bile kavramadan kısa sürede böyle bir ilişki arayışı içine girebiliyor, böyle bir ilişki geliştirebiliyor. Dediğim gibi bunlar tek tük örnekler de değil, dolayısıyla soruna doğru bir yaklaşım gösterilemediğinde ve çözüm bulanamadığında bu, belki doğru yöne yönelebilecek, kazanılabilecek pek çok insanın da daha baştan kaybedilmesine, düzene geri dönmesine neden olabiliyor. O zaman buna nasıl bir çözüm bulacağız?

- İlk sorundan başlayalım. Elbette bu sorunu aşmak, bir ilişkinin sağlıklı, doğru, meşru temeller üzerinde gelişmesini sağlamak tek başına kurallar, ilkeler, yaptırım ya da cezalarla mümkün olmaz. Bu aynı zamanda hatta öncelikle bir eğitim, bilinçlenme sorunudur. Ama bu demek değildir ki sorunun üzerine sadece eğitimle, bilinçlenmeyle gidilecek bu konuda hiç bir kural, sınır, ilkeler ve cezalandırmalar olmayacak. Hayır bu mümkün değildir. Örgütsel işleyiş içerisinde böyle bir şey söz konusu olamaz. Hele ki bizim gibi bir savaş örgütü her konuda olduğu gibi ilişkinin hangi düzeyi ve biçimi üzerinde olursa olsun, bu konuda da belli bir perspektif, kurallar, ilkeler bütünlüğüne sahip olmak zorundadır. Bu hem ahlaki açıdan, yozlaşmanın meşrulaştırılmasını engellemek açısından gereklidir hem de bu tür sağlıklı gelişen ilişkilerin mücadeleye, örgütsel işleyişe zarar vermesini engellemek açısından gereklidir. Bunlar vardır ve titizlikle de uygulanmak durumundadır.

Ancak pratik içinde şekillenen yanlış, uç noktalarda yaklaşımlar, Selma'nın da üzerinde durduğu belki gereksiz insan kaybını da beraberinde getirebilmektedir. Bu noktada da asıl sorumluluk yönetici insanların omuzlarındadır. Mesela, pratik işlerin yoğunluğu vs. gibi hangi gerekçeyle olursa olsun konunun üzerinde durmama, özellikle de saflara yeni katılan insanları bu konuda eğitmeme, bilinçlendirmeme veya bizzat eğitmesi gereken insanın bu konuda kafasının açık olmaması ya da aynı zaafları taşıması nedeniyle meselenin üzerine gitmemesi, liberal davranması çarpık, yanlış ilişkilerin o birimde yaşam alanı bulmasına, giderek bunun meşrulaşmasına ve yaygınlaşmasına yol açan bir tehlike yaratır. Bu hangi nedenle olursa olsun düzenin yoz ilişkilerinin, dejenerasyonun devrimci saflara taşınmasına göz yummak demektir ki beraberinde çürümeyi, ardından başka zaafların gelişmesini beraberinde getirir. Orada devrimci harekete, devrime zarar veriliyor, düşman güçlendiriliyor demektir. Saflara katılımın ağırlıkla genç insanlardan olması doğal olarak olumsuz örneklerin de daha çok bu kesim içerisinde yaşandığını gösteriyor ancak yine de sorun sadece bu kesime ait de değildir. Pekala benzer zaaflar yıllardır devrimcilik yapanlarda da ortaya çıkabilmektedir.

Bir de bunun aksi ucunda sekte bir yaklaşım ortaya çıkabilmektedir. O da şöyle: eğitmiyor, öğretmiyor, yoldaşlık ilişkileri, kadın-erkek ilişkilerine bakış açısı nasıl olmalıdır, sevgi, aşk nedir, meseleye nasıl bakılmalıdır bu konularda bilinçlendirmiyor ya da sadece kabaca bir perspektif veriyor sonra ortaya olumsuz bir sonuç çıktığında hemen yaptırım, cezalandırma yoluna gidiyor. Sorunu kestirme yoldan kendince çözmüş oluyor. Elbette

kuralsız gelişmiş bir ilişkiyi meşru görme, bir kere böyle başlamış böyle gitsin diye bir anlayış söz konusu olamaz ama bunun yanında olumsuzluğu nasıl düzeltebiliriz, olumluya nasıl dönüştürebiliriz diye düşünülmüyor, buna kafa yorulmuyor. Hot zotçu davranılıp, zaaf gösterdin hadi git aramızda yerin yok deniyor. Ardından aynı işleyiş sürdürülüp böyle bir kaç örnek yaşandı mı ve insanların bu konularda kafası aydınlatılamadı mı ne oluyor? Özellikle yeni devrimci olmuş örgütsel işleyişi, soruna nasıl yaklaştığımızı tam olarak kavrayamamış insanlarda örgütlü mücadele içinde karşı cinsle sevgiye dayalı bir ilişkiye, hatta evliliğe bile yer yok, izin verilmez gibi bir düşünce oluşuyor. O zaman devrimci saflara gelirken şu veya bu düzeyde varsa bir ilişkisi veya sonradan oluşmuşsa ya bunu gizlice sürdürmeye çalışıyor ya da devrimciliği bırakıp gidiyorlar.

Sonuçta her ikisi de zaaf göstergesidir. Ama işte burada ortaya çıkan olumsuzluğu eğer o birimdeki yönetici, sorumlu üzerine düşen görevleri yerine getirmemişse, getirmiyorsa, insanlara yol yordam göstermemişse, eğitmemişse, duygularını, sorunlarını paylaşacak ortamı yaratamamışsa tek başına zaaf gösterenlerin üzerine yıkmak da yeni bir çözümsüzlük üretmekten başka bir işe yaramaz.

Ama bunun tersine gerçekten her şeyin paylaşılabilirdiği, tartışılabilirdiği bir ortam yaratılmış, insanlara gerekli perspektif sunulmuş, hangi değerlerle, kurallarla hareket ettiğimiz, işleyişin nasıl olması gerektiği kavratılmış ve buna rağmen gizli bir ilişki kurulmak ve yürütülmek isteniyorsa ve heleki bu ilişki karşılıklı duygudan öteye fiziksel bir beraberliğe de dönüşmüşse o ilişkide art niyet, bireysel çıkar var demektir. İlişkinin doğruluğuna, haklılığına kendisi de inanmıyor, güdülerıyla, zaaflarıyla hareket ediyor demektir. Orada bilerek kuralların, işleyişin çiğnenmesi vardır. Sorun sadece zaaf göstermekten öteye aynı zamanda suça dönüşmüştür.

- Sözü nü böyleceğim ama benim durumumu örnek gösterebilirsin Selim abi.

- Madem öyle kendin anlat Erdal.

- Evvelki senenin yazında, Selim abiyle bağımız daha yeni başlamıştı. Tabii o zaman bir çoğunuz yoktunuz. Selim abiyle zaman zaman fırsat buldukça oturup konuşuyorduk, bana yayınlardan veriyordu, bunların üzerinde tartışıyorduk. Bir yandan da okul arkadaşlarımla ben de tartışmaya, onları örgütleme çalışmasına başlamıştım. Okulda DLMK'lı kimse yoktu, Selim abi yol yordam gösteriyordu. Bir görüşmemizde okuldaki arkadaşlardan falan bahsederken kız arkadaşım olup olmadığını sordu. Tabii kız arkadaş derken sevgilin var mı anlamında sormuştu. Ben de yok dedim. Aslında doğru söylememiştim. Aynı sınıftan biriyle böyle bir ilişkim vardı. İlişki derken tabi bu sadece duygusal anlamda, birbirimizi sevdiğimizi zannediyorduk. Arada buluşup gezmeye gidiyor, ileride evlenmeyi falan bile konuşuyorduk.

- Vay bacaksız o yaşıta derdin neydi?

- Valla Fatma abla size belki şimdi garip geliyor ama şimdi bu işler ta li-

senin başlarından hatta ortaokul sıralarından başlıyor. Sevgilim diyebileceği bir arkadaşı olmayan kendini eksik hissediyor. Olanlar olmayanlarla alay bile ediyor. Onun için herkes sevgili bulma peşinde koşuyor desem yalan olmaz. Neyse, işte Fatma abla gibi yaşımın küçüklüğü nedeniyle Selim abinin böyle garip karşılayacağını düşündüğümünden olsa gerek çekinip söyleyememiştım. Sonra görüştüğümüzde bazen gündemimizle pek ilgisi olmamasına rağmen Selim abi bir yolunu bulup konuyu kadın-erkek ilişkileri, düzenin bu ilişkileri nasıl yozlaştırdığı, devrimci bakış açısının nasıl olması gerektiği üzerine getirmeye başladı. Baştan yalan söylediğim için yine gerçeği söyleyemiyordum ama Selim abiden öğrendiklerimle de kendimi sorgulamaya başlamıştım. Bir süre sonra zaten kendisi bunu daha önceden bildiğini söyledi. Bir kaç sefer bizi birlikte görüp tahmin etmiş. Sonra tabii daha açık konuştuk.

- Eee ne oldu sonra?

- Bir şey olmadı, bitti tabii. Dediğim gibi birbirimizi sevdiğimizi sanıyorduk. En azından ben öyle sanıyordum. Şimdi o arkadaş başka biriyle nişanlı. Bunu şunun için örnek verdim. Eğer Selim abi kafamı açmaya çalışmayıp en baştan işte bu zaafıdır, yanıltır, ilişkini keseceksin deyip beni devrimcilikle kız arkadaşım arasında bir tercihe zorlasaydı o bilinç düzeyimle problem yaşayabilirdik. Yanlış manlış duygularım ağır basıp, tepki gösterebilir belki devrimcilikten de vazgeçebilirdim. Çünkü o zaman bana bu ilişki pek doğal, doğru geliyordu. Yanılmış olabileceğimi, ileride ne gibi sakıncalar doğurabileceğini o zaman göremiyordum.

- Şimdi Erdal'ınki farklı bir örnek tabii, gerçi benzerleri de az değildir. Ancak böyle bir sorunda herkese, her ortaya çıkan soruna aynı yaklaşım gösterilecek diye bir şey de söz konusu olamaz. Birimin, alanın özelliğine göre, zaafın düzeyine, gelişme biçimine göre ve kişinin bilinç düzeyine, konumuna göre çeşitli müdahale biçimleri, çözüm yolları geliştirilebilir.

- Peki Erdal'la konuşmalardan sonra hala ben bu ilişkinin yanlış olduğunu düşünmüyorum, sevgiye dayandığına inanıyorum ve sürdürmek istiyorum deseydi ne olacaktı?

- Şimdi dediğim gibi bu durumlarda nasıl bir çözüm üretilmesi gerektiğinde kişinin düzeyi önemlidir. Hareketine bağlı, örgütüne güvenen ve devrimci mücadeleyi her şeyin önüne koyabilen bir devrimci için bu konuda bile duyguları ikinci plandadır. Kendisi açısından doğru ya da yanlış örgütünün verdiği her karara uyar. Mesela diyelim ki yok bu ilişki doğru değil, ne seni ne de mücadeleyi geliştirmeye hizmet etmez, kesmek gerekir dendi. O zaman şöyle düşünür: örgütüm onyılların tecrübesine sahip, eğer böyle bir karar vermişse mutlaka benim göremediğim, bana doğru gelen ama örgütümün bu ilişkide yanlış gördüğü bir yan vardır. Ama herkesin özellikle de devrimciliğin başında olan yeni insanların hepsinden böyle bir tavır göstermesini beklemek de pek gerçekçi değildir. Serpil'in dediği gibi sürdürmek istiyorum veya en azından netleşmek için süre istiyorum gibi bir talep gelebilir. Gerek böyle bir durumda gerekse tarafların

olumlu olumsuz yanları, birbirlerine uygunlukları, kişisel özellikleri gözetilerek böyle bir ilişkinin sürdürülmesinde sakınca görülmediği durumlarda neyin nasıl olması gerektiğine karar verecek olan yine örgüttür. Onaylanmış meşru bir zeminde kişilerin birbirini daha iyi tanıması, duygularından emin olması için bir süre tanınabilir, bu süre sonunda gelişmeye göre bu ilişki ya ayrılıkla ya da örgütün onayladığı bir evlilikle sonuçlanacaktır. Bu anlamıyla sorun çözümsüz değildir. Önemli olan ilişkinin meşru, örgütün onaylandığı bir zeminde, dürüst, açık sürdürülmesidir.

- Selim abi aslında buraya kadar hep daha çok sonuçlar üzerinden tartıştık. Meseleyi bir de baştan alsak diyorum. Yani biri diyor ki işte falanca-yı seviyorum ona aşık oldum bu pekala biz de olabiliriz tabii. Peki bu durumda kişiye yön veren duyguların doğru, sağlıklı temelde gelişen duygular olup olmadığını nasıl anlayacağız. Mesela Erdal birbirimizi sevdiğimizi zannediyorduk dedi. Demek ki sevgi konusunda bile yanılgıya düşmek mümkün.

- Elbette. Şimdi bir kere herkes için tek bir sevgi tarifi yapmak mümkün değildir. En azından her sınıfın, sınıfsal katmanların, hatta her kişinin içinde yaşadığı koşulların, kültürün, kendisini çevreleyen ideolojinin etkisinde kendine göre oluşturduğu, değer verdiği, ulaşmaya çalıştığı bir sevgi anlayışı vardır. Kimine göre mesela en büyük sevgi para sevgisidir. Daha çok paraya kavuşmak, bunun için uğraşmak en büyük amacını oluşturur. Kimisi için mesela sevgi karşı cinste somutlanır. Bir sevgilisi olması onunla birlikte olmak en büyük hayalidir. Sevgiyi orada onunla bulacağını ve yaşayacağını düşünür. Bütün yaşamını bu amaca göre biçimlendirir. Dünyaya bir tarafa sevgili bir tarafadır. Örneğin, arabesk kültüründe yaşatılan, empoze edilen böyle bir sevgi anlayışıdır. Burjuva düzenin yoz kültürüyle biçimlenmiş sevgi anlayışında sevgi de parçalara bölünmüş bireycileştirilmiştir.

Oysa gerçek biçimiyle sevginin çok daha geniş bir anlamı vardır. Yaşamın bütün alanlarını kapsar, tüm güzelliklere, iyiliklere ulaşmayı amaçlar. Ancak tüm güzelliklerin yok edilmeye çalışıldığı, tüm değerlerin alt üst edildiği, çarpıtıldığı, hızlı bir yozlaşmanın yaşandığı bu düzende bırakın tüm güzelliklere ulaşmayı, onları yaşamayı, kadın-erkek arasındaki ilişkilerde bile sevgiyi gerçek anlamıyla yakalamak, yaşayabilmek mümkün değildir. Çünkü ne diyoruz sevgi her türlü çıkar ilişkisinden uzak olmalıdır. Peki bunca adaletsizlik, sömürü, zulüm varken bunlara gözünü kapatıp sadece karşı cinste aranan, bulunduğu sanılan sevgi gerçek bir sevgi olabilir mi? Bu sevginin her türlü çıkar ilişkisinden uzak olduğu söylenebilir mi? Olamaz çünkü yaşadığı dünyadan soyutlanarak, bireycileştirilerek zaten o bir çıkar ilişkisi üzerine kurulmuştur. En katıksız sanılanında bile düzenin tüm bireyci değerlerini kendinde üretmeye başlayacaktır. Şu veya bu biçimde düzenin esiri olacaktır.

Kadın-erkek arasında her türlü çıkar ilişkisinden uzak, temiz, saf bir sevgiyi ancak insanların gerçek anlamıyla özgür ve eşit olduğu koşullarda ya-

kalayabilmek mümkündür. İçinde yaşadığımız düzen bunu sağlayamaz. Ancak bu düzen içinde bile olsa özgürlüğe ve eşitliğe en yakın yer, düzen içinde bunun en üst boyutta yaşanabildiği yer devrimci mücadeledir. Sevginin en büyüğü ve gerçeği de ancak orada yakalanabilir. Çünkü örgüt, devrimci mücadele tüm bir halkın kurtuluşunu, özgürlüğünü, eşitliğini sağlamak, yaşamı her yanıyla güzelleştirmek için vardır. Dolayısıyla bu düzenin tüm çirkinliklerinden, yozluğundan, bireyciliğinden, çıkar ilişkilerinden kopuşun ifadesidir ve kadın-erkek arasında gerçek anlamıyla sevgiye dayalı, her türlü çıkardan uzak bir ilişki de olabildiğince ancak bu mücadele içinde yakalanabilir. Ama böyle bir mücadele içinde bile eğer kurulan ilişki mücadelenin gelişmesine, en büyük güzelliklerin, sevginin yaratılacağı devrimi geliştirmeye hizmet etmiyorsa, duygular mücadeleden kopuşu sağlıyorsa, hatta düşünce anlamında bile böyle bir eğilime yol açıyorsa, mücadeleden geri çekilmeyi, kendini sınırlamayı düşündürüyorsa, taraflar kendilerini veya birbirlerini koruma, riskten uzak tutma çabasına giriyorsa o sevgi sanılan şey aslında düzene ait duygulardır, düzenin bireyci, yoz ilişkileri bu ilişkide yeniden üretiliyor demektir. Halk sevgisinin, yoldaş sevgisinin, devrim sevgisinin önüne geçirilen bir sevgi bireysel çıkarları içerir. Dolayısıyla orada saflık, temizlik kaybolur. Var sananlar kendilerini kandırıyorlardır.

- Ben bir eklemede bulunayım Selim abi. Sevgi duyduğunuz insanın daha büyük risklerin altına girmek pahasına daha büyük görevler alması, mücadelede daha aktifleşmesi sizi mutlu ediyorsa, bundan onur duyuyorsanız, ayrı yaşamak, farklı yerlerde, alanlarda görev almak zor gelmiyorsa sevgideki o temizliği, saflığı yakalamışsınız demektir. Çünkü gerçekten seven insan sevdiği insanın kendini geliştirmesinden, amaçlarına ulaşmak için çok daha büyük mücadeleler içine girmesinden, sonunda büyük bedeller ödeyecek olsa bile bundan mutluluk, onur duyar.

- Peki o zaman bir de ben tersinden sorayım. Çoğumuz görmüşüzdür gerek devrimci saflarda gerekse dışında bir çok insan birbirimizi seviyoruz diyor, hatta bunu evlilikle sonuçlandıranlardan olmasına rağmen yine bakıyoruz bir süre sonra bahsettikleri o sevgiden eser kalmamış, bu durumda demek ki orada yanlış bir şekilleniş, sevgiyi farklı bir kavrayış var. O zaman bu nasıl oluyor? Mesela yine Erdal sevdiğimi zannediyordum demişti. Ona bunu dedirten neydi?

- Buna pek çok neden sayılabilir ama genel olarak şöyle ifade edeyim; öyle bir düzende yaşıyoruz ki ta en başta yani kadın ve erkek arasında kurulan ilişkinin başlangıcında taraflar bunun çok farkında olsun veya olmasın sevgi dışında çeşitli farklı duygular, çıkarlar ve dürtüler tarafından belirleniyor. Bu nedenler üzerine siz de düşünün, tabii esas olarak da bunun devrimci ilişkiler, saflar içine yansımaları boyutuyla düşünün. Haftaya devam ederiz.

“Duygusal İlişki” - 2

- Evet arkadaşlar, geçen hafta öyle bir düzende yaşıyoruz ki kadın ve erkek arasındaki ilişki ta en başından taraflar farkında olsun veya olmasın çıkarsız, hesapsız saf bir sevgi dışında farklı duygular, çıkarlar, dürtüler tarafından belirleniyor, bunlar üzerine düşünelim demiştik. Neler çıkardınız bakalım? Ömer senden başlayalım istersen.

- Geçen dersimizde her sınıfın, sınıfsal katmanların hatta her kişinin içinde yaşadığı koşulların, kültürün, kendisini çevreleyen ideolojinin etkisinde kendine göre oluşturduğu, değer verdiği, ulaşmaya çalıştığı bir sevgi anlayışı vardır, demiştik. Bu hemen tüm duygu ve düşünceler için böyledir. Dolayısıyla dünyaya gözümüzü açtığımızda bizim de tüm duygu ve düşüncelerimiz içinde yaşadığımız bizi çevreleyen koşullara, kültüre, toplumsal değerlere, gelenek ve göreneklere, etkisinde olduğumuz ideolojiye göre biçimlenir, şekillenir. Bu kadın-erkek ilişkileri, sevgi, aşk açısından da böyledir. O zaman şunu sorgulamamız gerekiyor: biz hangi değerlerle hareket ediyoruz, duygularımıza, düşüncelerimize hangi değerler yön veriyor? Doğru olan hangisi, nasıl olmalıdır? Öncelikle bunları çözümleyip, bilince çıkarmalıyız. Şimdi bu konuda bir yanda yüzyıllardan bu yana halkımızın yarattığı, bugüne kadar yaşatıp getirdiği değerler sistemi var, öbür tarafta burjuvazinin yarattığı, halka dayattığı yoz, çarpık bir sevgi, aşk, kadın-erkek ilişkileri var. Tabii bir de bunların dışında ve üstünde bizim nasıl bir bakış açısına sahip olmamız gerektiği.

- Tabii bizim burada, burjuvazi halkın değerlerine saldırıyor diye halkın tüm değerlerine olduğu gibi sahip çıkacağız gibi bir anlayışımız olamaz. Ama bu demek değildir ki bu değerlerin, geleneklerin tümü gericidir, hepsini kesip atmak, inkar etmek gerekir. Hayır bu insanın kendi kendisini, insanlık tarihini, gelişimini inkar etmesi olur. Kapitalizm feodalizmden ileri bir toplum biçimidir, bu doğru, ama nasıl ki feodal geleneklerin, göreneklerin, değerlerin tümü gerici olarak nitelenemeyeceği, geliştirilerek ileriye taşınması gereken, olumlu yanları da olduğu gibi, kapitalizmin yarattığı tüm değerler de ilerici değildir, insanın gelişmesine, daha ileri düzeyde insanlaşmasına hizmet etmez. Gerileten, insana ait duyguları, ilişkileri büyük ölçüde körelten, gerileten yanları vardır.

Meseleyi kadın-erkek ilişkileri boyutunda somutlarsak. Sonuçta hem sınıfsal anlamda ezen ezilen ilişkisinin olduğu hem de aynı sınıftan kadın ve erkek arasında eşitsizliğin hüküm sürdüğü feodal düzende de kadın-erkek ilişkisinin de her türlü çıkar ilişkisinden uzak, saf sevgiye, saygıya dayalı, özgür ve eşit koşullar altında geliştiğini söylemek pek mümkün değildir. Bizim anladığımız anlamda kadın-erkek arasında baştan bir sevgi bağının oluşmasının koşulları zaten pek yoktur. Eş seçiminde ve bunun nasıl ne zaman gerçekleşeceği konusunda ailenin, aile büyüklerinin, geleneklerin belirleyiciliği ağırlıktadır. İstisnaları bir kenara bırakırsak karşı cinsler ara-

sındaki duygusal ilişkide yakınlaşmayı sağlayan nedenlerin başında genellikle fiziksel beğeni, hoşlanma, cinsel dürtüler vardır. Ancak bununla beraber halk bunun ahlaki yozlaşmaya, dejenerasyona yol açmaması, toplumsal ilişkilerinin bozulmaması için yüzyılların deney, tecrübesi içinden gelen gelenekleriyle, kurallarıyla, yasaklarıyla kendince önlemini almış, kadın-erkek ilişkilerini düzenlemiş, açık ve meşru olmayan, ilişki biçimlerini reddetmiştir. Bunu nasıl sağlamış biliyorsunuz. Yörelere, bölgelere, milliyetlere göre biçimsel değişiklikler gösterse de taraflar arasında söz kesme, nişanlama ve nihayetinde evlilik gibi. Evliliğe kadar da fiziksel bir birliktelik ve evlilik dışı ilişkiler söz konusu değildir. Sadakat önemli bir faktördür.

- Ama bu ilişki sistemi içinde tarafların, özellikle de kadınların kendi iradelerini ne kadar kullanabildiği, toplumsal ya da aile baskısı gibi olumsuz yanlar da yok mu?

- Elbette var Serpil. Ama bu daha çok feodal döneme özgü, feodal ilişkiler içinde geçerli bir durum. Kapitalizm gelişmeye başlayıp feodal ilişkiler çözüldükçe eş seçiminde tarafların üzerindeki toplumsal ve aile baskıları da azalıyor. Ancak bu baskılar kalkarken yerine ne konuyor, bu ilişkiler nasıl, neye göre yeniden biçimleniyor o önemli? Burjuvazi ve tabii onun etkisi altındaki küçük burjuvalar düzenin yoz kültürünü savunurken, onu olumlamaya çalışırken halkın olumlu tüm değerlerine, geleneklerine de saldırır, bunlar feodal, eskidi der, inkara yönelerek yok etmeye çalışır. Burjuvazi bu yozlaşmayı nasıl sağlıyor önce bir ona kısaca değinelim isterseniz. Evet Ömer sen kaldığın yerden devam et istersen.

- Bu işe kadını metalaştırarak başlamıştır. Fahişelik dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak kabul edilir. Sınıflı toplumların hepsinde bir biçimiyle varolmuştur. Ama kapitalizmde burjuvazi bunu çok daha farklı bir biçime büründürür. Üzerinden para kazandığı bir sömürü aracı haline getirir. Tabii bundan daha fazla kazanç elde etmek için fuhuşa teşvik etmesi gerekir ve bunu da yapar. Bu işi bir sektör haline getirerek geniş bir pazar yaratır. Pazar derken bu sadece kadınların pazarlanmasıyla sınırlı da değildir. Sömürü başka biçimlerde de sürdürülür. Bu konuda yüzlerce yayın çıkarılır, filmler çekilir. Kadını metalaştıran, onu sömürü aracı haline getiren burjuvazi elbette bunu önce kendi ilişkilerinde yaşamaya başlar. Evliliğe sadece bir çıkar birliği olarak bakar. Sevgi, sadakat gibi değerlerin bir önemi kalmaz. Evlilik dışı ve günü birlik ilişkiler yaşamının doğal bir parçasıdır artık.

Mesele sadece erkeklerle de sınırlı kalmaz elbette. Burjuvazi önce emek sömürsünü artırmak için kadının evinden çıkmasını, feodal geleneklerin baskısından kurtulmasını "kadın özgürlüğü" adı altında savunur. Burjuvazinin amacı farklı da olsa kadın-erkek eşitsizliğinin bir adım da olsa azalması, kadının toplumsal yaşamda daha etkin rol alması açısından bu olumlu bir gelişmedir ama feodal geleneklerin, ailesinin baskısından kurtulmaya başlayan kadın aynı zamanda çok daha hızlı biçimde burjuvazinin

yoz kültürünün etkisi altına girmeye başlar. Burjuvazi emek sömürüsü dışında kadın üzerinden farklı sömürü biçimlerini de geliştirir. Önceden erkekler için çıkarılan yayınlar kadınlar içinde çıkarılmaya başlanır. Fiziksel açıdan güzel görünmek, kendini bu yanıyla beğendirmek öncelikli bir önem, iş haline getirilince moda, makyaj malzemeleri üretiminden karlı bir pazar kapısı daha açılır.

Kadınlar içinde de yozlaşma tabii öncelikle burjuva kesimlerden başlar. Onlar da evlilik dışı ilişkileri, sık sık eş değiştirmeyi diledikleri gibi yaşamaya başlarlar ve bu giderek yayılır. Burjuvazi için artık sevgi ve aşkın anlamı cinsel dürtülerin tatmin edildiği gelip geçici anlık yaşanan duygulardır. Adı da "özgür aşk" olur.

Tabii bu yozlaşma burjuvaziyle sınırlı kalmaz. Hem kendi yoz yaşamını meşrulaştırmak, hem de cinsellik üzerinden sömürü pazarını genişletmek için bu yozlaşmayı tüm topluma yaymaya çalışır. Bugün de görüyoruz işte, gerek burjuvazinin gerekse halkın şu veya bu düzeyde izlediği sanatçıların, spikerlerin, politikacı, gazeteci, yazar gibi geniş kesimlerce tanınan kişilerin yaşadığı tüm yoz ilişkiler medyada haber adı altında, çeşitli magazin haber ve programlarla, filmlerle halkın kafasına vura vura sokulmaya çalışılıyor. Kapitalizmin yaydığı bireyci, çıkarıcı ilişkilerle birlikte yıllarca sürdürdüğü bu bombardıman elbette halk kesimlerini de etkilemeye başlıyor. **İnsanlar artık öyle bir hale getiriliyor ki, günlük yaşam içinde cinsellik insanların kafasını büyük oranda meşgul etmeye, yaşamına, duygu ve düşüncelerine, karşı cinsle kuracağı tüm ilişkilerine yön vermeye başlıyor.** Düzenin yoz ilişkileri giderek kanıksanıp, doğal görülmeye başlanıyor. Saf, temiz duygularla, sevgi ve bilinçle örülerek başlaması gereken duygusal yakınlaşmanın yerini, burjuvazinin kışkırttığı hayvani dürtülerin, güdülerin yön verdiği duygular, hiçbir kural, sınır tanımayan ilişki biçimleri alıyor. Yozlaşma halk kesimleri içinde de yayılmaya başlıyor. Elbette bugün bu hala burjuvazinin yaşadığı ölçüde bir yozlaşma değil. Halk değerleriyle, gelenekleriyle buna karşı direnmeye çalışıyor. Ama şu da bir gerçek ki beyinler giderek daha çok kirleniyor. Yozlaşma bulaşıcı hastalık gibi yayılıyor.

- Bu yozlaşmanın yayılmasında sol adına hareket ettiğini söyleyen küçük burjuva kesimlerin yaptığı katkıyı da unutmamak gerekir. Özellikle devrimcilikten düzene dönüş yapmış kesimler içinde, aydın, yazar takımı veya reformist sol içinde "cinsel özgürlük" adı altında bu işi teorize edenler bile oluyor. Bunlar, cinsellik bastırılmamalı, giderilmesi gereken doğal bir ihtiyaçtır; imza atıp evlenmenin bir anlamı yoktur önemli olan iki insanın birlikte yaşamaya özgürce karar vermesidir; cinslerin birbirlerini daha yakından tanınması için evlenmeden önce fiziksel birliktelikleri de gerekir; evlilik aşkı, sevgiyi öldürüyor, bireyin özgürlüğünü kısıtlıyor, en iyisi "özgür birlikteliktir" diyerek; erkek ihtiyaçlarını istediği gibi karşılıyor o halde kadın da aynı hakka sahip olmalıdır deyip kadın-erkek eşitliğini kadının "cinsel özgürlüğü"ne indirgeyen, doğru olanda değil, çarpık olanda eşitlik

arayan yaklaşımlarıyla burjuvazinin duygu, bilinç ve sevgiden yoksun cinsellikle sınırlı "serbest aşk" anlayışının çeşitli kılıflar altında savunuculuğunu yaparlar. Başka bir örnek, mesela savaşta tutsak düşenin dışarıdaki eşinin veya eşi yanında olmayanın cinsel ihtiyacını başkasıyla karşılayıp karşılayamayacağı gibi şeyler bile çok rahatlıkla tartışma konusu yapılabilmektedir.

- Ne yani şimdi yanında yoksam beni istediğin gibi boynuzlayabilir misin deniyor?

- Halkın deyimiyle öyle oluyor Fatma abla. Ama bunu savunanlara sorsan cinsel ihtiyaç da ekmek yemek, su içmek gibi karşılanması gereken doğal bir ihtiyaç olduğu için bu ihtiyacın kiminle, nasıl karşılandığının pek o kadar da önemi yoktur. Eşi yanında yoksa bu bir başkası da pekala olabilir. Tüm bunlar halkın değerlerinin, geleneklerinin tümünden reddi ve burjuvazinin yoz, çarpık kadın-erkek ilişkilerinin küçük-burjuvazideki yansımalarıdır.

Bizi konumuz açısından asıl ilgilendiren boyutu ise bu çarpık yoz ilişkilerin, anlayışların devrimci saflara katılan insanlar üzerinde nasıl etkide bulunduğu. İnsanlar devrimci olmaya karar verdiğinde bu düzenden bir kopuşun gerçekleşmesi demektir. Peki böyle bir kopuş gerçekleşirken düzenden tümüyle kopmak mümkün müdür?

- Şimdi şöyle: maddi anlamda bunu gerçekleştirmek mümkün. Yani devrimciliğe adım atmış biri düzenin maddi anlamda önüne koyduğu bireysel tüm çıkar ilişkilerini, olanaklarını reddederek devrimci olur. Zamanını, enerjisini, tüm olanaklarını devrimci mücadelenin hizmetine sunabilir. Ancak yine de bu düzenden bütünüyle bir kopuşun sağlandığı anlamına da gelmez. Bunun sağlanması için düşüncede, duygularda, manevi değerlerde de düzenden tümüyle bir kopuşun gerçekleşmesi gerekir. Oysa bu kişiye göre farklılıklar gösterse de bu maddi kopuş kadar hızlı ve kesin olmaz. Çünkü düzenin yıllarca beyinlere işlediği tüm değer yargılarını, çarpık, yoz kültürünün etkilerini bir anda silip atmak mümkün olmaz. Zaten bunu ifade etmek için insanlar devrimci saflara katılırken düzenin çeşitli zaaflarıyla birlikte gelirler, bunları da devrimci saflara taşırlar diyoruz. Kadın-erkek ilişkisine, evliliğe bakış açısı için de bu böyledir. Bu konuda da düzene ait duygu ve düşüncelerden temizlenerek arınmak bir bilinçlenme, eğitim, devrimciliği kavrama meselesidir. Bunu sağlamanın bir ayağı örgütün eğitmesi, yol göstermesidir, ama öbür ayağı ve esas belirleyici olan da kişinin düzene ait duygu ve düşüncelerini, zaaflyı yanlarını açığa, bilince çıkarması, bu yanılla kendini çözümlemesi ve bunlara karşı sürekli mücadele etmesidir. Bunlardan biri eksik bırakıldı mı bir biçimiyle zaaflyarın yaşamasına olanak sağlanır ve bir yerde olumsuz bir sonuçla karşılamıza çıkması kaçınılmaz olabilir.

O zaman durmadan kendimizi sorgulayacağız. Bu olaya ben nasıl bakıyorum, eksiklerim zaaflyı yanlarım nelerdir? Karşı cinse yaklaşımında beni yönlendiren duygular, düşünceler nelerdir? Bunlar düzene ait değerler

midir? Bunlara cevap bulacağız. Zaaflı yanlarımızın, çirkin, çarpık düşüncelerimizin üzerine gideceğiz, duygularımızı kontrol altına almayı, onları bilinçle yönlendirebilmeyi öğreneceğiz. Halkımızın deyişiyle nefsimizi terbiye edeceğiz.

- Şöyle bir soru sorabilir o zaman: ben şunu seviyorum dediğimiz zaman onun nesini seviyoruz, bu sevgiden ne bekliyoruz? Birisine bu yönde farklı bir ilgi duyduğumuz zaman kendimize soracağımız ilk soru bu olacaktır. Eğer bunun cevabını net olarak veremiyorsak veya işte fiziksel güzellik, özellikler gibi nedenler bizi yönlendiriyorsa bu baştan sakat demektir. Orada bizi yönlendiren düzene ait bakış açısı, duygulardır.

- Peki, bunlar hiç mi olmaz?

- Hiç olmaz diye bir şey söylemek mümkün değil, şu veya bu düzeyde bunlarında üzerimizde bir etkisi olur ancak sorun burada duygularımıza asıl olarak yön verenin, belirleyici olanın bunların olmamasıdır? Şimdi biz devrimciliğimizde kararlıysak, kendimizi buna adanmışsak karşımızdakinde de arayacağımız ilk nitelik bu olmalıdır. Öncelikle onun bu yanına sevgi duyacağız. Kişisel özellikler, düşüncede, kültür düzeyinde uyum vs. ancak bundan sonra gelmelidir. Ama tersine mesela karışımızdaki zaaflı biri, kendini sınırlıyor veya kendini geliştirmek için gayret göstermiyor. Şimdi böyle birini seviyorum demek onun zaaflarını seviyorum demektir, dolayısıyla kendimiz meseleye zaaflı bakıyoruz demektir. Zaaflı sevilmmez, sevgiye layık değildir. Bu karşımızdaki için de bizim için de geçerlidir. Eğer biz zaaflıysak sevmeye ve sevilmeye layık değiliz demektir. Layık olmak için zaaflarımızdan arınmalıyız, bunun için çaba göstermeliyiz. Karşımızdaki öyleyse aynı şey onun için geçerlidir. Ve aynı şekilde biz de zaaflı birini sevmeyi kendimize layık görmemeliyiz. Çünkü zaaflar üzerine kurulan bir ilişki mücadeleyi geliştirici olmaz. Bizi geliştirici olmaz. Aksine ayak bağı olmaya, geriletmeye açık bir ilişki olur. Aysa biz devrimi istiyorsak, bunun için yola çıkmışsak, bize ayak bağı olabilecek, geriletebilecek tüm ilişkilerden uzak durmamız gerekir.

- İyi güzel de bunu nasıl anlayacağız? Diyelim birisine böyle bir ilgimiz geliştirdi. Doğru yaptığımızdan nasıl emin olacağız?

- Şimdi **birincisi**, böyle bir şey burjuvazinin filmlerindeki gibi öyle bir görüşte falan olmaz, ya da pek tanımadığımız biri için böyle bir duygu hissettiğimizi düşünüyorsak orada da bizi yönlendiren düzene ait farklı duygular, düşünceler var demektir. **İkincisi**, diyelim şu veya bu ölçüde tanıdığımız birine karşı böyle bir eğilimimiz oldu ama bu da genellikle tek taraflı gelişmez aslında. Ya karşımızdakinde de bize karşı böyle bir eğilim vardır ya da yoktur ama biz öyle zannetmişizdir. Ama hangi biçimiyle olursa olsun böyle bir durum geliştiğinde yapacağımız ilk iş önce bunu örgütümüzle paylaşmaktır. Bize yol gösterecek olan odur. Hem örgütsel işleyiş açısından yapılması gereken budur, hem de yanlış bir iş yapmamızı, zaaflarımıza yenilip hata yapmamızı engelleyecek olan budur. Şundan emin olmak gerekir örgüt bizi bizden iyi tanır. Bu ilişkinin bize ve mücadeleye

katkısı olur mu olmaz mı çok daha sağlıklı değerlendirebilir. Bu açıdan da güvenmek gerekir. Eğer böyle bir ilişkiyi geliştirmek sağlıklı, mücadelenin geliştirilmesine, sizin gelişmenize hizmet etmez diyorsa bunu gerçekten öyle olduğu için, böyle gördüğü için söylüyordur. Ama onun dışında birbirinizi yeterince tanıımıyorsanız, daha iyi tanımalısınız, duygularınızda emin olmalısınız der bunu için bir süre verir ve bu süreci ve ilişkiyi meşru bir zemine oturtur. Halkın da değerlerine, geleneklerine uygun olarak bu süreci örneğin nişan süreci olarak belirler. Bu süreç içinde hem taraflar birbirlerini daha iyi tanır hem de hareket bu süreç içinde bu ilişkinin mücadelenin ve tarafların gelişmesine ne kadar hizmet ettiğine bakar, dolaşısıyla evlikle sonuçlandığında bunun sonuçlarının nasıl gelişebileceği, mücadeleye katkısının ne olacağı hakkında bir ön fikre sahip olur.

- Mücadeleye katkı ediyoruz da bu nasıl olacak?

- Eğer tarafların moral ve coşkusunu artırıyor, daha büyük bir enerji ve kararlılıkla mücadeleye sarılmasını sağlıyorsa, mücadele azimlerini güçlendiriyorsa bu hem kendilerinin hem de mücadelenin gelişmesine hizmet ediyor demektir. Ama bunun için böyle bir ilişkinin gerçekten saf, temiz duygularla, sevgi ve saygıya dayalı olarak, her türlü çıkar ilişkisinden uzak başlaması ve böyle bir evlilikle sürmesi gerekir. Ama zaaflı yanlış temeller üzerinde gelişmişse, içinde tek taraflı bile olsa bir takım çıkar hesapları varsa o evlilik, ilişki mutlaka bir süre sonra sorun olmaya başlar. Hem tarafların hem de mücadelenin gelişmesinin önünde köstek haline gelir. Genel olarak solun bu konudaki pratiği hiç de olumlu sayılmaz. Evlenip mücadeleyi bırakanlar, ya da kendilerini geriye çekip pasif bir konuma indirgeyenler, sıradan bir kitle ilişkisi olarak bağını sürdürenler azımsanmayacak ölçüdedir. Ama bunun yanında örnek alınabilecek olumlu evlilikler de var. Mesela hemen aklıma gelenler, önderliğin, şehitlerimizden İbrahim Erdoğan'ın, Arif -Şadan Öngel, Hüseyin Kılıç- Satı taş, Esmâ -Eyüphan Polat'ın evlilikleri. İçlerinde birbirlerinden yıllarca ayrı kalanlar, ayrı alanlarda, birimlerde görev yapanlar, aynı yerde birlikte ya da ayrı yerlerde şehit düşenler var. Devrimci ilişkilerin, evliliğin nasıl olması gerektiği konusunda onların yaşamları, evlilikleri, mücadeleleri örnek almamız gereken değerlerdir. Bu değerleri, örnekleri geliştirip güçlendiriyoruz.

1 Mayıs ve Kitle Çalışması

1 Mayıs yaklaştıkça her sene olduğu gibi Susurluk devletinin saldırıları da yoğunlaşmaya başladı. Bir günde Devrimci Halk Güçleri'nden, Halk Meclisleri'nden onlarca devrimci-demokrat insan birden gözaltına alınıyor. Bu saldırılardan bu sefer biz de nasibimizi aldık. Sinan'la, Ömer gözaltına alındılar.

- Evet arkadaşlar önce Sinan'la Ömer'in boşluğunu dolduracak önlemlerimizi almalıyız. Bunda da esas yük Uğur'la, Selma'ya düşecek. Dersten sonra bunun detaylarını konuşuruz. Saldırıların, gözaltıların 1 Mayıs'a kadar yoğunlaşarak süreceğini hesap ederek hareket etmeliyiz. Bunun için hem çalışmalarımızı aksatmayacak biçimde saldırılara karşı önlemlerimizi geliştirmeliyiz hem de bu duruma sessiz kalmamalıyız. Devletin 1 Mayıs'tan, halkın gücünden korktuğunu, bunun için saldırdığını teşhir eden bir çalışmayla birlikte gözaltılara tepki göstermeliyiz. Halkı daha çok 1 Mayıs'a sahip çıkmaya çağırmalıyız.

Aslında çalışmalarımıza, 1 Mayıs kutlamalarına sekte vurmak amacıyla yapılan bu saldırıları tersine çevirebilir, olumsuz bir gelişme gibi görünen bu durumu kendi açımızdan pekala olumlu bir gelişmeye de dönüştürebiliriz. Tarihimiz bunun örnekleriyle doludur. Şöyle ki, düşmanın yoğunlaşan bu saldırılarına karşı doğan boşlukları hızla doldurup, çalışmamıza daha da bir hız verip tüm engellemelerini boşa çıkarabilirsek, kitleleri alanlara hedeflerimiz ölçüsünde taşıyabilirsek bu hem tek tek kendimizi, hem de örgütlülüğümüzü daha da güçlendirdiğimiz, daha da geliştirdiğimiz anlamına gelir. Yani olaya biz oportünizmin yaptığı gibi işte gözaltılar oldu bu yüzden çalışmalarımız düşman tarafından engellendi, kitleleri istediğimiz kadar alanlara taşıyamadık gibi gerekçelerle bakamayız. Aksine düşmanın saldırılarının bizim gelişmemize güçlenmemize "hizmet eden" yanlarını da görebilmeliyiz, öyle bir hale getirmeliyiz. Gelişme güçlenme bir yerde zorluklara karşı mücadele ederek, saldırılar, engeller aşılarak sağlanır. Biz de bugünkü durumumuzu böyle ele almalıyız, bunu kendimiz için aynı zamanda bir sınav olarak görmeliyiz, başarılı çıktığımızda demek ki daha zor şartlarda, daha yoğun baskılar altında faaliyet sürdürme gücünü, esnekliğini yakalamışız demektir. Onun için uf, puf etmenin ya da karamsarlığa falan kapılmanın hiçbir anlamı yok. Şimdi Ömer ve Sinan yok, onların işlerini, yapacaklarını da bizler yükleneceğiz. Eğer bunu onların eksikliğini hissettirmeden yapabilirsek bu ne demektir? Demek ki bu güne kadar kullandığımız enerjinin, kapasitenin üzerine çıkmışız, kendimizi daha da geliştirip güçlendirmişiz. Tabii bunu sadece 1 Mayıs'a hazırlık çalışmasıyla sınırlı düşünmezsek, sürekliliğini sağlayabilirsek mücadelede, örgütlenmede bir hız kazanmış, ileri doğru bir adım daha atmış, bir sıçrama sağlamış oluruz. Evet Selma bu konuda sen ne diyorsun?

- Konuyu 1 Mayıs özelinde alırsak, Bir yerde 1 Mayıs günü ortaya çıkacak tablo çalışmamızın, çabalarımızın somutlanması, başarımızın göster-

gesi demektir. Bunun için elbette tüm enerjimizi, çabamızı kitleleri alanlara taşımak, 1 Mayıs'ı kitleselliğiyle, görselliğiyle geleneklerimize uygun olarak tüm görkemiyle kutlamak için yoğunlaştıracacağız. Hiçbir şeyi eksiksiz bırakmamaya çalışacağız, teknik hazırlıklarımızı aksatmadan, son güne bırakmadan hızla ve titizlikle sürdüreceğiz. Bildiri, afiş, pul, kuşlama gibi klasik faaliyetlerimizin yanında ev ev, işyeri işyeri, okul okul herkese ulaşmaya çalışacağız, sadece çağrıyla yetinmeyeceğiz, Halkı 1 Mayıs alanlarında Cephe saflarına taşımak için ulaşabileceğimiz herkese gideceğiz, toplanma yerlerimizi, ulaşım sorununu önceden organize edeceğiz. Engellemelere karşı tedbirimizi alacağız. Yani hedefimiz en geniş halk kitlelerini 1 Mayıs alanlarına taşımak olacak.

- Elbette bunu yapacağız. 1 Mayıs günü halkın en geniş kesimlerini alanlara taşımak öncelikli hedeflerimizdendir. Özellikle ülkemizde bu, çeşitli emekçi kesimlerin hem kendi taleplerini hem ortak taleplerini hep bir ağızdan dile getirmesi, halkın birliğini, dayanışmasını sağlaması, gücünü görmesi, ileriye dönük mücadeleyi motive edici işlev görmesi gibi bir çok açıdan önemlidir. Bu yanılla aynı zamanda düşmana karşı bir gövde gösterisidir. Bunlar doğru. Ancak 1 Mayıs'ı bugünkü koşullarda senede bir kutlanan bir bayram olarak göremeyiz, devrimin geliştirilmesine, halkın iktidarının kurulmasına hizmet edecek bir gün olarak görmeliyiz diyorsak, meseleyi sadece 1 Mayıs günüyle sınırlı olarak ele almamalıyız. **Bu nasıl olacak** o nokta üzerinde duralım. Yani şöyle, özellikle 93'lerden bu yana bakalım. Hemen her sene alanlara taşıdığımız kitleyi bir sene sonra ikiye katlamışız. Elbette bu yanılla bu bizim için bir başarı, olumluluktur, açık bir gelişme çizgisidir. Ama yeterli midir, almak istediğimiz sonuç bu kadar mıdır?

- Yani şunu mu demek istiyorsun Selim: Taşıdığımız bu kitlenin ne kadarını 1 Mayıs'tan sonra örgütlü bir güce dönüştürebiliyoruz?

- Evet Fatma abla öyle de özetleyebiliriz. Elbette kitleleri örgütlemek, mücadeleye seferber etmek sadece 1 Mayıs'lara, yaptığımız çeşitli kampanyalara özgü bir şey değil. Her zaman faaliyetimizin süreklilik arz eden asıl yönüdür, öyle olmak zorundadır. Ancak bunun yanında gerek 1 Mayıs'ların gerekse yürüttüğümüz çeşitli kampanyaların bizim açımızdan diğer süreçlerden, günlük faaliyetlerimizden ayırt edici özellikleri vardır ve olması da gerekir. Çünkü böyle süreçlerde hem enerjimizi, gücümüzü her zamankinden daha çok kitlelere ulaştırmaya, yeni ilişkiler çıkarmaya, onları örgütlemeye yoğunlaştırırız, hem de o güne kadar yaptığımız çalışmaların sonuçlarını, mevcut durumumuzu, neyi ne kadar yapabildiğimizi, yapabileceğimizi daha yakından görürüz. Burada eylemler sonuçtur. Elbette önemlidir. Ama eylemin başarısını almak istediğimiz tek sonuç olarak görmememiz gerekir. Öyle görürsek ulaşmak istediğimiz hedeflerden önemli birini atlamış, yerine getirmemiş oluruz.

Şöyle ki; alanlara taşıdığımız örgütlü kitlemiz dışında mitinglerde, geniş kitle gösterilerinde ve daha da çok 1 Mayıs'larda örgütsüz bir kesimin de

saflarımızda yer aldığını biliyoruz. Bunun bir nedeni bizim onlarla ilişkimizi sürekli kılamayıp, onlara ulaşmada, örgütlemeye yeterli çabayı gösteremeyişimizdir. Bir nedeni de bir bölümünün düzenle hala güçlü bağlarının olması, çeşitli kaygıları, korkuları nedeniyle şu veya bu gerekçeyle örgütlü olmaktan uzak durmasıdır. Bunlar hemen her kitle hareketinde şu veya bu düzeyde görülebilecek şeylerdir. Ama böyledir diye biz de bunu böyle kabullenmek durumunda değiliz. Öyle kabul edersek geliştirici, dönüştürücü olamayız. Düşmanın onca baskısına, tehditlerine rağmen sonuçta bizim, Cephe'nin saflarını tercih ettiklerine göre en azından Cephe'yle gönül bağı olan, kendilerini orada görmek isteyen, gerekli çabayı harcadığımızda büyük bir bölümü örgütlü güce dönüştürülebilecek olan bizim potansiyelimizdir. O halde gerek hazırlık aşamasında gerekse eylem ya da bir kampanya sona erdiğinde yapmamız gerekenleri asla unutmamamız ve ihmal etmemiz gerekiyor.

Peki eksik bırakmamamız gereken nedir o zaman?

Birincisi, ortaya çıkardığımız potansiyeli, alanlara taşıdığımız kitleyi, kurduğumuz yeni ilişkileri örgütlü hale getirmek; **ikincisi** ise, böylesi süreçlerdeki artırdığımız çalışma tempomuzu, hızımızı süreklileştirmektir. Yani çalışma tempomuzu, hızımızı hep yükseltmeliyiz. Devrimin, mücadelenin geliştirilmesi asıl olarak da ancak bunlar yerine getirilebildiği ölçüde mümkün hale gelir. Yoksa kitle iner çıkar, hatta sayısal olarak bir artış sağlansa bile örgütlenmede ileri adımlar atamadığımızda, nitelik olarak bir dönüşüm sağlayıp buna istikrar kazandıramadığımızda bu kitlenin önemli bir bölümü ancak belli zamanlarda bir araya gelen kuru bir kalabalık olarak kalır. Öyleyse ne yapmamız gerekiyor? Evet Erdal!

- En geniş kitleye giderken, yeni insanlara ulaşırken bunları sadece eyleme katmayı düşünmeyeceğiz. Eyleme taşımak işin bir yönü. Öbür yönü gittiğimiz insanlarla sürekli bir bağ geliştirmek olmalıdır. Yani kampanyaları, 1 Mayıs çalışmalarını aynı zamanda geniş kitlelere ulaşma, onlarla kalıcı bağlar kurma, örgütlenme, yeni insanlar kazanma faaliyeti olarak görmeliyiz. Bir kere gitmekle yetinmeyeceğiz, tekrar tekrar gideceğiz.

- Dediğin doğru ancak şunu da gözardı da etmemek gerekir: uzun bir kampanya döneminde kurduğumuz ilişkilere sık sık gitmek büyük ölçüde mümkündür. Ancak 10-15 gün gibi kısa süreçlerde bu pek gerçekçi olmayabilir. Yani yeni ilişkiler de olsa aynı insanlara çok sık gitmek, zamanımızın büyük bölümünü onlara harcamak bu sefer daha geniş kesimlere ulaşmamızın, çok daha fazla yeni ilişkiler kurmamızın da önünde engel olabilir. O halde zaman faktörünü gözönünde bulundurarak ve zamanımızı en iyi şekilde kullanarak bunun dengesini kurabilmeliyiz. Esas önemli olan gittiğimiz, ulaştığımız insanların, çıkardığımız ilişkilerin peşini eylemden, kampanyalardan sonra da bırakmamaktır. Bunu kitleye, yeni insanlara giderken ta en baştan düşünerek gideceğiz. Kimlere gittik, kimlerle bağ kurduk bunları unutmayacağız. Bize yaklaşımlarını, nasıl karşıladıklarını, ne dediklerini beynimize kazıyacağız. Eylem ya da kampanya sonunda bun-

ları değerlendireceğiz. Tabii bu da ancak eylem sonrasında rehavete düşmezsek, çalışmamızı aynı hızla sürdürürsek mümkün olur. Bunu yapmazsak, yeterince üzerine düşmezsek kurduğumuz tüm bu yeni ilişkilerden istediğimiz sonucu alamayacağız, halkı örgütlemeye istediğimiz nitelik sıçramasını yapamayacağız demektir. Yani tüm çabamız sadece eylemin başarısıyla kalacaktır. Onun etkisi ise sınırlı olacaktır. Oysa bizim almak istediğimiz sonuç bu değildir... Meselenin bu yönü epey açılmış oldu sanıyorum. Bundan sonra çalışmamızın bu yönüne çok daha fazla dikkat edelim. Mesela, karanlık eylemlerinde bizimle birlikte yürüyen bir çok yeni insanla hala çok sağlıklı ilişkiler kuramadık. Bazılarıyla da hala neredeyse hemen hiç ilişkimiz yok. Bunlar da bizim eksliğimiz, zaafımız. 1 Mayıs'tan sonra bu konuyu tekrar ayrıca ele almalıyız.

Şimdi konumuzun iki başlığına geçelim. Evet, alanlara taşıdığımız kitleyi nasıl şekillendireceğiz?

- Yaşadığımız koşullar belli. Böyle bir ülkede en küçük bir hakkın bile oligarşiyle dişe diş bir mücadele etmeden kazanılamayacağı açık. Bu da bedel ödemeyi, saldırılara karşı çatışmayı da göze almayı gerektiriyor. Yasaklanan 1 Mayıs'ın kazanılması da böyle olmuştur. Bunu için gözaltılar, hapisler yaşandı, çatışıldı, şehitler verildi. Bugün hala istediğimiz biçimde kutlayamasak da alanları kazandık, 1 Mayıs'ın meşruluğunu oligarşi de kabul etmek zorunda kaldı. Ama bu geçen yıllarda yaşadığımız gibi 1 Mayıs'larda oligarşinin saldırmayacağı, çatışma çıkmayacağı anlamına gelmiyor. Tabii bu sadece 1 Mayıs'larla sınırlı bir şey de değil, her kitle eylemi, her hak alma mücadelesi için geçerlidir. O halde bizim kitemiz de her an oligarşinin bir saldırısına, çatışmaya hazırlıklı olabilmelidir, daha doğrusu kitemizin ruh halini, mücadeleye bakış açısını böyle şekillendirmeliyiz.

- Selma doğru söylüyorsun da, hani eyleme, gösterilere sadece bizler katılsak, yani kadrolarla, militan kitemizle yapsak dediğin kolay ama taraf-tar düzeyinde hatta bize yakınlık duyan demokrat her yaştan, her meslekten insanların yer aldığı bir kitleyi buna hazırlamak da o kadar kolay değil sanıyorum. Saflarımızda yeni yer alan insanların bir kısmı bir çok kaygıları, korkuları nedeniyle çatışmadan, polisle, askerle yüzyüze gelmekten kaçınabiliyor.

- Dediğin doğru Fatma abla. Üzerinde durmamızın nedeni de bu zaten. Yoksa Cepheliler zaten çatışma, düşmanın saldırılarının üzerine yürüme geleneğine sahiptir. Tarihimiz bunun sayısız örnekleriyle doludur. Kitle hareketlerinin yükselmeye başladığı 86'lardan bu yana bunun öncülüğünü yapan, kitle hareketlerinin radikalleşmesini sağlayan olmuşuz. Hemen her alandaki mücadeleye, 1 Mayıs'lara baktığımızda bu çok açıktır. Bugün de yanında çatışmanın en alasını yaparız. Ama sorun tek başına bunu bizim yapmamız değildir. Kitleleri mücadeleye katmak, onları mücadele içinde eğitmektir. Ancak dediğimiz gibi saflarımız genişledikçe, Cephe halklaştıkça halkın meşruluk arayışı, çeşitli kaygıları ile kitle hareketini ra-

dikalleştirmek, çatışma geleneğini yaygınlaştırmak arasında bir dengeyi de kurmak gerekiyor. İşte dikkat etmemiz gereken nokta da burasıdır. Bu konuda yanlış şekillenmelere, uç noktalara savrulmaya izin vermemeliyiz.

Mesela, elbette biz kitlelerin meşruluk arayışını, çeşitli kaygılarını, korkularını gözeteceğiz, buna göre hareket edeceğiz, ancak bu olduğu gibi geri eğilimlere teslim olacağımız anlamına da gelmiyor. Eğer biz kafamızda hep kitlenin meşruluk arayışını, geri yanlarını öne çıkarırsak, pratikte de bunu aşmakta, kitleyi bir adım daha ileri taşımakta, militanlaştırmakta kendimizi sınırlamaya başlarız. O zaman ortaya düşman saldırdığında fazla bir direniş göstermeden, çatışmadan dağılıveren bir kitle çıkar. Böyle bir kitle ile hem mücadele geliştirilemez hem de çatışmaların yoğunlaştığı bir süreçte kitlesellikte hızlı bir düşüşe neden olur. Kaldı ki kitleyi bu konuda çok da **geri görmemek** gerekir. Elbette düşmanın karşı propagandalarından, saldırılarından, oportünizmin sorumsuz tavırlarından etkileniyor ama sonuçta alanlara çıkan kitle şu veya bu düzeyde saldırıları, bedel ödemeyi de göze almış bir kitledir.

Ancak kitleyi militanlaştırmak, çatışma geleneğini halk kesimleri içinde yaygınlaştırmak da oportünizmin yaptığı gibi durup dururken her kitle eyleminde provakatif çıkışlarla çatışma çıkarmaya çalışarak, sonra oraya başka biçimlerde ve farklı örgütün çabasıyla gelmiş kitlenin içine saklanarak, kitleyi polisle, askerle karşı karşıya bırakarak, başkasının kitlesi üzerinden hesaplar yaparak olmaz.

- Oportünizmin kitleyi kazanmak, onu eğitmek gibi bir derdi yoktur zaten. Çünkü çatışmaya hazır olarak getirdiği bir kitle yoktur ortada. Başkasının kitlesinin olduğu yerde böyle ucuz çıkışlarla kendini gündemleştirmek, adını duyurmak istiyor, hepsi o. Eğer kitleyi çatışmalara hazırlamak, çatışma içinde eğitmek gibi bir derdi olsa önce bunu kendi kitlesiyle yapar. Ama hiç görüyor musunuz ayrı olarak kendi kitlesiyle böyle işlere giriştiğini? Yoktur. Ya da tek tük olursa da bu kitleyle değil, militanlarıyla, kadrolarıyla yaptığı dar gösterilerdir. Çünkü dediğimiz gibi öyle doğru dürüst bir kitlesi de yoktur. Ama başkasının kitlesi üzerinde kendi kitlesi gibi kolayca hesaplar yapar. Çatışma çıksın adı duyulsun da gerisi ne olursa olsun umurunda değildir. Kendini öncü ilan etmiş ya başkalarının kitlesi üzerinde de hesap yapmayı, onlar adına karar alıp uygulamayı kendine hak görüyor. Bizim kitemizin üzerinde böyle hesaplar yapmasına izin vermeyiz tabii. Hangi koşullarda çatışmak gerekiyorsa nasıl çatışılacağına biz karar veririz. Bunu da kendi gücümüze, kendi kitemize güvenerek, ona dayanarak yaparız. Başkalarının kitlesinin, gücünün ardına sığınmayız. Sözü-nü kestim sen devam et istersen Selma.

- Zaten çatışma çıkarmak için özel bir çaba harcamaya, oportünizm gibi bunun hesaplarını yapmaya gerek yoktur. Düşman bunu fazlasıyla yapıyor. Sorun bizim kitleyi buna göre şekillendirmemiz, her an her yerde bir çatışmaya hazırlıklı hale getirebilmemizdir. Mesela 88, 89, 90 gibi 1 Mayıs'ın yasaklı olduğu süreçlerde alanlara çıktığımızda bunun bir çatış-

mayla sonuçlanacağı, devletin saldıracağı önceden de bellidir. Dolayısıyla daha baştan buna hazırlanarak alanlara çıkarız. Alanlara taşıdığımız kitle de bunu bilir ve bunu bilerek alanlara çıkar, saflarımızda yer alır. Daha sonraki süreçte de mesela arama bahanesi altında alana girişimizi engellemeye çalışan polisle çatışarak, barikatlarını yıkarak alana girdik.

Ancak bununla birlikte 1 Mayıs'ların yasal olarak kutlanmaya başlaması, düşmanın saldırılarının zaman zaman nispeten azalması kitlelerde bunun hep böyle olacağı gibi bir beklentinin doğmasına da neden olabilmektedir. 96 1 Mayıs'ı böyle olmayacağını göstermiştir. 87 1 Mayıs'ında MGK sendikacılarıyla birlikte devletin 1 Mayıs alanını devrimcilere kapatmaya çalışması bu saldırıların süreceğinin de göstergesidir. Kaldı ki oligarşinin saldırması, bir çatışmanın çıkması için illa bizim bir şey yapmamız da gerekmiyor. 1 Mayıs'ı özüne uygun biçimde kutlamak istediğimizde her zaman bir saldırıyla karşılaşmamız mümkündür. Halkın alanlarda biraraya gelmesini, dayanışmasını hazmedemeyen oligarşi bunu engellemek için 96'da, 97'de olduğu gibi her türlü yola başvurmayı deneyecektir. Dolayısıyla bir saldırının olmayacağı, çatışmanın çıkmayacağını hiçbir garantisi yoktur. Dediğimiz gibi bu 1 Mayıs dışında her gösteri, eylem için geçerlidir. Örgütlediğimiz, alanlara taşıdığımız kitleye bir çatışma çıkmayacağını ne garantisini verebiliriz ne de böyle bir beklentiye girmesini isteriz. O zaman öncelikle yapmamız gereken, bu tür beklentileri olanların önce kafasında bunları yıkmaktır. Saflarımıza kattığımız, örgütlemeye çalıştığımız her insana düşmanla çatışmayı göze almadan, saldırılarına karşı direnmeden mücadele edilemeyeceğini, hak kazanılamayacağı kavratmalıyız. Kitleyi saldırılara karşı direnmeye, çatışmaya hazırlamanın ilk adımı budur. Gerisi pratik içinde, mücadele içinde gelişecektir.

- Evet özetlemek gerekirse 1 Mayıs'ta ya da herhangi bir gösteri, eylem için alanlara çıkarken özel olarak bir çatışma çıkarmak gibi bir düşüncemiz yoktur. Öncelikle hedefimiz eğer bu 1 Mayıs ise en kitlesel biçimde 1 Mayıs'a katılmak, halkın birliğini, gücünü düşmana göstermek, taleplerimizi haykırmak, onu özüne uygun olarak kutlamaktır. Eğer bir hak mücadelesi ya da bir protesto için çıkıyorsak amacımız gösterimizi, eylemimizi amaçladığımız biçimde yapıp sonuçlandırmaktır. Ancak düşman saldırdığında, gösterimizi, eylemimizi engellemeye çalıştığında meşru direnme hakkımızı kullanır, bizim olanı almak için tereddüt etmeden çatırız da. Ve bunun iyisini de yaparız. Ama biz çatışmamız gerektiğinde ve çatışırken kitleye karşı sorumluluğumuzu da hiçbir zaman unutmayız. Öncelikle kitlenin güvenliğini düşünür, bunun önlemlerini alırız. Özellikle 1 Mayıs gibi, yasal mitingler, geniş kitle gösterileri gibi ailelerin çoluk çocuklarıyla katıldığı gösterilerde buna çok daha fazla dikkat ederiz. Çatışırken çevremizdeki halka, esnafa zarar vermemek için elimizden gelen azami gayreti gösteririz.

Bu arada bir noktayı daha hatırlatayım. Halk Meclislerinin 1 Mayıs çalışmasında daha aktif rol alması için zorlayıcı, yönlendirici olabilmeliyiz. Bu

hem meclislerin daha da meşrulaşmasına hizmet eder, hem de daha geniş bir kitleye ulaşılmasına, daha fazla insanın alanlara taşınmasına yardımcı olur. Zaten 1 Mayıs en çok da halk meclislerinde yer alan insanlar için gereklidir. Çünkü 1 Mayıs halkın kürsüsüdür. Ezilen, sömürülen, horlanan, bu düzenden memnun olmayan, söyleyecek sözü, talebi olan herkes bu kürsüyü kullanmalıdır. Bu hakka en çok sahip olması ve kullanması gereken de meclislerde örgütlenen, mücadele eden ezilen yoksul halktır. Meclisler bu hakkına sahip çıkmalı, halk kitlelerini alanlara taşımalı, gücünü ortaya koymalıdır.

Evet arkadaşlar, 1 Mayıs için önümüzde 4-5 günlük bir süremiz kaldı. Bu süreyi çok iyi kullanmalıyız. Hazırlıklarımızı son güne bırakmadan çok daha fazla, çok daha hızlı çalışmak zorundayız. Bakalım bu 1 Mayıs'a ne kadar kitle taşıyabileceğiz, ne kadar yeni insanlarla bağlar kurup örgütleyebileceğiz.

Çok yönlülük

Toplanmadan bir gün önce Ömer ve Sinan DGM'ye sevk edildi. Ömer serbest bırakılırken Sinan sudan gerekçeler gösterilerek tutuklandı. Ömer'in acil işleri olduğu için izinli olarak bu haftaki toplantımızda da yok. 1 Mayıs'la ilgili olara genel bir değerlendirme yapıyoruz ancak daha kapsamlı bir değerlendirmemizi Ömer'in de olduğu toplantıda yapacağız. Bu arada mahalle halkından ve tüm arkadaşlarımızdan 1 Mayıs'a ilişkin görüş ve değerlendirmelerini alacağız. Bunun yapacağımız değerlendirmenin çok daha sağlıklı ve kapsamlı olması açısından yararlı olacağı görüşündeyiz.

Çalışma için bu hafta önceden bir konu belirlemedik. Selim abi "Benim düşündüğüm bir şey var o çerçevede tartışır sohbet ederiz" dedi.

- Arkadaşlar bugünkü çalışmamızı sohbet havasında yapacağımızı söylemiştik. Ama önce hepimiz okuyacağım şu soruları cevap için aralarında boşluk bırakarak alt alta yazalım. Cevaplarını da hemen burada vereceğiz.

- Bilgi yarışması ya da test gibi bir şey mi yapacağız?

- Onun gibi bir şey Serpil. Herkes kendisi cevaplayacak tabii.

- Hazır mıyız? Okuyorum:

1- Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kimdir, hangi ülkedendir?

2- Küba'yı desteklediğini açıklayan. CIA'nın kendisini engellemek için çeşitli komplolar düzenlediğini söyleyen, kokain kullandığı iddiasıyla profesyonel futbol oynama yasağı getirilen dünyaca ünlü futbolcu kimdir?

3-Sovyet, Çin, Küba, Vietnam devrimleri hangi tarihlerde gerçekleşti? Sadece yıl olarak yazsanız da olur.

4-Ülkemizdeki sınıf ve katmanlar hangileridir? Belli başlılarını yazın yer.

5- Devrimci Sol ve Parti-Cephe'nin 1 Mayıs şehitleri kimlerdir?

6- Dinamit yerine patlayıcı olarak başka neler kullanılabilir?

7- Cumhuriyet, Milliyet, Sabah, Hürriyet, Zaman gazetelerinden ikişer köşe yazarının ismi.

8- Parti-Cephe dışında beş devrimci örgüt ve bunların legal yayın organlarının isimleri.

9- Şimdi yazdıracağım kısaltmaların açık anlamlarını karşılıklarına yazın; TİSK, TOBB, TESK, TMMOB, ÇHD, ÇGS, TÜSİAD, TZOB, MÜSİAD, ÖHD, ÖKK, TGS, OHAL.

10- İYÖ-DER'in kuruluşunda yer almış ünlü şairimizden biridir. Bu şair kimdir?

11- Emperyalizmin tahrip ederek doğanın dengesini bozuyor. Bunun sonucu olarak da son yıllarda dünyanın pek çok yerinde eskiden görülmediği kadar çok ortalığı yıkan fırtınalar falan oluyor. Emperyalizm bu gelişmelerin sorumlusunun bir yerde kendisi olduğunu gizlemek, basit bir do-

ğa olayı gibi göstermek için bu fırtınalara bir de isim uydurdu. Nedir bu isim?

12- Halk ekmeğin fiyatı nedir?

Evet şimdi size on dakika daha müsaade yetiştiremediğiniz cevapları hemen yazıyorsunuz. Bilmediklerinizi, hatırlayamadıklarını atlayın, takılıp kalmayın. Bu arada ben de bir çay servisi yapayım.

- Tamam süreniz bitti. Şimdi soru kağıtlarını kenara koyun.

- Cevapları kontrol etmeyecek miyiz?

- Sonra ederiz. Şimdi bir kaç şey daha sorayım ondan sonra böyle bir şeyi niye yaptık ona geleceğiz. Mesela Erdal'dan başlayalım pek çok kez dikkatimi çekti eli oldukça beceriksiz. Bir seferinde iki çıtaı çiviyle birbirine çakmayı bile birkaç çiviye eğdikten sonra zor bela becermişti. Serpil ise birkaç defa çekici parmağına vurdu. Uğur'un yemek yapma, temizlik işleri ve benzeri şeylerle pek arası yok sanıyorum. Öyle değil mi Uğur?

- Doğru Selim abi pek anlamam o işlerden. Bugüne kadar evde yumurta kırıp pişirmekten başka bir şey yaptığımı pek hatırlamıyorum, o bile pek nadirdir. Çamaşır yıkamaydı, ütü, temizlikten zaten onları da anam yapardı. Bazen işte temizlik yaparken evdeysen eşyaları oraya buraya çekmesine yardım ederdim. Şimdi de zaten evde pek durmuyorum.

- Öğrenmek için o gerekçe olamaz. Ama şimdi zaten neden böyle onu tartışmıyoruz. Gelelim Selma'ya, hatırlarsanız onun evine bir kısmımız boya badana yapmaya gittik. Elbette bu yapmamız gereken bir şeydi. Ancak Selma açısından şöyle bir yan var: Biliyorsunuz babası epey önce vefat etmiş, anası da epey yaşlıca, dolayısıyla onun evin bu tip işleriyle daha yakından ilgilenmesi gerekir, dahası bu işleri kendisi yapabiliyor olabilmesi için zorlayıcı nedenleri de var ama onun açısından aksi bir durum söz konusuydu. Biz olmasak evin badanasını bile başkasına parayla yaptıracaktı.

Şimdi bu örnekleri niye verdim? Bunu cevapladığımız sorularla birlikte ele alalım. Sıradan bir insan o soruların bir çoğuna cevap vermeyebilir. Yine sıradan bir insan yemek yapma, temizlik, çamaşır yıkama, ütü, boya badana, tamir işleri gibi şeyleri de bilmiyor, öğrenmemiş ve yapmıyor olabilir. Devrimci olmadan önce biz de öyle olabiliriz, ancak devrimci olduktan sonra biz sıradan biri olmaktan da çıkmışız demektir. Devrimciliği tercih etmek devrimci olmak için atılmış önemli bir adımdır ama bu iyi bir devrimci olmak için yeterli olmaz. Bir devrimci gerek teorik bilgi, birikimi açısından, gerekse yetenek, beceri, yaratıcılık açısından **çok yönlü** biçimde kendini geliştirmek, yetkinleştirmek zorundadır.

- Doğru söylüyorsun da Selim, öğrenilecek, okunacak o kadar çok şey var ki, hepsini yapmaya kalksak geriye yapacak başka işimiz kalmaz.

- Söylediğin ilk bakışta doğru gibi geliyor Fatma abla, ancak bizim yapmamız gereken her şeyi okumak, her şeyi en ince ayrıntısına kadar öğrenmek, bilmek, yapmak değil. O meseleyi entelce ele almak olur. Biz, bize gerekli olanı almayı, öğrenmeyi bileceğiz. Ama o da az buz bir iş değildir.

Yani sadece çok genel bir takım şeyleri bilmekle, eylem yapmakla her şey bitmiyor. Mücadele çok daha yönlü, çok daha kapsamlıdır. Dolayısıyla bizde mücadelenin bu çok yönlülüğünü kavramak, onun ihtiyaçlarına cevap verebilmek için kendimizi çok yönlü olarak geliştirmeye çalışmak zorundayız. Neyi, nasıl, ne zaman öğrenmemiz gerektiğini bilirsek, bunları pratik bir hale getirirsek bu hiç de gözümüzde büyüttüğümüz kadar zor değildir. Ancak bunun için önce kendimizi çok yönlü olarak geliştirmemiz gerektiğine inanmak, buna gayret sarf etmek gerekir. Bu esasında bizim kişisel olarak istememizden öteye görevlerimizi daha iyi yapmak, mücadelemizin önüne çıkan zorlukları çok daha kolay aşmak için bir zorunluluktur. Mücadele için gerekli olan, ona hizmet edecek olan şeyler için şunu öğrenmesem, bunu yapmasam ne olur şeklinde düşünmek devrimcilerin düşünce tarzı değildir. İsterseniz örneklerle ele alalım. Mesela sık sık devrimciler iyi bir okur-yazar olmalıdır deriz. Doğru mu?

- Elbette öyle.

- Peki biz öyle yapıyor muyuz? Bu arada soruların altına "Son bir ayda içinde hangi kitapları okudunuz?" diye ekleyelim isterseniz. Okuma yazma konusu üzerine daha önce bir kaç kez daha tartışmıştık. Ancak çok ileri adımlar attığımızı da söyleyemeyiz. Neden? Gerekliliğine inanmıyor muyuz?

- Valla pratik işlerin çokluğundan desek bu pek doğru değil, daha önce bunu tartışmıştık. Elbette yoğunluk etkiliyor ama istersek zaman da yaratılabilir. Meselenin özü sanıyorum biraz tembellik yapıyoruz.

- Ama tembellik yapabiliyorsak, ya da kendimizi yeterince zorlamıyorsa onun altında da yine bunun gerekliliğine yeterince inanmamak, ihtiyacını hissetmemek vardır.

Esasında okuma konusunda küçük-burjuva iki eğilim sıkça görülen durumdur. Bunlardan biri okuma, öğrenme işini entelce ele alıştır. Bu tipler öğrenmek istedikleri bir konuda yazılmış ne kadar şey varsa alırlar önlerine habire okurlar, araştırırlar. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar öğrenmek, bilmedikleri hiç bir şey kalmamasını isterler. Elbette doğruya ulaşmak, daha iyi öğrenmek için bilimsel kuşku ve merak gereklidir ama bilimsel sınırları da aşarak her konuya, her şeye kuşkuyla bakan, öğrendiği hiçbir şeyden tatmin olmayan biri tanık olduğumuz gibi genelde pratik hiçbir mücadele içinde yer almaz.

Mesela, şu veya bu nedenle devrime ilgi duyar. Marks ve Engels'ten bu yana sosyalizm, devrimci mücadele üzerine yazılmış ne kadar kitap, teori varsa alır bunları okumaya, araştırmaya başlar. O da yetmez ortada devrimci, sosyalist, komünist sıfatlı bir sürü örgüt vardır. Örgütlü mücadele yer almak için önce hangisi doğrudur onu da bulmak gerekir der. Başlar bu sefer onları da araştırmaya, incelemeye. Yıllar geçer ama hangisi doğrudur bir türlü karar veremez. Sonuçta kararı hiçbirinin doğru olmadığı şeklindedir. Böylece ömrü örgütlü mücadele dışında okumakla ya da okuyup yazmakla geçer.

Bu tiplerin dışında örgütlü mücadelenin içinde şu ya da bu biçimde yer alıp da okuma, öğrenme meselesini yine entelce ele alanlar vardır. Bunlar da riskli işlerden kendilerini uzak tutmaya çalışırlar, bol bol ahkam kesip teori yaparlar. Esasında içinde yer aldıkları örgüt ya da çevreye de pek güvenmezler, kafalarında hep bir kuşku vardır. Oysa kuşku düşmana karşı, düşmanın yaptıklarına, söylediklerine karşı duyulmalıdır. Örgütüne, yoldaşlarına kuşkuyla bakan, güvenmeyen insan kendinden de kuşku duyuyordur, kendine güvenmiyordur. Ama buna rağmen bu tipler de bol bol gevezelik yapıp, bilgiçlik taslayarak kendilerini çok farklı bir konumda, düzeyde göstermeye çalışırlar.

Ama bizim üzerinde esas olarak üzerinde durmamız ve daha çok ilgilen-diren tam da bunların zıt ucunda yer alan eğilimdir. Yani üç-beş genel bir şeyler öğrenip bunu yeterli gören, okumaya, araştırmaya, öğrenmeye gereken önemi vermeyen, okuduğunu da üzerinde fazla durmadan, düşünmeden, tartışmadan geçmeyi bir tarz haline getiren eğilimdir.

Biz verdiğimiz bu örneklerdeki gibi olamayız. O zaman nasıl yapacağız?

- Daha önce bir çok kez vurguladığımız gibi okumak, öğrenmek için azami çaba göstereceğiz ama bunu yaparken **birincisi**, pratik mücadelemizi bir kanara bırakmayacağız, onu aksatmayacağız; **ikincisi**, okumayı, öğrenmeyi pratik mücadelemize hizmet edecek, onu geliştirecek biçimde ele alacağız. Her şeyi öğrenmeye çalışacağız, entelektüel birikime sahip olacağız ama bunu pratik mücadelemizde kullanmak, ona katkı sağlamak için yapacağız.

Elbette bu okuma, araştırma, öğrenme işi de çok yönlü olmak zorunda. Mesela, bir kere dergimizi iyi okumak, okuduklarımız üzerinde düşünmek, tartışmak mutlaka yapmamız, üzerinde önemle durmamız gereken bir şeydir. Çünkü o hem kendi eğitimimizde, hem kitleleri eğitmemizde, hem de politikalarımızı hayata geçirmemizde, pratik mücadelemizi şekillendirmemizde bize kılavuzluk işlevi görmektedir. Ama tek başına bununla da yetinemeyiz. Günlük basını, televizyonu da izleyeceğiz. Hem dünyada ve ülkemizde ne olup ne bittiğini, hem de düşmanın ne dediğini ne yaptığını öğrenmek açısından önemli bu. Tabii burjuva medyanın her söylediğini doğru kabul etmeyeceğiz, kendi mantık süzgecimizden geçireceğiz.

- Doğru da ama şöyle bir şey de var: Gazete okumak, televizyonu izlemek öyle az vakit alan şeyler değil. Ben çoğu kez sabah çıkıp eve gece dönüyorum. Bazen hiç televizyonda haberleri izleyemiyorum ya da gündüz dolaşırken, sağa sola koştururken gazete okuyacak zaman kalmıyor hatta bazen aklıma bile gelmiyor.

- Gerekçe ararsak her şeye bir gerekçe bulmak kolaydır Uğur. Televizyonu izlemeyi evde yapılacak bir iş gibi görürsen ya da gazete okumak için boş oturacak bir zaman ararsan yapamazsın tabii. Ama şöyle düşün: televizyon hemen neredeyse tüm evlerde, dernek, lokal hatta birçok esnaf arkadaşın dükkanında bile var. Neredeyse her saat başı da haberler oluyor. Oralarda izlemeyi niye düşünmüyorsun? Bir eve, bir esnaf arkadaşın

yanına ya da işte bir dernek veya lokale uğrar bu işi de, gazete okuma işini de öyle halledebilirsin. Evleri bir yana bıraksak bile diğer yerlerin hemen hepsinde gazete mutlaka olur. Hem ek bir masraf yapmış olmazsın hem de bu işi yaparken oradaki insanlarla ilişkini geliştirirsin. Bir işin varsa onu da halledersin, en azından kısa da olsa bir sohbet edersin. Zaten işimizin çoğu mahalledeki bu insanlarla. Böylece fazladan bir zaman kaybetmiş de olmazsın. Ama meseleye böyle bakmazsan uğradığın yerde gazete de olsa okumak en azından ne var ne yok diye şöyle bir bakmak aklına bile gelmez.

Elbette saatlerce televizyon izleyecek, gazete okuyacak zamanımız olmaz. O zaman o işleri de pratikleştirmek gerekir. Örneğin hemen tüm burjuva gazetelerin dörtte üçü zaten gereksiz şeylerle doludur. Oradan neleri okumamız gerektiğini seçeceğiz. Bizi öncelikle ilgilendiren haberlerdir. Bir kaç tane köşe yazarının yazdıklarıdır. Veya bazı bilimsel, teknik gelişmelerle ilgili yazılardır. Özellikle günlük gelişmeler, politikalar üzerine yazılanları okumak gerekir. Çünkü oligarşinin veya oligarşinin çeşitli kesimlerinin bir konuya yaklaşımının ip uçlarını oralardan çıkarırız. Televizyonda öyle. Öncelik vereceğimiz haber programlarıdır. Önemli gördüğümüz konulardaki açık oturumlar, tartışmalardır. Veya zaten pek sık yer almayan faydalı olabilecek bazı belgeseller ve filmlerdir. Ama onları izlerken aynı zamanda başka bir işimizi de görebiliriz. Mesela bir ilişkimizin evinde sohbet ederken, bir işimizi hallederken de bunu yapabiliriz. Veya televizyon izlerken aynı zamanda gazete, kitap, dergi okuyabiliriz. Yani bu işleri günlük faaliyetimizi aksatmadan ve bir kaç işimizi bir arada yaparak halledebilmeliyiz.

- Ben kitap okuma konusundan devam edeyim. Okumamız gereken, gerçekten eğitimimize katkı sağlayacak, bizi geliştirecek, ufkumuzu açacak Marksist-Leninist klasiklerden, romanlara, araştırma-inceleme kitaplarına kadar yüzlerce, binlerce kitap var. Ancak orada da seçici davranmak durumundayız. Önümüze geleni alıp okuyamayız. Veya oturup baştan sona Marksist-Leninist kitapları önümüze alıp sırayla hepsini okuyamayız. Basitten karmaşığa kendimizi en çok eksik gördüğümüz konularda yazılmış olanları ve günlük pratiğimize, mücadelemize en çok yararlı olacakları tercih etmeliyiz. Örneğin, kapitalizm, emperyalizm konusunda yeterli birikime sahip değilsek bu konuda eğitim için gerekli olanları bırakıp oturup "Almanya'da Köylü Savaşları"nı okumanın hiçbir mantığı ve faydası yoktur. Aynı şey diğerleri için geçerlidir. Mesela diyelim kontrgerilla gündemdedir, bilgimizi, birikimimizi artıracak, meseleyi daha iyi kavramamızı sağlayacak bu konuda yazılmış bir iki araştırma-inceleme kitabı yerine zamanımızı başka bir şey okumakla harcarsak o da pek yararlı olmaz.

- Ben başka bir örnek vereyim. Şu anda Kurtuluş İşkence ve Direniş adıyla ek bir broşür veriyor. Önemli bir konudur. Biz de bu konuya daha fazla yoğunlaşmak, düşmanın yöntemlerini, uygulamalarını daha iyi tanımak için konuyla ilgili çeşitli kitaplar okuyabiliriz.

- Okumaktan, öğrenmekten epeyce bahsettik de yazma konusuna değinen olmadı. O konuda ne diyorsunuz bakalım?

- O konu da epeyce vahim durumdayız sanıyorum. Üzerinde de daha önce durmuştuk ama pratikte pek de adım atamadık.

- Okumaya göre o daha da zor geliyor herhalde. Ama okumak, öğrenmek kadar yazmak da önemlidir. Her devrimci yazar olmalıdır derken, hatıta buna şair de olabilmelidir diye ekleyebiliriz, bununla herkes çok iyi bir roman yazarı, çok iyi bir şair, kitap yazarı ya da gazeteci olmalıdır anlamında söylemiyoruz. Elbette bunları en iyi şekilde yapabilecek insanlara da ihtiyacımız var, çünkü halkın tarihini, mücadelesini, duygularını, düşüncelerini, tepkilerini yazmak, belgelemek, bugün de yarın da bunları başkalarına en iyi, en canlı biçimde aktarmak gerekiyor. Bunu da en iyi yine mücadelenin içinde yer alan, mücadeleyi yaşayan devrimciler yapabilir ve bunun sorumluluğunu hepimiz duymalıyız. Dediğim gibi en azından başlangıçta çok iyi yazamayabiliriz, düşüncelerimizi, duygularımızı çok iyi ifade edemeyebiliriz. Ama hep daha iyisini yapabilme gayreti içinde olmalıyız. Çünkü bu en azından mücadelenin, devrimin ihtiyaçları için gereklidir. Mesela başımızdan geçen veya tanık olduğumuz bir olayı, bir eylemi, gösteriyi, herhangi bir konudaki duygu ve düşüncelerimizi, tahlilimizi, deney ve tecrübemizi yazabilecek, meramımızı anlatabilecek durumda olabilmeliyiz.

- Şöyle bir örnek verebiliriz sanıyorum: zaman zaman burada Halk Meclisi adına çeşitli bildiriler, çağrılar yazıp, dağıtıyoruz. Şimdi bunu yapabilecek durumda olmasak mücadelede önemli bir araçtan yoksun kalmış olurduk.

- Hem doğru ama hem de eksik. Eksikliği şu: Birincisi, onları hemen her seferinde aynı arkadaşlar hazırlıyor. Halbuki bunu hepimiz yapabilmeliyiz. Bugün bunu yapmayan arkadaşlar bizim bulunmadığımız koşullarda veya başka bir yerde yalnız kaldığında ne yapacak? Ayrıca yaptıklarımızı çok daha çarpıcı, etkili hale getirmek için daha da kendimizi yetkinleştirmeli, geliştirmeliyiz. İkincisi mesele sadece bildiri yazma meselesi değil. Bu işin bir boyutu, diğer boyutu olan biteni her yönüyle kaleme alabilmektir. Bu hem tarihimizi belgelemek, hem de buradaki mücadelenin deneyimini, tecrübesini başkalarına ve bizden sonrakilere aktarabilmek açısından önemlidir. Mesela, son zamanlarda Kurtuluş'ta kırdaki gerillanın düşmanla çatışmalarını, nasıl şehit düştüklerini anlatan yazılar çıktı. Bugüne kadar bilmediğimiz, duymadığımız bir çok ayrıntıyı o yazılardan öğrendik. Eğer onlar yazılmamış olsaydı bunları öğrenemeyecektik, tarihimizin bir parçası yok olup gidecekti. Bunları aktaranlar da savaşçılar. Görüyorsunuz yazmak kırdaki gerillalar için bile ne kadar büyük bir öneme sahip. Elbette bu anlatımlar eylem, ve çatışmaların dışında doğaya, düşmana karşı verilen çeşitli mücadele biçimleriyle, gerillanın günlük yaşamı, köylülerle ilişkileri ve benzeri birçok açıdan çok daha fazla geliştirilip zenginleştirilebilir. Eğer yazılmasaydı tüm bunlardan da mahrum kalmış olacaktık. Demek ki

dağ başındaki gerilla için bile yazabilmek oldukça önemli ve gerekli.

Şiir de öyle. Bazen bir olay, coşku, acı, üzüntü, sevinç, mutluluklarıyla düz bir yazıdan çok daha etkili bir biçimde şiirle dile getirilir. Okuyanlar, dinleyenler de bunu çok daha etkili biçimde hissederek, yaşarlar. Bir kitaba sığabilecek şeyler bazen bir ya da bir kaç sayfalık bir şiire sığdırılabilir.

- Pek çok devrimci önderin şiire yakın ilgi duyması hatta şiir yazması bundan olsa gerek. Mesela Che böyle. Mahir, Sinan, Bedii, Makbule gibi pek çok önder ve savaştı yoldaşımızın yazdığı bize ulaşabilen şiirleri var.

- Elbette devrimciler ruhsuz, duygusuz insanlar değildir, aksine duyguları en yoğun ve saf olarak yaşarlar. Bu yanı sıra devrimciliğin bir romantizm boyutu da vardır. Sevinçlerimizi, coşumuzu, acı ve üzüntülerimizi, kaygı ve öfkemizi kısaca tüm duygularımızı da ifade etmeliyiz, bunları da taşımamız halkımıza. Çünkü onlarda mücadelenin ürünüdürler bize ve halka ait yarattığımız değerlerdir.

Okuma yazma işini burada noktalayalım isterseniz. Ama unutmamak gerekir biz nasıl başkalarının yazdıklarından öğreniyorsak, başkaları da bizim yazdıklarımızdan yeni şeyler öğreneceklerdir. Yazdığımızda üzerimize düşen önemli bir görevi, sorumluluğu da yerine getirdiğimizi, başkalarına öğrettiğimizi, eğittiğimizi, devrimin coşkusunu, inancını taşıdığımızı unutmamalıyız.

Fatma abla bir soru: bir devrimci aynı zamanda neden bir psikolog, fizikçi, kimyacı, doktor, mühendis, marangoz olmalıdır, sanatla da sporla da bir ölçüde ilgisi, bunlar hakkında bir bilgiye, yoruma sahip olmalıdır?

- Bir düşünüyüm. Elbette bizim sorunumuz insanlarla, dolayısıyla ister dostlarımız, yoldaşlarımız olsun, ister düşman olsun onları daha iyi tanımak, ruh hallerini anlayabilmek, neyi ne zaman, nasıl yapabileceklerini kestirebilmek, davranışlarından doğru sonuçlar çıkarabilmemiz gerekir. Yani bir anlamda insan sarrafı olabilmeliyiz.

- Nasıl olacak peki bu?

- Üniversiteye gidip psikoloji eğitimi alacak halimiz yok tabii. Bunu esas olarak mücadele içindeki gözlemlerimizle, yaşadığımız deney ve tecrübelerle elde ederiz. Bu nedenle iyi bir gözlemci olabilmeli, gözlemlerimizden doğru sonuçlar çıkarabilmeliyiz.

Kimyacı olma işini ben sorulardaki dinamit yerine başka hangi patlayıcılar kullanılabilir sorusuyla da ilgili olduğunu düşünüyorum. Bize gerekli olabilecek bu tür şeyleri her zaman hazır bulamayabiliriz. Kendimiz yapmak, hazırlamak zorunda kalabiliriz. Ama patlayıcı maddeler konusunda hiçbir bilgiye sahip değilsek, neyi nereden nasıl elde edebileceğimizi bilmiyorsak patlayıcı yapmamız da imkansızlaşır.

- Elbette bu sadece bir patlayıcı yapıyla sınırlı değildir. Asgari ölçüde de olsa kimya, fizik, elektrik, elektronik gibi konulardaki bilgimiz, tecrübemiz mücadelenin pek çok aşamasında karşımıza çıkan bir sorunu aşmamızda, yaratıcılığımızı geliştirmemizde veya hareketin ihtiyaç duyduğu bir alanda yetkinleşmemizde bize büyük ölçüde yardımcı olur.

Bunu yanında bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri, yenilikleri mümkün olduğu kadar takip etmeliyiz. Çünkü düşman bize karşı savaşırken bunlardan alabildiğince yararlanıyor. Hem düşmanın bunları bize karşı nasıl kullandığını öğrenmek ve karşı önlemler geliştirmemiz için; hem de bizim de bilim ve teknolojiye mümkün olduğu kadar çok yararlanabilmemiz için bunu yapmak durumundayız. Ama bunları düşünmezsek, ilgi ve merakımızı yoğunlaştırmazsak eskilerin deyimiyle eloğlu ata binmiş giderken biz yaya olarak yola devam etmeye çalışırız.

- Mesela termal kamerayla düşmanın gece görüş olanağı sağlaması gerillanın hareketliliğini önemli ölçüde kısıtlayan bir rol oynadı sanıyorum.

- Ama onu da etkisizleştirecek ya da etkisini asgari düzeye indirecek yöntemler de vardır mutlaka ama bunun için onu tanımak, hangi sistemle nasıl çalıştığını bilmek ve karşı önlemleri geliştirmek için üzerinde düşünmek, araştırmak gerekir. Aynı şey şehirlerde düşmanın takip, izleme, dinlemede kullandığı teknik araçlar ve yöntemler için de geçerli.

Gördüğümüz gibi düşmanla savaş bir veya iki cephede sürmüyor. Mücadelenin çok değişik, çok çeşitli boyutları var. Mücadelenin bu çok yönlülüğüne karşı biz de savaşı daha da geliştirmek, devrimi ilerletmek için kendimizi teorik ve pratik olarak çok yönlü geliştirmek, yetkinleştirmek durumundayız.

Statükoculuk Ve Büyük Düşünme

Bu hafta yine eksik toplanıyoruz. Ömer aramızda ancak bu defa 1 Mayıs günü gözaltına alınan Erkan eksik. Tutuklanan arkadaşlarla ilgilenme işini Ayşe ve Fatma abla üstlendi. Eğitim çalışmamızın aksamaması için 1 Mayıs değerlendirmesini hafta içinde ayrıca toplanıp yaptık. Yeni bir gözaltı ihtimaline karşı önlem olarak bu hafta da toplantımızı Selim abilerde yapmıyoruz.

- Bu aralar iyi fire vermeye başladık, hadi bakalım hayırlısı.
- O kadar olacak Fatma abla. Mücadele varsa bedeli de vardır.
- Evet arkadaşlar artık çalışmamıza başlayalım. Konumuzu biliyorsunuz. Büyük düşünme ve iktidar perspektifiyle yakın bağı olduğu için statükoculuğu bunlarla birlikte ele almaya çalışalım. Selma bu defa konuya girişi sen yap istersen.
- Çevremizdeki insanlardan biliriz, hatta şimdi çıkıp yoldan geçen sıradan pek çok insana "Yaşamınızdan memnun musunuz?" diye sorsak "şükür" diyen neredeyse hiç çıkmaz. Kimse halinden memnun değildir. Televizyondaki çeşitli programlarda, haberlerde de çok sık görürüz bunu. Herkesin düzenle, iktidarla, devletle şu veya bu düzeyde mutlaka bir sorunu vardır. Ancak yaşadığı hayattan memnun olamayan, bir şeylerin değişmesini isteyen bu halkın yine büyük çoğunluğu yaşam koşullarını, düzeni değiştirmek için pek de bir şey yapmayan adeta kaderine razı olmuş insanlardır. İşte burada değişmesini istemekle beraber düzenin oluşturduğu statüye boyun eğmek vardır. Statükoculuk bildiğiniz gibi varolanı kabul etme, nesnelliğe teslim olma, koşulları değiştirmek için çaba sarf etmemedir.

Tabii halkın memnun olmadığı düzeni değiştirmek için mücadeleye katılması, oluşturulan statükoların dışına çıkabilmesi için öncelikle içinde yaşadığı koşulların değiştirilmesini başkasından beklememesi, iktidarı istemesi ve iktidar mücadelesine katılması gerekir. İktidar perspektifi, iktidarı almak için verilen bir mücadele yoksa varolan durumu değiştirmek de imkansızlaşır. İşte tam da bu noktada, devrimciliğin, Marksist-Leninist olmanın anlamı ortaya çıkar. Devrimci; değiştirmek istediğine ve gücüne sahip olandır. Devrimci; nesnelliği aşma iradesini ortaya koyabilir. Bu irade ortaya konmadığında değiştirme, dönüştürme işini yapamıyorsun demektir. O noktada ortaya çıkan statükoculuk **özünde düzeni savunmaktır. Düşmanın çizdiği sınırlar içine hapsolmak demektir.** Statükoculuğu, ancak iktidar hedefli bir mücadele yerle bir edebilir. Yaptığımız da budur.

- İktidar perspektifiyle statükoculuk arasında nasıl bir bağ var, ona da sen devam et istersen Ömer.
- İktidar hedefi net olmadığında, iktidarın nasıl ve kimlerle birlikte alına-

çağı belirsizse, gelişme olmaz. Çünkü gelişmek için yeniyi üretebilmek gereklidir. **Yeniye üretmek** ise Marksizm-Leninizm'i yaratıcı tarzda kavrayıp, uygulamaktan geçer. İdeolojik zenginliği ve sağlamlığı gerektirir.

Statükoları yıkmak ve bu temelde sürekli yeni ve ileri politikalar, taktikler üretmek **cüret** işidir. İleri adım atmak sorumluluktur. Ciddiyettir. **Büyük düşündürmektir.** Kuşkusuz **ileri atılmanın bedelleri vardır.** Bunlar göze alınmadığında belki ağır kayıplar verilmez, darbeler alınmaz ama **iktidar da alınamaz.** Oligarşinin iktidarını yıkmak ve halkın devrimci iktidarını kurmak gibi bir dertleri olmayanlar, bu bedellerden hep kaçmışlardır. Bu sorumluluğu yüklenememişlerdir. Bugüne kadar yaptıkları Parti-Cephe'nin yaptıkları ve söyledikleri üzerinden geliştirilmeye çalışılan lafazanlıkların ötesine geçmemiştir.

Devrimcilik; statükoları **aşma** ve **değiştirme** görevini yerine getirirken, daha doğrusu bu görevi yerine getirebilmek için hiçbir kalıba ve şablona saplanıp kalmamaktır. Çünkü mesele varolan durumu "tanımlamak", "tahlil etmek" değil, tahlil edilen durumu değiştirme sorunudur. Bunun için gerekli olan politika, taktik, örgütlenme, mücadele yöntem ve araçlarını üretme sorunudur.

Bu yapılmadığında haber bülteninde yakınan, dert yanan "sade vatan-daş"tan fark kalmaz. Fark sadece kendini düzenin **içinde** veya **dışında** tanımlamış olmak kadardır. Bu durumda kendini düzenin dışında tanımlamış olsa bile, yaptıkları-yapmadıklarıyla değiştirme iradesini, gücünü, isteğini ve buna uygun üretimi ortaya koyamayanlar bir protesto hareketi olmaktan öteye geçemezler. Oportünizmin yaşadığı gerçek budur. Kaldı ki bir **protesto** hareketi olmak için bile "bir hareket olmak" zorunluluğu birçoğu için bugün yakıcı bir sorundur.

Değiştirme isteği ve iradesi ortaya koyulmadığında bu durum, düşman için bir yere kadar **kabul edilebilir** bir durumdur. "*Senin düzenini yıkacağım*", "*iktidarını, devletini yerle bir edeceğim*" demediğin ve buna uygun davranmadığın sürece, istediğin kadar **protesto** edebilirsin. Bu oligarşi için büyük bir tehlike arzetmez. Hatta kendini Marksist-Leninist, komünist gibi birçok sıfatla da ifade edebilirsin. Ama onun sorumluluğunu, gereklerini yerine getiremiyorsan bunların bir kıymeti harbiyesi yoktur.

- Parti-Cephe ideolojisi, M-L klasiklerden aktarılan alıntılardan oluşmadığı gibi, politik hattı da şu ya da bu ülkenin devriminin kaba bir kopyasından ibaret değildir. Biz bu topraklar için politika üretiyor, kendi halkımızın kurtuluşunun "teorisile" savaşıyoruz. Ülke ve halk gerçeği gözönüne alınmadan üretilmeye çalışılan "devşirme" politikalar hayatın gerçeğine uymadığından ideolojik bunalım ve kendine güvensizlik kaçınılmazdır. Bunu değiştirmenin yolu kendi topraklarında kök salmak ve halk gerçeğini tanımak, anlamak, çözümlenmektir. Ancak bu yapıldığında düzeni sarsacak, temellerinden oynayacak politikalar üretilebilir ve pratik sergilenebilir.

Ayakları ülke topraklarına sıkı sıkıya basmayıp, gözü hep "dışarıda" olanlar, **köksüzdürler.** Köksüz ağaç meyve vermez. Fırtınalara, boranlara

dayanamaz. Devrim ise, narin bir dal gibi sağa-sola sallananların değil, yıkılmaz bir çınar gibi toprağın derinliklerinde kök salanların yapabileceği ciddi bir iştir.

Parti-Cephe, her dönem alışılmış kalıpların dışına çıkan bir tarzı ortaya koyabilme yeteneğini ve cüretini gösterebilmiştir. Kuşkusuz nedensiz değildir bu. İdeolojisinin doğruluğu ve önderliğinin sınıfsal niteliği 30 yıllık savaş tarihinde sayısız defa kanıtlanmıştır. Parti-Cephe'nin tarih sahnesine çıkışı bile varolan statükoları yıkıp, parçalayarak olmuştur. Öyle değil mi Selma?

- Evet, revizyonistler, reformistler parlamenter mücadele, reformlar diye 50 yıl halkımızı aldattılar. Kendi korkaklıklarını, yılgınlıklarını halkımıza dayattılar. Silaha **"öcü"**, silahlı mücadeleye **"macera"**, halk kurtuluş savaşçılarına **"maceracı"** dediler, olan biteni birkaç gencin **"gençlik heyecanı"**yla açıkladılar(!) Olmaz dedik... Halkımızın kurtuluşu için silah elde savaşmaktan başka yol yoktur dedik. Kızıldere'de kanımızla yazdık devrimin yolunu... ON'larca şehit pahasına. Statükolar parçalandı, devrimin yolu aydınlatıldı. Çünkü Parti-Cephe'li **büyük düşünüyordu**, devrimi, iktidarı istiyordu. Bunun statükolara boyun eğen, devrimi ilerletmeyen mücadele araç ve yöntemleriyle mümkün olamayacağını görmüşlerdi.

- Çoğunuz o günleri görmediniz ama epeyce okudunuz. 70'lerin ortalarından itibaren yaşanan gelişmeleri gözünüzün önüne getirin. Kentler, kasabalar ikiye bölünmüş. Bu taraf devrimcilerin, öteki taraf faşistlerin denetiminde. Biri bu tarafa diğeri öteki tarafa geçemiyor, geçmiyor. Hatta öyle ki devrimcilerin etkin olduğu iki durak arasında bir durak faşistlerin ve öyle kalmaya da devam ediyor. Yanlışlıkla bir devrimci ya da halktan bir insan faşistlerin olduğu durakta inse olmadık saldırılara, işkencelere maruz kalabiliyor. Faşistler devletin desteğiyle saldırılarını yoğunlaştırıyor, kentleri, kasabaları, köyleri, okulları, fabrikaları tümünden denetimleri altına almak, her tarafı faşist işgal altına almak istiyorlar. Ve adım adım bunu gerçekleştiriyorlar da. Okullar faşist işgal altında. Devrimci, demokrat hatta sıradan öğrenciler okullarına gidemiyor, eğitim hakkını kullanamıyor. Ve bu durum kabullenilmiş. **"Eldeki okulları, bulunduğumuz alanları tutalım yeter"** anlayışı hakim. Revizyonizm, reformizm faşist saldırıların durdurulmasını devletten istiyor, bekliyor. Oportünizm faşist saldırılara karşı pasif bir savunma çizgisini kabullenmiş. Üzerine gitmeyelim daha çok saldırılar, elimizdekini koruyalım anlayışı içinde. "Provokasyona gelmeme", "mücadelenin yönünü saptırmama" gerekçeleriyle anti-faşist mücadeleden kaçışın teorileri yapılıyor.

Olmaz, bu faşizme teslimiyete götürür dedik. Anti faşist mücadelede başarılı olmanın, faşistleri geriletmenin ve yenmenin olmazsa olmaz koşulu **üstüne üstüne gitmektir** dedik. Ve dediğimizi de yaptık. Hem de onlarca şehit ve tutsaklık pahasına. **16 Mart'**lar pahasına. **"Aktif savunma çizgisi hayata geçireceğiz, karşı taktik saldırılarla faşist işgalleri kıracağız"** dedik. **"Faşist odakları devrimci şiddetimizle dağıtalım"** şiarımızla faşizmin

üstünü üstüne gittik. Faşist işgalleri kırdık. Faşist Teröre Karşı Silahlı Mücadele Ekipleri (FTKSME), Silahlı Devrimci Birlikler (SDB, Komitelerimizle halkın anti-faşist mücadelesini örgütledik. "Anti-faşist mücadelede iktidar mücadelesi ile birleştirilmelidir" dedik, **devlete yöneldik**. "Şehir ve kırlardaki mücadele birleştirilmelidir" dedik. Bunun adımlarını attık. O güne kadar şehirlerde olduğu gibi kırsal alanda da devletin karakolunu basıp silahsızlandıran ilk biz olduk.

Bunlar hep iktidar perspektifiyle, büyük düşünerek atılmış adımlar ve statükoların parçalanmasıdır. **Kendine ve halka güvenin ifadesidir**. Düşmana karşı en büyük silahımız bunlardır. İşte bu silahlarımızla ricat taktikleri, mültecilik teorilerinin havalarda uçuştığı **cunta** koşullarında yılgınlığa düşmedik. Avrupa'nın batakhaneleri Saint Pauli'ler kendine devrimci diyenlere mekan olurken, "*Olmaz, halkımız cuntanın zulüm ve terörüyle başbaşa bırakılamaz*", "**Cunta 45 milyon halkı teslim alamaz**", "*Cuntanın programı bozulmalı*" dedik. Fiziki anlamda yok olma pahasına cuntaya karşı savaş sürdürülmeliydi. Dediğimizi yaptık, savaştık. Onlarca şehit, binlerce tutsak pahasına.

"*Hapishaneler sınıf mücadelesinin merkezi değildir*", "*Belirleyici olan dışarıdaki mücadeledir*", "*Dışarıdaki mücadeleye tabi olmak lazım*" vb. teoriler altında teslimiyete, statükoculuk elbisesi giydirilmeye çalışıldı. Pratikteki ifadesi yaptırımlara uyma ve en somut ifadesi "**Mavi Kefen**" dedikleri Tek Tip Elbise'lerdi. Giydiler. Olmaz dedik. Devrimci her yerde devrimcidir. Bir yerde devrimci varsa orası savaş alanıdır. Bir yere savaş alanı olma özelliğini veren mekanın adı değil orada devrimcilerin olup olmamasıdır. Dediğimizi de yaptık. Yine şehitler pahasına. Kefen giydik ama rengi mavi değildi!...

Emperyalizm tüm zehirli oklarını sosyalizme yöneltmiş, tam bir yok etme, çökertme saldırısı gerçekleştiriyor. Hedefte Romanya ve Çavuşesku iktidarı var. Emperyalist medya Çavuşeskular için cinsel sapıklık iftiralarından, İsviçre bankalarında paraları olduğu yalanlarına kadar yapmadığını bırakmadı. Oportünistler "acaba?" dediler zehir kusan emperyalist yalanlar karşısında. "Olmaz" dedik. "*Emperyalizmin sosyalizme, yaratılan tüm devrimci değerlere topyekün saldırıya geçtiği böyle bir dönemde, günahıyla, sevabıyla sosyalizmi savunanlar, tüm eksik ve olumsuzluklarına rağmen emperyalizme karşı direnenler, savaşanlar sahiplenilmeli, savunulmalı*" dedik. Savunduk. Kuşatıldığımız üslerimizde, bayraklardan sökülüp atılması "moda" haline gelen Orak-Çekiç'li kıvılcı yıldızımızı **ölümüne** dalgalandırarak savunduk hem de.

Emperyalizm Ortadoğu halklarına kan ve ölüm yağdırmak istiyordu bombardıman uçaklarından. "*Saddam diktatör, emperyalizm saldırgan*", hatta "*Yüzde elli emperyalizm-yüzde elli Saddam suçlu*" deyip bize ne it dalaşdır diye baktılar. Olmaz, emperyalizm halklara düşmandır, her şeye ve herkese rağmen yüzümüz ezilen halklara dönük olmalıdır dedik. Emperyalizme, **kendini en güçlü hissettiği** dönemde darbeler vurmanın onu-

runu yaşadık. Yine şehitler ve tutsaklıklar pahasına. Yakın tarihten de birkaç örnek de sen ver ister Ömer.

- Halkımızın kanını emen, tüm baskıların, katliamların birinci dereceden sorumluları olan işbirlikçi **tekellerin "ilericiliği", "demokratlığı"** keşfedilmeye başlandı. Olmaz dedik. Karargahlarına girdik, hesap sorduk, hedef gösterdik. "Demokrat" tekellerin ne kadar demokrat oldukları "kan istiyoruz" çığlıklarıyla çok net görüldü. Bu çığlıklara tekelleri karşına almak istemeyenlerin, ondan medet umanların "komplo" çığlıkları eklendi.

Mesela, işkenceci güruh kurumlarımızın kapısına dayanıyor. İçeriye arayacağım diyor. Hayır, diyoruz. Öyle elini kolunu sallayarak giremezsin. Sen meşru değilsin, dilediğin gibi davranamazsın. Barikatsa barikat, belde bedel, ödüyoruz. Statükolara boyun eğmiyoruz. Yasallık adına düşmanın pervasızca saldırılarına izin vermiyoruz.

Eşkiyalık yapıyorlar, yoldaşlarımızı kaçırıyorlar. Ayağa kalkıyoruz ve **ölümüne** diyoruz. Geri getireceksiniz. Bir anda her şeyi **alt üst** ediyoruz. Statükoları bir kez daha parçalıyoruz, düşmanın oyunu bir kez daha bozuluyor.

- Parti-Cephe tarihinden statükoları yıkan, parçalayan örnekler vermekle bitmez. Bir yerde Parti-Cephe tarihi statükolara ve statükoculara karşı mücadele tarihidir. Devrimci hareketin tarihinde düşman, nerede bir **denge, statüko** oluşturmaya çalışmışsa, her defasında Parti-Cephe'nin **yıkıcılığıyla** karşılaşmıştır. Ve karşılaşmaya devam edecek.

Elbette kafalarındaki statükoları yıkamayanlar, taklit ve şablonculuktan kurtulamayanlar bizi anlayamıyorlar. Hatta oluşturdukları statükoları da sarsıldığı için bize kızıyorlar. Geçmişte "goşist", "maceracı" dediler. Şimdilerde kimilerine göre "reformist" olduk. Biri "sekte" derken öteki aynı anda "ortayolcu" dedi. "Bir-iki senede işleri biter" diyenlerle, "*Küçük burjuva maceracı hareketler dönem dönem kitleleşebilir*" diyenler aynı günlerde söylüyorlardı bu lafları. Bir süredir de "İslamcı" demek "moda" haline geldi. Desinler...

Otuz yıldır hep aynı nakaratlar. Hatta öyle traji-komik örnekler yaşanıyor ki, aynı derginin bir köşe yazısında "reformistliğimiz" eleştirilirken, bir başka sayfasında "sol maceracılığımız" eleştiri konusu olabiliyor. Yıllardır bir sıfat bulamadılar bize. Hep beraber söyleyebilecekleri bir "adımız" olmadı hiç. Bu da bizim **özgünlüğümüzdür**.

Bizi anlayabilmek için devrimi, iktidarı **yürekten** istemenin getirdiği dinamiklerimizin gücünü anlamak gerekir ki, bunu anlayabilenler zaten **olmaları gereken yerde**: Parti-Cephe saflarındadırlar.

Şimdi buraya kadar anlattıklarımızı toparlayıp meselenin bir de bizimle ilgili olan yanına geçelim. Önderliğimizin dediği gibi;

"...Devrimin ve savaşın sorunları, hiçbir şemaya, programa ve taktiğe sığdırılamayacak kadar büyük ve değişkendir. Örgütlenmeler, programlar, tüzükler, taktikler, yeni çalışma biçimleri, yeni politikalar ve hemen her şey devrim yürüyüşünü hızlandırmak, engelleri aşmak, tıkanıklıkları orta-

dan kaldırmak ve devrime biraz daha yaklaşmak içindir. Halk kitlelerine önderlik edecek, onları devrime götürecektir, açmazlarının, tıkanıklıklarını veya eski tarz örgütlenmeler ve çalışma tarzlarıyla yeni açılımlar sağlayamadığını, kitlenin savaşını yükseltmediğini gördüğünde, kendini yenileyebilmeli, eski tarzını ve örgütlenme biçimini, gerektiğinde 'artık eskimiş eşyadır' diyerek bir kenara itebilmeli, yerine yenilerini koyabilmelidir."

İşte, bu **yeni** olanı üretebilmek için **kalıpsız, şablonsuz** düşünebilmek gerekiyor. Parti-Cephe tarihi devrimci savaşın evrensel kuralları, ilkeleri ve deneyimlerinden çıkardığı derslerle bir yerde kalıplarla, şablonlarla savaşmanın tarihidir. Kafasında kalıplar olanlar, şablonlarla hareket edenler yeniye, tıkanıklıkların önünü açacak politika ve taktikleri üretemezler. Bu durumda gelişen temel hastalık **statükoculuktur**.

Biz, yaşam içerisinde kanıtlanmış ideolojik-politik hattımızın, tarihimizin verdiği güvenle bundan sonra da statükoları sarsmaya, yıkmaya devam edeceğiz.

Parti-Cephe; ideolojisi, politika ve taktikleri, örgütlenme, mücadele yöntem ve araçlarıyla iktidarı alabilecek ciddiyet ve sorumluluğa sahiptir. Bu ciddiyet ve sorumluluğun gerektirdiği zenginlik ve üretkenlik aynı zamanda bizi iktidara taşıyan, alternatif olmamızı somutlayan gerçeğimizdir.

Bu gerçeğin ışığında, yıllardır düşmanın kabullendirmeye çalıştığı tüm statükoları ve karşımıza çıkardığı tüm engelleri yıkarak, devrim yürüyüşümüzü sürdürüyoruz. Giderek hızlanıyor ve her adımımızda iktidara daha da yaklaşıyoruz. Buna bağlı olarak önümüze çıkarılan engellemeleri, statüko dayatmalarını kabul etmediğimizde her türden saldırı ile bugünkünden çok daha fazla karşılaşacağımız da kesin olan bir gerçektir. İdeolojik sağlamlığımız ve kendimize olan güvenimizle sağdan, soldan gelecek her türden saldırıya karşı koyabilecek güce fazlasıyla sahibiz. Kanla yazılan şanlı tarihimiz buna tanıktır.

Sağımıza solumuza çizdiğimiz çizgileri daha da kalınlaştırarak, yüzümüz iktidara, devrime dönük olarak yürümeye, cüretle ileri atılmaya, kafaları allak-bullak edecek zenginlikte politikaları üretmeye devam edeceğiz.

Bir yandan kılık-kıyafet yasaklarına karşı mücadele ederken, diğer yandan düşmanın karakollarını imha etmeye devam edeceğiz.

Bir yandan halkın kendi öz örgütlenmeleri olan Halk Meclisleri'nin gelişip, güçlenmesi için vargücümüzle çalışırken, diğer yandan gerillanın ayak basmadığı toprak parçası bırakmayacağız.

Bir yandan halkın onuruna, namusuna, değerlerine sahip çıkma mücadelesinin en önünde yer alırken, oligarşinin halkı zehirlemek, uyuşturmak için teşvik ettiği bar, pavyon gibi batakhaneleri halkla birlikte basarken, diğer yandan gerillamızla halkın adaleti, düşmanın karabasası olmaya devam edeceğiz.

Bilmeliyiz ki; yıktığımız her statükoda oligarşinin iktidarının temellerini sarsmaktayız. Çünkü bu statükoları oluşturanlar, emperyalizm ve oligarşiden başkası değildir.

Evet, şimdi buradan kendimize gelelim. Biz kendi birimimizdeki çalışmamızda, yaşamımız da var olan statükolarımızı ne kadar yıkabiliyoruz? Büyük düşünüp, büyük adımlar atma çabası gösterebiliyor muyuz? Parti'mizin statükoları yıkmadaki çabasını, becerisini, yaratıcılığını kendimizle bütünleştirebiliyor muyuz? Çünkü Parti'mizin daha da güçlenmesinin, devrim yürüyüşümüzün daha da hızlanmasının bizim bunları ne kadar becerebildiğimizle yakın bağı vardır. Bizim oluşturduğumuz statükolara örnek verebilecek var mı? İllaki kendinizden olması gerekmiyor, başkasında gördüğünüz de olabilir. Evet Selma.

- Mesela ben, Fatma ablanın bugün yaptıklarından çok daha fazla işler yapabileceğini, daha fazla sorumluluklar alabileceğini ama kafasında olan bir takım statükolar nedeniyle kendini sınırladığını düşünüyorum.

- Ne diyorsun Fatma abla doğru mudur?

- Valla bilmem ki, ben elimden geldiği kadarını yapmaya çalışıyorum.

- Selma haklı bence. Çünkü cevabında bile kafanda böyle bir statükonun varolduğu belli. "Elimden geldiği kadar" dedin mi, orada varolanı kabullenme vardır. Elinden gelenin bu kadar olduğunu nereden biliyorsun veya elinden geleni artırmak için ne kadar gayret sarf ediyorsun? Şimdi şöyle düşünelim yeni devrimci olmuş biri bakıyorsun bir iki sene sonra çok farklı bir noktaya geliyor, bir birimde, alanda sorumluluklar alabiliyor. Bunu sen de biliyor, görüyorsundur. Oysa sen yeni devrimci olan birinden teorik olarak da pratik olarak da çok daha fazla bir birikime sahipsin, yani aslında istersen kendini daha fazla yetkinleştirme ve daha fazla sorumluluklar alabilme avantajına sahipsin, peki bunu niye kullanmıyorsun? Bunun önünde düşmanın fiili olarak çıkardığı bir engel yok. Ama onun oluşturduğu başka bir engel var, Burjuva ideolojisinin beynimize giren uzantılarıdır o engel. Mesela, çeşitli konuşmalarımızdan çıkardığım sonuçlara göre söyleyeyim, "elimden geldiği kadar" derken artık yaşlandığını, bundan fazlasını yapamayacağını, daha fazla kendini geliştiremeyeceğini, daha fazla sorumluluk alma, koşturma işlerinin genç insanların işi olduğunu düşünüyorsun. Yanlış mı düşünüyorum?

- Haklılık payın var sanıyorum.

- Ama bu yanlış değil mi? Devrimciliğin, yetkinleşmenin, daha fazla sorumluluklar almanın, yaşla, kadın ya da erkek olmakla bir ilgisi yoktur. Böyle düşünüyorsak bu düzenin bizim kafamızda yarattığı statüdür işte. Ama bu statüler sadece Fatma ablaya özgü sanmayın, farklı biçimlerde de olsa hepimiz için geçerlidir. Biraz dikkatlice kendimize bakarsak günlük yaşamımız içinde dahi statüko haline getirdiğimiz bir çok alışkanlığımız olduğunu görürüz.

Görevlerimizi, sorumluluklarımızı sadece bu mahalleye sınırlı görürsek, ufkumuzu burayla sınırlayıp, dünyaya bu pencereden bakarsak statükocu davranmaktan, Parti'nin, devrimin çıkarlarına kafa yormayan, memurluk yapan, söylenenlerin dışında bir şey yapmayı düşünmeyen insanlar durumuna düşmekten kurtulamayız. Oysa büyük düşünmeliyiz, **büyük**

düşünmek örgüt kafasıyla düşünmektir. Örgüt kafasıyla düşündüğümüzde sadece bulunduğumuz birimi örgütlemekle kendimizi sınırlamayız. Altımızdaki, üstümüzdeki mahalleyi, iki, üç mahalle ötesini tüm bölgeyi, tüm şehri, ülkeyi örgütlemekle kendimizi sorumlu hissederiz. Devrimi ben örgütleyeceğim dediğimiz, kendimizde bu güveni bulduğumuz noktada önümüzdeki zorlukları aşmak, kafamızdaki, yaşamımızdaki statüleri kırmak da çok daha kolaylaşacaktır. İktidar perspektifiyle hareket etmek demek budur. Bu perspektife sahip olduğumuzda görev, sorumluluk verildiğinde yapan, bekleyen değil, daha fazla görev ve sorumluluk almak için çaba harcayan, talep eden oluruz. Varolan ilişkileri korumaya, eldekiyle idare etmeye çalışan değil, ev ev, sokak sokak tüm halkı örgütlemeyi önümüze hedef koyan oluruz. Eğer ben devrimi örgütleyeceğim, bu bölgede, ilçede çalmadığım kapı, örgütlediğim insan kalmayacak diye yola çıkmışsan mahallede yapılan işler gözüne küçük görünecektir. Orada eksik, yarım bırakılan, yapılmayan her iş rahatsız edecektir. Mesela en basiti, altı ay önce 50 dergi satılırken bugün hala 50 dergi satıyorsak ya da üç beş tane ancak artırabilmişsek orada bir statüko oluştuğunu o zaman görür ve bunu aşmanın yollarını ararız.

Küçük düşünen, küçük hedefler peşinde koşan ancak küçük işler başarır, hatta düşmanın saldırıları, engellemeleri düşünüldüğünde küçük işleri başarmak da mümkün olmaz ve geriye boşa kürek sallamaktan başka bir şey kalmaz. **Büyük düşündüğümüzde, önümüze büyük hedefler koyduğumuzda belki yine düşündüğümüz hedefe ulaşamayabiliriz ama en azından bir önceki noktadan çok daha ileride olacağımız, daha ileri adımlar atacağımız kesindir.** Demin verdiğim örnek de olduğu gibi bütün ilçeyi, şehri örgütlemeyi önüne hedef koyan bulunduğu mahallede çalmadığı kapı bırakmaz, ama ufku sadece mahalleyle sınırlı biri o mahalleyi örgütlemeyi bile beceremez. Bu mücadelenin her alanı, birimi için böyledir. En azından bulunduğu işkolunu örgütlemeyi önüne hedef koymayan, bunun sorumluluğunu duymayan biri bulunduğu işyerini bile layıkıyla örgütleyemez. Örgütlemek için gerekli çabayı harcamaz. Çünkü dünyası küçüktür, küçük düşünmektedir, aslında çok küçük sayılabilecek zorluklar karşında bile çabuk yılar, morali bozulur.

Örnekleri daha çok çoğaltmak mümkün. Özetlemek gerekirse **birincisi,** büyük düşünceğiz, önümüze büyük hedefler koymaktan, daha büyük sorumluluklar, görevler almaktan korkmayacağız. **İkincisi,** statükocu olmayacağız. Kendimizi Partinin yerine koyacak, örgüt kafasıyla düşüncecek, kafa yoracağız. Örgütlenmede, çalışma tarzımızda, mücadele yöntemlerimizde, eylemlerde hep yeni arayışlar içinde olacağız. Tıkanıklık mı yaşıyoruz, nedenlerini araştırıp bulacağız, aşmaya çalışacağız. Yetersiz mi kalıyor, eskiyi tekrar etmekte ısrar etmeyeceğiz, bir biçime, bir tarza bağlı kalmayacağız. Yenilerini üretme, eskiyi aşma gayreti içinde olacağız. Yaratıcılığımızı kullanacak, geliştireceğiz. Aksi taktirde ilerlemek mümkün olmaz. Yeni ihtiyaçlara yeni çözümler bulunamazsa, tıkanma, tekrar kaçınıl-

maz olur. Çünkü biz bir şey geliştirdiğimizde düşmanda karşı tedbirini alıyor. Önümüze yeni yeni engeller çıkarıyor. O engelleri aşmak ancak geliştirdiklerimizi yeni yöntem ve araçlarla daha da geliştirmekle mümkündür. Mesela düşman bugün alabildiğine halk meclislerine saldırıyor, gelişimini engellemeye çalışıyor. Elbette bu saldırıların getirdiği zorluklar, bunların etkileri olacak. O zaman ne yapacağız bir, bunları aşmanın yollarını arayacağız, meclisleri örgütlemekten, yaygınlaştırmaktan vazgeçmeyeceğiz. İki, sadece buna bağlı da kalmayacağız, halk örgütlülüklerini geliştirmek için yeni yöntemler, araçlar arayışı içinde de olacağız.

Evet, bu hafta da burada bitirelim dersimizi. Yalnız, ştatülerimizi yıkma, daha fazla sorumluluklar alma konusunu düşünelim. Üzerinde tekrar tartışalım.

1 Mayıs Ve Sonrası

1 Mayıs'ta dışımızdaki çeşitli güçler bize karşı bayağı geniş bir ittifak kurdular. MGK, MGK sendikacıları, MGK solcuları Cephe'siz bir 1 Mayıs için işbirliği yaptılar. 1 Mayısla ilgili değerlendirmeler dergimizde var zaten. Onları da ayrıca okur tartışırız. Ama netice şudur; MGK'nın oyununu bozduk. Cephe'siz 1 Mayıs olmayacağını gösterdik. Oradaki devrimci varlığımız, devrimci görkemimiz onları hem rahatsız etti, hem de adeta ezdi. 1 Mayıs 98'in tarihi de Cephe'yle yazıldı. Kendi hazırlığımız, kitleselliğimiz açısından da çeşitli eksikliklerimize rağmen başarılıydık. Kitlesellikte geçen yıldan daha kalabalıktık. Tabii devlet de Cephe'ye tüm gücüyle saldırdı. Saldırısını İstanbul'da, Ankara'da tutuklamalarla sürdürüyor.

Son olarak kayıp yakınlarının Galatasaray'daki eylemine saldırılması ise sürecin nasıl şekilleneceğini daha net gösteriyor. Şimdi bu gelişmelerin ışığında tartışmamızı, değerlendirmemizi esas olarak iki nokta üzerinde yoğunlaştırabiliriz. Birincisi, 1 Mayıs'ta karşımıza böyle geniş bir ittifak çıkartan, Cephe'ye düşmanlığın nedenleri nelerdir? Bu düşmanlığın içinde hangi güçler, hangi nedenle nasıl yer almaktadırlar? Bu güçlere karşı nasıl mücadele edeceğiz? İkincisi, genel olarak oligarşinin saldırısının muhtevası ve özel olarak yoğunlaştığı hedefler nelerdir, neler olacaktır, bu noktada bizim öne çıkan görevlerimiz nelerdir?

Evet Uğur ne diyorsun bu noktalarda?

- Şimdi bence saldırının niteliğini, hedeflerini tam görebilmek için süreci 1 Mayıs sonrasıyla sınırlamamız lazım. Bu saldırı süreci çok somut olarak Ocak sonundan itibaren görüldü. Adana'daki arkadaşların katledilmesi ardından Fatih'teki infaz ve Kurtuluş'a saldırı, ardından mahallelere ve Halk Meclislerine yönelik saldırılar... Ve nihayet 4 yoldaşımızın kaybedilmesiyle, 1 Mayısı engellemeye yönelik terörle, 1 Mayıs'taki saldırıyla ve sivil faşist çetelerin cinayetleriyle tırmandırılarak sürüyor.

Şimdi saldırının muhtevasını ve hedeflerini tahlil edersek;

Birincisi, MGK aslında kendi denetiminde olmayan herkese, her kesime saldırıyor. Tabii burada temel olarak saldırıyı üç kesim var; Kürt ulusal hareketi, Cephe önderliğindeki devrimci hareket ve İslamcı kesim.

İkincisi, Cephe'ye ve halk örgütlülüklerine daha özel bir yönelme vardır.

Halk örgütlülüklerine, Cephe örgütlülüklerine saldırı alabildiğine yoğunlaştırılmıştır. Gecekondu'lara yönelik saldırılardaki asıl hedef budur. Mesela bazılarını hatırlayacak olursak 29 Mart Pazar günü, Halk Meclislerinin her hafta gündemlerindeki konulara ilişkin Bakırköy Özgürlük Meydanı'nda yaptıkları açıklamaya saldırdılar. Bir gün öncesinde Okmeydanı Halk Meclisi'nin, bar, pavyon türü pislik yuvalarına karşı "Okmeydanı Batikhane Olmayacak" diyerek başlattığı kitlesel yürüyüşe saldırıldı. Bu saldırılardan bir kaç gün sonra da İYÖ-DER'li öğrencilerin Beyazıt Meyda-

nı'nda, üniversitelerdeki polis işgalini protesto etmek için yaptıkları basın açıklamasına saldırdılar.

Hemen aynı günlerde gerçekleştirilen bu saldırılar, Susurluk devletinin saldırılarının sistemli olduğunu, toparlanarak yeniden saldırıya geçtiğini bir kez daha göstermekteydi. Daha sonra bu saldırı mahallelerde Halk Meclisleri içinde yer alanların yaygın biçimde gözaltına alınmasıyla sürdü.

Şimdi burada hedef açıktır. Cephe önderliğine ve halk örgütlülüğüne saldırılmaktadır. Bu saldırılarda devletin aynı zamanda kitle mücadelesinin meşruluğuna da saldırdığını görüyoruz. Yapılan saldırılarda halkın eylemlerinin, örgütlülüklerinin hep "yasadışı" gösterilmesi bunun sonucudur.

- Evet şimdi biraz bunu detaylandıralım? Neden Halk Meclislerinin üzerine bu kadar yoğun bir saldırı gündeme geldi?..

Evet Selma el kaldırdığına göre cevaplamak istiyorsun herhalde buyur.

Özel olarak belirtmek istediğim bir şey olduğu için hemen el kaldırdım. Bu süreç gerçekten de benim halkı, devrimciliği çok iyi kavradığım bir süreç olmuştur. Sadece bu açıdan bile devletin Halk Meclislerine niye bu kadar özel olarak saldırdığını görebiliyorum.

Halk Meclislerine başlangıçta pek çok insan güvensiz yaklaştı. "Hele bir görelim". "Yahu biz bunları çok yaşadık ama bir şey çıkmadı, inşallah siz yaparsınız, iyi olur" yaklaşımı altı boş bir ön yargı değildi elbette. Kararlar alınmış halkın bu kararlara uyması istenmişti. Bu noktada deyim yerindeyse halk hep "lojistik" kalmış, kendisi karar alıp uygulamamıştı. Bu bir dernek türü örgütlenme de olabilirdi, sendika da. Ama bu tür örgütlenmelerle, bu tür bir yaklaşımla süreç ileri tanınamadı. Devrimi yapacak olan milyonlar kendilerine ait olan, kendi iradelerini ifade eden örgütlenmelere kavuşturulmalıydı. Bu halk örgütlenmelerinin ismi meclislerdi.

Önce varolan güvensizliğin yıkılması gerekiyordu. Bunun için bıkmadan, usanmadan ev ev, sokak sokak dolaşıldı, meclisler anlatıldı. Anlatmak da yetmiyordu. Bir şeyler yapmak gerekiyordu. Gazi mahallesi esnaflarından oluşan bir heyet Gazi halkı adına elektrik idaresine gitti. Sık sık tekrar eden ve birçok aletin bozulmasına neden olan elektrik kesintilerine bir çözüm bulanması istendi. Elektrik iradesi, karşısında tek tek kişileri değil de halk adına gelen bir kitleyi görünce bir şeyler yapmak durumunda kaldı. Elektrik kesintilerinin son bulması en başta esnafları olumlu yönde etkiledi ve gerek çalışmalara katılımları, gerekse görev almalarındaki oran arttı. Güven de yavaş yavaş oluşmaya başlamıştı. Gerek bu pratik, gerekse halkın o güne kadar yaşadıkları devletin sorunlara ilgisizliği ve baskısının öğrettikleri vardı. "... Bütün bunlar bizler için eğitici ve öğretici oldu. Sorunlarla tek tek başa çıkamayacağımızı gördük. Dayanışma ve birlik içinde olmamız gerektiğini kavradık. Bii bölüp parçalamaya, birbirimizden uzaklaştırmaya çalışanlara, karşı verilecek çabanın da "dayanışma" olduğunu anladık..." deniyordu. Gazi Halk Meclisi açılış konuşmasında. Ve sözlerini "Bu meclis mahallemizin ortak iradesidir" diyerek bitiriyorlardı.

Aradan geçen zaman içinde birçok mahallede halk meclisleri kuruldu. "Zamanı değil" diyenler, "bunlar ancak devrimin hemen ertesinde kurulur" diyenler olayları uzaktan izlemeye başladılar. Diğer yandan hazımsızlıklarını "bunlar Cephenin örgütlemeleri" anti-propagandası yaparak sergilediler. Ama halk, kendi yaşadıklarından öğreniyordu. Bu demagojilerin doğru olmadığını, gerçek dışı olduğunu deyim yerindeyse dostun da, düşmanın da gözüne sokan yine halk oldu.

İşte bu deneyimler zinciri içinde örgütlü halkın yenemeyeceği gücün olmadığı görüldü. Küçükköy Karakolu'nda gözaltına alınanların bırakılması için yürüyüş kararını alan yine halktı. Yürüme kararlılığını gören polis amirleri apar topar gözaltındakileri serbest bıraktı. Daha önce aynı şekilde Nurtepe'de gözaltına alınanlar serbest bırakılmıştı. Bugün karakola yürüyerek polisin elinden insanları alan halkların daha büyük şeyleri de başarabileceğini görüyor. Halkın kendi gücüne duyduğu güven bu pratik içinde gelişiyor.

- Devlet de halkın devleti olmadığına göre tabii bu gelişmeyi engellemeye çalışacaktır.

- Evet, bugüne kadar kendilerine "cahil" denilen, "yönetilmeye sürü olmaya alışmış" gözüyle bakılan halk, böyle düşünenlere sürü olmadığını, kendilerinin de karar alıp uygulayabileceğini gösterdi.

Meclisler gündeme geldiğinde alınan kararlar bize göre yanlış da olabilir ama uygulanması için çaba göstereceğiz dedik. İstenen sonuç alınmadığında kararın yanlış olduğunu halk kendisi görecektir dedik. Öğrenmenin koşulu olumlu ya da olumsuz tüm deneyimlerdir. Alınan karara bu çerçevede sahip çıktık. '97 Gazi anmasında halkın aldığı kararla adalet talebi ön plana çıkarılacaktı. Alınan karar yerindeydi. Ve biz de soruna kadar bu kararın uygulanmasında çaba gösterdik. Bu pratik Cephe ile halk arasındaki güçlendirirken aynı zamanda halkta da kendi kararlarına sahip çıkma bilincini geliştirdi. Eylemler, gelişmeler daha bir hız kazandı. Meclisler yayılmaya başladı.

İşte bu noktada biraz önce arada Ömer'in de söylediği gibi, devlet, karışısında kendi hakkını arayan, kendi adaletini uygulayan bir halka gözlerini yumamazdı. Halk meclislerine göz yummak, bunların yaygınlaşmasına, tüm halkın örnek almasına izin vermek anlamına gelirdi. Bunun için saldırdı, Meclis üyelerini gözaltına aldı, tutukladı.

- Peki bu saldırının etkisi ne oldu, ne oluyor?

- Aslında bu bir yanıyla bize bağlı. Bunun dışında söylersem, tabii bazen halkı geriletici bir etkisi oluyor. Ama öteki yanı da var: Susurluk'la birlikte kirli yüzü iyice açığa çıkan devletin haklı talepler karşısında saldırması aynı zamanda devletin gayri meşruluğunu da gösterdi. Devletin kendi yasalarına uymadığını gösteren binlerce örnek ortada dururken halka "yasalara karşı geliyorsunuz" demeleri artık hiçbir şey ifade etmiyor. Mafya babalarını hapisneden subaylar kaçırıyorken, yolsuzluklar almış başını gidiyorken, adalet çete adaletiyken, Manisa'daki işkenceciler, Gazi'nin ka-

tilleri serbest bırakılıyorken... halkın karşısında hangi yasadan sözedebilirler. Kendilerinin de itiraf ettikleri suçları ortada dururken halkın adalet arayışını nasıl suç olarak gösterebilirler? Bu zeminde kendi haklılığını ve bu haklılığın getirdiği meşruluğu görüyor halk. Okmeydanı'nda bar-pavyonlara karşı yapılan eylemlerle ilgili mahalle meclisinden insanlarla yapılan konuşmaları hatırlayın. Örnekler ve yaşananlar belki küçük küçük şeyler. Ama tüm bunlar halkta bir bilinç oluşturuyor. Haklı ve meşru olduğunu bu pratik içinde kavıyor. Devrimcilerin daha önce de defalarca söylediği **"Susurluk'taki devlettir"** gerçeğini de, **"bar, pavyon, uyuşturucu vb. her türlü pisliğin yayıcısı ve koruyucusu devlettir"** gerçeğini de halk bizzat kendisi yaşayarak görüyor ve bunun karşısında eylemlerini savunuyor. Yine Okmeydanı Halk Meclisinden birinin bu röportajlarda söylediği *"Bu esnaflarla ciddi bir şekilde konuşulmalı. Uslanmıyorlarsa devrim-şiddet uygulanmalıdır. Bunu da kadınlar yapmalı"* diyerek devrimci şiddetin de *"uslanmayanın hakkı kötüktir"* atasözünde olduğu gibi uygulanması isteğini dile getiriyordu.

Yani kısacası, halk aslında düşman gerçeğini görmüştür.

Halkın çeşitli kesimleri arasındaki milli, dini, mezhepsel vb. her türlü ayırımın ortak mücadeleye engel olmaması gerektiğini, asıl düşmanın farklı uluslar veya mezhepler değil egemen sınıflar olduğunu yıllardır anlatıyorduk. Meclislerde biraraya gelen halk, Türklerle, Kürtlerle, Alevilerle, sünilerin, işçiyle memurun, CHP'li ile REFAH'lının birbirinden farklı sorunlar yaşamadığını, bu ayrılıkların da devletin bir politikası olduğunu yaşayarak öğrendi.

Şimdi bu noktada isterseniz Halk Meclisleri, diğer alanlardaki halk örgütüllükleri özelinde saldırıyı nasıl göğüsleyeceğimiz üzerinde duralım. Evet Ömer?

- Ben çıkardığım notlar temelinde, başlıklar halinde bunu cevaplamaya çalışayım. **Birincisi**, saldırıyı halkın mücadelesinin ve örgütlenmesinin meşruluğunu daha geniş kitlelere mal ederek göğüsleyebiliriz.

Durum şudur; MGK, medyası, polisi, satılık kalemşorleriyle, yanına halka yabancılaşmış solu da alarak, halkın meşru mücadelesine ve örgütllüklerine saldırmaktadırlar. Bu saldırılara karşı halk güçlerinin meşru talep ve eylemlerini, örgütlenmelerini daha fazla sahiplenmelerini sağlamak durumundayız.

Bugün halk örgütllüklerine yönelen her türden saldırıların ana halkası mücadelenin meşruluğudur. Mücadeleyi meşru kılsa talepleri ve o taleplerin ardındaki kitlenin niteliğidir.

Bugün meclisleri oluşturanlar değişik milliyet ve mezheplerden halktır. Okmeydanı'nda yürüyenler, Bakırköy Özgürlük Meydanı'na çıkanlar, Gazi davasının peşini bırakmayanlar, anmalarda, 1 Mayıs'larda Cephe kortejlerini dolduranlar, her kesimden genci yaşlısı, kadını erkeğiyle halktır. Halkın mücadelesi ise meşrudur. Gerçekleştirilen saldırıları boşa çıkartmanın yolu, haklılığımızın bilincinde olarak, meşruluğumuzu daha geri kitlelere

mal etmek ve kararlıca savunmaktır. Unutulmamalı ki halkın mücadelesi, örgütlenmesi ve talepleri hiç bir yasa ile sınırlanamayacak kadar büyük bir meşruluk içermektedir. Meşruluk sahiplenilip ısrar edildikçe, saldırıyı göğüslemek, geriletmek mümkün olacak ve bu konuda ileri adım atmaya devam edeceğizdir.

Gerçekten de haklı ve meşru olmak en büyük güçtür. Bu gücü hiç bir saldırı yok edemez. Ve bir gün mutlaka halkımızın deyişiyle hak yerini bulur. Bunu sağlayacak olan kararlılık ve cürettir. Meşruluk, kararlı ve cüretli bir tarzda sahiplenilip savunulduğunda asla yok edilemez.

- Hemen aslında bu konuda biraz konu dışı olmakla birlikte bir örnek verebiliriz.

Bunun en son örneğini, hapishanelerdeki Parti-Cephe tutsakları gösterdi. Buca'da Susurluk devletinin eşkıyalığı ile zorla kaçırılıp sürgün edilen 10 Parti-Cephe tutsağını geri almak için harekete geçtiler. Haklı ve meşru idiler. Bedenleri dışında hiç bir silahları olmayan tutsaklar tek bir taleple çıktılar devletin karşısına: "Yoldaşlarımız geri getirilecek..." Bu amaçla bir süre hapishanede barikatlar kurup 55 hapishane görevlisini de rehin aldılar.

Devlete ve onun Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'ya göre bu eylem de her zamanki gibi "yasadışı"ydı. Ama Susurluk devletinin eşkıyalığına karşı meşruluktan alınan güçle çıkıldığı için, bu eylemler tüm halkımız tarafından haklı bulunup sahiplenildi. Kazanan yine meşru ve haklı olan taraf olurken, kaybeden devlet olmuştur.

Dışarıdan bakıldığında bedenleri dışında hiç bir silahları olmayan, değişik hapishanelerde birbirlerinden yalıtılmaya çalışılan tutsakların bir şey yapamayacakları sanılır. Oysa doğru değildir bu. Meşruluğa ve haklılığa inanç nerede olursa olsun, hapishanelerde bile en büyük güçtür. Bu öyle bir güçtür ki, tutsaklık koşullarında dahi olursa, ısrarlı ve kararlı olduğunda zafer mutlaka kazanılmaktadır.

Sonuç olarak, Susurluk devletinin saldırıları halk güçlerini geriletemez, yıldıramaz. Bunu bekleyenler otuz yıllık tarihimizde hep olduğu gibi gene yanıldıklarını göreceklardır. Çünkü belirleyici olan bu saldırılara alınan tavır ve bu tavırdaki meşruluğa, haklılığa olan inançtır. Bilinmelidir ki, her alandaki saldırılara karşı mücadele, ancak bu inançla, kararlılıkla geliştirilebilir. Bu söylediğim belki "genel bir doğru" olarak da algılanabilir. Ama başka yolu yoktur. Madem devlet saldırıyor, bu yaptığımız işin doğruluğunu gösteriyor. O zaman saldırıyı geriletip, yaptığımız işi ilerletebilmek için her zamankinden daha fazla çaba, ısrar göstereceğiz.

- Ömer arkadaşımız son derece yerinde bir belirleme yaptı. Ömer saldırılara karşı yapılması gerekenleri "birincisi" diye anlatmaya başlamıştı. Bu son söylediğinden hareketle ikincisini ben devam ettireyim.

Evet **ikincisi, halkı örgütlemek emek, sabır, ısrar ve kararlılık ister. Halk örgütlülükleri bunlar süreklileştirilerek yaşatılır.** Halk örgütlülüklerine halkın katılımını sağlamanın, soyut çağrılarla ya da örgütlerin biraraya gele-

rek adında "halk" olan platformlar oluşturmalarıyla mümkün olmadığı bu güne kadar yaşananlarla çok açık görüldü. Daha doğrusu pratiğimizle bunu bir kez daha kanıtladık. Halkı örgütlemek, emek isteyen, sabır isteyen, halka güven isteyen bir iştir. Önyargıları yıkmak, bilinç ve güven oluşturmak kolay değildir. *"Mahallenin hepsinde Halk Meclisine karşı müthiş bir ilgi var. Öncelikle kimse inanmıyordu"* gerçeğini yaratmak da, *"demokrasi birilerine yalvarmak değilmiş, söz söylemeyi öğrenmekmiş"* dedirten bilinci yaratmak da, bu emek ve sabırla, Cephemizin bu yaklaşımıyla mümkün olmuştur. Mahallenin sorunlarıyla ilgileniyor olmasına "belediyecilik" diyenler, halk meclislerinin Ankara yürüyüşünü görmek için çok beklememişlerdir.

Halk örgütlülüklerini yaratmak, halk gerçeğimizi bilmeden mümkün değildir. Taktiklerimizin doğruluğu, halka duyduğumuz güvenin sağlamlığı yaratılan bu deneylerle bir kez daha kanıtlanmıştır. Ucuz laflarla milyonlar örgütlenemiyor. Son Gazi anması bu noktada somut bir örnektir. Halktan kimi insanların *"bir disiplin ve düzenli kortejlerle yürüyen Parti-Cephe kitlesine teşekkür ederiz"* demesi, *"Bu DHKP-C'liler çok olgun davranıyorlar böyle giderse elbette onlar kazanırlar"* demesi, bu kesimlerin Parti-Cephe'nin iktidar iddiasının ne kadar sağlam olduğunu da görmesi demektir. Bu iddiayı, bu bilinci halk kitlelerine bu şekilde taşımaya devam edeceğiz.

- Şimdi tabii gerek 1 Mayıs öncesi gözaltılar, gerekse de 1 Mayıs'taki gözaltı ve tutuklamalar sonrası çeşitli aksaklıklar ortaya çıktı, daha da çıkacaktır. Bunun "olmaz"ları, "yapamayız"ları, "adam yok"ları arttıracaklarını da biliyoruz tabii. Ama böyle olmaması gerek. Böyle olup olmaması, esasında bugünkü süreci ve görevlerimizi doğru kavrayıp kavramamaya bağlıdır. Bu arada kendi bütçemize göre epeyce büyük masraflar yaptık. Tabii mali sorumuz olacak. Tutuklanan, gözaltına alınan arkadaşlar var, tabii adam sorunu olacak. İşler birbirinin üstüne binecek, insanlarla eskiden üç-beş günde bir görüşüyorsak şimdi bu saldırı dalgası altında iki-üç katına çıkartacağız. Yani zaman sorunu çekeceğiz, vs. vs... Ben şimdi bu noktada teorik bir takım sözlerden çok somut örnekler üzerinde konuşmayı tercih ediyorum. Aslında koşullar bu olmasına rağmen nasıl yapacağız diye çokça kaygılanmaya gerek yok. Mesela, en azından şehitlerimizden öğrenmeyi bildiğimizde, nasıl yapacağımızı da buluruz.

Mesela Tokat dağlarında şehit düşen Suat Alkan, Özgür Karadeniz irtibat bürosunu açtığında, kirasını Hopa'daki Rus pazarından iki-üç çuval mandalina alıp, Artvin pazarında satarak karşılıyormuş. Bakın ne demiş o zaman: *"Yoldaşlar Özgür Karadeniz'i biz açtık. Geliştirecek olan bizleriz. Mücadele içinde hiç bir zaman mükemmel ve ideal koşullar olamayacak"* derdi. Evet, işin doğrusu, gerçeği budur. Tokat dağlarının savaşçısı daha o günlerde gerilla kültürünü hayata geçiriyor. Yani yoktan var ediyor. Dedikleri gibi, koşulları yaratan, olanaksızlıklara teslim olmayan, mücadeleyi geliştiren ilk önce biz olmalıyız. Çevremize iyice baktığımızda ne kadar çok olanak ve ne kadar çok insan olduğunu görürüz. Bir yoklayalım kendimi-

zi, çevremize hangi gözle bakıyoruz? Eğer gerçekten gerilla gözüyle bakıyorsak, herhangi bir yokluğun bizi engellemeyeceğini görürüz. Çünkü o zaman devreye devrimci yaratıcılığımız girmiş demektir. Devrimcinin görevi yakınmak, beklemek, istemek değildir. Otuz yıllık tarihimiz boyunca Cephe'lilerin görevi, her zaman için yaratmak olmuştur. Denilebilir ki, Cephe'liler adeta yoktan var etmenin ustasıdır. Ve bugün karşı karşıya olduğumuz koşullar da hangi konumda olursa olsun tüm Cephe'lilerin bu ustalığı göstermesini zorunlu kılmaktadır.

Savaşın ihtiyaçları çok çeşitlidir. Neye ihtiyacımız varsa onu bulacak, yaratacak olan Cephe'lilerin kendisidir. **Zaten böyle olduğu içindir ki, o bir Cephe'lidir.** Cephe'linin kültüründe; "yok", "olmaz", "yapılmaz", "bulunmaz" sözcüklerine yer yoktur. Cephe'linin kitabında bunlar yazmaz... Orada sadece "var", "olur", "yaparız", "buluruz" cevapları vardır. Böyle olduğu içindir ki, 30 yıldır Cephe'nin bileği bükülemedi, devrim yürüyüşü durdurulamamıştır.

Savaş savaşarak, zorlukları alt ederek büyüyor. Yaratılan her olanak, kurulan her ilişki, korunan, pekiştirilen her mevzi savaşın daha da güçlenmesini, büyümesini sağlar. Bunun için zorlukları aşmasını bilmek gerekiyor. Daha baştan yokluklarla savaşıp onları alt edemeyen bir düşünce tarzı cephelilere özgü değildir. Cephe'li olmak, sonuç almaktır. Bu bilinçle hareket edenler daima savaşın önünü açanlar, geleceği bugünden yaşayanlardır.

- Son olarak bir noktanın daha üzerinde duralım. Oligarşinin çıplak, açık saldırılarının dışında da doğrudan, dolaylı çeşitli saldırıların, engellemele-
rin muhatabı olduğumuz ve olacağımız ortadır. 1 Mayıs'la bunu bir kez daha gördük. Oligarşinin MGK kurmaylığında saldırıyı tırmandırdığı süreç, esasında solun hemen her çeşidinin de nasıl bir konumda olacağını netleştirecek bir siyasi muhtevaya sahiptir. Biz ideolojik sağlamlılığımızla ve bu sağlamlılık temelinde geliştireceğimiz ideolojik mücadeleyle bu netleşmeyi de hızlandırmak durumundayız. Solun saldırılarıyla, engelleme ve kuşatmalarıyla ilk defa karşılaşmıyoruz kuşkusuz. Fakat MGK sendikacılarının kendini işçi savunucusu, MGK solcularının kendilerine sosyalist, devrimci diye pazarlamaya çalıştığı, ideolojik bir kaosun yaratılmak istendiği bu ortamda, açık ki, her türden sol hak ettiği yeri bulmalıdır.

Solda basiretsiz ve faydacı, pragmatik, rekabetçi tutum ve davranışlar adeta çizgileşmiştir. Reformizm MGK çizgisinde pervasızlaşırken, oportünizm rekabetçilikte, abartıcılıkta ısrar edip politikasızlığını ve güçsüzlüğünü bu yollarda örtmeye çalışmaktadır. Birbirinden ayrı tüm görünümlerine rağmen reformizmin, oportünizmin çeşitli kesimleri Susurluk eylemlerinde, Gazi davasında görüldüğü gibi hala biraraya gelebilmektedirler. Reformizm giderek CHP gibi düzen güçlerine yanaşmakta, oportünizm ise devrimci harekete karşı kendini güçlü hissedebileceği limanlar aramaktadır. Hareketimizi ne kadar güçten düşürebilirler, bizi ne kadar tecrit edebilirler, bu hesaplardan hiç vazgeçmiyorlar. Benzer her durumda biz kendi

özgücümüze ve ideolojimize güvenle yolumuza devam ettik. Aslında Türkiye çapında 1 Mayıs alanlarında konumlanışımız, yer alışımız bu açıdan çok görkemli bir örnek, çok güçlü bir idare ve kararlılıktır. İdeolojik mücadeleyi sürdüreceğiz. Onların kendi gerçeklerini ortaya koymaya devam edeceğiz. Ne MGK'cılıkla, ne ilkesizliklerle, pragmatizmle uzlaşamayız. Çünkü bu tür uzlaşmalar halkın önünü kararmaktan başka bir işe yaramaz. Evet bu noktada düşmana karşı, MGK'cılığa, reformizme, düzen içiciliğe, uzlaşmacılığa, halkın kopukluğa, sekterliğe karşı uzlaşmazlığımız sürecektir. Bu gücü ideolojik anlamda kendimize güvenden, örgütsel bağımsızlığımızdan alıyoruz.

İşte arkadaşlar, bu noktada ideolojik mücadelemizin sonuç alıcı olabilmesi de her alanda, her düzeyde insanımızın ideolojik sağlamlığına ve süreci, bu süreçte yer alan güçlerin konumunu doğru kavramasına bağlıdır. Bu reformist, oportünist düşünce ve akımlara karşı, kadro ve taraftarlarımızı, kitle ilişkilerimizi ve tüm halkı doğru bir biçimde aydınlatabilmemiz açısından önemlidir. Devrimci teori ve devrimci pratiğin ısrarlı savunucuları olabilmekten en önemli gerekliliklerinden biri budur.

İdeolojik sağlamlılık, ideolojik politik hattımızın bilinmesiyle, bilince çıkarılmasıyla kazanılır. Bu dönemde düşmanın içinde bulunduğu durumu, neler yapmaya çalıştığını, dolayısıyla bizim neler yapmamız gerektiğini gösteren parti politikalarını iyice kavramalıyız. Bunun kavraması önümüze koyduğumuz her türlü programın uygulanabilmesi, düşmanın, reformizmin, oportünizmin saldırı ve engellemelerinden etkilenmeden sürdürülebilmesi için önemlidir. Oligarşinin, MGK'nın reformizmi kendine yedeklemek için yaptığı manevraların amacı açıktır; halkın devrimci alternatif, iktidara yönelmesinin önünü almak. Böylelikle yedek gücü haline getireceği reformist cenahı da CHP'ileştirerek kırıntı dahi sayılmayacak oyalamacı, demokratik açılımlarla halkı bir süre daha oyabilmek ve ardından da terörünü daha da azgınlıştırarak devrimci savaşı, halk hareketini geri letmek... Bugün yapılmak istenen budur. Buna engel olacak tek güç Cephe'dir.

Cephe'li olarak görevimizi, misyonumuzu belirleyen şey de işte budur.

- Bu noktada isterseniz bir kaç noktayı da somutlayarak bitirelim: Kayıplar gündemdedir. Kayıp yakınlarına saldırı gündemdedir. Faşist saldırılar gündemdedir. Yani hem mahallemizde meclis çalışmasını yürütecek, hem de meclisleri, genel olarak mahalle halkını ve bizzat örgütlülüğümüzü, bu saldırıların karşısına dikeceğiz. Saldırıları zaten çeşitli biçimleriyle burada, semtimizde de gündemdedir, veya gelecektir. Çok yönlü düşünüp, çok yönlü bir mücadeleye göre kendimizi ayarlamalıyız. Ne meclisleri, ne faşist teröre karşı ekipleri ihmal edebiliriz, ne mahallemizi, ne de mesela Galatasaray'daki mevzi savaşını ihmal edebiliriz.

Demek ki yapacaklarımızı iki noktada toparlayabiliriz: **BİR**; Düşmanın saldırılarının yarattığı ve yaratabileceği **tüm eksiklik ve aksaklıkları telafi etmek, VE İKİ** düşmanın saldırısına karşı, bugün daha ön plana çıkan ve

daha da yoğunlaşacağı görülen sivil faşist saldırılara karşı **halk örgütlülükleriyle, Faşist Teröre Karşı Mücadele ve Savunma Ekipleriyle, her türlü diğer örgütlenme ve kurumlar aracılığıyla karşılık vermek** pratik anlamda görevlerimizin özetidir. Tutuklananlar, gözaltına alınanlar mı oldu, hemen onların yerini doldurmaliyiz. Bir örgütlülüğümüz dağıldıysa yerine iki tane oluşturmaliyiz. Savaşın kesintisizliği böyle sağlanır. Eğer kitle çalışması yapmıyorsak, kitlelerin tepkisini açığa çıkaracak eylemler örgütleyip onları saflarımıza çekemiyorsak, dağılan bir örgütlülüğümüz yeniden örgütlemeye çalışmıyorsak, mücadelemiz bunlardan dolayı kesintiye uğrayacak veya gerileyecektir. Tersî durumda ise düşmanın ne yaparsa yapsın çok köklü zararlar vermesi, mücadelemizi geriletmesi mümkün değildir.

Bunu başarabiliriz. Bunun için özgücümüze güveneceğiz. Şimdi mesele burada özgücümüz nedir? Dar anlamda ele alırsak özgücümüz Cephe'nin tüm kadro, militan, taraftar ve her düzeydeki ilişkisidir. Geniş anlamda ise özgücümüz bir avuç karşı-devrimci dışındaki bu semtte yaşayan halktır. Eğer burada somutlamaya çalıştığımız görevlerimizi, ne yapmamız, nasıl davranmamız gerektiğini kavramışsak, 1 Mayıs coşkumuzla 1 Mayıs öncesine göre daha hızlı bir gelişme temposunu yakalayabiliriz demektir. Eğitim çalışmamız, meclis çalışmamız keza buranın dışındaki ekip oluşturma faaliyetleri, faşist teröre karşı kitlesel ve öbür türlü eylemlerimiz bütün bunları geliştirmemizin, yaygınlaştırmamızın önünde engel yoktur.

Evet arkadaşlar, toparlamamız biraz uzun oldu ama gerekiyordu, çalışmamızı burada bitiriyor, ve tabii hemen altını çizdiğimiz işlere, görevlerimize başlıyoruz.

Önderlik ve İnisiyatif

İki üç hafta aradan sonra bu hafta tekrar Selim Abilerdeyiz. Hapishaneye tutsak arkadaşları ziyarete gidenler ne olup bittiğini, arkadaşlarla neler konuştuklarını anlatıyorlar. Önümüzdeki hafta da bu hafta gitmeyenler gidecek. Özellikle Sinan ve Erkan'ı yakından tanıyan mahalledeki ilişkilerimizden de her hafta ikişer-üçer kişiyi de ziyarete götürmeye çalışacağız. Zaten bu yönde talep de var. Sinan ve Erkan'dan boşalan yerleri ise aramızda yaptığımız yeniden görev paylaşımı ile doldurduk. Ancak bununla da yetinmeyip çalışma alanımızın sınırlarını daha da genişleteceğiz. Böylece düşmanın vurmak istediği darbeyi boşa çıkarıp biz ona yeni bir darbe daha vuracağız. Saldırıların daha da yoğunlaşacağını göz önüne alarak buna göre bizde karşı önlemlerimizi geliştiriyoruz.

- Evet arkadaşlar, sohbetimize daha sonra devam ederiz, şimdi çalışmamıza geçelim. Konuyu biliyorsunuz. İki ayrı başlık gibi ama aslında birbirleriyle yakından ilgili. Önce önderlikten başlayalım. Biliyorsunuz, öncülük ve önderlik konusu, özellikle kitlelerin hareketlendiği, tepkilerin yükseldiği süreçte üzerinde en fazla konuşulan, irili-ufaklı hemen tüm siyasi yapıların gerçeklere, kendi konumlarına ve mücadelenin somutluğuna bakmadan hak iddia ettikleri bir konudur. Bu konuda adeta komik denecek kadar işin sulandırıldığını çok sık görüyoruz. Bir bakıyorsun en geniş kitle eyleminde bile en çok 50-100 kişiyi zor bir araya getiren, kendi başına bağımsız neredeyse tek bir kitle eylemi örgütleyemeyen, seneler boyunca ülkede yaşanan yüzlerce gelişmeden, kitle hareketlerinden birine bile müdahale edip yön veremeyenler kendilerini işçi sınıfının, Türkiye halklarının öncü partisi ilan ediveriyorlar. Hele ki birkaç tane küçük bir direnişte rol oynamışsa görme gitsin. Artık ayakları yere değmek bilmiyor. Peki ben öncüyüm, önderim demekle öyle olunmayacağına göre bu nasıl olacak?

- Elbette her siyasi hareket halkların mücadelesine öncülük, önderlik yapmak için ortaya çıkar. Daha doğrusu böyle bir iddiası olması gerekir. Böyle bir iddiası yoksa zaten iktidar mücadelesi veremez, öncü ve önder olamaz. Ancak böyle bir iddiaya sahip olmakla, böyle bir iddiayla yola çıkmakla öncülük yapabilmek, önder olabilmek farklı şeylerdir. Kimse kendine ben öncüyüm, önderim demekle öyle olmaz. Her şeyden önce önderlik ve öncülük hiç kimse tarafından bahsedilmez. **Önderlik, halk kitlelerinin mücadelesine pratikte öncülük edilerek, ancak ve ancak mücadeleyle hak edilir, kazanılır.** Ne kadar büyük laflar edilirse edilsin, hangi düzeyde teorik çözümlemeler, saptamalar yapılırsa yapılsın, pratiğin içinde olmayan, somutu yaşamayan ve söylediklerini hayatın içinde, halkın içinde pratiğe geçiremeyenler ancak kendilerine "öncü", kendilerine "önder" olabilirler. Pek tabii bu durumda olanlar çok açıktır ki, sorunlarla boğuşan, sokaklarda, alanlarda taleplerini dile getiren, düzenin saldırılarına karşı direnen, yani mücadele içinde yer alan kitlelerin de hiç, ama hiç umurunda

olmayacaklardır.

Özcesi kim kendisine hangi misyonu biçerse biçsin, hangi abartılı söylemleri kullanırsa kullansın, öncülük ve önderlik misyonunun gereklerini kimlerin nasıl ne kadar yerine getirdiğini mücadelenin pratiği ortaya koyacaktır. Kitleleri örgütleyen, birleştiren, taleplerine sahip çıkan, mücadelesine yön veren doğal olarak öncü ve önder konumuna gelir.

- Mesela ben bir örnek vereyim. 1978’de siyasi arenaya çıkan Devrimci Sol faşist saldırılar karşısında halkın can güvenliği talebine sahip çıkarak halkı bu temelde örgütlemiş, anti-faşist mücadelenin en önünde yer alarak faşist işgallerin kırılmasına, faşist saldırıların püskürtülmesine, halkın can güvenliğinin sağlanmasına öncülük etmiştir. Selma sen hangi örneği vereceksin?

- 12 Eylül’den bu yana hapishanelerdeki mücadele pratiği bir örnektir. Faşizm tutsakları teslim alma politikalarının, saldırılarının karşısında her zaman en önde Devrimci Sol ve Parti-Cephe’lileri bulmuştur. Tüm saldırıları Devrimci Sol ve DHKP-C’nin ördüğü barikatlara çarpmış ve başarısızlığa uğramıştır. Çeşitli yaptırımlara karşı, Tek Tip Elbise uygulamasına karşı direnişlerde, açlık grevlerinin örgütlenmesinde Devrimci Sol’un belirleyiciliği vardır. Ölüm Oruçları örgütlenerek, barikat savaşları verilerek, göğüs göğüse çatışılarak, rehın alma eylemleri örgütlenerek düşmanın saldırıları boşa çıkarılmıştır. Bedeller ödenmiş, pek çok şehitler verilmiş ama direnişin hep en önünde olunmuştur.

- Sıra sende Erdal.

- Ben de gençliğin 17 Nisan eylemlerini örnek verebilirim. DEV-GENÇ sürece yerinde ve zamanında müdahale ederek gençliğin mücadelesini örgütlemiş, 12 eylül sonrasının en kitlesel eylemlerinin öncülüğünü yapmış ve üniversitelerde mücadelenin önünü açmıştır. Bugün de TÖDEF öğrenci gençliğin en kitlesel ve merkezi tek örgütlülüğü durumundadır.

- Sen ne diyorsun Ayşe?

- Ben de o süreçte içinde yer aldığım için 90’ların başında gecekonduların su, gecekonduların yıkımları vb. sorunlarına sahip çıkarak on binleri harekete geçirdiğimiz ve bunu kitle hareketine dönüştürdüğümüz süreci örnek verebilirim. Bu, 12 Eylül sonrasında ilk kez bu kadar geniş halk yığınlarıyla bulduğumuz bir süreçti.

-Evet daha onlarca örnek verebiliriz. Ben hemen aklıma gelen bir kaçını söyleyeyim. Mesela, memurların sendikal mücadelesini başlatan, bunun pratikte öncülüğünü yaparak memurların mücadelesini sokağa taşıran, en radikal eylemlerini örgütleyen biz olmuştuk. Devrimci Memur Hareketi’nin öncülüğünde Hemşireler Derneği, Bem-Der, Bem-Sen, Sağlık-Sen, Kam-Sen’le başlatılan süreç yüz binlerce memurun sendikalarda örgütlenmesinin önünü açmıştır.

Mesela, yine 91’de Körfez’deki emperyalist savaşta oportünizm seyrederken emperyalist savaşa karşı kurduğumuz komitelerimizle, aylarca sürdüğümüz kampanya, dar-kitlesel, yasal-yasadışı, silahlı-silahsız eylemleri-

mizle, mücadelenin her biçimi ve çeşidini kullanarak halkın emperyalist savaşa karşı tepkisinin örgütleyicisi olduk.

Mesela yakın bir süreçten, Susurluk sürecini de örnek verebiliriz. Susurluk kazasının hemen ardından bunun kitlelerde açığa çıkarabileceği tepkiyi önceden görebilmeyle, sürece müdahale yöntemleriyle, kitlelerin tepkisinin açığa çıkarılıp onbinlerin sokağa taşınmasıyla Susurluk süreci öncülüğün ve önderliğin ne demek olduğunu yalnızca devrimcilerin nezdinde değil, halk kitlelerinin nezdinde de açığa çıkarmıştır. Görmek isteyenler için her şey oldukça net ve açıktır. Bu kadar örnek yeter sanıyorum. Peki şimdi şöyle bir sorayım: önderlik nedir? Evet Ömer, seni dinliyoruz.

- **Önderlik halkın mücadelesini örgütleyebilmektir.** Kitleleri düzenin her türlü saldırısına karşı bir güç olarak dikebilmek ancak ve ancak örgütlemekle mümkündür. Hangi faaliyet yapılırsa yapılsın, eğer bu, kitleleri devrim saflarına kazanmaya, onların örgütlenmesine hizmet etmiyorsa, gelip geçici etkileri dışında herhangi bir sonuç vermeyecektir. Kitleleri örgütlemeyen, bunun için çaba harcamadan, yapılacak tüm etkinliklerin reklamcılıktan, lafazanlık yapmaktan öteye bir anlamı olmayacaktır. Kitlelerle somut bağlar kurmadan, onların eylemlilikleri üzerinde abartılı söylemlerle hak iddia etmek kendini kandırmaktan başka işe yaramaz.

Kitleleri örgütlemek büyük bir çabayı, özveriye, sabrı ve ısrarı gerektirir. Örgütlemeyi hedeflediğimiz insanların, halkın her an yanbaşınde olmayı, her türlü sorunuyla ilgilenmeyi, onu tüm yanlarıyla tanımayı gerektirir. Ama bunun için de öncelikle halkı sevmek gerekir.

- Evet, başka. Selma.

- **Önderlik, birleştirici ve toparlayıcı olmaktır.** İçinde bulunduğumuz süreçte halkın çeşitli kesimlerinin ve bunların ayrı ayrı tepkilerinin, taleplerinin birleştirilmesinin ve iktidara yöneltilmesinin önemini biliyoruz. Daha sı halkın da en önemli taleplerinden biridir birlik olmak. Ama bugün herkesin gözü önünde yaşanan bir de gerçek var. Kendilerine öncülük, önderlik misyonu biçenler halk örgütlülüklerinden, meclislerden ısrarla kaçıyorlar. Devrimin, halkın çıkarları yerine kendi gündelik çıkarlarını düşünen, faydacı, reklamcı, anlık kazanımlar peşinde olanların mücadeleden ve halktan uzaklaşmaları kaçınılmazdır. Ancak tüm halk güçlerini birleştirecek politikalar üretenler, bu politikalarını hayata geçirmede ısrarcı olabillerler, birleştirici olabillerler öncü ve önder olabilirler.

Önderlik sonuç alma kararlılığına sahip olmayı gerektirir. Devrimci politika somutun üzerinde yükselir, hedefi de somuttur. Bu doğrultuda ürettiği politikalarda gerçekçidir. Yapılması mümkün olmayanı önermek ne kadar gerçek dışıysa, abartıcılıksa, yapılabilecek olanın çok gerisinde kalmak da o oranda devrimde samimiysizliktir. Ne yazık ki, önerilenleri, savunulan politikaları yerine getirme sonuç alma konusunda genel olarak solun olumlu bir gelenek oluşturabildiğinden söz etmek mümkün değildir.

Oysa ürettiği politikalarda ısrarcı olmayan, sonuç alma kararlılığına sa-

hip olmayan hiçbir hareket ne kendini geliştirebilir, ne de kitlelere önderlik edebilir. Gerçekçi politikalar üretenler, ürettiklerinin doğruluğuna inanarak politikalarına ısrarla sahip çıkar, sonuç alırlar. Elbette sonuç almadaki ısrarcı olmak çoğu zaman daha fazla bedel ödemeyi gerektirir. Özellikle düzene karşı geliştirilen her politika faşizmin karşı politikalarıyla, esas olarak da zoru, faşist terörü ile karşılaşacak, ezilmeye, yok edilmeye çalışılacaktır. İşte bu noktada faşizmi geriletme, politikalarını gerçekleştirme de ısrar etmek ve sonuç almak ancak bedel ödemeyi göze almakla mümkündür. Politikasında tereddütlü olan, bedel ödemeyi göze alamayanlar sürecin gerisinde kalmaya mahkumdur.

- **Önderlik ve öncülük politikada doğruluk, taktikte ustalıktır.** Doğru politika ancak doğru bir ideoloji ve doğru bir çözümleme ile mümkündür. İdeolojik gıdasını ülkesi ve halklarının somut gerçekliğinden değil, farklı kiblelerde arayanlar kiblesini kaybedince yalpalamaya, bocalamaya başlayacaklardır. Şablonlara sığmayan somut gerçeği bütünüyle kavrayamazlar. Dolayısıyla süreci, sürecin dinamiklerini yakalayamaz ve buna uygun politikaları üretemez, uygulayamazlar. Düşmanın çok yönlü saldırıları karşısında etkisiz, tutarsız ve hatta tavırsız kalırlar. Son birkaç yıllık mücadele pratiğinde bunun onlarca örneği yaşanmıştır. Oysa önderlik, öncülük sürece müdahale etmektir. Kitleleri yönlendirebilmektir. Her tür gelişmeye anında tavır geliştirebilen, yalnızca birebir örgütlü ilişkilerini değil, bunun dışında halkı harekete geçirebilmektir önderlik.

Politika güçle yapılır. Önderlik politik güç olmaktır. Düşmanın politika ve taktiklerine karşı alternatif politika ve taktikler üretebilen, bunları yaşama geçirecek gücü olanlar önder olabilirler. Halk kitleleri doğruluğu yaşamda sınanmayan, pratikte yaşama geçmeyen, yanibaşında güç olarak görmediği hiçbir politikanın, hiçbir teorisinin savunucusu ve uygulayıcısı olmaz. Keza, düşmanın nezdinde de hiçbir caydırıcılığı olmaz. Oysa önder olmak her şeyden önce gündemi belirleyebilen, en azından gündemin odak noktalarından birini oluşturabilen bir güç olmayı gerektirir. Ancak böyle bir güç düşmanın ideolojik yönlendirmesinden etkilenmeden, kendi politika ve kararlarıyla süreci devrimci tarzda dönüştürebilir.

- **Önderlik, politik ileri görüşlülükle süreci görebilmek, doğru eylem tarzını ve mücadele yöntemlerini belirleyebilmek ve uygulamakla kazanılabilir.** Bu da mücadelede istikrarlı olmanın, sürekliliğin ve iradiliğin sonucu olarak ortaya çıkar. Önderlikten söz ediyorsak, öngöremeden, tahlil etmeden, dolayısıyla politika üretilen pratiği örgütleyecek gücü yaratmadan yalnızca "biz de varız" demekle önderlik yapılamaz. "Biz de varız" tavrı, önderlik değil katılımcılıktır. Mütevazılık, gerçekçilik hiç kimseye bir şey kaybettirmez, aksine çok şey kazandırır. Politik tavır geliştirirken ne kazanacağına değil, ne kaybedeceğine yoğunlaşan kafa yapısı istikrarsız, kararsız, günübirlik hesaplarla hareket edendir. Oysa önderlik istikrarıyla, kararlılığıyla güven veren, sağa-sola savrulmayandır.

Önderlik, devrimci değer ve gelenekleri yaşatabilmek, onları geliştire-

bilmektir. Pragmatizmi, faydacılığı, kendine güvensizliği, kararsızlığı ve kısırlığı yaşayanlar sonuçta ilkeler ve değerler noktasında da aynı sorunları taşıyanlardır. Devrimci değer ve gelenekleri halkla bütünleştirmek, halkı savaştırabilmenin ve nihai zaferin garantisidir. Devrimci değer ve gelenekleri bu önemde ele alamayanlar öncülük ve önderlik iddiasını da taşıyamazlar.

İktidar bilincine, zafer tutkusuna sahip olabilenler devrimci mücadeleyi büyüten, yeni değerler yaratan cüret ve cesareti gösterebilirler. Öncülük ve önderlik iddiası tüm bu özellikleri üzerinde taşıyabilenlerde somutluk kazanabilir. Ülkemiz devrim tarihinde ürettiği politika ve taktiklerle yarattığı geleneklerle, ideolojik sağlamlılık ve kendi güvenle öncü ve önder olmanın gereklerini yerine getiren güçtür Parti-Cephe.

- Önderlik halka devrimin yolunu göstermek, halkla birlikte savaşmaktır.

Kim 12 Eylül faşist cuntasına karşı yok olma pahasına savaşıysa, can bedeli, kan bedeli tek tipleştirme, kimliksizleştirme saldırılarına karşı uzlaşmaz bir derinişi yarattıysa öncü ve önder odur.

Kim faşizmin karanlığını parçalayarak halk örgütlülüklerini yarattıysa, savaşı yükselterek düşmanı gerilettiyse öncü ve önder odur.

Kim yükselen halk muhalefetine devrimci yön verdiyse, toparlamaya, birleştirici olmaya çalıştıysa, halka kendi iktidarını kurma hedefini gösterdiyse öncü ve önder odur.

Kim Ölüm Oruçlarını planladıysa, programladıysa ve adım adım gerçekleşmesinde inisiyatif koyarak zafere ulaşmasını sağladıysa öncü ve önder odur.

Kim halkı kendi örgütlülüklerine kavuşturup iktidar hedefiyle binleri yürütüyorsa öncü ve önder odur. Öncü ve önder, oligarşinin korkulu rüyası, halkın umudu olan güçtür. Bu güç Parti-Cephe'dir.

- Evet arkadaşlar, önderlik nedir sorusuna daha onlarca cevap vererek devam edebiliriz. Ancak belli başlılarına değindiğimiz için bu kadar yeter. Şimdi gelelim bizim açımızdan meselenin özüne. Bugün Türkiye halklarının kurtuluş mücadelesine öncülük ve önderlik etmeye çalışan bir halk hareketiyiz. Düşmanın senelerce sürdürdüğü imha politikalarına rağmen, tüm bu politikaları göğüsleyebilen, düşman kuşatması altında yenilgilerden zaferler çıkarabilen güçlü bir önderliğe sahibiz. Bulunduğumu nokta yeterli mi? Elbette hayır. Daha çok eksikimiz var, daha yolun başında sayılırız. İşte burada bize büyük görevler düşüyor. Çünkü, Partimizin öncü ve önderlik rolünü büyütecek olan bizleriz. Milyonları örgütleyip, harekete geçirecek olan bizleriz. Yani tek tek yöneticiler, kadrolar, savaşçılardır. Biz bulunduğumuz alanda, birimde önderlik misyonunu yerine getirebildiğimiz ölçüde, partinin önderlik misyonu büyüyüp güçlenecektir. O zaman biz de kendimizi önderlik misyonu ile donatmamız, bulunduğumuz alanın, birimin önderleri olmalıyız. Bakın bu konuda Kongre kararlarında ne deniyor. Bir kaç önemli noktayı aktaralım. Şu işaretlediğimiz yerleri okur mu-

sun Ayşe?

- (...) Her bölge ve alanın, en küçük bir birimin, askeri birliğin yöneticisi, partinin devrim stratejisinin, programının bir parçası, onu tamamlayan vazgeçilmez bir unsurdur. Parti ve örgüt nedir: parti ve örgüt stratejinin hayata geçmesi için, devrim için bir araçtır. **Bu aracın motoru kadrolardır.** Kadrolar veya bölge, alan, birim yöneticileri, kendilerini bu aracın motoru gibi görmez, onun fonksiyonunu yüklenmezse, araç işlemez hale gelir.

(...) Kuşkusuz hepimiz biliyoruz. Stratejik hedefimiz anti-emperyalist, anti-oligarşik devrimdir, yani devrimci halk iktidarındır. **Bütün çabamız, bütün faaliyetlerimiz, çalışma tarzımızın esasları, bütün alan ve bölgelerin, birimlerin, tek tek kadroların, özel görev ünitelerinin programları bu stratejik hedefe kilitlenmek zorundadır.** Bu stratejik hedefe varmak için, stratejik güçlerimiz, temel mücadele biçimimiz, hangi sınıf ve tabakaları öncelikle örgütleyeceğimiz belirlenmiştir. Sorun, bunları nasıl örgütleyebileceğimiz, bu örgütlenmede ve savaşta hangi araçları, nasıl kullanacağımız, yöneticinin ve kadronun oynaması gereken rol, halk kitlelerinin ve düşmanın içinde bulunduğu durum ve bunun için geliştireceğimiz programlar, politikalar ve taktiklerin neler olduğunun gerçekçi bir şekilde belirlenmesi ve hayata geçirilmesidir.

(...) **Çalışma yapacağımız alan, siyasal perspektiflerimiz doğrultusunda doğru analiz edilmeden olumlu sonuçlar alarak hayata geçebilen programlar ve taktikler oluşturmak mümkün olmaz.** Çalıştığımız alanda, hangi kesimleri, hangi sınıf ve tabakaları örgütleyeceğiz? Bu sınıf ve tabakaların tarihsel, siyasal, kültürel özellikleri nelerdir? Bunlar içerisinde olumlu ve olumsuz etkiler göstererek, savaşımızı engelleyici ve geliştirici unsurlar neler olacaktır? Nereden ve nasıl başlamalıyız? Dost ve düşman güçler kimlerdir? Dost güçleri saflarımıza kazanmayı, bazı düşman görünen tereddütlü güçleri tarafsız hale getirmeyi, tarafsızları kazanmayı ve düşman cephesini daraltmayı nasıl bir programla başaracağımızı önümüze koymak zorundayız. **Dahası, bölge ve alan nezdinde örgütlemeyi hedeflediğimiz halk kategorisinin çok daha ayrıntılı tahlilini yaparak, örgütlenmede, propagandada, taktiklerde, alan ve bölge özellikleri çerçevesinde yaratıcı bir çalışma tarzını hayata geçirerek işe başlamak zorundayız. Alan ve bölgelerdeki halk kitlelerinin, düşmanın durumunu göz önüne almayan, buna uygun mücadele biçimlerini ortaya çıkarmayan bir çalışma tarzının, istenen sonucu alması olanaksızdır.**

(...) Stratejik hedefe varan çizgide, her yönetici ve komutan ülke düzeyinde tüm halkı örgütlemeyi ve savaştırmayı hedeflemiş ve **silahlı savaş temel almış bir partinin her komitesi kendisi parti, her kadrosu ve sorumlusu partinin genel önderi gibi düşünerek, sorumluluk alanını tahlil edip, savaşa komuta edeceği alanı ayrıntılarıyla tanımak ve taktikleri belirlemek zorundadır.** Savaş birçok cephede birden sürer. Bu cephelerden birinin zayıflaması, görevini yapmaması durumunda savaşın bütününün şu veya bu biçiminde zaafa uğraması kaçınılmazdır. Bunun için hangi savaş

cephesinde olursa olsun, her parti komitesi ve kadrosu, kendi cephesindeki savaşı kazanmayı hedeflemelidir.

(...) Kurmayca çalışan, stratejik hedeften sapmayan ve yirmi dört saati ni bu hedefte yoğunlaştıran **bir yönetici için, olmazlar ve yoklar yoktur**. Gerekçeler, tebessümle karşılanması gereken, sorunlardan kaçışın, çaresizliğin bir sonucu olarak kabul edilmelidir. Ters bürokratizmdir, hantalıktır. Devrime gerekli emeği vermemektir.

(...) **Bir önder, bir yönetici, potansiyelin, hem de büyük bir potansiyelin olduğu bir yerde, bu potansiyel içerisinde örgütlenme için ihtiyacı olan her şeyi çıkarabilmelidir**. Eğer çıkaramıyorsa, uygulanan yöntemlerde ve hayata geçirilen çalışma tarzında bir yanlışlık, bir bozukluk, aranmalıdır. Yönetici, 'potansiyel var' denilen yerde, işe nereden ve nasıl başlayacağını bilmek zorundadır. **Bir yöneticinin öncelikli görevi kadro yetiştirmektir**. Kadro yetiştirmeyen, yetişmesi için emek vermeyen bir yönetici, devrimci bir yönetici, bir önder değil, olsa olsa bir bürokrattır. Bürokrat nedir? bürokrat, üstten aldığı emri yerine getiren, her türlü personel, araç ve gereç ihtiyacı yukarıdan aşağıya karışlanan bir ilişki ağında, aynı zamanda emir verendir. Araç gereçlerin tükendiği, personelin olmadığı koşullarda ise yan gelip oturabilendir. Onun yaratıcı olması, eksiklerinin yerlerini doldurup üretmesi için herhangi bir neden yoktur. Doğal ki, bu tür bir çalışma tarzının oluşturduğu bir yaşam biçimi ve düşünce sistemi kendine uygun olacaktır. Hantal, emir alan, emir veren, konum ve yetkilerini dayatarak insanları ezen, yukarıya karşı hoş görünen, alta karşı sekter olan birisidir. Yükselme, daha çok yetki sahibi olma onun temel amacıdır.

Çalıştığı alanda kadro yoksa, kadro eğitmek için bizzat seferber olanlar ise, en küçük bir olanağı, en küçük bir ilişkiyi değerlendirerek, gecesini gündüzüne katarak **'mutlaka partiyi ve cepheyi burada örgütleyeceğim, hareketin istediklerini bulacağım'** anlayışıyla gerektiğinde her türlü riski göze alarak, olmaz gibi görünen şeyleri ortadan kaldırır, hatta yoktan var eder. 'Yok, olmaz' türü gerekçeleri getirmeyi, kendini aşağılama olarak kabul eder. Hazırlopçuluğa asla tenezzül etmez. Kolay kazanılan her şeyin kolayca kaybedilebileceğini bilir. Bir devrimci yönetici asla sıradan bir bürokrat gibi emir alan ve emir veren olamaz. **Devrimci ilişkilerde, her şeyden önce yaratıcılık ve inisiyatif esastır. Yaratıcılığını ve inisiyatifini geliştirmeyenler, devrimci ilişkileri emir alıp verme olarak kavrayanlar, emirleri de uygulamazlar**.

(...) Gerçek bir önder, bırakın yoğun devrimci potansiyelin olmasını, hiçbir ilişkinin, hiçbir olanağın olmadığı koşullarda dahi yaşamının ve kitlelere uzanmanın yolunu bulan insandır. Nasıl sorusunun reçetesi yoktur. Bunun cevabı, devrimci inanç, yaratıcılık, disiplinli olmak ve engin bir halk sevgisindedir.

Yöneticiliği, yaratıcılık, özveri, daha çok çalışma, sorumluluk alma, en tehlikeli durumları göze alma olarak kavramamış olanlar, hep dışarıdan gelecek, temin edilecek olanaklara güvenerek yöneticilik yapmayı düşler-

ler. Bu tür bir yöneticilikte yaratıcılık ve özveri yoktur. Aldığı emri yerine getirmeyi düşünür ama emri bizzat yerine getirenin kendisi olmasını hiç düşünmez. Bütün programını ve planını, emri başkalarının yerine getirmesi üzerine düzenler. (Dursun Karataş, Kongre Belgeleri I, sayfa 254-259)

- Evet arkadaşlar, biraz uzun bir alıntı oldu gerçi ama her kelimesinden kendimize çıkaracağımız bir pay olmalı. Çünkü biz de burada Parti-Cephe'yi örgütlemeye soyunmuşuz. Yani motor biziz. Bizden başka kimse olamadığına göre yönetici, kadro, savaşçı, komite biziz. O zaman üstlendiğimi misyonun hakkını vermemiz, her birimiz önderlik vasıflarına sahip olmayı önümüze hedef olarak koymamız ve bunun gereklerini yerine getirmemiz gerekir.

Şimdi isterseniz inisiyatif konusuna geçelim. Demin de zaten kongre kararlarından aldığımız alıntının içinde de geçti. **“Devrimci ilişkilerde, her şeyden önce yaratıcılık ve inisiyatif esastır”** diyordu. Bir yandan düşmanın saldırılarının alabildiğine arttığı, gözaltıların, tutsaklıkların, kayıpların çoğaldığı, öte yandan baskı ve zulüm altındaki halkın öfke ve tepkilerinin had safhaya vardığı içinde yaşadığımız bugünkü süreçte inisiyatif sorunu çok daha önemli hale geliyor. Hem saldırıları püskürtmek, doğan boşlukları hızla doldurmak, hı de düşmanın saldırıları altında mücadeleyi örgütlemek ve savaşı daha da büyütme göreviyle karşı karşıyayız. Bunu başarmak da inisiyatifli olmadan, bu yanımızı güçlendirmeden mümkün olmaz. Evet Ömer bira da sn devam et istersen.

- İnisiyatif, partinin politikalarını kavrayıp yerinde, zamanında ve işleyişe uygun olarak gelişmelere müdahale etmektir. Bunun için amaç ve hedefin net olması gerekir. Hedefimiz nedir? **Kitlelerin tepkilerini harekete geçirmek, kitle hareketlerini politikleştirmek, radikalleştirmek, buna süreklilik kazandırmak ve toplumun tüm kesimlerini örgütlemek.** Tüm bunlar neye hizmet edecektir? İktidarı almaya. Aslında her şeyin düğümlendiği nokta da burasıdır. **Yani iktidarı alma iddiası ve ısrarı.** İktidara yürüyen bir partinin iktidara yürüyen insanları, kadroları olabilmek. Bu neyi, niçin ve nasıl yapmak gerektiğini bilmek ve örgütlemeye emekçi, sabırlı olmakta somutlanmaktadır.

Elbette inisiyatifli olmak, doğru, yerinde ve zamanında kararlar verip uygulayabilmek için partinin politikalarını, yaşanan süreci, sürecin ihtiyaçlarını bilmek, halkı tanımak, ülke gerçeklerin kavramak gerekir. **Hedefinin ne olduğunu bilen, bu konuda kafası net olan insan partinin, halkının çıkarlarının nerede olduğunu ve nasıl davranması, nasıl kararlar alması gerektiğini de bilecektir.** İlke ve değerlerimize, bugüne kadar yaratılan geleneklerimize ters düşmeyecek tarzda davranacaktır. Kafamız netse, partinin perspektifini, politikalarını kavramışsak yapacağımızı müdahaleler doğru olacaktır. Bu noktada asla kendimize güvensizlik, tereddüt yaşamamalıyız. Tarihimiz bize kendine güvenli, sağlam adımlarla ilerleme cesareti aşılamaktadır. Bunu hiçbir zaman unutmamalıyız.

Yalnız burada yanlış bir kavrama olmasın, **inisiyatif sorunu tek başına**

olağanüstü durumlar, eylem anları veya ani gelişen olaylar karşısında tavır almak olarak anlaşılmamalıdır. Elbette böyle durumlarda inisiyatifin çok daha büyük önemi ortaya çıkar ama sadece bununla sınırlı düşünmek gerekir. **İnisiyatif yaşamın, mücadelenin bütününe yönelik bir sorundur. Tüm süreci kapsar.** Yani yeni yeni kararlar alıp uygulamak, bulduğumuz birimdeki, alandaki çalışmayı partinin hedeflerine uygun olarak örgütlemek, özcesi kurmayca çalışmak. Bulduğumuz alandaki, birimdeki faaliyetin bütününde bizim irademiz olmalı. **Hiçbir şeyi kendiliğindenciliğe bırakmamalıyız.**

- Elbette inisiyatifli bir kişiliğin birden şekilleneceğini beklemiyoruz. Ancak şu da bir gerçek ki, **kolektif çalışma** bunu kazanmanın en büyük aracıdır. Çünkü kolektif çalışma üretimi, yaratıcılığı geliştirecek, birbirini tamamlamayı sağlayacaktır. Bunlar aynı zamanda kendine güvenin gelişmesini sağlayan faktörlerdir. Kolektif işleyişin, üretkenlik ve yaratıcılığın olduğu yerde inisiyatifsizlikten söz edemeyiz.

Demek ki inisiyatifli olmak için üretici ve yaratıcı bir kafaya sahip olmamız gerekir. Çünkü somut koşullar, **hayatın gerçekleri mekanik şekilde söylenenleri yapan, ona kendinden bir şey katmayan insan tipini reddeder.** Kendimizden bir şey üretmeden, katmadan hareket ettiğimizde sıkıntıların, sorun ve tikanıkların yaşanması kaçınılmazdır. Bu da uygun fırsatların kaçırılmasına, değerlendirilemeyen olanakların heba olup gitmesine neden olacaktır. Bunun da düşmanın işine yarayacağı unu güçlendireceği açıktır.

Şu bir gerçek ki, sorumluluk hem de **taşıyabileceğimiz en üst boyutta sorumluluk üstlenmeliyiz.** Çünkü devrimcilik sorumluluk üstlenme cesaretidir aynı zamanda. Sorumluluk alma cesaretini gösterme üretken ve yaratıcı bir kişiliği de geliştirecektir. Cesaret iddiadır, kararlılıktır. Cesaretli insan hata yapmaktan korkmaz. Önemli olan hatalardan ders çıkarabilmeyi bilmektir. Yapılan hatayı telafi etmek için çaba sarf etmek, kendini geliştirebilmektir. Hata yapmaktan korkan insan iş yapmaktan da kaçıyorur.

Bilgi, deney, tecrübe vb. eksikliklerden kaynaklanan hatalar, yanlış müdahaleler de yaşanabilir. Ancak bu da bizi kendimize olan güveni sarsmamalı, inisiyatifsiz davranmaya sürüklememelidir. Elbette göz göre göre hata yapmak, yapılan hatalardan dersler çıkarmamak bizim için olmaması gereken şeylerdir. Koyduğumuz inisiyatifte, bir müdahalede yanlışla düşmüşsek doğru olan cesaretimizin kırılması değil, nerede, nasıl yanlış yaptım, neyi eksik bıraktım, süreci kavradım mı, nasıl adım attım vb. soruları sorarak kendimizi sorgulamak, yanlışlarımızı ortaya çıkarmak, doğruyu arayıp bulmak olmalıdır. Buradan yanlışları, hataları giderecek ve bizi geliştirecek somut sonuçlara varmak gerekir ki aynı şeyler bir daha tekrarlanmasın.

Bir devrimcinin *"Ben şu işi yaparken yanlış inisiyatif kullandım, artık sorumluluk üstlenmek istemiyorum"* demeye, tereddüt ve kararsızlığa düşmeye hakkı yoktur. **Tereddüt kararsızlıktır, inisiyatifsizliktir.**

Devrimci kendini sınırlamayan insandır. Yaşadığımız süreç öyle hızlı geliyor ki, sürece yetişmek, müdahale edebilmek ve inisiyatifimizi geliştirmek için bunu hepimizin en kısa zamanda başarması gerekiyor. Hayat boşluğu, atıllığı affetmiyor. Biz boş bıraktığımızda orayı bir biçimiyle düzen içi güçler, düşman dolduruyor.

Büyük ve hızlı adımlara ihtiyacımız var. Büyük işler başarmak zorundayız. Devrimin gelişmesi, düzeni daha fazla tehdit ederek ona iradesini kabul ettirir hale gelmeye başlaması için omuzlarımıza daha fazla yük almamızı gerekli kıldığı açıktır. Bu da daha inisiyatifli olmak anlamına gelir. **Yüz binleri yürütmek, ayağa kaldırmak bize hayal ve uzak gelmemelidir. Bunu başarabilecek güce sahibiz. Ayaklanmaların yöneticisi olmak, buna hazırlanmak zorundayız.**

İşte Ali Haydar yoldaşımız somut örnektir önümüzde. O ne 12 temmuz katliamı sonrasında ekip otosunu molotoflarken, ne polisin silahını kamulaştırırken, ne de Gazi katliamının ardından kitleleri "hedef karakol" deyip düşmanın üzerine yönlendirirken, "Saldıran Devlet, Direnen Gazi Halkıdır/DHKP-C" pankartını yazarken, barikatlar kurup çatışırken özel bir talimat beklememiştir. Kullandığı inisiyatifi, yerinde ve zamanında müdahalesiyle büyük bir kitle hareketinin gelişmesine ön-ayak olmuştur. Onbinlerin sorumluluğunu omuzlamıştır. İşte önderlik budur.

Örgüt gibi düşünen, örgütüyle bütünleşen, kafasında örgütün politikaları net olan, sorunlara kafa yoran bir Parti-Cephe'linin tavrı bulunduğu yerdeki sorunlar, gelişmeler karşısındaki tavrı müdahale olacaktır. İnisiyatifini kullanmak olacaktır. Örgütün iradesiyle bütünleşen bunu yaşamına da hakim kılacağı için tökezlemez. Tereddüt göstermez. Örgüt disiplinine sahip olan, plan ve programlı çalışan inisiyatif kullanmada da zorlanmaz. Anı gelişmeler karşısında şaşırıp kalmaz. Soğukkanlılığını koruyarak, partinin ve halkın çıkarlarını düşünerek hızlı kararlar alıp uygular.

İnisiyatif kullanmak her işte, her müdahalede kendi başımıza buyruk davranmak değildir. Örgütsel bağ korunduğu, ilişki olduğu sürece bu örgütle paylaşılarak kullanılır. Partinin politikalarını, talimatlarını en iyi biçimde hayata geçirmek için çaba harcamak da inisiyatif kullanmaktır. Partinin inisiyatifini hayata geçirmektir.

Evet arkadaşlar, bugün de çalışmamızı burada noktalayalım. Sohbetimize devam ederken ayrıca sorularınız varsa onları da tartışırız.

Devrimcilik Tartzımız, Görev Anlayışımız

- Arkadaşlar geçen haftalarda da üzerinde epeyce konuştuk. Oligarşi bir çok yönden saldırıyor. Parti-Cephemiz ise bir çok alanda mücadeleyi geliştirmeyi, boyutlandırmayı hedefliyor. Gözaltılar, tutsaklıklar... Aranır duruma düşmeler... Velhasıl, tüm bu nedenlerden dolayı, hepimizin üzerine düşen görevler, yani yükümüz fazlalaşıyor. Yani peşpeşe gelişen düşman saldırıları, varolan potansiyelin örgütlenmesi ve savaşın ihtiyaçlarının karşılanması sürekli olarak daha fazla örgütlü insana, daha fazla kadroya ihtiyacı ve varolanlardan da daha fazla iş beklenmesini beraberinde getiriyor. Böyle bir durumda karşımıza çıkan tavırlar nelerdir? Birincisi, benden bu kadar deyip, her şeyi aynen sürdürmektir. İkincisi, coşkuyla bunları üstlenmektir. Üçüncüsü, yükü kaldıramayıp, dünden de daha geri gitmektir.

Şimdi biz bu ortamda, her şeyi olduğu gibi, düne kadar yaptığımız gibi sürdürürsek, ne olur? Ne olacağı belli. Yerimizde sayarız. Üstelik bugünkü düzeyi de koruyamayız, bir süre sonra mücadelenin, örgütlenmenin ihtiyaçlarına cevap veremeyeceğimiz için gerilemeye başlarız. O halde;

Bir; Şu veya bu gerekçeyle yapılamayan, yarım kalan işlerden kurtulmalıyız. Aldığımız her işi başarmalıyız.

İki; Yeni görevler üstlenmeliyiz.

Bunu başlık olarak yazalım tahtamıza.

"Daha çok görev üstlenmeliyiz."

- Peki buna hazır mıyız? Ne dersin Ömer?

- Valla ben hazır olduğumuzu düşünüyorum. Burada bulunan tüm arkadaşlar için de geçerli bu. Ama çeşitli görevler gündeme geldiğinde arkadaşlardan farklı cevaplar geldiğini de biliyoruz tabii. O halde önce soruna bakış açımızı düzeltmemiz gerekir. Ben bu nedenle biraz bu konu üzerinde durmak istiyorum.

"Ben bilmiyorum", "nasıl yapacağım?", "başarabilir miyim?"... Bu sözleri devrimci yaşantımızın ilk dönemlerinde bir çoğumuz kullanmıştır. "Ben yeniyim" mantığının belirleyici olduğu bu sözler, yeni bir alana geçildiğinde, yeni bir görev verildiğinde de çıkar karşımıza.

Korkularımız, kaygılarımız, hayallerimiz, heyecanlarımız, beklentilerimiz vb. birçok duygularımız vardır. Bu doğaldır. Doğal olmayan, olmaması gereken, bu duyguların bizi yönlendirmesine izin vermektir. Buna izin verdiğimizde devrimcilik, devrimci yaşam bize çok uzak, ulaşılması zor şeyler gibi gelir. Güzellikleri de çirkinlikleri de yaratacak olan bizleriz. Her şey bizim gibi insanların omuzlarında yükselmek ve gelişmek durumundadır. Hiç kimse anasının karnında devrimciliği öğrenmiyor. Savaşın içinde gelececek, savaşın içinde olunlaştacağız.

Gelişmek ne demektir? Daha fazla iş, eylem, daha fazla kitle, daha çok örgütlenme, daha çok kadro vs. Bu noktada sınır yok, engel de yok. Doğal olarak üzerimize düşen görevlerde de neyi ne zaman nasıl yapacağımız konusunda da sınır yoktur. Ne zaman ne gerekiyorsa onu yapmaya en başta ruhen hazırlıklı olmak durumundayız.

- Peki, bunu nasıl başaracağız?

- Başarmak için gereken ilk şey yükü omuzlama isteğidir. İsteksizlik zaten baştan başarmamaya mahkum olmak demektir. Kimi “ben yapamam” diye sızlanır, kimi de “bana görev verilmiyor” diye. Birbirinden çok farklı gibi görünen bu iki tavır esasında aynıdır. Başarmak, istiyorsak, yeni görevlere talipsek, bunu pratikte ortaya koymalıyız. Bu ise yaptığımız işi en iyi şekilde yerine getirmekten geçiyor. Yaptığımız iş küçük de olabilir, büyük de. İstekli olan hepsinde aynı performansı gösterir. Sorun orada başarabildiğimizi, daha büyüklerini de başarabileceğimizi pratikte kanıtlamaktır. Görev böyle istenir. Yapabildiğimizi gördüğümüzde, gösterdiğimizde yaptıklarımızdan öğrendiklerimizle yeni görevlerin omuzlayıcısı oluruz.

Başarmada önemli olan ikinci nokta ise cürettir. Şunu hepimiz çok net görmeliyiz; bugün gıptayla baktığımız, ulaşılmaz olarak gördüğümüz kahramanlıklar, güzellikler, bizim gibi insanlar tarafından yaratılmıştır. Bunu çok kez dile getirsek de hala şehitlerimizi ulaşılmaz olarak görenlerimiz vardır. Bunca güzelliği yaratan yoldaşlarımız, şehitlerimiz bunları yaratacak cürete sahiptiler. Ve bu cüretle yalnız olmadıklarını bilerek girdiler en ağır yüklerin altına. Bu cüret kaynağını davaya inançtan, doğru ideolojiye sahip olmaktan, sırtını halka dayamış olmaktan alıyor. Hep diyoruz ki oligarşi büyük bir kriz yaşamaktadır. Biz daha çok yük omuzladıkça, biz oligarşiye daha çok vurdukça, daha çok kitle örgütledikçe, krizi daha derinleştirecektir. Yani küçük büyük yaptığımız her iş, vurduğumuz her darbe, uğruna nice bedeller ödediğimiz halk iktidarına bizi bir adım daha yaklaştıracaktır. Devrim yürüyüşü dediğimizde bunun içini doldurmamız, o soyut, ne olduğu, nasıl olduğu belirsiz bir yürüyüş değildir. Binlerce, onbinlerce küçük adımdan oluşur bu büyük yürüyüş. Ve her yeni göreve talip olduğumuzda bilmeliyiz ki iktidar yürüyüşümüz daha da hızlanacaktır.

Başarmak için gereken önemli noktalardan biri de güvendir. Kendimize güveneceğiz, yoldaşlarımıza ve partimize güveneceğiz, halkımıza güveneceğiz. En zorlu süreçlerden alnımızın aklıyla çıktığımız tarihimiz bu güveni fazlasıyla verir bize. Bu güveni duyarken bugün aynı ruh ve bilinçle hareket eden bizim gibi binlerce yoldaşımızın olduğunu aklımızdan çıkarmalıyız.

Kararlılık ve azim, başarı için gereken diğer yandır. Tabii işimizi yaparken düşmandan gelecek engellemeleri boşa çıkarmak için bu kararlılığa ve işi sonuca götürmek için de bu azme, daha doğrusu hırsa ihtiyacımız var. Yapamayınca, sonuca ulaştıramayınca geceleri uyuyamayacağız, böyle bir hırs olmalı içimizde.

Şimdi şöyle tahtada bunları, yani başarmak için gerekenleri alt alta yazarsak:

- İstek
- Cüret
- Güven
- Kararlılık ve Hırs

Bunlara asgari düzeyde sahip olduğumuzda başarır ve tabii yeni görevleri de üstlenmeye hazır olmuş oluruz.

“Örgütsel ve Kişisel Disiplini Pekiştirmeli, Yaşamımızı Daha Çok Devrimcileştirmeliyiz...”

- Bunu niye yazdım? Çünkü bütün bunları yapabilmek için, şunu çok açık ki, en başta **örgütsel disiplinimizi**, kişisel anlamda yaşamımızın **iç disiplini**ni daha da sıkılaştırmamız gerekiyor.

- Ama geçen gün değerlendirme de yaptık, disiplin konusunda öyle vahim bir sorunumuz, eksikliğimiz yok.

- Doğru, Serpil öyle çok vahim düzeyde disiplinsizlikler söz konusu değil. Ama bana kalırsa hafif liberal bir disiplin söz konusu. Bazı şeyleri biraz hafife alıyor, fazla önemsemiyoruz. Bu nereden kaynaklanıyor dersiniz; nedeni devrimciliği kavrayış ve yaşayış tarzımızla ilgilidir.

- Ben bu arada bir örnek vereyim Selim abi. Diğer siyasetleri çeşitli konularda eleştiriyoruz. Örgütsel işleyiş noktasında da eleştirilerimiz var. Ama en kötüsü ÖDP’nin bile bir disiplini vardır. Dolayısıyla aslında bir disiplin olsun mu olmasın mı diye değil, asgari anlamda bir disipline sahip olup olmamayı değil, örgüt ve savaş gerçeğine uygun bir disiplini tartışmamız gerekiyor bence.

- Evet, Uğur sorunu güzel örnekledi. Mesela işte *“çalışmaya biraz az hazırlandım”, “şunu yapsak ne olur”, “dar pantolon giymeye devrimciliğimize ne olacak?”*, *“ben bunu yapamam”* gibi çeşitli söylemlerimiz vardır. Bunlar dikkat ederseniz, bizzat bizim konuşmalarımızda geçen şeylerdir.

Örgütsel işleyiş, örgüt içi demokrasi solda da çok tartışılan konulardır. Ama genellikle hep teoriktir. Bakın Che’nin bir sözü var: **“... devrimci mücadelenin biçimleri ve yöntemleri kişilerin iradesi tarafından değil, bütün ilişkiler içinde somut, nesnel ve öznel koşullar ve gerici egemen sınıfların direnci tarafından belirlenmiştir”** der. Yani soyut veya kafamıza göre bir disiplin biçimlendiremeyiz. Sorun tek başına hangi disiplin kuralları olacak falan da değil. Sorun nasıl bir devrimcilik yapacağız sorunudur.

Sorunu ideolojik düzeyde ele alırsak, **“bireyin özgürlüğü”** türü demagogik söylemler örgütlülüğü reddetmek, örgütlü gücü zayıflatmak için bizzat emperyalist-kapitalist yoz kültür tarafından ortaya atılmıştır. Bu tip kavramlarla sağıcılaşıma, örgütü tasfiye etmek hep aynı zamanda günde me getirilmiştir. Örgüt içinde birey özgürlüğü dedikleri aslında herkesin kafasına göre iş yapması da değildir, esasında hiç bir şey yapmamanın,

kendini herhangi bir şeye bağlamamanın ifadesidir. Yani kısacası mücadelede kaçışın teorisidir. Bu teoriyi savunanların içinde örgüt üyeleri düşmana vurmakta, eylem yapmakta özgür olsun diyen var mı hiç? Yoktur. Bu kültürü saflarımıza taşımak, saflarımızda bunu yaşatmak hatta bunu tartışmak veya pratik olarak yaşatmak, gerçekte savaşı ve örgütü sabote etmektir. Belki bu söylediğimiz kimileri için çok “ağır” gelebilir. Ama savaş hiçbir şeyi yumuşatmayacak kadar acımasız sürüyor. **Savaş esnemiyor, esnetildiğinde ise esneten tarafın yenilgisini hazırlıyor.**

- Zaten bireysellik, bencillik, örgütlü yaşam dışında “bireye özgü yaşam” ancak ve ancak **özel mülkiyet** kültürünün bir ifadesidir. Üretimin ve paylaşımın özgür olmadığı bir dünyada, gerçek özgürlükten bahsetmek yine ya bir saflık ya da bilinçli bir burjuva şaşaklığıdır. Kapitalist kültür insanı hayvanlaştırmak için çaba sarf ediyor. İnsanları bireyselleştirdiği oranda bencilleştirdiği oranda işte ancak o zaman kendi adına savaşı kazanabiliyor. Bu savaşa ve bu savaşı sürdürmek için gerekli olan yaşam tarzına, hiç abartısız söylersek mecburuz...

Savaşı Partimize, yoldaşlarımıza, halka içten bağlılık ve ihtilalci bir ruhla sürdürebilmemiz için, mücadelenin gerektirdiği kuralları, ilkeleri, disiplini hiçbir gevşemeye, ihlale izin vermeden yaşantımızla özdeşleştirebilmeliyiz. Hareketimizin bugüne değin yaşadığı onlarca darbe, ihanete rağmen hala ayakta olması, savaşı sürdürmedeki kararlılığı, ısrarı ve bugüne kadar sağladığı başarılar bu bağlılığa, fedakarlığa, disipline sahip devrimci insanı yaratmasıyla, kapitalizme karşı güçlü bir ideolojiyi, alternatif bir yaşam anlayışını savunmasıyla mümkün olmuştur. Anlatmak istediğimiz **her savaşın kendi yasa ve ihtiyaçlarına göre insanları şekillendirmesi gerektiğidir.** “Nasıl bir kültürel şekillenme”nin cevabı içinde bulunduğumuz savaş gerçeğinin ne olduğu ve partinin bizden nasıl bir devrimcilik istediği esprisinde yatar. **Sürekli kendini geliştiren, savaşa motive olmuş, iktidara ve stratejik hedeflerimize kilitlenmiş, hata ve zaaflarından korkmayan, üstüne üstüne giden, misyonunun farkında, her türlü burjuva yaşam özelemlerinden uzak, partiye koşulsuz tabi olan, mücadeleye hayatını adanmış bir devrimcilik...** İşte bizim geleneklerimiz böyle bir devrimcilik çizgisinde somutlanmıştır.

İşte bu noktada kendimizi sunmak deyişini de soyutluktan veya dar bir anlamdan çıkarmalıyız. Ne demektir bu?

- Kendimizi devrime sunmayı, sadece devrim için ölmeyi göze almakla, ölmekle sınırlı görmememiz gerektiğidir. Bu onun tayin edici yanındır, ama aynı zamanda bir sonuçtur. Düzen alışkanlıklarımızı, geleceğe ilişkin özelemlerimizi, mücadelenin dışındaki beklentilerimizi, alışkanlıklarımızı... kısacası düzenden devrimci saflara taşıdığımız bütün safları atmadan mücadeleye edemeyiz. Savaşamayız. Kendimizi yeterince sunup sunmadığımızı, bu çerçevede tekrar tekrar sorgulamalıyız.

- Evet, sorgulama devrimci dönüşümün motorudur.

Mücadele içerisinde bizden istenen kişiliğe ne kadar yakınız? Olmamız

gereken noktada değilsek neden değiliz? Düzendeki kısım da dahil olmak üzere dünümüzle, bugünümüzle neredeyiz? Sorgulama sadece belirli toplantı ve değerlendirmelerin işi değil, aksine tüm hayatımızın yani 24 saatimizin işi olmalıdır. Eleştireceğiz, eleştirileceğiz. Bize emek, zaman harcıyor. Her Parti-Cepheli bunu görevi sayar. Ama dönüşüm sağlanamadığında, o zaman zaafları kurumlaştırma, zaaflarında kendini örgüte dayatma vardır. Bu hareket 60 milyon halkın kurtuluşunun tek yoludur, umududur. Ve hiçbir şey, hiç kimse onun üzerinde değildir. Hepiniz görüyorsunuz, çevremizden görüyoruz, Parti gerçekten de bazı durumlarda bize çok esnek de davranabiliyor; ama bu esnekliği ancak belli, somut bir değişim, gelişim çabası içindeyse hak edebiliriz. Değilse, eksikliklerimizi, zaaflarımızı partiye dayatmaya kalktığımızda işin rengi değişir. Kimsenin de buna hakkı yoktur.

Boşa geçirdiğimiz tek bir an, savaş dışında farklı şeylere yoğunlaşmamız, çok yatmaktan tutalım da, tembelliğimize, yüzeyselliğimize, giyim kuşamımızdaki özentî yanlara kadar bunların hepsi bizi savaştan alıkoymaya çalışan burjuva kültürünün yaşamımızdaki birer uzantısıdır. Savaşımızın önündeki engellerden biri de burjuva hümanizmidir. **Savaş, öldürmek ve ölmek üzerine kuruludur. Savaşın temel yasası budur. Savaşta ölünür, ve öldürülür.** Burada küçük-burjuvazinin her türlü şiddeti reddeden hümanizmine düşmek esasında burjuvazinin kanlı katliamlarına göz yummak, onun önünü açmak, iktidarını sürdürmesine ortak olmak demektir. Biz hümanizme kapılıp, savaşın yasasını ihlal ettiğimizde karşımızdaki tetiğe basacaktır. Savaşı kazanmak için düşmandan önce tetiğe basmak zorunludur. Evet ölmek için savaşmayacağız ama yeri ve sırası geldiğinde ustalığımızı burada da göstereceğiz. Tıpkı Bedii Cengiz gibi. 11 yıl hapisshanede yatıp çıktıktan sonra harekete *“ölmeye ve öldürmeye hazırım”* diyordu.

İşte örgütlü olma bilinci ve kültürü bunların üstüne oturur. Bu noktada hepimiz *“genel doğru”* ya da *“ajitasyon”* diye üzerinden atladığımız ya da yeterince durmadığımız bu gerçekler ekseninde bir kez daha kendimizi sorgulamalıyız. Bunlara ne kadar yakınız? Bu sorulara vereceğimiz açık cevaplar bu yolda atacağımız ilk adım olacaktır.

“Devrimciliğimizin nedenlerini çoğaltmalıyız”

- Tabii tek sorunumuz bu değil. Hali hazırda sürmekte olan baskıların göğüslenmesi, etkilerinin asgariye indirilmesi de somut, güncel bir görev durumunda. Esasında bu da sürekli bir görevdir. Çünkü şu veya bu ölçüde baskının olmadığı, baskı ve terörün etkilerinin yaşanmadığı her hangi bir dönem yoktur. Bu noktada kadro düzeyinde, taraftar ve kitle düzeyinde direncimizi artırmalıyız. Baskı ve teröründen sonuç alamaz hale getirmeliyiz düşmanı. Şimdi şöyle bir soru soralım önce; düşmanın bu tür yöntemlerle aldığı sonuç nedir, ve biz bu sorunu nasıl ele almalıyız?

- Aslında düşman ne sonuç alıyor deyince bir çok şey sıralayabiliriz.

Ama bunun en uç noktası, bazılarının devrimciliği bırakmasıdır. Veya kitle düzeyinde ele alırsak, içinde yer aldıkları bazı faaliyetlerden geri durmalarıdır.

Tabii ki devrimciliği bırakma denilen şey bir sonuçtur. Ama bu olayı ele alırsak, bir sürü şeyi de açıklığa kavuşturmuş oluruz. Düşmanın baskılarından, tehditlerinden yılmamalıyız demek fazla bir şey ifade etmez. Gerçekten de o baskıları, tehditleri göğüsleyecek bir donanımına sahip olmalıyız.

- Evet, Selma'nın belirttiği bu noktadan başlayıp ele alabiliriz sorunu.

- İnsanlar **niçin devrimciliği bırakırlar** sorusunu cevaplamak için bence önce niçin devrimci olurları cevaplamak daha mantıklı.

Devrim nedir, neyi getirecektir diye sorsak herkes buna farklı farklı cevaplar verir. Kimimiz için devrim özgürlüğün doyarsıya yaşandığı bir düzeni ifade eder, kimimiz için açlığın, yoksulluğun olmadığı, sömürsüz bir toplumu, kimimiz için adaleti, kimi için bir iş veya ev sahibi olmayı, kimi için başka ülkelere bağlı olmamayı... Başka düşünceler de söylenebilir kuşkusuz. Hepsisi de doğrudur. Devrim halka ait tüm güzelliklerin, tüm taleplerin adıdır.

Tanımların farklılığı devrimci oluş biçiminden, nedeninden kaynaklanmaktadır. Düzenle şu veya bu nedenle çelişki yaşayan insanlar çeşitli arayışlar içinde devrimci saflara gelirler. Devrimcilikle buluşulduğu andaki gerekçemiz bizim için ham haldeki mücadele isteğinin nedenidir. İlk adım atılmıştır. Devrimci saflarla tanışılmış ve devrim ailesinin bir üyesi olmuşuzdur. İlk andaki düşünce ve duygularımız ilerleyen süreçle birlikte netleşmeye, derinleşmeye, farklılaşmaya başlar.

Devrimci saflara katılmanın en öne çıkan nedenleri, şehitlerimizin yarattığı değerler, düzenin kirli, iğrenç ilişkilerine alternatif olan, sıcak, samimi, yoldaşlık ilişkilerimiz, farklı yaşam biçimimiz ve benzeridir.

Bu etkilenmede yanlış bir şey yoktur. Hiç kimse önce bilimsel teorileri öğrenip sonradan devrimci olmaz. Tabii ki öncelikle mücadelemiz ve yarattığı değerler halk kitlelerini etkileyecektir. Ancak bu etkilenmenin öyle çok fazla ayrışma ve netleşmeyi getirdiğini söylemek abartılı olacaktır. Bu temeldeki devrimciliği geliştirmek, derinleştirmek durumundayız. İşte bu noktada ele alacağımız konu budur.

Evet, devrimciliğe adım attık. Kendimizce bir nedenimiz de var ve mücadelenin bir yerinden tuttuk. Artık yeni kimliğimizle çok zorlu, aynı zamanda onurlu bir kavganın içerisinde yol almaya başladık. Devrim gibi bir iddiayı sürdürerek mücadele içinde kalıcı olmak, savaşçı olmak, bu mücadelenin bir kadrosu, yöneticisi olmak, bulunduğumuz halk kitleleri içinde önder olmak her devrimci için yeni hedefi olmalıdır.

Bu noktada başlangıçtaki devrimci olma nedenimizle birlikte, her şeyimizle yepyeni bir kalıba girmek zorundayız. Nedenlerimizi çoğaltmak ve her gün kendimizi geliştirmek bu aşamadaki asıl adımlardır.

- Yani bu şart mı? Niye böyle bir zorunluluk var? İlk baştaki gerekçelerimiz yetmez mi, bizi kavgada kalıcılaştırmaz mı? Bence fazla idealleştirme-

ye de gerek yok.

- Kuşkusuz savaş ve halk gerçekliğimiz ışığında senin söylediğin de yanlış değildir Ayşe abla. Evet, insanlar yalnızca sömürüye karşı olmakla, yalnızca haksızlığa karşı çıkmakla veya yalnızca onur, namus ve adalet için devrimcilik yapabilir. Daha da ötesi şehitlere olan bağlılığı, vefa duygusuyla da devrimci olur ve devrimci kalabilir. Hatta büyük kahramanlıklar yaratıp, şehit de düşebiliriz. Bu gerçeğin yüzlerce örneğini yaratmış yoldaşlarımız vardır. Halk kurtuluş savaşımız böyle duygulara sahip olan insanlarımıza ihtiyaç duyar. Bunları kesinlikle reddetmiyoruz. Bunlar olmazsa olmaz duygu ve düşüncelerdir.

Bu duyguları taşımayan bir insanın devrimci olması, devrimci kalması düşünülemez zaten. Ancak hedeflerimizin, savaşımızın, partimizin ihtiyaçlarını düşündüğümüzde sadece bu değerlere tutunmak yetmez. Yani biz bundan daha ilerisini, şehitlere daha büyük, daha köklü bir bağlılıktan, adaleti daha köklü, daha bilinçli bir biçimde savunabilmekten söz ediyoruz aslında.

Savaş çok karmaşık ve her açıdan çok yönlüdür. Düşmanın sayısız saldırı ve psikolojik, ideolojik taktikleri var. Bizim bu "gücü" yok etmemiz için en önemli silahımız insandır. Bunun devrimci anlamdaki karşılığı kadrodur, savaşçıdır. Böyle bir düşmana karşı savaşımızı zafere ulaştırmak için kadroların güçlü, yenilmez, yıkılmaz özellikleri olmak durumundadır.

Mücadele tek kanatla uçmayı kaldırmaz. Savaşın ilerleyen süreçlerinde nedenlerimiz bir şekilde karşılandığında veya "tatmin" olduğunda veya fiziki, psikolojik, ideolojik güçlü düşman saldırıları karşısında neden mücadele ediyorum sorusuyla birlikte ister istemez tereddütler gündeme gelecektir. Tehlike buradadır.

Bir başka olumsuzluk ise, bizi birçok güçlük, zorluk karşısında ayakta tutan yalnızca duygularımız veya sınırlı nedenlerimiz olduğunda, politik olarak savrulmaya, yanlışlar yapmaya açığız demektir. Yani kastettiğimiz halkın yaşadığı tüm acıları içinde duyan, onların taleplerini içinde hissededen, bunlara teorik, ideolojik ve pratik cevaplar verebilen, devrimci savaşın duygularını, erdemlerini, değerlerini kişiliğinde cisimleştirmiş insanlardır.

Açıklanması, kavranması, netleşmesi gereken; devrimciliğin nedenlerini çoğaltmak, partinin doğrularını her şeyimizle sahiplenmektir. Bunu başarmak zorundayız. Tersinde takılıp kaldığımızda bir gün, bir süreçte ve bir şekilde tıkanacağımız açıktır. Bu küçümsenecek, geçiştirilecek bir şey değildir. Görmüşüzdür, duymuşuzdur, mücadele süreci böylesi tıkanmaların örnekleriyle doludur. Kimse "bırakacağını bile bile" veya "biraz yapayım sonra bırakırım" diye devrimciliğe başlamaz. Ama işte yine de bu sonuçtan kaçınmaz kimileri. Çünkü kendilerini böyle bir sonuca götürecek göstergeleri, eksiklikleri, zaafıları ciddiye almamış, sınırlı anlamda bir devrimciliği yeterli bulmuşlardır. Mücadele için nedenlerimizi çoğaltmak işte bu noktada hayati bir konudur. Bırakmak, her devrimcinin tüylerini diken diken edecek uğursuz bir ihtimaldir. Bunun sözünü bile etmeyi iste-

meyiz, sevmeyiz. Ne yazık ki yaşam ve mücadele somuttur. Hiç kendimize kondurmadığımız, sözünü etmeyi istemediğimiz ihtimalle karşılaştır kimilerini.

Bizi devrimci yapan, bize güç katan tüm nedenlerin, değerlerin içini daha bilinçli bir devrimcilikle doldurmaktan başka seçeneğimiz yoktur. Bunu başarmak yalnızca kişisel bir zorunluluk değildir. Şehitlerimize, değerlerimize verdiğimiz önemin göstergesi de bu olacaktır.

- Evet arkadaşlar, önümüzdeki günlerin yükü her zamankiden ağır olacaktır. Bu kesindir. En ağır yükleri omuzlayacak, bunları taşıyacak güçlü omuzlara sahip olmanın yolu bilincimizi ve kavgamızı besleyen dinamikleri harekete geçirmek, devrimcilik nedenlerimizi çoğaltmaktır. Lenin derki; **“Ancak, bilincini insanlığın yarattığı bütün hazinelerden zenginleştirdikten sonra sosyalist olunur...”**

Unutmayalım ki, bu yükü kaldırırken aklımıza gelen gelmeyen bir çok kesimle çeşitli biçimlerde mücadele halinde olacağız. “Sürecin gündeme getirdiği görevler” diyorsak, bilelim ki bunları tek başımıza üstleneceğiz.

Bu noktada bir şeyi daha netleştirelim. Şimdi zaaflarımız olabilir, eksikliklerimiz olabilir, hatta bulunduğumuz birimde yoldaşlarımızla sorunlarımız olabilir. Bütün bunlar karşısında “ben devrimcilik yapamıyorum, bu zaafım var ama aşamıyorum” demek de dürüstlük değil, ikiyüzlülüğün, partiye ve halka sırt çevirmenin daniskasıdır. Mücadele etmek için yüzlerce gerekçe ortada dururken, bu zulüm ve sömürü sürerken, ben yapamıyorum demeye dürüstlük demek, bu tavra hak etmediği bir paye vermek oluyor. Keza, yapamıyorum diye bir şey yoktur. Yapmak istemiyordumdur bunun Türkçesi. Çünkü yapılmak isteniyorsa, hangi eksiklikler, zaaf lar taşınıyor olunursa olsun, tüm insanlarımız yapabilirler. Bu noktada bize yardımcı olacak yoldaşlarımız vardır, partimiz vardır. Mazeret falan üretmeden hırs la işlerimize sarılmalıyız, daha çok görev üstlenmeliyiz.

“Bugünün Dünyasında Yalnız Başına Kalmayı Göze Almadan Savaşmak Mümkün Değildir”

Unutmayalım ki, **partinin gücü bizim gücümüzdür.** Bu gücü büyütmek de bizim ellerimizdedir. Bu güç kaynağını sürekli yenilenme ve yeniyi üretme yeteneğinden, kadrosuyla, taraftarlarıyla, birimleriyle, politika ve örgütlülükleriyle sürekli kendini geliştirmesinden alır. PARTİ-CEPHE'mizle bütünleşelim. Başka tek tek sıraladığımız istek, cüret, güven ve başarıma azmi, kararlılığı PARTİ-CEPHE'nin kültürüdür. 30 yıllık tarih bu kültürle yaratıldı. Bu kültürle bütünleşelim. Her sıkıntıya düştüğümüzde, çözümsüz kaldığımızda, önderimizin de ifade ettiği gibi dönüp tarihimize, partimize bakalım. Zorlukları nasıl alt ettiğimizi, en zor süreçleri atılan yeni adımlarla nasıl aştığımızı göreceğiz tarihimizde. Hedefimiz, ideallerimiz büyük. Attığımız, atacağımız adımlar da büyük olmalı. İdeallerimizi gerçek kılmak için her yerde ve her zaman “tek başına örgüt” olmayı önümüze hedef olarak koyalım.

Gerek Devrimci Sol sürecinde, gerekse de Parti-Cephe’li süreçte dost ve düşmanlarımız, hep şaşırdılar. 12 Eylül zindanlarından bir başına faşizme ve cuntaya meydan okuyuşumuz onları şaşırttı, bu neyin güveniydi? Neyin cesaretiydi? Dünyada revizyonist yöntemlerin bir bir çözüldüğü, silah bırakmanın, icazetçiliğin revaçta olduğu, dünya halklarının kurtuluş umudunun emperyalist komploya kurban edilmeye çalışıldığı bir anda doğrudan düşmana yönelen silahlı çıkışımıza ve devrimci adalet eylemlerimize şaşırdılar. Sosyalizme inancımızın köklerinin derinliğine şaşırdılar. Düşman kuşatmasında teslim olmayı reddetmemize şaşırdılar. Hele o ateş yağmurları altında, ölüm yanıbaşımızdayken tilililerimize, inancımızı duvara kanımızla yazmamıza daha da şaşırdılar. Bu nasıl bir bağlılık, nasıl bir sadakatti? Siz teslim olun diyorduk bir de düşmana. Bu nasıl bir inançtı? Önderliğimize ve tarihimize yönelik darbe ihaneti karşısında tek vücut olmamıza şaşırdılar, bu nasıl bir sahiplenmeydi? Sabancı merkezini bastığımızda şaşırdılar, bu nasıl bir cüret, hesaplasmaydı.

Biz, önderimizin deyişiyle **“bugünün dünyasında yalnız başına kalmayı göze almadan savaşmak mümkün değildir”** diyerek ve her zaman her süreçte de bu gerçeği tekrar tekrar yaşayarak savaştık. Bunu yaparken de kimsenin değirmenine su taşımadık, kimseden de icazet dilemedik. Kendi özgücümüze, Marksizm-Leninizme güvenimizle, ideolojik bağlılığımızla, siyasi cesaretimiz ve haklılığımızdan aldığımız gücümüzle savaşı geliştirdik ve yükselttik. Dost ve düşmanlarımızın bizim varlığımızı hesaba katmaksızın politika yapamayacağı maddi bir güç olduk.

Başta düşmanlarımız olmak üzere oportünist, revizyonist, reformist ve ideolojik gıdasını burjuvaziden alan herkes istisnasız her dönem “çökerttik”, “yok ettik”den tutalım da, provokatör, küçük burjuva radikalizmi, anarşizm, vs.’ye kadar geniş bir demagojik yelpazede varlığımızı yok saymaya, tarihimizi ve mücadelemizi karalamaya çalıştılar. Ama ortada hiçbir demagojinin, hiçbir saldırının karartamayacağı, gölge düşüremeyeceği kadar yalın ve canlı, savaşan bir gerçeklik vardır.

Bu gerçek Parti-Cephe’mizdir. Şimdi bize düşen Parti-Cephe önderliğindeki bu savaşı iktidara taşımaktır. Böyle büyük düşünersek, tek tek kendimizi bu büyük düşüncenin içine yerleştirebilirsek, şu ana kadar konuştuğularımız yerli yerine oturacaktır.

Kendimizi Geliştirmek

- Evet arkadaşlar, dikkat ederseniz bir süredir daha çok “içe dönük” diye nitelendirebileceğimiz, yani genel teorik bir eğitim çalışması yerine birebir kendi eksiklerimizi, zaaflarımızı aşmamıza, pratik çalışmamızı geliştirmemize hizmet edecek konuları ele alıyoruz. Bu hafta da yine aynı çerçevede sürdürelim çalışmamızı.

Bugüne kadar emperyalizmden faşizme, devletten devrim stratejimize kadar çok çeşitli konuları ele aldık. Bundan sonra da bu konuları işlemeye devam edeceğiz tabii. Ama acaba ne kadar verim alıyoruz? Burada temellerini atmaya çalıştığımız teorik yapının üzerine, bireysel çabalarımızla ne kadar tuğla koyuyor, yapıyı ne kadar yükseltiyoruz? Veya konu tespitimizde kullandığımız tanımla, kendimizi ne kadar geliştiriyoruz. Esasında bugünkü çalışmamız bir yanıyla bu soruna ilişkin olacak.

Nedenine gelince, elbette bu yine kendi pratik çalışmalarımızda gördüğümüz eksiklerden kaynaklanıyor. Günlük mücadelede, yaşam içinde çözmek zorunda olduğumuz onlarca sorunla karşılaşılıyor. Bu kimi zaman iki yoldaşımız arasındaki bir tartışma da olabiliyor, kimi zaman da Susurluk gibi bir olay; devrimi büyütmek için üzerinden politika ve taktikler üretmemiz gereken bir olay. Bazen düşmanın saldırıları yoğunlaşıyor, saldırıları püskürtürken, saldırılara rağmen örgütlenmemizi ve mücadeleyi geliştirmeye çalışırken çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalıyoruz. Bazen bölgemizde gelişen bir olaya, halkın bir talebine, sorununa müdahale etmemiz gerekiyor. Ne olursa olsun devrimciler olarak üzerimize düşen görevlerimizi, karşılaştığımız sorunları olması gerektiği gibi çözümleyerek yerine getirebiliyor muyuz?

- Bunu her zaman yapabildiğimiz söylenemez. Bazen karşılaştığımız sorunları çözemiyoruz. Bazen adım atıyoruz, yarım kalıyor. Bazen de geçiştiriyor, üzerini küllüyoruz. Bazen de sorunu görmüyoruz bile, iş işten geçtikten sonra keşke şöyle yapsaydık diyoruz. Hatta bazen karşılaştığımız olayları tanımlamada, neden-sonuç ilişkisini ortaya koyup, ne yapılması gerektiği üzerine politika üretemiyoruz.

- Şimdi şöyle geriye dönüp baktığımızda demek ki, yapabildiklerimiz, yerine getirdiklerimiz var ama bunun yanında birçok eksiklerimiz de var. Bütün olarak değerlendirdiğimizde ise hem Partimizin önüne koyduğu hedeflerden ve bizden beklediklerinden, hem de bizim buradaki çalışmamızda önümüze koyduğumuz hedeflerden epeyce gerideyiz. Üstelik iki arkadaşımızı tutsak verdik. Yerlerini doldurmaya çalışıyoruz ama bu yeterli değil. Örgütlenmemizin çapını, mücadeleye kattığımız insanların sayısını, mücadelenin ivmesini sürekli yükseltmeliyiz, geliştirmeliyiz. Hedeflerimiz, yapmamız gerekenler ulaşılamayacak, gücümüzü aşan şeyler olmadığına göre demek ki biz sürecin gerisinde kalıyoruz, ona yetişemiyoruz. Eksiklik

bizde yani. İşte burada eksiklerimizi, zaaflarımızı aşmanın yani kendimizi sürekli geliştirmenin önemi ortaya çıkıyor. Bunu sürecin ihtiyacına cevap verecek hızda yapmadığımızda geride kalırız, sorunlarımızı gerektiği tarzda çözemeyiz, önümüze koyduğumuz hedeflere ulaşamayız. Kısır döngü içine girer, az ya da çok her birimizde veya bir bütün olarak birimde duyarsızlık, kendiliğindencilik, verimsizlik, politikasızlık gibi devrimcilere uzak olması gereken ruh ve davranış hali yaşamımızın bir parçası haline gelir. Öyle olunca da tabii ilişkilerimizi geliştirmekte de, halkı değiştirip dönüştürmekte de çok daha fazla zorlanırsınız, tıkanmayla karşı karşıya kalırsınız.

Kendini geliştirme tabii öyle tek boyutlu bir olay değil. Meseleyi bir çok açıdan alabiliriz, mesela okuma, araştırma bunun bir boyutu. Şimdi şöyle bir "ön yoklama" yapalım bakalım. Son sayıyı kimler tamamen okudu?

-

- İki kişi. Peki kim ne kadarını okudu? Tek tek belirtelim.

-

- Demek ki kabaca bir hesap yaparsak, derginin yüzde 60-70'ini okuyoruz. Çok kötü bir oran değil, ama yetersiz. Peki şu anda kitap okumakta olan kaç kişi var?

- ...

- O da yarı yarıya. Yetmez. Üstelik iki ayrı kitap birden okumakta olan var mı diye de sormadık. Ki biz onu sorabilmeliyiz. Bir de tabii bu elimizdeki kitapları ne kadar zamanda bitiriyoruz allah bilir. Elimizin altında okuduğumuz bir kitap olması tek başına bir şey değil, tam bir fikir edinebilmek için onu nasıl, ne kadar zamanda okuduğumuz önemli. Denetimi biraz gevşettik bir çoğunuz da okuma işini gevşetti. Bu işi tekrar sıkı tutmamızda fayda var anlaşılan. Neyse, bu ön yoklamalardan sonra sözü içimizde okuma işini en istikrarlı sürdüren Uğur'a verelim bakalım. Evet, devrimci anlamda gelişmek dediğimiz şey nedir, kendimizi geliştirmek nasıl olur, nasıl olmalı?

- Ben konuya önce bir şiir okuyarak başlamak istiyorum. Bertolt Brecht'in bir şiiri.

Öğren en basiti zamanıdır

Sakın geç deme

öğren abc'yi, çok bir şey değil gerçi

öğren ama, başla

Koru kendini yılgınlıktan

Her şeyi öğrenmelisin

Çünkü sensin artık yönetecek olan

Köprü altındaki, öğren

öğren, demir parmaklıklar ardındaki

ev kadını, öğren

*öğren altmış yaşındaki
kimsesiz çocuk, okul ara kendine
bilim ara, soğuktan kıkırdayan
Sarıl kitaba, aç insan. Silahtır o.
Çünkü sensin artık yönetecek olan.
Çekinme soru sormaktan arkadaş.
Enayi yerine koydurma kendini
Alinteri dökmeden bellediği şeyi
biliyor sayılmaz insan.
Geçir gözden hesap pusulanı
unutma, sana ödetilecek faturası
Parmak bas üzerine her rakamın
Nereden çıkmış sor bakalım
Çünkü sensin artık yönetecek olan.*

- Güzel bir şiirmiş gerçekten. Okumama, öğretmeme konusunda kimseye de bir mazeret bırakmamış. Mesela Fatma Abla bir daha "bu yaştan sonra" diyemez. Veya Serpil'in "ben daha yeniyim..." gerekçesi de geçersiz.

- Kendimizi geliştirebilmenin ilk yolu bence zorluklardan yılmamaktan, kararlı olmaktan geçiyor. Öncelikle şunu asla unutmamalıyız: **aşılamayacak hiçbir şey yoktur.** Eğer aşmak istersek aşarız. İşte bu noktada pratik içerisinde belki de pek sorun olarak görmediğimiz kendine güvensizlik, küçük burjuva gurur vb. yanlarımız devrimci kişiliğimizin oturmasının ve gelişmemizin önündeki engeller olarak ortaya çıkar. Bunlar aşılamadığı sürece de zorluklardan etkilenmemiz, başarısızlıkların sonucunda da karamsarlık, hatta yılgınlığa varacak bir gerilemeyi de beraberinde getirir. Elbette bu hiçbirimizin istemediği bir sonuçtur. Ama istemek yetmez. Böylele zaaflı yanlarımızı gidermenin, kendimizi geliştirmenin yollarını bulmaz, emek sarf etmezsek bir yerde bu sonuçla karşılaşırız.

Belki kısa, belki uzun hepimizin mücadele içinde geçen bir yaşamı var ve bu sürede belli özellikleri, bilgileri aldığımıza inanıyoruz. Elbetteki mücadele içerisinde hep aynı noktada kalmamız mümkün değil. Mutlaka politik olarak gelişecek, yetkinleşeceğiz. Ancak bu **gelişim birebir mücadele içinde yer aldığımız süreye bağlı bir şey değildir. Esas belirleyici olan kendini geliştirmeyi ve dönüştürmeyi, yenilemeyi ne kadar istediğimize, bunun için ne kadar çaba harcadığımıza bağlıdır.**

- Burada ben sıkça karşılaşılan iki örnek vereyim. Mesela bazıları der ki, "Mücadeleye başladığımdan bu yana bazı şeyleri öğrendiğime, orta bir düzey tutturduğuma inanıyorum. Daha fazlasını istiyorum ama çaba da sarf etmiyorum. Bu halimle geri bir insan olduğumu düşünmüyorum."

Ya da "Mücadele içerisinde olsam da pratik içerisinde çok fazla olamadım. Bundan olayı da gelişemedim"

Birinci örneğimizde varolan durumuyla yetinen, daha fazlasını istemeyen bir kişilikle karşı karşıyayız. Peki bu kişilik ileriki aşamalarda nasıl bir gelişim gösterir sizce?

- Kendi **durumundan memnun olduğu için gelişmesi ya hiç olmayacak ya da yavaş olacaktır**. Bu durumda da bir süre sonra sürecin gerisinde kalacaktır. En son aşamada da iki sonuç olabilir. Birincisi, devrimci saflarda kalan ama hiçbir ilerleme sağlayamadığı için olduğu yerde sayan müzminleşen bir kişilik. İkincisi, sürecin hızına ayak uyduramadığı için giderek gerileyen, bir süre sonra düzene dönen bir kişilik.

- İkinci örneğimizi de değerlendirelim.

- Bu örnekte de gelişimi sadece pratik faaliyetlerle sınırlayan bir kişilik söz konusu. Yani gelişime eylem penceresinden bakan bir kişilik. Eğer meseleye böyle bakarsak her şeyi eylemle veya pratik koşturma ile sınırlandırarak dar bakmış oluruz. Elbette ki herkesin gelişimi pratik içerisinde olacaktır. Fakat pratik sadece eylem veya sokaklarda saatlerce koşturmak değildir. Pratiğimiz aldığımız her türlü görevlerdir. Bu görev çok koşturmamızı da gerektirebilir, bir yerde uzun süre hiç bir şey yapmadan beklemek de olabilir, bir yeri kurumlaştırma da, silahlı bir eylem de. Şimdi bu durumda gelişmek için hep eylemler içinde yer almayı mı bekleyeceğiz? Dahası, eğer öyle düşünülürse “gelişmek”ten anlaşılan nedir?

- Doğru Selma. Önce bir tanım yapalım. Gelişim diye ifade ettiğimiz, kişinin kendisini her açıdan asgari anlamda donatması ve sürece uygun olarak kendisini şekillendirebilmesidir. Sürecin değişen dönüşen insanlara ihtiyacı var. Çünkü **mücadele bizi beklemez**, ülkemizde her an her şey değişebiliyor. **Politikalarımız-taktiklerimiz nasıl süreci, günceli yakalamalı, ihtiyaçları karşılamalı diyorsak, kendi gelişimimiz, insanlarımızın gelişimi de bundan bağımsız değildir**. Eğer biz kendi gelişimimizi sağlayamazsak, partimizin belirlediği politikaları, taktikleri de hayata istenilen biçimde geçiremeyiz. Zaten mücadelenin kendisi, belirlenen politikalar bizi gelişmemiz için zorlar. Mücadele bizden daha büyük görevler, sorumluluklar bekler. Daha çok çalışma, özveri, fedakarlık, daha çok inisiyatifli olmamızı ister. Sorun bizim buna nasıl cevap vereceğimizdir. Elbette istenilene cevap verebilmek gelişmeyi istemek ve kendimizi geliştirmekle mümkün olur.

Değişimin-dönüşümün sabit bir reçetesi yoktur. Herkesin kişilik özelliklerine göre, eksik ve zaaflarının boyutuna göre şekillenir. Fakat dediğimiz gibi belirleyici olan yenilenmeyi istemek, buna ihtiyaç duymaktır. İstendiğinde tüm zaafılar yenilir, eksiklikler giderilir. **Devrimi istiyorsak, devrim için savaşıyorsak devrimin önündeki bütün engelleri ortadan kaldırmak zorundayız. Eğer bu engeli bizim zaaflarımız, eksikliklerimiz oluşturuyorsa onları da ortadan kaldırmak zorundayız. Bunu yapmıyorsak, kendimizi geliştirip yenilemiyorsak devrimi de istemiyoruz demektir**.

- Ben bazı arkadaşlarımızda tanık olduğum bir örneği verebilir miyim? Daha doğrusu bu benim geçmişte de yaşadığım bir sorundu.

- Evet Ömer ver, iyi olur.

- Bazılarımız mücadelenin zorlukları, bizden beklediği görevler karşısında kendi gerçeğimizle karşı karşıya kaldığımızda korkar, panikleriz. *“Ben böyle biri miyim, ancak bu kadarını mı yapabiliyorum, nasıl dönüşeceğim, bir türlü yapamıyorum, ya dönüşemezsem”* korkusudur bu. Aslında böyle düşünmek zaafılarımızı uzlaştırmamanın bir sonucudur. Oysa her birimizin şu veya bu oranda eksiklikleri ve zaafıları vardır. Bunlar bizi korkutmamalı. Çünkü sıkça söylediğimiz gibi bunlar devrimci saflara gelirken düzenden getirdiğimiz yanlarımızdır. Devrimci saflara gelerek düzen kültürünü aşmanın, devrimci kişiliği oluşturmaının ilk adımını atmış oluruz. Sorunumuz bunu hızlandırmak ve süreklileştirmek için çaba sarf etmektir. Uğur’un da başta dediği gibi eğer gerçekten istersek aşamayacağımız şey yoktur. Tabii bu yine mücadele içinde, pratik içinde olacaktır. Devrimcilik yapmakla devrimci kişiliği yaratmak birbirinden bağımsız değildir. Birbirini tamamlayan bütünleyen yanlardır. Devrimcilik yapılmadan devrimci kişilik yaratılamaz. Devrimci kişilik yaratılmadan da devrimci saflarda kalınamaz. Yani devrimci mücadeleyi sürdürerek ancak kendimizi geliştirip, yenileyebiliriz. Yoksa bir kenara çekilip, uzaktan izleyip, ya da mücadelenin kıyısında, köşesinde dolanıp sadece çok okumakla da olmaz bu. O zaman ancak olursa olursa bir entel, lafazan olunur.

- Ben şimdi bir örnek daha vererek meselenin konumuzla ilgili bir yanına daha değinmek istiyorum. Geçen gün CHP lokaline uğramıştım. Bizim genç arkadaşlardan biri de orada, televizyonda haberleri izliyor. Bu arada içeri giren başka bir arkadaşımız televizyondaki görüntüde kalabalığı görünce *“Ne olmuş?”* diye sordu. Aldığı cevap *“Salağın birisi intihar ediyor”* oldu. Şimdi bunca zulmün, yoksulluğun, yozluğun yaşandığı bir düzende bir devrimci böylesine sıradan ve basit yorumlar yapabilir mi? O zaman onun, intihar etmek isteyen bir insana *“atla atla”* diye bağırarak, ya da kılı kıpırdamadan film izler gibi olayı izleyen sıradan bir insandan ayıran özellikler ne olacak? İşte buradaki devrimcilik yüzeyseldir. Düşünmek, kafa yormak, çözümlemek, sonuçlar çıkarmak, çıkarılan sonuçları devrimin çıkarına kullanmak yok. Devrimciliğe yüzeysel bakan, yüzeysel düşünen, nedenleri, niçinleri sormayan, sorgulamayan, araştırmayan insan kendini geliştiremez. Oysa böyle bir olaya devrimci nasıl bakmalıdır?

- Bir devrimciye göre intihar eden bir adam *“salak”*lığından intihar etmez. Bir devrimci bunun nedenlerini, sonuçlarını ortaya koyar. İnsanları çözümsüzlüğe, çaresizliğe iten, intihara sürükleyen nedir? Bu zayıf kişilikleri yaratan kim? Bu soruların tek bir cevabı vardır; düzen. Eğer ki, intiharlar artık her gün yaşanan olaylar haline gelmişse, bu tek tek insanların sorunu olmaktan çıkmış, toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Bu sorunu yaratan devlettir, düzendir. Açlık, işsizlik, yoksulluk, umutsuzluk ve çaresizliğin oluşturduğu bunalımdır. İşte tüm bunları yaratan bu düzen, bizim de devrimcilik nedenimizdir. Düzenden umudunu kesen insanlara umut taşıyacak, yol gösterecek olan bizleriz. Meseleye böyle baktığımızda bakış açımız da değişecektir. Bunları görmek düzene duyduğumuz kını artıracak,

kitlelere ulaşmak, devrim umudunu taşımak için coşkumuzu artıracaktır. Meşruluk bilincimiz kökleşecektir.

- Doğru, ama bunun yanında şöyle bir şey daha eklemek gerek: Örnekte olduğu gibi belki her gün her saat olaylarla, sorunlarla karşılaşırız. Eğer alıcı gözle bakarsak günlük yaşam içerisinde halkın yaşadığı irili ufaklı o kadar çok sorunlar, çelişkiler var ki. İşte bunlar aynı zamanda bizim halka bu düzenin çürümüşlüğü ve alternatifini göstermek için politika üreteceğimiz zeminlerdir. Ajitasyon-propaganda konularımızdır. Yoksa halkı öyle kalıplaşmış nutuklarla, soyut teorilerle bilinçlendirip dönüştüremeyiz. Hayatın içinden, onun yaşadığı, gördüğü, çok küçük bir sorun bile olsa ondan yola çıkıp, bu düzenin nasıl bir düzen olduğunu, somut örneklerle nedenlerini, niçinlerini ortaya koyarak kavrayabiliriz. O zaman kitlelerle çok daha kolay ilişkiler kurabildiğimiz görülecektir. Onlarla tartışmak, kafalarını aydınlatmak, değiştirip dönüştürmek için elimizde ne kadar çok neden ve araç olduğu görülecektir. Tabii önce bizim gözlerimiz görebilmeli bunları. Ve bunlar üzerine politika üretebilmeliyiz. Bu da ancak **devrimci bakış açısına** sahip olmakla mümkün olur. Zaten bu bakış açısına sahip olabildiğimiz ölçüde gelişen ve geliştiren olabiliriz. Peki nedir devrimci bakış açısı?

- Devrimci bakış açısı kitlelerin yaşadığı sorunları, nedenleri ve sonuçlarıyla **görebilmek**, düzenden kaynaklandığını **gösterebilmektir**. Olaylara, ilişkilere devrimci bakış açısıyla bakabilen biri öğrenir, araştırır, sorgular, çözümler. Değiştirmeyi, dönüştürmeyi esas alır. Hiçbir zaman iktidar hedefini gözden kaçırmaz. Küçük bir sorunda dahi, iktidar perspektifiyle düşünür. Ve kitlelere devrimin yolunu gösterir.

Bizler devrimciler olarak, kitlelerin günlük yaşadığı sorunlarda düzeni **hedef** olarak gösteremezsek, devrimi de **alternatif** olarak sunamayız. Bu da kitlelerin sınıf mücadelesi içinde yerini almasını engeller. Sınıf mücadelesi özünde iktidar mücadelesidir. Devrimci, iktidar mücadelesinde kitlelerin öncüsüdür. Çünkü devrimciler, düzenle halk arasındaki günlük yaşanan çatışmalara, çelişkilere iktidar perspektifiyle bakarlar. Kitlelerin yaşadığı her sorunda değiştirici, dönüştürücü maddi bir zemin yakalarlar. Bu maddi zemin üzerinden kitleleri devrime kazanmaya çalışırlar. İşte devrimci insanı sıradan insandan ayıran, bakış açısındaki farklılığı ortaya çıkartan temel özellik, bu dönüştürme bilincine ve yeteneğine sahip olmasıdır.

Bu misyonu yerine getirebilmek için de kendimizi her açıdan geliştirmek şarttır. Hedefimize ulaşmak ve görevimizi yerine getirmek için devrimci bakış açısını yakalamak, günlük gelişmelerde devrim lehine çözümler yapabilecek, politika üretebilecek, propaganda-ajitasyon yapabilecek bir donanıma sahip olmak zorundayız.

Nasıl bir düzende yaşıyoruz? Yaşadığımız dünyada bulunduğumuz ülkenin yeri nedir? Halk kitleleri hangi sorunları yaşıyor? Devrim hangi sınıflara dayanacaktır? Halkın sorunlarıyla devrimin bağı nasıl kurulacaktır? İş-

te tüm bunları çözümleyecek bakış açısına sahip olmamız gerekir, ki her gelişmeyi devrim lehine çözmeyi başaralım. İşte bu sorunları ne kadar doğru çözümlersek ürettiğimiz politikalar hayatın içinde o ölçüde karşılığını bulur.

- Tabii ürettiğimiz politikaların hayatın içinde karşılığını bulması, doğru çözümler ve doğru politikalar belirlememizle mümkündür. Bu ise Marksist-Leninist ideolojiyle donanmak ve onu yaratıcı tarzda hayata geçirmekle mümkündür.

Bunun için yapılması gereken en temel işlerden biri çok okuyan, tartışan, soran biri olmaktır. Okuyalım, tartışalım, gelişmelerden haberdar olalım. Bu propaganda ve ajitasyonda, insanları örgütlemekte bizi daha bilgili, ve daha kendine güvenli yapacaktır.

Tabii Marksizm-Leninizm veya devrimcilik salt kitaplarda yazılanlarla sınırlı değildir. Bir dünya görüşüdür, **eylem kılavuzudur. Statükoları, şablonları, kalıpları reddeder.** Mücadeleyle yaşar ve gelişir. Sürecin somut durumuna göre kadro tipini, mücadele ve örgüt biçimlerini yaratır.

Gücünü Marksist-Leninist ideolojisinden alan bir devrimci yüzeysel değerlendirmelerin etkisi altında kalmaz. Gelişen her olayın ardındaki gerçekleri bulup açığa çıkartır. Doğruları yakalar. Politika üretir. Ürettiği politikalarla sorunlara çözüm bulur, yol gösterici olur. Devrimci duygularıyla, niyetleriyle değil, bilimsel gerçeklerle hareket eder.

- Devrimci bakış açısı ve ideolojik sağlamlık ülke ve halk gerçeğini bilmek, tanımadır.

Devrimci bakış açısı gücünü ezilenlerin tarihsel haklılığından, halka güvenden alır. Bizler toplumların gelişim süreci gereği, kapitalizmin tarihsel olarak yerini yeni bir toplum olan sosyalizme bırakacağına inanıyoruz. Pe ki inancımız doğrultusunda devrimci yaratıcılık ve iradi müdahale ile bu gelişimi daha erken bir sürece alacak, sosyalizmi yaratacak gücü kendimizde görebiliyor muyuz? Kitlelerin kendi kurtuluşları için bu onurlu kavgada yerlerini alacaklarına güveniyor muyuz? Önce bu sorulara “evet” cevabını vermek zorundayız.

Bugün ülkemizin hemen her bölgesinde ve halkımızın her kesiminde düzene karşı gelişen bir tepki var. Bu tepkilere, intihar, cinayet, kendiliğinden, geri, reformist, fazla gelişmez vb. gözüyle bakarsak küçümsemiş oluruz. Bu bakış açısıyla doğruları yakalamak, mücadelede başarılar elde etmek tesadüflere kalır. Ama böyle bakmaz, küçümsemez, mücadelemizle bağını kurarsak ortaya çıkan tepkileri devrime kazanmaya önem veririz. Değişeceğine, gelişeceğine inanarak hareket edersek olumlu sonuçlar almamız olanaklıdır. Aldığımız her olumlu sonuç devrimci bakış açısına sahip olduğumuzun göstergesidir. Gelişen her olaya devrim ve karşı-devrim cephesinden bakmalıyız. Alternatif politikalar üreterek kitlelerin tepkisini devrim saflarında toplamalıyız. **Konuştüğümüz her sözcükte, ürettiğimiz her politikada, baktığımız her olayda devrimi görebilmeliyiz.** Teoriden, pratiğe, programa, programdan stratejiye, stratejiden taktiğe taktikten

günlük çalışma biçimlerimize kadar uzanan çizgi devrimci bakış açısı dediğimiz kavramın ta kendisidir. Bakış açısındaki bu netliği yakalamak zorundayız. Soyut bakış açılarından, düzenin yönlendirmelerinden kurtulmalıyız. Bunun için deneyimlerimizi, birikimlerimizi, partimizin süreç ve taktiklerini gözden geçirmek, perspektiflerimizi özümleyerek öğrenmek zorundayız. Bakış açısındaki netliği böyle yakalarız.

Düşünceden eyleme, attığımız her adım neye, kime hizmet ettiği bilinciyle olmalıdır. Sağlıklı bir gelişim evresini yakalayarak adımlarını atarsak, her adımda iktidar perspektifini öne çıkarsak “beklenen” günü yakınlaştırmış oluruz.

- Peki devrimci bakış açısına sahip olunmazsa ne olur?

- Doğru bakış açısına sahip olmayanlar oligarşinin devrimci mücadeleyi engellemek ve halk muhalefetine gelişimi durdurmak için oluşturduğu bu politikaları çözümleyemez. Doğruları yakalayamaz. Doğruları yakalayamayanlar politika üretip kitlelere alternatif sunamazlar. Dahası, olan biteni kendileri de anlayamazlar.

- Düzenin halkın üzerinde estirdiği terör politikalarını boşa çıkartmak ve kitleleri devrim safına kazandırmak için yeni mücadele ve örgütlenme biçimlerini bulup ortaya çıkarmalıyız. Parti-Cephe teorisi pratiğiyle uyum içinde olan, söylediğini yapan, yaratıcılığı ve kararlılığıyla politikalarını halka taşıyan bir çizgi izlemiştir. Bu da Marksizm-Leninizm ülke somutunda uygulamaktır. Bunun için ülkemizde Markist-Leninizmin temsilcisi Parti-Cephe'dir. Kitleleri örgütleyen, savaştıran bir güç oluşumuzun kaynağı budur. Çünkü Parti-Cephe Marksizm-Leninizm şablon olarak değil, bir eylem kılavuzu olarak kavramıştır. Onu, kendi ülkemiz ve halk gerçekliğimizin özgünlükleriyle bütünleştirebilmiştir. Doğru politika üretişimiz ve doğruları yakalayışımız bundandır.

- Bir devrimci halkın yaşadığı sorunları somut haliyle görmez ve kitlelerin yaratıcılığını iktidar perspektifiyle bütünleştiremezse doğru sonuçlar alamaz. Onu devrimden uzaklaştırır. Üretilen politikalar halkın sorunlarına çözüm olmadıkça, devrim, uğrunda teoriler üretilen bir hayal olmaktan öteye geçemez. Kitlelerin sorunlarıyla bütünleşmeyen ve kitlelerin kendini içinde görmediği hiçbir teori, politika, taktik ML bakış açısıyla değerlendirilip üretilmemiştir. Soyutluğun kaynağı da budur.

Kitlelerin içerisinde bulunduğu durum nedir? Gelişen eylemlere hangi koşullar neden olmuştur? Kitleler tepkilerini hangi temel sorunlarından dolayı dile getiriyor? Bu tepkiler ne zaman ortaya çıkıyor? Bizim mücadelemizle nasıl bütünleşir? Politikalar bu gibi sorular cevaplanmadan üretilirse kitlelerin taleplerine cevap vermez. Kitlelerle bağ kurulamaz.

Bu düzene tepki gösteren hiç kimseyi, gelişen hiçbir eylemi küçümsemeye hakkımız yoktur. Tepkileri küçümsemek, görmemek, gerekli önemi göstermemek duyarsızlıktır, sorumluluktan kaçmaktır.

Devlet bu kadar teşhir olmasına rağmen insanlarımız intiharı seçiyorsa, tepkilerin ifade edecek çeşitli arayışlar içine giriyorsa bizim yarattığımız

bir boşluk vardır. İnsanlara ulaşmamak, kitlelerle yeterince bağ kuramamaktan dolayı ortaya çıkan bu boşluğu insanlar bireysel tepkileriyle doldurmaya çalışıyor. Kimi intihar ediyor, kimisi evini, çocuğunu bırakıp kaçıyor, kimisi adam öldürmek, hırsızlık yapmak vb. biçiminde sorunlarına çözüm arıyor. Bunun nedeni çarenin devrimde olduğunu gösteremeyişimizdir. İnsanlara çarenin devrimde olduğunu göstermeliyiz. Eğer ki, biz ölümü göze alacak kadar tepkisi açığa çıkan bu insanlara çarenin devrimde olduğunu gösterirsek onların çaresizliği yerini umuda, hesap sormaya bırakacak ve çaresizlik öfkeye dönüşecektir. Devrimci bilinçle bütünleşen öfkenin devrim için yapamayacağı hiçbir şey yoktur.

Sorunların kaynağını tespit edip çözüm üretmek kadar önemli olan bir diğer yan da bunları pratikte bütünleştirebilmektir. Yaptığımızla söylediğimizin bir olmasını sağlamaktır. Bunun yolu cesaretle kitleye öncülük yapmak ve örgütlemek için kitlelerin içine girmektir. Kitlelere örgütleneceği kurumlar sunmaktır. Yani tepkilerini örgütlü ifade edecekleri, sorunlarına ortak çözüm arayacakları ve kendi güçlerini görecekları meclisleri, çeşitli kurumlarımızı sahiplendirmektir. Halkın her gün yaşadığı dertleriyle, ücret artışından ekmek zammına, polis baskınından belediye sorununa kadar her şeyleriyle uğraşmak, çözüm yolunu birlikte bulmaktır. Ürettiğimiz her çözümü kazanımla sonuçlandırmak, küçük de olsa zaferler elde etmektir. İşte bu zaferle büyüyecek olan devrim umududur, sosyalizmdir. Devrim için, sosyalizm için, ideolojik ve politik olarak zenginliğimizi arttırmalıyız. Bakış açımızı netleştirerek güçlenmeliyiz. Bu devrimciliğimizin nedenlerini de güçlendirmektir.

- Devrimci bakış açısı davasındaki haklılığını görebilmektir. Devrimciliğinin nedenini bilince çıkarabilmektir. Neden savaştığımızı, bu düzenin neden bizim iradi müdahalemizle bir an önce yıkılması gerektiğini görebilmek, gösterebilmek ve UMUDU büyüttür.

Gerilla Gibi Düşünmek ve Yaşamak - 1

Geçen hafta içerisinde, Ömer'in sorumluluğunda olan ekiplerimizden biri iki mahalle aşağımızda cadde üzerinde faşistlerin üs olarak kullandığı bir büroyu molotoflayarak kurşunladı. Burayı epeyce süredir izliyorduk. Büronun sahibi de faşistti ve iş yapmaktan çok faşist örgütlenme için burayı paravan olarak kullanıyorlardı. Molotoflanan yerin yakınına cadde üzerine faşist saldırıların ve kayıpların hesabını soracağımızı ifade eden DHKC imzalı pankart asıldı. Ertesi gün de benim sorumluluğumdaki diğer ekip aynı cadde üzerinde trafiğin yoğun olduğu bir kavşağa 20 Mayıs'ta Dersim'de düşmanla çatışarak şehit düşen gerilla yoldaşlarımız Zeynep Korkmaz, Hüseyin Kılıç'la ilgili bomba süsü verilmiş bir pankart astık. Pankart bomba imha uzmanları gelene kadar iki saate yakın asılı kaldı. Faşistlerin kullandığı yere yapılan misilleme çalışma yaptığımız mahalle yakınlarında bu türden yapılan ilk eylemdi. Bu nedenle mahalle halkında da epeyce ilgi uyandırdı.

Halk sınıfında bir araya geldiğimizde de ilk sohbet konuları bu eylemler oldu. Ekiplerin içinde yer almayanlar da bunların bizim örgütlülüğümüz tarafından yapıldığını tahmin ediyorlar ancak daha önce saptanan kurallar gereği kimlerin, nasıl yaptığı konusunda konuşmuyoruz, anlaşılmasına yol açacak imalardan kaçınıyoruz. Nasıl olsa tahmin ediyorlardır deyip gizlilik kurallarının çiğnenmesine, gevşetilmesine asla göz yumulmayacak. Disiplinsizlik yapanlara yaptırımlar ve cezalar uygulanacak. Ekipler içinde yer alan tüm arkadaşlar bu konuda daha önce eğitimden geçirilmişlerdi. Eylem öncesi ve sonrasında da tekrar özel olarak uyarıldılar. Aynı şey iki ayrı ekipte yer alanlar için de geçerli. Onlar da ayrı ayrı yaptıkları çalışma ve eylemler hakkında birbirleriyle herhangi bir paylaşımda, bunu belli edecek davranış ve imalarda bulunmayacaklar. Gerekiyorsa, gerektiği kadarıyla ekip sorumluları bilecekler, paylaşacaklar. Bu haftaki dersimizin konusunu "gerilla" olarak belirledik. Selim abi tahtaya önce ana başlık olarak bunu yazdı.

- Arkadaşlar tahtaya konu başlığı olarak "gerilla" yazdık, ancak daha önce konuyu saptarken belirttiğimiz gibi **gerilla savaşı**ndan, **silahlı mücadeleden** çok esas olarak **gerilla nedir, kimdir**, gerilla tarzıyla düşünmek, hareket etmek nasıl olur, bunu günlük çalışmalarımızla, yaşamımızla nasıl bütünleştireceğiz, bu noktalar üzerinde durmaya çalışacağız. Çünkü daha önceki çalışmalarımızda silahlı mücadele, halk savaşı ve halk savaşında gerillanın rolü üzerinde durmuştuk. Ancak yine de kısa bir hatırlatma yapabiliriz. Evet Ömer sen bir giriş yap istersen.

- **GERİLLA HALKTIR. GERİLLA SAVAŞI HALKIN SAVAŞIDIR.** Öncelikle meseleye böyle bakmak gerekir. Emperyalizmin 2. bunalım ve özellikle de

3. bunalım dönemindeki devrim pratikleri ve de ülkemizdeki devrim mücadelesi çok açık olarak ortaya koymaktadır ki devrim mücadelesini kitleleştilerebilmenin, halkı devrim cephesinde birleştirebilmenin, emperyalizmin ve oligarşinin iktidarını yıkabilmenin ve halkın iktidarını kurabilmenin yolu, halkın silahlı mücadelesini örgütleyebilmekten, dolayısıyla bunun için de öncelikle gerillayı oluşturmak ve güçlendirebilmekten geçmektedir. Yani, gerilla savaşı politik anlamıyla başından itibaren halkın savaşıdır.

Yüzbinlerce kişilik ordu, polis gücüyle, modern silahlarla, baskı ve terörle ayakta duran oligarşinin iktidarını yıkabilmek ve halkın iktidarını kurabilmek için, halkın da silahlı güçlerini, ordusunu oluşturması kaçınılmazdır. Silahlı mücadeleye karşı olmadığını söyleyen, hatta yer yer silahlı eylem de yapan ama silahlı mücadeleyi temel almayan bazı oportünist gruplar da teorik olarak halkın silahlanmasını, ordusunun oluşturulmasını reddetmezler, ancak nerede, ne zaman sorusu sorulduğunda bunun karşılığı ya yoktur ya da belirsizdir. Onların kafasında kitlelerin silahlanması ve halk ordusunun kurulması gibi şeyler halkın devrim için ayaklandığı aşamaya tekabül eder. Oysa dünya ve ülkemiz pratiği de göstermektedir ki en baştan halkın silahlı güçleri, gerilla yaratılmadan ve geliştirilmeden, halkı devrim bayrağı altında toplamak, savaşa katmak ve iktidara yöneltmek de mümkün değildir. Bu, bugünkü konumuzun dışında olduğu için fazla girmiyorum ancak Kürt ulusal hareketi ve Türkiye devrimci hareketinin gelişimine bakıldığında bunu görmemek için kör olmak gerekir. Gerisi, büyük bir güç olmadan, devrim için bütün koşullar tam olarak olgunlaşmadan, düşmanla açıkça savaşmaktan, bedelleri oldukça da ağır olan iktidar için mücadeleye tutuşmaktan kaçışın teorileridir. Yenilgileri, kayıpları göze alamayanların, devrime zamanı gelince(!) bir anda olacak bitecek bir meseleymiş gibi bakanların teorileridir. Neyse biz konumuza dönelim.

Che, "Askeri Yazılar" adlı kitabında gerilla için şöyle diyor: "*Gerilla, küçük silahlı grup, halkın savaşı öncüsüdür, gücünün kaynağı halk kitleleridir.*" Yine kitabın başka bir bölümünde de "*... gerilla savaşı uygulamak isteyenler, kitle mücadelesini ihmal ediyorlar, diye eleştirilmektedirler -sanki bunlar karşıt yöntemlermiş gibi. Bu görüş açısının içerdiği düşüncüyü reddediyoruz: Gerilla savaşı bir halk savaşıdır, bir kitle mücadelesidir. Halkın desteği olmadan savaşın bu türünü gerçekleştirmeyi istemek, kaçınılmaz bir felaketin başlangıcıdır. Gerillacılar, herhangi bir toprağın belirli bir yerine yerleşmiş, silahlı, mümkün olan tek stratejik hedefe, iktidarın ele geçirilmesine yönelik bir dizi askeri eylemi uygulamaya hazır, halkın savaşı öncüleridir.*"

Gerillanın kitleleşmesi yani halkın savaşı haline dönüşmesi bu mücadelenin başarıya ulaştığı ülkelerde farklı farklı şekillenmiştir. Mesela bir Çin'de farklı, Küba'da, Vietnam'da, Nikaragua'da farklı olmuştur, halen gerilla mücadelesinin sürdüğü ülkelerde de böyledir. Bu süreç ülkemizde de kendine özgü koşullarına bağlı olarak farklı özellikleri içererek geliş-

cektir. Ve öyle de olmaktadır. Ama özü aynıdır. Hepsi halkın savaşıdır ve halkın kurtuluşunu, iktidarını hedeflemektedir. Tabii burada iktidarı hedefleyen devrimci bir önderlik tarafından geliştirilen savaştan ve gerilladan bahsediyoruz. Yoksa gerilla mücadelesinin küçük burjuva ve milliyetçi önderlikler tarafından sınırlı belli haklar almak, egemenlerle bir uzlaşma, anlaşma zemini sağlamak, onları masaya oturmaya zorlamak amacıyla kullanılabildiğini, hatta işte Afrika'da birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışan kabilelerin bile gerilla gücü oluşturdıklarını, gerilla yöntemleriyle savaştıklarını da biliyoruz. Bu da meselenin ayrı bir yönü. Bizim esas olarak üzerinde durmamız gereken nokta şudur:

Gerillanın başlangıçta silahlı küçük bir grup veya bir kaç grup şeklinde oluşturulmuş olması onun sürgit böyle kalacağı anlamına gelmez. Kalırsa zaten devrimi geliştirmek de mümkün olmaz. Yani gerilla halktan soyutlanmış küçük silahlı bir kaç grup, gerilla savaşı da halkın iktidar savaşından, devrimden bağımsız yürütülen bir savaş değildir. Aksine halka devrimin coşkusunu taşıyan, iktidar hedefini gösteren, oligarşinin baskı, zor ve şiddeti karşısında halkın kendine güvenini, devrim mücadelesine ve savaşa katılımını sağlayan, örgütleyen halkın silahlı gücüdür. Elbette emperyalizme ve oligarşiye karşı yürütülen mücadelenin tek biçimi silahlı mücadele ve gerilladan ibaret değildir, ancak gerçekten halkın iktidarı isteniyorsa, devrim gerçekleştirilmek isteniyorsa, bu, gerilla geliştirilip güçlendirilmeden, halkın silahlanıp savaşa katılımı sağlanmadan, silahlı savaşı örgütlemekten olmaz. İşte silahlı mücadelenin temel mücadele biçimi olması, diğer mücadele biçimlerinin ona tabii olması esprisinin nedeni de budur.

- Evet şimdi, savaş halkın, yani bizim savaşımız olduğuna göre, gerillayı, silahlı mücadeleyi de biz geliştirip, güçlendireceğimize göre burada bize ne görevler düşüyor, ne yapmamız gerekiyor biraz onun üzerinde duralım.

- Ben bu konuda bir şeyler söylemeden önce partimizin kuruluş kongresinde önderimizin kongreye sunduğu rapordan bir bölüm okumak istiyorum.

- Oku Selma.

- *"Gerilla halktır. Gerilla silahlanmış halktır. Halkı silahlandırmak ve savaşırabilmek için geniş halk sınıf ve tabakaları içerisinde, sürekliliği olan bir çalışma yapılmadan, sıradan işçi-köylü-emekçi-genci silahlandırıp, gerilla savaşı yapmak, gerillayı beslemek, barındırmak, büyütme imkansızdır. Gerilla ünlü deyişle denizde balıksa, bu denizin sürekli içinde olarak, onu koruyarak balığın üreyip yaşamasını sağlamalıyız."*

Bir de bu konuda ortaya çıkan yanlış şekillenmeler üzerine yazılan bir paragrafı okuyayım:

"Gerilla savaşının ayrı bir askeri örgütlenmeyle sürdürülmesi, diğer çalışma alanlarının sorunu değilmiş gibi algılanmış ve zaman içerisinde alan ve bölgelerde silahlı birliklerin çalışma tarzları, ruhi şekillenmeleri, kadro-

lara ve ihtiyaçlara bakış açıları farklılaşarak, objektif olarak iki ayrı çalışma tarzı oluşmuştur. Elbette askeri birliklerin ve diğer mücadele biçimlerini hayata geçiren örgütlenmelerin, farklı biçimleri olacaktır. Ama silahlı birlikler dışında çalışma yapan kadrolar, giderek kendilerini silahlı savaşın dışında görerek, silahlı savaşı başkaları yapar düşüncesi hakim olmaya başlamıştır. Bu düşünce gelişince, kadrolaşma, kadroları eğitime, kitleleri örgütleme ve ajitasyon-propaganda da buna göre şekillenmiş olup, gerilla savaşının güçlendirilmesi ve halk savaşı perspektifine birçok yerde hizmet etmeyen, ondan kopuk çalışma tarzları ve yöntemleri ortaya çıkmıştır.”

Bunlar 4 sene önce söylenmiş şeyler ama bugün için de bizim kendimize pay çıkarmamız gereken noktalara işaret ediyor.

- Nedir onlar?

- **Birincisi**, gerilla savaşını yürütmek de, gerillayı besleyip, barındırıp, büyütmek de bize, bizim çalışmamıza bağlı, yani bizim dışımızda bir olay değil. **İkincisi**, bunu yapabilmek için, bugün farklı bir alanda, silahlı birlikler dışında görev yapmamıza rağmen silahlı savaşı, gerillayı kendi dışımızda görmememiz, ruhsal şekillenmemizi, kadrolaşmadan, eğitime, propaganda-ajitasyon çalışmasına kadar çalışma tarzımızı buna göre biçimlendirmemiz gerekiyor.

- Peki bunları yapabiliyor muyuz?

- Yeterince yapabildiğimizi söyleyemeyiz. En basitinden son Dersim şehitlerimizi ele alalım. Hiç değilse tüm Cephe taraftarlarımızla, kitle ilişkilerimizle birlikte bir toplantı yapabildik. Hem şehitlerimizin anmasını yapar hem de gerillanın, silahlı mücadelenin propagandasını yapıp, neden savaştığımızı anlatarak bunu Cephe saflarında savaşma çağrısına dönüştürebildik. Tabii bunun yanında şehitlerimizi sahiplendiğimizi, hesabını soracağımızı dar, kitlesel çeşitli eylem biçimleriyle gösterebildik. En azından elimizden gelen çabayı ortaya koyabildik. Ama bunun için yeterince çaba harcadığımızı söyleyemeyiz. Çok farklı başka örneklerde verebiliriz. Mesela, propaganda yaparken düzeni, iktidarı teşhir ediyoruz, kurtuluşun devrimde, halkın iktidarının kurulmasında olduğunu söylüyoruz ama bazen, hatta belki çoğu kere silahlı mücadeleye, silahlı mücadeleye katılma çağrısına gereken vurguyu yapmıyoruz ya da eksik bırakıyoruz. Veya kadrolaşma, eğitim çalışması yaparken insanlara bir savaşçı, gerilla olabilir diye bakmayabiliyoruz veya bu gözle bakıp yaklaşımımızı, eğitim çalışmamızı, pratik faaliyetlerimizi buna uygun biçimlendirmeyebiliyoruz.

- Daha pek çok örnek verebiliriz. Evet pek çok eksik bıraktığımız noktalar var, ama olumluya doğru giden gelişmeler de var. Bunları da görüp, geliştirmeliyiz. Mesela burada bulunan ve buranın dışındaki bazı arkadaşlarımızın gerilla olmak, silahlı mücadele içinde yer almak gibi talepleri var. Ayrıca, insanlarımızın savaşçı yanını geliştirecek pratik olarak attığımız adımlar da var. Bunlar bizim için olumlu adımlar ama elbette yetersiz. Bana sorarsanız şimdiye çoktan birim olarak gerillaya savaşçı vermiş olmalıydık derim. Ya da biz daha yetkin bir ekip çıkarabilmeliydik. Demek ki he-

nüz çalışmamızı, örgütlenmemizi, gelişmemizi savaşı örgüte yakışır bir seviyeye getirememişiz, meseleye tam anlamıyla gerilla perspektifi, bakış açısıyla bakamıyoruz, onun tarzıyla hareket edemiyoruz. Yani sorunun özü, gerilla göndermek değil, bulunduğumuz yerde gerilla olabilmek, gerilla gibi düşünüp yaşayabilmektir. İşte önümüzde duran ve aşmamız gereken en önemli sorunumuz bu.

- İyi de Selim herkes gerilla olabilir mi? Belki olabilmeyi isteyen çok daha fazladır ama yapamayacağına inandığından böyle bir talepte bulunmuyordur. Mesela ben kendi adıma bunu söyleyebilirim. Bu yaşlı ve hasta halimle benden bir gerilla olur mu, aksine yarardan çok zararım olur.

- Yanlış bir düşünce tarzı, Fatma abla. Birincisi, konumumuz, görevlerimiz, çalışma alanımız, yaşımız, başımız ne olursa olsun bir savaşı, bir gerilla olmayı arzulayabilmeliyiz, bunun için çaba gösterebilmeliyiz ve talep edebilmeliyiz. İkincisi, olabilir miyiz, buna uygun vasıflara sahip miyiz, değil miyiz veya nerede daha çok yararlı olabiliriz buna kendi kendimize karar vermemeliyiz. Ben soruna şöyle cevap vereyim:

HERKES GERİLLA OLABİLİR, AMA HERKES GERİLLA OLAMAZ DA!

Şimdi bu size biraz garip, çelişik gibi geldi sanıyorum.

- Bana pek gelmedi. Şöyle anlıyorum: insan gerçekten isterse gerilla olabilir.

- Bir bakıma öyle denilebilir. Ama istemek de her zaman tek başına yetmez. **Birincisi**, gerçekten istemek, bu isteğin altının dolu olması, yani savaşı, ölmeye öldürmeye hazır olmak gerekir. Bu savaşın en yalın gerçeğidir. Gerillanın asıl işlevi savaşıdır, düşmana darbeler vurmak, psikolojik ve moral açıdan onu yıpratmak ve gelişmesine paralel olarak da askeri olarak düşman güçlerini imhaya yönelik örgütlenme ve eylemlere yönelmektir. Yani özcesi gerilla halkın askeridir ve işi savaşıdır. O yürüttüğü bu savaşla sonuç alır, devrimin gelişmesine hizmet eder. Dolayısıyla bu, böyle bir savaşı hazır olmayan ama devrimcilik yapan herkesin gerilla olamayacağı anlamına gelir. Mesela, belli bir teorik birikimi olabilir, ağzı bayağı laf yapıyordur, hatta iyi bir propagandist de olabilir, örgütçü özellikleri de olabilir ama tüm bunlar, eğer ölmeye, öldürmeye, savaşıma kararlılığına, cesaretine sahip değilse onun gerilla olabilmesine, gerillacılık yapabilmesine yetmez. Şöyle örnekler görülmüştür: silahlı savaşın dışındaki bir alanda, birimde görev yapıyordur, bir kadro hatta yönetici konumuna gelmiştir ama bir savaşı, gerilla olma talebinde bulunmaz veya kendisinden böyle bir şey istendiğinde yapmam der. Zor gelir, hatta devrimciliği de bırakır gider. Ancak bunun yanında onun altında çok daha yeni, tecrübesiz, hatta sempatizan durumundaki insanlardan ısrarla gerilla olma talebi gelir. Olur ve bu görevi başarıyla yerine getirir de.

İkincisi, istemek de tek başına yeterli olmaz dedik. Çünkü gerilla olmak "sıradan" bir devrimcilik yapmak da değildir. Savaşın hata kabul etmeyen belli kuralları, ilkeleri, disiplin anlayışı vardır. Bunlara sahip olmayanlar veya sahip olmak, uyum sağlamak için yeterince ısrarı, çabayı göstereme-

yenler, zaafılarını aşamayanlar ne kadar ölmeye, öldürmeye hazır olsa da gerilla olamazlar. Mesela **Barış Budak**'ı burada örnek verebiliriz. Barış savaşmakta kararlıdır, bunun için gerilla olmuştur, hiç bir zaman da savaşçı olmaktan vazgeçmeyi ya da düşmana sığınmayı düşünmemiştir. Ama hem de nöbet gibi çok önemli bir konuda uyku zaafını yenemeyerek bir gerillanın sahip olması gereken disiplin ve kurala uyum sağlayamamış ve yoldaşlarına zarar vermemek için intihar yolunu seçmiştir. Şimdi bunlardan ne sonuç çıkarmak gerekir?

- Şöyle özetleyebilirim: birincisi, gerilla olmak için illa da öyle üstün vasıflara sahip olmak gerekmiyor. Onu erişilemez, bizden uzak bir şey olarak görmemeliyiz, yani idealize etmemeliyiz. İkincisi, Savaşmaya kararlı ve istekli olmak önemli ve ilk şarttır ama bu da yetmez. Savaşın uyulması zorunlu belli ilkeleri, kuralları, disiplin anlayışı, yani bir savaş kültürü vardır. Bunlara sahip olmak gerekir.

Bu kültüre sahip olabilmek, hem kendimizi, hem de yoldaşlarımızı, alt ilişkilerimizi bir savaşçı olarak yetiştirmek, gerillaya hazır hale getirmek, dolayısıyla da genel olarak devrimci savaş, gerillayı büyütüp, güçlendirebilmek, devrim cephesini genişletebilmek için mücadeleye gerillanın gözüyle bakabilmemiz, çalışma yaptığımız her alana onun **atılğanlığını, savaşma cesaret, kararlılık ve azmini, çatışma ve teslim olmama geleneğini, zorluklar karşısında yılmazlığını, ilke ve kurallara bağlılığını, disiplini ve yaratıcılığını** taşıyabilmemiz gerekir. Tabii öncelikle bunlara kendimiz sahip olmak için çaba göstereceğiz, yaşam biçimimiz haline getireceğiz ki başkalarına ve mücadelenin her alanına da taşıyabilelim.

- Ömer'in sözünü ettiği ikinci bölüme daha sonra daha ayrıntılı olarak gireceğiz. Ondan önce birkaç noktaya daha vurgu yapalım.

İdealleştirmemek gerektiğini söyledik. Doğrudur. **Gerilla hiç bir kusuru, eksiği zaafı olamayan dört dörtlük insan değildir. Herhangi bir insanımızı düşünelim, varsayalım ki, öyle çok teorik bir birikime sahip olmayabilir, hatta iyi bir propagandacı, örgütçü de olmayabilir, ama devrime sonsuz inancı vardır, yoldaşlarına, Partisine bağlıdır. O pekala iyi bir savaşçı, gerilla olabilir.** Bunların yanında savaşın önünde engel olmayacak, yoldaşları için büyük tehlike oluşturmayacak, belli bir eğitim ve disiplin içinde atabileceği kişisel zaafı da olabilir. Bütün bunlar gerillanın kolektif yaşamı, mücadelesi içinde giderilebilir. Yeter ki bunları gidermede, aşmada gerekli ısrar ve çaba gösterilsin.

Bir kere gerilla deyince hep aklımıza kır gerillası da gelmesin. Kırın, dağların ayrı bir çekiciliği olduğu bir gerçek. Geçmişten bu yana gerilla, kırlarla, doğayla özdeşleşmiştir ama bir de bunun şehir gerillası boyutu var. Savaşın sürdürülüş biçimi, kuralları, ilkeleri açısından her ikisinin ortak ve benzer noktaları olduğu gibi, bulunduğu alanların özelliklerinden kaynaklanan kendine özgü farklılıkları da vardır. Bunun ayrıntılarına şimdi girmeyelim ama şunu bilirsiniz: Sahip olduğu kişisel özellikleri nedeniyle örneğin kır gerillası olamayacak, ona uyum sağlayamayacak veya ora-

da verimli olamayacaklar pekala şehirde iyi bir gerilla da olabilir. Veya bunun tersi de mümkündür. Ancak elbette biz önümüze her ikisine birden hazırlanmak, yoldaşlarımızı her ikisine göre eğitmek gibi bir hedef koyabilmeliyiz.

Öte yandan yaşımızı başımızı veya bazı fiziksel rahatsızlığımız vs. gibi şeyleri önümüze engel olarak görmemeliyiz. Che'nin çocukluğundan beri ağır astım hastalığı olduğunu ve dağda savaşıırken bile pek çok kez astım krizi geçirdiğini biliriz. Mesela Kemal Askeri eskiden beri çok ciddi sağlık sorunları vardır... Gerillanın genellikle hep gençlerden oluşacağı düşünülür. Dünyada genel olarak böyle olmuştur. Ülkemizde de böyledir. Ama bu demek değildir ki sadece gençlerden gerilla olur. Eğer gerilla halktır, halkın silahlanmış gücüdür diyorsak, bu halkın her kesiminden insanın gerilla olabileceğini de gösterir. Bunun dünyada örnekleri çoktur. Bizim de 17-18 yaşındaki yoldaşlarımızın yanında 30'unda, 40'ında yoldaşlarımız da gerillada şehit düşmüştür. Genç-yaşlı çok daha fazla sayıda insanın gerillada yer alması gerilla savaşının da halklaştığını, silahlı savaşa halkın çok daha fazla çeşitli kesimlerinden insanın katılmaya başladığını gösterir.

Ayrıca gerçekten yaş durumumuz, hastalık vs. gibi çeşitli nedenlerle doğrudan silahlı birlik içinde yer alamayacak durumda olsak bile örneğin gerillanın kurumlaşmasında yer alabiliriz. Veya işte istihbarat, lojistik destek, kuryelik yapmak gibi birçok konuda görev üstlenebiliriz. Bu nedenle daha önce dediğimiz gibi, çalışma alanımız, konumumuz, görevimiz, yaşımız başımız ne olursa olsun her Cepheli bir savaşçı, gerilla olmayı önüne hedef olarak koyabilmeli, bunu istemelidir. Eğer devrimi istiyorsak, eğer ülkemizin bağımsızlığını, halkımızın kurtuluşunu istiyorsak ve bunun yolunun savaşmaktan geçtiğini biliyorsak bu işe önce biz talip olmalıyız. **Gerilla halkın umududur, özlemlerinin adıdır** diyorsak, o umudu büyütmenin öznesi öncelikle biz olmalıyız.

- Ben gerillanın yaşı konusunda "Askeri Yazılar" kitabında Che'nin söylediklerinden bir bölüm aktarayım isterseniz.

- Aktar bakalım Erdal. Deneyimli komutan bu konuda ne demiş?

- *"Gerillacı için ideal yaş nedir? Bunun sınırlarını belirtmek çok zordur. Her türlü toplumsal ve kişisel özellik bunu değiştirebilir. Örneğin, bir köylü, şehir adamından daha dayanıklıdır. Bedenini çalıştırmaya ya da sağlıklı bir hayata kendini alıştıran bir şehirli, ömrünü masa başında tüketen bir adamdan çok daha etkili olabilir. Ancak özet olarak, gerillanın tam göçebelik döneminde, savaşçının yaşı, özellikle köylülerde kırkı aşmamalıdır. Savaşımızın kahramanlarından biri olan komutan Crescencio Perez, altmışbeş yaşında Sierra'ya çıktı, ordunun en yararlı adamlarından biriydi.*

Bir gerilla örgütü üyelerinin belirli bir toplumsal kategoriye girip girmeleri gerektiğini de sorabiliriz. Bu çevrenin operasyonun merkezi olarak seçilen bölge olması (burada kırları kastediyor), yani savaşçı çekirdeğin köylü olması gerektiğini söylemiştik. Köylü muhakkak ki en iyi askerdir, fakat, bunun anlamı halkın diğer unsurlarını haklı dava uğruna savaşma ola-

nağından yoksun etmek değildir. Bu alanda da, istisnasız bir kural yoktur.

En küçük yaş sınırını henüz belirlemedik. Burada da, çok özel koşullar dışında, onaltı yaşından küçük olanların kabul edilmemeleri gerektiğini sanıyoruz. Genellikle, hemen hemen çocuk sayılabilecek bu ilk gençlik çağını yaşayan unsurlar, henüz karşılaşacakları güçlüklerle, ıstıraplara, ağır işlere dayanacak kadar gelişmemişlerdir... Çocuklar arasında da, direniş ordumuzun en üst rütbelerine kadar erişen olağanüstü savaşçılar vardır. Fakat, bunlar istisnadır."

- Kimlerin gerilla olabileceği konusunda Parti Kongremizde alınan kararı da ben okuyayım. 5 Nolu, **"Silahlı Savaşın Yeniden Örgütlenmesi Üzerine"** başlıklı kararda şöyle diyor:

"16- Silahlı Propaganda Birlikleri Komutanları, Parti üyesi olmak zorunludur. Birlik savaşçıları için böyle bir zorunluluk yoktur. Cephe üyesi olma niteliklerine sahip herkes birlik savaşçısı olabilir."

- Ben de son bir noktaya değinip çalışmamızı bitirelim. Gerisini haftaya devam ederiz.

Elbette savaşçı bir örgütün mensupları olarak savaşçı özelliklerimizi geliştirmek, gerilla olmak gibi bir hedefimiz olacak ve olmalıdır. Ancak yine biliyoruz ki oligarşiye karşı savaşımız sadece askeri alanda, gerillayla sürmüyor. Biz savaşçı, gerilla olmak isteriz, bunu talep de ederiz ama talebimizin uygun bulunacağı veya hemen gerçekleşeceği anlamına da gelmez. Bulunduğumuz veya başka bir alanda bize ihtiyaç vardır, oralarda çalışmaya devam ederiz. Devrimci şu işi yaparım bu işi yapmam ya da yapmam demez. Verilen her görevi en iyi şekilde yerine getirmeye çalışır. Nitekim gerillaya giden bir çok yoldaşımız da senelerce beklemiş, başka alanlarda çalışmışlar, görevler üstlenmişlerdir. Orada neyin nasıl olacağına karar verecek olan Partimizdir. O halde ben gerilla olacağım, gerillaya gideceğim diye, bu bize verilen başka görevleri, sorumlulukları savsaklama, gevşek davranma, programsız, disiplinsiz çalışma hakkını vermez. Gideceğim beklentisiyle böyle yanlışlara, hatalara da düşmemeliyiz. Bulunduğumuz yerde hep kalacak gibi çalışmalı ama her an gerilla ya da başka bir alana, göreve gidecekmişiz gibi de buna hazırlıklı olmalıyız. Ve zaten mesele dediğimiz gibi nerede, hangi alanda ve konumda bulunursak bulunalım bir gerilla gibi olmaktır. Bu, demokratikte de olsak böyle olmalıdır. Her yerde bir gerilla gibi savaşçı, bir gerilla gibi askeri disiplin uygulayan, bir gerilla gibi zorluklara, yokluklara göğüs geren, bir gerilla gibi yaratıcı olmak durumundayız. Gerilla kendini her yerde belli eder.

OKUMA PARÇASI:

"Şu anda iktidar mücadelesi yapan partimiz iktidarı alabilecek güçte ve aşamada değildir. Ancak düzenli ordular aşamasında bütün yurt çapında yönetimi ele geçirmekten söz etmek mümkündür. Ve biz, bu-

gün bu aşamayı yaşadığımızı asla iddia etmiyoruz. Biz, sadece halkımızın ihtilalci savaşının bu aşamaya gelebilmesi için, gerilla savaşının şart olduğunu iddia ediyor ve bu amaçla da dövüşüyoruz.” (THKP, 1 Nolu Parti Bildirisi)

“Gerilla savaşını başarı ile yürüten parti, önce soldaki çeşitli oportünist fraksiyonların etkisi altında kalmış olan halkın uyanık kesimlerini etrafında toplayacak, soldaki parazitleri giderek temizleyecektir. Pasifistlerin kafalarını karıştırdığı unsurlar -işçi, köylü, öğrenci- giderek, silahlı propagandanın etrafında toplanacaktır. Yani silahlı propaganda önce solu toparlayacaktır. Başlangıçta çeşitli eğilimlerin etkisi altında olan samimi unsurlar tek bir strateji etrafında toplanacaklardır.

Silahlı propaganda, kır ve şehir gerilla savaşı ile psikolojik ve yıpratma savaşını içerir.

Temel mücadele biçiminin bu şekilde ele alınması, elbette öteki mücadele biçimlerinin ihmal edilmesi demek değildir. Silahlı propagandayı temel alan, öteki mücadele biçimlerini de gücü oranında ele alır. Ancak öteki mücadele biçimleri talidir. Silahlı mücadele biçimidir. Bu ekonomik ve demokratik kitle hareketlerine seyirci kalınması demek değildir. Örgüt, gücü oranında, ekonomik ve demokratik hak ve istemler etrafında kitleleri örgütlemeye çalışır. Oligarşiye karşı her çeşit tepkiyi yönlendirmeye uğraşır... Klasik politik kitle mücadelesi ile silahlı propaganda birbirini izler ve birbirinin içinde, birbirine bağımlıdır, her biri diğerini karşılıklı etkiler.

Silahlı propagandanın dışındaki öteki politik, ekonomik, demokratik mücadele biçimleri silahlı propagandaya tabidir ve silahlı propagandaya göre biçimlenir.” (Mahir Çayan, Bütün Yazılar, s.343-344)

Gerilla Gibi Düşünmek ve Yaşamak - 2

- Geçen hafta kaldığımız yerden devam edelim. En son *“her yerde bir gerilla gibi savaşı, bir gerilla gibi askeri disiplin uygulayan, bir gerilla gibi zorluklara, yokluklara göğüs geren, bir gerilla gibi yaratıcı olmak durumundayız”* demiştik. Bu neden böyleydi peki? Kısaca özetleyelim. Fatma abla sen cevapla istersen.

- Eee şöyle: Oligarşinin iktidarını yıkmak için silahlı mücadele temeldir diyoruz. Bu mücadeleyi başka bir yerlerden birileri gelip verecek değil. Mücadele bizim mücadelemiz, savaş bizim savaşımız. Dolayısıyla gerillayı oluşturmak, gelişmesini güçlenmesini sağlamak da bizim işimiz. Zaten ne diyoruz biz savaşı bir örgütüz. O zaman mücadeleye bakış açımız, çalışmamız, yaşam biçimimiz, disiplinimiz de buna uygun olmak zorundadır. Eğer olmazsa ne kendimiz savaşıabiliriz, ne de halkı örgütleyip savaştırabiliriz.

- Uğur sen de bir şeyler ekleyeceksin galiba.

- Evet. Biz savaşı bir örgütüz diyoruz. Doğru elbette. Yalnız şunu gözardı da etmememiz gerekiyor sanıyorum: Herkes baştan bir gerilla, savaşı olmak amacıyla Cephe saflarına katılmayabilir. Veya silahlı mücadele içinde yer alınması gerektiğine inanıyordur ama buna kendisini hazır hissetmiyordur. Ya da belki uzunca bir süredir Cephe saflarındadır ama bir takım kaygıları, korkuları, düzenle süren bağları nedeniyle gerilla olamaz, olmak istemez. Mesela, ben de başlangıçta gerilla olacağım diye bir şey düşünmemiştim. Yani şunu demek istiyorum herkesten gerilla olmasını da bekleyemeyiz.

- Dedğin doğru Uğur. Zaten biz istesek de olmaz bu, hayatın gerçekliğine aykırı olur. Ama bunun yanında doğrudan gerilla olmak, savaşmak amacıyla Cephe saflarına katılanlar, katılmak isteyenler olduğunu da unutmamak gerekir. Bu örneklerin çoğalması esas olarak gerillayı halkın yaşamına ne kadar sokabildiğimizle, amacını, hedeflerini ne kadar anlatabildiğimizle ve sınıf çelişkilerinin derinleşmesiyle ilgilidir. Yani gerilla gelişip güçlendikçe, savaşın çapını büyüttükçe aynı zamanda bir çekim merkezi olacaktır. Gerçekten bu düzenin değişmesini isteyen, sınıf kinine sahip insanlar gerilla umudu büyüttükçe, gerillaya, kurtuluş savaşına doğru akacaklardır. Gerillanın faaliyeti, eylemi kendiliğinden böyle bir potansiyel yaratır. Örgütleyici işlev görür. Ancak tek başına bu yeterli olmaz. Neden olmaz Ömer?

- Birincisi, ortaya çıkan böyle bir potansiyeli gerillanın kendisi tek başına örgütleyemeyiz. Kır gerillasının çalışma yürüttüğü bölgede bunu kendisinin yapma olanağı vardır ama onun da ulaşabileceği potansiyel sınırlıdır. Kentlerde ise tüm alanlardan çok daha fazla gizlilik koşulları içinde faaliyet yürüten ve kitle ilişkileri çok daha sınırlı olan gerillanın ortaya çı-

kan bu potansiyeli kendi başına örgütleyebilmesi çok sınırlı hatta imkansız denecek kadar zordur. O halde bu iş esas olarak kitlelerle çok daha yakından ilişkide olanların, yani bizlerin işidir. Ama bunu yapmak için de gerilla gibi düşünmek, onun bakış açısına, savaşçı ruhuna sahip olmak gerekir. İkincisi, bu da yetmez. Yani sorun sadece gerillanın yarattığı potansiyeli örgütlemek değildir. Böyle olursa bu, silahlı mücadelenin gelişimini kendiliğindenciliğe bırakmak, sadece gerillanın faaliyetine, eylemine ve yaratacağı etkiye bağlamak olur. Bu anlayış savaş gerçeğinden uzaklaşmayı, gerillayı, silahlı mücadeleyi kendi dışında görmeyi de beraberinde getirir. Oysa sorun sadece gerillaya tek tek insanları göndermek, varolan gerilla birliklerini beslemek de değildir. İşçi, memur, gençlik, mahalleler yani her alanın, bölgenin kendi gerilla birliklerini oluşturması, bunları yaygınlaştırması gerekir. O halde demokratik alandaki mücadelemizi, çalışmamızı, propagandamızı, eylem çizgimizi de bu temelde ele almalıyız. Yoksa kitleleri silahlı mücadele temelinde örgütlemek, silahlandırıp savaştırmak yani gerillayı halklaştırmak, kitleselleştirmek de mümkün olmaz.

O zaman demek ki demokratik alanda çalışan yönetici ve kadroların da öncelikle silahlı mücadele perspektifine sahip olması gerekir. Ama elbette bunun da teoride kalmaması gerekir. Aynı zamanda gerillanın savaşçı ruhuna sahip olması, gerilla gibi disiplinli olması, bir gerilla gibi zorluklara yokluklara boyun eğmemesi, yaratıcı ve inisiyatifli olması, bir gerilla komutanı gibi kurmayca düşünebilmesi gerekir.

- **GERİLLA GİBİ ZORLUKLARA, YOKLUKLARA GÖĞÜS GERMELİYİZ,** gerillanın yaşamını kendimize örnek almalıyız diyoruz. Peki bu nasıl olur? Mesela bir gerilla nasıl yaşar, hangi zorluklarla karşılaşır, bunları nasıl aşar; biz nasıl yaşıyoruz, zorluklar karşısında ne yapıyoruz?

- Hepimiz üç aşağı beş yukarı şehirde olsun, kırdan olsun gerillaların hangi koşullarda yaşadıklarını, hangi zorluklarla, yokluklarla karşı karşıya kaldıklarını üç aşağı beş yukarı biliriz. Eğer biraz dikkatli okumuşsak bugüne kadar gazetemizde çıkan yazılardan, şehit düşen yoldaşlarımız veya gerillanın çeşitli eylemlerine ilişkin anlatımlardan bunları rahatça çıkarabiliriz. Hatta konuya ilişkin pek bir şey okumamış biri bile bunu az çok tahmin edebilir. Çünkü bugün gerilla halka öyle çok uzak bir olgu değil. Televizyonda çıkan haberlere, başka ülkelere ilişkin olsa da kimi haber program veya belgesellere bakarak bile belli ölçülerde bir fikir edinmek mümkündür.

Mesela kırdan düşmanla savaşmak bir yana, **doğaya karşı mücadele** bile başlı başına bir görevdir, güçlü bir irade gerektirir. Kır gerillasına adım atan biri önce doğaya karşı mücadeleyle tanışır. Öyle her istediğin zaman köylere gidemezsin, başını sokacak bir dam, ısınacak bir ateş bulamazsın. Ya da hep sığınaklarda yaşamını sürdüremezsın. Karda kışta, yağmurda, sıcakta günlerce, haftalarca açık arazide yatıp kalkmak zorunda da kalırsın. Günlerce birkaç lokma yemek, birkaç yudum suyla idare etmek, hatta aç

susuz kalmak da mümkündür. Yeri gelir üzerinde sırt çantası, silah, cep-hane... onlarca kilo yükle, günlerce, hatta haftalarca yürümek, uykusuz kalmak, durmadan yer değiştirmek zorunda kalır. Yaralanır ya da hasta olur, doktor, hemşire, istediğin ilaç her zaman yoktur. Çoğu kez gerilla tedavisini kendisi yapmak zorundadır. Haftalarca, hatta belki aylarca bir banyo yapacak koşulları olmayabilir. Televizyon, günlük gazete yoktur, ailenle, yakınlarıyla görüşebilme olanağı yoktur. Onlarla haberleşebilmek bile imkansız ya da çok sınırlıdır. Ama gerilla tüm bu zorluklara göğüs gerer ve aşar. Savaş başka türlü yürümez. Mesela bazen bir ekmek çökelek bile olmaz, ne yapar bir yılan, kaplumbağa, kurbağa, hatta çeşitli otlardan yemek yapar, yer. Eğer gerçekten yürüyemeyecek kadar hasta değilse, ayakta durabiliyorsa, benim şuram ağrıyor, buram ağrıyor, yorulдум yürüyemiyorum, soğuğa alışık değilim, dışarıda yatamam falan diyemez. Başlangıçta bazı şeyler zor gelebilir ama doğanın bu çetin şartlarına uyum sağlamak, zorlukları aşmak zorundadır. Bu sağlandıktan sonra da tabii savaş içinde de olsa doğayla iç içe yaşamak başka bir güzellik olur. Onun bir parçası olur.

Şehirlerde gerilla belki doğanın zorluklarıyla bu kadar karşı karşıya değildir ama bu onun da benzer zorluklarla karşılaşmayacağı anlamına gelmez. Bir kere bizim gibi her istediği yere girip çıkamaz, canının istediği gibi rasgele gezemez. Düşman takibine karşı hep herkesten çok daha fazla dikkatli, uyanık olmak zorundadır. Takip aldığı anda ya da yeri tespit edildiğinde kırdaki gerilla kadar bir hareket serbestliği, kuşatmayı yarıp çıkma olanağı pek yoktur. Elbette şehirdeki gerilla da kendi başına yaşamını sürdürecektir koşulları, olanakları yaratmaya çalışır. Bir operasyona, düşman saldırısına karşı önlemlerini önceden düşünür, alır. Ama bazen öyle ani olaylar gelişebilir ki, bulunduğu yeri, bölgeyi tüm olanaklarını terk etmek zorunda kalabilir. Bazı anlatımlardan okumuşsunuzdur günlerce bir mezarlıkta ya da inşaatlarda yatan yoldaşlarımız olmuştur. Yani tek başına, ilişkisiz kalmak, düşmanın eline düşmeden **ayakta kalabilecek** koşulları kendisi yaratmak zorunda kalabilir. Ya da bir ailenin yanında kurumlaşmışsa onların yaşam tarzına ayak uydurmak, onlar ne yiyorsa, ne içiyorsa, olanaklar neyse onu paylaşmak, elindekiyle idare etmek zorundadır.

Tüm bunlar savaşın gerçekleridir. Ve bunlara göğüs germek sağlam bir irade, kararlılık ve sabır ister. Şimdi bu gerçekler ortadayken, ben savaşçı olacağım, gerillaya gideceğim deyip de bu zorluklara kendini hazırlamayan, hatta düşünmeyen biri gerilla olmaya ne kadar hazırdır tartışılır. Elbette hazırlanmak derken şimdi bizim de illa burada aynı zorlukları, aynı şartlarda yaşamamız gerekmiyor. Ama zaafli yanlarımızı aşmada, törpülemeye bunlardan çıkarmamız gereken dersler, onlardan alacağımız çok örnek vardır. Mesela **ben şunu sevmiyorum, hoşlanmıyorum deyip yemek seçmek, yatmak için illa da sıcak bir yer, yatak aramak, ben uykusuzluğa alışık değilim deyip yeri geldiğinde günlerce uykusuz kalamamak ya da bir kaç saat uykuyla idare edememek, biraz koşturunca yorulдум deyip**

hemen dinlenecek bir fırsat aramak, şuram ağrıyor, buram ağrıyor, hastayım deyip üstelik bir de gerçekten bir rahatsızlığı varsa tedavi olmayıp bunları işten kaytarmaya bahane yapmak, sızlanmak, üf püf etmek bunlar bir devrimciye, hangi alanda, hangi görevde olursa olsun hayatı gerilla tarzıyla ele almak durumunda olan bir Cepheli'ye yakışmaz. Bizim kültürümüzde böyle şeyler yoktur. Hele ki bir savaşçı, bir gerilla olmayı düşünen, olmak isteyen birinde ise bunlar hiç olmaması gereken şeylerdir.

- Gerilla olmak istediğini söyleyen bizim gençlerden biriyle geçen gün bu konuda epeyce tartıştık. Onun da bazı böyle kötü alışkanlıkları vardı. Sonun da yanlışlığını kabul edip direnmekten vazgeçti ama bu sefer de *"Tamam bunlar zaaf olarak görülebilir ama ben gerilla olunca bunları kolay aşarım, sorun olmaz"* demez mi?

- Eee sen ne dedin Ömer?

- *"Kendini kandırıyorsun"* dedim.

- Doğru demişsin. Çünkü böyle söyleyen biri aslında kendini değiştirmek istemiyordur, halinden memnundur. Gerilla olmak öyle ormanda izci kampı yapar gibi üç beş ay gidip dönülecek bir şey değildir. Örnekleri görülmüştür, böyleleri gerilla olduklarında, hatta gerilla bir yana, illegalde başka bir görev verildiğinde bile yeni şartlara kolay kolay uyum sağlayamazlar. Zorluklar, yokluklar karşısında çok çabuk yılarlar, geriye, eski yaşamlarına dönmek isterler. Hatta kısa veya uzun, bir süre sonra demokratik alanda bile yapamayacak duruma gelirler. Çünkü demokratikte de her şey güllük gülistanlık değildir. Her alanın kendine özgü veya diğerleriyle benzer zorlukları, güçlükleri vardır. Tüm bunları aşmak ancak savaşçı bir kişiliğe sahip olmakla mümkün olabilir.

Daha önce de dediğimiz gibi eksiklerini, zaafalarını, belli alışkanlıklarını aşmaya çalışıyordur, bunda kararlıdır, bir kısmını aşmıştır, belki bir kısmını henüz tümüyle aşamamıştır, eğer bunlar gerillanın yaşamı için tehlike oluşturmayacak şeylerse gerisini gerilla olduktan sonra da aşabilir. Bunun da çok örneği vardır. Şimdi tabii bunları konuşuyoruz ama kendimize de pay çıkarıyoruz değil mi? Buna göre kendi yaşamımızı, alışkanlıklarımızı, zaaflarımızı da gözden geçirelim. Mesela diyoruz ki;

GERILLA GİBİ YARATICI OLMALIYIZ, peki gerçekten öyle miyiz? Gerilla gerek günlük yaşamını sürdürmek, kolaylaştırmak, gerekse düşmana karşı savaşı geliştirmek, gücünü büyütmek için yeni olanaklar yaratmak, yarattığı en küçük bir olanağı en iyi şekilde kullanmak zorundadır. O an lazımsız olmasa da küçük bir ip, bez parçasını bile atmaz, üzerinde taşıyamayacağı şeylerse sonra değerlendirmek üzere bir yere saklar. Bir köyden, mezradan bir ilişki çıkarmak için haftalarca belki aylarca uğraşır. Okuma yazma bilmeyen genç yaşlı köylüleri bile büyük bir sabırla eğitmeye çalışır. Onun gözünde düşman saflarında olmadıktan sonra kimse işe yaramaz değildir. Üzerinde uğraşıldığında kimi gerilla olur kimisi gerillaya destek. Günü geldiğinde bir kaç günlüğüne de olsa kapısını açacak veya

sadece ekmeğini paylaşacak ya da düşman hakkında bilgi verebilecek bir ilişki bile önemlidir, değerlidir.

Gerilla saldırılardan korunmak, gizlenmek, düşmana durmadan yeni darbeler vurmak, onu şaşırtmak için askeri açıdan da tüm yaratıcılığını kullanır, yeni taktikler, eylem biçimleri geliştirir. Hareket kabiliyetini, yeteneklerini geliştirip ustalaşır. Doğanın tüm avantaj ve dezavantajlarını, teknik açıdan düşmana göre daha zayıf olan elindeki silahlarını en etkili bir biçimde kullanır. Silahı, cephanesi mi yetersiz, gerekli ihtiyaçlarını düşmandan ele geçirmenin yollarını arar. Yani bir gerillanın yaşamında “olmaz” yoktur. Koşullar buna izin vermez zaten. O nedenle, bulur, yaratır, çıkarır. En ağır koşullarda ayakta kalmanın, kendini geliştirme ve güçlendirmenin koşullarını yaratır. Şehir gerillası için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Onun kitle ilişkileri belki çok daha sınırlıdır. Ama bu hiç yoktur, olmaz anlamına gelmez. Kurumlaşması, sınırlı ilişkileri içinde, deşifreye neden olmadan çevresinde belli bir kitle ilişkisi, kullanabileceği yeni olanakları o da yaratabilir. Ama şehirlerde gerilla en büyük yaratıcılığını örgütlenmesinde ve eylem tarzında gösterir. Hep yeni biçimler, taktikler, yöntem arayışları içinde olmak zorundadır. Çünkü kullanılan bir biçim, yöntem bir süre sonra ister istemez düşman tarafından da öğrenilir ve o da buna göre önlemler alır, kullanılan yöntemler etkisiz hale gelebilir. Ama düşmanın aldığı hiçbir önlem aşılamaz değildir. İşte orada yaratıcılık devreye girer. Bu konuda biliyorsunuz dünyada az sayıda görülebilecek bir birikime, zengin deney ve tecrübeye sahibiz. Tabii bu yetmez, hep yenilenmek, yetkinleşmek gerekir.

Peki gelelim bize, biz ne kadar yaratıcıyız? Savaşı geliştirmek, güçlendirmek için ne kadar olanak yaratıyoruz, elimizdeki olanakları ne kadar değerlendiriyoruz? Gerillanın tarzını, anlayışını kendi alanımızda, çalışmamızda ne kadar somutlayabiliyoruz? Kendimizi durmadan bu açıdan sorgulamalıyız.

- Ben bu konuda önderimizin Parti kongresine sunduğu rapordan bir bölüm okuyayım mı?

- Oku Selma.

- *“Silahlı mücadele perspektifini benimsemiş bir kadronun kitlelere bakışı, örgütlemesi, eğitimi, propaganda ve ajitasyonu, olanakları değerlendirmesi vb. gibi her şey silahlı savaşın ihtiyaçlarına göre belirlenir. Silahlı savaş benimsememiş olanlar, bu ihtiyaçları hissedemez ve göremezler. Ve bunların pratiğini, kitlelerin güncel, ekonomik-demokratik sorunları doldurur. Görünüşte silahlı mücadeleyi fiili olarak uygulayanlar da, diğer mücadele biçimlerini hayata geçirenler de aynı örgütün kadrolarıdır. Gerçekte ise birbirlerini tamamlayan, temel mücadeleyi güçlendiren bir perspektifle çalışmadıklarından, aynı havayı solumamaktadırlar. Farklılıklar giderilemediğinde, uyumluluk sağlanamadığında, kelimenin gerçek anlamıyla sağ ve sol sapma şeklinde uç verebilecek olan farklılıklar veya uyumsuzluklar kendini göstermeye başlar.”*

- Evet bu sözlerden hepimiz kendimize pay çıkarmalıyız. Söylenen açık, sorun kitlelerin güncel, ekonomik-demokratik sorunlarıyla ilgilenmek değil, yanlış olan bunlardan başka bir şey düşünmemek, bunların içinde boğulmak, silahlı mücadeleyi, onun ihtiyaçlarını kendi dışında görmeye başlamak, bunları unutmak. Kaldı ki bunlar unutulmaya ya da gereğince önem verilmemeye başlandığında, savaşçı ruhtan uzaklaşıldığında esasında güncel, ekonomik-demokratik mücadeleyi de hakıyla örgütleyip sürdüremeyiz. Çünkü düşman o alanı da boş bırakmıyor. En meşru, küçük, basit bir eyleme bile saldırıyor. Yani bu alanda da silahlı olmasa bile dişe diş bir mücadele sürüyor. Tüm saldırılara rağmen demokratik mevzileri korumak, yeni mevziler elde etmek, kitle hareketini radikalleştirip, büyütmek gerekiyor. Oysa meseleye bir savaşçı gözüyle bakmayan biri yapılması gereken bir eyleme sıradan bir iş, sıradan bir protesto gibi *"Gideriz olursa olur, olmazsa olmaz"* diye bakar. Polis engelledi mi *"Ne yapalım engellendi"* der. Halbuki savaşçı kafa yapısına sahip bir Cepheli ister açık örgütlenen demokratik bir gösteri olsun ister gizli örgütlenen bir eylem olsun örgütleyeceği eylemi en ince ayrıntısına kadar bir gerilla gibi düşünür. Kafasında bir, eylemi başarıya ulaştırmak, sonuç almak; iki, kitleyi eylem içinde de eğitme, kendine güvenini, devrim coşkusuunu artırma hedefi vardır.

Kitle nasıl taşınacak, düşman hangi önlemleri almış olabilir, bu önlemleri boşa çıkarmak için neler yapılabilir? Düşman saldırdığında, saldırı nasıl karşılanacak, nasıl çatışılacak, kitle çatışmaya nasıl hazırlanacak, motivasyonu nasıl sağlanacak, barikat kurulması gerekiyorsa nasıl kurulacak, düşmanın istediği alanda, onun inisiyatifinde değil de, bizim istediğimiz yerde, biçimde saldırı nasıl göğüslenecek, mümkün olduğu kadar az kayıpla kitle nasıl geri çekilecek, panik nasıl önlenecek? Açık, yasal bir gösteri de olsa, bir gerilla gibi bunları hesap etmemiz lazım. Ha, gerillanın müdahalesi silahla olur, bizimki başka araçlarla. Ama **mantık** aynı olmalıdır. Gerekiyorsa çekilip başka bir yerde tekrar toplanmak, gösteriye devam etmek, ya da karşı saldırıya geçmek, alternatifleri düşünmek... bunları çoğaltabiliriz. Veya alışılmış, artık bir etkisi de kalmamış eylemler, propaganda biçimleri yerine yenilerini bulmak. Tüm bu sorunlar, zorluklar karşısında yaratıcı olmak, üretmek... bunlar ancak ülkede yaşanan savaş gerçeği bir an unutulmadan, **savaşçı bir ruh ve bakış açısıyla** düşünülebi-
lecek, yapılabilecek şeylerdir.

- Meseleye böyle bakınca düşünüyorum da bazen öyle ufak tefek şeylerle uğraşıyor, bunlara o kadar çok zaman harcıyoruz ki...

- Doğru. Bazen bir pankart yazacak yer bulmak ya da bir işi yapmak için para bulmak gibi en son düşünülmesi gereken bir ayrıntı önümüze ilk sorun olarak ortaya çıkabiliyor. Bir gazeteyi yaygın olarak dağıtmak bile bir sorun haline gelebiliyor. Şimdi düşünün gerilla tek bir ilişkiyi, en küçük bir olanağı dahi değerlendirmeye, yoktan var etmeye çalışırken, biz kitlelerin içindeyiz, en yakın çevremizde bile kolayca ulaşabileceğimiz onlarca, yüz-

lerce hatta binlerce insan, görebildiğimiz, göremediğimiz belki yüzlerce olanak var ama bunları ne kadar değerlendiriyoruz?

- Doğru. Tabii bu tür şeylerin bir sorun olarak karşımıza çıkmasının önemli nedenlerinden biri de yeterince disiplinli, planlı, programlı çalışmamak. Oysa sık sık bu konu üzerinde dururuz. Hatta yine hep örnek verilir;

GERILLA GİBİ BİR DİSİPLİNE SAHİP OLMALIYIZ, deriz. Nedir peki bu disiplin? Serpil var mı bu konuda söyleyebileceğin bir şey?

- Valla gerilla konusunda benim öyle çok fazla bir bilgim yok. Ama öğrendiğim kadarıyla gerilla için hayati öneme sahip şeylerin başında disiplin geliyor. Çünkü bir savaşçının yapacağı küçük bir disiplinsizlik bile koca bir birliğin hayatını tehlikeye sokabilir. Veya olmadık kayıplara yol açabilir.

- Elbette disiplin zayıfladığında, laçkalaştığında askeri açıdan böyle bir sonucun ortaya çıkması da kaçınılmaz olur. Ama onun öncesinde disiplinle gevşeme, laçkalık başlamışsa orada moral değerlerin yitimi, savaşçı ruhtan uzaklaşma, rehavet, kısır iç çekişmeler, korku, yılgınlık da boy gösterir. Bunlar bir gerillanın önünde bekleyen düşmandan da önce gelen en büyük tehlikedir. Gerilla ne yaptığını, yapması gerektiğini, ne için orada olduğunu bilir. Dolayısıyla bu gönüllülük temelinde oluşmuş bir disiplindir. Ama herkesin uyması da zorunludur. Mesela yatıp kalkma saatlerinden, temizliğinden tıraşına, sporundan teorik, pratik eğitimine, silahların bakımına kadar her şey planlı programlıdır. Bir nöbet nasıl tutulur, nelerde, nasıl kamp kurulur, yürürken, otururken nelere dikkat edilir. Bir eylem hazırlanması, eylemin yapılması, geri çekilme, düşman saldırısı karşısında savunma vs. akla gelebilecek her şey bir disiplin içinde yapılır, denetlenir. Yapılması, yapılmaması gerekenler belirlenmiştir. Elbette kurallar mekanik olarak algılanamaz, sürece, koşullara göre değişebilir de ama disiplinin sağlanması, verimli bir çalışma yürütmek için de asgari ölçüde mutlaka olmak zorundadır. Velhasıl gerillanın yaşamında hiçbir şey kendiliğindenciliğe bırakılmaz. Ne yapılacak, ne edilecek önceden programlanır, hedefler belirlenir, her şey belli bir disiplin çerçevesinde yürütülür. Düşmanın denetiminin çok daha yoğun olduğu, darbe vurmak için en ufak bir açık aradığı şehirlerde ise gerilla disiplini çok daha sıkı uygulamak zorundadır. Kurumlaştığı eve ya da üsse girip çıkmaktan, komşularla ilişkilerine, evden, üstten çıkacak gürültü ve seslere, dışarıda girip çıkılan, gezilen yerlerden, silahların bakımından taşınmasına, randevularına kadar her şey büyük bir dikkatle ve titizlikle disiplin içinde yapılmak zorundadır. Yine eğitim, eylem hazırlığı, eylemin başarıyla yapılması bunlar hep sıkı bir disiplini gerektirir.

- Bütün bunları gözönüne alınca gerilla olmak hiç de öyle kolay bir iş olarak gözüküyor gerçekten.

- Elbette. Onun için öyle her isteyen de gerilla olamaz dedik ya zaten.

Ama aynı zamanda meseleyi gözümüzde büyütmemek de gerekir. Nasıl büyütülmez? Eğer biz bugünden bulunduğumuz her alanda gerilla gibi bir disiplin anlayışını oturtursak, kendimizi ve yoldaşlarımızı sıkı bir disiplin anlayışı ile eğitirsek, bunu içselleştirirsek ne biz ne de eğittiğimiz insanlar gerilla olduğu zaman zorluk çekmez. Yeni şartlara çok daha kolay uyum sağlanır. Aksi taktirde hastalıkları, zaafırları gerillaya biz taşımış oluruz.

Tabii gerilla gibi bir disiplini sadece gerilla olunca gerekli olacak bir şey gibi düşünmemek gerekir. ***“Nasıl olsa biz demokratikteyiz, şu işi yarın da yapsam ya da tamamlasam olur”, “Canım şu da eksik olsa bir şey olmaz, ölüm kalım meselesi değil ya”, “Hiç yoktan bu kadarını yapmak da yeterlidir”, “Şuna sonra da gitsem olur, nasıl olsa kaçmıyor ya”, “İşler biraz hafiflesin eğitim çalışmasına öyle başlarız”, “Bir kere bir işi zamanında yapmamakla bir şey olmaz”*** diye düşünemeyiz. Savaş silahlı, silahsız mücadelesiyle bir bütündür, birbirini tamamlar. Savaşçı bir örgütün bir tarafında sıkı bir disiplin öbür tarafında gevşeklik, laçkalık olmaz. Eğer olursa mücadelenin bir ayağı aksıyor, tek ayak üzerinde yürümeye çalışıyoruz demektir. Tabii bu da devrimi geliştirici olmaz. Önümüze kendi elimizle yeni güçlükler, zorluklar çıkarmış oluruz. Tabii bunları söylerken şunu da unutmamak gerekir, sıkı bir disiplini sağlamanın, oturtmanın bir yanı ilkelere, kurallara bağlılık, bunların denetimiye öbür yanı da teorik ve pratik yanıyla eğitimidir. Çünkü tek başına ilkeler, kurallar saptayarak bunun denetimini yaparak, hatta ihlali halinde belli yaptırımlar, cezalar uygulayarak, eğitim olmadan, gönüllü katılım sağlanmadan disiplin tam olarak sağlanamaz. Tabii bu konuda da yine öncelikle bizler pratiğimizle diğerlerine örnek olmak durumundayız. Biz disiplinsiz, hesapsız, programsız gününbirlik çalışırsak başkalarını da disiplinli bir çalışmaya sokamayız

- Halkımızın dediği gibi ***“balık baştan kokar”*** misali yani.

- Genellikle öyle olur ama tabii bu da sorumlusu, ya da birlikte çalıştığı yoldaşı disiplinsiz davrandı diye kimseye disiplinsiz davranma hakkı vermez. Bir devrimci sorumlusu da olsa onun kötü yanlarını değil, iyi, olumlu yanlarını örnek almalıdır.

- Eğitim dedik de Selim abi, Che'nin yazılarını okurken şöyle bir şey gözüme çarptı, diyor ki: ***“Gerilla üyeleri arasında elden ele dolaşacak bir kaç kitap sahibi olmak da iyidir. Geçmişteki kahramanların biyografileri, tercihen ülkeye ait tarih ve ekonomik coğrafya kitapları ve askerlerin kültür düzeyini yükseltecek, oyun oynama eğilimini azaltacak, (çünkü bazen gerillacının hayatında çok fazla boş zaman kalır) genel nitelikte birkaç eser.”*** Yani nasıl olsa biz askeriz, işimiz savaşmak, veya eylem yapmak olacak, öldüreceğiz, kitap okuyup, daha fazla şey öğreneceğiz de ne işimize yarayacak diye düşünülüyor.

- Doğru. Öyle şey olmaz zaten. Gerilla da olsan sadece askeri eğitim açısından değil genel olarak teorik birikimini geliştirmek, öğrenmek, öğretmek, kendini bu yanıla da yenilemek zorunluluğu vardır. Çünkü insanın ufku ne kadar genişlerse, dünyayı, ülkesinin sorunlarını ne kadar iyi kav-

rarsa, düşmanını ve halkını her yönüyle ne kadar daha çok iyi tanırsa bir o kadar daha iyi savaşçı olur. Askeri açıdan edindiği teorik pratik eğitimi de çok daha yerli yerine oturur. Ezbercilikten, tekrardan çıkıp yeni şeyler üretir, yaratıcılığı gelişir. Yine gazetede ki “Yoldaşların Anlatımından” bölümünden hatırlarsınız, komutanlarımız birliklerindeki yoldaşlarını eğitmek için o şartlarda ne kadar çaba gösteriyorlar, eğitime önem veriyorlar. Peki biz bu kadar olanak içinde ne yapıyoruz? Ne kadar okuyup ne kadar öğreniyoruz, öğretiyoruz?

Geçende Ömer’le bu konu üzerinde konuşuyorduk. Hadi zaman sıkıntısını, iş güç yoğunluğunu bahane etmeyi bir yana bıraktık, öyle ki, **“Gösteriyse gösteri, çatışmaksa çatışmak, mücadele ediyoruz ya”** deyip daha fazla okumamanın, öğrenmemenin gereksizliğini teorize etmeye çalışanlar bile oluyor. Bir kaç kitap okumakla, gazete ye bir göz atmakla her şeyi öğrendiğini sanan, pratik bir şeyler yapmayı sanki sadece yapılması gereken tek iş buymuş gibi devrimcilik sanan bilgiç, ukala tipler de çıkıyor. Tabii herkes bunu açıkça dile getirmiyor ama böyle eğilimleri olan, düşünenlerin olduğu da bir gerçek. Bu küçük burjuva kafa yapılarına karşı tavizsiz mücadele etmeliyiz. Belki bugünden kendileri de farkında değil ama böyle düşünenlerin mücadele içinde ömrü de uzun olmaz. Uzun süreli bir mücadeleyi götüremezler, solukları yetmez, tıkanırlar ve sonunda çekip gider, düzene dönerler.

Vaktimiz de epey ilerlemiş. Evet, daha bir çok açıdan konuya değinmek mümkün ancak birine daha değinip dersimizi bu hafta da bitirelim. Daha önce tespit ettiğimiz bir şey daha vardı neydi o Ayşe?

- Not almıştım şuraya:

GERİLLANIN CESARETİNİ, FEDAKARLIĞINI, DİRENME, ÇATIŞMA GELENEĞİNİ HER ALANA YAYMALIYIZ

- Evet. Şehirlerde olsun, kırd a olsun savaşçılarımızın, gerillalarımızın yarattığı bu gelenekten uzun uzadıya bahsetmeye gerek yok sanıyorum. Düşman karşısında baş eğmezliklerini, kuşatma altında düşmanı teslim olmaya çağırmayı, duvarlara, taşlara kanlarıyla inançlarını yazmalarını, ölümü tilililerle düğüne gider gibi kucaklamalarını, cesaretleri, moral üstünlükleri, devrim coşkularıyla, dünyada eşine benzerine pek rastlanamayacak, hepsi birer destan olan kahramanca direnişlerini dost düşman herkes biliyor. Demokratik alanda da, kazanılan mevzilerin korunmasında, savunulmasında da direnişlerimizle bir gelenek yaratmışız. Ama bunları yeterli görmememiz gerekir. Ve yetersiz kalıyor da. Düşman demokratik alan, demokratik hak falan demiyor. Demokratik kurumlara, işçilere, memurlara, öğrencilere, mahallelere, her alanda azgınca saldırıyor. Bu saldırıların önünü kesmenin, kitlelerin sinmesini, düşmanın istediği sonucu almasını engellemenin tek yolu saldırılara karşı radikal bir tavır alıştan, küçük büyük demeden, silahlı-silahsız direnişleri örgütlemek, geliştirmekten geçiyor. Bunun başka yolu yok ve bunu öncelikle yapacak olan da bizleriz.

Biz geri çekilirsek, geri durursak, kitleler hepten sinecek, moral yitimine uğrayacaktır. O zaman yarattığımız geleneklere sahip çıkarak, bedellerini ödemeyi göze alarak gerillalarımız gibi en önde olabilmeliyiz. Cesaretle düşmanın karşısına dikilebilmeliyiz. Elbette bunu da disiplin içinde, öyle çok da ince hesaplar yapmadan ama planlı, programlı, arkasından gelecek yeni saldırıların da önlemini düşünerek yapmalıyız.

Geçici olarak kayıplarımız, tutsak düşenlerimiz olacaktır ama sonuçta kazanan yine biz oluruz, kayıpların yeri bir süre sonra fazlasıyla dolar. Mesela Sinan'la, Erdal tutuklandı, yerleri boş kaldı mı? Şehit düşen yüzlerce yoldaşlarımızın, tutsak düşen binlerce yoldaşımızın yeri nasıl doluyorsa yine dolar. Zaten Parti-Cephe bugün halklarımızın umudu olduysa böyle oldu. Bu umudu işçilerde, memurlarda, gençlikte, mahallelerde, kentte kırdı hayatın her alanında daha da büyütmeliyiz. Partimizin, halkımızın bugün bizden beklediği budur.

OKUMA PARÇASI - 1

E. CHE GUEVARA - ASKERİ YAZILAR

“Gerilla gerektiği her anda hayatını tehlikeye atabilmeli, istenen anda en küçük bir duraksamaya düşmeden bu hayatı vermeye hazır olmalıdır; bununla birlikte tedbirli olmalı, gerekmediği yerde kendini tehlikeye atmamalıdır. Aleyhte bir sonu ve yok oluşu önlemek için olanaklar elverdiğinde her önlem alınmalıdır.

(...) Bununla birlikte, gerilla cüretkar olmalı, tehlikeyi ve eylem olanaklarını soğukkanlılıkla incelemeli, koşullar ne olursa olsun her zaman iyimser bir tutum almaya hazır olmalıdır.

(...) Yaşamını sürdürebilmek için, gerilla yaşadığı ortama uymasını ve ondan bir müttefik olarak yararlanmasını sağlayacak biçimde yeterince çevreye uyma yeteneği göstermelidir; ayrıca, canlı bir kavrayışa ve eylem sırasında karar almasını sağlayacak kendiliğinden yaratma yeteneğine sahip olmalıdır.

(...) Gerilla savaşçısı pek çok önemli fiziksel niteliğe de sahip olmalıdır. yorgunluğu çekilmez bir hal aldığı anda bile ‘yeni bir soluk’ bulmalıdır. Her hareketi kahramanca olmalı, inancının derinliğinden gelmeli, onu bir adım daha atmaya zorlamalı, bu da son adım olmamalı...

Had sınırlara kadar ıstıraba katlanabilmelidir, yalnız her an karşı karşıya bulunduğu yiyecek, giyecek, barınak yoksunluğuna değil, hastalıklara ve ağır yaralara da göğüs germelidir. Bu hastalıklar ve yaralar, çoğu zaman cerrahın müdahalesi olmadan, sadece doğanın yardımıyla iyileşme durumundadır, böyle olması da zorunludur, çünkü, tedavi olmak için gerilla bölgesinden ayrılanlar çoğu kez düşman tarafından katledilir.

Bu koşulları yerine getirmek için, gerillanın hasta olmaksızın bütün tersliklere dayanmasını bu kovalanan av hayvanı hayatı içinde, doğal çevreye uyma olayı sayesinde, deyim yerindeyse, üzerinde savaştığı toprağın ayrılmaz bir parçası durumuna gelinceye kadar sağlamlaşmasını sağlayacak çelik gibi bir sağlığa sahip olması gereklidir." (Sayfa 61-62-63)

"Bütün bunlar, bizi gerilla nasıl yaşar sorusuna götürür. Normal hayatı yollarda geçer. Örneğin, dağda, ormanlık bir bölgede, düşman tarafından durmaksızın tedirgin edilen bir gerilla düşünelim. Bu koşullarda, gerilla örgütü, yemek yemeye bile zaman harcamaksızın durmadan yer değiştirir. Gece olunca, ormanın açıklık bir yerinde, bir su başında, alışlagelmiş örgütlenmenin gerektirdiği biçimde açık ordugah kurulur. Her grup ortaklaşa yemek yemek için toplanır, karanlık iyece basınca, ne bulunursa onunla ateş yakılır.

Gerilla ne zaman olanak bulursa yemek yer ve ne bulursa onu yer. Bazen inanılmayacak kadar büyük paylar savaşçıların midelerinde kaybolur, bazen de iki üç gün, çalışmalarında hiçbir azalma olmaksızın açlık rejimine katlanırlar." (Sayfa 65)

OKUMA PARÇASI - 2

MAO ZEDUNG - SEÇME ESERLER II

"Herhangi bir savaşta, muharebe meydanında, çarpışma alanında, savaş bölgesinde ya da savaşın bütününde taraflar inisiyatifi ele geçirmek için mücadele ederler... İnisiyatifi ... kaybeden bir ordu, yenilme ya da yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalır.

(...) İnisiyatif sorununu gerilla savaşında daha da can alıcı bir önemi vardır. Çünkü gerilla birimlerinin çoğu, destek almadan çarpışma, kendi zayıf kuvvetleri ile düşmanın büyük kuvvetlerine karşı durma, tecrübe eksikliği (birimler yeni örgütlendiğinde), tek başına olma vb. gibi çok zor koşullarda hareket ederler." (syf. 83-84-85)

"Esneklik inisiyatifin somut bir ifadesidir. Kuvvetlerin esnek bir şekilde kullanılması, gerilla savaşında, düzenli savaşta olduğundan daha önemlidir.

Bir gerilla komutanı, kuvvetlerin esnek bir şekilde kullanılmasının, düşman ile aramızdaki durumu değiştirmenin ve inisiyatif kazanmanın en önemli aracı olduğunu kavramalıdır. Gerilla savaşının tabiatı öyledir ki; gerilla kuvvetleri, eldeki görevi, düşmanın durumu, arazi ve yerel nüfus gibi koşullara uygun olarak esnek bir şekilde kullanılmalıdır. (...) Dağılma, toplanma ve yer değiştirme, gerilla savaşında kuvvetleri esnek bir şekilde kullanmanın üç yoludur." (Sayfa 86)

Dağılma, toplanma ve yer değiştirmede esneklik, gerilla savaşında inisiyatifin somut bir ifadesidir: buna karşılık, katılık ve hareketsizlik

kaçınılmaz olarak pasifliğe götürür ve gereksiz kayıplara yol açar. Ama bir komutan akıllı olduğunu, sadece kuvvetlerini esnek bir şekilde kullanmanın önemini kavramasıyla değil, aynı zamanda belirli koşullarda onları tam zamanında dağıtabilme, toplayabilme ve yerlerini değiştirebilme yeteneğiyle de kanıtlar. Değişiklikleri sezme ve hareket etmek için doğru anı seçme ustalığı kolay kazanılmaz; bunu ancak açık görüşlülükle inceleyen, araştırma yapan ve kafasını hep bu işe yoran kişiler kazanabilir.

(...) Plan yapmadan gerilla savaşında zafer kazanmak mümkün değildir. Gerilla savaşının rasgele bir biçimde yürütülebileceği düşüncesi, ya gevşek bir tutumun ya da gerilla savaşı hakkında tam bir cehaletin ifadesidir. ... Durumu kavrama, görevleri saptama, kuvvetleri yerleştirme, askeri ve siyasi eğitim yapma, ikmal, donatımın bakımı, halktan gelen yardımı iyi kullanma vb. gerilla komutanlarının dikkatle gözden geçirmesi, titizlikle uygulaması ve denetlemesi gereken işlerin bir bölümüdür. Bunlar yapılmadıkça ne inisiyatif, ne esneklik, ne de taarruz mümkün olur. ... Nesnel koşulların elverdiği ölçüde ayrıntılı planlama gereklidir, çünkü düşmanla savaşmanın şakaya gelir yanını yoktur." (Sayfa 87-88)

Komutanlarımız, sadece düşmanı alt edecek cesarete sahip olmakla kalmamalı, aynı zamanda bütün savaş boyunca ortaya çıkacak değişiklikler ve olaylar içinde duruma hakim olacak yeteneğe de sahip olmalıdırlar." (Sayfa 158)

Gerilla Kültürü - 3

- Arkadaşlar, aslında bugün başka bir konuya geçecektik. Ancak bugün biraz farklı bir şey yapacağız. Yine gerilla kültürü konusuyla devam edeceğiz. İki arkadaşımız, Uğur’la Selma, önceki iki çalışmadan çıkardıkları sonuçlarla birlikte bu konu çerçevesinde birer yazı hazırlamışlar. Esas olarak bunları okuyacağız. Ondan sonra da bunlar üzerine yine konuşup tartışırız. Yazılara başlamadan önce arkadaşların çabasının ve çalışmasının son derece olumlu olduğunu belirtmek gerek. Özel olarak böyle bir şey tespit etmemiştik, böyle bir görev de vermemiştik. Sadece çalışmalardan sonra mutlaka notlarınızı en az bir kez gözden geçirerek çalışmayı tekrar edin demiştik daha önce. Bunu yine yapmaya devam etmeliyiz tabii. Ama Uğur’la Selma, bunun bir adım ötesine geçerek, hem çalışmada ele aldığımız konuyu özetlemiş, hem de sizin de göreceğiniz gibi, belli açılardan da yeni ekler yapıp konuyu geliştirmişler. Gerçi bu çalışmamız bir açıdan en azından belli yanlarıyla önceki iki çalışmamızın tekrarı da olacaktır ama önemli değil; hem arkadaşlarımızın çalışmasına hak ettiği değeri vermiş olacağız, hem de bu konuda zenginleştirilmiş bir tekrarın zararı yok, yararı vardır.

Daha sonra yine değerlendiririz, ama bu yöntemi sürekli hale de getirebiliriz.

Evet, şimdi önce Uğur’un yazısını okumaya başlayalım:

- Gerilla kültüründen söz ettiğimizde bundan yalnızca silah seslerinden geçilmeyen, barut kokularının hiç eksilmediği bir ortam ve yalnızca askerce şeyler anlaşılmamalıdır. Veya bu kültür yalnızca dağlarda silah elde yaşayanlara ait değildir. Böyle düşünmek, bu olguyu kavrayamamak anlamına gelir.

- Hemen arada bir şey belirtelim: aslında önceki iki çalışmada bunu bir kaç kez vurgulamamıza rağmen, üzerinde genişçe de durmamıştık. Uğur, bu açıdan çalışmamızı tamamlamış oluyor. Evet Uğur, devam et.

- Her şeyden önce gerilla, yalnızca silah ya da çatışma demek değildir. O aynı zamanda bir kültür, örgütlenmenin her parçasında, beynimizin her hücrelerinde içselleştirilmesi gereken bir kültürdür. Özcesi gerilla kültürü, bir yaşam tarzıdır. Olayları düşünüş, yorumlayış biçimidir. İşleri, hangi ayrıntılara, hangi bağlantılara sahip olursa olsun bu mantık ve kültür çerçevesinde düşünebilmektir. Bu kültür nerede, hangi alanda, hangi koşulda olursak olalım, ne yapıyorsak yapalım, savaşı yüreğimizde, beynimizde hissedebilmek ve en önemlisi bunu yaşamak, yaşama geçirebilmektir.

Peki niçin gerilla kültürü? Başka bir adlandırma, ya da sadece “kültür” olamaz mıydı? Bu kültürün illa ki “**gerillaca**” olmasının anlamı ne? Ona içerik katan gerillacılıktaki nitelik ne?..

Gerilla her şeyden önce bulunduğu alandaki yaşamın bütün zorlukları-

na göğüs gerebilendir. O buna hazırdır. Özgür vatan topraklarına kavuşmak için halkı devrim saflarına çekmede kendisine düşen görevleri ve fedakarlıkları üstlenerek misyonunu yerine getirmeye çalışmaktadır. Gerillacılık, özveri ve fedakarlıkların ve bundaki içtenliğin en iyi sınandığı ve yaşandığı alandır. Bir gerilla, bu tercihinin yapmakla, o güne kadarki içinde bulunduğu ortamın tüm sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamından kopmuştur. Bu kopuş sadece fiziki bir kopuş değildir. Aynı zamanda düzen yaşamındaki tüm alışkanlık ve düşüncelerinden de sıyrılarak yeni bir kültüre ve yaşama göre yeni alışkanlık ve düşünceler edinmek demektir. Gerilla bu adımı atmasıyla birlikte yaşamında başka bir alternatif bırakmamış ve biçimini, kurallarını kendisinin istediği gibi belirleyemeyeceği, değiştiremeyeceği bir yaşam tarzından yana tercih yapmıştır. Atılan bu adımla birlikte yoğun bir kavganın içerisine girer. Bu kavga, hem **kendisiyle**, hem **düşmanı**yla ve hem de **doğayla**dır. Bu kavga verilirken aynı zamanda gerillada “yeni insan” kültürü de şekillenmektedir.

Gerilla kültürüne bir bütün olarak nitelik ve anlam kazandıran şey onun disiplin anlayışı ve uygulayışıdır.

Kapitalizmin de kuşkusuz kendine özgü bir disiplin anlayışı vardır. Bu disiplin, azgınca baskı ve sömürü ortamında, çarpık üretim ve tüketim kültürüyle birlikte çarpık bir yaşam anlayışı içerisinde şekillenmiştir. Kapitalist anlamda disipline edilmiş bir yaşamın odağında “**zorakılık**” ve “**bireycilik**” vardır. Herkes kendisinden sorumludur. Ve birey kendine çizilmiş sınırlar içerisinde yalnız kendisi için yaşar. Etrafında olup-biten hiçbir şey onu ilgilendirmez. Sorumluluk alanına yalnızca kendisini sokar ve her koyunun kendi bacağından asılacağına inanır! Bu inanış ve yaşam, aslında hem egemenlerin çeşitli kurumlarınca dayatılır ve hem de bireye öyle bir yaşam şartları dayatılmıştır ki, başını kaldırıp etrafına bakamayacak kadar siyasal ve ekonomik açıdan sınırlandırılmıştır. Kapitalizm, sınırları belirlenmiş koşullarda halkı böylesi bir yaşama mahkum ederek, kendine özgü kültürüyle ancak ayakta durabilecektir. Aksi halde, halka kendi kültürüyle yaşama hakkı sağlanması durumunda geleceği tehlikeye girecektir. Bundan dolayı halkın kültürünü, değer ve geleneklerini dejenere edip yozlaştırarak kendi kültürünü, yaşam tarzını empoze etmeye çalışmaktadır.

Ve işte gerilla, bunu bilerek, halkın kendi kültürünü daha ileriye taşıyıp, yaşamını, bir bütün olarak düzene alternatif bir toplum için “disipline” etmekle yükümlüdür. Bu yeni yaşam disiplini gerillacılıkta doğal bir işleyiş halini alır. Bu yaşamın odağında ise “**kolektivizm**” vardır. Disiplinin temeli de kolektivizmdir. Her şey bu ruh ve bilinçle ele alınır, her şey ancak bu tarzda ısrar edilerek yaratılabilir.

Gerilla, grup halinde kolektif bir şekilde yaşıyor ve çalışıyor olmasından aldığı güçle, düşmanla savaşırken ya da halk ilişkilerinde karşılaştıkları her engeli aşmayı mümkün kılacak alternatifler bulmakta zorlanmaz.

Devrimci, gerilla kültürünü kazanmaya çalışırken önce eski yaşam disiplininin ve bu ‘eski’nin tüm etkilerinden sıyrılmaya, yeni yaşamı önce

düşünsel anlamda kavramaya başlar. Emek, fedakarlık, özveri, yoldaşlık, üretim, tüketim, halk nedir, bütün bunların nasıl ele alınması ve değerlendirilmesi gerektiğini kavrar. Bunları kavradıkça, yaşamı bir bütün olarak savaş gerçekliğinin istediği bir tarzda disipline etmeye çalışır.

Bu disiplin anlayışı, kendini, disiplinini, sorumluluğunu sürekli geliştiren bir tarzdır. Hem askeri anlamda bir disiplin anlayışını, hem de disiplinin gönüllülük temelinde olmasını içerir. Böyle bir disiplin içerisindeki bir yaşamda **statükoculuk**, onun doğasına aykırı bir şeydir. Ne faaliyetin kapsamı, yapılan işler, ne de düşmanla çatışma konusunda hayat statükolar kabul etmez. Statüko oluşturan, gerilemeye başlar, yenilgiye aday hale gelir. Bu kavranmadığında sürekli hareket halinde olunması, her konuda alternatiflerin oluşturulması söz konusu olamaz. Çünkü bir gerçekliktir ki, en azından düşmanla çatışmalarda aynı taktiğin sürekli kullanılıyor oluşu, bir dahaki çatışmalarda randıman vermeyecektir ve bunun değişmek zorunda olduğu bilinmektedir. Keza, içe dönük çalışmalarda olsun, köylülerle yapılan çalışmalarda olsun, yeni yöntemlerin ya da değişik araçların kullanılıyor oluşu, bu anlamdaki üretimin ve verimin artmasını beraberinde getirecektir.

Disiplinin bir diğer yanı da politik-askeri bir yapı olunmasının getirdiği; belirlenen **kural, ilke ve talimatlara uyulması** durumudur. Gerillacılıkta bu yan, mekanik bir şekilde zorla yapılan-yaptırılan bir şey değildir. Zira buraya kadar gelişi ve pratiği, gönüllülük temelinde gelişmiş olduğundan disiplinin bu yanı da savaş gerçekliğinin, yüreğe ve bilince kazınmış olmasının getirdiği içselleşmiş haliyle gönüllülük temelinde pratiğe geçer. Bilinir ki, karar dışı bir davranış düşmana açık bir davetiye çıkarmaktadır. Ve bu da en azından fiziki anlamda bir darbeyi getirir. Veya halkla ilişkilerde ilkesiz bir davranış gerillaya olan güveni ve inancı sarsacaktır. Yine komutanın vermiş olduğu bir talimatı savsaklamak, ona kuşkuyla yaklaşmak ya da alınan bir kararı tartışmak, yürütülen faaliyette laçkalığı, sonuçsuzluğu beraberinde getirecektir. Bundan dolayı gerilla, geri, zaafly yanların savaşa dayatılmasının doğuracağı sonuçları bildiğinden böylesi bir davranışta bulunmaya hakkının olmadığına da farkındadır. Ve örgüt iradesine “uyumun” bu savaşı boyutlandırmak anlamına geldiğinin bilinciyle bu davranışa gönüllüdür.

Gerilla, **halka olan sevgisini** en üst boyutta ifade edendir. Halk ve halkın içinde bulunduğu durum, gerillanın varlık sebebidir. Halkın içerisinde çıkmıştır ve halkına aittir. Fakat ondan belli yanlarıyla da **farklıdır**. Zira öncelikle bulunduğu çevresinden daha duyarlı, bilinçli, aydın ve isyancıdır. O bu özelliğini geliştirerek, halkına öncülük misyonuyla yeni bir yaşama atılmıştır. Öncü olmak, yoğun bir emekle birlikte iyi bir örgütçü olmayı da gerektirmektedir. Bunun için gerilla halkına inebilmede, güncel veya uzun vadeli sorunlarına yaklaşımında ve onları savaşa katabilmede bitmez, tükenmez bir enerji ve tempoyla, sabırlı, gözünü budaktan sakınmayan bir çalışma içerisinde. Onun için “olmuyor”, “olmaz” türünden kolaycılık

ya da kaçkınlık yaşam pratiğinin doğasına ve savaş gerçekliğine aykırıdır. Ki halkın tarihsel gelişimi, ekonomik, kültürel, sosyal durumu incelendiğinde, ileri ve geri yanları iyi gözlemlendiğinde, sorunlarının ne olduğu anlaşıldığında ve bütün bunlara ciddi bir şekilde yaklaşıldığında, halka ulaşmada, onu örgütlemeye aşılmayacak bir engel de olamaz. Bu da gerillacılığın bir özelliğidir.

Görev anlayışı, gerillacılıkta hiçbir şekilde memur mantığıyla ele alınmaz. Zira bu durum mekanikliğe ve statükoculuğa denk düştüğünden savaş gerçekliğinden uzak ve direkt olarak gerillacılıkta gelişimi ve yaratıcılığı engelleyen bir olgudur. Verilen, ya da yapılması istenen bir işte büyük-küçük, önemli-önemsiz ayrımı yapılmaz. Çünkü her iş kendi gerçeği içerisinde sonuçta savaşın ve yaşamın daha ileriye taşınması içindir. Ve en küçük bir iğne malzemesinden deri ya da demir parçasına kadar elindeki her şeyi *“elimdeki bu malzeme savaşta ve yaşamda bize nasıl yardımcı olur”* şeklindeki bir mantıkla ele almaktadır. Hatta, konaklama yerinde ve yürüyüş kolunda etrafında gördüğü her şeyin her an gelişebilecek bir çatışma esnasında kendisine nasıl yararlı olabileceğinin hesabıyla titiz ve dikkatli bir düşünce pratiği vardır.

- Burada yine araya girip bir ek yapmak istiyorum, -diye söz aldı Selim Abi.- Şimdi işte bu son derece kıra ilişkin bir örnek gibi görünen mantığı bile, örneğin bir memur alanında bulunan arkadaş kendisine uyarlayabilmesi. Aynı şey işçi, öğrenci için de geçerli. Belki şehirde pek çok şeyi istendiğinde bulabilme olanağı vardır, ama o yine aynen dağdaki gerilla gibi, her şeye her an lazım olabilir diye bakacak, elindeki malzemeleri, araçları öyle değerlendirecek. Dağı olmasa da bulunduğu semte, hep pankart asma, çatışma, barikat kurma, yazılama yapma, nerede en iyi nasıl yapılır gözüyle bakacak.

- Yazımın devamındaki konu da zaten kendimize uyarlama açısından daha somut. Kaldığım yerden devam ediyorum.

Gerilla tarzı, kültürü, yoldaşlık ilişkilerinde ve paylaşımda kapitalist düzendeki bireyci arkadaşlığın ve bencilliğin alternatifi olarak bir anlayış ve kültürü oturtmaktır. Zaten gerillacılıkta şöylesi bir doğallık vardır; her şeyden önce ortak bir fedakarlık ve cesaret vardır gerillacılıkta. Bu ortaklığın zemininde ideale kavuşabilme, onu isteme inancı, kararlılığı, sevgisi ve ruhu vardır. Bütün bu olgular, “sosyalist insan”da ifadesini bulan ilişkileri de zorunlu olarak oturtmaya götürecektir. Ki, zaten bunun dışında başka türlü ilişkilerle faaliyet yürütmek, her zaman için düşmana açık kapı bırakmak demektir.

Gerillacılıkta önemli yanlardan biri de **gerillanın morali ve psikolojik yapısıdır**. O meşruluğundan aldığı inanç ve kararlılıkla halkı örgütlemeye, pratik faaliyet yürütmeye, birlikte bulunduğu yoldaşlarını canlı kılmada, onu ileriye taşımada moral, en büyük silahtır. Bundan dolayı en olumsuz koşullarda dahi, çeşitli araçlar ve yöntemlerle moral mutlaka yükseltilmeye çalışılır.

Sonuç olarak, gerilla, **taşımış olduğu iradeyle, bulunduğu alanda yaşamın bütün zorluklarına göğüs gerebilen, bütün nesnel koşulları zorlayarak değişimin (önce kendisinde) öncüsü olan, kolektivizmi en etkin üretim biçimi haline getiren, içselleşmiş ve gönüllü bir disiplin içerisinde yaşayan, programlı, yaratıcı, emekçi, halkına inebilmede, onları örgütleyebilmede, sorunlarına yaklaşımlarında içten ve samimi, yoldaşlarına karşı sıcak, dönüştürücü, eğitici ilişkiler ağı kurabilen** ve sayabileceğimiz daha bir çok erdemleriyle ve bütün bunları yapabilmesi için düşmana karşı taşıdığı **sınıf kınıyla, halkına ve partisine olan bağlılığı ve sevgisiyle**, bir savaşçı gibi düşünüp, savaşçı gibi yaşayabilen, düşmanın her türlü saldırısına karşı sürekli uyanık ve teyakkuz halinde bulunabildir.

Esasında “Sonuç olarak” diyerek özetlediğimiz bu yanlar ve nitelikler, gerilla tarzının da bir özetidirler. Ve salt gerillayla sınırlı olmayıp, hayatın her alanında devrimci kişiliğimizi, yaşamımızı, çalışma tarzımızı biçimlendirmesi gereken yanlardır. Bunlara tek tek bir daha bakarsak, örneğin hiç birine *“bu öğrenci gençlik veya işçi alanında geçerli değil”* diyemeyeceğimizi görürüz.

Daha çok askeri bir yanı, mesela bir nöbet görevini çağrıştıran **“sürekli uyanık ve teyakkuz halinde olmanın”** bunun ötesinde çok daha geniş bir anlama sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sürekli uyanık olmak, sürekli mücadele, sürekli savaş içinde olmaktır. Mücadelede, örgütlenmede hiç bir koşulda rehavete, liberalizme düşmemektir. Askeri açıdan sürekli uyanıklılık gerillanın yaşaması için hayati önemdedir. Aslında tüm birim ve alanlarda da öyle değil mi? Sürekli böyle bir uyanıklılığı göstermezsek, ya düşmandan bir darbe yeriz, veya iç sorunlar bizi iş yapamaz hale getirir, veya oluşturulan statükolar içinde kendimizi sınırlamış oluruz... Sürekli uyanıklılık, sürekli çaba sağlanamadığında, başta belirttiğimiz gibi, gerilla tarzının yerine, düzene ait olan zaaf ve alışkanlıklar geçebilecek, ve bu durum aynı zamanda fiziki olarak da yok oluşu kaçınılmaz kılacaktır. Savaşın açık olarak yürütüldüğü bu koşullarda yaşayabilmek, yani savaşı sürdürebilmek, savaşın sürekliliğini sağlayıp kazanan taraf olmak için, her şey ama her şey buna uygun tarzda yürütülmek durumundadır.

Bu kültür, nerede, hangi alanda, hangi koşulda olursak olalım savaş yüreğimizde, beynimizde hissedebilmektir. Önemli olan da işte budur. Gerilla kültürünü, savaşçı ruh halini yalnızca askeri örgütlenmelerde yer alan insanları tanımlayan kavramlar olarak düşünmek, doğal olarak kendimizi de savaşın -bu örgütlenmenin- dışında düşünmeye götürür. Oysa hepimiz biliyoruz ki; **birincisi**, bu savaş yalnızca askeri alanda yürütülerek başarıya taşınamayacaktır, **ikincisi**, savaş askeri alanda olduğu kadar diğer alanlarda da aynı acımasızlık içinde yürümektedir. Dolayısıyla bu savaşın istediği kişilik, koşullar ve araçlar da yalnızca askeri örgütlenmeyle karşılanamaz. Bu savaş, ve savaşın tüm ihtiyaçları, örgütlenmelerimizin tüm alanlarını ilgilendirdiği gibi, tüm alanlarda çalışan insanlarımız da bütün bunları karşılamakla yükümlüdür.

Her alanda düşmanın açıktan bir yönelmesiyle karşı karşıyayız. Açıktan yürütülen bu savaş karşısında alınacak tavır, ve geliştirilecek kültür, savaşın tarzı ve kültürü olmak zorundadır. Aksi halde, düşmanın sızması, darbeler vurması, fiziki ya da moral olarak, ideolojik olarak bizi geriletmesi ihtimali, gerillacılıkta ne ise, legal alanda da aynıdır. Gerillacılıkta başarının koşulları neye bağlıysa, legal alanda da başarının koşulları aynı şeye bağlıdır. Gerillanın elinde silahının olması, diğerlerinde olmaması, onların **aynı savaş kurallarına, aynı savaş yasalarına** bağlı olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Zira fark yalnızca kullanılan silahın, başvuru araç ve metodların çeşidindedir.

Biz her şeyden önce bir savaş örgütüyüz. Varlığımızın ve iddiamızın, iktidara karşı silahlı mücadeleyi sürdürmekten geçtiğini unutamayız. Bu bütünden kopulduğunda örgütlenmede, pratiğin biçimlenmesinde, neyin, ne için yapıldığı belirsizleşir. Şekilsiz, savaş kültüründen uzak, legal kafa yapısı, attığı her adımı değerlendirme, olumsuzlukları tespit etme, nedenlerini ısrarla arayıp bulma ve buna bağlı olarak aksayan yanı yenilemeden uzaklaşır. Ve tabii o zaman ortaya klasik revizyonist, reformist bir tarz çıkar.

Kısacası bu kültürü benimsemek; bu kültürü oluşturan olguları devrimci kişiliğimizde somutlayıp, nesnelliği aşan, zorluklar ve darbeler karşısında teslim olmayan, kuralsız yaşamı kurallı yaşamla, laçkalığı disiplinle, yasak savma anlayışını sorunları ciddi ele almakla değiştiren bir devrimcilik yapmak demektir. Aksi halde, yani gerilla kültürünün yadsındığı ve içselleştirilmediği yerde disipline gelememe, rahatını esas alan bir yaşam tarzını kurumlaştırma, hesap vermeye yanaşmama, ilkesizlik, kendi başına buyruk hareket etme, statükoculuk, kendiliğindencilik alır başını gider.

Değerlerimizi, kazanımlarımızı korumanın ve daha ileriye taşımamızın, iktidar alternatifi olmanın, halkın umudu olmanın, gerilla kültürünü, yaşam biçimimiz haline getirmekten, her alanda bu tarzı hakim kılmaktan geçtiğini unutmamalıyız. Devrimi istiyorsak, bunu başarmak zorundayız.

- Evet Selma, şimdi de senin yazını dinleyelim.

- Ben gerilla kültürünü daha çok bir nokta açısından, çatışma boyutuyla ele aldım. Bu nedenle yazımın başlığını da zaten "Çatışma Kültürü" olarak koydum.

Gerilla tarzı veya kültürü deyince ben bundan asıl olarak bir tek şeyi anlıyorum: **Çatışma**. Sürekli çatışma halinde olmak. Gerilla elinde kılıç, durmadan savaşır. Savaşmadığı zamanları ise savaşa hazırlıkla geçirir.

Bu yaşamımızda nasıl somutlanacak öyleyse denilirse?

Sık sık planlı programlı yaşamaktan, işlerimizi zamanında yapmaktan bahsederiz. Ama sık sık da bunu başaramayız. Çünkü bunu başarmak için zaaflarımızla çatışmayı çoğu kez hesap etmeyiz. Bu duruma genellikle teknik açıklamalar, mazeretler getiririz. Programımızı hayat geçiremeyeişimizin önündeki engellerin zaaflarımız olduğunu düşünmeyiz. Asıl nedeni at-

ladığımız için de zaaflarımızı nasıl aşacağımız konusunda yoldaşlarımızın yardımını isteme açıklığını gösteremeyiz. Her şeyimizin açığa çıkacağı korkusunu taşıyoruz. Zaaflarımızdan bahsedilmesinden korkarız. **YANI**, çatışmadan kaçırız.

Ama yaşamın kendisi açıktır. Aldığımız görevleri yapmamak kronik bir hal almışsa eğer, sürecin akışı içinde, bunun bizim zaaflarımızdan bağımsız olmadığı çıkar ortaya. Yani pratiğimiz kişiliğimizin de aynası olur. İşte korkumuz da bu kişiliğin ortaya çıkmasıdır. Çünkü bu kişilik bağrında burjuva ideolojisini taşıyan ve onu devrimci saflarda yaşatan bir kişiliktir. Bu kişilik net olarak görüldüğünde ise, artık çatışma kaçınılmazdır. Kendi gerçeğimizi gizleyerek durumu idare etmek imkanı ortadan kalkmıştır.

Yine de bir süre daha kendimizi gizlemeye çalışarak veya açığa çıkıdığı koşullarda bile zaaflarımızı dayatarak devam ettirmeye çalışılır. Ama çok açıktır ki, böylesi bir kişilik, ne dış düşmana karşı çatışır, ne de iç düşmana karşı.

İç düşman dediğimiz şey böylesi kişilikleri oluşturan zaafların varlığıdır. Oluşturduğumuz programları, yapmamız gereken işleri engeller. Eğer çatışmaya girmezsek bir süre sonra bizi teslim alır ve yönlendirmeye başlar. Devrimin gelişimi için programlanıp da yapılmayan her iş düşmanın hanesine yazılır. Çünkü bu zaaf, sadece işleri yapmamakla tanımlanmaz. Yapmadığımız işler kimi zaman büyük tahribatlara neden olur. Ya yoldaşlarımızın katledilmesine, ya bir üssümüzün, mevzimizin düşman eline geçmesine, ya da halkın örgütlenememesine, ya da başka bir açıdan sonuçta bizim düzene dönmemize, çatışmamız gerekirken teslim olmamıza kadar bir çok olumsuz sonuçların yaşanmasına neden olur.

İnsan ilişkilerinde, yoldaşlık ilişkilerinde yıpratıcıdır. Düzenimizin bozulmasına, saflarımızda moral bozukluğu yaşanmasına, devrimci yaşamda dejenerasyona neden olur.

Zaaf bir kişilik özelliğine sahip olan ve zaaflarıyla çatışmayı esas almayanlar, günlük yaşamda kimi zaman liberal olur, başkalarının yaptığı hatalara da göz yumar; ya da sekterliğiyle kavga dövüş iş yapmaya çalışır. Bunlar çok yabancı örnekler değildir. Çevremize şöyle bir alıcı gözle baktığımızda bir çoğunu görmek mümkündür.

Mesela şu örnekler... Yoldaşlarımızdan birisi bir diğer yoldaşımızın hatasını eleştirmiştir. Ama eleştirilen, eleştiriyi değerlendirip, özeleştirel bir tavır içine girmesi, söylenenleri kavramaya çalışması gerekirken, hayır diye başlayan itirazlarıyla baskın gelmeye, eleştireni susturmaya çalışmış, sert, tepkisel tavırlar içine girmiştir. İşte böylesi tavırlar karşısında, bir de bakarız ki, eleştiriyi yapan gerilemeye başlamıştır; Çatışmayı göze almak yerine, "ya yok, o kadar da önemli değil" vs. diyerek kendi eleştirisini yumuşatmaya başlar.

Bazen, eleştiri mekanizması, bu aşamaya gelmeden kızmalarla, küsmelelerle sekteye uğrar. Eleştiren de, eleştirilen de devrimci bir çatışmayı sürdürmek yerine, kızıp küserek, duygusallık gösterileriyle çatışmayı daha

başlamadan bitirir. Bu tavrın adı korkaklıktır. Çatışmaktan korkmaktır. Temelinde kendini koruma, bencillik, sorumluluk duygusundan, sahiplenmeden uzaklık, liberal, kendine güvensiz kişilik özellikleri vardır.

Peki bu örneklerde hani devrimin çıkarları, hani devrimci insan, hani yoldaşlık ilişkileri? Küsmek, kırıcı, bozucu olmak, yoldaşlarını zaaflarıyla başbaşa bırakmak mı? Elbette hayır. O zaman neden böyle yapılır? Belki çoğunda gayet **“iyi niyetle”**(!) ilişkiler bozulmasın diye düşünülmüştür. İyi de bozulacak olan hangi ilişkidir? Bizim yoldaşlık ilişkilerimiz bu kadar zayıf mı? Bir eleştiri karşısında kopacak kadar ince bir iple mi bağlı? Eğer öyle ise birbirimiz için nasıl öleceğiz? Düşman kuşatmasında nasıl sırtımızı birbirimize yaslayacağız?

Zaaflarımıza dokunulduğunda birimiz kızıyor, tepki gösteriyor, öbürü çekiniyor, çatışmıyorsa orada ne eleştiri özeleştir mekanizması işler, ne de hatalar, zaafalar giderilir. Bunlar başarılmadıkça da devrimci ilişkiden bahsetmek mümkün değildir. Orada varolan düzenin kafa kol ilişkisidir. Devrimci ilişkilerin oturması, yoldaşlık ilişkilerimizin yakalanması, devrimin gelişimine hizmet edecek programlarımızı hayata geçirmemizin olanaklarının sağlanması için, bu sağlıklı devrimci çatışmalarla alt üst edilip yeniden doğru temelde kurulmak zorundadır. Bunun için çatışmak kaçınılmazdır. Kişilikte devrimcileşmek, yoldaşlık ilişkilerinde güçlenmek, doğru olanı yakalamak için çatışmak zorundayız.

Bu eleştiri meselesini niye bu kadar uzun uzun ele aldım?

Çünkü eleştiri özeleştir mekanizmasını başlı başına bir savaş olarak görmemiz gerek diye düşünüyorum. Gerilla kültürünün belki de kendini en somut olarak göstereceği, göstermesi gereken yer burası.

Çatışmak nedir gerçekten? Bunu iyi açmamız gerek. Çünkü düşmanın her türlüşüyle, engellerin her türlüşüyle sürekli çatışma halinde olan gerilla kültürünü kendinde somutluyor demektir.

Sadece eleştirmek, zaafaları tespit etmek çatışmak değildir. Çatışmak, eleştiri özeleştir mekanizmasını işletmeyi başarmak, sonuç almaktır. Bunun için gerekli olan emeği, sabrı, fedakarlığı, özveriyi, cesareti göstermektir. Bedellerini hangi biçimde olursa olsun, göze almaktır. Çünkü her çatışmanın bir bedeli vardır. Düşmanla çatışan insan ölümü, kendi zaafalarıyla çatışan insan kendini cendere altına almayı, yoldaşlarının zaafalarıyla çatışan insan, bazen geçici de olsa “kötü, sevilmeyen” olmayı, göze almak durumundadır.

Bu tür çatışmalara girmek için tabii kendi cephaneliğimizi iyi hazırlamak durumundayız. Çatışan insan kendi yaşamıyla örnek olmayı başarmalı, eleştiri hakkını kendinde somutlamalıdır. Kendi yapmayan ama başkalarından isteyen insan gerçekte çatışamaz. Çatışma hakkını kendinde görmez. Görse bile inandırıcılığı olmaz. İkna ve yaptırım gücü yoktur. Kendi yaşamında söylediklerini yapmayan, ama başkalarından yapmalarını isteyenler saflarımızda samimiyetsizliğin ve adaletsizliğin taşıyıcısı olurlar.

Burada sorun benim zaafalarım var, başkasını eleştiremem anlamında

değildir. bu da doğru değildir. Herkesin şu veya bu oranda zaafı olabilir. Sorun bu zaafı görüp çatışmayı önce kendimizde başlatmaktır. Bu çatışmayı yaşamın içinde sürdürüp samimi olmayı başarmaktır. O zaman zaafımıza rağmen birbirimizi eleştirme hakkını kendimizde görebiliriz.

Çatışmak Bizim Kültürümüzdür

Kızıldere’den başlayan Parti-Cephe tarihi çatışmalarla doludur. Parti-Cephe gerek dış düşmanın, gerekse de iç düşmanın karşısında kendine güvenle, cesaretle çıkmış, söylediğini yapmış, yaptığını savunmuştur. Hiçbir koşulda, hiçbir düşman saldırısına teslim olmamış, yenilecekse de çatışarak yenilmiştir.

THKP-C içinde yaşanan ayrılık ve ihanetin temelinde de bencillik, korkaklık ve savaş kaçınıklığı vardır. Ama Mahir’ler bu ihanete de teslim olmamış, bunlarla uzlaşmayı bir an bile düşünmemiş, ihaneti seçen hainlerle çatışmışlardır.

Kızıldere’de düşman kuşatması altında **“Biz buraya dönmeye değil, ölmeye geldik”** diyerek yine aynı kararlılıkla çatışılmıştır.

Harekemizde yaşanan darbecilik ihaneti karşısında, önderliğimiz darbecilerin kişiliklerini açıkça ortaya koymuş, her şeyi kadroların, taraftarların gözü önünde tartışarak her zeminde çatışmış ve ihanet bu çizgide mahkum edilmiştir. Önderlik, kendine güvenle 20 yılı aşkın zamandır kuşatmalarda çatışmış, çatıştırmış, bu kültürü kadrolara, savaşçılara maletmeyi başarmıştır.

Dün Mahirlerimizin, Sabolarımızın, Niyazilerimizin yarattığı kültürümüzün mayası çatışmaktır. Cesur olmaktır. Kendine, yoldaşlarına güvenmektir. Doğruları savunma cüretini her koşulda göstermektir.

Güner’ler, Sibel’ler, Adalet’ler, Süleyman’lar... daha yüzlerce savaşçımız, bu kültürü yaşattılar, büyüttüler.

Evet çatışmak bir kültürdür ve bu kültür Parti-Cephe’ye özgüdür. Çatışma kültürü ideolojik sağlamlılığımızın hem bir göstergesi, hem de onu daha da güçlendiren bir silahtır. Bunun böyle olduğunu dost da, düşman da bilmektedir. Düşman kuşattığı üslerimizde teslim olmayacağımızı bilirken, halkımız da dün “bunlar Devrimci Solcu” diyordu, bugün de “Parti-Cephe’li” diyor artık.

İç ve dış düşmanla her yerde, her düzeyde acımasızca çatışmak devrimci bir hareketin ya da insanının devrimdeki kararlılığını, işini ne kadar ciddiye aldığını gösterir. Devrimci hareketin her insanı, bulunduğu her alanda hareketin bir gerillası durumundadır.

Bir hareketin savaş örgütü olduğunu belirleyen de düşman karşısındaki uzlaşmaz tavrı ve bedelleri göze alarak savaşı, çatışmayı süreklileştirebilmesi belirler zaten.

Savaşın salt duygularla yürümeyeceğini bilmek ve ciddiyetini kavramak zorundayız. Savaşı geliştirmek, devrim dalgasını yükseltmek, düşmanın karşısına daha bilinçli, daha cesur çıkabilmek için, önce zaafarla çatış-

mayı başarmak zorundayız. Aksi durumda savaş örgütü gerçeğimizi kavrayamayız.

Önderimiz, Devrimci Sol'un 7. Sayısında yer alan **"Kongreden Günümüze"** yazısında;

"Bir savaş örgütü tayfacılıkla, liberalizmle, bürokratik ilişkilerle şekillendiğinde veya bu zaafllara prim verildiğinde, savaşın yerini pasifizm alır ve çok savaş lafı eden ama savaş kaçkınlığının hakim olduğu bir örgüt ortaya çıkar. Bu tür örgütleri ortadan kaldırmak veya etkisiz hale getirmek için düşmanın önemli saldırılar yapmasına gerek yoktur. Örgüt zaten savaşmamakla kendi içinde bürokratizmi, bencilliği ve adaletsizliği büyütürük çürüyecek, kitlelerden kopacak ve burjuvazi için tehlikeli olmaktan çıkacaktır. Kendini dayatanlarla savaşmamak, savaş örgütü gerçeğimizi yok saymak ve kendi ellerimizle örgütü düşmana teslim etmek demektir" diyerek, esasında bizim açmaya çalıştığımız hayatın her alanında gerilla kültürünü, çatışmayı hakim kılmayı da somutlamış oluyor. Aynı sözlerin devamında *"Hesaplaşmak, sorgulamak, düşmanla süren ideolojik bir savaştır"* diyor.

Hesaplaşmak, neyi, nasıl, niçin yaptığımızı bilince çıkarmak, yapamadıklarımızın nedenini bulup ortaya koymaktır. Onları nasıl gidereceğimize cevap aramaktır. İşte bunu başardığımızda kişiliğimiz, savaştan, çatışmalardan geçmiş bir askerin tecrübesine sahip olmuş gibi, güçlenecektir. Her birimizin kişiliğinin güçlenmesi partimizin düşman karşısına çok daha büyük güçle, çelik gibi bir disiplinle, iradeyle, yaratıcılıkla çıkmasını sağlayacaktır.

Önderliğimiz, yine "Kongreden Günümüze" yazısında, yaşadığımız onca acıya, darbelere, tahribatlara rağmen nasıl parti olduk sorusunu *"Bu hesaplaşmadan başarıyla çıkışımız"* sayesinde diye cevaplıyor:

"Sorgulama, hesaplaşma partimizin tek tek alan ve bölge örgütlenmesinin, buralardaki savaşın gelişmesinin ve çeşitli tutumların masaya yatırılıp, neyi nasıl yaptığımız veya yapamadığımızın sorgulanmasıdır. Savaştan, örgütlenmeden, kitle faaliyetinden soyutlanmış bir muhasebe, pratiğe yol göstermeyen, yeni oluşumları ele alıp somutlamayan, genel geçer eleştirilerden ve papazın günah çıkarmasına dönen özeleştirilerden öteye gidemez. Neyi nasıl yaptın, yanlış zaafa yol açan objektif ve subjektif etkenler nelerdir? Bütün bunlara yön veren yönetici hangi adımı nasıl attı, nasıl karar verdi, nasıl yönetti, nasıl eğitti, nasıl yaşadı vb. onlarca sorunun cevabı pratik sorgulanarak alındı. Pratik deşildikçe bilinmeyenler, bilinçli bir şekilde gizlenenler her şey açığa çıkarıldı. Ve kendini dayatanların bilinçli bir şekilde burjuva özlemlerle dolu yaşamlarını nasıl idame ettirdikleri, hareketin olanaklarını nasıl kullandıkları sergilendi. Bu durum ortaya çıkarılmadan, geleceğin örgütlenmesi gerçekleşemezdi."

İşte önderimizin vurguladığı bu noktalar Kuruluş Kongresi'nin belki de en önemli bölümüydü; Çünkü burada herkesin, düşünceden davranış biçimine, kültüründen yaşamına kadar her şeyiyle çatışılarak devrimci olan

yakalandı.

Zaaflarımız, görevlerimizi yapmamızın önüne engeldir. Düşmana gerekli tavrı almamızı, her koşulda partimizi, doğruları savunmamızı, çatışmayı sürdürmemizi de engelleyebilir. Burada denilebilir ki, çatışıyoruz. Düşman kuşatmasına silahlarımızla karşılık veriyoruz. Doğru olanı yapıyoruz. Ama tek başına yetmez. İşte o çatışma geleneğini yaşamın her anına, yoldaşlık ilişkilerinden, kendimizle, zaaflarımızla ilişkili olan yanımıza kadar yaygınlaştırmak zorundayız.

Bugün düşmanla çatışabiliriz. Bunu yapmamızı içinde bulunduğumuz maddi koşullar belirler. Çatışmanın bu türünün sürekliliğinin garantisi yoktur. Dün belki düşmanla kahramanca çatıştık. Ve diyelim tutsak düştük. Ama orada yaşamda liberal olursak o da bizi zayıflatır, çürütür. Zayıflayanlar, gerileyenler, bu defa yarın çatışmanın güvencesini veremezler. Bu güvenceyi vermenin yolu yaşamın her anında, her alanında devrimin ve gelişimimizin önünde engel teşkil eden her şeyle çatışmayı göze almaktan geçer.

Bilinçli devrimci, temel tali ayrımı yapar. Neyle, nerede, nasıl çatışacağını bilir. Afra tafralara, duygusallıklara, komplekslere teslim olmaz. Zaaflara göz yummaz. Onun için bir düşmanla çatışmakla, zaaflarla, küçük burjuva kişiliklerle çatışma arasında, özü ve amacı itibarıyla fark yoktur. Her ikisinde de amaç devrimi güçlendirmek, geliştirmektir. Sadece yöntemleri, sonuç alma biçimleri farklıdır. O hiçbir şeyi küçümsemez. Hedefine devrimi koyar ve devrimin çıkarlarını düşünür. Devrimin ve partinin gelişimini engelleyen şeyler neyse onunla çatışmak onun asıl çalışma tarzı ve mücadele biçimidir. İşte bizim kültürümüz, böyle olmalıdır.

- Evet arkadaşların ağızına sağlık... Yazılardaki bu çerçeveden hareketle sohbetlerimizi, tartışmalarımızı sürdürelim. Şimdi vakit kaybetmeden kayıplar ve Ölüm Orucu anmaları konularında daha neler yapabiliriz bunlar üzerinde durup somut bir şeyler çıkaralım.

Milliyetçilik ve Şovenizm - 1

Çalışma saatinin başlamasını beklerken Kurtuluş'taki PKK dizisi üzerine sohbet ediyoruz. Serpil, Kürt ulusalci hareketin mantığını kavramak açısından dizinin kendisi için oldukça yararlı olduğunu söylüyor.

- Oligarşi şovenizmi körüklüyor, bu doğru, ancak PKK de izlediği politikalarla, yanlış eylem çizgisiyle sanki şovenizm körüklensin diye elinden ne gelirse yapmış. PKK'nın bu mantığını kavramakta gerçekten zorluk çekiyordum. Yani ne kadar milliyetçi çizgide olursa olsun bir hareket kendisine de zarar veren, şovenizmi güçlendiren böyle bir eylem çizgisini neden sürdürür anlayamıyordum doğrusu. Belki yeni olduğum, geçmişini pek iyi bilmediğim için olacak, merkezi bir politikası değildir, denetim dışında geliyordu diye düşünmeye çalışıyordum. Ama dünden bugüne kendi ağızlarından yazdıklarını, söylediklerini böyle biraz derli toplu okuyunca halkın bulunduğu yerlere gelişi güzel bomba koyma, orman yakma gibi eylemlerin nasıl yapılmış olduğuna artık şaşırmıyorum. PKK'nın mantığını kavramak açısından iyi oldu gerçekten dizi. Ama yine de hala neden böyle bir politikada ısrar ediyorlar hayret etmemek mümkün değil doğrusu. Yaratdığı sonuçları görmemesi için insanın kör olması gerekir.

- Milliyetçilik de biraz öyledir zaten Serpil. Hele ki pragmatizm, erken "zafer" beklentileri öne çıkıp sınıfsal zeminden, devrimci çizgiden uzaklaştıkça kör eder insanın gözünü. Hayret etmene pek de şaşırmıyorum. Çünkü yıllardır yakından takip etmeye çalışmama rağmen ben bile PKK'nın daha önce söylediklerinin, yaptıklarının bir kısmını unuttuğum ya da arada gözden kaçırdığım dönemler olmuş. Mesela Kapalıçarşı'yı tarama, orman yakma gibi meseleleri iyi hatırlıyorum ama şimdi yeniden böyle yıl yıl alt alta okuduğumda bile "Bir hareketin önderliği bunları söyler mi?". "Gerçekten bunlar söylenmiş miydi, yapılmış mıydı?" diye tekrardan şaşıyorum doğrusu. Ama burjuva basında çıkmadı ki bunlar, kontrgerillanın uydurmaları desek. Keşke öyle olsaydı. Üstelik bir de hala ısrarla aynı tarzda sürdürülen pratikler, taktik diye gündeme getirilen pragmatist Ortadoğu politikaları var. Neyse bunları daha çok tartışır, konuşuruz. Herkes geldi sanıyorum, artık çalışmamıza geçelim isterseniz.

- Ben önce bir soru sormak istiyorum Selim abi.

- Sor Serpil.

- Aslında soru değil de, şovenizm ve milliyetçilik konusuna önce biraz açıklık getirirsek iyi olur.

- Nasıl yani?

- Şovenizm ezen ulus milliyetçiliğidir diyoruz. Tamam ama milliyetçilik nerede başlıyor, nerede şovenizme dönüşüyor, bunu biraz açsak.

- Pekala. O zaman önce milliyetçilik, şovenizm nasıl ortaya çıkmış, kısaca bunları özetleyerek başlayalım. Bu sefer önce Selma'ya verelim sözü.

- Evet, ben Selim abinin belirttiği gibi, geçmişe, konunun kaynağına uzanarak açmaya çalışayım. Kapitalist üretim ilişkileri gelişmeye başladıkça burjuvazide de ulusal bilinç oluşmaya başlıyor. Onda bu bilinci yaratan şey kendine ait bir pazara sahip olmak istemesidir. Çünkü feodal iktidar burjuvazinin gelişmesinin önünde engel olmaktaydı. Gelişen kapitalist üretim ilişkileri zaten bu üretim ilişkileri içinde yer alan insanlar arasında zorunlu olarak karşılıklı bir bağ oluşturuyor ve yeni bir toplum ortaya çıkıyordu. Bu yeni toplum içinde burjuvazi giderek güçlenmekteydi ama yine de bu, feodal iktidarın varlığı sürdüğü sürece burjuvazinin pazar üzerindeki tam egemenliğini sağlamaya yetmiyordu. İşte bu noktada burjuvazi feodal iktidara karşı kendi burjuva devletini kurabilmek için doğal olarak hem burjuvaları bir arada tutacak, aynı amaca yöneltecek, hem de halkın desteğini almasını sağlayacak manevi değerlere, ruhsal şekillenmeye de ihtiyaç duymaktaydı. Tek bayrak altında ulusal devlet bunu sağlamak için en elverişli ortaklıktı. İşte bu amaçla burjuvazi milliyetçi düşüncelerini yaymaya başlar. Milliyetçilik ya da diğer adıyla ulusçuluk belli bir ırk ya da din birliğinin ötesinde burjuvazinin çıkarlarına uygun olarak, belli bir toprak üzerinde aynı dili konuşan, aynı üretim ilişkileri içinde yer alan halkı ortak bir ruhsal şekillenme içinde birleştiren "inanç ve bilinç" birliğidir. Ulusal bilinç dediğimiz olgu ve halkların uluslaşma süreci böyle ortaya çıkar. Ulus-milliyet veya ulusçuluk-milliyetçilik gibi kavramlar da bu sürecin ürünüdür.

- Burada ben bir şey sormak istiyorum. Milliyet ile ulus aynı anlamda kullanılıyor değil mi?

- Genel olarak aynı anlamda kullanılır Serpil. Mesela, milli değerler yerine ulusal değerler; milli kurtuluş savaşı yerine ulusal kurtuluş savaşı gibi. Ama bazı yerlerde aynı anlamda kullanılması tam olarak uygun düşmez. Mesela, bir devlet içinde çok çeşitli milliyetlerden halklar olabilir ama bu çeşitli milliyetten halkların hepsi bir ulus özelliği göstermeyebilir. Örneğin, ülkemizde Kürtler bir ulus özelliği gösterirlerken; Laz, Arap, Çerkes, Çeçen, Gürcü, Abazha, Ermeni, Rum gibi çeşitli halklar aynı özelliği göstermezler. Dolayısıyla ülkemizde örneğin Arap, Laz ya da Çerkesler ulus olarak değil, Arap, Laz, Çerkes milliyetinden halklar olarak tanımlanır. Yani farklı bir ulusal kökenden gelmişlerdir ama bulunduğu topraklarda bir "ulus" bütünlüğüne sahip değillerdir. Ama mesela Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Arap ulusu ve birden de çok Arap devleti vardır. Daha önce işlediğimiz ulus ve ulusal sorunla ilgili derslerde bunlara değindiğimiz için detaylandırmaya gerek yok sanıyorum.

Kaldığımız yerden devam ediyorum. Feodalizme karşı tek bir bayrak altında ulusal bir devlet kurmayı amaçlayan burjuva milliyetçiliği iki şeyi temsil ediyordu: Birincisi, dışarıya karşı kurulacak devletin bağımsızlığı, yani burjuvazinin çıkarları gereği ulusal pazarın korunması; ikincisi, içeride feodal iktidarın, yani hükümdarlığın ya da krallığın yıkılarak yerine daha demokratik bir düzenin kurulması. Bu demokratik düzene göre ulus

kendi geleceğine kendisi karar vermelidir. Yani egemenlik hakkı ulusa aittir. Avrupa'daki burjuva devrimlerinin temelini bu düşünceler oluşturur. Feodal iktidarın zulmünden kurtulmak isteyen halk bu düşünceler etrafında burjuvazinin yanında yer alır. Fransız burjuva devrimi ve Napolyon savaşları döneminde milliyetçilik akımı tüm Avrupa'yı sarar ve bu dönemde feodal iktidara karşı mücadele eden yeni toplumun elinde bir silaha dönüşür.

Milliyetçilik bu dönemde her ne kadar esas olarak burjuvazinin çıkarlarına hizmet etse de ulusun bağımsızlığını ve egemenliğini istediği, feodalizmi yıkıp daha demokratik bir düzeni hedeflediği için olumlu, ilerici bir rol oynamaktaydı. Bu dönem 1850'lere kadar sürdü. Ama bu tarihten sonra, yani kapitalizmin tekelleşmeye doğru yol alıp emperyalizme dönüşmeye başlamasıyla birlikte, başka ulusları egemenliği altına almak isteyen burjuvazi, milliyetçiliği halkları birbirine karşı kışkırtmak için bir araç olarak kullanmaya başlar. İşte bu noktadan sonra milliyetçilik gerici bir karakter kazanır.

- Yani burjuvazi milliyetçiliği başka bir ulusu boyunduruğu altına almaya çalışmak, ezmek için kullanmaya başladığında bu **ezen ulus milliyetçiliğine** yani **şovenizme** dönüşür. Olumlu hiçbir ögesi, ilerici hiçbir yanı kalmaz. Şimdi ezen ulus milliyetçiliği ve ezilen ulus milliyetçiliğine geçmeden önce ben bir noktaya değinmek istiyorum. İlerici rol oynadığı dönem dahil, burjuvazi her zaman milliyetçiliği kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışmış ve kullanmıştır. Mesela burjuvaziye göre, **ulusun bir parçası olan her birey, ulusun çıkarlarını kendi kişisel ve sınıfsal her türlü çıkarlarının üstünde görmeli ve ulusun çıkarları için mücadele etmelidir.** Bu milliyetçi düşünceyle burjuvazi aynı zamanda kendi sınıfsal çıkarlarını korumayı, sömürsünü gizleyerek halkı aldatmayı amaçlamaktadır. Çünkü burjuvazinin ulusal çıkar olarak gösterdiği şüphesiz öncelikle kendi çıkarlarıdır.

İktidar olduktan sonra da emekçi halkın kafasını bulanıklaştırıp sınıf bilincinin gelişmesini engellemek, sömürsünü gizlemek, iktidarını ve sömürsünü daha kolay sürdürebilmek için halkın milliyetçi duygularını kullanmaya devam eder. Sınıfsal farklılıkları, çelişkileri inkar ederek, kendi çıkarları için yaptığı her şeyi güya milletin çıkarı, refahı ve mutluluğu için yapıyormuş gibi göstermeye çalışır. Kapitalizmi över, en iyi bu düzendir der ama esasında kapitalist düzen onun cennetidir. **"Egemenlik ulusundur"** der, ama bu onunla **kendi egemenliğini** kasteder. Krallık yıkılır, yerine parlamento kurulur ama o orada tek başına oturmak, yönetmek ister. Bu yüzden burjuva devrimlerinin olduğu hiçbir yerde burjuvazi başlangıçta halka seçme seçilme hakkı tanımamıştır, ya da benim gösterdiğim adayları seçeceksiniz demiştir. İşçi ve emekçiler genel oy hakkını kazanabilmek, burjuvazinin parlamentosuna girebilmek için daha onyıllar boyunca mücadele etmek zorunda kalır. Yani özcesi milliyetçilik ilerici nitelikte de olsa burjuvazinin çıkarlarını gözetir.

Bu nedenle de **devrimciler, Marksist-Leninistler milliyetçiliğin her tür-lüsüne karşıdır**lar. Meseleye sınıfsal açıdan, yani işçi ve emekçi sınıfların, halkın çıkarları açısından bakarlar. Milliyetçi düşüncelere karşı mücadele ederler. Milliyetçi olmazlar, milliyetçilikten etkilenecek hareket etmezler. Ancak, milliyetçi temelde de olsa verilen kurtuluş mücadelesi emekçi sınıfların çıkarlarına da hizmet ediyorsa, ilerici nitelikteyse o mücadeleyi desteklerler. Mesela demin anlattığımız gibi burjuvazinin önderliğinde feodaliteye karşı verilen ulusal mücadele ilerici bir karakterdedir, emekçi sınıfların da çıkarlarını içerir, bu nedenle desteklenir ama onun gerici yan-larına karşı da mücadele sürdürülür.

Günümüzde de eğer gelişen ulusal hareketler emperyalizme ve işbirlikçilerine karşıysa, ona darbeler vuruyorsa bu emekçi sınıfların da çıkarına-dır, desteklenir. Değilse, yani ulusal kurtuluş mücadelesi emperyalizmi gerileyen bir konuma sahip değilse ilerici değildir. Bu durumda **ulusun kendi kaderini belirleme hakkı yine ısrarla savunulur ancak bu, ilerici ol-mayan o ulusal mücadelenin desteklenmesi gerektiği anlamına gelmez**. Yani ulusal hareketlerin hepsi koşulsuz desteklenir diye bir şey yok. Kimin öncülük yaptığına ve neyi hedeflediğine bakılır.

Milliyetçilik halkın çözümü değildir, tersine ancak burjuvazinin ulusal pazar talebine cevap verir. Önderliğini burjuvazinin değil de, emperyalizm döneminde küçük burjuvazinin yapması için bu yanını değiştirmez, emek-çi halkın durumunda bir değişiklik olmaz. Ezilen ulusun emekçileri ulusal kurtuluş mücadelesinden sonra ezen ulusun burjuvazisi yerine aynı şekil-de kendi egemenleri tarafından sömürülmeye devam eder. Çünkü bir pat-ron gitmiş yerine başka bir patron gelmiş olacaktır. Bu konuya sonra tek-rar döneriz. Şimdi, ezen ve ezilen ulus, ezen ulus ve ezilen ulus milliyetçi-liği nasıl ortaya çıktı, biraz onu açalım. Ona da sen devam et Ömer.

- Ezilen ulusların ortaya çıkması bir kaç şekilde oluyor:

Birincisi, burjuva ulusal devletlerin hepsi tek bir ulusa dayalı devlet ola-rak ortaya çıkmıyor. Bazı devletler, diğerlerinden daha gelişmiş, güçlü du-rumdaki bir ulusun burjuvazisinin egemenliği altında çokuluslu devletler olarak ortaya çıkıyor. İngiltere'sinden Fransa'sına kadar çoğu bu durum-dadır. Mesela, kapitalizmin Batı'ya göre biraz daha geriden geliştiği Doğu Avrupa'daki Prusya, Çarlık Rusya'sı da böyle çok uluslu devletler duru-mundaydı. Bu yüzden onlarca ulusun ve çeşitli milliyetlerden halkın sö-mürge durumunda olduğu feodal-emperyalist Çarlık Rusya'sı 1917 Ekim devrimine kadar **"halklar hapishanesi"** olarak tanımlanır.

İkincisi, burjuva devlet tek ulusa dayalı bir devlet olarak ortaya çıkmış olsa bile kapitalizmin emperyalizme dönüşmeye başlamasıyla beraber doğası gereği burjuvazi diğer devletlerle de rekabete girer, pazarını daha da genişletmek için yayılmacı amaçlar gütmeye başlar. Başka devletlerin uluslarını, halklarını egemenliği altına almak ister. Bunun için kendisine ait olmayan toprakları ilhak ve işgal eder. Mesela, Almanya, ABD gibi ül-kelerde burjuvazi iktidara geldiğinde bu devletler sömürgelere sahip de-

ğillerdi. Ama daha sonra onlarda başka ulusları egemenlikleri altına almak, sömürgeler edinmek için diğer emperyalist devletlerle yarışa girdiler.

Üçüncüsü; feodal dönemden kalan sömürgelerin olmasıdır. Mesela, İngiltere’de burjuvazi iktidara geldiğinde kendisine feodal dönemden İrlanda, İskoçya gibi bir çok sömürge kalmıştı. Tabii burjuvazi feodalizmden devraldığı sömürgeleri kullanmaya, sömürmeye devam etti. Fransa, Hollanda, Belçika gibi devletlerde de benzer durum vardı. Tabii bu devletlerin bir çoğunda burjuvazi iktidara geldikten sonra da başka yeni işgaller gerçekleştirdiler, dünyanın dört bir tarafında yeni sömürgeler edindiler. Bu yağma ve talana daha sonra kapitalist gelişimi emperyalist aşamaya ulaşan ABD, Japonya, Almanya, İtalya gibi başka emperyalist devletler de katıldı.

Tüm bunların sonucu olarak bir yanda başka ulusların topraklarını ilhak, işgal eden ezen uluslar, öbür yanda toprakları ilhak ya da işgal edilmiş ezilen uluslar, halklar ortaya çıktı. Şimdi tabii burjuvazinin tüm bunları gerçekleştirebilmesi, yani başka ulusların, halkların topraklarını ilhak ya da işgal edebilmesi, ulusal kurtuluşçu direnişleri bastırarak, bu toprakları elinde tutabilmesi için bir kitle desteğine ve kendi çıkarları için savaştıracığı askerlere ihtiyacı vardır. Ayrıca ezen ve ezilen ulusların halklarının kendisine karşı birleşmesini de engellemesi gerekir. İşte tüm bunları gerçekleştirebilmek için milliyetçiliği alabildiğince kullanır. Kendi ulusunun diğer uluslardan üstün olduğu, olması gerektiği demagojisini her fırsatta işler. Ama bunu göstermek, diğerlerini altetmek için de daha çok çalışmak, daha fazla fedakarlık yapmak gerekmektedir. Tabii yapılan tüm daha fazla çalışmalar, fedakarlıklar burjuvazinin çıkarları için, daha çok kazansın, daha çok güçlensin diyerdir. Böylece milliyetçiliği kendi ulusu üzerindeki sömürüyü artırmanın bir aracı olarak da kullanır. Halkın kafasında hayali düşmanlar yaratmaya çalışır. Bu yerine göre devrimciler, ilericiler, ulusal hakları için mücadele eden halklar, yerine göre ekonomik, siyasi ya da sınır sorunu vb. nedenlere çelişkilerinin olduğu devletler olur. Mesela sosyalist devletler ortaya çıktıktan sonra da en baş düşman bu devletler ve komünizm ilan edilmiştir.

Milliyetçilik temeli üzerinde yükselen şovenist politikalarla, ezilen ulusun egemenleriyle işbirliği yapmaktan ezilen ulusun inkarına, asimilasyon politikalarından katliamlara, yalan, iftira, karalamalardan provokasyonlara kadar akla gelebilecek her şeyi kullanır. İşte burada egemen ulusun burjuvazisinin ezilen ulus üzerindeki hakimiyetini, sömürsünü sürdürüebilmek, ilhak veya işgaline, baskı, zor ve asimilasyon politikalarına meşruiyet kazandırmak için kullandığı milliyetçilik, ezen ulus milliyetçiliği yani şovenizmdir.

- Bunu şöyle de ifade edebiliriz sanıyorum: **Her ulusun bağımsız devletini kurma da dahil kendi kaderini tayin etme hakkı vardır. Bu hakkın kullanımı hiçbir ulusun tekelinde değildir ve her ulus bu hakkı istediği zaman**

istediği biçimde kullanır. Eğer bir ulus egemenliği altında tuttuğu başka bir ulusun bu hakkını kullanmasının önünde engel oluyorsa orada ezen ulus milliyetçiliği yani şovenizm vardır. Yani kendisine hak gördüğünü başka bir ulusa hak olarak gömüyor demektir. Neden? Çünkü kendini onun üstünde görüyor. Her ulusun eşit haklara sahip olduğunu, olması gerektiğini kabul etmiyor.

Tabii ezen ulus milliyetçiliği derken bu esas olarak ezen ulusun egemenlerine aittir. Elbette bundan ezen ulusun halkının etkilenen kesimleri de olur. Ancak **şovenizmi geliştiren ve ezilen ulusa zulmeden egemen sınıflardır. Yani asıl sorun ezilen ulusun halkıyla ezen ulusun egemenleri arasındadır.** Bu nokta önemlidir. Aksi taktirde ezilen ulus tarafından ezen ulusun halkı da düşman olarak görülmeye başlandığında, bu halklar arasında düşmanlığı geliştirir, körükler ve şovenizme güç verir.

- Yeri gelmişken faşizmin milliyetçiliğine ve ırkçılığa da değinsek iyi olur herhalde Selim abi.

- Doğru. Sen devam et istersen.

- Eğer hatırlarsak faşizm "Tekelci kapitalizmin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür" şeklinde tanımlanır. Ancak faşizm yine de tek başına terörle ayakta kalamaz. O da kendisine bir kitle tabanı yaratmak zorundadır. Bunu yaratmak için, halk kitlelerinin gerici yanları, yüzyılların getirdiği gelenek ve alışkanlıklar dinsel ve etnik farklılıklar, kısacası tüm gerici felsefi ideolojik, kültürel sosyal ve siyasal kalıntılar faşizmin kullandığı başlıca materyallerdir. En çok kullandığı olgular ise **din ve milliyetçiliktir.** Faşizmin kitle tabanını esas olarak küçük burjuvazi, lümpen ve serseriler oluşturur. Faşizm küçük burjuvazinin "arada olma" durumunu kullanır. Yalan ve demagojiyle, milliyetçi duygularına seslenerek, "komünizm tehlikesi" ile korkutarak küçük burjuvaziye etkisi altına alır. Yükselttiği şovenizm dalgasıyla halklar ve uluslar arasında düşmanlığı alabildiğine körükler. İktidarı için tehlikeli gördüğü işçi sınıfı ve emekçilere, devrimci, ilerici, demokratlara karşı etkisi altına aldığı bu kesimleri kullanır. Ulusun tarihi, ulus alabildiğince yüceltilir. Diğer uluslar, halklar aşağılanır, düşman gösterilir. Tabii tüm bunların amacı tekelci burjuvazinin emekçi sınıflar, diğer ulus ve halklar üzerindeki baskı ve terörüne, sömürüsüne, işgallerine ve katliamlarına meşruluk kazandırmak ve bunları yapabilmek için arkasına bir kitle desteği almaktır.

Öyle ki Almanya'da Hitler, Alman halkının desteğini almak için sosyalizmin değerlerini bile kullanmaya kalkmıştır. Kendisinin bir "Nasyonal Sosyalist" olduğunu yani ulusal sosyalizmi savunduğunu ileri sürmüştür. Buna göre Alman ulusunun tüm vatandaşları eşit haklara sahip olacak, zengin, refah içinde bir Alman toplumu yaratılacaktır. Hitler'in bu demagojilerine gerçekten emekçi kesimlerden, işçilerden de epeyce inanan çıkmıştır. Şovenizm öyle bir boyuta ulaştırılmıştır ki; ulusçuluk ve ırkçılık kavramları birbirine karıştırılıp, doğa, bilim ters yüz edilerek saf bir "Alman ırkı" yaratma çabasına bile girilmiştir. Oysa Alman, İngiliz ya da Türk ırkı di-

ye bir ırk yoktur. Bilimsel olarak insanlar deri renklerine göre beyaz, sarı ve siyah olmak üzere üç ırk olarak sınıflandırılmıştır. Bu sadece insan türlerini biyolojik görünüşleri itibarıyla gruplandırmak için yapılmıştır ve hiçbirinin diğerine bir üstünlüğü yoktur. Almanlar da bizim gibi, İngiliz, Fransız, Yahudi ya da Polonyalılar gibi beyaz ırktandır. Ama Hitler Almanları dünyayı yönetmesi gereken üstün bir ırk, bütün diğer ulusları, halkları da aşağı ırktan insanlar olarak ilan etmiştir.

Adolf Hitler, "Kavgam" adlı kitabında şöyle diyor: *"İrkçilik, insan ırklarının eşitliğine inanmaz. Üstün ırkın dışındaki ırklar, bu dünyayı yöneten büyük iradenin dileğine uygun olarak, en iyi ve en güçlüünün zaferine yardım etmek ve onun işini kolaylaştırmakla yükümlüdürler. Üstün ırk, aşağıların ve güçsüzlerin kendisine boyun eğmelerini istemek hakkını taşır. Doğanın aristokratik ilkesine saygı göstermek gerekir. Yoksa melezleşme yoluyla Yahudilerin ve zencilerin kapladıkları bir dünyada güzellik ve soyluluk adına ne varsa yok olacaktır. İnsanlığın mutlu geleceğini ancak üstün ırkın zaferi kurtarabilir."*

Tabii bu düşünceleri Hitler kendi kafasından uydurmuyor. Nietzsche, Max Weber, Werner Sombart gibi Alman "düşünürleri"nden ilham alıyor. Mesela Nietzsche'ye göre güçsüz insanlar, üstün insanların zaferi için yok olmalıdır. Weber'e göre ise ulusları akıl ve bilim değil duygular yönetir. Sombart'a göre de insanı üstün yapan ait olduğu ırktır.

- Buradan şöyle bir sonuç çıkıyor: Alman faşizminin ırkçılığı bizim bildiğimiz ırkçılıktan farklı. Yani o sadece ten rengine göre ırkçılık yapmıyor, kendileri de beyaz ırktan oldukları halde beyaz ırktan diğer ulusları da aşağı ırk olarak görüyorlar.

- Doğru. Dediğimiz gibi ırkçılıkla ulusçuluğu birbirine karıştırıyorlar. Mesela, ABD'de beyazların siyahlar ve sarı ırktan sayılan Kızılderililer, Güney Afrika'da yine beyazların siyah ve melezler üzerinde uyguladıkları politikalar ırkçılıktı. Ama farklı türden de olsa Hitler faşizminin ki de bir ırkçılıktır.

- Evet, şimdi de ezilen ulus milliyetçiliği nasıl ortaya çıkıyor, ona geçelim.

- Dediğimiz gibi kapitalizm gelişirken tüm uluslar veya uluslaşma sürecini yaşayan halklar kendi bağımsız ulusal devletlerini kuramıyorlar. Ezen ve ezilen uluslar ortaya çıkıyor. Ancak milliyetçilik sadece Avrupa'da kalmıyor. Kapitalizm dünyaya yayıldıkça milliyetçilik de tüm dünyaya yayılıyor ve ezilen uluslar da bundan etkileniyor. Dolayısıyla ezilen uluslarda milliyetçilik geliştikçe onlar da ezen ulusa karşı bağımsızlık mücadelesine başlıyorlar. Emperyalist döneme kadar yani burjuvazi tarihsel olarak ilerici misyonunu yitirmeden önce ezilen ulusların burjuvazisi de ulusal mücadelelere katılıyor, öncülüğünü yapılabiliyordu. Bu ezilen ulusun burjuva milliyetçiliği temelinde yürütülen bir mücadeledir. Yani ezilen ulusun burjuvazisi ezen ulusun egemenliğinden kurtularak kendi devletini kurup, kendisine ait bir ulusal pazara sahip olmak istemektedir. Burjuvazinin öncülüğünde verilen bu ulusal kurtuluş mücadeleleri milliyetçi temelde ol-

masına rağmen ezen ulus milliyetçiliğinden farklıdır. Yani her ulusun hakkı olan kendi kaderini tayin etme hakkı talep edilmekte ve bunun için mücadele edilmektedir. Milliyetçi temelde de olsa verilen mücadele başka bir ulusu ezmek için değil, ezilen ulus olmaktan kurtulup tüm uluslarla eşit haklara sahip olma mücadelesidir. Burjuvazinin öncülüğünde de olsa ulusal mücadeleye demokratik niteliğini kazandıran da buydu.

Ancak, kapitalizm emperyalizme dönüşüp burjuvazinin ilerici misyonu sona erince, burjuvazi önderliğinde verilen ulusal kurtuluş mücadeleleri dönemi de sona erdi. Ama bu ezilen ulus milliyetçiliğinin ve milliyetçi temelde yürütülen ulusal mücadelelerin sona erdiği anlamına gelmiyor. Şöyle ki; Marksist-Leninist örgütlenmenin cılız olduğu veya sürece doğru ve zamanında müdahalede bulanamadığı yerlerde küçük burjuvazi ulusal mücadelenin öncülüğünü ele geçirebilmektedir. Mesela, ülkemizde emperyalist işgale karşı verilen ulusal kurtuluş savaşı, Cezayir, Tunus'un bağımsızlık savaşları buna örnektir.

- Evet arkadaşlar, şimdi çalışmamızı burada bitirelim. Sonraki derste ülkemizdeki milliyetçiliğin gelişimi ve bunların değişik biçimlerde sola yansımalarıyla devam ederiz.

Milliyetçilik ve Şovenizm - 2

- Evet arkadaşlar kaldığımız yerden devam edelim. Önce Türk milliyetçiliği nasıl ortaya çı-
kıp geliyor ondan başlayalım. Buna sen hazırlanacaktın Uğur.

- Evet, çeşitli kaynaklardan tarihsel gelişimiyle birlikte bir şeyler çıkar-
dım. Biliyorsunuz Türk milliyetçiliği esas olarak emperyalist işgalin ardın-
dan verilen Kurtuluş savaşı ve sonrasında gelişmiştir. Ancak temelleri bir
kısm sivil-asker bürokrat ve aydın kesimle sınırlı kalmış olsa da Osman-
lı'nın son dönemlerine kadar uzanmaktadır.

Milliyetçiliğin burjuva ideolojisi olduğunu söylemiştik. Avrupa'da kapi-
talizmle birlikte milliyetçilik yaygınlaşırken Osmanlı imparatorluğunun
mevcut feodal üretim biçimi kapitalizmin gelişmesine olanak tanımaz. Do-
layısıyla hala feodal üretim ilişkileri içinde olan halkların milliyetçilikle ta-
nışması da çok sonraları, 1800'lü yılların sonlarına doğru olur. 1800'ün
başlarında devlete vergi ve asker sağlamanın bel kemiğini oluşturan Tı-
mar sisteminin bozulması Osmanlı devletinin gerilemesini ve çöküşünü
hızlandırır. Askeri açıdan da güçten düşmeye başlayan Osmanlı devleti
Avrupa devletleri karşısında bu açıdan da üstünlüğünü kaybetmeye baş-
lar. Avrupa'nın kapitalist devletlerinin de desteğiyle bazı halklar Osmanlı
egemenliğinden kurtulmaya, Osmanlı ise toprak kaybetmeye ve sınırları
daralmaya başlar. Bu dönemde Osmanlı egemenleri arasında imparator-
luğu kurtarmak için iki görüş ortaya çıkar. Bunlardan biri çok daha katı bi-
çimde uygulanacak şariat hükümlerine dönülerek devlet otoritesinin ve
gücünün tekrar sağlanması, ikincisi ise, Batı'nın örnek alınarak reformlar
yapılması, devletin Batı tarzıyla yeniden örgütlenmesi ve kapitalizmin ge-
lişmesini sağlamak, yani **batılılaşmaktır**.

- Peki kimler istiyor batılılaşmayı?

- Tabii en başta Batı, yani Avrupa'nın kapitalistleri. Çünkü ürettikleri sa-
nayii ürünlerini satacakları pazarı genişletmek için gümrük duvarlarının
kaldırılması, gümrük vergilerinin düşürülmesi, yabancılara da ticaret ve
mülkiyet hakkının tanınması, can ve mal güvencesinin sağlanması en çok
onların işine yarayacaktı. Ayrıca Osmanlı egemenliği altındaki topraklarda
bulunan hammadde kaynaklarında gözleri vardır.

Öte yandan halkı sömüren Osmanlı egemenleri, örneğin yüklüce bir
servet edinmiş olan asker ve sivil bürokratlar, topraklara el koyarak orta-
ya çıkmış olan yeni toprak sahipleri eşraf, ayan ve derebeyleri, ticaret iş-
lerini kendi ellerinde toplamış olan işbirlikçi durumundaki azınlıklar yani
levantenler, yabancı uyruklu tacirler, can ve mülklerinin yasal olarak da
güvenceye alınmasını ve serbestçe işlerini devam ettirmek, büyütme is-
tiyorlardı. Elbette tüm bunlar ancak Padişah'ın otoritesinin sınırlandırıl-
ması, Avrupa'daki ticaret ve hukuk sistemi gibi bir sistemin Osmanlı dev-
letinde de geçerli olabilmesiyle mümkündü. Böylece egemen güçlerin çı-

karları ile Batı'nın çıkarları özdeşleşince çok fazla bir dirençle karşılaşılma-
dan "liberalleşme"ye doğru kolayca adımlar atılır. **1838** yılında Batıyla im-
zalanan ticaret anlaşmasıyla Osmanlı toprakları artık serbest bir pazara
dönüşüyordu. Bu anlaşma Osmanlı devletinin yarı sömürgeleştirilmesi-
nin başlangıcı kabul edilir. Bundan sonra da **1839 Gülhane Hattı Hümayu-
nu, 1856 Islahat Fermanı, 1858 Arazi Kanunnamesi** ve Batılı anlamda ilk
anayasa kabul edilen **Kanunu Esasi** ile batılılaşma, daha doğrusu batı tak-
litçiliği sürdürülür. Tabii bu "batılılaşma"nın, "reform"ların etkisi sadece
ekonomik ve hukuksal alanla sınırlı kalmaz. Ordu ve bürokrasinin Batı tar-
zıyla yeniden kurumlaştırılmaya çalışılması ve emperyalist burjuva kültü-
rünün ithal edilmesiyle genişler.

1889'da Türk milliyetçiliğin nüvesini oluşturacak olan Jöntürk hareketi
ortaya çıkar. Jöntürk hareketi Osmanlı'nın çöküşünden rahatsızlık duyan,
Fransız burjuva devriminden ve Avrupa kapitalizminden etkilenmiş olan,
Osmanlı devletinin kurtuluşunun Batıdaki gibi bir devlete dönüşmesiyle
mümkün olabileceğini düşünen saraya muhalif asker-sivil aydın hareketi-
dir. Avrupa'daki gibi bir parlamenter sistemin kurulmasını isterler. İlk or-
taya çıktığında Askeri tıp okulunda okuyan öğrencilerin oluşturduğu kü-
çük bir gruptur. İlk üyeleri arasında Türklerin dışında hristiyan Araplar,
Arnavutlar ve Kürtler de vardır. Bu dönemde Türk milliyetçiliği henüz öne
çıkamamıştır. Sonra diğer okullarda örgütlenmeye başlarlar. Giderek ordu
içindeki subaylar ve aydınlar arasında etkinliği artar. Saraya muhalif çeşit-
li kesimler de harekete katılır. Disiplinli merkezi bir yapıdan çok yurt için-
de ve dışında birbirinden bağımsız veya gevşek bağlarla bağlı gruplardan
oluşmaktadır. Jöntürk hareketinden de etkilenerek 1906'da Selanik'de ku-
rulmuş olan **Osmanlı Hürriyet Komitesi** ile **İttihat ve Terakki Komitesi**
1907 yılında birleşirler. Üyeleri daha çok Türk subay ve memurlardan olu-
şan Selanik'teki komite İttihat ve Terakki içinde egemen duruma gelir. İt-
tihat ve Terakki oldukça gizli ve merkezi bir örgütlenmeye sahiptir. Üyele-
ri genel olarak müslüman orta sınıftan gelmektedir ve 1889'daki Jöntürk
hareketinden farklı olarak emperyalizmin Osmanlı devletine müdahalesi-
ne oldukça karşıdılar. Namık Kemal'in milliyetçi, yurtsever görüşleri ha-
reket içinde oldukça sempati toplamaktadır.

Abdülhamit, iktidarı için tehlikeli gördüğü İttihat ve Terakki'yi ortadan
kaldırmak için çok uğraşır. Gizli polis örgütünü ve ajanlarını sırf bu iş için
görevlendirir ama başarılı olamaz. **1908 Temmuz'**unda ordunun da deste-
ğini alan İttihat ve Terakki kadrolarının yönlendirdiği ayaklanmalar sonu-
cunda İttihat ve Terakki iktidara gelir. Sarayın yetkileri kısıtlanır ve anaya-
sa tekrar yürürlüğe konulur.

1908 yılı aynı zamanda o zamana kadar siyasete egemen olan islamcı
ve batıcı görüşlerin dışında üçüncü bir görüş olarak Türk milliyetçiliğinin
ortaya çıkışının da başlangıcını oluşturur. İstanbul'da, ilk milliyetçi kulüp
olan "Türk Derneği" kurulur. Dernek, 1911 yılında Osmanlı dilinin sade-
leştirilmesi ve yabancı sözcüklerden arındırılması ile ilgili konularda bir

dergi yayınlamaya başlar. Aynı yıl Selanik'te Jöntürk hareketi içinde yer alan aydınlar "Genç kalemler" adında başka bir dergi daha çıkarmaya başlar. Bu dergi ise yeni bir dil, Arapça ve Farsçadan arındırılmış bir Türkçe üzerinde durmaktadır. Derginin yazarları arasında Ali Canip, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp de yer almaktadır. Jöntürk hareketiyle yakın ilişkileri olan ve İttihat ve Terakki'nin merkez komitesi içinde de yer alan Ziya Gökalp'in bu çevre içinde önemli bir etkisi vardır. İttihat ve Terakki içinde Türk milliyetçiliğinin gelişmesi de büyük ölçüde onun sayesinde olur. "Batı uygarlığını" da reddetmeyen ancak Batı taklitçiliği ve kozmopolit kültür yerine ulusal bir kültür ve yaşam biçimi yaratmak düşüncesinde olan Ziya Gökalp'in şiirlerinde ve söylemlerinde "pantürkizm" belirgin bir özellik gösterir. **"Vatan, ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan; vatan, geniş ve ebedi bir ülkedir, Turan!"** demektedir. Ancak o dönem onun bu düşünceleri İstanbul ve Selanik gençliği ve yakın çevresi dışında pek yaygınlık kazanmaz.

- Okuldaki tarih ve edebiyat kitaplarından romancı Halide Edip Adıvar adını hatırlarsınız. Onunla birlikte gazeteci Hüseyin Cahit, Rıza Tevfik gibi isimler de İttihat ve Terakki'ye destek verenler arasındadır. Bunlar düzenlenen büyük mitinglerde konuşmalar yaparlar, halkı İttihat ve Terakki iktidarına, yapılan reformlara destek vermeye çağırırlar, yardım kampanyaları düzenlerler.

- Milliyetçi ilk kitle eylemleri de bu dönemde olur. İttihat ve Terakki Bosna-Hersek'i kendi topraklarına katan Avusturya'ya karşı 1908 Ekim'inde Avusturya mallarını almama biçiminde boykot örgütler ve boykot başarıyla uygulanır. Daha sonra Girit'in de kaybedilmesiyle Rum tacirlere, İtalya'nın Trablusgarp'ı işgal etmesiyle de İtalya'ya karşı boykotlar uygulanır. Yani giderek artan emperyalist saldırganlıklar ve toprak kaybı karşısında Jöntürkler içinde emperyalizme karşı tepkiler de oluşmaya başlarken "milli ekonomi" yaratma düşüncesi de gelişir. Ancak hiçbir zaman da emperyalizmle ilişkiler bütünüyle kesilmez. Hatta ekonominin içinde bulunduğu darboğaz nedeniyle büyük miktarlarda borç almaya devam edilir. İzlenen politika emperyalizme karşı tutarlı bir tavır alış yerine emperyalist devletler arasındaki çelişkilerden de yararlanılarak bir denge kurmaya çalışmaktır.

- Peki İttihat ve Terakki 1908'den sonra hep iktidarda mı kalıyor?

- Kısa bir dönem dışında 1. Paylaşım savaşına kadar iktidarını sürdürüyor. Ama sarayla aralarındaki iktidar mücadelesi hep devam eder. Mesele, 12 Nisan 1909'da bir grup şeriat yanlısı İttihatçıları Allahsız ilan ederek ayaklanır. Ayaklanmaya İngiliz'ler, İttihatçılar tarafından görevlerinden uzaklaştırılan bürokratlar, İttihatçılarla çelişkileri derinleşen eski Jöntürkler, Abdülhamit'e bağlı alt derecedeki askerler, din adamları, medrese öğrencileri de destek verirler. Abdülhamit de intikam almak amacıyla ayaklanmayı destekleyenler arasındadır. Parlamento işgal edilir. Ancak bu uzun sürmez. İttihatçılarla birlikte hareket eden Makedonya ordusu ilerle-

yerek 24 Nisan'da İstanbul'u ele geçirir ve sıkıyönetim ilan eder. Abdülhamit tahttan indirilerek Selanik'e sürgüne yollanır. Yerine kardeşi tahta geçirilir.

İttihat ve Terakki'nin emperyalizme karşı tutarlı bir tavır almadığını söylemiştik. Ancak daha sonraki yıllarda emperyalist müdahaleler arttıkça İttihat ve Terakki, İngiliz ve Fransız emperyalizmine karşı daha net bir tavra yönelir. 1914'de kapitülasyonları kaldırır. Para basma yetkisini emperyalizmin yönlendirdiği Osmanlı Bankası'nın elinden alır. Tarımı ve sanayii teşvik etmek amacıyla gümrük sistemini değiştirir. Amaç devlet eliyle **"milli ekonomi"**, **"milli burjuvazi"** yaratmaktır. Ama tren çoktan kaçmıştır. Ekonomi üzerinde emperyalizmin işbirlikçisi durumundaki azınlıkların hakimiyeti vardır. 1913-1915 arasında yapılan ilk sanayi sayımına göre, sayılan sanayi kuruluşlarının % 75'i Rum, Ermeni ve Yahudi'lere % 10'u diğer yabancılara aittir. Türklerin payı ise ancak % 15 civarındadır. Bu arada zaten çok sınırlı olan bazı yerli sanayi dallarındaki üretim de hepten öldürülmekte ve ülke çapında zanaatçılığın çöküşü yaşanmaktadır. Mesela, Ankara'da yün dokuma atölyeleri yok olur. Bursa'da ipekli dokuma tezgahlarının sayısı 1000'den 75'e düşer. Daha önce önemli bir gelir kaynağı oluşturan Tokat'taki bakır kap-kaçak üretimi de yıkıma uğrar.

İttihat ve Terakki, Osmanlı devleti üzerindeki İngiliz ve Fransız emperyalizminin etkisini azaltmaya çalışırken, bu kez Alman emperyalizmi giderek güçlenen bir tarzda imparatorluk üzerinde etkide bulunmaya başlar. Balkan savaşlarının ardından imparatorluk hepten dağılmaya, toprak kaybetmeye devam eder. Doğu Avrupa'daki tüm topraklar elden gider. Kala kala Meriç nehrinin doğusundaki topraklar, Edirne ve Anadolu kalır. O da Osmanlı hükümetinin Almanya'nın kışkırtıcılığıyla Rusya'ya savaş açması ve yenilmesinin ardından 1. Paylaşım savaşında yeniden paylaşılmak üzere emperyalist itilaf devletleri tarafından işgal edilecektir.

- Sonrasına da sen devam et istersen Ömer.

- Anadolu emperyalizm tarafından işgale uğradığında Kurtuluş savaşı na öncülük edebilecek bir milli burjuvazi yoktur. Ayrıca bu görevi üstlenebilecek devrimci, Marksist-leninist bir parti, örgütlenme de yoktur. 1890'lardan sonra özellikle İstanbul'da örgütlenmeye çalışan sosyalistler vardır ama cılızdır. Sürece müdahale edemezler. Öncülüğü küçük-burjuvazi üstlenir. 1915'de Çanakkale'deki Gelibolu savaşlarında komutan olan Mustafa Kemal daha sonra bir kısım subay arkadaşıyla birlikte kurtuluş savaşının da önderliğine soyunacaktır. 1919'da İstanbul'dan Anadolu'ya geçerek tüm milliyetten halkları emperyalizme karşı birleştirmeye ve savaşmaya ikna etmeye çalışır. Kürtlerin ve Lazların ileri gelenleriyle ilişki kurar. Onların varlığını tanır. Bazı konuşmalarında kurtuluş savaşından Türk ve Kürt halklarının kurtuluş savaşı diye söz eder. Kürt, Laz ve diğer milliyetlerden hemen tüm Anadolu halkı emperyalizme karşı savaşta yer alır ve zafer kazanılır. Emperyalizme karşı sömürgelerde kazanılan ilk zaferdir bu. Bağımsızlıkla birlikte padişahlık saltanatına ve Osmanlı düzeni-

ne son verilir.

- Bildiğim kadarıyla Kurtuluş savaşında Mustafa Kemal Lenin de destekliyor?

- Evet Serpil. Önderliğini milliyetçi küçük-burjuvazi de yapsa emperyalizme karşı bir savaştır bu. Emperyalizme ve işbirlikçilerine darbe vurulmaktadır. Bu hem ülkede hem de tüm dünyada proletaryanın ve emekçi halkların çıkarına olan gelişmelerdir. Lenin de bu nedenle kurtuluş savaşını sonuna kadar destekliyor.

- Ama buna karşılık Mustafa Kemal de Kurtuluş savaşına katılmak, emperyalizme karşı mücadelede etmek için ülkeye dönen Mustafa Suphi'leri katlettiyor.

- Doğru. Kurtuluş savaşı sırasında Ekim devriminin etkisi Ankara'da da hissedilir. Bolşeviklere karşı sempati gelişir. Sosyalist grupların örgütlenme çabaları olur. Ama Mustafa Kemal orada da uyanık davranır. Sahte bir komünist partisi kurdurur, emperyalizme ve kapitalizme karşı olduğunu açıklar. Böylece Ekim devrimine duyulan sempatinin kendi denetimi dışında bir örgütlenmeye yol açmasının önüne geçmeye çalışır. Suphi'leri de katlettiler kendisine alternatif olarak çıkabilecek bir gücün ortaya çıkmasının önüne geçer.

Küçük burjuvazinin tarihin bir kesitinde ilerici rol oynaması başka şeydir, her süreçte devrimci, ilerici olmak başka şey. Küçük burjuvazi eğer Marksizm-Leninizmden ileri derecede etkilenmişse bir ihtimal de olsa devrimcileşmeye doğru yönelebilir. Aksi taktirde zaten burjuva ideolojisinin etkisi altındadır. Dönüp dolaşıp geleceği yer kapitalizm ve burjuvazinin çıkarlarıdır. Mustafa Kemal bir sosyalist değildir, aksine anti-komünist bir Türk milliyetçisidir. Amacı da Avrupa'daki gibi ulusal bir devlet ve kapitalist bir düzen kurmaktır. Ama emperyalizme karşı aldığı tavırla o süreçte ilerici bir rol üstlenir.

- Tabii Mustafa Kemal sadece bir anti-komünist değildir. Bağımsızlık kazanıldıktan sonra milliyetçiliği kısa sürede şovenizme dönüşür.

- Savaşın sonra bağımsızlığını kazanan her ulus gibi elbette Türklerin de ulusal devletlerini kurmasında bir terslik yoktur. Bu Türkler'in de en doğal hakkıdır. Ancak bu hak sadece Türklerin hakkı değildir. İşte bu noktada Mustafa Kemal şovenist politikalara yönelir ve bu hakkı sadece Türklerle ait görür. Halbuki 1920'lerden 1924'e kadar TBMM'de Laz ve Kürt milletvekilleri vardır ve orada kendi halklarını temsil etmektedirler. Yani Kemalist iktidar o güne kadar Kürtleri ve Lazları farklı ulustan halklar olarak kabul etmiştir. Savaş birlikte mücadele edilerek kazanılmıştır. Ancak 24'ten sonra durum değişir.

Emperyalist devletlerle imzalanan Lozan Antlaşması'nda Ermeni ve Yahudiler azınlık olarak kabul edilir ama diğer milliyetten halkların adı bile geçmez. Bundan sonra Mustafa Kemal Anadolu'da sadece Türklerin olan bir devlet yaratma çabasına girer. Laz, Kürt, Çerkes, Arap, Gürcü ve başka tüm milliyetlerden halkların varlığı inkar edilir. Lozan anlaşmasıyla çi-

zilmiş olan Türkiye devleti sınırları içindeki Kürt toprakları ilhak edilir. Artık Türkiye devleti sınırları içinde yaşayan herkes "Türk"tür. Zorunlu Türkçe eğitim, halkların geleneksel, yerel giysilerini bile yasaklayan kılık kıyafet kanunlarıyla, yoğun bir Türkçülük propagandası ve asimilasyon politikasıyla Anadolu'yu Türkleştirme operasyonu başlatılır. **"Bir Türk dünyaya bedeldir"** gibi sözlerle, Türk'ü öven yazı ve nutuklarla, Türklük yüceltilip milliyetçilik güçlendirilirken, diğer milliyetlerden halklar üzerinde şovenist politikalar günümüze kadar kesintisiz sürdürülür. İnkâr ve asimilasyon değişmeyen devlet politikası olur. politikasıdır. Türklerin dışındaki başka milliyetlerden halkların varlığı bir yana adları bile unutturulmak istenir. Bir yerde Kürt ya da başka milliyetten halkların adı geçmez. Resmi tarih kitaplarında yoktur. Tarihleri unutturulmak istenir. Herkese Türklerin tarihi öğretilir ve Türk olduklarına inandırılmak istenir. İsimler değiştirilir. Kürtçe isim kullanmak yasaklanır.

- Yani işin esasına bakarsak Mustafa Kemal Kurtuluş savaşında çeşitli milliyetlerden halkların desteğini almak için pragmatist davranıyor. Önce Kürt ve Lazları tanıyor, sonra iktidara gelip güçlü olduğuna kanaat getirince de inkara yöneliyor.

- Aslında Mustafa Kemal'in uyguladığı politikalara baktığımızda 1908 yılında iktidara gelen İttihat ve Terakki'nin politikaları ve yapmak istedikleriyle büyük benzerlikler olduğu görülür. Zaten 1906'dan itibaren onlarla yakın ilişkiler içindedir. Yaptıkları, yapmak istedikleri, İttihat ve Terakki'nin görüşleriyle oldukça paraleldir.

İttihat ve Terakki de iktidara geldiğinde ülkede önce büyük bir özgürlük havası eser. İmparatorluk içinde yer alan tüm milliyetler kendi dillerinde yayınlar çıkarırlar. O dönemde Kürt milliyetçiliği henüz çok cılız olmasına rağmen Kürtler de İstanbul'da gazete çıkarırlar ve **Kürt Teavün ve Terakki Cemiyeti**'ni kurarlar. Parlamentoda ise 147 Türk milletvekili dışında, 60 Arap, 27 Arnavut, 26 Rum, 14 Ermeni, 10 Slav, 4 Yahudi milletvekili vardır. Ancak milliyetçi hareketler tekrar kıpırdanmaya başlayınca İttihat ve Terakki 1909 Ağustos'unda çıkardığı Cemiyetler Kanunu ile *"amaç ya da adını bir ırk ya da milliyetten alan dernekleri"* yasaklar. Rumeli'deki çeteleri yok etmeye, Makedonya'dakileri dağıtmaya girişir. Tabii çetelerden kasıt esas olarak milliyetçi hareketler, gruplardır. Müslüman olmayanlara da zorunlu askerlik getirir. Eğitimi merkezleştirip, azınlık okullarını müfettişlerle kontrol altına alarak okullarda ve mahkemelerde Türkçe zorunluluğunu dayatmaya kalkarlar. Amaçları öyle ya da böyle milliyetçi hareketlerin önüne geçmek, ayrılıkları engelleyerek **devletin bütünlüğünü** korumaktır. Yani Türk şovenizminin temelleri de ta o zamana uzanmaktadır.

Ama tüm bu şovenist yarıların yanında daha önce de belirttiğimiz gibi ülkedeki yabancıların ayrıcalıklarına son vermek, ülkeyi emperyalizmin yarı-sömürgesi olmaktan kurtararak, kendi ayakları üzerinde duran bağımsız bir devlet haline getirmek gibi milliyetçi, yurtsever düşüncelere de sahiptiler. Bunun için devlet eliyle kapitalizmi geliştirerek bir milli burjuva

yaratma çabasına girmişlerdi. Ancak o zaman İttihat ve Terakki'nin gücü ve ömrü düşündüklerini hayata geçirmesine olanak tanımaz.

- Şimdi, Mustafa Kemal'in yaptıklarına baktığımızda aralarındaki paralelliği görürüz zaten. Kemalist iktidar da Batıdaki gibi bir kapitalist devlet yaratmak için devlet eliyle kapitalizmi geliştirmeye, milli burjuvazi yaratmaya çalışır. Gelişebilecek milliyetçi hareketlerin ve ayrılıkların önünü kesmek, devletin bütünlüğünü korumak için şovenist politikalara başvurur. Gerçi milli burjuvazi yerine sonuçta tam tersine emperyalizmin işbirlikçisi bir burjuvazi ortaya çıktı ama devletin uzun yıllar boyunca uyguladığı asimilasyon politikası epeyce etkili olur. Anadolu'yu Türkleştirme politikasına Kürt'lerin dışında diğer milliyetten halklardan ciddi bir karşı ko-yuş olmaz. 38'lere kadar gerçekleşen bir çok Kürt ayaklanması her seferinde katliamlarla, işkence ve sürgünlerle bastırılır. Tabii bu ayaklanmaların neden çıktığı, amacı, ne istendiği devlet tarafından hep çarpıtılmıştır. Ayaklananlar ya şeriat düzeni getirmek isteyen "gerici-yobazlardır" ya da devlete karşı çıkan "eşkıyalardır", ya da "kışkırtılmış asilerdir". Resmi "Türk" tarihine böyle yazılmıştır.

- Ancak yine de şunu görmek gerekir: Son ayaklanmaların yaşandığı 38'lerden 70'lere kadar baskı ve asimilasyon politikası Kürtler üzerinde de oldukça etkili olur. Bu dönem hemen hemen hiçbir ciddi örgütlenme ve mücadelenin olmadığı, sessiz, ulusal bilinçte gerilemenin yaşandığı bir dönem olarak geçer.

Burada bir noktaya daha değinelim. Bugün de burjuva partileri, ege-men sınıfların çeşitli kesimleri, ordusu, polisi vs. hep milliyetçi olduklarını söylerler. Milliyetçiliği de zaten alabildiğine kullanıyorlar. Ama tüm bunların milliyetçilikleri de sahtedir aslında. Çünkü emperyalizme karşı olunmadan gerçek anlamda milliyetçi de olunamaz. Ülkeyi emperyalizme peş-keş çekeceksin, onun işbirlikçisi olacaksın. Onun çıkarları için kendi halkı-na zulmedip katledeceksin ondan sonra kalkıp ben milliyetçiyim, yurtse-verim diyeceksin. İşte o tam bir sahtekarlıktır, iki yüzlülüktür. Ulusal hiç bir değerleri, onurları yoktur.

- Evet, bundan sonrasına milliyetçiliğin sol üzerindeki yansımalarıyla birlikte devam edelim. Biliyorsunuz 68'lere kadar solda revizyonist TKP ile reformist TİP'in belirleyiciliği vardır. TKP oldum olası zaten Kemalist ikti-darda sadece ilerici yanı gördüğü için onun Kürtlere yaptığı bütün baskı ve zulme seyirci kalmış, hatta Kürt ayaklanmalarını aynen Kemalist iktidar gibi gerici, feodal ayaklanmalar olarak niteleyip katliamlara onay vermiş-tir. TKP'ye göre ülkede devrimin olması için önce feodalizmin alt yapıda da tümüyle tasfiye edilip kapitalizmin dolayısıyla işçi sınıfının gelişmesi gerekmektedir ve milliyet sorunları ise devrimden sonra halledilecek iş-lerdi. Kemalizm ise feodalizme karşıydı, kapitalizmi geliştirmeye çalışıyor-du. İşte "ilerlemeci" TKP, Kemalizme biçtiği bu "ilerici" rol nedeniyle ken-disi de yıllarca devletin baskı ve zulmüne uğramasına rağmen hep CHP'nin kuyrukçuluğunu yapmıştır. Tam bir sosyal şovenliktir yaptığı.

Emekçi sınıfların çıkarı adına burjuvazinin çıkarları savunulmuş, ona destek verilmiştir. TİP'in yaklaşımı TKP'ye göre biraz daha olumlu olur. Onun nedeni de esas olarak 65'lerden sonra TİP saflarında yer alan Kürtlerin etkisidir. Irak'ta gelişen Kürt milliyetçi hareketi Türkiye'deki Kürt küçük burjuva aydın kesimlerini de etkiler. O zamanki kısmi demokratik ortamda Kürt yayınları çıkarmaya çalışırlar, çeşitli dergilerde Kürt sorunu ile ilgili yazılar yazmaya çalışırlar. Irak'taki KDP çizgisinde gruplaşmalar olur, hatta dernekler kurulur. Bu hareketlenme daha çok İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerle sınırlı kalsa da Kürt emekçileri ve öğrencileri arasında da etkide bulunur. İşte tüm bunların etkisiyle TİP içinde de sorun tartışma konusu olur. TİP kongresinde Kürtler üzerindeki baskılardan, Kürtlerin de demokratik haklardan yararlanmasından bahsedilir. Kürdistan'da "Doğu mitingleri" olarak adlandırılan mitingler yapılır. Ancak tabii sorunun dile getirilişi TİP'in reformist çizgisine uygun olarak utangaçcadır. TİP çözümü Kürtlerin anayasal haklardan yararlanmasında görmektedir. Yani Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını açıkça savunamaz, devletin politikalarının karşısında net, cesur bir tavır takınamaz.

- Kürt milliyetçiliğinin uyanışı esas olarak 70'lerden sonra oluyor bildiğim kadarıyla değil mi?

- Evet, 68'den sonra gelişen devrimci mücadele ve 70'lerin silahlı mücadele pratiği Kürt gençliğini de etkiler. Ancak silahlı mücadelenin yenilgiye uğraması milliyetçi çizginin yeni arayışlara yönelmesini hızlandırır. Reformist çizgide bir çok Kürt milliyetçisi örgütün dışında 70'li yılların sonuna doğru silahlı mücadeleyi temel alan PKK kurulur. Her ne kadar kuruluşunda Marksizm-Leninizmden bahsetse de, sadece bundan etkilenmiş olan Kürt milliyeti temelinde örgütlenmeyi temel alan küçük burjuva milliyetçi bir harekettir. Sonraları zaten söylemlerindeki Marksizmi-Leninizmi de rafa kaldırmış, SSCB ve Avrupa'daki sosyalist devletlerin yıkılışından sonra o da bayrağından orak-çekici çıkarmış, milliyetçi temelde örgütlenme, mücadele etme ve pragmatizmi teorize etmeye çalışmıştır. Bu onun ideolojik olarak güçsüzlüğünün ve sağa sola savrulmaya açık olduğunun da bir göstergesiydi. Bugüne kadar tüm politikalarına, pratiğine yön veren milliyetçi bakış açısı olmuştur. PKK dahil tüm milliyetçi Kürt örgütleri ömrü billah THKP-C, TKP-ML ve THKO'yu Kemalizm kuyrukçuluğu yapmakla, Misak'ı millici, şovenist olmakla suçlamışlardır. Esasında karşı çıkılan, Kemalizm kuyrukçuluğu denilen Kürt ve Türk halkının ortak örgütlenmesi ve ortak mücadelesini savunmaktır. Onlara göre bunu savunmak şovenizmdir. Oysa Mahir Çayan'ın ortaya koyduğu görüşleri çok net ve açıktır. O zamanlar MDD çizgisini savunan Mihri Belli'yi Misak-ı millici olmakla eleştiren ve çözümü illa da Misak-ı milli sınırları içinde görmenin yanlış olduğunu söyleyen Mahir Çayan'dır. O günden bugüne yaşananlar ve bugün gelinen nokta esasında milliyetçi tüm görüşlerin iflasıdır. Tarih kimin doğru kimin yanlış olduğunu açık olarak ortaya koyuyor. Bugüne kadar devrimcileri, Marksist-Leninistleri Kemalistlikle, şovenist olmakla suçlayanlar

şimdi bir yandan “çözümü” Kemalist devletten, ordudan, emperyalizmden bekler hale geliyor, öte yandan Türkiyelileşmekten, Türk ve Kürt halklarının birliğinden, ortak mücadelesinden bahsediyorlar. Düne kadar Kemalizm kuyrukçuluğuyla suçlananlar ise en baştan beri söyledikleri gibi çözümü Kemalist orduda, devlette, emperyalizmin icazetinde aramayın, yüzünüzü devrime, Kürt ve Türk halklarına dönün, onlara güvenin diyorlar.

Öte yandan, küçümsemeden üzerinde durmak gerekir ki, tüm bugüne kadar yaşananlara rağmen milliyetçi bakış açıları pek çok sol grup üzerinde, ezen ve ezilen ulusa mensup tek tek devrimciler üzerinde şu veya bu düzeyde sürüyor, etkilemeye devam ediyor. Mesela, **“Kürtlere bütün haklarını vereceğiz”** gibi bir ifadeden ne sonuç çıkarabiliriz? Evet Selma.

- Böyle bir ifadede ezen ulus milliyetçiliğinin bakış açısı vardır. Kim ki neyi veriyor? Ulusal haklar birileri tarafından verilmez. O zaten her ulusun en doğal hakkıdır. Doğru olan bu hakkı her koşulda savunmak ve verilip verilmemesini tartışanlara karşı çıkmaktır. Aynı şekilde **ulusal sorunun çözümünü mutlaka aynı devlet sınırları içinde düşünmek** de ezilen ulusun iradesine, ayrılma hakkına ipotek koyan tek yanlı şovenist bakış açısıdır. Çözümün hangi biçimde olacağına tek yanlı karar verilemez. Daha doğrusu bunun nasıl olacağına esas karar verecek olan ezilen ulusun kendisidir. Çözümün aynı devlet sınırları içinde olması her iki halkın çıkarına görülebilir, savunulabilir ama yine de bu dayatılamaz, illa da böyle olur denemez.

- Milliyetçi bakış açısıyla hareket edenler oligarşinin şovenist politikalarına da ya cesaretle karşı çıkamaz ya da ona destek verir. Mesela burjuva milliyetçiliğinin sol versiyonu Aydınlık böyledir. Ulusal çıkar der sömürüyü onaylar, egemenlere destek verir. Ulusal çıkar der orduya, MGK’ya sahip çıkar.

- Bunun tersi pekala ezilen ulus milliyetçiliğinde de ortaya çıkabiliyor. Sınıfsal bakış açısı tümüyle ortadan kalkıp, Kürt mü ne olursa olsun sahip çıkma anlayışına yönelebiliyor. Adam halkı sömürüyordur, hatta kaçakçıdır, uyuşturucu işleriyle uğraşmaktadır bir bakıyorsun Kürt işadamı diye sahip çıkılıyor. İşadamı nedir, burjuvazi nedir bunlar bir kenara itiliyor, unutuluyor. Biraz maddi olanak sunması ya da Kürtler üzerine bir şeyler söylemiş olması sahiplenilmesine yetiyor. Hatta Kürt sorunuyla, ulusal hareketle hiçbir ilişkisi, ulusal harekete bir sempatisi bile yoktur ama devletin gazabına uğramıştır, bu sahiplenilmesi için yeterli oluyor. Ne olursa olsun, isterse çamurdan olsun ama Kürt olsun anlayışı gelişiyor. Ama bu olurken öte taraftan ortak düşmana, oligarşiye karşı savaşılarak şehit düşen, kaybedilen, infaz edilen devrimciler pekala görmezden gelinebiliyor. Hatta bunlar Kürt olsa bile Kürt milliyetçisi olmadıkları için bir “Kürt işadamı”nın yarısı kadar bile sahiplenilmeye değer görülmebiliyor. İşte orada hakların kardeşliği söylemlerinin altı boş. Orada halkların kardeşliğinin geliştirilmesinin önüne engeller dikme vardır.

İşte Irak'ta Kürt milliyetçi hareketlerin geldiği noktayı görüyoruz. Kürt halkının düşmanlarıyla, emperyalizmle kolayca işbirliği yapabiliyorlar. Üstelik düşmanla işbirliği yaparken birbirlerinin boğazına sarılıp, birbirlerini katledebiliyorlar. Dost kim düşman kim birbirine karışıyor. Bugün dost olan yarın düşman, bugün düşman olan yarın pekala dost ilan edilebiliyor. Günlük çıkarlar, pragmatizm, burjuva politikacılığı harekete yön veriyor. Bunlar hep ezilen ulus milliyetçiliğinin çıkmazlarıdır. Milliyetçi bakış açısı terk edilmediği, Marksizm-Leninizme yönelinip devrimcileşilemediği sürece de bu çıkmazdan kurtulmak mümkün olmaz.

- Milliyetçiliğin sol üzerindeki etkilerine oligarşinin Kıbrıs'ı işgali de iyi bir örnek oluşturuyor sanıyorum. Kıbrıs'ın işgalinden emperyalizmin çıkarı vardır. Dolayısıyla buna tavır almak gerekir. Ama pekala milliyetçi bakış açısıyla bakanlar, oligarşinin şovenizmine açıkça karşı durma cesaretini gösteremeyenler ya işgale korkakça karşı çıkmaktadırlar ya susmayı tercih etmektedirler ya da çok açık olmasa bile işgale hak verebilmektedirler. Tabii en uç nokta yine burjuva milliyetçisi Aydınlik'ta görülür, ama onun dışında şu veya bu ölçüde çeşitli sol çevrelerin bakış açısında da vardır bu.

- Sonuç olarak devrimciler ister ezen ulus, ister ezilen ulus milliyetçiliği olsun her türlü milliyetçiliğin etkisinden kendilerini arındırmalıdır. Bu elbette ulusal kimliği, ulusal değerleri reddetmek değildir. Aksine bu değerlere sahip çıkarız, ama herkesin ulusal kimliğine ulusal değerlerine sahip çıkarız. Kendi kimliğimizi, değerlerimizi başkasından üstün görmeyiz. Meseleye tüm ulusların işçi sınıfının, emekçi halklarının çıkarları açısından bakarız.

Evet, aslında daha üzerinde durmamız gereken noktalar var. Mesela bugün düşman milliyetçiliği, şovenizmi nasıl kullanıyor? Kitleler bundan nasıl etkileniyor? Karşısında ne yapmamız gerekir, bunları da haftaya pratik örneklerle işleyelim.

Milliyetçilik ve Şovenizm - 3

- Evet arkadaşlar, konuya sizin sormak istediğiniz sorular veya çevremizdeki insanlarla tartışmalarımızdan, sohbetlerimizden çıkardığımız sonuçlardan hareketle devam edelim.

- O zaman ben bir şey sorayım.

- Sor Serpil.

- Geçen hafta da belirtmiştik gerçi, en milliyetçi geçinen MHP, BBP dahil tüm burjuva partileri, hatta her ağzını açışta Mustafa Kemal'e bağlılıktan, onun ilkelerinin koruyucusu olmaktan bahseden ordunun bile milliyetçiliği sahtedir, bunların milli ulusal hiçbir değerleri kalmamıştır, emperyalizmin işbirlikçileridir diyoruz. Bu durumda bunlara milliyetçi demek doğru oluyor mu? Ezen ulusun egemenleri bir yana aynı şey ezilen ulus milliyetçiliğinde de görülebiliyor. Mesela yıllardır emperyalizmin oyuncağı durumuna gelmiş, ulusal kurtuluş savaşını, bağımsızlık mücadelesini bir kenara bırakıp, emperyalizmle işbirliği yapan, çıkar için birbiriyle savaşan bir Barzani, Talabani gibileri için de aynı şeyi söylemek mümkün. Buna benzer dünyada emperyalizmin güdümünde birçok milliyetçi hareket de var.

- Doğru Serpil. Eğer milliyetçiliği gerçek anlamıyla ele alırsak bunlara milliyetçi denmesi de pek mümkün değil tabii. Milliyetçiliğin özü, anlamı çarpıtılmış, gerçek zemininden kaydırılmış durumda. **Ekonomik, siyasi, askeri, kültürel yani tam bağımsızlık savunulmadan**, bunun için mücadele etmeden milliyetçi, yurtsever olunur mu? Olunmaz. Milliyetçi, yurtsever olmanın kıstası emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı olmayı, ona karşı mücadele etmeyi gerektirir. Ancak, emperyalizmin işbirlikçisi, uşağı durumundaki oligarşinin, burjuva partilerinin doğaldır ki emperyalizme karşı olmak, ülkenin bağımsızlığı sağlamak gibi bir sorunu olmaz. Milliyetçilik, ulusalcılık adına söyledikleri her şey sahtedir. Bu sahtekarlıklarını, işbirlikçisi yüzlerini de *"Dünya artık değişmiştir, küçülmüştür, ekonomik bağımsızlık diye bir şey olamaz, böyle düşünmek çağ dışıdır, karşılıklı bağımlılık vardır, önemli olan siyasi bağımsızlıktır", "İşte bağımsız bir parlamentomuz, kendi ordumuz var"* diyerek halkın gözünden gizlemeye çalışırlar. Oysa herkes bilir ki, ekonomik bağımsızlığın kaybedildiği yerde, siyasi bağımsızlık da kalmaz.

- Mesela ülkemizdeki çeşitli siyasal kesimlerin milliyetçilik iddiasına, milliyetçiliklerinin niteliğine bakarak bunu daha da somutlayabiliriz. İlk olarak "milliyetçilik" denilince akla gelen MHP'yle başlayalım isterseniz.

- Ülkemizde, milliyetçiliğin demagoji malzemesi olarak kullanılışındaki ilginç noktalardan biri de şovenizmle dinciliğin yanyana gelmesidir. Aynı güçler her ikisini de kullanmışlardır. Sivil faşist harekette bunu değişik biçimlerde görürüz. Öyle ki bu ikisinin birlikteliği, hangisinin ne kadar ön

planda tutulacağı faşist harekette çeşitli ayrımlara da neden olmuştur. Mesela MHP ile BBP arasındaki fark da bu çerçevede biçimlenmiştir.

- Özünde MHP ile BBP arasında bir fark yoktur. Fark faşist propaganda, örgütlenmede dinin yani islamiyetin ne ölçüde kullanılacağına ilişkindir. Benzer bir durum daha önce MHP içinde şamanizmi, yani Türklerin müslüman olmadan önceki dini inançlarına dönülmesini savunanlarla da yaşanmıştır. Ama MHP'nin bu şekilde kitle desteği bulabilmesi, örgütlenebilmesi mümkün görülmediği için bu görüşü savunanlar tasfiye edilmiştir. MHP de kurulduğu günden bu yana halkın dini inançlarını en çok kullanan partilerden biridir. Ama ümmetçiliğe karşı olmuş, Türkçülüğü esas almıştır. Bu hem oligarşinin **"laik"** devlet düşüncesine, hem de başından beri şovenist propagandasının temel malzemelerinden biri olarak kullandığı ve kökü Ziya Gökalp'e kadar uzanan «dünya üzerindeki bütün Türkleri birleştirme, Ortaasya'ya kadar uzanan büyük Türk devletini kurma» düşüncesine yani **"turancılık ülküsü"**ne de uygundur. Biliyorsunuz dünyadaki bütün Türkler müslüman değildir. MHP'den ayrılıp BBP'yi kuranlar ise **"Türk-İslam sentezi"**ni daha radikal tarzda savunan, din ögesini daha çok öne çıkararak ümmetçilikle Türkçülüğü birleştirmeye çalışanlardır. Tabii bunda MHP'nin teşhir olmuşluğundan kurtulma ve halkın dini inançlarını daha fazla kullanarak faşist kitle tabanını genişletme gibi hesaplar da vardır. Ancak, SSCB'nin dağılması, "bağımsız" Türki devletlerinin ortaya çıkmış olması MHP'ye BBP karşısında bir avantaj sağlamış gibi gözükmektedir. Tabii tüm bunlar, yani MHP ile BBP arasındaki kısmi farklılıklar, BBP'nin de kontrgerillanın uzantısı halk düşmanı faşist bir kontra örgütü olduğu gerçeğini değiştirmez. Başta Muhsin Yazıcıoğlu, Ökkeş Şendiller olmak üzere yöneticilerinin hemen hepsi daha önce MHP'de de yöneticilik yapmış eli kanlı faşist katillerdir.

- Hatırlarsınız Alpaslan Türkeş bile Çatlı'ya sahip çıkamazken BBP en başta sahiplendi. Kurulduğu günden bu yana da okullarda, mahallelerde öğrencilere, halka saldırılarda MHP'li faşistlerle kolkolalar.

- "Milliyetçilik" deyince akla gelen bir başkası, partinin «altı ok»undan, yani altı ilkesinden biri Milliyetçilik olan CHP'dir. Mustafa Kemal'in kurduğu parti olmakla övünen ve 1950'lere kadar ülkeyi tek başına yönetmiş CHP, bugün emperyalizmle daha çok bütünleşmeyi, Avrupa Birliği'ne girmeyi en çok isteyen partilerin başında gelmektedir. NATO'ya, emperyalizmle yapılan anlaşmalara, ABD üslerine, emperyalist sermayeye, kamu kuruluşlarının özelleştirme adı altında emperyalist tekellere satılmasına karşı çıkıyor mu? Hayır. Karşı çıkar gibi gözüktüğü noktalar ise meselenin özüne değil, ancak prosedürdeki bazı uygulamalardır.

Ancak, sömürü düzenini ayakta tutabilmek, işbirlikçi yüzlerini gizlemek için oligarşi ve onun temsilcileri, uşakları halkın milliyetçi, yurtsever duygularını, değerlerini kullanırlar. Bir yerde buna mecburdurlar. Tabii bunu kurtuluş savaşına öncülük eden küçük burjuva milliyetçiliğinin anti-emperyalist yanını bir kenara atıp, şovenist yanını esas alarak, şovenizmi kö-

rükleyerek yaparlar. Emperyalizmin çıkarlarını korumak için CIA tarafından kurulan kontrgerillanın MHP gibi sivil örgütlenmeleri de bunun dışında değildir. En milliyetçi söylemleri kullanmaları, hatta parti programlarında, tüzüklerinde emperyalizme, kapitalizme karşı olmak gibi şeyler yazmaları halk düşmanı kontra yüzlerini gizlemek içindir.

- Evet, ulusal mücadelede yer alan küçük-burjuvazinin milliyetçiliğine gelince; onlar gerçekten milliyetçi, yurtsever duygularla, düşüncelerle yola çıkarlar. Ama dediğimiz gibi milliyetçi, yurtsever niteliklerini koruyabilmeleri için anti-emperyalist tutumlarını sürdürmeleri gerekir. Bu niteliğini kaybettiği an o da milliyetçi, yurtsever özelliklerini yitirir, gericileşir. Barzani, Talabani örneğinde olduğu gibi milliyetçiliğin anti-emperyalist niteliğini hep koruyabileceğinin ve ulusal mücadeleyi sonuna kadar sürdürebileceğinin bir garantisi yoktur.

- Buna solda da sıkça örneği verilen Angola'daki UNİTA'yı da örnek verebiliriz sanıyorum. UNİTA da başlangıçta ulusal kurtuluş mücadelesi için yola çıkmış, hatta çıkışında devrimci, sosyalist olduğunu iddia etmiş ama sonra emperyalizmle işbirliğine yönelerek bir kontra örgütüne dönüşmüştü.

- Doğru. Bugün Barzani ve Talabani'nin durumu da çok farklı değildir. Anti-emperyalist bir yanları kalmamıştır. Sırtlarını emperyalizme dayamışlar ve onun icazetinde hareket etmektedirler. Ulusal kurtuluş mücadelesini, bağımsızlığı bir kenara bırakmışlar, birbirleriyle savaşmakta ya da PKK'ya karşı oligarşinin yanında tavır alabilmektedirler. Bu yanılla Kürt ulusal mücadelesine ihanet etmektedirler.

- Bu noktada Barzani ve Talabi'nin milliyetçiliği ile PKK'nın milliyetçiliğini de birbirinden ayırtırmak gerekiyor değil mi Selim.

- Elbette Ayşe. PKK'nın pragmatizminden kaynaklanan emperyalizme karşı doğrudan tavır almamak, oligarşiyle uzlaşma yolları aramak gibi olumsuz yanları olmasına rağmen emperyalizmle işbirliği yapmak gibi bir durumu yok. Yani tüm pragmatizmine rağmen hala anti-emperyalist bir özü vardır ve oligarşiye karşı savaşı sürdürmektedir. Dolayısıyla yurtsever bir hareket konumundadır.

- Buna göre mesela emperyalizmin hala egemenliği altına alamadığı Libya, Suriye gibi ülkelerdeki yönetimleri milliyetçi olarak niteleyebiliriz değil mi?

- Evet, özellikle 2. Paylaşım savaşıyla birlikte güçlenmeye başlamış olan Arap milliyetçiliği bu ülkelerde hala etkisini sürdürüyor. Tabii bugüne kadar emperyalizm karşısında tutunabilmelerinde zamanında şu veya bu düzeyde sosyalizmden etkilenmiş olmalarının da payı var. Ama bu ülkeler de sosyalizme yönelmedikleri sürece kaçınılmaz olarak eninde sonunda emperyalizme boyun eğip teslim olacaklardır.

- Şimdi bu noktada baştaki soruya dönebiliriz; emperyalizme tavır almayan, hatta işbirliği yapan çeşitli güçlere neden hala milliyetçi deniyor? Dikkat ederseniz bu kavramı genellikle tek başına kullanmayız, burjuva milliyetçiliği, küçük-burjuva milliyetçiliği diye ifade ederiz. Artık daha ön-

ce de gördüğümüz gibi, çağımızda ulusal kurtuluş burjuvazinin gerçekleştirebileceği bir şey olmaktan çıkmıştır. Halkların ulusal kurtuluş savaşına da ancak Marksist-Leninist devrimci bir parti önderlik edebilir. Çağımızda burjuva milliyetçiliği gericilik olmuş, küçük burjuva milliyetçiliği yüzünü emperyalizme dönmüştür. Yani bu sıfatları belirtildiğinde tanımlamada bir yanlışlık yoktur. Elbette ulusal kurtuluş talepleri ve savaşları sürecektir. Bunun devrimci bir muhtevada ele alınmasının adı ise bugün yurtseverlik olarak ifade edilmelidir. Halklarının ulusal ve sosyal kurtuluşunu savunan devrimciler, yurtsever ve enternasyonalisttir.

- Ben enternasyonalizm meselesiyle ilgili bir şey sormak istiyorum. Kürt ulusalcıları biz enternasyonalistiz, mücadelemiz Türkiye, Ortadoğu hatta dünyadaki devrim mücadelesini geliştirmektedir gibi şeyler söylüyorlar. Tabii bunları söylerken **“Türk solu”** olarak niteledikleri örgütleri, çevreleri de enternasyonalizmin gereklerini yerine getirmemekle suçluyorlar. Şimdi, aynı devlet içinde bile milliyet temelinde örgütlenmeyi ve ayrı mücadeleyi esas alan bir örgüt gerçekten enternasyonalist olarak nitelenebilir mi?

- Meseleye nereden baktığına bağlı. Milliyetçilik gözlüğüyle bakarsan her şeyi eğip büküp istediğin biçime sokarsın. Dünyanın neresinde olursa, herhangi bir ülkede emperyalizme karşı verilen ulusal ve sınıfsal mücadele, emperyalizme vurulan darbeler dünyadaki tüm ezilen ve sömürülen haklarının mücadelesine, gelişen devrimlere objektif olarak katkı sağlar. Eğer enternasyonalizmden bu anlaşıyorsa doğrudur, Kürt ulusal hareketi de enternasyonalisttir. Ancak Marksizm-Leninizmde, devrimci anlamda enternasyonalist olmanın anlamı bu değildir. Tam aksine bir ulusun devrimcilerinin kafasındaki tüm ulusal çitleri, milliyetçiliğin dar kalıplarını aşarak başka ulusların halklarının kurtuluşu için de mücadele etmesi demektir. Elbette bu içinde bulunulan koşullardan, olanaklardan ayrı ele alınamaz ama Erkan'ın dediği gibi aynı devlet çatısı altında yaşayan, aynı ortak düşman tarafından sömürülen, ezilen çeşitli uluslardan, milliyetlerden halkların iç içe yaşadığı bir ülkede milliyetçi temelde örgütlenmek ve mücadele etmenin, Türk halkının mücadelesine, taleplerine sırtını dönmenin, *“Orayı Türk örgütlerine bırakmıştık”* demenin ne enternasyonalizmle, ne Marksizm-Leninizmle bağını kurmak mümkün değildir. Enternasyonalizm halklar arasında kardeşliği, dayanışmayı geliştirir, tüm ulusların emekçilerinin birliğini sağlamayı amaçlar. Peki Kürt ulusal hareketinin milliyetçi çizgisi, örgütlenme ve mücadele anlayışı buna mı, yoksa halkların birbirlerinden daha da uzaklaşmasına mı hizmet ediyor, hatta aynı işyerinde, fabrikada çalışan Türk ve Kürt emekçilerinin birliğini, mücadelesini ne kadar geliştiriyor bir de ona bakmak lazım?

- Aslında enternasyonalizm bu yanıyla da Parti-Cephe çizgisinde somutlanıyor. Ne sadece Türklerin, ne de sadece Kürtlerin örgütüyük. Bu topraklar üzerinde yaşayan Türk, Kürt, Laz, Arap, Çerkes, Gürcü tüm ulus ve milliyetlerden halkların örgütüyük. Hepsini örgütüyor ve bütün ulus ve

milliyetten halkların kurtuluşu için mücadele ediyoruz. Enternasyonalist olmanın gerçek anlamı da bence budur.

- Tabii bunun yanında eleştiriye muhatap olması gerekenler de var elbette. Mesela, Kürt halkının taleplerini destekleyen açıklamalar yapıp, kurtuluş mücadelesini PKK'ya havale etmenin de enternasyonalistlikle ilgisi yoktur. Bu şuna benziyor: Ülkede savaş var, katliamlar, infazlar yaşanıyor, bunun için neredeyse kılını kıpırdatmıyor, tutuyor Küba için dayanışma kampanyaları düzenliyor. Düşmana tek kurşun sıkıyor, hatta silahlı mücadele veren örgütlerin yanına yaklaşmaktan kaçıyor, bakıyorsun Che'nin enternasyonalistliğini, cesaretini öve öve bitiremiyor. Eğer enternasyonalistlik bir örgütü ya da hareketi "*mücadelenizi destekliyoruz*" diyen açıklamalar yapmak ya da vicdan rahatlatmak için göstermelik dayanışmalarda bulunmak olsaydı, Arjantinli Che'nin Küba'da, Afrika'da, Bolivya'da gerilla mücadelesi vermesine, bunun için canını bile feda etmesine ne gerek vardı? Ülkesinde Hitler'in faşist ordularını büyük bedeller ödeyerek yenen Kızılordu'nun Doğu Avrupa ülkelerindeki halkların kurtuluş mücadelesine destek vermek için yeni şehitler vermek pahasına Avrupa'ya kadar yürümesinin ne anlamı vardı?

- Enternasyonalistiz deniyor da, mesela, ABD emperyalizmi Irak'ı bombalayıp halkı katlederken tek ses çıkarmamak, olan biteni seyretmek ne anlama geliyor? Demek ki enternasyonalizm anlayışı pragmatizme kolayca feda edilebiliyor.

- Bir yerde de doğal bu, çünkü milliyetçi bakış açısı terk edilmeden pragmatizmden, mücadeleye vereceği zararları düşünmeden milliyetçi tepkilerle hareket etmekten kurtulunamaz.

- Doğru, mesela HADEP kongresindeki Türk bayrağını indirme meselesi bir örnek. Düşman şovenizmi geliştirmek için zaten fırsat arıyor, her şeyi kullanmaya çalışıyor, bayrak meselesi de ona haftalarca kullanacağı bir malzeme verdi. Gerçi buna o zaman "provokasyon", "ajan işi" falan denilmişti. Öyle de olabilir tabii. Ama buna benzer farklı eylemler de vardır.

- O işin bir yanı ama esas mesele oligarşinin kullanıp kullanmaması da değil, çünkü sonuçta dediğimiz gibi her şeyi kullanır. Mesela, '70'li yıllardan sonra Ermeni milliyetçisi ASALA'nın yanlış eylemlerini, Ermeni, Rum düşmanlığı yaratmak, şovenizmi geliştirmek için alabildiğince kullandı. Şimdi de Ermeni ve Rum halklarına karşı yarattığı düşmanlığı, önyargıları devrimcilere ve yurtseverlere karşı yönlendirmeye çalışıyor. Aynı şekilde ulusal hareketin yanlış eylem tarzını, ölen asker, polis cenazelerini, ulusal bayram ilan ettiği günleri, bayrağı hemen her şeyi şovenist politikalarına araç olarak kullanıyor.

Burada esas sorun, birincisi, sonrasında da savunabileceğin bir işi yapmak ya da yaptığın işi savunabilmektir. Çünkü savunulamayacak, hatta provokasyon falan denilerek inkar edilecek eylemler yapmak ve üstelik bir de bunların sıkça tekrarlanması önyargıları güçlendirir, güvensizliği geliştirir. Ve benzer eylemlerin gerçekten de kontra güçler tarafından sık sık ya-

pılmasının zeminini hazırlar. İkincisi, bayrak, istiklal marşı gibi konuları esas olarak ideolojik mücadele içinde ele almak, çok daha hassas ve dikkatli olmak gerekir. Elbette bunlara tavır alınması gereken yerler de olur ama bunun yeri, zamanı ve koşullarını iyi hesaplamak, mücadeleye sağla-yacağı yarar ve zararlarla birlikte düşünerek ele almak gerekir.

Mesela bazı ülkelerdeki kurtuluş mücadelelerinde ulusal marşa, bayra-ğın devrimciler sahip çıkmış, hatta bunlar mücadeleyi motive eden bir iş-lev görmüştür. Ama bizde durum elbette farklı, çünkü bunlar bugüne ka-dar hep şovenizmi geliştirmenin, devrimcilere, yurtseverlere baskı ve yap-tırımın bir aracı olarak kullanılmış ve kullanılmaya devam ediliyor. Mese-la, 12 Eylül'den sonra hapishanelerde istiklal marşını okutmak bir yaptırım aracıydı. Barış Derneği, DİSK gibi davalardan yargılanan bazıları okumak-la bir şey olmaz deyip, hatta daha ileri gidip ondaki «anti-emperyalist yan» nedeniyle okunmasını savunup, yaptırıma uyarken, devrimciler bu-na tavır alıyorlardı. Doğru olan da buydu. Ama mesela dışarıda bir yerde birileri klasik törenlerden birinde istiklal marşını söylüyor şimdi orada onu protesto etmenin, özel bir tavır geliştirmenin bugün mücadeleye kazandı-racağı bir şey yoktur. Aksine milliyetçi tepkilerle ya da devrimcilik adına keskinlik gösterisi için yapılan bu tür şeyler şovenizmin gelişmesine veya bunlara sadece ulusal değerleri olarak gördüğü için sahip çıkan halkta bi-le devrimcilere, yurtseverlere karşı tepkilerin gelişmesine, önyargıların güçlenmesine hizmet eden bir rol oynayabiliyor.

- Ancak bunları hoşgörülen bir şeye dönüştürmenin de bir anlamı yok sanıyorum.

- Mesele esasında hoşgörü sorunu değil, alınacak tavrı belirlerken bu-nun halkın örgütlenmesine, devrimci mücadeleye ne kadar yarar ya da za-rar getireceği noktasından bakabilme meselesidir. Mesela sosyalist oldu-ğunu iddia eden bir partinin binalarına Atatürk'ün resimlerini, Türk bay-rakları asmasının hoşgörülecek bir yanı olur mu? Olmaz. Bunu ya üzerine gelebilecek baskılardan korktuğu için, oligarşiye şirin gözükmek için yapı-yordur ya da sosyal şovendir, burjuvazinin ideolojik etkisi altındadır.

Ama diyelim geniş kesimlerin katıldığı bir kitle gösterisine birileri Türk bayraklarıyla geldi, mesela 1 Mayıs'da ya da işçi mitinglerinde falan pe-kala oluyor bunlar, o zaman ne yapacaksın? Bayraklarla gelenleri miting-den mi atacaksın ya da bayrakları elinden alıp yırtacak mısın? Olmaz öyle bir şey tabii. Yapmaya kalkarsan ne sana, ne de mücadeleye bir faydası olmaz. Keskinlik halkı dönüştüren bir rol oynamaz. Şimdi biz ne düşünür-sek düşünelim bunlar halkın önemli bir kesimin sahip çıktığı değerlerdir sonuçta. Ha bir kısmı şovenist temelde sahip çıkmaktadır ama bir kısmı da gerçekten yurtsever duygularıyla sahip çıkar, artniyetsizdirler. Dolayısıyla buna dikkat etmek gerekir. İdeolojik mücadele ile ikna edilebilecek, kaza-nılabilecek insanları da şovenizmin etki alanına, düşman cephesinin safla-rına doğru itmek gerekir.

- Şu sosyal şoven meselesi üzerinde biraz daha durabilir miyiz Selim

abi?

- Evet Ömer sen devam et istersen.

- Gerçi daha önce işlediğimiz reformizm konusunda da bu konuya değinmiştik Biliyorsunuz sosyal şovenizm solcu, devrimci, sosyalist olduklarını iddia edenlerin, "ulusal çıkarlar" diyerek burjuvazinin çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri, onun şovenist politikalarına destek vermeleridir. Buna 1. Emperyalist savaş döneminde 2. Enternasyonal içinde yer alan revizyonist, reformist partilerin, emperyalist savaşa karşı çıkmak, savaşı iç savaşa dönüştürüp burjuvaziye karşı devrim mücadelesini yükseltmek yerine, ulusal çıkarlar deyip emperyalist savaşta her birinin kendi ulusal burjuvazisinin yanında yer alması gerçekten çarpıcı örnektir. Bizde de geçen derste TKP örneğini vermiştik. Bugün kimin sosyal şoven olup olmadığını anlamak için mesela Kıbrıs ve Kürt sorunu karşısındaki tavırlarına bakmak yeterlidir. Söylenenler önemlidir ama esas olarak pratiğe bakmak gerekir. Hangi gerekçeyle olursa olsun oligarşinin Kıbrıs'ı işgalini onaylayan, Kürt halkının kendi kaderini belirleme hakkına karşı çıkan herkes, kendini hangi sol sıfatla tanımlarsa tanımlasın sosyal şovendir. Ancak bu kadar değil tabii, oligarşiye açıktan destek vermese de Kıbrıs'ın işgali ve Kürt ulusal mücadelesi karşısında sessiz kalan, bunları görmezden gelenler de sosyal şovendir. Artı, Kıbrıs'ın işgaline karşı çıkmayan, Kürt halkının haklarını sahiplenmeyenler, bunların mücadelesini vermeyenler de sosyal şovendirler. Bu noktada mesela DİSK'in, KESK'in tutumu sosyal şovendir. Bunun bir yanı korkudan ama bir yanı da gerçekten oligarşinin şovenizminden etkilenmekten, meseleye onun penceresinden, onun çıkarları açısından bakmaktan kaynaklanmaktadır.

- Bu çerçevede baktığımızda onyıllardır körüklenen şovenizmin gerçekten epeyce geniş kitleleri etkisi altına alabildiğini görmek lazım. Bu durum Kürt milliyetçiliğinde de halkların kardeşliğini zedeleyici olumsuz tepkilere dönüşebiliyor. Kürt ulusal mücadelesine ilgisiz kaldıkları, destek vermedikleri gerekçesiyle yıllardır "Türk solu" diye başlayan ve Türk halkına kadar uzanan, eleştiri sınırlarını aşıp hakaret ve aşağılama derecesine varan suçlamalar Kürt halkı içerisinde de Türk halkına karşı düşmanlığın gelişmesinin zeminini yaratıyor. Şovenizm ezen ulus milliyetçiliğine denir ancak Kürt milliyetçiliği içinde de Türk halkına karşı adeta şovenizmle ifade edilebilecek, ona paralel düşen düşüncelerin, yaklaşımların gelişmekte olduğunu da görmek gerekir. Bunun sonuçları kitleyle yapılan bazı panel ya da toplantılardaki konuşmalarda da açıkça görülebiliyor. Elbette bunlar tehlikeli, halkların birliğine, mücadelesine zarar verecek gelişmeler, önüne geçmek gerekir.

- Ama her şeye rağmen, oligarşinin onyıllardır şovenist politikalarına, halkları bölme, birbirine düşürme çabalarına rağmen halklar arasında büyük bir düşmanlık oluşturamadı. Burada bize düşen önemli görevlerden biri de şovenizme karşı ideolojik mücadeleyi güçlendirmek, Kürt halkının ulusal haklarını her koşulda savunmak ve halkların birliğini sağlamanın

önüne çıkan her türlü engelle mücadele etmektir.

- Yalnız Selim abi, şöyle şeyler de oluyor: Özellikle PKK'nın yanlış eylemlerine bazen demokrat, devrimcilere yakın kesimlerde bile öyle tepki yükseliyor ki özellikle yeni arkadaşlarımızın bazıları hatta Kürt olanları bile Kürtlerin ulusal haklarını savunmakta oldukça zor durumda kalıyorlar.

- Doğru. Ancak her koşulda kendimize güvenli olmalıyız. Kürt halkının ulusal haklarını savunmak PKK'nın yanlış eylemlerini savunmak değildir. Böyle bir baskılanma altında kalmamalıyız. Oligarşi de zaten bu tür yanlış eylemleri kullanıp şovenizmi körükleyerek devrimciler ve halk üzerinde böyle bir baskılanma yaratmaya çalışıyor. Biz doğru olanı her yerde cesaretle savunmalı, gerektiği yerde yanlış da aynı cesaretle mahkum etmeliyiz. Oligarşinin her türden saldırıları karşısında tüm halkları, her ulus ve milliyetten halkımızın ulusal haklarını, tüm devrimci, yurtsever örgütleri savunuruz, ama devrim adına, devrimcilik adına yapılan yanlışlara ortak olmayız. Zaten öyle davranmanın ne devrimci mücadeleye, ne de bütün olarak halklarımıza bir faydası olmaz. Tabii sonuç olarak şunu belirtmek gerek, biz halkları birleştiren yurtsever ve enternasyonalist devrimci çizgimizde halkın savaşını geliştirdiğimizde, gerek şovenizmin halk üzerindeki etkisi, gerekse de milliyetçiliğin soldaki çok çeşitli yansımalarının mücadeleye verdiği zararlar zaten en aza indirilmiş olacaktır.

Ekonomi

(Kavramlar, Güncel Gerçekler)

Son haftalarda epeyce yoğunluk yine. Siyasal katliamını protesto eylemimiz iyi oldu. Oldukça iyi bir katılım vardı. Herkesin özellikle bir sloganı çok güçlü, içten attığı dikkatimi çekti: **“Yaşasın Halkın Adaleti”**. Diğer semtlerde de hemen hemen aynı şey sözkonusu. Gerçekten halkın en yakıcı talebi belki. Propagandamızda olsun, kitle çalışmamızda olsun, pratiğimizde olsun bunu daha öne çıkarmak gerek... 12 Temmuz ve Ölüm Orucu şehitleri için, daha çok kitleye yönelik propaganda çalışmasına ağırlık verdik. Anma toplantıları yaptık. Yazılama, pankart gibi klasik faaliyetler de sürdürüldü. Bu hafta çalışmaya başlamadan önce anti-faşist mücadele, ekipler konusunda biraz sohbet ettik. Konu, şu anda, mesela bir-iki ay önceki kadar güncel değil gibi gözüküyor, ama esasında konuyu sadece faşist saldırılar olduğunda gündemimize almamalıyız. Şu anda özel yoğunlaşmış bir saldırı olmasa da ekipler konusunda da hazırlıkları sürdürmeli, çalışmayı aksatmamalıyız... Bugünkü çalışmamız biraz daha farklı bir konuda.

- Evet arkadaşlar, bu haftaki konumuz ekonomi. Ülkemizdeki mevcut ekonomik durumu gözden geçirip, kimin ne dediğine bakalım. Ekonomi nedense kötü ünlenmiş bir konudur, hep biraz sevimsiz, tatsız, tuzsuz bir konu olarak görülür. Ama gerçekte toplumda sürekli olarak da ekonomi konuşulur. Eğer bizim mevcut iktidarları teşhir etme gibi bir amacımız varsa, daha da önemlisi farklı bir **alternatifimiz** var ve bunun propagandasını yapmak istiyorsak, bunlar, ekonominin temel kavramlarını bilmeden yapılamaz. Bugünkü dersimiz genel anlamda ekonomi değil de, daha güncel kavramlar konusunda olacak. Bunlar; **bütçe, asgari ücret, vergi, ve borsa**. İlk üçü zaten hiç gündemden çıkmıyor. Sonuncusu da her gün, her saat başı televizyonda, gazetede gözümüzün önünde. Bu çalışmayla, genel ekonomik kavramlar, ekonomik politikalar için de bir anlamda bir giriş yapmış sayılırız. Evet Uğur başla bakalım.

- Son iki haftanın gündemindeki en önemli tartışma konularından biri neydi? Memur maaşları. Daha doğrusu memur maaşlarına ne kadar zam yapılacağı. Hükümet fazla zam ekonomik programımızı bozar dedi. Hükümetin ortaklarından biri bütçe olanakları sınırlı, kaynak yok dedi, bir diğer ortak DTP ve CHP de kaynak bulunur dediler.

Dersimize işte buradan başlıyoruz.

Önce, **bütçe nedir?** ona bakalım, ardından da memurlara zam veremeyen mevcut bütçenin yapısını, kime ne kadar verdiğini görelim.

Bütçe, devletin gelir ve giderlerini belirleyen bir bilançodur.

Devlet bütçesinin gelirleri, temel olarak vergiler ve devlet borçlarıdır.

Bir de bizim gibi devletin bazı üretim tesislerini elinde bulundurduğu ülkelerde, devlet bankalarının ve KİT'lerin getirdiği gelir vardır. Ama biliyor-

sunuz bunlar da artık tasfiye ediliyorlar. Bu noktada özelleştirmelerden elde edilen gelir de bütçeye dahil edilmiş oluyor.

Gazetelerde “Bütçe...” diye başlayan bir haberin tarafımızdan okunma şansı oldukça düşüktür. Hele ki bu haber-yazı ekonomi sayfasında ise hiç şansı yoktur. Ama aslında böyle yapmakla, kendimizi teşhir için kullanabileceğimiz önemli bir malzemeden yoksun bırakmış oluruz. 1998 bütçesini incelediğimizde bunu daha somut olarak göreceğiz şimdi.

98 Bütçesi geçen yılın sonlarına doğru Maliye Bakanı Zekeriya Temizel tarafından açıklanmıştı. Bu bütçenin tabii ki en temel özelliği IMF’nin talimatlarıyla hazırlanmış olmasıydı.

Bu bütçede gelir gider rakamları şöyle belirlenmişti: bütçe harcamaları 14 katrilyon 793 trilyon, bütçe gelirleri 10 katrilyon 800 trilyon. Bu durumda öngörülen bütçe açığı ise yaklaşık 4 katrilyon’dur.

Bütçe harcamaları içinde en büyük pay, halka karşı savaşa ayrılmıştır: Milli Savunma Bakanlığı’na ayrılan 1 katrilyon 300 trilyonla birlikte, Emniyet, Jandarma, Adalet, Sahil Güvenlik ve İçişleri bütçeleri 2 katrilyonu aşmaktadır. Yani bütçenin yüzde 15’i doğrudan halka karşı devletin ve egemen sınıfların güvenliğine ayrılmıştır. Savaşa giden ek harcamalarla bu oran çok daha fazla yükselir. Bazen bütçenin % 30-40’ını hatta yarısını alıp götürür. Şimdi sık sık “kirli savaşa değil, bilmem neye bütçe” gibi sloganlar duyuyoruz. Aslında bu kapitalist, faşist devletin doğasına ters. Tabii demokratik muhalefet nedeniyle bu oran bir kaç puan aşağı, yukarı değişebilir ama egemen sınıfların güvenliği için, halka karşı savaş ve askeri harcamalar için ayrılan bütçe, hemen her kapitalist bütçenin asıl özelliğidir:

“Burjuva devleti görevlerini yerine getirmek için dal budak salmış bir aygıtı sahiptir: ordu, polis, ceza ve hukuk organları, casusluk servisi, yönetim ve kitlelerin ideolojik etkilenmesi için çeşitli organlar. Bu aygıt, devlet bütçesinden finanse edilir...” (Politik Ekonomi, C.I, s.280)

Bütçe içinde faiz ödemelerine ayrılan pay ise korkunç bir büyüklüğe ulaşmıştır; 5 katrilyon 900 trilyon lira. Yani bir başka biçimde söylersek, bütçenin yüzde 40’ı iç ve dış borçların faizlerini ödemek için ayrılmış. Bu yanı sıra söz konusu olan bir **“borçlar bütçesi”**dir. Bütçenin bu kadar büyük bölümüne faiz yoluyla el koyan kesim ise devletin borçlandığı yerli ve yabancı tekelleri sermayedir. Tekellerin bu yoldan elde ettiği gelir de akıl almaz büyüklüklerdedir. Mesela devlet memura maaş verecek, veya bir baraj inşaatı için para lazım, ama elinde para yok. Tekellerden borç alıyor, bir süre sonra onu büyük bir faizle birlikte geri ödüyor.

Bütçenin gelirler hanesine baktığımızda, her zamanki tablo yine gözler önünde. 10.8 katrilyon liralık bütçe gelirinin 8.9 katrilyonu vergi geliri. Bu vergilerin de yüzde 70-80’inin kaynağı halk olduğuna göre, ‘98 bütçesi de halkın sırtına yüklenmiştir.

- ‘98 bütçesinde öngörülen bütçe açığı ise 4 katrilyon dedin. Bu açık nasıl kapatılacak?

- Bu sorunun cevabı, yine geçmiş yıllarda yaşananlarda mevcut. Yeni borçlar alınacak, yeni zamlar yapılacak, düşük taban fiyat verilecek, işçinin-memurun ücret artışları kuşa çevrilecek. Ve vergi ayarlamaları yapılacaktır. Yani "bildik senaryo" yine tekrarlanacak.

Nitekim gerek son bir kaç ay içindeki taban fiyat açıklamalarında, gerekse de son memur zammı tartışmalarında olan budur.

Şimdi açıkça görülüyor ki, bu bütçe halka hiçbir şey vermemektedir. Tersine bütçe halktan aldığını emperyalistlere, onların işbirlikçisi olan Sabancılara, Koçlara ve kontrgerilla çetelerine veren bir bütçedir. Kısacası, emperyalistlerin, işbirlikçilerinin ve çetelerin bütçesi. Ki bu da karakteristik olandır: *"Devlet bütçesi, ulusal gelirin bir bölümünün sömürücü sınıfların çıkarına yeniden paylaşılmasına yarayan bir araçtır."* (Agk. s.280)

- Şimdi gördük ki, devlet bütçesinin asıl kaynağı vergiler, bunun da çoğunu halk ödüyor. Biraz da bu vergi konusuna bakalım. Vergi konusunu da Selma anlatsın.

VERGİ VE VERGİ KAÇAKÇILIĞI

- Ben önce genel bir kaç şey belirtmek istiyorum. Biliyorsunuz, Türkiye birçok alanda dünya birincisidir. Birinci olamadığında da ilk sıraları terk etmez pek.

Mesela, dünyada gelir dağılımı **"en bozuk"** ülkeler arasındadır. Rüşvette **ilk** sıralardadır. Enflasyonun **"en yüksek"** olduğu ülkeler sıralamasında birinciliği Sudan'a kaptırmıştır, ama ikinciliği kimseye bırakmamakta kararlıdır. Sosyal ayaklanmalar açısından **"en fazla"** risk (!) taşıyan ülkeler arasında sayılmaktadır. Bütçe açığı sıralamasında derecesi biraz kötüdür, **ikinci** sıradadır. Eğitim ve teknoloji harcamaları konusunda da birincidir. Bu **birincilik** sonndan birinciliktir, ama olsun.

Ve tabii konumuza gelirsek, vergi konusunda da yine birinciliği vardır. Vergi kaçakçılığında da Avrupa olsun, dünya çapında olsun hep **ilk üçtedir**.

Peki kim kaçırıyor bu vergiyi? Emeğiyle geçinenler, işçiler, köylüler, memurlar değil elbette. Zaten isteseler de kaçıramazlar. Çünkü daha ücretleri, sattıkları ürünün bedeli, maaşları ellerine geçmeden devlet vergisini alır. Geriye kim kalıyor? İşadamları, sanayiciler, tefeci-tüccarlar, çocuklarına miras bırakacak kadar çok malı-mülkü olanlar.

Bakın Vehbi Koç, kendi ağzından zengin oluşunu "Hayat Hikayem" adlı kitabında tek cümleyle nasıl anlatıyor: **"Vergi kalktı, holding kurduk"**. Evet tek cümleyle böyle. Koçlar, Sabancılar, kazandıkları kadar ödemeleri gereken vergiyi ödemedikleri için zengin oldular. Tek neden bu mu? Değil tabii ki. Yabancı sermayeyle birlikte ülkemizin zenginliklerini yağma ettikleri için, faiz yoluyla devlet bütçesinin ortağı oldukları için ve en önemlisi emekçilerin alınterini sömürdükleri içindir. Ama ilk zenginleşmelerinin temellerinde vergi kaçırmalarının payı büyüktür. Vergi kaçırma onlara önemli oranda bir ek kazanç sağlar.

Koç'a "vergi kalktı, holding kurduk" sözünü söyleten hikayenin tarihi 1961'dir. 1961 yılında vergi reformu amacıyla bir komisyon kurulur. Bu komisyon hazırladığı yeni vergi sistemiyle, "**çok kazandı çok**" almak gibi biraz adaletli sayılabilecek bir vergi sistemini bir kenara bırakır, "ekonomik işlev" adı altında yüksek gelirli vergilendirmemeyi temel alır. Böylece devlet vergi kaçırmayı yasallaştırarak zengini daha zengin yapmayı amaçlar. Bu dönem ülkemizde tekelleri burjuvazinin palazlandırıldığı dönemdir zaten. Bu yeni vergi sisteminin ardından vergiden bağıışık holdinglerin sayısı hızla artmaya başlar.

Vergi kaçırmanın tek yolu bu mudur? Sık sık duyarız, Sabancılar, Koçlar, bilimüm sanayi eşrafı okul yaptırırlar, hastane yaptırırlar, vakıflara yardımlarda bulunurlar. Ardından da "**hayırseverlikleri**" nedeniyle devlet tarafından ödüllendirilirler. Oysa yardım, hayır adı altında ödedikleri paranın her kuruşu vergiden muafıtır. Bunlar gider gösterilerek ödenecek vergiden düşölür. Yani bu işleri yapmakla aslında ceplerinden pek de bir şey çıkmış olmaz. Zamanı geldiğinde vergilerini ödememeleri, devletin "**vergi affı**" çıkarıp bunlara kıyakçılık yapması ise, işin başka boyutudur.

Tabii bunun sonucunda tekellerin ödedikleri vergi oranı her yıl azalıp milli gelirden aldıkları pay büyürken, emekçiler açısından da tersi olmuş, devlete ödedikleri vergi her yıl sürekli artarken, milli gelirden aldıkları pay düşmüştür.

1987'de en az gelire sahip halkın % 20'lik kesiminin milli gelirden aldıkları pay % 5,3'tür. Bu rakam 1994'de % 4,3'e düşmüştür. Zenginlerinkine ne olmuş, bir de ona bakalım; 1987 yılında en çok gelire sahip % 20'lik kesim, milli gelirden % 49,9 pay alırken, bu oran 1994'de % 55'e çıkmıştır.

Milli gelirden % 10 kadar bir pay bile alamayan emekçi kesimin toplam vergi gelirleri içindeki katkı payı ise % 70'tir.

Vergi dairelerinin duvarlarına büyük puntolarla "**vergilendirilmiş kazanç kutsaldır**" yazarlar, ama bu burjuvazi, tefeci, tüccar için geçerli değildir. Onlar için neyin ne kadar kutsal olduğu, iş dünyasının merkezi olan İstanbul'da bir genelev patroniçesi Manukyan'ın vergi rekortmeni olmasından bellidir.

İkide bir vergi reformu yapılır. Türkiye'deki her vergi reformunun değişmez iki özelliğı vardır: Birincisi, bazı yatırım ve kazançlar da ek olarak vergi dışı bırakılır. Bu yine tekellere yeni ayrıcalıklar sağlamak içindir. İkincisi, mutlaka yeni bazı dolaylı vergi biçimleri gündeme getirilir.

Vergi kapitalizmde emekçilerin fabrikadaki sömürünün dışında ikinci bir kez soyulması, sömürölmesidir.

- Bildiğim kadarıyla bir de dolaylı vergi diye bir şey var.

- Evet Serpil, var. O da vergilendirme yoluyla sömürmenin başka bir yolu oluyor.

İsterseniz önce dolaylı, dolaysız vergi konusunu kısaca tarif edelim:

Tek tek kişilerin gelirleri vergilendirildiğinde, yani sen şu kadar kazanı-

yorsun, şu kadar ücret, maaş alıyorsun, bunun şu kadarını vergi olarak vereceksin, denildiğinde, bu **dolaysız vergi**'dir. Günlük olarak tükettiğimiz tüketim maddeleri, ve sinema bileti, otobüs bileti gibi hizmetler üzerinden alınan vergiler de **dolaylı vergilerdir**. Yani siz fabrikada çalışıyorsunuz, aldığınız ücret üzerinden zaten devlete verginizi ödemişsiniz, ama devlet yok yetmez diyor, manava gittiniz domates aldınız, sizden bir de domatesin vergisini alıyor. Diyelim o domatese 100 bin lira verdik aldık. O yüzbin liranın bir kısmı maliyettir. Bir kısmı domatesi satana kazanç olarak kalır. Bir kısmı ise devlete vergi olarak gider. Tabii çoğu insan bunun böyle olduğunu görmez. Görünüşte domatesi satan manav vergiyi ödeyendir ama ödediği o vergi yine bizim cebimizden çıkmaktadır. Lenin bu dolaylı vergi meselesini şöyle değerlendiriyor:

"Kitlesele tüketim nesnelere düşen dolaylı vergiler, en büyük adaletsizliğe neden olurlar. Bunlar, bütün ağırlıklarıyla yoksulların üzerine yok olarak binerler ve zenginler için bir ayrıcalık oluştururlar. İnsan ne kadar yoksulsa, gelirin o kadar büyük bölümünü devlete dolaylı vergi biçiminde verir. Az mülk sahibi ya da mülksüz kitle, tüm kitlenin onda dokuzunu oluşturur. Vergilendirilmiş ürünlerin onda dokuzunu tüketir ve dolaylı vergilerin onda dokuzunu öder." (Agk, s. 282)

- Buradan şuna geçebilir miyiz? Ülkemizdeki sürekli tartışma, halkı oyalama konularından biri de asgari ücretin vergi dışı bırakılmasıdır. Bildiğimiz kadarıyla hemen her seçimde düzen partileri bunu vadedeler, ama bir türlü de gerçekleştiremezler. Peki bu gerçekleştiğinde asgari ücretliler vergi ödememiş mi olacaklar?

- Tabii ki hayır. Biraz önce gördüğümüz gibi, dolaylı vergiler aracılığıyla onlar da vergi vermeye devam edecek demektir. Yalnız burada esas olarak bu ücret, asgari ücret meselesini biraz daha açabiliriz.

İşin teorisinde asgari ücret, normal bir çalışma günü karşılığı olarak ödenen ve işçinin besin, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını, asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret olarak tanımlanır. Ama asgari ücret, gerçekte hiçbir zaman bu belirtilenleri karşılayacak düzeyde olmamıştır. Çünkü ülkemizde faşizmin, daha en başından, Anayasasıyla, asgari ücretin belirlenmesindeki ölçüleri, her zaman çalışanların aleyhine değerlendirilecek ölçüler olarak, açıkta bırakılmıştır.

Anayasanın 55. maddesinde asgari ücretle ilgili şunlar belirtiliyor: *"Devlet, çalışanların yaptığı işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanabilmeleri için gerekli tedbirleri alır. Asgari ücretin tespitinde ülkenin ekonomik ve sosyal durumu gözönünde bulundurulur."*

Anayasada böyle diyor. Peki gerçek durum ne, bunu daha somut görmek için rakamlara bakalım:

Asgari ücret son olarak geçen yıl 35 milyon 437 bin 500 lira olarak belirlendi. Hatırlayacağınız gibi, bu belirleme öncesinde de her zamanki tartışmalar gündeme geldi ama "Asgari ücretin vergi dışı bırakılacağı, dört

kişilik bir ailenin aylık geçim harcamaları dikkate alınarak hesaplanacağı” gibi vaatler ise yine yerine getirilmedi.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Nami Çağan, bu asgari ücretin 1999 Ocak ayına kadar geçerli olacağını belirtmişti. Tabii bu 35 milyonluk asgari ücret de tüm çalışanlar için geçerli değil: Bu rakam sadece “16 yaşından büyükler için” geçerli. 16 yaşından küçükler için ise günlük 925 bin 500 lira, aylık 29 milyon 925 bin lira olarak tespit edilmiştir. Tespit edilen bu rakam, sanayi, tarım, orman ve hizmet sektöründe çalışan tüm işçiler, emekçiler için geçerli.

Bugün 35 milyon 437 bin 500 lira olarak belirlenen asgari ücret brüt olup, **gelir vergisi, damga vergisi, sigorta primi, tasarruf teşvik kesintilerinden** sonra işçinin eline geçen net ücret 22 milyon 943 bin 25 liradır. 1996 yılında ise brüt 17, net 11 milyon liraydı. Yapılan yüzde 108.3’lük artış ise 11 milyon üzerinden belirlenmiştir.

Belirlenen asgari ücret, dört kişilik bir ailenin asgari aylık harcamalarını karşılayamayacağı gibi sadece gıda harcamasını bile alsak, bunun ancak yüzde 27.5’ini karşılamaktadır. Yani sadece ayda 9 günlük gıda ihtiyacımızı karşılayabiliyoruz bu ücretle. Sonrası aç, isterseniz taş yiyin, tekellerin ve devletin umurunda değil!

- Peki asgari ücretin vergi dışı bırakılmasından asgari ücretlinin bir çıkarı var mı?

- Aslında yok. Şöyle: asgari ücretten vergi kesilmemesi uygulaması başladığı ilk aylarda emekçinin eline belki 3-5 milyon daha fazla geçecektir. Ama sonra enflasyonla o da işe yaramaz olacaktır. Ondan sonra eski tas, eski hamam. Devlet asgari ücretten vergi alınmadığı için bu sefer ücrete yapacağı zamları da daha düşük tutacaktır. Yani sonuçta emekçiler açısından bir şey değişmiyor.

- Peki o zaman neden bu kadar tartışma konusu oluyor yasa çıkmıyor.

- Nedeni şu: bu yasa çıkarsa devlet önemli oranda bir dolaysız vergi kaybına uğrayacak. Dolayısıyla bu vergi kaybını başka yöntemlerle gidermek zorunda. Bu da onun için ek bir sıkıntı yaratıyor. Onun için bir türlü bu yasayı çıkarmaya yanaşmıyorlar.

- Tam bu noktada ücretle ilgili bir yanlışa da değinmekte yarar var.

Önce bir soru soralım: Ücret nedir? Neyin karşılığıdır?

- İşçinin patrondan aldığı paradır.

- İşçinin emeğinin karşılığına denir.

- Şimdi genelde böyle bilinir ve yanlış kullandığımız, bildiğimiz nokta da burasıdır. Bu biraz uzun, karışık bir kategoridir, ama yanlışı kısaca şöyle ortaya koyabiliriz.

İşçi patrona emeğini değil, işgücünü satar. Emeği, işçinin işgücünü harcadığı faaliyetin bütününe verilen addır esasında. Ve işçi bunun karşılığını alamaz gerçekte. Şöyle örnekleyelim; diyelim işçi sekiz saat çalışıyor. Bu sekiz saatte o 2 milyonluk bir değer yaratır. Ama tabii 2 milyon ücret

alamaz. Öyle olsaydı zaten kapitalistler varolamazdı. İşgününün karşılığı olarak ödenen ücretle aslında o işgünü içinde harcanan emeğin bir kısmının karşılığı ödenmiş olur. Diyelim ki 8 saatte yarattığı 2 milyonluk değere karşılık bu sekiz saat karşılığında 500 bin lira aldı. O zaman bu aldığı ücret ancak 2 saat içinde harcadığı emeğin karşılığı olur. İşçi, günün geri kalan bölümünde yani 6 saat boyunca patrona çalışmış olur. Sömürü de zaten buradadır.

Patronlar, işgücü karşılığı ödedikleri ücreti de en alt sınırdaki tutmaya çalışırlar. Ne kadar düşük tutabilirlerse işgücünü de o kadar ucuza satın almış ve sömürüyü arttırmış olurlar. Bunun ne kadar olacağı ise, asıl olarak işçilerin mücadelesiyle belirlenir.

Bugün düzenin bir kurumu olan Devlet İstatistik Enstitüsü dahi dört kişilik bir ailenin asgari aylık geçim harcamalarının 84 milyon lira olduğunu açıklıyor. Ancak bırakalım 84 milyon lira ücret vermelerini, verdikleri 35 milyon lirayı da işçilere çok görüyorlar ve kesintilerle budayarak kuşa çeviriyorlar.

- İşte size bir "birincilik" konusu daha. Yine bizzat Türk İşverenler Sendikası Konfederasyonu TİSK'in yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye, brüt ücret üzerinde yaptığı yüzde 31'lik kesinti ile bu konuda da dünya sıralamalarının en üstlerinde yer alıyor. Araştırmaya göre, Türkiye'de çalışana verilmesi gereken ücretin ancak yüzde 56'sı çalışanın eline geçiyor.

- Ülkemizdeki çarpık kapitalizmin tekelleri burjuvazisi gerçekten de çok yağmacı, gözü doymaz bir burjuvazi. Devleti yağmalar, işçilere verdiği bir gıdım ücreti bile vergilerle keser budar, bu da yetmez, bu defa "fon" diye bir şey icat eder, yeni bir kesinti vesilesi çıkarır ortaya. Tabii bu fonlar çok yararlı, hayırlı işler için kullanılacaktır güya. Ama pratikte öyle olmaz. Bugün birçok fonda biriken kesinti paraları öngörülen alanlarda değil tekellerin çıkarları için kullanılmakta, emekçi halktan alınanlar tekellerin kasalarına aktarılmaktadır.

Devlet, oligarşinin devletidir. Onun çıkarları için vardır.

Asgari ücretin hangi düzeyde belirlendiği bizim gibi ülkelerde çok önemlidir. Çünkü ülkemizde çalışan işgücünün ancak yaklaşık % 10'u sendikalarda örgütlüdür, yani ücretleri ile ilgili doğrudan pazarlık yapma olanaklarına sahiptir. Bu olanağın sarı sendikacılar tarafından nasıl kullanıldığını bir tarafa bırakıyoruz. Geriye kalan % 90 ise patron ile pazarlık hakkından ve gücünden yoksundur. Onların ücretlerinin alt sınırını oluşturur asgari ücret.

Asgari ücret belirleme komisyonunda hükümet ve işveren temsilcileri her zaman çoğunluğu oluştururlar. İşçiler adına komisyonda yer almak ise en fazla üyeye sahip sendika olmakla belirlenir ki, her dönem bu komisyonda Türk-İş temsilcileri yer almışlardır. Yani, kutsal ittifak patron-hükümet ve sarı sendika başbaşa verip bu ülkede 20 milyonu aşkın emekçinin ve ailesinin ne kadar aç kalacağını, ne kadar üşüyeceğini, ne kadar hastalanacağını, üzerine kaç yılda bir nasıl bir giysi alacağını kararlaştırıyorlar.

Kutsal ittifak, zaman zaman Türk-İş yöneticilerinin işçilerin sesini kısama-
dığı, koltuklarını kaybetme korkularını yaşadığı dönemlerde geçici olarak
bozulabilse de, bunun önlemi de düşünülmüş; yasaya, kararlar oy çoklu-
ğu ile alınır hükmü konulmuştur.

Yasada asgari ücretin en az iki yılda bir belirleneceği öngörülse de, enf-
lasyonun çok kısa sürede alacakları zamları da erittiğini bilen emekçilerin
tepkileriyle 1989'dan itibaren her yıl belirlenmeye başlamıştır.

1990'a kadar hiçbir dönem açıklanan resmi enflasyon rakamlarına bile
ulaşamayan asgari ücretteki artış, 1990 ve '91'de nispeten daha yüksek bir
oranda tespit edildi. Bunda asıl belirleyici olan '89'dan itibaren yükselen
işçilerin kitlesel eylemlilikleridir. '94'den itibaren de, yukarıda söz ettiği-
miz gibi açık haliyle 16 yaşından küçüklere ve 16 yaşından büyüklere ol-
mak üzere iki ayrı rakam belirlenmeye başlanmıştır. Böylece zaten çok dü-
şük olan asgari ücret, 16 yaşından küçükler için çok daha düşük tutularak
iyice geriletilmiştir.

SPEKÜLATÖRLERİN VE KENELERİN YUVASI: BORSA

- Şimdi Serpil'in sorduğu şu borsa meselesine gelelim. Onu da ben an-
latayım.

En başta şunu söyleyelim. Kapitalizme ilişkin hangi kurum varsa, o ka-
pitalistlerin çıkarları içindir. Diyelim ki borsayı, onun ne olduğunu, nasıl
çalıştığını bilmiyoruz, ama yine de onun kapitalistlerin çıkarı için çalıştığını
emin olmalıyız.

Evet, borsa aslında Türkiye'de yeni bir kurum sayılır. Yeni ama artık bü-
tün televizyonların haber programlarında, gazetelerin ekonomi sayfaların-
da mutlaka yer alıyor. Hatta bazen yahu bunu kim izliyor ki bu kadar çok
yer veriyorlar falan diyoruz. Gerçekten de bizim çevremizde pek izleyen
yok. Ama izleyen bir çevre var tabii ki.

Borsa 1985'te açıldığında başta çok sınırlı bir kesim dışında kimsenin
pek ilgisini çekmiyor gibiydi. Ama sonra onlarca yeni şirket kuruldu, ban-
kalardan, okullardan, elemanlar yüksek transfer paraları ödenerek bura-
larda çalıştırılmaya başlandı. Ve nihayetinde her gün her saat başı yayın-
lanan ve büyük bir çoğunluğun yabancı olduğu o terim ve rakamlarda
önemli bir para dönmeye başladı.

Şimdi tanımından başlayarak olayı çözümleyelim: En kısa haliyle **borsa,**
şirketlerin hisse senetlerinin alınıp satıldığı bir merkezdir. En önemli iş-
levlerinden biri, küçük tasarruf sahiplerinin elindeki parayı şirketlere ser-
maye olarak çekebilmektir. Aynı şekilde devlet de harcamalarını karşıla-
mak için para sıkıntısı çektiğinde tahviller çıkararak geri alırken belli bir fa-
izle ödeme karşılığında, burada satar. İş borç elde etmenin bir biçimidir bu
da.

Şirketlerin sermaye toplamak için piyasaya çıkardığı hisse senetlerinin
üzerinde belli bir fiyat ve belli bir sürede ödenecek faiz (veya kar) oranı
vardır. Borsa, bu hisse senetlerinin üzerinde yazılı fiyattan daha düşük ya

da daha yüksek fiyatla alınıp-satılarak ticaret yapılan yerdir. Hiçbir üretimde bulunmadan, üretimin hiçbir aşamasıyla ilişkili olmadan, yalnızca kağıtların alım-satımıyla bir günde trilyonlar kazanılabilen ya da kaybedilebilen, bir anlamda kumar merkezidir.

Başka bir açıdan şöyle de anlatabiliriz. Borsada her zaman küçük tasarruf sahipleri kaybeder. Ve sermaye daha da fazla tek elde toplanmaya, merkezileşmeye başlar. Yani borsalar bu anlamda küçük tasarruf sahiplerinin sırtındaki keneler gibidirler. Borsalar, tekellerin-şirketlerin halka açılma demagojisiyle, halkın-küçük tasarruf sahiplerinin elinde bulunan; atıl sermayenin -halkın yastık altında tuttuğu altınlarından tutun da, elinde var olan arsasından diğer birikimlerine kadar- tekellerce kullanılmasının araçlarından birisidir. Ne yapar bunlar? Giderler borsadan hisse senedi, ortaklık payı aracılığıyla tekellerin yüzbinde bir-iki hissesini satın alırlar. Böylece eldeki para tekerci sermayenin kasasına aktarılır. Bu yolla, örneğin 10 milyar dolarlık sermayesi olan bir tekel grubu yüzlerce milyar dolarlık sermayeyi kontrolü altında tutar. Doğal olarak da bu işten en karlı olan, sü-tün kaymağını yiyen de yine bu tekeller olur. Kırıntılar ise küçük tasarruf sahiplerinin payına düşendir. Yine bu yolla halk saflarında yer alacak birçok grup, tabaka, unsur da tekellerin minik bir parçası haline getirilirler. Bu da işin diğer bir yönü.

Kapitalizmin geldiği düzey, emperyalizmin dünya çapındaki egemenliği yaşamın bütün alanlarını birer sömürü alanı haline getirmiş, her şeyi kapitalizm için kar unsuruna dönüştürmüştür. Modadan siyasete, doğa olaylarından spora, bilimsel buluşlardan geleneklere, kültüre kadar her şey dünya çapında dev şirketlerin ve ona bağımlı binlerce, milyonlarca şirketin faaliyetleriyle bütünleşmiştir. Bu nedenle her türlü gelişme anında borsada etkisini göstermekte, yatırım sahiplerinin tercihlerini etkilemektedir. Çoğu zaman yerel, bölgesel düzeyde etkilerle sınırlı olmakla birlikte, özellikle emperyalizmin krizinin derinleştiği süreçlerde dünya çapında yaşanan ekonomik durgunluk ilk anlarda borsalarda etkisini göstermektedir. Genel olarak yaşanan sürecin mantığı şudur:

Yatırım sahiplerinin birikimlerini yatıracağı iki seçeneği vardır. Biri hisse senedinden elde edeceği gelir, diğeri ise piyasadaki ortalama faizlerdir. Eğer borsada hisse senetlerinin getirisi, piyasadaki faizden elde edilecek gelirden düşükse, hiç kimse o hisse senedine yönelmeyecektir. Dolayısıyla hisse senetleri her zaman ortalama faizden daha yüksek gelir vaadeder.

Borsada asıl oyuncular küçük yatırımcılar değil, spekülâtörler denilen, her alanda yaşanan gelişmelerden, spekülasyona dayanılarak olumlu-olumsuz beklentiler yaratarak, borsada işlemleri etkileyen ve buna uygun alım-satım yaparak büyük karlar sağlayan kesimlerdir. Kimi zaman çok düşük fiyatla hisse senetlerinin büyük çoğunluğunu ellerinde toplayıp, hükümet çevreleriyle de ilişkileri sayesinde yaptırdıkları açıklamalarla uygun ortam yaratıp, ellerindeki hisse senetlerine olan talebi yükseltirler. Elllerinde topladıkları hisse senetlerini aldıkları fiyatın üzerinde satarak bü-

yük karlar sağlarlar. Bunun gibi yüzlerce yöntem kullanılır ki, her biri kapitalizmin nasıl asalaklar yarattığını, nasıl çürümüş, kokuşmuş bir sistem olduğunu gözler önüne serer.

- Bazen mesela ABD başkanı bir şeyler söylüyor bütün dünya borsaları bundan etkileniyor. Bu nasıl oluyor? Veya aynı şey son zamanlarda Baykal'ın demeçleri için iddia ediliyor.

- ABD sözkonusu olduğunda, farklı ülkelerdeki borsaların bundan etkilenebilmesi sermayenin uluslararası niteliğindendir. Yani uluslararası tekelleşen sermayenin her ülkenin borsasında doğrudan ve dolaylı olarak hisse senetleri vardır.

Hisse senetlerinin değer kazanıp kaybetmesi ise sadece o an hisse sahibi şirketlerin kâr durumu ile belirlenmez. Geleceğe ilişkin beklentiler, gelecekte görülen risk payları da büyük ölçüde borsa üzerinde etkiye bulunur. Örneğin yapılan bir açıklama ya da belirti, ileride borsada hisse sahibi şirketlerin üretiminde düşüş olacağının işaretlerini veriyorsa bu kârın da düşmesi demektir. O şirket ve şirketlerin hisse senetlerinin değeri düşmeye başlar. Eğer o şirketin batma tehlikesi görülürse zaten hisse senedinin neredeyse hiçbir değeri kalmaz, kimse almak istemediğinden değeri sürekli düşer ve elinde bu hisse senetlerinden bulunanlar büyük zararlara uğrarlar. Yani milyarlık hisse senetlerine sahipken beş kuruşuz kalmak hiç de uzak ihtimal değildir. Basında okumuşsunuzdur borsada kaybettiği için intihar edenlerin haberleri yer alır.

Türkiye'de 1985'de kurulan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) bugün binlerce şirketin hisse senetlerinin alınıp satıldığı, yüzlerce aracı şirketin müşterileri adına borsada işlemler yaptığı, büyük paraların döndüğü bir sektör haline gelmiştir. Özellikle tekelleşen burjuvazinin yüzlerce şirketi hisse senetleriyle borsada yer alırken, bankalar aracılığıyla da hem aracı kurum olarak, hem de spekülasyon faaliyetlerinde bulunarak, üretim ve yatırımlarında hiçbir değişiklik yapmadan sermayelerini sürekli şişirmektedirler. Özellikle politikacıların da avuçlarının içinde olduğu düşünülürse, bir kredi haberi, büyük bir ihaleyi almaları, kendi bulundukları sektörde teşvik oranlarının arttırılması kararları gibi yüzlerce yolla hisse senetlerinin fiyatlarını yükselterek, küçük-orta tasarruf sahiplerinin kendi hisse senetlerinden almasını sağlarlar. Yani, her türlü spekülasyonla sermayelerine sermaye katmaya devam ederler.

Borsadaki düşüşler bu yüzden hepsinin korkusudur. Ekonomik krizin bu kadar derinleştiği, emekçi yığınların daha çok sefalete gittiği koşullarda borsanın hala canlı olması, emekçilerle burjuvazi arasındaki uçurumun derinliğini gösterir. Ve emekçi yığınların her talebi ve talepleri doğrultusundaki her eylemi onların kabusudur. Örneğin işçilerin her türlü eylemi borsayı da, dolayısıyla tekelleşen burjuvaziyi de ürkütür. Emekçilerin yarattığı değerler üzerinden, küçük yatırımcıların tasarrufları üzerinden oynanan kumar, aslında bir danişıklı dövüştür. Bu oyunun oynanması ve devamının sağlanması için her türden önlemler almakla yükümlü olanda devlettir.

Devlet, sahipleri için, yani tekelci burjuvazi için vardır. İflas edeni kurtarır, bütün kaynakları onlara sunar. Ve tabii tekellere sunulan, peşkeş çekilen her şey, emekçilerin sırtına bindirilen daha ağır yük, daha büyük bir soygun-sömürüdür.

- Evet arkadaşlar, çalışmamızı burada bitirelim. Bitirirken bir daha belirtim, ekonomiyle biraz daha ilgili olmalıyız. Düşünün, öyle bir ülkede yaşıyoruz ki, bizzat bir devlet bakanının açıklamalarına göre bile, 22 milyon insan yoksulluk, 12 milyon insan da açlık sınırında yaşıyor.

Okul öncesi çocuklarda yetersiz beslenme oranının yüzde 40'larda olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Ve üstelik durumun düzeleceğine dair hiçbir belirti yoktur. Hazırlanan reçetelerin hepsi tekellerin sorunlarını çözmek içindir. Toplam borçların 110 milyar dolar sınırını çoktan aştığı, işsizliğin yüzde 35 sınırına dayandığı bir ülkede halkın lehine hiçbir şeyin çözülmesi mümkün değildir zaten.

İşte bu tablodan dolayıdır ki halkın bugün öncelikli sorunlarından, çelişkilerinden biri ekonomik çelişkidir. Bu çelişkinin ekonomik demokratik mücadele boyutuyla kısmi çözümleri için halkı mücadeleye kanallandırmak de, bununla yetinmeyip gerçek çözümü ortaya koymak da bizim görevimizdir. Bunun için de mevcut sömürü mekanizmasını iyi tanımalı, kitlere kavratmalı, alternatifin nasıl biçimleneceğini, hangi sorunları nasıl çözeceğimizi daha iyi ortaya koymalıyız.

Ekonomi Politik

Geçen hafta bazı güncel ekonomik gelişmeler ve kavramlar üzerinde durmuştuk. Çalışmadan sonraki sohbetlerimizde, bugüne kadar ki çalışmalarımızda ekonomiden biraz uzak durduğumuzu konuşarak haftaya da ekonomiden devam etmeye karar vermiştik. Bu haftaki dersimiz “ekonomi politik”. Yani bu defa tek tek ekonomik kavramlar üzerinde durmayacağız. Hem öğrendiğimiz ve öğreneceğimiz ekonomik kavramların sistem içindeki yerini, neyi ifade ettiğini daha iyi kavramak ama ondan da önemlisi sömür sistemi nasıl işliyor, insanlar arasında ilişkileri nasıl belirliyor, hangi sonuçları yaratıyor bunu bilimsel olarak kavramak açısından ekonomi politiği öğrenmenin önemi üzerinde duracağız. Bir kısmımız konuya epeyce yabancıyız. Ancak daha önce Ömer, Selma ve Sinan bu konuda bir eğitim çalışması yapmışlar. Biz bu derste sadece konunun önemi üzerinde durmakla birlikte ekonomi politiği eğitim gruplarımızın programına da alıp işleyeceğiz. Bu hafta derse girişi Ömer yapıyor.

- Geçen dersimizde özellikle günlük dilde sıkça kullanılan, basında çokça yer alan ekonomik terimlerin, kavramların anlamlarını mutlaka öğrenmemiz gerektiği üzerinde durmuştuk. Ama elbette bu bizim sömürü mekanizmasının nasıl işlediğini bilimsel olarak kavrayabilmemiz için tek başına yeterli olmaz. Mesela sık sık sömürüyle birlikte sınıfların ve sınıf çatışmalarının ortaya çıktığından; ilkel komünal toplumdaki, köleci topluma, daha sonra feodal ve kapitalist topluma geçildiğini, kapitalist toplumun son sınıflı toplum olduğunu, ondan sonra sosyalist topluma ve onun son aşaması komünizme geçileceğinden bahsederiz. Yani tarihsel süreç içinde bir üretim tarzı eskiyor, artık toplumun gelişmesinin önünde engel olmaya başlıyor ve yerini yeni bir üretim tarzına bırakıyor. Ekonomideki yani alt yapıdaki bu değişiklikler üst yapıda da değişikliklere neden oluyor. Gelişmekte olan her üretim tarzı yeni sınıfları ve ideolojileri de ortaya çıkarıyor. İnsanlar arasındaki ilişkiler, yönetim, kültür, ahlak her şey yeni bir biçim alıyor. Peki bu neden ve nasıl böyle oluyor, bunun cevabını da doğru olarak verebilmeliyiz. Tabii cevabını vermeliyiz derken sadece birisi sorduğu zaman bunları cevaplayabilmek için değil, esas olarak bizim kapitalizmi, emperyalizmi, sosyalizmi çok daha iyi kavrayabilmemiz, bilgimizi ve bilincimizi geliştirmemiz, bakış açımızı, ufkumuzu genişletebilmemiz, ideolojik olarak kendimizi güçlendirmemiz açısından bu önemli ve gereklidir. Bunun için de ekonominin yasalarını araştıran, inceleyen bir bilim olan ekonomi politiği okumayı, öğrenmeyi önemli bir ihtiyaç ve gereklilik olarak görmemiz gerekir. Şöyle dersek daha anlaşılır olur sanırım; **ekonomi politik bilgisi, sosyalizm inancının en temel taşlarından biridir.** Sosyalizmi isteyebiliriz. Bunun için ekonomi politik bilmek çok da gerekli değildir belki, sosyalizmin neyi nasıl yapacağını bilmek yeterli olabilir. Ama sosyalizmin **zorunluluğunu, kaçınılmazlığını**, egemen sınıflar ne yaparlarsa

sa yapsınlar üretim ilişkilerinin sosyalizme dönüşmesini engelleyemeyeceğini ekonomi politik ortaya koyar. Meselenin bu yanı kavrandığı ölçüde de elbette sosyalizme inanç, güven daha da pekişir.

- Önemi ve gerekliliğini anlamak açısından şunu aklımızdan çıkarmamız gerekir. Ekonomi politik Marksizmin "**üçte biri**"dir. İşçi sınıfının bilimsel öğretisi olan Marksizm-Leninizm üç temel bileşenin biraraya gelmesiyle oluşmuştur. Birincisi, diyalektik ve tarihsel materyalizm, ikincisi, Marksist ekonomi politik, üçüncüsü ise, bunların bir sentezi olarak ortaya konulmuş olan sosyalizmdir.

Lenin'in "**Marksizmin Üç Kaynağı**" adlı yazısı bu sentezi anlatır bir bakıma. Tabii ki Marksizm bir anda ortaya çıkmış, öncesi olmayan bir bilim değildir. kendinden önceki bilimsel gelişme ve buluşlardan azami ölçüde yararlanmış, ekonomiden, felsefeye, tarihe, arkeolojiye, antropolojiye kadar her bilim dalındaki gelişmeyi yeni bir mantık içinde yerli yerine oturtmuştur. **Marksizmin üç kaynağı** olarak **Alman felsefesi, İngiliz ekonomisi ve Fransız sosyalizmi** sayılır.

Mesela Marks ve Engels, diyalektiği geliştirirken Alman felsefecisi **Hegel**'in düşüncelerinden büyük ölçüde yararlanmışlardır. Hatta bu durum "*Onlar Hegel'de başaşağı duran şeyleri ayakları üstüne oturtular*" diye tasvir edilir. Aynı şey ekonomi alanında da İngiliz ekonomist **Ricardo** için geçerlidir.

Lenin sözkonusu yazısında şöyle der:

"Marks'ın... öğretisi; felsefenin, ekonomi politiğin ve sosyalizmin dolaysız ve doğrudan bir devamı olarak doğmuştur... insana eksiksiz bir dünya görüşü sağlar. Alman Felsefesi, İngiliz ekonomi politiği ve Fransız sosyalizminin temsil ettiği, insanlığın 19. Yüzyılda yarattığı en iyi ürünlerin meşru mirasçısıdır. İşte kısaca özetleyeceğimiz Marksizmin üç kaynağı bunlardır..."

Marks ve Engels düşünce ve felsefede bir devrim yarattıkları diyalektik ve tarihsel materyalizm metodunu toplumların ekonomik yapılarının incelenmesinde, araştırılmasında kullanarak ekonominin yasalarını, bu yasaların nasıl işlediğini ve sonuçlarını ortaya koymuşlar, buradan da sınıfsız topluma yani sosyalizme gidişin ideolojik, politik temellerini atmışlardır. Sosyalizmin burjuvazinin göstermeye çalıştığı gibi sadece bir düş olmadığı da Lenin'in önderliğinde gerçekleşen **1917 Ekim devrimi** ve daha sonra gerçekleşen devrimlerle kanıtlanmıştır.

Yani özetlersek, ekonomi politik Marksist-Leninist ideolojinin oluşmasında ve pek tabii ki devrimden sonra da sosyalist ekonominin kurulmasında temel öneme sahip olacak bir bilimdir. Şimdi ekonomi politik nasıl bir bilimdir, ne işe yarar daha somut olarak ifade edelim isterseniz.

- Ekonomi politik,

* toplumların ekonomisini yani maddi üretimini,

* o toplumdaki üretim ilişkilerini, her üretim tarzının kendine özgü toplumsal ekonomik gelişme yasalarını,

* değişik üretim tarzlarının kendine özgü ekonomik gelişme yasaları ile diğer üretim tarzlarının ekonomik gelişme yasalarıyla ilişkisini ve

* tüm üretim tarzlarında geçerli olan genel ekonomik gelişme yasalarını araştırır.

Yani şöyle basitleştirerek söylersek; ekonomi politik, **üretimin toplumsal yönünü** inceleyen bilimdir.

- Ekonomi politik biliminin başardığı en büyük şey, ekonomik gelişme yasalarının keşfidir. Ancak buraya nasıl gelindiğini ortaya koymak için önce kısaca ekonomi biliminin gelişimine değinelim. Evet Selma.

- Elbette biraz önce söylendiği gibi bu bilimin ilk temsilcileri Marks ve Engels değildir. Ekonomi politiğin tarihi 1600 yılının başlarına kadar uzanıyor. Hatta daha da önceye. İlk defa ekonomi terimini bilindiği kadarıyla Antikçağ Yunan düşünürlerinden Aristoteles kullanmış. Daha tam olarak ekonomi politik deyiminin kullanımı ise 1600'lü yıllardadır. **Montchretien** adlı bir bilim adamı, devlet ekonomisini bu kavramla ele almıştır. Daha sonra bu deyim, belirttiğimiz gibi ekonominin **toplumsal** boyutunu dile getiren bir anlam kazanmıştır. Ekonominin, üretimin **teknik** yanları ile ilgilenmek, araştırmak, geliştirmek ise fizik, kimya, metalürji gibi diğer bilimlerin konusudur, ekonomi politik bununla ilgilenmez.

Ekonomi terimini ilk kullanmaya başlayan **Aristoteles**, ekonomi üzerine düşünceler geliştiren ilk düşünür de sayılabilir. Mesela daha o zamandan kazanç için yapılan ticareti doğaya aykırı bulmuş ve erdemsizlik saymıştır. Ayrıca **değiştirme** değeri, **kullanma** değeri gibi daha sonra ekonomi politikte bir hayli önem kazanacak kavramları da ilk olarak o kullanır... Ortaçağ'da ise ekonomi daha çok dini düşünceler çerçevesinde ele alınmıştır. Ama bu dönemde de ekonomi politiğin daha sonraki gelişimine hizmet eden önemli bazı teoriler ileri sürülür. Ortaçağın düşünürlerinden biri bir şeyi gerçek değerinden pahalıya satmanın yasaklanmasını ister. Müslüman düşünür **İbn-i Haldun**, liberalizmin ilk savunucularından biri olarak ortaya çıkar, devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkar. Yine İbn-i Haldun, devlet hizmetinde çalışan kişilere az para verilmesinin alım gücünü düşürdüğünü saptayarak ekonomi politiğin önemli kuramlarından birine öncülük yapar.

17.-18. Yüzyıllar ekonomi biliminde de gelişme kaydedildiği dönemler olmuştur. İnsan emeğinin ekonomik bir değer taşıdığı genel kabul gören bir düşünceye dönüşmüş, işsizlik, üretim fazlalığı gibi sorunlar gündeme girmiştir. Burjuva ekonomi politiğin gelişimi de bu dönemdedir.

- Bu yıllar biliyorsunuz kapitalizmle beraber bilimlerin de hızla gelişmeye başladığı tarihtir. O zamanın bilim adamları da kapitalist ekonomiyi incelemeye, yasalarını anlamaya çalışıyorlar. Görünen belli sonuçlarından yola çıkarak işleyişine ilişkin bazı kurallarını tespit edebilseler bile meseleyi tam ve doğru olarak çözemiyorlar. Burjuva ekonomi politiği, **üretim**, **tüketim** ve bölüşümü birbirinden bağımsız olgular olarak inceliyor, yani ilk sorunu metafizik bir yöntem izlemesinde. Tabii burjuva ekonomi poli-

tiğin gerçeklere ulaşamamasının en temel nedeni, bir yerde sömürüyü aklamak üzere yola çıkmış olması. Hatta öyledir ki, ilk burjuva ekonomistler, kapitalist ekonomik düzenin tanrı buyruğu olduğunu bile söylemişlerdir. Burjuva ekonomi politiği, asıl olarak burjuvazinin tarih içinde ilerici rol oynadığı bir dönem olan feodalizme karşı mücadele döneminde belli, somut bir gelişme kaydetmiştir. Bu dönemin en önemli burjuva ekonomistleri Adam Smith, Malthus ve daha önce de söz ettiğimiz David Ricardo'dur. Bunlar ekonomik düzene ilişkin önemli tespitlerde bulunmuş ancak bunun toplumsal ve tarihsel yanını keşfedememişlerdir.

Mesela Marks ve Engels'ten önce kapitalist sömürüye karşı çıkan **ütopik sosyalistler** sömürünün olmadığı bir düzen kurmak için çaba harcamışlar ama kapitalist ekonomiyi, onun yasalarını çözemedikleri için, burjuvazinin iktidarını yıkmadan, kapitalist düzen içinde sosyalist bir düzen kurmaya çalışmak gibi bir yanılsa düşmüşlerdir. Bunun için kapitalist düzen içinde komün yaşayışını hayata geçirecekleri kentler kurmaya kalkarlar ve burjuvaziye de ikna ederek sömürüden vazgeçirebileceklerine inanırlar.

Daha önce belirttiğimiz gibi ekonomik ve tarihsel gelişimin yasalarının keşfi, Marks ve Engels'in diyalektik materyalizm metodunu bulup bunu geliştirmeleri ve bu metotla toplumların tarihini, kapitalist üretim ve daha önceki üretim tarzlarını incelemeleriyle mümkün oluyor. Marks, Engels bu yöntemle, **emek, mal, meta, ücret, değer, üretim biçimi ve tarzı, üretim aletleri, sermaye, değişen ve değişmeyen sermaye, kar** gibi, bugün çoğu günlük dilde de kullanılan ekonomik kategorileri tüm açıklığıyla ortaya koymuşlardır. Elbette bu kavram ve kategorilerin içinde en önemli ve temel olanı **artı-değer**'dir. Marks bu temelden hareketle **"Kapital"** adlı eserinde kapitalizmin ortaya çıkış, gelişme ve çöküş yasalarını, sosyalist devrimin ve proletarya diktatörlüğünün kaçınılmaz olduğunu ekonomik temelleriyle birlikte ortaya koyuyor. Tabii burjuvazi ve burjuva ekonomistler çıkarlarına uygun olmadığı için Marks ve Engels'in görüşlerini reddederler. Ama o günden bu yana burjuvazi Marksist ekonomi politiğin görüşlerini reddetse de aynı zamanda ondan büyük ölçüde yararlanır. Çünkü inkar etseler de meselenin doğrusunu bilimsel olarak ortaya koyan Marks ve Engels'tir ve bugüne kadar hiç bir burjuva bilim adamı, ekonomist de onların görüşlerini çürütememiştir. Aynı şey Marksist ekonomi politiğin ışığında, onu geliştirerek emperyalizmin ortaya çıkış ve gelişme yasalarını, kapitalizmin genel bunalımını ortaya koyan Lenin için de geçerlidir.

- Bir ara ekonomik gelişme yasası demiştik onu biraz açabilir miyiz?

- Evet, dediğimiz gibi, Marksist ekonomi politiğin en az artı-değer'in keşfi kadar önemli diğer yanı, ekonomik gelişme yasalarını ortaya çıkarmış olmasıdır. Her sosyo-ekonomik yapının, yani köleci, feodal, kapitalist, sosyalist düzenlerin kendilerine özgü ekonomik gelişim yasaları vardır. Ancak bir de bütün toplumlarda geçerli olan genel ekonomik gelişim ya-

sası vardır. *“Ekonomik gelişim yasaları, nesnel yasalardır. Bunlar insan iradesinden bağımsız olarak gerçekleşen ekonomik gelişme süreçlerini yansıtır... İnsanlar bu yasaları öğrenebilir ve toplum yararına kullanabilirler, ancak ekonomik yasaları ortadan kaldıramazlar.”*

Bütün toplumlar için geçerli olan gelişme yasası, **“üretim ilişkileri ile üreci güçler arasında zorunlu uyum yasası”** olarak ifade edilir. Herhangi bir toplum, mevcut üretim ilişkileri üretici güçleri geliştirdiği sürece gelişebilir ve tarihte ilerici bir rol oynayabilir. Üretim ilişkileri, üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel olmaya başladığı andan itibaren artık üretim ilişkileriyle üretici güçler arasında çelişki başlamış demektir. Bu çelişki, mevcut üretim ilişkilerinin daha ileri bir üretim ilişkisine dönüştürülmesiyle çözülecektir. Üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişki, bizim **sı-nıf mücadelesi** dediğimiz şey olarak ortaya çıkar.

Üretim ilişkileri üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel olmaya başladığında yani uyum bozulmaya başladığında yeni bir üretim tarzının gelişmesi kaçınılmaz olur. Eski ile yeni çatışmaya, eski üretim tarzının yerini yenisi almaya başlar. Ekonomik alt yapıdaki bu gelişme üst yapıya, eski egemen sınıflar ile ortaya çıkan yeni sınıflar arasındaki sınıf mücadelelerinin giderek şiddetlenmesi biçiminde yansır. İktidar mücadelesi kızışır ve sonuçta eski üretim tarzı ve onun üst yapıdaki temsilcileri yok olurken yeni üretim tarzı ve onu temsil eden sınıf egemen hale gelir. İşte tüm bu tarihsel gelişmeyi araştırıp ortaya koyan ekonomi politiktir. Daha genel ifade edersek;

Ekonomi politik, toplumların üretimin en alt ve basit aşaması olan ilkel komünal topluluktan başlayarak sırasıyla köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplum gibi daha üst aşamalara nasıl geçtiğini, insanın insan tarafından sömürsüne dayanan toplumsal düzenlerin nasıl ortaya çıktığını, bunların gelişme aşamalarını, eski üretim tarzının yok olurken yenisinin nasıl ortaya çıktığını araştırır.

- SSCB Ekonomi Enstitüsü Bilimler Akademisi'nin ders kitabındaki kısa tanım da şöyle:

“Ekonomi politik, toplumsal üretim ilişkilerinin, yani insanların ekonomik ilişkilerinin gelişmesinin bilimidir. Çeşitli gelişme aşamaları içinde insan toplumundaki maddi varlıkların üretilmesinin ve dağılımının tabi olduğu yasaları inceler.”

- Tabii burada şunu da ekleyelim. Tanım olarak ekonomi politiği böyle tanımlayabiliriz ama esasında ekonomi politik de bir tane değildir. Burjuvazi yalan ve demagojiyle kendi görüşlerinin doğruluğunu kanıtlamaya, halkı buna inandırmaya çalışırlar. Bu nedenle nasıl ki diğer bilimler de hangi sınıfın elindeyse onun çıkarlarına göre kullanılıyorsa ekonomi politik de öyledir. Yani toplumun tüm sınıfları tarafından yansız kabul edilen tek bir ekonomi politik yoktur. Onun da varlığı sınıflardan ve sınıflar mücadelesinden ayrı düşünülemez. Bunun için Marksist ekonomi politik, burjuva ekonomi politik, küçük burjuva ekonomi politiği gibi hangi sınıf tara-

findan kullanılıyorsa, hangi sınıfın çıkarlarına hizmet ediyorsa ona uygun sıfatla anılırlar.

- Evet arkadaşlar tanımı üzerine bu kadar bilgi yeter sanırım. Zaten bu dersimizde üzerinde durmamız gereken konunun esas yanı ekonomi politiği öğrenmenin gerekliliğiydi. Kendimizi ideolojik açıdan güçlendirmek, kapitalizmi, sosyalizmi daha iyi anlayabilmek için bunu öğrenmenin önemini belirtmiştik. Ancak önemi bu kadarla sınırlı değildir. Bir örnek vereyim: Küba devriminden sonra Maliye Bakanlığını üstlenen Che, 1961’de televizyondan tüm ülkeye yayınlanan Halk Üniversitesi programının açılış konuşmasında şöyle diyor:

“Halkın sosyalist devrimini ilan edeceği günün arifesinde bulunuyoruz. Latin Amerika’nın ilk sosyalist devrimi böylece tüm dünyaya duyurulacaktır. Öyleyse, ekonomi konusundaki çalışmalarımıza dönmeli, ekonomi alanındaki görevlerimizi yerine getirmeliyiz. Bunlar, yurt savunması gibi anlamlı şanlı siyasi görevlere benzememekle birlikte, yine de önemi son derece büyük işlerdir.”

Şimdi bazılarınız belki ne var bunda, ekonomik görevlerin önemini belirtmiş, devrimden sonra biz de gereken önemi veririz diyebilirsiniz.

- Böyle düşünmenin bir parça da olsa hiç haklılık payı yok mu?

- Yok. Elbette devrimden sonra ekonomiyi öğrenmeye de çok daha fazla hız verilecektir. Ama bu bugünden öğrenmemiz gerektiği anlamına gelmez. Che’den örnek verdik. Devrimden sonra Küba devrimin en çok sıkıntı çektiği konulardan biri de ekonomiden asgari ölçüde de olsa anlayan kadroların eksikliğidir. Binlerce savaşçı vardır ama ekonomik işleri çekip çevirecek, merkezi ekonomik politikaları bölgelerde, çeşitli alanlarda her alanın, bölgenin özgün koşullarını gözeterek hayata geçirecek ekonomiden anlayan yeteri kadar kadro yoktur. Bu sosyalist ekonominin inşasında ilk yıllarda büyük sıkıntılara yol açar. Hatalar, yanlışlar yapılır.

- Yani devrimden sonrasına da şimdiden hazırlanmak gerektiğini mi söylüyorsunuz?

- Bir bakıma öyle. Tabii bu herkes ekonomi uzmanı olmak için çaba sarfetsin anlamına gelmiyor ama devrimden sonra ülkeyi yönetecek olan kadrolar da bugün savaşanlar olacağına göre bugünden asgari ölçüde de olsa ekonomi politik bilgisine sahip olmak gerektiği görülür. Yine de bu işin bir yanı. Çünkü bu bize sadece devrimden sonra değil, bugün de gereklidir. Neden gerekli Selma?

- Güncel çerçevede bir örnek vereyim. Mesela sıkça monetarist politikalar, ithal ikameci ya da ihracata yönelik politikalar, yok Keynesçi ya da Fredmancı ekonomik politikalar gibi kavramları duyarız. Bunların hepsi kapitalist ekonomik politikalar olmakla birlikte farklı farklı adlandırıldığına göre demek ki aralarında farklılıklar da var. İşte bu politikalar nedir, aralarındaki farklılıklar nedir ve tabii daha önemlisi bu politikalardan her biri uygulandığında, genel olarak ekonomik yapıda, toplumda hangi değişikliklere, hangi sonuçlara yol açar, halk bunlardan nasıl etkilenir? Bunları

bilmemiz, tahlil edebilmemiz gerekir ki biz de ona göre politikalar belirleyelim, mücadelemize güncel politikalar çerçevesinde yön verebilelim, bu politikaların muhtemel sonuçları konusunda halkı aydınlatıp uyurabilelim.

- Mesela yıllardır IMF, Dünya Bankası gibi emperyalist kuruluşlarla anlaşmalar imzalanır. Bu anlaşmalara göre ekonomik politikalar belirlenir. Biz bunlara baktığımızda emperyalizm ve oligarşi ne yapmak istiyor, uyguladıkları ve uygulamak istedikleri politikalar hangi sonuçlara yol açar, bunları görebilmeliyiz. Bunu görebildiğimiz ölçüde hem ona göre biz de zamanında ve doğru politikalar belirleyebiliriz, hem de halka gerçekleri onların anlayabileceği biçimde daha kolay doğru olarak kavratabiliriz. Çünkü burjuvazi uyguladığı tüm ekonomik politikaları halkın çıkarına gibi gösterir. Yalan ve demagojiyle bilinçlerini bulandırarak tepki göstermelerini engellemeye veya tepkilerinin sisteme, düzene yönelmesini engellemeye çalışır. Mesela IMF anlaşmaları için oligarşinin, hükümetlerin bu anlaşmalarla emperyalizm halkı daha çok sömürüyor, ülkenin bağımlılığı daha artıyor dediğini duydunuz mu? Aksine bunları başarı gibi, halkın çıkarına gibi göstermeye çalışır. Halk baştan olmasa bile daha sonra sonuçlarını, zararını gördükçe bu anlaşmaların ve emperyalizmin ekonomik politikalarının çıkarına olmadığını görmeye başlar, tepki de gösterir. Ama tepkisinin düzene, iktidara yönelmesi için burjuva ekonomik politikalarının sonuçlarını sadece yaşayarak görmesi yetmez. Sistemin nasıl çalıştığını, kapitalist hiç bir ekonomik politikanın çıkarına olmadığını, sömürüyü ortadan kaldırmayacağını ve pek tabii düzenin alternatifini de yani sosyalizmin, sosyalizmle kapitalizmin arasındaki farkın ne olduğunu bilebilmesi gerekir. Bunu da tabii en önce öğrenmesi ve halka öğretmesi gereken de bizleriz.

- Tabii bu noktada bir ek yapmalıyız; ekonomik gelişmeleri tahlil etmek son derece önemlidir. Ama siyasal anlamda her şeyi ekonominin belirlediği gibi **ekonomist** bir düşünce sistemi içine de düşmemeliyiz. Evet, son tahlilde belirleyen odur belki, ama bu ekonomik altyapının süreklilik kazandığı koşullarda, artık siyasal gelişmeler, devrimin gelişimi sadece ekonomik gelişmelere değil, sürece yönelik devrimci müdahalelerle biçimlenir. Eski klasik ekonomistler, kapitalizm iyice gelişsin, kapitalizmle birlikte proletarya da iyice gelişsin, sosyalizmin koşulları ancak o zaman olgunlaşmış olur derlerdi. Hatırlarsanız II. Enternasyonal revizyonist, reformist partileri içinde buna benzer görüşler oldukça yaygındı. Aynı mantık ülkemizde TKP'de de vardı. Şimdiki bazı ekonomistler de, bazen halk yoksullaşınca her şeyin kendiliğinden oluvereceği gibi, bazen, işçi sınıfı ekonomik talepler doğrultusunda eylemler yaptığında sanki devrim an meselesi haline geliyormuş gibi tahliller yapıyorlar. Burada tabii ekonomi politiği bilip bilmemek değil, ekonomist, kendiliğindenci bir mantığın ege-menliği söz konusudur.

- Bu noktada sadece eski bilgilerle yani Marks'ın, Engels'in, Lenin'in ortaya koyduklarıyla yetinmek de yetmez. Bugünü daha iyi anlamak için ön-

celikle onları okuyup öğrenmeliyiz ama o kadarla yetinmemeliyiz. Mesela emperyalizm dünyayı sömürüyor bunu biliyoruz, ama bunu yaparken, pazarını genişletmek, sömürsünü artırmak için hangi yeni yöntemleri geliştiriyor; mesela emperyalizmin bunalım dönemleri, 3. Bunalım döneminin karakteristik özellikleri kuşkusuz ki Marks veya Lenin’de yoktur. Ekonomi politiğin temel ilkeleri ve emperyalizme ilişkin evrensel tezler ışığında bunları da yerli yerine oturtmak durumundayız. Mesela, daha güncel olarak, SSCB’nin dağılmasından sonra emperyalizmin ortaya attığı **“Yeni Dünya Düzeni”** dediği şey nedir? Bunun ekonomik boyutunda neler vardır, sonuçları bize nasıl yansıyor? İşte bu ve bunun gibi soruların karşılığını verebilmeliyiz. Veremiyorsak tek gözümüzle dünyaya bakıyor ve tek başığımız üzerinde mücadele ediyoruz demektir. O zaman kitleleri örgütlemeye, bilinçlendirmeye de zorlanırsınız. Halka bu düzenin görünen ve görünmeyen yüzüyle teşhirini gereği gibi yapamazsak, alternatifini gösteremezsek, sosyalizmin ne olduğunu kavratamazsak ilişkileri kalıcı kılmak, kadrolaşmak ya da örgütlediğimiz ilişkileri nitelikli hale getirmek, geliştirmek o kadar zorlaşır.

- Evet arkadaşlar, bugünlük bu kadar. Tabii çalışmamızda pek çok da kavram geçti. Gerçekte bu kavramlar pek çok kitapta, yazıda geçer. Bunları “yabancı” gibi görmeyip, önümüze geldikçe öğrenmeli, es geçmemeliyiz. Diyelim bir yazıda geçiyor bu kavram, biz geçiyorsak demek ki tam kavramaya yönelik, araştırmacı bir tarzda okumuyoruz demektir.

SINIF KİTAPLIĞI :

- ⇒ Ekonomi Politik - Oscar Lange
- ⇒ Ücret, Fiyat, Kâr - Karl Marks
- ⇒ Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı - Karl Marks
- ⇒ Ekonomi Politik -Nikitin
- ⇒ Ekonomi Sözlüğü - M. Buvier

Ücret, Fiyat, Kâr, Artı-değer

Geçen hafta ekonomi politiğin önemi üzerinde durmuş, konuyu eğitim gruplarımızın programına alıp orada daha ayrıntılı işlemeye karar vermiştik. Ancak Serpil ve Fatma abla günlük hayatta da çok kullandığımız ücret, fiyat, kâr gibi kavramlar ve bir de günlük yaşamda kullanılsa da ekonomi yazılarında sıkça geçen artı-değer üzerinde kısaca da olsa durmamızın kendileri açısından daha faydalı olacağını belirtip konuya bu hafta da devam etmemiz talebinde bulundular. Bu nedenle bu ders de biraz bu kavramlar üzerinde duracağız.

- Arkadaşlar aslında bunlar bir derse sığabilecek konular değil. Onun için çok ayrıntısına girmeden genel hatlarıyla ele alacağız. Önce talep sahiplerine soralım, birer cümleyle Fatma abla ve Serpil cevaplasın; ücret, fiyat, kâr, artı-değer nedir? Evet, Fatma abla...

- **Ücret** yaptığımız iş karşılığında aldığımız paradır. Yani bir işverene çalışırsız o a bu çalışmamız karşılığında bize belli bir ücret verir. **Fiyat**, satılan bir malın para karşılığı değeridir. Kâr, satılan bir malın maliyeti ile satış fiyatı arasındaki farktır. Artı-değer emekçinin ürettiği değere kapitalistin el koyduğu bölümüdür.

- Evet, Serpil senin ekleyeceğin şeyler var mı?

- Genel olarak çok farklı şeyler yok, ancak araştırma yaparken bugüne kadar bazı şeyleri yanlış ya da eksik bildiğimi anladım. Tabii doğrularını da henüz tam olarak kavrayabilmiş değilim. Onun için bazı sorularım olacak. Mesela eskiden de işçilerin, emekçilerin sömürüldüğünü, hakkımızı alamadığımızı biliyordum. Çalıştığım işyerindeki arkadaşlarım da böyle düşünürdü. Ama sanki patron bize geçinebilecek, daha iyi yaşam şartları sağlayabilecek kadar ücret verirse sömürülmekten kurtulmuş olacağımızı düşünürdük. Yani patron yaptığı kârdan bir bölümünü daha bize dağıtsa, ücretlerimizi yükseltip geçim sıkıntısı çekmesek sorun kalmaz gibi geliyordu.

- Serpil'in söylediği doğru. Sömürünün nereden nasıl kaynaklandığını kavrayamamış hemen tüm emekçiler üç aşağı beş yukarı böyle düşünür. Mesela geçen gün televizyonda haberlerde vardı. Beykoz Belediyesi'nde imzalanan toplu sözleşmeye göre en düşük işçi ücreti 120 milyon mu, 130 milyon mu ne olacakmış, görüntüye bakıyorsunuz bir kısım işçi davul zurna çalıp bunu kutluyor. Şimdi asgari ücretle falan kıyaslarsanız elbette rakam büyük gibi, neredeyse üç katı, işçilerin önceki ücretleriyle kıyasladığında da belki yüzde yüzlük bir artış vardır ama tüm bunlar acaba sömürünün ortadan kalktığını ya da o işçilerin emeklerinin karşılığını alacağını mı gösterir? Tüm emekçiler emeğinin karşılığını ister, alamamaktan yakınır, mücadele eder. Peki ama emeğin karşılığı ne, neye göre belirlenecek? Şimdi şöyle bir baktığımız zaman asgari ücrete çalışan da var, eline 50

milyon lira, 100 milyon lira geçen de var, hatta bazı istisnai iş kollarında sayısı sınırlı da olsa net 150-200 milyon lira ücret alan işçiler de var. Şimdi bunların hangisi gerçekten emeğin karşılığını almış oluyor; ya da mesela bu durumda 200 milyon lira ücret alan bir işçi 100 milyon alandan daha az sömürülüyor demek midir?

- Hiçbiri değil. Bir kere kapitalist sistemde emeğin karşılığının tam olarak ödenmesi sözkonusu olamaz. Çünkü emeğin karşılığının ödenmesi demek patronun kâr etmemesi, yani elde edilen kârın da emekçiye ödenmesi demek olur ki bu durumda zaten patronların dolayısıyla kapitalizmin varlık nedeni ortadan kalkar. Oysa patronların tek gayesi daha çok kâr etmektir. Öyle ki kapitalist sınıfın elde ettiği kârın sabit kalması bile bu sistemde durgunluğa yol açar. Bu durum belli bir süreklilik kazanmaya başladığında ise kapitalizmin bunalımının derinleşmesine ve kendi kendini çöküşe götürür. Kapitalizmin varlığını sürdürebilmesi için kendini yeniden büyüterek üretmesi gerekir, bu da ancak sömürünün daha da yoğunlaştırılması, sermaye birikiminin artırılmasıyla mümkün olabilir. Bu kapitalist ekonominin yasasıdır. Bu nedenledir ki her geçen sene bütün emperyalist-kapitalist ülkelerde burjuvazi ile emeği geçinenler arasındaki gelir dağılımı emekçiler aleyhine büyür. Teknoloji gelişir, üretim durmadan artar, belki ücretlerin miktarında da yükselme olur fakat emekçilerin yaratılan değerden aldıkları pay yani ücret oranı sürekli düşmektedir. Mesela ABD’de 1880’de yaratılan her yüz liralık değerden ücret 48 lira pay alırken, bu oran 1899’da 40 liraya, 1939’da 36 liraya, 1952’de 35 liraya düşmüştür. Aynı şekilde emperyalist ülkelerle yeni-sömürgeler arasındaki uçurum da öyle, gittikçe büyüyor. O halde hiç kimse bu düzende emeğinin karşılığını alabileceği gibi bir hayale kapılmamalıdır.

200 milyon ücret alan 100 milyon ücret alana göre daha mı az sömürülmektedir sorusuna gelince. Yüksek ücret alan emekçilerin düşük ücret alan emekçilerden her zaman daha az sömürüldüğü anlamına gelmez. Hangisinin daha çok sömürüldüğünü gösteren ölçü aldıkları ücretin miktarı değil, yarattıkları artı-değerin büyüklüğüdür, yani hangi işçinin patronuna daha fazla kâr sağladığıdır. Diyelim ki 100 milyon alan işçi bir ay çalışıp 200 milyon liralık bir artı-değer yaratıyor, 200 milyon aylık alan işçi ise aynı çalışma süresi içinde 450 milyon liralık bir artı-değer yaratıyorsa daha çok sömürülüyor demektir.

- Şimdi isterseniz ücret-fiyat-kar arasındaki bağlantıyı daha iyi anlamak için **değer, artı-değer** nedir oradan devam edelim. Evet Selma sen devam et istersen.

- Biliyorsunuz pazarda satılmak üzere üretilmiş ürünlere meta denir. Biz burada mal’ı da aynı anlamda kullanalım. Şimdi pazarda satışa sunulan onbinlerce çeşit mal ve bu malların birbirinden farklı fiyatları var. Bunun yanında farklı fabrikalarda üretilmiş olsa da birbirinin aynı veya benzeri olan aynı kalitedeki malların fiyatları da üç aşağı beş yukarı aynı ya da birbirine yakındır. Peki bu malların değerleri yani fiyatları nasıl ve kim tara-

fından belirleniyor?

- Kapitalistler belirlemiyor mu?

- Peki Serpil, varsay ki sen bir kapitalistsin ve diyelim ki atölyende kurşun kalem üretip satacaksın. Şimdi üretilen bu kaleme pazarda istediğin fiyatı verip satabilir misin?

- Elbette istediğim fiyattan satamam. Fiyatı çok yüksek tutarsam ya elimdeki malları satamam ya da çok az satabilirim.

- Doğru, demek ki malın değerini istediğin gibi sen belirleyemiyorsun, dahası sen daha üretime geçmeden üretip satacağın malın fiyatı pazarda daha önceden azçok belirlenmiş durumdadır zaten. Üreteceğin kalem diğerlerinden çok farklı bir özelliğe sahip değilse sen de ancak benzerlerinin pazarda belirlenmiş fiyatı üzerinden ya da ona yakın bir fiyattan satmak zorundasın. İşte bu fiyatı, yani malın **değerini** belirleyen o malın **üretimi için harcanmış olan toplumsal emek** miktarıdır. Bu, pazarda satılan her şey için geçerlidir. Bir araba için de böyledir, arabanın üretiminde veya başka çeşitli malların üretiminde kullanılan ara mamul madde de denilen örneğin, çelik levha ya da daha işlenmemiş durumdaki kereste için de böyledir.

- Metaya değerini verenin emek olduğunu anlamak için biraz daha eskilere gidip örnekle anlatırsak daha iyi anlaşılacaktır sanıyorum. Paranın henüz kullanılmadığı dönemi düşünün. İnsanlar farklı ihtiyaçlarını karşılamak için kendisinin ürettiği bir malı başkasının ürettiği bir malla değiştiriyordu. Yani takas yöntemi kullanılıyordu. Örneğin hayvancılık yapan biri, buğday elde etmek için koyunlarının bir kısmını buna ihtiyacı olan buğday yetiştiren çiftçiyle değiştiriyordu. Buğday üreten kendisine gerekli olan kazma ihtiyacını elde etmek için buğdayını kazma üreticisiyle değiştiriyordu. Şimdi tabii burada örneğin bir koyunun karşılığı ne kadar buğday olacak ya da kazma almak isteyen çiftçi bunun karşılığında ne kadar buğday verecek gibi bir sorun ortaya çıkıyor. İşte bu miktarları belirleyen her malın üretimi için harcanan gerekli emek miktarıydı. Buna göre işte diyelim ki 1 koyunun karşılığı 25 kilogram buğday, bir baltanın karşılığı 5 kilogram buğday veya işte bir koyunun karşılığı 5 balta oluyordu. Yani demek ki bir koyun yetiştirmek için gerekli olan emek, 25 kilogram buğday yetiştirmek için gerekli olan emeğe eşdeğerdi. Böylece değişime giren çeşitli malların değerleri eşitlenmiş oluyordu. Ama toplumda işbölümü gelişip üretilen mallar çeşitlendikçe takas yoluyla değişim zorlaşmaya başladı. Bunu kolaylaştırmak için önce belli bir mal değişik malların değişiminde araç olarak kullanılmaya, daha sonra ise altın ya da gümüş gibi madenlerden yapılan paralar kullanılmaya başlandı. Burada altın ya da gümüş parayla neyin ne kadar alınabileceğini belirleyen de yine o altın ya da gümüş parayı elde etmek için harcanan emek miktarıdır. Yani onlar da pazarda satılan diğer metalar gibi değişim değeri olan metalar. Örneğin 1 koyun 3 altın ediyorduyorsa, bu bir koyunu yetiştirmek için harcanan emekle 3 altın parayı elde etmek için harcanan emek miktarı eşdeğerdedir demektir.

İşte bugün **fiyat** dediğimiz şey üretilen **malın değerinin para** cinsinden karşılığıdır. Ancak emeklerini harcayarak bu malları üreten işçiler, emekçiler, kendi ürettikleri mal üzerinde hiç bir hak talebinde bulunamazlar. Yani bu malı biz ürettik satışından elde edilen para da bizimdir diyemezler. Üretilen malın sahibi **üretim araçlarının sahibi** olan burjuvazidir. Burjuvazi malı satar, satışından elde ettiği paranın bir kısmını çalıştırdığı işçiye ücret olarak verir, geri kalanına ise el koyar. İşte o el koyduğu kısım onun kârıdır. Yani kâr denen bu pay aslında kapitalistin emekçilerin yaratmış olduğu değerın bir bölümüne el koymasıdır. Bunu üretim araçlarına sahip olmasının verdiği güçle yapar. **İşçinin İşgücü** kapitalist üretim içinde patronlar tarafından satın alınan bir meta durumundadır, maliyetin bir unsuru olarak görülür. Emekçiler belli bir ücret karşılığı işgücülerini peşinen patronlara sattıkları için ürettikleri malların satışı üzerinden yasal olarak hiç bir hak iddia edemezler.

- Köleci toplumda kölelerin, feodal toplumda da feodal beye, ağaya çalışmak zorunda olan köylülerin de ürettikleri mal üzerinde herhangi bir hak iddiaları yoktur, boğaz tokluğuna zorla çalıştırılırlar. Ancak kapitalizmde emekçileri zorla çalıştıracak üzerlerinde fiili bir baskı yoktur. İsteyen çalışır, isteyen çalışmaz. Yani görünüşte birey olarak herkes “özgürdür”. Ancak toplumsal işbölümü o kadar gelişip karmaşıklaşmıştır ki gerekli olan zorunlu ihtiyaçlarını karşılayarak yaşamını sürdürebilmesi için halkın çalışması ve sömürüye katlanması zorunlu bir hal almıştır. Bu nedenle kapitalizm **ücretli kölelik düzeni** diye de ifade edilir. Patronların ise sermayelerini üretime dönüştürmek için satın alabilecekleri iş gücüne yani emekçilere ihtiyaçları vardır. Yoksa tek başına bir hiçtirler, işçinin emeğinden ellerindeki sermaye hiçbir işe yaramaz. Bu durumda görünüşte emekçiler patronlar karşısında işgücülerini satabilmek için pazarlık gücüne sahip gibi görünürler. Ancak o noktada işsizlik ve bunun getirdiği rekabet gündeme girer. İşsizlik olunca yani işe gerekenden fazla talep olunca patronlar işçi ücretlerini belirlemede pazarlık üstünlüğünü ele geçirirler. *“Nasıl olsa iş arayan çok, işine geliyorsa benim verdiğim ücretten çalış”* der. **İşçi ücretlerini düşürdükleri oranda kârlarını yani sömürülerini artırmış olurlar.** Sendikalı olmak emekçilere birlikte hareket etme olanağı sağladığı için bu noktada patronlar karşısında sendikasız örgütsüz emekçilere göre bir ölçüde pazarlık güçlerini artırma imkanı sağlarlar. Bu nedenle burjuvazi sendikaya, işçilerin birliğine, örgütlenmesine hep düşman olmuştur. Hiçbir zaman da işsizliğin sona ermesini istemez. Çünkü işsizlik olmadığında veya azaldığında emekçilerin patronlar karşısında pazarlık gücü artar. Patronlar o zaman çalıştırdıkları işçilere kolayca çek git senin yerine çalışacak çok insan var diyemez.

- Şimdi daha önceki örneğimize dönüp sömürü mekanizması nasıl işliyor daha somut ifade edelim. Serpil’i kurşun kalem üretecek olan patron yapmıştı. Kurşun kalemin fiyatı pazarda bellidir. Bu durumda Serpil’in kar edebilmesi için atölyesinde üretilecek olan kurşun kalemin maliyetinin

piyasadaki satış fiyatından düşük olması gerekir. Demek ki o zaman önce bir **maliyet** hesabı çıkarmak zorundayız. Bu maliyetin bir bölümünü üretimde kullanılacak hammaddenin fiyatı, elektrik, su, faiz, vergi parası gibi giderler, kullanılan makinelerin amortismanı, atölyenin kirası oluştursun. Bunlar maliyet içindeki sabit harcamalardır. Serpil istese de bunu değiştiremez. Ancak maliyetin bir parçası kabul edilen işçi ücretleri için durum farklıdır. Onun üzerinde oynama imkanı vardır. Şimdi bunu rakamlarla ifade edelim.

Diyelim ki, bir kurşun kalemin pazardaki değeri 1000 lira ve bir işçinin günde ortalama 10 bin kalem üreteceği hesaplanıyor. Bu durumda bir işçi günde 10 milyon liralık kalem üretmiş olacaktır. Önce 10 bin kalemin maliyet hesabını çıkaralım.

Hammadde için 3 milyon lira,

Elektrik, su, kira harcamaları ve makinelerin amortismanı, faiz, vergi gibi giderler için buna 3 milyon daha ekleyelim, etti 6 milyon.

Geriye patronun işçiye ödeyeceği ücret ve kâr payı için toplam 4 milyon lira kalmış oluyor. Bu durumda **işçiye ne kadar düşük ücret verirse kârı o kadar artmış olacaktır**. Diyelim 1 milyon da işçiye günlük yevmiye verdi. Bu durumda kendisine 3 milyon kâr kalır.

Burada işçinin aldığı 1 milyon lira kendisini tekrar üretmesi, yani yaşayabilecek kadar ihtiyaçlarını karşılayıp, ertesi gün tekrar işe devam etmesi için satın alınan bir günlük **iş gücünün** karşılığı olarak verilen ücrettir. Yani emeğinin ve yarattığı değer karşılığı değildir. Verilen ücretin asgari düzeyde de olsa işçinin iyi bir yaşam sürdürebilmesi için yeterli olup olmadığının patron için önemi yoktur. İşçi ertesi gün ölmeden gelsin işinin başında olsun, çalışsın, bu ona yeter.

Şimdi bu tabloya bakıp birkaç soru sorayım. Burada işçi ne kadarlık bir değer yaratmıştır.

- 3 milyon liralık.

- Yanlış Ayşe. İşçinin yarattığı **değer** 4 milyon liradır, bunun 1 milyonu kendisine ücret olarak verilmiştir. Geri kalan ve el konulan 3 milyon lira ise **artı-değerdir**.

Diyelim ki işçi günde 8 saat çalışıyordu. Bu 8 saatlik çalışmasının karşılığı olarak 1 milyon lira ücret verilmesine rağmen o bu sürede 4 milyon liralık değer üretmiştir. Bu demektir ki 8 saatlik çalışma süresi içinde aldığı 1 milyon liranın karşılığı olarak 2 saat kendisi için, geri kalan 6 saat ise el konulan 3 milyon liranın karşılığı olarak patron için çalışmıştır. Kendisi için çalıştığı 2 saate **zorunlu emek süresi**, patron için çalıştığı 6 saatlik süreye ise **fazla emek süresi** denir.

- Bir de şöyle bir sonuç ortaya çıkıyor: Emekçiler çalışıp bir değer üretiyor, üretilen bu değer üzerinden patrondan başlayarak o mallar tüketicinin eline geçene kadar aracılık yapan toptancı, tüccar, mağaza ya da esnafa kadar kim varsa herkes bir pay alıyor.

- Elbette, onların yarattığı bir değer yoktur. Üretim içinde yer almamışlardır. Sadece yaratılmış bir değerın değışimine, elden ele geçmesine aracılık ettikleri için sömürü pastasından pay alırlar.

- Tekellerin bir çoğunun bu araçlara pay vermemek için ürettikleri ürünleri doğrudan tüketiciye ulaştıracak mağazalar, satış reyonları açmaları boşuna değil demek ki. Böylece aracının tefecinin kazanacağı da onların kasasına gidiyor.

- Üretimi ve sömürüyü sadece bir fabrikada olup biten sınırlı bir şey olarak görmemek gerekir. Üretim sürekli ve toplumun bütün üreci kesimlerini kapsayan toplumsal bir faaliyettir. Mesela kurşun kalem yapımında kullanılan hammadde başka bir yerde başka insanlar tarafından belki de kaç ay hatta yıl önce üretilmiştir, kullanılan enerji ya da makineler de başka bir yerde başkaları tarafından üretilmiştir. Hepsi ayrı ayrı bir değeri ifade eden ve işyerinde bir araya gelen bu metalara işçiler emeklerini katarak bunların toplamından daha büyük bir değere sahip yeni bir mal üretirler. Bu mal pazarda satılarak el değıştirir. Satıştan elde edilen paranın bir bölümü tekrar sermaye olarak yeniden üretim için kullanılır. Yani böyle sürekli bir devinim vardır.

Şimdi tablodaki örneğe tekrar dönelim. Serpil işçinin yarattığı 3 milyon liralık artı-değere el koyuyordu. Bu el koyduğu artı-değeri artırmak için ne yapabilir?

- Bunun bir yöntemi işçi ücretini düşürmektir. İşçi daha düşük ücretle çalışmak istemezse onu atıp yerine daha ucuza çalışacak işçi alabilir. Veya ücreti değıştirmeden çalışma saatini uzatabilir. 8 saat yerine mesela 10 saat çalışma karşılığı aynı parayı öder, böylece bir saate denk düşen iş gücünün fiyatını düşürmüş olur. İşçi 8 saat çalışırken saat başına 125 bin lira alıyorken, çalışma süresi 10 saate çıkarıldığında saat başına 100 bin lira almış olacaktır ve 8 saatlik çalışma süresinin ücreti 800 bin liraya inmiş olacaktır.

- Kalemin fiyatı arttığı halde işçinin ücretine zam yapmaz, yani ücreti dondurur. Veya kalem fiyatındaki artışa göre ücrete çok daha düşük oranda bir zam yapar böylece yine el koyduğu payı büyötmüş olur.

- Bunu daha genel ifade edersek ölkemizde de sıkça yapıldığı gibi ücretlere enflasyonun altında zam yapmaktır. Patronlar böylece ücret olarak verdikleri payın bir kısmına daha el koymuş olurlar.

- Evet, başka. Mesela bir yerine iki ya da daha fazla işçi çalıştırdığında daha çok kâr elde etmiş olmaz mı? Bir işçinin sırtından 3 milyon lira kazanırken 2 işçi çalıştırırsa aynı süre içinde 6 milyon lira kazanmış olacaktır.

Üretimi artırmanın daha birçok yolu var. Mesela en önemlisi teknoloji kullanımıdır, eski teknoloji yerine daha gelişmiş teknoloji kullanmaktır. Böylece işçi sayısı artırılmadan hatta eksiltilecek kullanılan yeni teknoloji sayesinde aynı çalışma süresi içinde üretim çok daha fazla artırılabilir. Yeni teknoloji kullanmak ek yeni maliyet yaratacaktır ama artan üretimle birlikte yapılan kâr da artacağı için bu ek maliyetin çok daha üzerinde kâr edi-

lir.

- Bunların yanında verimliliği artıracak, çalışma temposunu hızlandıracak düzenlemeler yaparak da üretim artırılır. Mesela **bant usulü** çalışma oldukça yaygın kullanılan bir sistemdir. Pek vasıflı işçi kullanmayı da gerektirmeyen bu sistemde hem düşük ücretle işçi çalıştırma imkanı artar hem de bantın hızı artırılarak işçinin çalışma temposu hızlandırılır. Biraz da arada teşvik edici prim falan verilince işçi önünden geçen banttaki işleri yetiştirmek için kan ter içinde gün boyu posası çıkana kadar çalışır. Böylece normal şartlarda yapılan üretimdeki verimliliğin çok daha üstüne çıkılarak aynı sürede çok daha fazla metanın üretimi sağlanır. Bu sistemi ilk uygulayanlardan biri ABD'deki **Ford** otomobil tekeldir.

Bir de Lenin'in de örnek verdiği **Taylor sistemi** vardır. Bunu da ABD'li bir mühendis geliştirmiş. En verimli, becerikli işçilerden bir grup oluşturuyorlar. Bunları yoğun, hızlı bir çalışma temposuna tutuyorlar ve en üst düzeyde aldıkları verim üzerinden bir norm oluşturuyorlar. Ondan sonra tüm işçilere diyorlar ki, şu işi şu kadar sürede yaparsanız daha yüksek ücret alırsınız. Belirledikleri normun altında kalacak olanlara ise düşük bir ücret belirliyorlar. Tabii herkes başlıyor belirlenen norma ulaşmak için var gücüyle çalışmaya. Ama ne kadar hızlı verimli çalışırsa çalışsın herkesin belirlenen sınırı aşması mümkün değildir. Bir kısmı başarır ve diğerlerine göre biraz daha yüksek ücret alır. Ama önemli bir kısmı barajı geçemez ve bütün güçleriyle çalıştıkları halde düşük ücret alırlar. Bu sistemi uygulayarak örneğin sadece bir yerde 500 işçinin yaptığı işi 140 işçiye yaptırmaya başlıyorlar. İşçi ücreti artmış gibi gözüküyor ancak yaratılan artı-değer eskisine göre çok daha fazla arttığı için gerçekte işçiler eskisine göre çok daha fazla sömürülüyorlar. Lenin bu sistem için şöyle diyor: *"Sonuçta, aynı 9-10 saat boyunca işçiden 3 misli fazla iş sökülüp alınmakta, bütün güçleri merhametsizce kullanılmakta ve ücret kölesinin her bir parça sinir ve kas enerjisi emilip alınmaktadır. Erken mi ölecekmiş? Daha pek çoğu kapının önünde bekliyor"*.

Bunlara benzer daha pek çok yöntem var. Mesela, şirketin kazancından **kâr** payı dağıtmak bu kandırmacaların başka bir biçimidir. Böylece işçi şirketin kârını artırmak için daha çok çalışmaya teşvik edilir.

Bazı emperyalist ülkelerde çalışma temposunu artırmak için müzikten bile yararlanılmaktadır. Hepimizin bildiği en çok uygulanan yöntemlerden biri ise üretilen metanın satış durumu iyi ise, sürüm yapıyorsa işçilere **fazla mesai** yaptırarak çalışma süresinin uzatılmasıdır.

Kısacası burjuvazi sadece sendikasızmak, işçilerin, emekçilerin birlik olmasını engellemek için çalışmıyor, bunun yanında daha çok sömürmek için bin bir yöntem geliştirip uygulamaya sokuyor. Evet şimdi başka sorularınız varsa onları cevaplamaya çalışalım. Evet Serpil...

- Dedik ki, fiyat metanın değerinin parayla ifade edilidir. Ama şöyle bir şey var, bir malın fiyatı her zaman aynı kalmayabiliyor veya aynı mal farklı fiyatlarda satılabilir. O zaman bunlardan hangisini malın gerçek değeri-

rinin karşılığı olarak kabul edeceğiz?

- Fiyatlar arz ve talebe göre inip yükselebilir. Ancak bundan metanın değerini arz ve talebin belirlediği gibi bir sonuç çıkarmak yanlış olur. Arz ve talep ancak metanın değerinde dalgalanmalara yol açar. Dolayısıyla meta pazarda bazen gerçek değerinin biraz altında bazen biraz üstünde bir fiyattan satılabilir. Bunlar malın gerçek değerinin fiyatı değil piyasa fiyatıdır. Burada gerçek değeri bulmak için fiyattaki günlük dalgalanmalara değil daha uzun bir zaman dilimi içindeki ortalama durumuna bakmak gerekir. Bu uzun zaman dilimi içinde değişen piyasa fiyatlarının ortalaması alınarak metanın gerçek değeri bulunur. Aynı şekilde aynı günde bile maliyet farklılığından kaynaklanan nedenlerle aynı mal birkaç değişik fiyattan satılıyor olabilir. Burada da farklı fiyatların ortalaması alınır ve bu malın gerçek değerinin karşılığı olarak kabul edilir.

- Ben parça başına ücret konusunda bir şey soracağım. Zamana göre ücrette bir saatte ya da bir çalışma gününde üretilecek ortalama değeri, alınan ücreti, yaratılan artı değeri hesaplamak kolay ama parça başına ücret sisteminde bunlar nasıl hesaplanır? Hele ki evlere falan verilen parça başına verilen işlerde? Mesela bir parça başına diyelim 200 bin lira ücret veriliyor. Bunu işveren neye göre belirliyor?

- Aslında parça başına ücrette de bu ücret yine zamana göre hesaplanmıştır. Parça işini veren patron bir saatte ortalama kaç parça iş yapılabilirceğini bilir. Diyelim bu ortalama 2'dir. Ama parça başına iş vereceği zaman o bunu genellikle daha fazladan hesaplar mesela saatte 3 parça gibi. Bir saatlik işçi ücretini üçe böler ve parça başına kaç lira vereceğini bulur. Mesela diyelim bir işçinin bir saatlik ücreti 150 bin lira olsun, bunu üçe böldüğümüzde parça başına 50 bin lira düşer. Diyelim parça başına çalışan saatte 2 parça yaptı. Bu zaten ortalama olarak bir işçinin yaptığı rakamdır. Bunun karşılığı olarak patron 100 bin lira verecektir. Bu durumda patron 50 bin lira daha fazladan kara geçmiş olur. Çünkü aynı işi yapana, zamana bağlı olarak ücret vermiş olsaydı 150 bin lira verecekti. Eğer parça başına iş yapan çok daha hızlı çalışıp saatte üç parça bitirirse karşılığında 150 bin lira alacaktır. Ama bu durumda patron yine daha karlıdır çünkü daha önce 150 bin lira saat ücreti karşılığında 2 parça iş yapılırken şimdi aynı paraya üç parça iş yaptırmış olur.

Onun için özellikle evlerde parça başına iş yapanlar gece gündüz belki bir işçinin iki katı çalışırlar ama yaptıkları işin karşılığında bir işçinin aldığı kadar parayı bile genellikle alamazlar.

Evet arkadaşlar bu konu çok daha geniş boyutlarıyla ele alınabilir. Bunu da artık eğitim gruplarımızdaki çalışmada yaparız. Bu hafta burada son verelim. Kayıplar konusunda başka neler yapabiliriz? Onun üzerinde duralım biraz.

Değerlendirme

Bu hafta halk sınıfının değerlendirmesini yapacağız. Eğitim çalışmalarını daha geniş ilişkilerimize yayarak örgütlülüğümüzü daha yaygınlaştıracak, bu arada daha özel eğitim programlarıyla da kadrolaşmamıza hız kazandıracak bir atılımı yaratmayı hedefliyoruz. Bunun için de kendi çalışmalarımızdan çıkardığımız sonuçlar bize yol gösterecek. Bu hafta çalışmamızı başka bir mekanda, açık havada piknik yaparken gerçekleştireceğiz. Böylece hem çalışmamızı aksatmamış olacağız, hem de yoğun bir çalışma temposundan sonra bizim için de bir değişiklik olacak. Ayrıca önümüzdeki hafta sonlarından birinde örgütlü ilişkimiz olsun olmasın mahalleden katabildiğimiz hemen herkesle geniş bir piknik düzenlemeyi programımıza aldık.

Selim Abinin bir arkadaşından ödünç aldığı minibüsle sabah erkenden yola çıkarak bir buçuk saat kadar sonra piknik yapacağımız yere varıyoruz. Çalışmamızı rahat yapabilmek için herkesin kullanmadığı sakın bir yeri tercih etmiştik. Kahvaltımızı yaptıktan sonra bir yandan çayımızı içerken çalışma düzenimizi alıyoruz.

- Evet arkadaşlar, çalışmamıza başlayalım artık. Dışarıdan bakınca öyle şüphe oluşturacak bir durumumuz yok ama yine de herkes öyle koca kağıtlara açıkta bir şeyler yazıp çiziktirmesin, ne olur ne olmaz.

- Ne olacak Selim, biz illegal değiliz, gizli kapaklı bir iş de yapmıyoruz...

- Eğitim çalışmalarımızın değerlendirmesinden not vermiş olsaydık daha şimdiden bir kırık not almış olurdun Fatma abla. Elbette sonuçta belki bir şey olmaz ama en azından yapacağımız çalışmanın aksaması ya da düşmanın bizim böyle bir çalışma yaptığımızı öğrenmesi az bir şey mi? Tutsak düşen yoldaşlarımız düşmana en ufak bir şey vermemek için o kadar işkenceye katlanırken, biz niye kendi elimizle bu olanağı düşmana tanıyalım? Az bir şey kendimize dikkat edersek bizim kaybedeceğimiz bir şey var mı? Yok. Ha yeri zamanı gelir, koşullar gerektirir düşmanın gözü önünde de eğitim ya da başka işlerimizi yapmamız gerekebilir o ayrı bir şey, ama şimdi hadi gelin biz buradayız demenin bir alemi yok ama değil mi? Aptalca bir gözükaralıkla ya da vurdumduymazlıkla, düşüncesizlikle cesareti birbirine karıştırmamak gerekir. Böyle küçük gibi gözükken dikkatsizce davranışlar yüzünden deşifre olan, gözaltına alınıp işi yarım kalan, hatta tutuklananlar az değildir. Dediğimiz gibi belki bize bugün bu fazla bir zarar vermeyebilir ama yarın belli mi olur? Dikkatli davranmayı, düşmanın bizi her an gözlediğini düşünerek hareket etmeyi bir alışkanlık, bir tarz haline getirmeliyiz. Tabii bunu yaparken de meseleyi uç noktaya da vurdurmamak gerekir. Belki sizin de rastlayanınız olmuştur, hani demokratikte olduğu halde gerekli gereksiz her şeyi illegal havalara sokan, çok gizli bir işler yapıyormuş gibi davranan tipler vardır, hayır öyle de olmamalı, yapmamız gerekenleri kendi doğallığı içinde, düşünerek yapmalıyız.

- Söylediklerin doğru Selim, ama ben de zaten latife olsun diye öyle söylemiştim.

- Biliyorum Fatma abla. Yoksa yaptığımız o kadar çalışmanın boşa gittiğini düşünürdüm. Evet şimdi asıl konumuza dönelim, bugüne kadar yaptığımız bu çalışmadan neler öğrendik, hangi sonuçları çıkardık?

- Ben kendi durumumdan yola çıkarak bir şeyler söyleyeyim. Aranıza en son katılan benim. Geriye doğru baktığım zaman çalışmaya katıldığım ilk halimle bugünkü durumum arasında dağlar kadar fark olduğunu çok somut olarak görebiliyorum. Daha önce üzerinde pek kafa yormasam da düzenle mutlaka çelişkilerim vardı. Bir emekçi olarak sömürülmekten memnun değildim. Görebildiklerim kadarıyla çevremde olan biten haksızlıklardan, adaletsizliklerden rahatsızlık da duyuyordum. Kimsenin başkasına muhtaç olmadan yaşayabileceği, yarınına güvence ile bakabileceği, yalanın, dolanın, haksızlıkların olmadığı bir dünyada yaşamayı arzu ediyordum. Ama aynı zamanda halkın örgütsüzlüğünü, bireycilik, çıkar ilişkilerini, devleti yönetenlerin yaptıklarını falan gördükçe de bunun ancak bir hayal olarak kalabileceğini düşünürdüm. Tabii böyle düşünmeye başlayınca da bu düzen içinde kendimi nasıl kurtarırım, daha iyi nasıl yaşayabilirim, geleceğimi nasıl garantiye alabilirim hesapları yapıyordum. Ta ki işte Sursurluk devletinden hesap sormak için halk tepki gösterip sokaklara çıkmaya başlayınca ve sizinle tanışınca kadar. O zaman bir şeylerin değiştirilebileceğine ilişkin umudum arttı. Demek ki benim gibi özlemleri olan daha milyonlarca insan vardı. Ben de o milyonlardan biriydim ama şanslıymışım ki sizinle tanıştım, şimdi buradayım ama işte bu geride kalan milyonlara da ulaşmamız, onları bilinçlendirip, örgütlememiz gerekiyor. Onun için halk sınıfı veya adı önemli değil başka biçimlerde yapacağımız bu tür çalışmalarla halkı eğitip örgütleyebileceğimiz ortamları, olanakları yaratmayı sürdürmemiz gerekir. Ben burada çok şey öğrendim, bambaşka bir insan oldum. Özet olarak şunu söyleyeyim eğer bu düzenden kurtulmak diye, devrim diye bir sorunumuz varsa hem kendimizi hem de halkı eğiteceğimiz böyle çalışmaları sürekli kılmalıyız.

- Evet, Serpil en baştan konunun, bugünkü değerlendirmemizin önemli bir noktasına vurgu yaptı. Nedir o? **Hem kendimizi hem halkı eğitmek.** Gerçekten de bugün düzenden memnun olmayan, düzenle çelişkileri her geçen gün derinleşen ve arayış içinde olan milyonlarca insan var. Öyle çok uzaklara gitmeye gerek yok, mahallemizdeki, çevremizdeki insanları, onların otobüste, pazarda, kahvede konuştuklarını, yaptığımız sohbetleri gözümüzün önüne getirelim yeter. Belki büyük bölümü bizim siyasal düşüncelerimizi paylaşmıyor ama umutları, özlemleri, beklentileri öyle bizimkilerden de çok uzak değildir. Eksik olan biz onlara yeterince ulaşamıyoruz, kendimizi anlatamıyoruz. Yoksa bunun çalışmasına girdiğimiz yerlerde çabalarımız hiç de karşılıksız kalmıyor.

Öte yandan yükselen savaş üzerimize düşen görev ve sorumlulukları yakıcı bir biçimde hissettiriyor. Katledilen gerillalarımız, kaybedilen yol-

daşlarımız daha hızlı büyümemiz gerektiğini gösteriyor. Evet büyümeliyiz, daha fazla düşman hedefini vurmali, daha fazla insan örgütlemeli, daha fazla kitleselleşmeliyiz. Milyonlara ulaşmalıyız, bunlar doğru. Ama bu nasıl olacak?

- Bunun için öncelikle çözmemiz gereken önemli bir sorunumuz daha var sanıyorum, o da şu: **Mevcut ilişkilerimizi** ne kadar değerlendirebiliyoruz, bunları ne kadar kalıcı, örgütlü bir güce dönüştürebiliyoruz? Her yıl saflarımıza binlerce yeni insan katılıyor, ama aynı zamanda bunların önemli bölümünü de kalıcı ilişkilere dönüştüremiyoruz. Kitleselleşiyoruz ama bu kitleselleşme yarattığımız potansiyelle orantılı bir kitleselleşme olmuyor. Elbette bunun bizim dışımızda nedenleri de vardır ama esas olan biz bu potansiyeli ne kadar değiştirip dönüştürebiliyoruz? Kendimize bu soruyu sürekli sorup cevabını vermeliyiz. Şu çok açıktır, çok daha geniş kitlelere ulaşabilmemiz, örgütleyebilmemiz mevcut ilişkilerimizin ne kadarını dönüştürüp kalıcılaştırabildiğimize, bu ilişkilerimizden ne kadar yeni kadrolar çıkarabildiğimize yani halkı kadrolaştırma hedefimizi ne kadar hayata geçirebildiğimize bağlıdır. Her yeni kadro, kalıcı her yeni ilişki daha fazla kitleye ulaşabilmek, örgütlülüğü ve savaşı daha da büyütme demektir. İşte bu noktada eğitimin önemini görmek, kavramak durumundayız. Kendimizi eğitip geliştirmesek görevlerimizi sorumluluklarımızı layıkıyla yerine getiremeyiz. **Kendimizi eğitmezsek başkalarını da eğitip örgütleyemeyiz.** Halkı hem de bugünkünden çok daha hızlı olarak eğitip örgütleyemezsek devrim gibi bir hedefe ulaşabilmek de bize o kadar uzakta kalır. Bu iki kere iki dört kadar kesindir.

- Fatma abla, mesela sen, bu açıdan nasıl değerlendiriyorsun çalışmamızı, yani özellikle de “halkı kadrolaştırma” hedefimiz,. Perspektifimiz açısından?

- Şimdi biliyorsunuz, ben yıllardır devrimcilerle ilişkisi olan biriyim. Eşim TİP’liydi zaten, onunla zamanında pek çok şimdi panel mi ne diyorlar ya, o tür toplantılara gitmişliğim vardı. Keza daha sonra da dergimizi uzun süre okudum, dernekte bir kaç kez çalışmalara katıldım. Ama tabii şunu belirteyim, birşeyleri asıl olarak bu sınıfta öğrendim diyebilirim. Dağınık bilgilerim burada toparlandı. Şimdi kendime nasıl daha iyi olabiliirdi diye sorduğumda aklıma iki şey geliyor: birincisi, kişisel olarak biraz fazla okuyabiliirdim. İkincisi de bazı çalışmalarımızda anlamakta güçlük çektim. Sanki onlarda her zamanki anlatım tarzımızı sürdürmedik, konuları yeterince bizim, hepimizin anlayabileceği biçimde canlı örneklerle zenginleştirmedik. Benim görebildiğim eksiklikler bunlar. Ha, kadrolaştırma dediğiniz açıdan da şunu belirteyim, hepimize daha fazla, varolanlardan daha fazla sorumluluk yükleyici görevler verilebilirdi. Sanki bu konuda da biraz yavaş kaldık. Gerçi ben, sizin daha önce de eleştirdiğiniz gibi yaşıyım diye bir kaç mırın kırın da etmedim değil, ama yine de yapardım. Diğer genç arkadaşlar ise benim gördüğüm kadarıyla daha da hazırdılar.

- O zaman demek ki Ömer’in belirttiği gibi öncelikle eğitimin gerekliliği-

ne inanmamız, önemini kavramamız, bu eğitimi kadrolaştırma bakış açısıyla ele almamız gerekiyor. Sadece biz değil, eğittiğimiz ilişkilerimize de bunu kavratmak zorundayız. Yoksa herhangi bir eğitim çalışmasına katılan biri mutlaka o eğitim çalışmasından şu bu düzeyde bir şeyler alır, gelişimine bir katkısı olur. Ancak bu katkının ne kadar olacağını, ona gerçekten nasıl bir sıçrama yaptırtacağını belirleyecek olan da yine o kişinin eğitimin gerekliliğine olan inancı, buna verdiği önem olacaktır. Eğitim çalışmasını küçümseyen, pek de gerekli görmeyen biri çalışmaya da gerekli özeni göstermez, canlı bir katılım sağlamaz, belki dinler, okur ama dinlemediğinin, okuduğunun yarısı bile aklında kalmaz. Eğitim faaliyetini sadece toplantıya katılmak olarak görür. Onun dışında okumaya, araştırmaya, öğrenmeye ve öğretmeye pek önem vermez. Hazırlopçu bir tarz oluşur.

Oysa, öğrenmeyen, öğrenme çabası göstermeyen, araştırmacı bir ruha sahip olmayan halkı örgütleme ve yeni bir dünya yaratma gücüne de sahip olamaz. İddiamız büyük, bu iddiaya denk düşen bir çabanın içinde olmak zorundayız. O zaman eğitimin, öğrenmenin, öğretmenin üzerine ciddiyetle eğilmek zorundayız. **Bu ciddiyeti göstermeyen, okumayan, araştırmayan, kafa yormayan, kendi eğitimine ve başkalarını eğitmeye önem vermeyen objektif olarak devrimci hareketin kendini yenilemesini, gelişimini de engelliyor demektir.** Bu durumda olanlar üstelik belli sorumluluklar da yüklenmişse kötü örnek olmaları yanı sıra, alttan gelen ve kendisini aşabileceklerin önünü tıkamalarıyla devrimin önüne set oluşturan bir işlev de yüklenmiş olurlar.

Eğitim konusunda bunun olumsuz sonuçları nasıl ortaya çıkar Selma?

- **Birincisi**, daha önce de belirttiğimiz gibi eğer biçimsel olarak yapılan bir eğitim çalışması varsa bile bu çalışmadan istenilen verimi almak mümkün olmaz. **İkincisi**, bu daha da önemlidir, eğitimde süreklilik sağlanamaz. Şunu biliyoruz mücadelenin ihtiyaçları, düşmanın saldırıları eğitim çalışmalarının da sık sık aksamasına, eğitim gruplarının dağılmasına yol açabiliyor. Eğer eğitim çalışmasını örgütleyecek olan yönetici, kadro bunun gerekliliğine yeterince inanmıyorsa, gerekli önemi vermiyorsa eğitim grupları oluşturmak, eğitim faaliyetini sürekli kılmak için de ısrarlı olmayacak, yeterince çaba harcamayacaktır.

- Zaten deneyleriyle sabittir. Böyle yapanlar kendi eğitimlerine de gerekli önemi vermezler, okuyup araştırmazlar, öğrenmezler. İşlerin yoğunluğunu, zamanın yetersizliğini gerekçe gösterip dururlar. Evet, devam et Selma.

- **Üçüncüsü**, daha önce eğitime katılanlara bu gereklilik, önem kavratılmamışsa onlar da eğitim konusunda zorlayıcı olmazlar. Başkalarının öncülük etmesini beklerler. Hele ki ilişkiler şu veya bu nedenle koptuğunda, dağıldığında veya zayıfladığında eğitime önem vermeyenler genellikle bireysel eğitimlerini de bir kenara bırakırlar. Okumak, öğrenmek, kendini geliştirmek bir yana devrimci hareketin yayınları bile doğru dürüst takip edilmez olur. Tabii bu durumda başlangıçtaki noktadan bile geriye gidiş

başlar, gerileme, burjuva ideolojisinden, düzenden etkilenme artar, devrimcilik nedir ne değildir belirsizleşir, düzene dönme eğilimleri güç kazanır veya dönülür.

- O zaman demek ki eğer bir eğitim faaliyeti başlatacaksak veya sürdürüyorsak katılanlara öğreteceğimiz en önemli ve öncelikli işlerden biri de eğitimin gerekliliğini, önemini ve sürekliliğini kavratmak olmalıdır. Peki soralım bakalım, bugüne kadar yaptığımız çalışmadan biz bunun gereğini, önemini yeterince kavradık mı?

-

- Cevap gelmediğine göre bu herkes için evet mi, hayır mı anlamına geliyor? Mesela Uğur, sen nasıl cevaplarsın bu soruyu?

- Valla ben de gözlerimi esas olarak burada açtım. Öğrendiklerim, yaptıklarım sizin öğrettiklerinizdir. Tabii o ilk çalışmalara katılan Uğur'la bugünkü arasında çok fark var. Konuları işleme biçimimiz genel olarak kavrayabileceğim temelde gelişti. Fatma abla'nın dediği eksikliğe katılıyorum, bazen konuları yeterince canlı işleyemedik. Bir de şunu ekleyim, çalışmaya hazırlanan arkadaşlar, bazen sınıf sözlüğü, sınıf kitaplığı gibi bize kaynak gösterme, ek araştırma yapmamızı sağlama konusunda yeterince hazırlıklı gelmediler. Selma'nın belirttiği konuda, yani bireysel eğitim boyutuyla da söyleyecek olursam, ilk zamanlarda zorunlu tutulmadıkça mesela ek kitap okumuyordum. Yani burası esaslandı. Bireysel eğitim kavramı yoktu pek. Sonra bu konu kafamda somutlaştığında gerçekten ciddi olarak yoğunlaştım okumaya.

- Zaten bu yanını bildiğim için soruyu özel olarak sana sormuştum. Evet, bireysel eğitim konusunda içimizdeki en çok çaba gösterenlerden biri Uğur'du. Ama hepimiz açısından ele aldığımızda tablomuz o kadar iyi değildir. Pekala konuyu farklı bir açıdan ele alıp, bu soruya, yani eğitimin gerekliliği, önemi, ve sürekliliği konusunu yeterince kavrayıp kavramadığımıza öyle cevap bulmaya çalışalım.

Hepimiz görevlerimizi yerine getirebilmek için bir çaba gösteriyor, emek harcıyoruz. Şunu da biliyoruz ki devrim için her gün yeni bir adım daha atmalıyız. Peki atabiliyor muyuz? Demin mevcut ilişkilerimizi ne kadar değerlendirebiliyoruz dedik, aynı sorun bizim için de geçerli değil mi? Biz kendimizi ne kadar eğitip dönüştürebiliyoruz, ne kadarımızı yeni örgütlenmeler yapabilen kadro adayları, kadrolar haline getirebiliyoruz?

- Doğru Selim abi. İki sene öncesiyle kıyaslarsak, eğitimimize paralel olarak mahallede örgütlü çalışmayı yaygınlaştırma açısından da epeyce bir mesafe kaydettik. Ama elbette bunlar yeterli değil, zaten öyle de görmedik. Önümüze daha büyük hedefler koyduk. Daha geniş kitleye ulaşmak, semtimizdeki her mahalleden, sokaktan yeni ilişkiler çıkarmak, yeni eğitim grupları oluşturup, bunları yaygınlaştırmak, yeni ekipler kurmak, Halk meclisine daha kitlesel katılımı sağlamak gibi hedefler saptadık.

- Peki bunları ne kadar yapılabiliyoruz?

- Çok başarılı bir çizgi izlediğimiz söylenemez. Ağır gidiyoruz. Buranın

dışında sürekliliğini sağlayabildiğimiz iki eğitim grubumuz daha var ama onlar daha dar ve niteliği farklı. Halk sınıfı türünden eğitim grupları oluşturma konusunda benzerini sizin dernekte yaptığınızın dışında pek adım atabilmiş sayılmayız. Taraftarlarımızla, sempatizanlarımızla zaman zaman gruplar halinde veya ikişerli üçerli yaptığımız toplantılar, tartışmalar oluyor ama bunlar düzenli değil, daha çok pratiğe, ihtiyaca göre biçimleniyor. Diğer konularda da çabalarımız var belki. Örgütlülükler, ilişkiler yarattık, yine de tabii bunlara da yetersiz diyeceğiz.

- Yani özetlersek biraz zigzaglı, biraz ağır bir gelişim oldu. Bazen bir atak yapıyoruz, sonra yerimizde patinaja başlıyoruz. Oysa böyle olmaması gerekir. O zaman her gün her saat kendimize şu soruları sormalıyız, acaba çabalarım istediğim sonucu veriyor mu? Vermiyorsa nedenleri ne? Şapkamızı önümüze koyup düşünmeliyiz, biraraya gelip gerekirse günlerce bunları tartışmalıyız, çözüm yolları aramalıyız. Alın işte size aynı zamanda ideolojik-politik gelişmemize en çok hizmet edecek bir eğitim çalışması. Peki bunu ne kadar yapıyoruz?

- Burada da, buranın dışında da zaman zaman yaptık ama demek ki yeterli olmadı.

- Şüphesiz üzerinde durmadığımız şeyler değil bunlar, pek çok kez konuştuk tartıştık, eksiklerimizi, yapmamız gerekenleri yeniden ortaya koyduk. Ama eğer hala sorun sürüyorsa, daha çok koşturmaya çalışmakla halledemiyorsak demek ki sorun sadece daha çok koşturmakta, çaba harcamakta değil. Bir yandan da çok koşturacak, öte yandan, nasıl koşturuyoruz, nasıl çaba harcıyoruz diye de düşüneceğiz, tartışacağız, sonuçlar çıkaracağız. Pratik faaliyetleri örgütlerken ya da kitleye gittiğimizde hangi güçlüklerle karşılaşılıyor, nerelerde yetemiyoruz, eksik kalıyoruz, hedefimize ulaşmada bizden kaynaklanan yetmezlikler nelerdir? Bunları ortaya koyup tartışmaya, çözüm yolları aramaya başladığımızda ideolojik-politik açıdan yetersizliklerimizi de görürüz. Sorunları çözmek, hedeflerimize ulaşmak istiyorsak bu yetersizliklerimizi, eksiklerimizi aşmayı da bir ihtiyaç, bir zorunluluk olarak görmeye başlarız. Bu ihtiyaca göre bir araştırma, öğrenme, eğitim faaliyetine gireriz. Eğitimin pratikle bütünleşmesi dediğimiz olayın özü de budur. Öğrenmenin gerekliliğini, önemini böyle bir pratik işleyiş içinde çok daha iyi kavrar, içselleştiririz.

Mesela, kaç kez mevcut ilişkilerimize tam olarak vakıf olamazken kuraçığımız yeni ilişkilerin hepsine birden nasıl yetişeceğiz konusu tartışma konusu oldu. Bunun çözüm yolunu da birlikte bulduk. İlişkilerimiz içinde belli görevler, sorumluluklar verebileceğimiz, belki de kısa bir sürede kadrolaştırabileceğimiz arkadaşlarımız var. Ne dedik bunların üzerinde daha bir önemle duralım, eğitimlerine hız verelim ki bizim yükümüzü hafifletecek bazı işleri de onlar omuzlasınlar. Bu onların gelişimlerini de hızlandıracaktı. Bir kaç adım attık - ki diğer eğitim gruplarını falan oluşturmamız da zaten bunların sayesinde- ama orada kaldı. Öyle haftada bir, birkaç saatlik eğitim çalışmasıyla yetinirsek istediğimiz sürede istediğimiz sonu-

cu alamayız. Bu şekilde bir çalışma başlangıç için gerekli bir adımdı belki ama daha da geliştirmek durumundaydık. Bu nasıl olabilirdi? İçimizden bir ya da iki kişi gerekirse zamanın büyük bölümünü onlara ayıracak, birlikte oturup kalkacak, gezecek, birlikte iş yapacak, tartışacak, konuşacak, okuyacak ama bunun karşılığında da bir kaç ay içinde de bir sonuç alacaktık. Bunu yaptığımızda sonuçlarını hemen gördük, ilişki eğitim ağımız genişledi yapamadığımız kadarıyla da işte yukarıda sözünü ettiğimiz eksiklikler çıktı ortaya. Böyle olduğuna göre demek ki eğitim meselesinin önemi ve sürecin, örgütlenmenin ihtiyaçlarını yeterince kavrayamamışız, öyle değil mi?

- Aslında meselenin özü şu sanıyorum: mücadelenin bütününü, tüm faaliyetimizi aynı zamanda bir eğitim, tüm günümüzü bir eğitim süreci olarak görebilmemiz gerekiyor.

- Öyle de nitelenebilir. Eğitim dediğimiz nedir? Öğrenmek, öğretmek. Bizim için bunun zamanı, süresi, yaşı, yeri diye bir şey söz konusu olmamalı. 7'den 70'e kadın-erkek herkesi eğitmenin yolunu yordamını bulmalıyız. Yaptığımız her faaliyetten, girdiğimiz her ilişkiden bir şeyler öğrenmeyi, öğrendiklerimizi her fırsatta başkalarına öğretmeyi kafamıza koymuşsak zaten sorunu büyük ölçüde halletmiş oluruz. Böyle bir anlayış yerleştiğinde, daha doğrusu yerleştirdiğimizde zaten orada durmadan bir tartışma, araştırma ortamı kendiliğinden ortaya çıkar. Bakkal, manav, dernek, okul, ev, lokal her taraf bizim için bir halk sınıfı olur. Yani eğitimi sadece belli zaman dilimleri arasına sıkıştırılmış, belli bir mekanda yapılan bir faaliyet olarak görmek gibi bir yanlışla düşmemeliyiz.

Öyleyse burada haftada bir yaptığımız bu eğitim çalışmasının ve birkaç haftada ya da ayda bir tane okuduğumuz kitapların ideolojik-politik gelişimimiz için artık yetersiz kaldığını da görebilmeliyiz.

- Yani bu Halk Sınıfına artık ihtiyaç kalmadığı anlamına mı geliyor?

- Bölgedeki çalışmamız açısından değil ama kendi eğitimimiz için öyle aslında. Daha doğrusu bu biçimiyle bizler için artık yetersiz kalıyor. Yeni yapacağımız düzenlemelerle, üstleneceğimiz görevler karşısında da bu şekliyle daha da yetersiz kalacaktır. Bize göre yeterli hale getirmeye çalışırsak da zaten o zaman halk sınıfı olmaktan çıkar. Adı üstünde Halk Sınıfı. Amacı halkı eğitmek, örgütlü, kalıcı ilişkilere dönüştürmektir. Oysa şu anda bizlerin örgütlü ilişki haline gelmesi bir yana hepimizin şu veya bu düzeyde yüklendiği çeşitli sorumlulukları, görevleri var. Örgütlenen değil, örgütleyen durumundayız. Bu nedenle bu eğitim çalışmasını bu biçimiyle sürdürmenin bundan sonra pek yararlı olacağını sanmıyorum. Onun yerine hepimiz birer yeni halk sınıfı oluşturmamız. Bir tane halk sınıfının yerine 6-7 tanesini birden hayata geçirmeliyiz. Orada halka öğretirken, haktan da öğrenmeliyiz. Yeni biçimler geliştirebiliriz. Eğer ileri doğru bir adım atacaksak böyle biraz iddialı bir adım atmamız. İşte halk sınıflarını böyle çoğalttığımızda, yaygınlaştırdığımızda mahallenin her köşesini, sokağını halk sınıfına dönüştürme hedefine de gittikçe yaklaşıyoruz.

- Peki diyelim böyle yapmaya karar verdik bundan sonra eğitim çalışması için ayrıca biz biraraya gelmeyecek miyiz?

- Öyle değil, kolektif eğitim çalışmasını kaldırmak diye bir şey sözkonusu değil elbette. O her zaman gerekli. Ancak örgütlenmenin ihtiyacına göre biçimini, şeklini tabii ona göre de muhtevasını değiştirebiliriz. Bunun yanında bizim gündemimizde artık Kurtuluş'un tamamı okundu mu okunmadı mı, günlük basının, haberlerin takip edilmesi, kitap okuma, araştırma, tarihimizi öğrenme gibi şeyler sorun olarak yer almamak durumundadır. Bu saatten sonra bunlar hala sorun olarak ortaya çıkarsa gerçekten utanmalıyız. Okumayı, araştırmayı, öğrenmeyi ekmek su gibi bir ihtiyaç görmeliyiz. Hele ki bireysel eğitimimize, okumaya, araştırmaya çok daha fazla önem vermek durumundayız. Öyle üç haftada, ayda bir kitap okumak çok yetersiz. Haftada en az bir kitap devirecek hıza ulaşmalıyız.

- Zamanımızın epeyce bölümünü kitap okumak alacak desenize.

- Yok öyle değil. Bunun için günün yarısını okumaya da ayıramayız. Kısa zamanda çok okumaya da alışacağız. Yani okuma hızımızı artıracğız. Ölü sayılabilecek zamanları daha iyi değerlendireceğiz. İstedikten sonra bunu da kısa zamanda beceririz.

Her şeyden önce misyonumuzun ne olduğunu asla unutmamalıyız. Parti soyut bir kavram değildir. Önderliği, yöneticileri, kadroları, sempatizan ve taraftarlarıyla bir bütündür. Burada partiyi biz temsil ediyoruz. Parti biziz. Bu bilinçle hareket etmeliyiz. Partili-Cepheli olmak devrimi istemek ve zafere kilitlenmektir. Öyleyse bizde bunun gereklerini yerine getirmek, hem kendimizin hem de halkımızın eğitime gerekli önemi vermek zorundayız.

Şimdi biraz ara verelim isterseniz yemekten sonra sohbet olarak devam ederiz konuşmamıza.

Felsefe

- Ekonomi politiği işlerken Marksizmin oluşmasına kaynaklık eden, Marksın kuramını geliştirirken esinlendiği üç bileşenden bahsetmiştik. Bunlar **İngiliz ekonomi politiği, Fransız sosyalizmi, ve Alman felsefesi**ydi. Bugünkü dersimizde işte biraz da felsefe üzerinde duracağız. Konuya Selma arkadaş hazırlandı, ne de olsa diğer arkadaşlara göre onun felsefeye daha özel bir ilgisi var.

- Buradaki arkadaşların bazılarıyla konuyu daha önce eğitim çalışması düzeyinde ele almıştık, daha sonra da zaman zaman tartışmalarımız, sohbetlerimiz oldu. Gerçi daha çok Marksist felsefe yani diyalektik ve tarihsel materyalizm çerçevesindeydi bunlar ama sanıyorum çoğumuzun pek de ilgisini çekmeyen bir konu felsefe. Genel olarak da zaten "halka yabancı" bir konudur. Sadece belli bir eğitim düzeyi olan, biraz da işi gücü olmayan bilim adamı, aydın ve entelektüellerin yaptığı fikir jimnastiği gibi görülür. Bunda bir haklılık payı da vardır aslında. Çünkü gerçekten felsefe bir bilim olarak ortaya çıktığından bu yana egemen sınıfların tekelinde ve bir takım bilim adamlarının, aydınların, entelektüellerin ilgilendiği bir alan olarak kalmış. Ancak Marks ve Engels'le birlikte çok daha geniş kesimlerin ilgilendiği bir konu haline gelmiş ve böylece felsefe üzerine tartışmalar emekçi halk kesimlerine kadar inmiştir. Bizde de gerçi son on onbeş yıldır liselerde falan çarpık çurpuk yüzeysel de olsa konuya ilişkin bir bilgi veriliyor ama yine de halk felsefeyle yaşamı arasında az buçuk da olsa doğrudan pek bir ilişki kuramadığı için, daha doğrusu zaten bu ilişkiyi kurmayı sağlayacak biçimde bir eğitim almadığı için kendisine yabancı, soğuk bir konu olarak kalmaya devam ediyor. Bunun yanında tabii biraz okunması, araştırılması ve üzerinde kafa yorulması gereken bir iştir. Konuya ilişkin yazılmış felsefe kitaplarının, araştırmaların dili, üslubu da biraz ağır, öyle okunduğunda hemen anlaşılamayacak şekilde olduğu için merak salıp öğrenmek isteyenlerin çoğu da başlayıp sonra vazgeçerler. Ama önemli, özellikle tabii bizim üzerinde durmamız, öğrenmemiz ve öğretmeye çalışmamız gereken bir konudur. Bu öneminden dolayı da zaten bazı Marksist, ilerici yazar ve aydınlar konuyu herkesin anlayabileceği, kavrayabileceği şekilde basitleştirmeye çalışarak yazmaya çalışmışlardır. Mesela, Marksist felsefeyi öğretmek için **George Politzer**'in yazdığı Felsefenin Temel İlkele-ri, Başlangıç İlkeleri gibi kitaplar, veya **Stalin**'in yazdığı Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm kitabı felsefeyi öğrenmeye başlayan devrimcilerin onyıllardır ellerinden düşürmedikleri kaynaklar olmuştur. Ben de önce bunları okudum. Bunun dışında da tabii yararlanılabilecek daha bir çok kitap var.

- Mesela, Selma'nın okumam için bana verdiği ve son zamanlarda en çok satan kitaplar arasında yer alan **Sofi'nin Dünyası** da böyle bir çalışma. Yazar günlük yaşamla bağıni kurmaya çalışarak ve mektuplaşmalarla konuyu roman havasında değişik bir tarzda ele alarak büyük ölçüde sıkıcı olmaktan çıkarmaya çalışmış. Az kaldı bitirince vereyim, siz de okuyun tav-

siye ederim.

- İyi olur Uğur.

- Dediğimiz gibi konunun kendisi halka yabancıdır ama yine de pek çok insanın ağızında örneğin, *"benim hayat felsefem bu"*, *"benim felsefemde yoktur bunlar"* gibi sözler duyarız. Burada "felsefe" sözü "dünya görüşüm", "anlayışım" yerine kullanılmaktadır. Esasında bu çok da yanlış da değildir. Bu anlamıyla felsefenin ne anlama geldiği doğruya yakın biçimde epeyce bir kesim tarafından da bilinir ama tabii bu farklı felsefi görüşlerin ve bunların nereden kaynaklandığının doğru, bilimsel olarak bilindiği anlamına gelmez. Aslında bilincinde olsun olmasın her insan bir dünya görüşüne sahiptir, dolayısıyla onun bu dünya görüşü belli bir felsefi düşünceye, akıma tekabül eder, ya idealisttir ya da materyalist. Halkımızın deyiimiyle herkes felsefe yapmaktadır ama bunun ne kadar farkındadır o başka bir konu.

- Peki felsefe nedir, ne işe yarar, tanımlayacak olan var mı? Fatma abla...

- Kelimesi kelimesine ifade edemem ama insanın dünyayı yani doğayı ve toplumu açıklamak, bilinmeyenler hakkında gerçek bilgiye ulaşmak için geliştirdiği düşünce sistemidir diyebilirim.

- Öyle de ifade edilebilir. Gerçi felsefe bilim olarak ortaya çıktığından beri farklı dönemlerde çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır. Tek bir cümleyle tanımlamak, daha doğrusu kavramak biraz zordur. Onun için ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimine kısaca değindikten sonra tanımlamasını yaparsak daha iyi anlaşılır sanıyorum. Evet Selma devam et.

- Felsefe **varlık**ı yani doğayı ve toplumu açıklayabilmek, onun hakkında **doğru bilgiye**, gerçeğe ulaşmak için gösterilen çabanın bir sonucu olarak çıkar. İlk çağda yani insanlık tarihin ilk dönemlerinde felsefe insanın dünya hakkındaki bilgisinin tümünü ifade eder. Bunun nedeni o döneme kadar bilginin zaten çok sınırlı, yani daha sonraki dönemlere göre bilgi birikimin çok alt düzeyde olmasıdır. M.Ö. 5. yüzyıla kadar felsefe ve doğa bilgisi birbirinden ayrılmış değildir. Doğa bilimleri gelişmemiştir, dolayısıyla olayların **"maddi"** açıklaması yapılamıyor, onun yerine bol bol yorumlara dayalı **"düşünsel"** açıklamalar yapıyordu. Bir olayın, şeyin açıklaması için yüzlerce varsayım ortaya çıkabiliyordu. Bu da çok sayıda felsefi görüş demektir.

Ancak tarih ilerledikçe üretim ilişkilerine bağlı olarak insanın sosyal olarak da gelişmesi ve bilimsel bilgi birikimiyle felsefe de yavaş yavaş bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmeye başlar ve ayrı ayrı bilim dalları ortaya çıkar. Ki bu ilk sınıflı toplum olan köleci toplum dönemine denk düşer.

Felsefe deyimini ilk kullananlar **Antikçağda** Yunanlılar olmuş ve bilim dalı haline gelmesi de esas olarak bu dönemdedir. Yunanlı ilk bilim adamı düşünürler, düşünsel çalışmalarını doğadan yansıyan nesnel gerçekliğe dayanarak oluşturmaya ve düşünceyi masallardan, gerçek üstü hayallerden, hurafelerden arındırmaya çalışırlar. Yani antik felsefenin gelişme-

sindeki hareket noktası ve bu felsefeye damgasını vuran materyalist düşünürlerdir. Ancak bu dönemde yine bunların arasında idealizmin gelişmesine yol açacak bazı fikirler de ortaya çıkar. Bu nedenle **Engels** “*Antikçağ Yunan felsefesi, kendisinden sonraki bütün felsefe akımlarının tohumlarını içerir*” der. Antik çağdaki Yunan felsefesinin amacı bilgiyi sevmek ve aramaktır. Bunu “**yaşamının anlamını bulmak**” ve bu anlama uygun olarak yaşamak için yaparlar. Yani bilgiyi aynı zamanda yaşamlarında işe yaraması için aramışlardır. Bu yanılla bir diyalektik özü de vardır.

Ancak antik çağda pratik bilimler çok yavaş geliştiğinden, bu bilimler gerçeği arayan insanın ihtiyaçları karşısında giderek daha çok yetersiz kalır. Dolayısıyla pek çok bilinemez şeye açıklama getirmek isteyen insan düşüncesi pratikten, maddi yaşamın gerçekliğinden kopar. Bilimin denetiminden çıkan felsefe, yine baştaki gibi düşünsel alanda gelişir. Dünyayı doğaüstü güçlerle, dogmalarla açıklayan idealist felsefe dediğimiz düşünce tarzı böyle ortaya çıkar. İnsanlar düşüncelerini soyutlayıp kavramlaştırarak bunları metafizik yani sonsuza dek değişmez tanımlamalara dönüştürürler. Ancak değişip dönüşen dünyayla birlikte gelişen pratik bilgi bu idealist kuramsal kavramlarla sürekli çatışır. M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısıyla 4. yüzyılın başında iki farklı akım yani **materyalizm** ve **idealizm** birbirlerine karşıt olarak gelişirler. İdealizm ile materyalizm arasındaki mücadele bütün felsefe tarihine damgasını vurur ve bu tarihin itici gücü olur.

Şimdi buraya kadar anlattıklarımızdan yola çıkarak felsefe neden bir bilim olarak ortaya çıkmıştır sorusunu cevaplayalım: Dünyayı anlamak, kavramak ve genel bir dünya görüşü meydana getirmek isteyen insan, dünyanın genel unsurlarını ve yasalarını inceleme gereği duyar, bunun için de rasyonel bir düşünce metodu, mantık silsilesi oluşturma ihtiyacı doğar. Bu ihtiyaç **düşünce ile varlık** arasındaki ilişki sorununu ön plana çıkarır. İşte felsefenin bir bilim olarak ortaya çıkmasının nedeni bu sorunu çözme ihtiyacıdır. Yani felsefenin çözmeye çalıştığı temel sorun, **düşünce ile varlık, bilinç ile madde** arasındaki ilişki sorunudur. Bu sorunun çözümü bütün felsefelerin temelini oluşturduğu gibi aynı zamanda **bilgiye ulaşma metodunun** ve mantığın temelini oluşturur. Bu nedenle felsefe diğer bilimlerin üzerinde bir bilim dalı olma özelliği de kazanır.

İdealizm düşünceye öncelik verir onu maddeden, maddi yaşamdan bağımsız ele alarak bilimden uzaklaşır, materyalizmde ise öncelikli olan maddedir, düşünce bizim bilincimizden bağımsız olarak varolan madde-nin, nesnel gerçekliğin bize yansımasıyla oluşur der.

- Demek ki materyalizmin tarihi de idealizm kadar çok eskilere dayanıyor?

- Elbette Serpil. Sadece Antikçağ Yunanlılarında değil M.Ö. VI. yüzyılda Çin, Hint bilginleri arasında da pek çok materyalist vardır. Bunların bir kısmının oluşturduğu fikirler bir akım, dünya görüşü olarak yüzyıllar boyunca yaşarda. Ama bu ilk materyalistlere “**kendiliğinden materyalistler**” denir. Lenin de bunları doğal-tarihsel materyalistler olarak ifade eder. Çün-

kü bu ilk bilginler, düşünce adamları felsefenin ne olduğunu bilmeden, yani idealizm, materyalizm gibi düşünce akımlarının dışında uğraştıkları maddi nesnelerin, inceledikleri ve maddi olarak karşılarına çıkan doğanın mantığına, doğal ve zorunlu olarak uyarlar. Duyularla algılamayan, görülemeyen, hissedilmeyen şeylerin varlığını reddederler. Ancak materyalistlikleri bilimsel bir temele dayanmadığı için, deneycilik, görgücülük, olguculuk olarak nitelen bu durumlarından dolayı pek çoğu da yine düşünsel planda idealizme düşmekten kurtulamazlar.

- Şimdi şöyle bir durum var: tarih boyunca idealizmle birlikte materyalizm de hep varolmuş ama sınıflı toplumlara egemen olan düşünce ise hep idealizm olmuştur. Bunun nedeni de egemen sınıfların idealist felsefeyi savunmaları ve topluma empoze etmeleridir değil mi?

- Evet. Mesela eski Yunanda da köle sahibi sınıfların, aristokratların felsefesi idealizmdir. İdeolojisini, kültürünü belirleyenden de bu felsefedir. Buna göre dünyada olup bitenler tanrılarla belirleniyordu. Her şey onların eseri idi. Düzene karşı gelmek tanrılara karşı gelmek demekti. Krallığa da tanrılarla eş değer bir kutsallık biçiliyordu. Böylece köleler, ezilenler, sömürülenler tanrıların, dolayısıyla kralın emirlerine boyun eğmeye, kaderlerine razı olmaya ikna edilmeye çalışılıyor, ikna olmayanlar da **"tanrılar adına"** cezalandırılıyordu. Bu dönemde demokratik grubun temsilcileri ise zanaatlarla, ticaretle ve ilk bilimsel araştırmalarla uğraşanların arasından çıkıyordu. Kurulu düzenle, egemen sınıflarla çelişkileri olan bu kesimlerin geleneksel, dinsel, gizemli düşüncelere karşı çıkmaları ve materyalizme yönelmeleri doğal bir gelişmeydi. Dolayısıyla antikçağda idealizmin etkilerini taşımakla beraber materyalist düşünceler de oldukça gelişmiştir.

İdealizmin katı bir din inancıyla bütünleştiği, dinin, kilisenin toplumu yönlendiren büyük bir güce ulaştığı feodal Ortaçağ döneminde de bu böyledir. Kapitalizmin gelişmeye başlamasıyla beraber kurulu düzene başkaldıran burjuvazinin bir kesimi feodal iktidarla birlikte kiliseye ve dine karşı da tavır alır. Dinin yaşamı, toplumu yönlendiren bir araç olmasından çıkarılmasını, bilimin temel alınmasını isteyerek bir yerde materyalist düşüncelerin savunuculuğunu yapar. Ama aynı burjuvazi egemen sınıf olduktan sonra idealist felsefenin savunucusu olur, materyalizme karşı cephe alır. Çünkü sınıfsal çıkarları bu sefer böyle davranmasını gerektirmektedir. Materyalizm ise ortaya çıkan yeni sınıf proletaryanın ve ezilen halkların felsefesi olur. Çünkü sömürüyü, gerçeği ortaya koyan, sömürüye karşı çıkan temelini bilimden alan materyalist dünya görüşüdür. Oysa egemen sınıfların idealizmi aksine sömürüyü gizlemeye, ezilen halkları bu sömürüye boyun eğdirmeye çalışır. İdealist düşüncenin bir ürünü olan ve halka kaderine boyun eğmeyi dayatan din ise bu kez burjuvaziye, kurulu düzenin ayakta kalmasına hizmet etmektedir. **Yani buradan çıkaracağımız sonuç, felsefe sınıflardan bağımsız, yansız gelişen bir bilim değildir.** Biçimini, çerçevesini, gelişimini belirleyen yine maddi yaşamın kendisi ve sınıflar arasındaki mücadeledir. Marksizmin ortaya çıkışı da bunun en somut, açık

kanıtıdır.

- Evet şimdi de felsefe Marksizmin oluşmasında nasıl bir rol oynamış ona değinelim.

- Biraz konu dışı ama burada bir şey sorayım, kaç çalışmadır aklıma takılıyor. Marksizmin oluşmasında Marks'la Engels hep birlikte anılır. Birlikte çalışma yürütmüşler. Engels'in de büyük katkısı var. Ama neden Marksizm denilerek Marks'ın adıyla tanımlanıyor onu pek anlayamıyorum.

- Bu sorduğuna ta o zaman Engels'in kendisi cevap vermiş. Şurada bir yerde notu vardı. Tamam buldum, okuyorum: *"Marks'la beraber kırk yıllık çalışmamız süresince ve bundan önce, özellikle kuramın gelişmesinde, benim de bir payım olduğunu inkar edemem. Ama temel, yönetici düşüncelerin çoğu, özellikle ekonomi ve tarih alanında bunların açık ve kesin olarak formüleleştirilmeleri Marks'ın işidir. Benim getirdiklerimi, olsa olsa birkaç özel kol dışında, Marks da yapabiliirdi. Ama onun yaptığını ben yapamazdım. Marks hepimizi aşıyordu. Uzağı, hepimizden daha geniş ve daha çabuk görüyordu. Marks bir dehaydı. Bizler, olsa olsa kabiliyetleriz. Onsuz kuram bu hale gelmezdi. Demek ki haklı olarak onun adını taşıyor."* Anlaşıldı sanırım. Engels büyük bir alçak gönüllükle Marks'ın kendisinden daha ileri görüşlü olduğunu kabul ediyor. Evet devam edelim.

- Marks ve Engels 1844'de Paris'te tanıştıklarında epeyce gençtirler. Marks yirmi altı, Engels yirmi dört yaşındadır. Her ikisi de iyi bir eğitim görmüşler ve o zamanın en ileri bilimlerini öğrenmişlerdir. O dönemde dünyaya üç ayrı alandaki gelişme yön vermektedir. Bunlardan biri İngiliz ekonomist **Rikardo**'nun görüşlerinde somutlanan İngiliz ekonomi politiği, Almanya'da **Hegel**'in idealist felsefi görüşleri, Fransa'da **Proudhon**'un görüşlerinde somutlanan sosyalist düşüncelerdir. Yani başta sözünü ettiğimiz "üç bileşen" in o dönemdeki teorisyenlerini de öğrenmiş olduk şimdi. Ekonomide Ricardo, Felsefede Hegel, sosyalizmde Proudhon.

Marks ve Engels, bunların görüşlerini öğrenmişlerdir ama öğrendikleri onları tatmin etmez. Bir şeylerin yanlış gittiğini, eksik olduğunu hissetmekte, gerçeğe uymadığını düşünmektedirler. Neyin nerede yanlış gittiğini bulmak için bütün bilimleri yeniden incelemeye karar verip aralarında görev bölümü yaparlar. Marks ekonomi ve tarihi, Engels doğa bilimleri ve felsefeyi incelemeyi üstlenir. Bir yandan araştırmalarını sürdürürler, bir yandan da bilmediklerini, eksik yanlarını tamamlarlar. Mesela, Marks ekonomi ve hukuku incelerken felsefede de yoğunlaşır. Yoğunlaşma ihtiyacı hisseder. Bunu **Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı** adlı eserinin önsözünde şöyle ifade ediyor: *"Hukuk öğreniyordum. Fakat hukuku felsefe ve tarih çalışmalarımın yanısıra sadece yardımcı bir konu olarak ele almıştım. 1842-43 yıllarında Rheinische Zeitung'un yazışları müdürü olarak ilk kez, maddi çıkarlar denilen şeyler üstünde tartışmalara katılmanın sıkıntısını yaşadım... Kafamı kurcalayan sorunları çözmeye yolunda girdiğim ilk çalışma, Hegel'in Hukuk Felsefesi kitabını eleştireci bir gözle yeniden incelemek oldu."* Bu incelemesini sürdürdükçe felsefe alanında devrim yarata-

cak olan sonuçlara ulaşmaya başlar. *“Araştırmalarımın sonunda şu sonuca varmıştım: Hukuksal ilişkiler olsun, devlet biçimleri olsun, ne kendi başlarına ve ne de insan aklının sözde genel evrimleriyle açıklanabilirler. İkisinin de kökleri yaşamın maddi koşullarındadır... Yaşamak için sürdürdükleri toplumsal üretimde insanlar, kendi iradeleri dışında, zorunlu ve belli bir takım ilişkiler kurarlar. Bu üretim ilişkileri onların maddi üretim güçlerinin belli bir aşamasına tekabül eder. Üretim ilişkilerinin tümü, toplumun ekonomik yapısını, eşdeyişle gerçek temelini oluşturur. Bu temel üzerinde **hukuksal ve siyasal bir üstyapı** yükselir. Bu üst yapıya da belli toplumsal bilinç biçimleri tekabül eder. Maddi yaşamın üretim biçimi genellikle toplumsal, siyasal ve düşünsel yaşam süreçlerini belirler. **İnsanların varoluşlarını belirleyen bilinçleri değildir, tersine, insanların toplumsal varoluşları bilinçlerini belirler.**”*

- Benim anlayamadığım sorun şu; Marks bu sonuca o günkü materyalist görüşlerle değil de idealist Hegel'in görüşlerini incelerken nasıl varıyor?

- Elbette Marks o günün en ileri materyalist düşüncelerini de biliyor. Ama bu en ileri materyalist düşünceler bile madde ile bilinç arasındaki ilişkiyi, dolayısıyla da ekonomik, toplumsal yapıyı, gelişmeleri, üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki ilişkileri doğru ve tam açıklıkta çözebilecek düzeyde değildi. Doğru gerçek bilgiye ulaşmada eksik bir şeyler vardı. İşte Marks o eksikliği Hegel'i eleştirel gözle tekrar incelerken bulur. Hegel de bulduğu şey **“niceliğin niteliğe dönüşmesi”**, **“zıtların birliği”** ve **“yadsınmanın yadsınması”** yani **diyalektiğin** üç temel yasasıdır. Ancak Hegel bu üç yasayı doğayı, toplumu, tarihi inceleyerek bulmamış ve bunları incelemek için de kullanmamaktadır. Çünkü idealist felsefenin en üst boyutunu temsil eden Hegel'de zaten madde, dünya diye bir şey yoktur, sadece düşünce başka bir şekilde ifade edersek sadece ruh vardır.

- Nasıl yani, şimdi insan, doğa falan yok, sadece düşünce var öyle mi? Yani şu anda ben aslında yokum, siz de yoksunuz.

- Evet, mesela şimdi benim gördüğüm, duyduğum, işittiğim, hissettiğim her şey aslında yok, bunlar benim düşüncemde oluşuyor. Sizler de maddi olarak yoksunuz ama ben öyle düşündüğüm, düşüncemde canlandırdığım için varmışsınız gibi geliyor bana. Her birinize göre de diğerlerimiz ve hiçbir maddi varlık gerçekte yok.

- Bana çok saçma geliyor bu. O zaman biz yoksak her birimizin ayrı ayrı düşüncesi de olmaz.

- Doğru, o zaman geriye tek bir düşüncenin varlığı kalır. Ona da ister tek bir ruh, düşünce ya da tanrı deyin. Hegel'e göre gerçek olan tek şey odur. Tabii her şey bu tek düşüncede var olsa da dünkü düşünceyle bugünkü aynı değildir. Onda da sürekli bir gelişme, değişme söz konusudur. Yani düşünce sabit değildir, hareket halindedir. Ve düşüncedeki bu hareketin de kendi içinde bir mantığı, yasaları vardır. İşte Hegel yukarıda saydığımız diyalektiğin yasalarını bunun nasıl olduğunu, düşüncenin kendini nasıl

geliştirdiğini açıklamak için ortaya koymuştur. Engels bu konuda *“Her üçü de Hegel tarafından idealist bir biçimde salt düşünme yasaları olarak geliştirilmiştir. Yanılgısı, bu yasaların, doğa ve tarihten çıkarılacağı yerde onları düşünmek için ileri sürülmüş olmasındadır”* derken, Marks, *Kapital*’in I. cildinde *“Diyalektiğin Hegel’in elinde büründüğü gizemsellik, diyalektiğin genel hareket biçimlerini ilkin onun ortaya koymuş olduğu gerçeğini hiçbir biçimde gölgelemez. Hegel’de diyalektik baş aşağı durur. Gizemsel kabuk içindeki gerçek özü bulmak için onun tersine çevrilmesi, ayaklarının üstüne oturtulması gerekir”* der.

Tabii bu basit bir ters yüz etme değildir. Marks Hegel’deki diyalektik özü alıp onun idealist bütün yanlarını atarak, diyalektiği materyalizmle bütünleştirir. Yani aslında Marks’ın Hegel’den alıp geliştirdiği diyalektik yöntemle, Hegel’in diyalektiği arasında da bir karşıtlık vardır. Hegel ortaya koyduğu ve sadece düşüncenin gelişiminde uyguladığı doğru yasalarla bile hep yanlış sonuçlara varmıştır. Çünkü doğru olarak ortaya koyduğu diyalektik yasaların içinde de kendi kendisiyle çelişen yanlış yanlar vardır. Onların ayrıntısına şimdi girmeyelim.

Özetlersek, Marks’ın dahiyane buluşu olan diyalektik materyalizm o güne kadar ki tüm idealist ve materyalist felsefelerin üzerinde gerçekleştirilmiş bir devrimdir. Felsefeyi bilimsel temellere oturtur. **Bu hem doğanın, toplumun ve düşüncenin işleyiş yasalarının bilimidir, hem de bunların gelişmelerini inceleme yöntemidir.** Marks işte bu yöntemle her şeyi ekonomiyi, toplumu, tarihi yeniden incelemeye başlar ve doğru, bilimsel çözümler iplik söküğü gibi peşpeşe gelir. Ekonominin, toplumun gelişme yasalarını bulur. Ve geleceğin toplumunun, yani sosyalist toplumun bilimsel teorisini geliştirir.

- Evet, gördüğünüz gibi felsefenin Marksizmin oluşmasında böyle önemli bir yanı var. Peki, Marks’ı, Engels’i bu kadar araştırmaya, kafa yormaya iten ve sonuçta o güne kadar kimsenin sahip olmadığı bilimsel gerçeklere ulaşarak, herkesten çok dünyayı anlayabilme mutluluğuna ulaştıran neden nedir?

- Sömürüye son vermek istemeleri.
- Onların zamanında da sömürüye son vermek isteyen milyonlarca insan var ama o kadar insanın içinde neden ikisi çıkıyor?
- Herkes onlar gibi yetenek sahibi olamaz ki.
- Sadece bunlarla açıklanamaz. Yetenek vs. bunlar etkileyen bir faktör olabilir, keza eğitimleri bir başka etkidir. Ama önemli bir etken daha vardır; merak, merak. Dünyayı anlama, kavrama, insan olmanın bilincine varma merakı ve değiştirme isteği. Buradan şuna geliyorum. Derse başlarken felsefenin pek de ilgi çeken bir konu olmadığını söylemiştik? Başkaları için demiyorum buradaki birçoğumuz için de bu böyle değil mi? Peki niye?
- Pek gerekli görmediğimizden herhalde.
- Neden gerekli görmüyoruz? Dünyayı, olayları dahi iyi kavramak, doğru olarak çözümlmek için gerekli değil mi? O zaman demek ki merak et-

miyoruz, bilmediklerimizi öğrenmek istemiyoruz. Yani bir yerde düşmanın yaratmak istediği bilgisiz, cahil, gerçekleri araştırmayan, öğrenmeyen insan tipini kabullenmiş olmuyor muyuz? Sorun tabii sadece felsefeyi öğrenme meselesi değil, genel olarak öğrenme merakı. Şöyle de düşünmeyelim, işte ben mücadele ediyorum, az buçuk da bir şeyler okuyup öğreniyorum. Hayır öyle olmaz, çok şeyi öğrenmeliyiz. Tabii gelişi güzel değil, bize en çok gerekli olanlarından başlayarak günün yirmi dört saati öğrenmeye çalışmalıyız. Sömürüye karşı çıkabilirsin, bunun için savaşılabirsin de ama sömürünün nereden nasıl kaynaklandığını merak etmezsen nede-nini de doğru olarak öğrenemezsin ve iyi de savaşamazsın. Savaşın anlamını tam kavrayamazsın. Bu da işte savrulmaların kaynağıdır. Öğrendiğini sandığın her şey yüzeysel kalır. Yüzeysel kalırsa, öğrenmezsen yeni şeyler üretemezsin, politika üretemezsin. Öğrenmezsen öğretemezsin. Politika üretemeyen, öğretemeyen olarak kalırsan iyi bir devrimci olamazsın. Oysa devrimin öğrenen öğreten, düşmanı iyi tanıyan, ne zaman ne yapmak istediğini önceden sezebilen, politika üretebilen, kendine güvenli devrimcilere, kadro ve yöneticilere ihtiyacı var. Bu ihtiyacı düşünmüyorsak, ona göre kendimizi hazırlamıyorsak o zaman niye devrimci olduk diye düşünmemiz gerekir.

Mesela demin Hegel'in maddi her şeyi reddettiğini söylerken bir kısmınız daha önceden bunu bilmediğiniz için hayret etti. Ama bunun mesela bugün islamcıların evreni, dünyayı, dünya üzerindeki her şeyi allah yaratmıştır deyışinden çok farkı var mıdır? Birisi hiçbir şey yok diyor, diğeri herşeyin yoktan varedildiğini söylüyor. Şimdi bir yerde böyle mi değil mi gibi bir tartışması olsa nasıl altından kalkarsınız? Elbette sorun böyle bir tartışmaya hazırlıklı olmaktan çok, biz bu tür soruların karşılığını kendimize nasıl verebiliyoruz öncelikle önemli olan da o.

Bakın Uğur'un sözünü ettiği Sofi'nin Dünyası adlı kitapta *"İyi bir filozof olmak için gereken tek şey, hayret etme yetisidir"* diyor. İyi bir devrimci olmak için de merak etme, öğrenme isteği olması gerekir değil mi? Mesela yine aynı kitapta şöyle bir bölüm var: *"Neden yaşadığımız konuyla ilgilenmek, pul toplamak kadar 'rastlantısal' bir ilgi değildir... Evrenin, dünyanın ve yaşamın nasıl ortaya çıktığı, geçen yıl olimpiyatlarda en çok altın madalyayı kimin aldığından daha büyük ve önemli sorulardır"*. Şimdi çevremize baktığımızda gerçekten kaç kişi bu soruların cevabını hafta sonunda Fener'in ya da Cimbomun maçı ne olacak diye düşündüğü kadar düşünüyor? İnsanların beyinleri nasıl teslim alınıyor, bunu tersine çevirmek için ne yapmak lazım, veya biz neden okumaya, öğrenmeye bu kadar isteksiz davranıyoruz diye yüzlerce soruyu böyle peşpeşe sıralayabiliriz. Tabii bir çok sorunun cevabını yayınlarımızı okuduğumuzda da bulabiliriz, ama günlük hayatta veya geleceğe ilişkin cevabını yazılanlarda bulamayacağımız ya da hemen araştırıp bulamayacağımız o kadar çok yeni soru karşımıza çıkar ki, bunları biz düşünüp yorumlayıp cevaplamak durumunda kalırız. İşte bunlara doğru cevaplar bulabilmek, doğru sonuçlara var-

mak için felsefeyi daha doğrusu **diyalektik materyalizmi** kavramış olabiliriz. Çünkü o bize doğru sonuçlara ulaşmak için nasıl düşünmemiz gerektiği konusunda yol gösterir. Bu hafta bu kadar yeter sanıyorum, haftaya diyalektik materyalizmle devam ederiz.

SINIF SÖZLÜĞÜ

→ **ANTİKÇAĞ FELSEFESİ:** Antikçağ felsefesi M.Ö. VIII. yüzyılda başlayıp M.S. V. yüzyılda sona eren Yunan ve Roma döneminin felsefesini kapsar. Bu döneme İlkçağ da denir. Antik çağ felsefesi ile İlkçağ felsefesini birbirinden ayıran Antikçağ felsefesinin sadece Yunan ve Roma felsefesini ifade etmesidir. Batı düşüncesi, Batı kültürü denilen olgunun temelini antikçağ felsefesiyle başladığı kabul edilir.

→ **ANTİKÇAĞ YUNAN MATERYALİSTLERİ:** Antikçağ yunan felsefesi tarihi materyalist bir felsefenin gelişmesi tarihidir. İlk felsefeyle uğraşanlardan Thales, Anaksimandros, Anaksimenes, Herakleitos, Anaksagoras, Demokritos, Empedokles, Epikuros vd. materyalisttir. Evrensel hareketi ve zıtların çatışmasıyla birliğini ileri sürerek diyalektik materyalizmin ilk verilerini açıklayan Herakleitos'a göre insan ancak doğayı bilebilir, doğayı tanıyabilirdi. Doğaüstü olarak ileri sürülen tüm görüşler, sözler, hayal ürünü ve boş sözlerden ibarettir.

Antikçağ Yunan bilginlerinde de (sofistler) benzer özellik görülür. Bunlardan Protagoras *"Tanrının varlığını kanıtlamak için elimde hiçbir şey yok, bu yüzden var mı yok mu bilemem"* demektedir. Kritias ise *"Tanrılar, kurnaz devlet adamlarının uyruklarına boyun eğdirmek için ve onları baskı altında tutmak için uydurdıkları varlıklardır"* der.

SINIF KİTAPLIĞI :

- ⇒ Felsefenin Başlangıç ilkeleri (Georges Politzer -Sol; Onur yay)
- ⇒ Felsefenin Temel İlkeleri (Georges Politzer -Sol; Onur yay.)
- ⇒ Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm (Stalin- Bilim ve Sos.; İnter
- ⇒ Felsefenin Sefaleti (Karl Marks- Sol; Onur yay.)
- ⇒ Sofi'nin Dünyası (Jostein Gaarder- Pan yay.)

Diyaletik ve Tarihsel Materyalizm - 1

- Geçen dersimizde her insanın bir dünya görüşü vardır ve her insanın bu dünya görüşü de bilincinde olsun veya olmasın belli bir felsefi düşünceye tekabül eder, yani ya idealist ya da materyalisttir demiştik. İdealizmin, materyalizmin ne olduğunu öğrenenler kendilerinin de hangi dünya görüşüne sahip olduklarının bilincine varmış olurlar. Ama tabii burada kim nerede, nasıl öğrenecek sorunu da çıkıyor karşımıza. Daha önce de belirttiğimiz gibi egemen sınıflar, devlet kendi idealist felsefesini ideolojisiyle, eğitim sistemiyle, medyasıyla topluma empoze ederken, diyaletik materyalizmi yani Marksist-Leninist dünya görüşünün öğrenilmesini engellemek için ellerinden geleni yaparlar. Dolayısıyla eğer devrimci bir çevrede yetişmemişsek, ailemizden, çevremizden birileri bize materyalist dünya görüşünü öğretmemişse biz de hemen herkes gibi ailemizden, düzenden aldığımız kültürle idealist biri olarak yetişiriz. Yani dünyayı, olayları nasıl yorumlamamız, nasıl düşünmemiz gerektiğini çocukluğumuzdan başlayarak düzen bize empoze eder ve düşünce sistemimiz buna göre şekillenir. Düzenin bizden istediği de kurulu düzene karşı çıkmayan, baskıya, sömürüye boyun eğen köleler olmamızdır. Ama, her şeye rağmen herkesi istediği kalıba dökemez. Ezilenler, sömürülenler olduğu sürece onların çıkarlarını savunan dünya görüşü de her zaman var olur. Bu bugün de böyle, devrimciler, devrimci, ilerici yazar ve aydınlar emekten, ezilenlerden yana dünya görüşlerini, düşüncelerini tüm engellemelere rağmen savunurlar, halka ulaştırmaya çalışırlar. Yani ezen ve ezilen sınıflar arasındaki mücadele aynı zamanda iki ayrı dünya görüşü, iki felsefe arasındaki mücadele olarak sürer.

- Ama şöyle bir şey de var: Düzene karşı yüzbinlerce, milyonlarca emekçi mücadele ediyor, fakat bunların büyük bölümü idealist ya da materyalist felsefe nedir; hangisi doğrudur, bilimseldir; benim çıkarlarımı hangisi savunur bunun pek farkında değil bile.

- Doğru, demin dediğimiz gibi egemen sınıflar, halkın kafasını, düşüncelerini kendi çıkarlarına, kendi dünya görüşlerine göre şekillendirir. Bunun yanında diyaletik materyalist dünya görüşünü, Marksizm-Leninizmi kötü, halka zararlı düşüncelermiş gibi göstermeye çalışır ki, halk bunlardan uzak dursun. Bunun için dini inançları, duyguları da alabildiğine kullanır. Halkta materyalizme, Marksizm-Leninizme karşı bir önyargı oluşturur. Ama yine de ezilen sınıflar meselenin felsefi yanını bilmeseler, hatta kendi çıkarlarını savunan diyaletik materyalist dünya görüşüne karşı önyargılı olsalar bile, düzenle olan çelişkileri ve sınıfsal çıkarları onları egemen sınıflarla karşı karşıya getirir. Bu aynı zamanda egemen sınıfların idealist dünya görüşüyle de şu veya bu düzeyde karşı karşıya gelmesi demektir. İdealizm kaderciliği dayatır, **"bu dünya böyle kurulmuş", "dünya malı dünyada kalır", "ha-**

line şükret” yani sömürüye, zulme boyun ey der. Ezilenler bakar ki, dünya malında gözün olmasın, haline şükret diyenlerin kendileri habire dünya malı edinmek için uğraşıyor, ezilen, sömürülen yine hep kendisi oluyor. Hak, adalet arayıp mücadele etmeye başladığında egemenlerin baskısını, zulmünü daha da yakından görür, tanır. Kendisine söylenenlerin, yapılanların doğru olmadığını, aldatıldığını düşünmeye, başlar, egemenlerle eşit olmadığının, çıkarlarının çeliştiğinin farkına varır. Ama bu kendiliğinden bilinçle idealist dünya görüşünden, burjuva ideolojisinin etkilerinden kurtulduğu anlamına gelmez. Bu nedenle de mücadelesi ekonomik, demokratik mücadeleyle sınırlı kalır, düzeniçiliği aşamaz. Aşabilmesi iktidarı alma, düzeni değiştirme mücadelesine yönelebilmesi için idealist dünya görüşünden kopması, ona alternatif kendi sınıfsal çıkarlarına uygun bağımsız dünya görüşüne, ideolojisine sahip olabilmesi gerekir. Ama bu kendiliğinden olmaz. Orada işte en büyük görev yine bizlere düşüyor. Bu bilinci, Marksist-Leninist dünya görüşünü halka yayacak, öğretecek olan bizleriz. Biz öğrenmezsek, kavramazsak başkalarına öğretemeyiz, yanlış biliyorsak yanlış öğretiriz. O zaman demek ki en doğru şekilde öğrenip öğretmek zorundayız. Doğru öğrenmenin ve öğretmenin yolu da diyalektik materyalizmi öğrenmekten, kavramaktan, onun bakış açısına sahip olabilmekten geçiyor.

- Yalnız şöyle bir şey de var Selim abi: Biz kitleye giderken doğrudan sizin dünya görüşünüz, inançlarınız yanlış, onları terk edin doğrusu diyalektik materyalizmdir diye gitmeyiz herhalde.

- Doğru Serpil. Doğrudan böyle gittiğimizde çeşitli önyargıları nedeniyle bu bizim halkın önemli bir bölümüyle ilişki kurmamızı zorlaştırır, daraltır, ama ondan da öte bizim öncelikli sorunumuz halkı önce materyalist yapmak değil, kendi sorunlarına, mücadelesine sahip çıkmasını, mücadele içinde yer almasını sağlamaktır. Kaldı ki felsefi düzeydeki tartışmalar kitlelerin öncelikli sorunu değildir. Kitleler için günlük pratik sorunları, düzenle çelişkileri ve bunların çözümü için senin ne söylediğin ve yaptığın daha önemlidir. Onun dünya görüşünü değiştirebilmek bir süreç işidir. Hemen öyle bir iki propagandayla dünya görüşü, inançlar değişmez. Kaldı ki pratik mücadele içinde yer almalarını sağlamadan soyut tartışmalarla bunu becermek de mümkün değildir. Ama tüm bunlar ilişki kurduğumuz kitlenin niteliğini, yerini, zamanını, koşulları dikkate alarak felsefi düzeyde tartışmalar yapmayacağımız, idealizmi, materyalizmi anlatmayacağımız anlamına da gelmez.

Aslında bunu doğrudan olmasa bile dolaylı olarak zaten sürekli yaparız. Hareketin yayınlarında yazılanlar, söylenenler diyalektik materyalist bakış açısıyla ele alınmıştır. Tartışmalarımızda, sohbetlerimizde, propagandamızda biz de bu bakış açımızı yansıtırız. Seslendiğimiz, ilişki kurduğumuz insanların bizden öğrendikleriyle dünyaya bakış açısı da değişmeye başlar. Genel olarak çoğumuzun gelişimi, devrimcileşmesi de böyle olmuştur.

- Doğru. Kendimi ve ilişkilerimizin durumunu gözönüne getiriyorum da hemen çoğumuz dünya görüşümüzde öyle çok büyük bir değişiklik yok-

ken düzenle olan şu veya bu çelişkilerimizden dolayı mücadele içinde yer aldık. Okuduğumuz dergiler, gazeteler, bildiriler, kitaplar, yaptığımız tartışmalar, sohbetlerle dünyaya bakış açımız değişmeye başladı. Ama burada sorun şu: okuduklarımızın, gördüklerimizin, öğretilenlerin ne kadarını anlıyoruz, ne kadarını doğru olarak kavırıyoruz. Çevremizde, dünyada olan bitenleri ne kadar doğru tahlil edebiliyoruz, doğru sonuçlar çıkarıp sorunlara çözüm yolları bulabiliyoruz. İşte bu noktada diyalektik ve tarihsel materyalizmi öğrenmenin önemi bir kez daha ortaya çıkıyor. Öğrenmişsek işimizi kolaylaştırmışız demektir. Eğer biz diyalektik materyalizmi öğrenip özümsememişsek, Marksizm-Leninizm bu bakış açısıyla derinlemesine kavramamışsak temelimiz pek sağlam sayılmaz. Farkında olmasak da idealizmin izleri hala beynimizin köşelerinde yaşıyordur, burjuva ideolojisinin etkilerine dolayısıyla sağa sola savrulmaya açığız demektir.

- Yalnız öğrenmek derken bu, biraz sonra ayrıntılarıyla ele alacağımız gibi, **“her şey hareket halindedir”, “doğada hiçbir şey tek başına bağımsız değildir, her şey birbirleriyle ilişkilidir”, “nicel birikimler nitel sıçramaya yol açar”, “gelişmenin, değişimin kaynağı çelişkidir”** diyerek diyalektik materyalist yöntemi maddeler ve başlıklar halinde ezberlemek değildir. Bunlar sadece ezber olarak kalırsa bir şey ifade etmez, bize faydası olmaz. Eğer, okurken, araştırırken, bir olayı incelerken, düşünürken, diyalektik materyalist yöntemi kullanabiliyorsak ve bu yöntemi kullanmayı bir tarz, alışkanlık, düşünce sistemimizin bir refleksi haline getirebilmişsek o zaman öğrenmiş, kavramışız demektir. Bunu sağlayabildiğimiz oranda ancak okuduklarımızı nedenlerini, niçinlerini sorgulayarak okumayı alışkanlık haline getirebiliriz, pratikle, yaşamla, tarihle bağlarını doğru olarak kurup özünü kavrayabiliriz, ezbercilikten ve o çok şikayet edilen unutma alışkanlığından kurtuluruz, çevremizde, dünyada olan biteni çok daha doğru ve hızlı tahlil edebilir, kavrayabilir ve çözümler üretebiliriz. Yaratıcılığımız ancak diyalektik düşünebildiğimiz oranda gelişir. Yoksa bize öğretilenlerden, okuduklarımızdan, gördüklerimizden, yaşadıklarımızdan çıkaracağımız sonuçlar yüzeysel kalır. Yüzeysellik öğrendiğimizi sandığımız pek çok şeyi aslında eksik ya da yanlış kavramamız demektir. Eğer yüzeysel kalmak istemiyorsak, Marksist-Leninist dünya görüşünü derinlemesine, doğru olarak kavramak istiyorsak felsefeyle ilgilenmeliyiz ve diyalektik materyalizmi öğrenip, kavramalıyız.

Meselenin önemine bu kadar değindiğimiz yeter sanıyorum. Evet Selma sen devam edebilirsin.

- Gerçi arkadaşların çoğu konunun yabancısı değil, bir iki arkadaşımız dışında birlikte daha önce de konuyu belli yanlarıyla işlemiştik, o nedenle baştan sona tekrar etmektense temel noktalara değinip soru ve örnekler üzerinde durursak daha iyi olur sanıyorum.

Geçen dersimizde Marks ve Engels’in, Hegel’in idealist felsefesindeki diyalektiğin özünü alarak onu idealist yanlarından arındırıp materyalizmle bütünleştirdiklerini ve bilimsel temellere oturttuklarını söylemiştik. Di-

yalektik materyalizm kendisinden önceki tüm felsefelerden farklı olarak sadece **dünyayı açıklamakla kalmaz, dünyanın değiştirilmesini**, yeniden kurulmasını da içerir. Bu, bir yerde Marksist-Leninist dünya görüşünün temelini oluşturur. Bir bilim olarak diğer bilim dallarının gelişmesine paralel olarak o da kendini geliştirir. Diyalektik materyalizm **doğanın, toplum ve düşüncenin gelişimine yön veren genel yasaları bulma, dünyayı açıklama, kavrama ve değiştirmenin yöntemidir**. Bu yöntemin toplum tarihinin, yaşamının ve gelişiminin incelenmesinde kullanılmasına **tarihsel materyalizm** denir. Diyalektik materyalizm dört başlık altında formüle edilir. Ve bunların her biri de metafizik düşüncenin karşıtlığını oluşturur. Biraz önce zaten Selim abi bunları kısaca saymıştı.

Birincisi; Her şey birbirine bağlıdır. Diyalektik materyalizm; doğadaki varlıkların, olayların, gelişmelerin hiçbirini tek başına birbirinden bağımsız olarak ele almaz. Doğayı, tüm parçaların, görüngülerin birbiriyle ilişki içinde olduğu, birbirlerini koşullandırdığı, birbirine organik bağlarla bağlı olduğu bir bütün olarak görür.

- Örnek verelim.

- Doğa olaylarını, afetleri falan hepsini örnek verebiliriz. Mesela yağmurun, karın yağmasını, mevsimleri, güneşin doğuşunu batışını, depremleri, ve diğer doğa olaylarını idealizm hep birbirinden bağımsız olaylar olarak ele almış ve bunlar “allahın işi” diye açıklamıştır.

- Burada bir hatırlatma yapayım, idealizmle dini aynı şey olarak da görmemek gerekir. Din idealisttir, idealist dünya görüşünün bir ürünüdür ama idealizm dini de kapsayan onun üzerinde bir olgudur. Yani herhangi bir dine inanmadan da idealist olunabilir. Bir insan herhangi bir dine inansa bile adına ister ruh, ister tanrı ne derse desin doğaüstü, insan üstü güçlere inanıyorsa, doğayı, çeşitli olayların nedenlerini bununla açıklıyorsa yine idealisttir. Evet devam edebilirsin Ömer.

- Diyalektik materyalizmde doğaüstü güçler yoktur. Doğadaki her şey, her olay birbiriyle bağlantılıdır. Yağmur bulutlarının nasıl oluştuğu, bunun nasıl yağmura ve kara dönüştüğü, mevsimlerin oluşması falan şimdi bunlar bilinmeyen şeyler değil. Denizler, göller, nehirler yani su olmasa, suyu buharlaştıracak ısıyı veren güneş olmasa, su buharlaşıp buluta dönüşme-se yağmur ya da karın yağması diye bir şey olur mu? Olmaz... Demek ki yağmur ve karın yağmasıyla su, güneş, bulut, hatta bulutun yağmura kara dönüşmesi için atmosferdeki basınç ve soğuk hava arasında birbirini koşullayan bir bağlantı var. Mesela depremlerin dünyanın soğuması sürecinde yeryüzü kabuğunda oluşan çatlakların, boşlukların çökmesi, kayması sonucu olduğunu biliyoruz. Yani bugün durup dururken doğaüstü bir gücün ortaya çıkardığı, yarattığı bir şey değil. Öyle olsaydı bugün dünya üzerinde deprem kuşağı denilen en çok depremlerin olabileceği bölgeler falan belirlenemezdi. Dünyanın oluşumundan bu yana gelen milyonlarca yıllık bir gelişmenin sonucu olarak ortaya çıkıyor. Hatta bugün nükleer bomba denemelerinin yer kabuğunda yarattığı sarsıntıların depremlere neden ol-

duğu ileri sürülüyor. Yani öyle ortada bilinemez, anlaşılamaz bir şey yok.

Mesela hava kirliliği, ormanların yok edilmesi gibi nedenlerle dünyanın dengesi bozuluyor. Bunun sonucunda ne oluyor, dünya atmosferinin ısısı yükseliyor, birden bire afetler, seller, kasırgalar görülmedik biçimde artıyor, bilim adamları önümüzdeki yıllarda bunların daha fazla artabileceğini ve daha farklı gelişmelerin görülebileceğini söylüyor. Yani bir doğanın kirlenmesi dünyadaki bitki örtüsünü de, denizdeki, karadaki hayvanları da ve insanları da her şeyi, herkesi bir biçimiyle etkiliyor. Çünkü hepsi bir bütünün bir parçası. Oysa bir idealist olaya böyle bakmaz. Şeylerin, olayların arasında böyle zincirleme bir bağ kurup gerçeğe ulaşamaz. Her varlığı, her olayı, gelişmeyi birbirinden bağımsız kendi başına açıklamaya çalışır. Öyle olduğunda da tabii anlaşılması ve açıklanabilmesi imkansız olur ve tanrının, ruhların işi denip işin içinden çıkılır. Afet, deprem olunca "allah kullarını cezalandırıyor" der. Tarih boyunca metafizik düşüncenin, dogmaların ortaya çıkması böyle olmuş.

- Doğru fakat şöyle bir şey yok mu? Şimdi bunlar sadece bizim söylediğimiz şeyler değil, bilim de bunları böyle söylüyor. Dünya görüşümüz bilimsel olduğu için bizim söylediklerimizin bilimle çelişmesi mümkün değil. Ama şimdi bu bilimsel gerçekler karşısında idealistlerin de birçok şeyi kabul ettiğini de görebiliyoruz.

- Elbette bilimler bu kadar gelişirken idealizmin yüzyıllar öncesinin dogmalarıyla, inançlarıyla hareket etmesi, olan biten her şeyi eski biçimiyle açıklamaya kalkması giderek daha zor oluyor. Bilimden uzak durdukları oranda hala eski dogmaların çoğunda direnirler ama ister istemez biraz yaklaştıkları oranda bazı şeyleri kabul etmek zorunda kalırlar. Mesela dünyanın ve güneş sisteminin bir denge içinde hareket ettiğini, yine dünyanın ekolojik bir dengesi olduğunu, doğa hareketlerinin birbiriyle bağlantılı olduğunu, yağmurun, karın, mevsimlerin oluşmasını bilimin açıkladığı biçimde kabul edenler vardır ama bir farkla sonuçta bu dengelerin yine tanrı tarafından oluşturulduğunu, onun sayesinde sürdüğünü, ve tabii isterse tanrının bunu bozabileceğini savunurlar. Yani sonuçta yine her şey doğa üstü, ilahi bir güç tarafından yönetiliyordur.

- Şöyle özetleyebiliriz sanıyorum. Bilim geliştikçe, daha önce bilinmeyen şeyler bilinir hale geldikçe diyalektik materyalizmin öngörülleri doğrulanıp, güçleniyor ama idealizm gerçeklikten daha da uzaklaşıyor ve inandırıcılığını yitiriyor. Bu durumda da geri adım atarak, hiçbir inandırıcılığı kalmayan eski metafizik düşüncelerinin, dogmalarının en azından bir bölümünü terk etmek, ve olaylara farklı açıklamalar getirmek zorunda kalıyor.

- Doğru. Mesela, bugün insan tarafından bombalarla yağmur yağdırıldığı bir zamanda eskiden olduğu gibi kalkıp yağmur tanrının işidir, ister yağdırır ister yağdırmaz demesi artık ona pek bir şey kazandırmaz. Mesela, siz de tarih kitaplarından bilirsiniz kaçınıcı yüzyılda şimdi tam hatırlayamıyorum bir bilim adamı çıkıyor dünya yuvarlaktır diyor böyle dediği için adamı asmaya kalkıyorlar. Ama bugün hiçbir idealist dünyanın yuvar-

lak olmadığını ileri süremez. Çünkü bu artık çok çeşitli biçimlerde kanıtlanmış bilimsel bir doğrudur.

Konuyla doğrudan belki ilgisi yok ama idealizmin ne kadar dogmatik, tutucu kafa yapısına sahip olduğunu göstermek için başka bir örnek vereyim. Yüz, hatta elli sene önce insanoğlunun aya gideceğine inanabilecek, bunu mümkün görebilecek bir idealist çıkar mıydı? 50 sene öncesini bırakın 30 sene kadar önce aya ilk uzay aracının gittiği günleri hatırlıyorum. İdealistler, özellikle islamcılar bunun imkansız olduğunu iddia ediyorlardı. Sonra ilk insan gitti, uzayda sonra ayda yürürken görüntüleri tüm dünyaya yayınlandı ama onlar hala bunun yalan olduğunu ABD'nin, SSCB'nin dünyayı kandırdığını, bunun bir senaryo olduğunu ileri sürüyorlardı. Neden? Çünkü, o güne kadar ayı, güneşi, yıldızları ulaşılamaz tanrı vergisi varlıklar olarak açıklamışlar. Böyle bir şeyin olabileceğini hayal bile edemiyorlar. Ama sonraki yıllarda bu gerçeği reddedemeyecek duruma gelince geri adım atıp bu sefer de insanın aya gidebileceği zaten Kuran'da da yazıyordu demeye başladılar. Hatta onlara göre Batı bir çok yeni buluşunu, bilimde, teknolojiye kaydettiği yeni gelişmeleri Kuran'dan öğreniyor, oradan çalışıyordu. Tabii bugün bunlara da çok sınırlı bir kesim dışında inanabilecek kimse yok. Evet öbür başlığa geçelim.

- **İkincisi, doğada her şey hareket halindedir.** Hiçbir şey durağan değildir. Sürekli bir değişme, yenilenme, gelişme vardır. Bir şeyler sönüp yok olurken, başka şeyler doğmakta ve gelişmektedir.

Engels şöyle diyor: *"Tüm doğa en küçüğünden en büyüğüne, bir kum taneciğinden güneşe, temel canlı hücrelerden insana kadar, sürekli bir oluş ve yokoluş, sürekli bir akış, durmayan bir hareket ve değişme içindedir."*

- Bu bilmediğimiz bir şey değil zaten. Bir kere dünyanın kendisi hareket halinde, üzerindeki her şeyle birlikte dönüp duruyor. Hareketsiz durduğunu sandığımız bir bina da öyle. Taşındaki, tuğlasındaki, demirindeki atomlar durmadan hareket ediyor. Gözümüzle fark etmesek bile kullanmaktan, rüzgardan, ısı değişikliklerinden, yağmurdan, kardan sürekli aşınıyor, esiyor yani ilk günkü gibi durmuyor.

- Elbette size bu şimdi yeni bir keşif gibi gelmiyor. Şu veya bu düzeyde hepinizin belli bir birikimi var. Ama bir de Marks ve Engels'in yaşadığı dönemi düşünün. Bilimler bugünkü kadar gelişmemiş, insanlar bugün sizin bildiklerinizi o zaman bilmiyorlar. Veya şimdi hiç okul, eğitim görmemiş bir insanı düşünün, ona yerde duran şu taş, şu bina hareket ediyor, çünkü senle, bugünkü sen aynı değilsin desen bu onun için belki o güne kadar hiç düşünmediği, düşünemeyeceği yeni bir şeydir. Ama bunu ona kavratabilirsek dünyaya bakışında bir değişiklik de olacaktır. Tabii tek başına sadece bunu öğrenmesi onun dünyaya bakışını tümünden değiştirmez ama beyindeki zincirlerin bir halkası kırılmış, gerçeğin bir ucundan tutunmuş olur.

İdealizm dünyayı değişmez olarak ele alır. Bugün dünya nasılsa Tanrı tarafından öyle yaratılmıştır. Bugünkü insan nasılsa ilk yaratıldığında da öyledir. Yani önce Adem ila Havva yaratılmış onlardan da insanlık türemiş

gelmiştir. Adem ile Havva da tıpkı bizim gibi insanlardır. Yüzyıllar boyunca insanlar buna inanmışlardır. İnanmayanların da aksini ispat edebilecek bilimsel verileri yoktur. Ama doğa bilimlerinin gelişmesiyle bunların doğru olmadığı ortaya konulmaya başlar. Mesela, bilim dünyanın önce bir ateş topu olduğunu milyonlarca yılda soğuduğunu, ilk ortaya çıkan kara parçalarının, kıtaların bugünkü gibi olmadığını, yerkabuğu soğudukça kara parçalarının, kıtaların yer değiştirdiğini, dünyanın yaşını falan ortaya koyuyor. Darwin de evrim kuramıyla canlıların ve insanın gelişiminin hiç de idealizmin söylediği gibi olmadığını ortaya koyar. Bu, idealizme vurulan en büyük darbelerden biridir aynı zamanda, çünkü idealizmin en büyük dayanaklarından din gibi önemli bir kurumun temelleri sarsılır bununla. Onun için idealistler ve istisnasız tüm dinler Darwin'in evrim teorisine karşı çıkarlar. Okullarda onun bu kuramının okutulmasını, öğretilmesini istemezler.

- Geçenlerde Zaman'da da buna ilişkin bir dizi vardı. Güya Darwin'in yanlışlığını ortaya koymaya çalışıyor. Bulunan ve ilk insanlara ait olduğu söylenen fosiller yalan, uydurma falan diye yazıyor. Canlıların evrimleşmesinin, canlıların değişmesinin imkansız olduğunu, deniz, kara, havadaki tüm canlıların tanrı tarafından bugün nasılsa öyle yaratıldığını söylüyor.

- O da işte kendi açısından felsefi, ideolojik mücadelesini sürdürüyor. Ama beyhude çaba aslında. Çünkü Darwin'den bu yana gelişen bilim, yapılan araştırmalar, hep Darwin'i doğruluyor. Evet üçüncüsüne geçelim.

- **Üçüncüsü; nicel birikimler nitel değişikliğe yol açar.**

Gelişme, belki gözle görülemeyecek kadar küçük nicel değişikliklerin birikiminin bir noktadan sonra aniden sıçramalı bir gelişim göstererek nitel değişikliği ortaya çıkarmasıyla sağlanır.

Engels buna doğadan, canlıların ve insanın gelişimini örnek veriyor: *"Burada her şeyden önce, bugünkü tüm organik doğanın, bitkilerin ve hayvanların ve böylelikle insanın da, milyonlarca yıldır süregelen bir gelişme sürecinin ürünü olduğunu ispatlayarak, metafizik doğa görüşüne muazzam bir darbe indiren Darwin'i anmak gerekir."*

- Doğanın bu diyalektik özelliğine en çok verilen örneklerden biri de suyun buharlaşması ve donmasıdır. Suyu ısıtmaya başladığımızda belli bir noktaya kadar bir değişiklik olmaz, ancak ısınma belli bir noktaya (100 dereceye) geldikten sonra buharlaşma başlar. Donması da öyle, belli bir dereceye kadar soğutulduğunda durumunda bir değişiklik olmaz, hala sıvıdır ama bir noktada aniden değişime uğramaya başlayarak buzlaşır. Son maddeye geldik.

- **Dördüncüsü de; Değişime, gelişmeye yol açan neden şeylerin iç çelişkileridir.** Lenin, *"Asıl anlamıyla diyalektik bizzat şeylerin özündeki çelişkilerin incelenmesidir"* diyor. Doğadaki her şeyin, her olayın özünde iç çelişki vardır. Bu iç çelişkinin olumlu ve olumsuz yanları, bir geçmişi ve geleceği, ölmekte olan yanıyla gelişmekte olan yanları biraradadır. Bunlar hem birbirine karşıtılar hem de birarada bulunurlar. Onun için bu durum

“zıtların birliği ve mücadelesi” şeklinde de ifade edilir. İşte bu zıtlar arasındaki mücadele, yani eski ile yeni, ölmekte olan ile doğmakta olan, sönmüş gidenle gelişmekte olan arasındaki mücadele gelişmeyi ortaya çıkarır. Lenin, **“Gelişme, zıtların mücadelesidir”** der. Mesela, eylemler, devrimler de toplumun iç çelişkisinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Hangi çelişkidir o? Üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin toplumsal yaşama yansıyan biçimi, yani egemen sınıflarla, ezilen, sömürülen sınıflar arasındaki çelişkidir. Burada çıkarları birbirinin karşıtı olan sınıflar arasındaki çelişki söz konusudur. Karşıtlar hem birbirleriyle mücadele halindedir hem biraradadırlar. Aralarındaki mücadele toplumsa gelişmenin nedeni ve itici gücüdür.

- Ben bir şey soracağım.

- Sor Fatma abla.

- Şimdi, doğada olup biteni doğru kavramak için bu dört başlık altında anlattığımız diyalektik yöntemi kullanacağız bu tamam, ama bizim işimiz doğayla değil ki, onun için bunun mücadelemize nasıl faydası olacak orayı tam anlayamadım doğrusu.

- Bir yanıla haklısın Fatma abla. Bu diyalektik yöntemi toplum yaşamına uygula, toplumsal gelişmeleri bu yöntemi kullanarak anlamaya, çözmeye çalış, o zaman ne kadar işimize yaradığını göreceksin. Çünkü bu dört başlık altında saydıklarımız hem doğanın ve hem toplumun gelişme yasalarını açıklar, hem de onlara nasıl yaklaşmamız, nasıl incelememiz gerektiği konusunda bir yöntemdir. Demin çelişkiye örnek verdik. Eğer biz her olayın, her gelişmenin sadece dış görüngüsüne değil de onu ortaya çıkaran iç çelişkilerini araştırmaya, incelemeye başlarsak gerçeğe ulaşmaya, olayı doğru olarak çözümlemeye başlamışızdır. Ama bu yöntemi bilmezsen kullanmazsan gördüğünden çıkaracağın sonuç da çok farklı olur, yüzeysel, gerçekten uzak kalır. Mesela, ne dedik **her şey birbiriyle bağlantılıdır**. Bu toplumsal olaylar, gelişmeler için de böyledir. Örnek olarak Susurluk meselesini ele alalım. Şimdi onu biz nasıl ele alırız? 96 yılı ya da Çiller dönemiyle sınırlı, daha önceki toplumsal olaylardan, gelişmelerden bağımsız gerçekleşen kendi başına bir olaymış gibi düşünmeyiz. Diyalektik yöntemi kullanırız. Bu olayın hangi olaylarla, gelişmelere ilgisi vardır diye sormaya başlarız. Soruları sordukça olayın devrimci mücadele ile ilişkisine, oligarşi ile bağlantılarına, kontrgerillanın kuruluşuna, oradan emperyalizmle yeni sömürgecilik ilişkilerine ve emperyalizme kadar gideriz.

- Ama o kadarını pek çok idealist, hatta islamcı yazarlar falan da yapıyor?

- Doğru ama onların gidebileceği ve gitmek istedikleri son sınır bu olur. Biz soruları devam ettirdiğimizde biz bu olayı emperyalizmin oluşumuna, ondan öncesine yani kapitalizme, feodalizme taa ilk toplumlara ve insanın ortaya çıkışına kadar götürebiliriz. Oradan toplumların tarihini bir bütün içinde kavramak gerektiğini bugün olan bir olayın, gelişmenin dahi bu bütünle bağımlı onun bir parçası olduğu sonucuna varırız. Hiçbir gelişmeyi

kader ya da tanrının işi diye açıklamayız. Öte yandan, neden ve niçin sorularını sorar, başlangıç ile sonuç arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışırız. Meselenin sınıfsal mücadeledeki yeri, ilişkisi, siyasal, sosyal, ekonomik tüm yanlarıyla birlikte ele alırız.

Bu her olay, her gelişme için böyle. Mesela ne dedik? Nicel birimler nitel dönüşümlere yol açar. Bir kitle eyleminin ya da devrimin ortaya çıkışını düşünün. Birdenbire durup dururken mi çıkar bunlar ortaya? Bir metafizikçiye göre öyledir. Mesela birileri çıkmış halkı kışkırtmış halk da eyleme geçmiştir. Veya işte devrimleri ya da savaşları sadece kişilerle, önderle açıklar. Mesela eğer Marks ve Engels olmasaydı sosyalizm diye bir şey de ortaya çıkmazdı diye düşünür. Ama öyle değildir.

Eğer kitlenin harekete geçmesine neden olan nedenler daha önceden belki aylarca, belki yıllarca süren bir süreç boyunca birikmemiş olsa, birileri çıkıp da ne kadar “kışkırtıcılık” yaparsa yapsın eylemde olmaz, devrim de olmaz. Yani kitledeki nicel birikimler bir noktada artık onu patlama, harekete geçirme noktasına getirmiştir. Bu nicel birikimler orada harekete geçerek bir nitelik dönüşüme uğrar.

Marks ve Engels’i ortaya çıkaran tanrının bir lütfu değildir. Onlar insanlık tarihinin, bilimlerin gelişmesinin belli bir noktaya ulaşarak yeni bir dünya görüşünün ortaya çıkabileceği koşulları yaratmış olmasındandır. Yani düşüncedeki, bilimlerdeki nicel birikimler Marks ve Engels’te nitel bir değişime uğramıştır. Eğer Marks ve Engels olmasaydı beş-on ya da yirmi yıl sonra başka Marks ve Engelsler mutlaka çıkacaktı. Ama daha sonra değil de o zaman çıkması onların o dönemin en parlak, ileriye görme yeteneğine sahip, deha yeteneklere sahip olmalarının, yani kişisel özelliklerinin bunda mutlaka payı vardır ama belirleyici olan bu değildir.

Yani diyalektik yöntem bize doğruya, gerçeğe nasıl ulaşabileceğimizin yolunu gösterir ve tabii sorunu nasıl çözmemiz gerektiğini de. Bunları sonraki dersimizde zaten işleyeceğiz. Onun için şimdilik burada keselim.

SINIF SÖZLÜĞÜ

→ **DİVALEKTİK:** Eski Yunanca’daki konuşmak, tartışmak anlamına gelen “dialogo” sözcüğünden gelmektedir. Yunanlı filozoflar karşıt fikirlerini

tartışırlar, fikirler arasındaki çelişkileri ortaya çıkarırlar böylece çelişkileri aşarak doğruya ulaşacaklarını düşünürlerdi. Yani o zamanlar diyalektik bir nevi konuşarak, tartışarak doğruyu bulma sanatıydı. Daha sonra ise doğayı anlamanın, tanımanın yöntemi haline geldi.

Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm - 2

Bu hafta toplandığımızda çalışmamıza başlayana kadar sohbet konumuz doğal olarak Susurluk oluyor. Eğitim ve kadrolaşmaya hız verirken kitle çalışması ve propaganda faaliyetimizin odağına bu meseleyi aldık. Mahalledeki herkesle yolda, durakta, lokalde, dernekde, bakkalda, manavda hemen her yerde konuyu tartışıyoruz, sohbet konusu haline getiriyoruz. Halk Susurluk'tan bu yana devletin nasıl bir pislik içinde olduğuna ilişkin çok şey öğrendi, ancak hükümetin üç beş mafyacıyla Susurluk'un üzerini örtme, devleti aklama çabasına karşı uyanık olmak, bu oyunu bozmak zorundayız. Daha önce "af" meselesi gündemdeydi. Bu vesileyle düzenin adalet sisteminin teşhirine yönelik propaganda faaliyetine ağırlık vererek, DGM'lerin kapatılması talepli bir çalışma yürütüyorduk. Susurluk'un tekrar güncelleşmesiyle biz de hedef ve taleplerimizin çerçevesini genişlettik. Susurluk MGK'dır -ordudur-JİTEM'dir; Susurluk MİT'tir, polistir, özel tim'dir, koruculuktur; Susurluk TBMM'dir, Susurluk DGM'lerdir, Susurluk devlettir vb. sloganları öne çıkarıyoruz.

Çalışmamıza geçen hafta kaldığımız yerden tarihsel materyalizmle devam ediyoruz.

- Evet arkadaşlar herkes tamam olduğuna göre artık dersimize başlayalım. Belirlediğimiz alt başlıklara göre sırayla gidelim. Ayşe yaz bakalım tahtaya, tarihsel materyalizm nedir? Buradan başlayalım.

- Kısaca tarifini yaparsak, **toplumsal gelişmenin genel yasalarını ortaya koyan bilim** diyebiliriz. Marks ve Engels toplumsal gelişmelerin altındaki gerçek nedenleri, maddi gerçekleri araştırmaya koyulduklarında nasıl ki doğanın gelişiminin kendine özgü nesnel yasaları varsa toplumsal gelişmeleri de belirleyen genel yasaların var olduğunu saptarlar. İdealistler tarihi genellikle iki biçimde açıklıyorlardı. Ya herşey daha önce tanrının belirlemiş olduğu, onun istediği gibi bir planın parçası olarak gerçekleşiyordu. Dolayısıyla olan biten herşey tanrının bir eseri idi. Ya da işte birtakım üstün insanlar, kahramanlar ortaya çıkıyor, bunlar tarihin akışını değiştiriyorlar, ona yeni bir biçim veriyorlardı. Metafizik düşünce örneğin savaşları tanrı yaptırıyor derken bireyciler bunu kişilere, üstün insanlara, düşünceye bağlıyordu. Ama hangisi olursa olsun böylece toplumsal gerçeklerin üzeri bir sis tabakasıyla kapatılarak toplumsal gelişmelerin, olayların nedenlerine ilişkin pek çok şey bilinemez hale getirilmiş oluyor, insanlardan kaderlerine boyun eğmeleri isteniyordu.

- Ama materyalist düşünürlerin, bilim adamlarının çok eskiden beri var olduğunu söylemiştik, onlar bu konuda bir şey geliştiremiyorlar mı?

- Elbette, bunun çabasını gösteriyorlar. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi bunların yaşadıkları çağda, daha doğrusu Marks ve Engels'e gelene kadar bilimlerin ve materyalist felsefenin gelişme seviyesi, doğadaki

bir çok gelişmenin yanında toplumsal gelişmeleri de açıklamakta yetersiz kalıyordu. Materyalizm de o zaman metafizik bir özellik gösteriyor. Henüz bir bütün olarak doğadaki ve toplumdaki gelişmeleri açıklamaktan, şeyler ve olaylar arasındaki bağları kurabilmekten uzaktı. Bilinemezlik, çözümsüz kalma zamanla materyalist düşüncülerin, bilim adamlarının bile idealizme yönelmelerine neden olabiliyordu. Ya da doğayı incelerken, yorumlarken daha materyalist bir bakış açısına sahip olunurken, toplumsal gelişmelerde, insan unsurunun incelenmesinde idealizme düşebiliyorlardı. Ancak Marks ve Engels diyalektik yöntemi toplumsal gelişmelerin altındaki maddi gerçekleri ortaya çıkarmak için kullanarak daha önce insanlar için büyük sır olan tarihin ve toplumsal olayların bütün gizlerini çözdüler. Sınıflı toplumların nasıl oluştuğunu, mülkiyet ilişkilerinin sırrını, toplumun bir kesiminin neden mülksüz bazılarının ise mülkiyet ve servetlerin sahibi olduğunu, devlet, hukuk, din, ahlak, kültür, gibi kurumların nasıl oluştuğunu, savaşların nedenlerini ve sınıf savaşımının zorunluluğunu, tüm toplumsal-ekonomik oluşumların, sosyal gelişmelerin nedenlerini tüm yönleriyle açıkladılar. Kapitalizmin gelişme yasalarını, içinde taşıdığı ve onun da daha ileri bir toplumsal yapıya dönüşümüne neden olacak çelişkilerini ortaya koydular. Bu o güne kadar tarihin, toplumsal gelişmelerin incelenmesinde yapılan tek ve en önemli devrimdi. Yani onlar diyalektik ve tarihsel materyalizmle hem idealizmi hem de o güne kadar metafizik özellikler de gösteren materyalizmi aştılar.

- Bugün artık değiştirilemeyecek bir gerçek var ki o da; tarihsel materyalizmin, tarihle ve toplumla ilgili tüm bilimlerin gerçeğe ulaşmada başvurabilecekleri tek yöntem olmasıdır. İnsanın kendi geleceğine yön vermesine, yani insanın, tarihin oluşumunda ve içinde yaşadığı koşulların değiştirilmesinde bilinçlice yer almasına yol gösterebilecek tek bilim tarihsel materyalizmdir.

- Peki tarihsel materyalizmle ortaya koydukları en önemli olgu, toplumsal gelişmenin yasası ne oluyor?

- Onların, tüm toplumsal gelişmelerin nedenlerini açıklayabilmelerini sağlayan en önemli bulguları, toplumsal gelişmenin maddi yaşam koşullarına yani **ekonomik yapıya** sıkı sıkıya bağlı olduğunu keşfetmeleridir. Toplumsal düzenin karakterini belirleyen, bir toplumsal sistemden diğerine gelişimi sağlayan toplumun **üretim tarzı**, yani ekonomik yapısıdır. Buna göre toplumsal bilinçlenme, devlet, din, hukuk, ideoloji gibi **"üst yapı"** kurumları, siyasal, kültürel tüm gelişmeler ekonomik yapıya yani **"alt yapı"**ya göre şekillenmektedir

İdealizmde ise her şey bunun tam tersidir. O insan düşüncesini maddi yaşam koşullarından bağımsız ele alır. Düşünce ya da ruh zaten tanrıya aittir. Maddi yaşamdan bağımsız gelişir ve insanın, toplumun yaşamına yön veren odur. Oysa tarihsel materyalizm bunun böyle olamayacağını, düşüncenin insan beynine gökten zembille inemeyeceğini söyler. Önce yaşanılır, yaşanılanlardan düşünce oluşur. Mesela, işçiler doğarken işçi

olmayı düşündükleri için işçi olmamışlardır ya da işçi gibi düşünüyorlarsa onları böyle düşündürten maddi yaşam koşulları yani işçi olmalarıdır.

- Yalnız burada önemli bir nokta daha var. İnsanın düşüncesini şekillendiren maddi yaşam koşullarıdır, burada onu biçimlendiren bir zorunluluk vardır, doğru, ama bu onun hep de öyle kalacağı anlamına da gelmez. Örneğin işçi, işçi olduğu için işçi gibi düşünür ancak işçi gibi düşündüğü için de yaşadığı koşulları değiştirme mücadelesi içine girer. Belli bir bilinç düzeyine ulaştıktan sonra ise kendi geleceğinin, tarihinin oluşumunda bilinçlice yer alır. Yani kadere boyun eğen değil, kendi kaderini eline alan duruma gelir. Kendisini çevreleyen koşulları değiştirmek için bilinçli bir savaşa girer. Tabii bu düşünce toplumsallaştığı oranda maddi bir güce de dönüşür. Maddi güce dönüşen düşünce tarihin gelişimine etkide bulunur, üretim ilişkilerinin yeniden biçimlenmesinde rol oynar.

Daha da genelleştirirsek alt yapı yani ekonomik ilişkiler, ideolojisi, dini, ahlakı, siyaseti, kültürü, sanatı vb. bir çok yanıyla toplumun üst yapı kurumlarını biçimlendirir. Ama bu üst yapı da kendisini oluşturan altyapı üzerinde etkide bulunur. Onun gelişimini hızlandırır veya yavaşlatır. Yani aralarında karşılıklı diyalektik bir ilişki vardır. Yoksa idealistlerin meseleyi çarpıtmaya çalıştığı gibi herşeyi alt yapı belirler, insanın toplumsal gelişme üzerinde hiçbir etkisi olmaz gibi bir düşünce yoktur. Bu kadar, sen devam edebilirsin Selma.

- Marks ve Engels tarihsel materyalizmle ilgili düşüncelerini ilk olarak ana hatlarıyla ortaya koydukları **"Alman İdeolojisi"** adlı yapıtlarında şöyle diyorlar: *"İnsanların tarih yapabilmeleri için yaşamaları gerektiği koşulu-nu ileri sürmekle işe başlamalıyız. Yaşam, herşeyden önce yemek, içmek, giyinmek, barınmak vb. demektir. Demek ki ilk tarihsel eylem, bu gereksinimleri karşılayan araçların, yani maddi yaşamın kendisinin üretilmesidir. Bu, binlerce yıl önce olduğu gibi bugün de insan yaşamını sürdürmek için her günün her saatinde yerine getirilmesi gereken tarihsel bir eylemdir, tüm tarihin temel olgusudur. Demek ki daha ilk baştan insanların birbirleriyle maddi bir bağlantı içinde oldukları ve bu bağlantının insanların gereksinimleri ve üretim tarzlarınca belirlendiği ve insanlar kadar eski olduğu bir gerçektir. Bu bağlantı durmadan yeni biçimlere girerek her türlü dinsel ve siyasal saçmalıklardan bağımsız bir tarih ortaya koymaktadır. Bu güne kadar tarihin bu gerçek temeli ya hiç gözönüne alınmamış ya da tarihin gelişmesini ilgilendirmeyen bir konu sayılmıştır. Bu yüzden de tarih, her zaman, mutlaka kendi dışında bir ölçüte göre yazılmıştır. Buna karşı, gerçekten tarihsel olan ne varsa tarih dışına itilmiştir. Bundan ötürü de tarihte sadece prenslerle devletlerin siyasal eylemleri, dinsel ya da başka türden kuramsal kavgalar görülebilmektedir."*

- Marks ve Engels burada tam da sanki bize okulda okutulan tarihi anlatmışlar. Devletin bize okuttuğu tarihte halk falan yok. Anlatılanlar padişahların, veliahtlarının hayatı, saray entrikaları, padişahların savaşları falan. Tabii o savaşların gerçek nedenleri de yok. Halka yapılan zulümler,

halkın isyanları anlatılmaz. Kaç yüzyıllık koca Osmanlının tarihi sanki beş-on tane padişah'tan ve fetihlerden ibaret. Gerçi sonrası da pek farklı değil ya, Kurtuluş savaşında da sanki Mustafa Kemal, İsmet İnönü, on-onbeş tane yüksek rütbeli subay herşeyi halletmiş. Halbuki nice halk kahramanı var, halkın fedakarca direnişleri var. Ama onları da resmi tarih kitapları yazmaz.

- Marks ve Engels devamında diyorlar ki; *“Gerçekte, tarihteki tüm kavgaların kaynağı üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki kavgadır.”*

- Benzer şekilde tarih, “tarih, sınıf savaşımından ibarettir”, “tarihi yaratan sınıf mücadeleleridir” gibi çeşitli biçimlerde de tarif edilmiştir. Peki bu durumda, emekçiler olmadan, halk olmadan üretim güçleri olmayacağına göre, sınıf mücadelesinin bir tarafında toplumda çoğunluğu oluşturan halk olduğuna göre demek ki eğer tarih anlatılacaksa, yazılacaksa bu esas olarak halkın tarihi olmak durumundadır.

- Marks ve Engels o güne kadar yapılan tüm tarih araştırmalarının ve yöntemlerinin dışında diyalektik materyalist yöntemle toplumların tarihini, ekonomik yapısını inceliyorlar ve üretimin sürekli bir gelişim ve değişim içinde olduğunu görüyorlar. Buna göre o güne kadar ki insanlık tarihi boyunca toplumsal gelişmelere yön veren dört temel üretim ilişkisi ve bunlara bağlı olarak oluşan çeşitli toplumsal düzenler vardır. Ve bunlara bir tane daha eklenecektir. Bunlar, üretim biçimi kolektif olan, özel mülkiyet ilişkilerinin ve sınıfların henüz olmadığı **ilkel toplum**, köleler üzerindeki özel mülkiyete dayanan **köleci toplum**, toprağın özel mülkiyetine dayanan **feodal toplum**, üretim araçlarının özel mülkiyetine dayanan **kapitalist toplum** ve üretim araçlarının kolektifleştirildiği **sosyalist toplumun** üretim ilişkileridir.

Her üretim ilişkisinin ortaya çıkardığı kendine özgü sınıflar, siyasal düşünceleri, üst yapı kurumları, farklı bir yaşam tarzı vardır. Üretim ilişkileri değiştiğinde toplumsal sistem de değişir, alt üst olur. Üst yapı kurumları, siyasal, toplumsal düşünceler, yaşam tarzları değişir. Yani her üretim tarzı inançları, düşünceleri, yaşam biçimi, teorisi, üst yapı kurumları, siyasi görüşleriyle kendine özgü toplumunu da yaratır.

- İlk dördünü anladım. Elde edebildikleri verilerle, bilimlerin yardımıyla bu toplumların üretim tarzlarını incelemişlerdir. Ancak Marks ve Engels'in döneminde sosyalist üretim ilişkileri, sosyalist bir toplum yok, onu nasıl ortaya koyuyorlar.

- Doğru. Marks ve Engels önce kapitalizmi ve ondan önceki üretim ilişkilerini inceleyip ekonomik ve toplumsal gelişmenin genel yasalarını buluyorlar. Bu yasalar bulunduktan sonra doğmakta olan gelecek yeni toplumun nasıl şekillenebileceği de ortaya konabilir. Diyalektik materyalist felsefenin tüm felsefelerden üstünlüğü de oradadır zaten. Sadece geçmişi ve bugünü açıklamakla kalmaz, geleceğe de yol gösterir. Marks ve Engels de ortaya çıkardıkları ekonomik ve toplumsal gelişmelerin genel yasalarından hareketle kapitalizmden sosyalist topluma geçişin tarihsel ola-

rak toplumsal gelişmenin zorunlu bir aşaması olduğunu ortaya koyarlar.

- Bu nasıl oluyor kısaca özetleyelim.

- Üretimdeki gelişmenin ve değişmelerin üretici güçlerin gelişmesiyle, bunların içinde de özellikle üretim aletlerinin gelişimi ve değişimiyle yakından ilgisi vardır. İlk insanlar üretim için kaba taştan yapılmış aletler kullanıyorlardı. Sonra yay ve oku buldular, sonra hayvanları evcilleştirerek hayvan yetiştiriciliğine başladılar, taştan yapılan aletlerin yerini madeni aletler aldı, balta ve toprağı işlemek için demir uçlu karasaban yaptılar, bitki yetiştirmeyi ve tarımı öğrendiler, madeni alet yapımını daha da geliştirdiler, demirci körüğünü bulmaları ve çömlekçiliğin ortaya çıkması ve ardısıra el zanaatlarının gelişmesi, zanaatçılığın tarımdan ayrılması, el aletlerinden makineli üretime geçme, manifaktürlerin yerini makineleşmiş sanayiinin alması ve büyük sanayii işletmelerinin ortaya çıkışı, işte kaba üretici güçlerinin gelişmesi böyle oluyor. Tabii üretim aletleri böyle bastan karmaşığa doğru gelişirken onu kullanan insan da gelişmekte ve değişmektedir.

Toplumdaki üretici güçlerdeki değişikliğe bağlı olarak ona uygun yeni üretim ilişkileri de oluşur. Bu yeni üretim ilişkisi üretici güçlerdeki değişime bağlı olarak ortaya çıkmasına rağmen üretici güçlerin gelişmesinin hızlanması ya da yavaşlaması üzerinde etki yaparlar. Üretici güçlerin özgülce gelişebilmesi için üretim ilişkilerinin bu gelişime uygun olması, onunla çelişmemesi gerekir. Çelişme ortaya çıkıp bu uygunluk bozulduğunda, yani mevcut üretim ilişkileri üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel olmaya başladığında sistem sarsılmaya başlar, çelişkiyi ortadan kaldıracak yeni bir üretim ilişkisi kendini dayatmaya başlar. Bir üretim ilişkisinden diğerine geçişler hep böyle olmuştur. Her biri kendinden önceki üretim ilişkisinden daha ileri bir üretim ilişkisidir. Mesela, kapitalist üretim ilişkileri feodal üretim ilişkilerine göre ileri bir üretim tarzıdır. Feodal üretim ilişkileri içinde doğmuş ve gelişmeye başlamıştır. (Zaten tüm yeni üretim ilişkileri eski üretim ilişkisinin içinde doğar ve gelişmeye başlar.) Ancak feodal üretim ilişkileri bu yeni gelişmekte olan üretim ilişkilerinin gelişmesi önünde engel olmaya başlar. Yeni ile eski çatışmaya başlar. Bu çelişki feodalite ile burjuvazinin çatışmasını getirir. Sonuçta yeni ve gelişmekte olan burjuva sınıf eskiye galip gelir ve kapitalist üretim ilişkisi hakim üretim ilişkisi haline gelirken buna uygun kendi üst yapısını da oluşturur. Bu kapitalist üretim ilişkisi başlangıçta belli bir süre üretici güçlerin gelişmesine uygundur, üretici güçler hızla gelişir. Ancak kapitalist üretim ilişkilerinde serbest rekabetçi dönem sona erip tekelleşmenin başlamasıyla mevcut üretim ilişkileri bu sefer üretici güçlerin gelişmesinin de önünde engel olmaya başlar. Üretimin alabildiğine toplumsallaşmasına rağmen üretim araçlarının özel mülkiyeti giderek azınlıktaki bir sınıfın elinde birikmeye başlar. İşte bu durum üretici güçlerle üretim ilişkilerinin arasındaki çelişkinin derinleşmesine yol açar. Çelişkinin derinleşmesi burjuvazi ile ezilen sınıflar arasındaki çelişkileri, çatışmayı da şiddetlendirir. Bu çeliş-

ki ve çatışmalar, çelişkiyi ortadan kaldıracak yeni bir üretim tarzına ulaşmadan ortadan kalkmaz. Kapitalizmdeki bu çelişkinin ortadan kalkması ise ancak üretim araçlarının da toplumsallaştırılmasıyla mümkündür. Bu da üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kalkması demektir. Yani bir yerde tarih kapitalizmi yokolmaya mahkum etmiştir. Ama tabii bu yokoluş yine de düzenin yıkılması için savaşım verilmeden **kendiliğinden** olmaz.

- İşte orada da örgütlenmenin ve devrim mücadelesinin önemi ortaya çıkıyor. Bilinçli insanın müdahalesiyle toplumsal değişim mümkün hale gelir.

- Demin her yeni üretim ilişkisi eskisinin bağrında oluşur, gelişmeye başlar ve belli bir süreç sonra da eskiyi yıkar dedik. Bu dediğimiz kapitalizme kadar doğru ama mesela sosyalist üretim ilişkileri kapitalist üretim ilişkileri içinde ortaya çıkmıyor.

- Evet, doğru. Bu yanıyla kendinden önceki üretim ilişkilerinden farklılık gösterir. Herşeyden önce kuramı, ideolojisi diğerlerinde olduğu gibi üretim ilişkisi gelişmeye başladıktan sonra oluşmamıştır.

- Arkadaşlar, konuyu daha iyi anlamak için bütün toplumların tarihini okuyup, araştırmamızda fayda var. Elimizde kitaplar var, okumayanlarınız değişerek onları okursa iyi olur. Sonra üzerinde tekrar tartışabiliriz. Tabii okurken sorun tek başına köleci toplumda ilişkiler şöyleymiş, kapitalist toplumda böyle sorunu değil. Bir kitabı okurken, hele ki bunlar Marksist-Leninist klasiklerse orda mantığı yakalamaya çalışmalıyız. Olaya nasıl yaklaşmış, hangi soruları sorarak çözümlemeye gidilmiş, nerelerle nasıl bağlantı kurulmuş gibi sorular kafamızda olarak okumalıyız. O mantığı perspektifi yakalamaya çalışmazsak okuduklarımız ezber olur. Halbuki bize öncelikle gereken okuduklarımızın, öğrendiklerimizin kuru bilgi olarak kalması değil, bakış açımızın, ufkumuzun genişlemesi, yapacağımız değerlendirmelerimizde, tahlillerimizde bize fayda sağlamasıdır. Mesela, tarihsel materyalizm her üretim tarzı değişikliğe uğradığında bu üst yapıda, yaşam tarzında, düşüncelerde değişiklikler yaratıyor diyor, bu doğru ama bu değişiklik sadece belli bir süre içinde olup, sona mı eriyor? Böyle düşünürsek yanılırız. Değişim en hızlı biçimde üretim tarzı değiştiğinde gerçekleşir ama durmaz üretim sürekli olduğuna göre üretim sürdükçe üretimdeki değişimlere bağlı olarak toplumsal yaşamdaki değişiklikler de sürecektir. Mesela ülkemizde 40 sene önceki, 30 sene ve 20 sene önceki kapitalizm ile bugünkü kapitalizmin aynı olduğunu ve buna bağlı olarak da siyasal düşünceleriyle, ahlak anlayışı, yaşam tarzı ile 40 sene önceki toplumla bugünkünün aynı olduğunu söyleyebilir miyiz? Devletin yapısında, hukuk sisteminde vs. bile değişimler yaşanmıştır. O zaman demek ki emperyalist sistemdeki ve ülkemizin ekonomik yapısındaki değişimleri, bunların toplumda hangi etkilenmelere, değişimlere yol açtığını ve açabileceğini zamanında görebilmek için üretimin gelişme yasalarını ve toplumun ekonomik gelişme yasalarını bilmek durumundayız. Yoksa teorilerimiz, tespitlerimiz, tabii buna göre de çalışma tarzımız 20-30 sene öncesinin tekrarı olur. İhtiyaca cevap veremeyeceği için de işlevsiz kalır.

OKUMA PARÇASI:

“İnsanlar toplumsal üretimle uğraşırken zorunlu ve iradelerinden bağımsız belli ilişkilere girerler; bu üretim ilişkileri maddi üretim güçlerindeki gelişimin belli bir aşamasına uygundur. Bu üretim ilişkilerinin hepsi birden toplumun ekonomik yapısını meydana getirir. Bu ekonomik yapı, üzerinde, toplumsal bilincin belirli şekillerine uyan hukuki ve siyasi üst yapının yükseleceği gerçek temeldir. Maddi hayattaki üretim biçimleri, genel olarak toplumsal, siyasi ve düşünsel hayat süreçlerini belirler. İnsanların varlığını bilinçleri belirlemez; tersine, insanların toplumsal varlıkları bilinçlerini belirler. Gelişmelerinin belirli bir aşamasında toplumdaki maddi üretim güçleri varolan üretim ilişkileriyle çatışır; ya da aynı şey hukuki bir yönden ifade edilirse, maddi üretim güçleri eskiden içerisinde bulundukları mülkiyet ilişkileriyle çatışır. Üretim güçlerinin gelişme şekillerinden dolayı üretim ilişkileri engelleyici zincir haline gelir. İşte o zaman toplumsal devrim dönemi başlar. Ekonomik temelin değişmesiyle o muazzam üstyapı tüm olarak hızla şekil değiştirir. Böyle şekil değiştirmeleri incelerken bir ayırım yapılmalıdır. Bu ayırım, doğa bilimi ile kesinlikle belirlenebilecek olan, üretimdeki ekonomik koşulların maddi yeniden şekillenmeleriyle hukuki, siyasi, dini, estetik veya felsefi (yani kısaca ideolojik) yapı arasındaki ayırımdır. İnsanlar bu ideolojik yapı içinde çatışmanın bilincine varır ve sonuna kadar savaşırlar. Bir kişi hakkındaki düşüncemiz nasıl o insanın kendisi hakkında ne düşündüğüne bağlı değilse, bizde böyle bir yeniden şekillenme devresini o devredeki kitle bilincine dayanarak yargılayamayız. Tam aksine, bu bilinç, maddi hayatın çelişmelerine dayanarak veya toplumsal üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çatışmalara dayanarak açıklanmalıdır. Bir toplumsal düzen içindeki bütün üretim güçleri mümkün olduğu kadar gelişmeden yok olmaz. Ve daha yüksek üretim ilişkileri hiçbir zaman bu ilişkilerin varoluşlarının maddi şartları eski toplumun rahminde olgunlaşmadan ortaya çıkmazlar. Bu nedenle insanoğlu ancak çözümleyebileceği sorunları ele alır.” (Ekonomi Politîğin Eleştirisine Katkı, Karl Marks)

SINIF KİTAPLIĞI :

- ⇒ İlkel, Köleci, Feodal Toplum (Zubritski, Kerov)
- ⇒ Kapitalist Toplum
- ⇒ Emperyalizm (Lenin-İnter Yay.)
- ⇒ Komünist Manifesto
- ⇒ Sosyalizmin Alfabesi

Toplumlar-1 (İlkel komünal ve köleci toplum)

- Marks ve Engels'in toplumları üretim tarzlarına göre ilkel komünal, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplum olmak üzere beş kategoriye ayırdığını söylemiştik. Gerek onların toplumların tarihini bu şekilde bilimsel olarak açıklamaları gerekse de Darwin'in ortaya koyduğu doğanın evrimi teorisi bilimde devrim sayılabilecek yeni bir aşamayı ifade ediyordu. O günden bugüne de idealizm hep bunları çürütmek için gayret sarf edip durur. Çünkü bunları kabul etmeleri bugüne kadar tanrı adına söylenenleri reddetmeleri demek olur, "**yaradılış**" teorileri çöker.

- Geçen gün Recep amcanın oraya uğramıştım. Biliyorsunuz o biraz islamcıdır, arada bir Akit gazetesini falan da okur. İşte orada Akit'e bir gözetayım dedim, baktım koca bir başlık; "Evrım teorisi bir senaryo" diye yazıyor. İlgimi çekti okudum. "Bilim Araştırma Vakfı" diye bir vakıf var. Son zamanlarda çeşitli yerlere "Atam izindegiz" diye afişler de asıyor. İşte bu vakıf 5 Temmuz'da çeşitli ülkelerden idealist bilim adamlarını çağırdığı uluslararası bir konferans düzenlemiş. Konferansın konusu ise "Evrım teorisinin çöküşü, yaradılış gerçeği". Bu konferans daha sonra bazı illerde de tekrarlanmış. Gazetede ki haber de Afyon'da yapılan konferansla ilgiliydi. Adamlar kalkmış herhalde biraz daha inandırıcı olsun diye yabancı ülkelerden üç-beş tane de güya profesör, bilim adamı falan bulmuşlar, il il dolaşıp evrım teorisinin yanlışlığını kanıtlamaya çalışıyorlar.

- Konu materyalizm olunca, daha doğrusu düzeni korumak olunca islamcısı, hristiyanı nasıl da birleşiyor.

- Bu konferansta vakıf yönetim kurulundan birinin yaptığı konuşmaya göre güya evrım teorisinin bilimsel bir yanı kalmamasına rağmen ateist ve materyalist ideolojilerin dayanağı olduğu için savunuluyormuş. Unutulmaması gerekiyormuş ki, evrım teorisinin çökmesi, materyalist felsefenin çökmesi anlamına geliyormuş.

- Daha önce de belirttik, bu çabaları bitmeyecektir ama boşuna. Bilimsel gerçeklere yalan demekten, inkar etmekten başka yapabilecekleri bir şey yok. Ama bilim onların tüm bu sonuçsuz kalan çabalarına karşın tarihsel materyalist yöntemle tarihin derinliklerine inip yeni bulgularla geçmiş i aydınlatmaya devam ediyor. Aslında biraz da komik sayılabilecek şöyle bir durum da var: Güya materyalist felsefeyi çürütmeye çalışan bu idealist sözde bilim adamları, profesörler de aslında bilimsel araştırma yaparken, laboratuvarlarında deney yaparken materyalistçe düşünüp, davranırlar. Çünkü başka türlü bilimsel çalışma yapmak, bilimde ilerlemek mümkün olmaz.

Öte yandan bugün kapitalist devletin okul kitaplarında dahi en azından dünyanın oluşumu ve ilk insanların gelişimi ile ilgili tarih, üç aşağı beş yu-

karı tarihsel materyalizmin ortaya koyduğu biçime yakın anlatılır. İlk insanların mağaralarda yaşadıkları, avlanmak için taş ve sopa kullandıkları, konuşmayı zamanla öğrendikleri, ateşi buldukları, daha sonra bakır, demir gibi madenleri kullanmayı öğrendikleri falan, bunları hatırlarsınız. Elbette Marksizmin-Leninizmin ortaya koyduğu gibi değildir tüm tarih anlatımı, daha yüzeysel, daraltılmış ve belki bazı yanları çarpıtılmıştır ama yine de bilimsel bir yanları da vardır. O haliyle bile bunlar idealizmin “yara-dılış” teorisiyle çelişen şeylerdir.

- İyi de dünya görüşleriyle çelişen şeyleri niye kendi okullarında okutuyorlar.

- Aslında istemezler ama Marks ve Engels’ten sonra gelişen bilim ve bilime inanan herkes, tarihsel materyalizmin ortaya koyduğu gerçekleri kabul etmek zorunda kaldı. Öyle olunca da tümüyle reddedebilmeleri olanaklı olmuyor. Ama ülkemizde, hatta Avrupa ülkelerinde bugün bile özellikle dini çevreler böyle şeylerin eğitim sisteminden, kitaplardan çıkarılması için hala uğraşırlar. Evet artık esas konumuza dönelim. İlkel komünal toplumu Erdal sen anlatacaktın sanıyorum.

- Evet. Daha önce toplumların gelişiminde belirleyici olanın üretici güçlerin gelişimi ve üretim ilişkileri olduğunu söylemiştik. İlk insan topluluklarının ortaya çıkışında da bu böyledir. İnsanın ilk atalarının yaşayış biçimi diğer hayvanlardan pek farklı değildir. Doğadan buldukları hazır yiyeceklerle yani bitki ve avladıkları hayvanlarla yaşamlarını sürdürmeye çalışırlar. Doğanın vahşi koşullarına ve diğer yırtıcı hayvanlara karşı korunma güdüsüyle gruplar, sürüler halinde yaşarlar. Ama tabii o vahşi doğa şartları altında grup ya da sürülerdekilerin pek çoğu doğal ömürlerini tamamlayamadan ya açlıktan ya da başka hayvanlara yem olup ölüyorlardı.

İnsanın insan olmasını, sağlayan, onu diğer hayvanlardan ayıran ilk şey üretim aleti yapmayı öğrenmesi olur. İnsanın ilk ataları önce doğadan buldukları taş ve sopayı kullanmayı öğrenirler.

- İyi ama belgesellerde de izliyoruz, maymun ve goriller de ağaçtan meyve düşürmek için taş ve sopa gibi şeyleri kullanabiliyor.

- Doğru. Zaten farklılık onları kullanmakta değil, üretmekte ortaya çıkıyor. İnsanın ilk ataları avlanmak ya da düşmanlara karşı korunmak için taş ve sopayı sadece kullanmakla kalmadılar bunları sivrilterek, yontarak silah haline getirmeyi öğrendiler. İşte bunun için harcanan **emek** insanın insan olmasını sağlayan, onu yaratan ve sonrasında da toplumların gelişmesini belirleyen temel etken oldu. Yani insanı yaratan emektir dersek yanlış olmaz. Marks ve Engels emek için *“tüm insan yaşantısının ilk temel koşuludur, ve hem de öyle bir derecede ki, belli bir anlamda, bizzat insanı yaratmıştır, dememiz gerekir”* diyor.

- Tarih boyunca emeğin değerli sayılması boşuna değil, o olmadan hiç birşey olmuyor.

- Tabii, taş ve sopa kullanımından sonra bunların işlenmeye başlanmasıyla ellerin daha doğrusu “ön ayakların” üretim aletlerinin yapımında gi-

derek daha çok kullanılması insan bedeninin gelişimi üzerinde de büyük rol oynadı. Ön ve arka ayakların işlevleri giderek daha da farklılaştı. Elle-
rin çalışmada kullanımı arttıkça ayaklar üzerinde dik yürünmeye başlandı.

Ortak yaşam ve ortak üretim süresince **dil** de gelişti, basit işaretlerden, heceli dile geçildi. **Emek** ve dil insanın bedensel ve zihinsel gelişiminde belirleyici iki temel faktör oldu. Tabii bunlar öyle bir kaç yüzyılda falan olmadı. Hatırlarsanız okuldaki tarih kitaplarında da **taş devri** diye geçer. Üretim aleti olarak taşın kullanıldığı bu dönem bile tek başına yüzbinlerce yıl sürer.

- Bu atalarımız dünyanın ilk neresinde ortaya çıkıyor?

- Onu tam ben de bilmiyorum Serpil. Daha doğrusu henüz bilim de bunu kesin olarak saptayamadı sanıyorum. Ama bugüne kadar yapılan bilimsel araştırmalarda en eski ilk insan örneklerine Avrupa, Asya ve Afrika'nın sıcak ve nemli bölgelerinde rastlanıyor. En eski bulgular, fosiller daha çok Ön Asya ve Afrika'da ortaya çıkıyor. Amerika kıtasına ise insan çok daha sonraları geçiyor. Bilim araştırdıkça bunlara daha net açıklamalar getirecektir mutlaka, ama şu biliniyor: Yüzbinlerce yıl korktukları, yanına yaklaşamadıkları **ateşin** yararını keşfetmeleri ve çok daha sonraları da sürdürme yoluyla ateş yakmayı öğrenmeleri bu ilk insan topluluklarının yaşamında büyük değişikliklere yol açıyor. Ateşin soğuğa ve vahşi hayvanlara karşı korunmada, yiyeceklerin pişirilmesinde ve daha sonra da üretim aletlerinin yapımında kullanılmaya başlanması insan topluluklarının yaşamını büyük ölçüde değiştiren ve hayvanlardan ayıran en önemli etkenlerden biri oluyor. Dünya üzerinde daha geniş alanlara yayılmalarına da olanak sağlıyor.

Kaba taş ve sopalardan yapılan aletlerin yerine sivriltilmiş, keskinleştirilmiş taşlardan yapılan mızrak, taş bıçakların, taş kazmaların, baltaların ortaya çıkmasıyla daha büyük hayvanların avlanmasını mümkün oluyor, balıkçılık gelişiyor. Daha sonra bakır bulunuyor ama saf bakır yumuşak olduğundan alet yapımında pek işe yaramıyor. Ama sonra bakır ve kalay karışımından elde edilen bakırdan çok daha sert olan tunçtan alet üretmeye başlıyorlar. Bu da tarih kitaplarında **tunç devri** diye geçer. Daha sonra da demirin bulunması ve **demir devri** başlıyor.

- Tabii bu gelişim çok uzun bir sürece yayılıyor. Mesela, elde edilen bulgular bakırın Asya'da bundan yaklaşık **yedi bin**, Avrupa'da **beş bin** yıl önce kullanılmaya başlandığını gösteriyor. Bilinen en eski tunç kullanımı Mezopotamya'da M.Ö. dört bin yıllarına ait, yani altı bin yıl öncesine. Demir'in eritilmesine ait en eski iz ise Mısır'da bulunmuş, o da üç bin beş yüz yıl öncesine ait. Avrupa'da ise daha sonra üç bin yıllarında kullanılmaya başlanıyor. Çok uzun süre öncesine ait bu tarihler aslında insanın atalarının ilk ortaya çıktığı yüzbinlerce yıl öncesini gözönüne alırsak yine de bize çok yakındır.

Tarih boyunca her yeni buluş üretimde kullanılan aletlerin ve bunları kullanan insanın gelişmesine hizmet etti. Mesela ok ve yayın bulunması

avcılığın gelişmesinde ve iş aletlerinin iyileştirilmesinde önemli rol oynadı. Avcılığın gelişmesi hayvancılığın oluşmasına yol açtı. Yabani hayvanlar evcilleştirilmeye başlandı. Diğer büyük bir gelişme ise ilkel tarımın yapılmasıyla başladı. Önce ırmak boylarında yumuşak toprağa atılan tohumla veya sopayla toprak eşelenerek yapılan bitki yetiştirme işi, hayvanların evcilleştirilip, büyükbaş hayvanların toprağı sürmek için kullanılmaya başlanması, metal alet yapımının gelişip bunlardan toprağın işlenmesinde de yararlanılmasıyla giderek gelişti, topraktan elde edilen üretim arttı. Tarımın gelişmeye başlaması yavaş yavaş yerleşik yaşam tarzının oluşmasına da olanak sağladı.

Evet Erdal bundan sonrasına “üretim ilişkileri nasıldı?” onunla devam edelim.

- İlkel toplulukta **özel mülkiyet ve sömürü** yoktur. Kabilenin tam üyeleri birlikte avlanır, birlikte üretir, birlikte yerlerdi. Çünkü iş aletleri oldukça ilkeldi, insanların tek başlarına kendilerini doğaya ve vahşi hayvanlara karşı koruyabilecek güçleri yoktu, dolayısıyla kabile üyeleri birbirlerine muhtaçtılar. Ayrıca o şartlarda insan emeği **artı-ürün** yaratabilecek düzeyde değildi. Ancak karınlarını doyurabiliyor ya da elde ettikleri ona bile yetmiyordu. Bu nedenle **kolektif çalışma**, toprak ve diğer üretim araçları, elde edilen ürün üzerindeki **ortak mülkiyet**, insan iradesinden bağımsız bir zorunluluk olarak doğmuştu. Bireysel mülkiyet sayılabilecek tek şey olarak ancak vahşi hayvanlara karşı korunmayı da sağlayan basit bir kaç üretim aletinden bahsedilebilir. Üretim aletlerinin gelişmesi topluluk içinde kendiliğinden cinsiyet ve yaşa göre **ilk ve basit işbölümünü** de ortaya çıkardı. Erkekler avcılıkta, kadınlar bitki toplama, ev işleri, daha sonra çanak çömlek yapımı gibi işlerde uzmanlaşmaya başladı.

İlk başlarda ilkel topluluklar kan bağıyla birbirine bağlı olan 40-50'yi geçmeyen üyeden ibaretti. Bunlara **gens toplulukları** denir. Her gens grubu diğerlerinden uzak durur hatta onları kendine düşman görürdü. Zamanla üretimin gelişmesi ve nüfus artışıyla bu gens grupları ikiyüz-üçyüz mensubu olan kabilelere dönüştü. Ortaklaşa çalışma ve yaşam alışkanlığının gelişmesiyle daha büyük **Centil** toplum örgütlenmesi ortaya çıktı. Centil örgütlenmenin ilk dönemlerinde toplulukta kadın egemen durumdadır. Bu süreç **anaerkil** dönem olarak ifade edilir.

- Çok uzak geçmişte kalsa da bizim de egemenliği tattığımız bir dönem var yani, peki nasıl oluyor bu?

- Toplumsal iş bölümünün olmadığı bu dönemde tarım ve hayvancılık henüz oluşma aşamasındadır. Erkekler ava gittikleri için yeni yeni başlayan tarım, hayvancılık işleriyle ve barınılan yerlerin düzeniyle esas olarak kadınlar uğraşmaktadır. Avcılık daha çok şansa da bağlı olduğu ve her zaman da istenilen sonuç alınamadığı için tarım ve hayvancılık topluluğun ihtiyacını karşılamak açısından çok daha garantili bir hal alır. Dolayısıyla bu durum topluluk içinde kadının uzun bir süre erkeklerden daha üstün bir konumda olmasını sağlar. Yani kadına bu üstünlüğü sağlayan yine o ça-

ğın basit üretim tarzı içinde oynadığı roldür. Bu dönemde gens topluluğunun üyeleri anne soyundan gelenlerden oluşuyordu. Daha sonra hayvancılık ve tarım gelişmeye ve topluluk yaşamında belirleyici olmaya başladı. Erkekler çobanlık ve tarım işinde ağırlıklı olarak rol almaya başlayınca kadınlar eski konumunu kaybetti ve toplulukta erkek egemen oldu. Gens topluluğunun üyeleri baba soyundan gelenlere göre belirlenmeye başladı, bu, topluluğun daha da genişlemesine yol açtı. Bu **ataerkil** gens topluluğu, ilkel topluluğun son dönemlerinde ortaya çıkar.

İlkel topluluğun yönetiminde zamanla oluşan gelenekler belirleyicidir. Yaşlıların topluluk üzerinde belli bir otorite ve saygınlıkları vardır, ama bu dönem boyunca topluluk içinde birinin veya bir grubun diğerlerini yönetmesi, kendi çıkar ve amaçları doğrultusunda kullanmak için üzerlerinde baskı ve zor kullanması gibi şeyler görülmez. Özel mülkiyet ve sınıflar olmadığı için **devlet** gibi bir yapılanma da ortaya çıkmaz.

- Özel mülkiyetin ve sınıfların ortaya çıkması da ilkel komünal dönemin sonu oluyor zaten.

- Evet. Daha önce komün içinde değiş tokuş yapmanın koşulları yoktu. Her şey ortaklaşa üretiliyor, ortaklaşa tüketiliyordu. Üretim aletlerinin gelişmesi ve belli ölçülerde tükettiklerinden daha fazla üretmeleriyle birlikte, değişim ilk defa gensler arasında başladı. Ama bu ilk büyük toplumsal işbölümü olan **hayvancılık** ve **tarıma** geçişe kadar daha çok rastlantısal karakterdeydi. Toplumsal işbölümüyle hayvancılıkla uğraşan çoban kabileler kendileri için gerekli olandan fazla et, süt, yün, deri ve hayvan üretmeye, tarımla uğraşanlar da zamanla ihtiyaçlarından fazla tarım ürünü elde etmeye başladılar. Bu durum hayvan ve tarımla uğraşanlar arasında değiş-tokuşun gelişmesine yol açtı.

- Gelişme ve işbölümü sadece gensler arasında olmuyor sanıyorum.

- Tabii, hayvancılık ve tarımın yanında komün içinde farklı üretim faaliyetleri de geliyor. Mesela, taş devrinde insanlar kilden kap yapmayı öğreniyorlar, daha sonra çanak çömlek yapımı giderek gelişti. Sonra el dokumacılığı, daha ileriki süreçte de madenlerin eritilmesiyle demir saban, balta gibi metal iş aletleri ve kılıç, bıçak, mızrak gibi demirden silah yapımı gerçekleşti. Yani üretim çeşitlenmeye ve büyümeye başladı. Ama bu aynı zamanda aynı kişilerin hem bunları üretmesini hem de tarım ya da hayvancılıkla uğraşmasını zorlaştırmaya başladı. O zaman komün içinde sadece bu işlerle uğraşan demirci, silahçı, çömlekçi gibi zanaatçılar çıkmaya başladı.

Toplumsal iş bölümü, zanaatçılık, iş aletleri ve insanın gelişip yetkinleşmesiyle üretim arttı, ama bu sefer de mevcut üretim ilişkisi yani toplumsal mülkiyet de gelişmenin önünde engel olmaya başladı.

- Nasıl oluyor bu?

- Örneğin, eskiden bir tarlayı 30-40 kişi ekip biçerken üretim aletlerinin gelişmesi ve emek üretkenliğinin artmasıyla artık tek bir aile aynı tarlayı ekip biçecek ve kendisi için gerekli olan geçim araçlarını sağlayabilecek

duruma geldi. Böyle olunca da yani insanın artık bireysel emeğiyle ürettiğinin yaşamını sürdürebilmesi için yeterli hale gelmeye başlamasıyla, artık **ortak mülkiyet ilişkisinin zorunluluğu** da ortadan kalktı. Çünkü ortak mülkiyet daha önce insanın iradesinden bağımsız, doğa karşısındaki güçsüzlüğünün zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmıştı. Zorunluluğun ortadan kalkması dışında, ortak mülkiyet bireysel emek üretkenliğinin, üretici güçlerin gelişmesinin önünde engel oluşturmaya başladı. Tabii bu durum yeni bir üretim ilişkisini zorunlu kılıyordu, **toplumsal mülkiyetin** yerini, bireysel emek üretkenliğine denk düşen **özel mülkiyet** almaya başladı. Özel mülkiyete ilk sahip olanlar, değiş tokuşta önemli bir nesne haline gelen hayvan sürülerine sahip toplulukları yöneten yaşlılar ve topluluğun ileri gelenleri oldu. Bunlar topluluğun sürülerini kendi malları gibi görmeye ve üzerinde tasarruf hakkı kullanmaya başladılar. Sonra giderek diğer üretim aletleri üzerinde de özel mülkiyet gelişmeye başladı. Özel mülkiyetin gelişmesi gens topluluğunun önce büyük ataerkil aileler biçiminde parçalanmasına yol açtı. Daha sonra bu büyük aileler içinden de üretim aletlerini, hayvanları, özel mülkiyetleri haline getiren daha küçük aileler ayrıştı. Eski topluluk dağılarak yerini aynı gensten olmanın yani akrabalık bağının zorunlu olmadığı köy toplulukları oluşmaya başladı. Hayvanların ve iş aletlerinin dışında başlangıçta orman, tarlalar, çayırlar, sular yine ortak olarak kullanılıyordu. Mesela tarlalar yeni topluluğun üyeleri arasında önce paylaşılıyordu, ama zamanla bunlar da özel mülkiyete geçmeye başladı. Topluluk üzerinde saygın yerleri olan ihtiyarlar, dini önderler vb. bu konumlarını zenginleşmek topluluğun ortak mülkiyetini özel mülkiyetlerine geçirmek için kullanmaya başladılar. Böylece topluluk içinde özel mülkiyet edinmede eşitsiz bir gelişme başladı. Topluluk yönetimini elinde bulunduranlar hem bu konumlarını süreklileştirmeye, hem de daha çok zenginleşmeye başladılar. Topluluktan koparak topluluk üzerinde soylu ve zengin tabakayı oluşturdular. Diğer topluluk üyeleri ise giderek bu üst tabakaya ekonomik olarak bağımlı hale gelmeye başladılar. Emek üretkenliğinin artması, bireyin yaşaması için gerekli olandan fazla ürün yaratmasını da olanaklı hale getirdiği için artık kabileler arasındaki savaşlarda ele geçirilen tutsakları öldürmektense, bunların köle olarak çalıştırılmasının daha yararlı olduğu keşfedildi. Topluluğun zengin ve soylu tabakası tarafından tutsaklar köle olarak çalıştırılmaya başlandı. Bu onların hızla daha da zenginleşmelerini sağladı. Baktılar ki, bu iş oldukça kârlı, bu sefer sadece tutsakları değil kendi topluluk üyelerini de köle yapıp çalıştırmaya başladılar. Böylece topluluk ilk kez **köleler** ve **köle sahipleri** şeklinde iki ayrı sınıfa bölündü ve insanın insan tarafından sömürüldüğü **kölecî toplum** ortaya çıktı.

- Ona ben hazırlanacaktım, devam edeyim isterseniz.
- Tamam Ayşe devam et.
- Kölelik hemen hemen tüm halkların geçmişinde varolmuş. İlk önce Doğu ülkelerinde ortaya çıkıyor. Mezopotamya'da, Mısır'da, Hindistan,

Çin, Horasan gibi yerlerde güçlü köleci devletler kuruluyor. Avrupa'da Yunanistan'da M.Ö. 5. ve 4. Yüzyılda kölecilik "altın çağını" yaşıyor. M.Ö. 2. yüzyılla M.S. 2. yüzyıl arasında Roma imparatorluğunda ise en yüksek gelişme aşamasına ulaşıyor.

- Ama Amerika'da daha geçen yüzyıla kadar kölecilik vardı. Hatırlayanınız vardır televizyonda bunu anlatan diziler oynamıştı.

- Evet, ben Köle İzaura'yı, Kunta Kinte'yi hatırlıyorum.

- Doğru. Toplumsal değişimler dünyanın değişik yerlerindeki toplumların hepsinde aynı zamanda gerçekleşmemiştir. Genel olarak aynı çağ dili mi içindedir ama mutlak da değildir, istisnalar vardır. Mesela Avrupa'da 1600 yıllarında kapitalist devletler kurulurken 1900'lerin ortalarına kadar Asya'da, Afrika'da feodalizm hüküm sürüyordu. Amerika keşfedilip daha sonra işgal edildiğinde oradaki yerliler hala ilkel komünal dönemin özelliklerini gösteren bir yaşam sürdürüyorlardı, yüz sene öncesine kadar da hala öyle yaşıyorlardı. Dolayısıyla o dönem Amerika'daki toplumsal gelişmenin dünyanın diğer taraflarındakinden özgün yanları var. Kölecilik, kapitalizm bunlar son üç-beş yüzyıl içinde orayı işgal eden Avrupalıların kendileriyle birlikte ihraç ettiği şeylerdir. Bir yanda kölecilik öte yanda kapitalizmin gelişmesi aynı kıtada bir süreç içinde yaşanır. Evet Ayşe sen kaldığın yerden devam et.

- Köleci düzene geçişin başlangıcında köleler azdı, sadece büyük ataerkil ailelerin ihtiyacı olan üretimi sağlamakta kullanılıyordu. Ancak zamanla iş aletlerinin gelişmesiyle avcılık yerini tarım ve hayvancılığa bıraktı. Zanaatçılık ortaya çıktı. Üretim araçları daha da gelişti. Tarım ve hayvancılıkta verim arttı. Tarımda bağcılık, keten ekimi, yağ bitkilerinin yetiştirilmesi gibi yeni yeni üretim dalları oluştu. Zengin ailelerin sürülerinin büyümesi daha fazla işgücünü gerekli hale getirmeye başladı. Zanaatçılık giderek bazı insanların bağımsız işi haline geldi ve **zanaat, tarımdan ayrılarak** toplumda **ikinci büyük işbölümü** oluştu. Zanaatın tarımdan ayrılmasıyla doğrudan değişim için üretim yapmanın koşulları oluştu. Zanaatçılar ürünlerini önce sipariş üzerine, sonraları doğrudan pazarda satmak için üretmeye başladılar. Köylüler ise zanaat ürünlerini satın almak için ürettikleri ürünlerin belli bir bölümünü pazarda satmak zorunda kaldılar. Böylece zanaatkarların ve köylülerin ürettiklerinin bir bölümü yavaş yavaş "**meta**" haline geldi. Biliyorsunuz meta dolaysız kullanım amacıyla değil, değiş tokuş yani pazarda satmak için üretilen üründür. Ürünlerin giderek çeşitlenmesi ve değiş-tokuş genişlemesiyle meta üretimi de büyümeye başladı, değiş-tokuş rastlantısal olmaktan çıkıp pazarlar oluştu. Zamanla da bu değişimi kolaylaştıran **para** ortaya çıktı. Zanaatçılığın ve değişimin gelişmesiyle, zamanla zanaatın ve ticaretin yoğunlaştığı şehirler oluştu. Başlangıçta köylerden çok farklı özellik göstermeyen ilk **şehirler** zamanla yapılan işler ve yaşam tarzıyla köylerden çok farklılaştılar ve ayrıldılar. Bu **kır-kent ayırımı** ve karşıtlığını ortaya çıkardı. Meta üretimi çoğalıp, Pazar alanı genişledikçe sırf değiş-tokuş işiyle uğraşarak bundan kar sağlayan **tüccarlar**

ortaya çıktı. Tüm bu gelişmeler toplumda servet eşitsizliğini daha da derinleştirdi. Zenginler daha zenginleşirken köylüler daha da yoksullaşmaya başladı. Zenginler yoksullara üretim aleti, tohum, para vererek kendilerine borçlandırıldılar. Böylece de **tefecilik** oluştu. Borcunu ödeyemeyenlerin ellerinden toprakları alınmaya başlandı. Toprak da özel mülkiyete dönüşerek alınıp satılmaya başlandı. Topraksız ve borçlu kalan yoksullar, borçlarının karşılığı olarak çocuklarıyla birlikte köle olmak zorunda kaldılar. Bunun dışında güç ve servet sahibi zenginler, köy topluluklarına saldırarak ellerindeki toprakların bir bölümünü zorla gasp etmeye başladılar. Böylece toprak mülkiyetini, para, servet ve köleleri ellerinde biriktiren zengin bir köle sahibi sınıfı oluşurken, küçük toprak sahibi köylüler gittikçe yıkıma uğrayarak yoksullaştı. Köle emeği tüm üretim dallarında yaygınlaştırılarak, **köleliğe dayanan üretim tarzı** oluştu.

- Kölecî toplumda sadece köle sahipleriyle köleler yok ama değil mi?

- Değil tabii. Bunlar toplumdaki temel sınıflar ama toplum asıl olarak **"özgür vatandaşlar"** ve **"köleler"** olarak ikiye ayrılıyor. Özgür vatandaşlar içinde büyük toprak ve köle sahibi zenginler, daha az varlıklı olanlar, rahipler, köle sahibi küçük toprak sahibi köylüler, zanaatkarlar, tüccarlar var. Kadınlar hariç özgür vatandaşlar mülk edinme, vatandaşlık ve politik haklardan yararlanırken, köleler hiçbir hakka sahip değildi. Onlar bir öküz gibi çalışmak ve köle sahibinin isteklerine itaat etmekle yükümlüydüler. Büyük toprak sahibi zengin köylüler ile küçük toprak sahibi köylüler arasında da çelişki vardır ama toplumsal çelişkiyi belirleyen köle sahipleri ile köleler arasındaki çelişkidir.

Öte yandan toplumun bu şekilde sınıflara bölünmesi, sömürü düzeninin sürdürülmesi için **devletin** oluşturulmasını zorunlu hale getirdi. Tek tek gensler, kabileler birbirlerine yaklaşarak birleştiler. Daha önce genslerin ve kabilelerin seçilmiş otorite sahibi ihtiyarları, ordu önderleri yeni toplumun **prens ve kralları** oldular. Bunlar otoritelerini artık zengin sınıfın çıkarlarını korumak için kullanmaya, içinden geldikleri kendi gens üyeleri, halkı ve köleler üzerinde baskı ve zor kullanmaya başladılar. Düzeni korumak için silahlı birlikler, mahkemeler ve ceza organları oluşturuldu. Böylece ilk devlet sömürücü küçük bir azınlığın çıkarlarını korumak amacıyla sömürücü sınıfın hizmetinde bir iktidar organı olarak kuruldu.

- Eski Yunanistan ve Roma'nın demokrasinin beşiği olduğu söylenir. Genel olarak özgür vatandaşların hepsinin belli hakları vardır ama oradaki demokrasiler esas olarak soylu ve zengin sınıfa ait bir demokrasidir. Öte yandan ise korkunç bir köle düzeni hüküm sürer. Köle olmayan yoksul tabakaların durumu da çok kötüdür. Ama bunu yanında kölecî devletlerin ortaya, kölecî üretim ilişkilerinin gelişmesinde önemli rol oynar.

- Köle, ilk başlarda yani ataerkil dönemde ailenin bir hizmetçisi gibi çalışırdı ama aynı zamanda ailenin bir üyesi gibi görülürdü. Ancak köleliğe dayanan üretim tarzının gelişmeye başlamasıyla birlikte artık zorla çalıştırılan, hayvandan farksız bir üretim aracı olarak görülmeye başlandı. Alınıp

satılabilir ve öldürülebilirlerdi. Kamçılanarak, ceza verilerek zorla çalıştırılmaya başlandılar. Kaçtıklarında kolay yakalanabilmeleri için damgalandılar ya da sahiplerinin adının yazılı olduğu tasmalar takıldı. Sadece ürettiklerinin bir bölümüne değil, ürettiklerinin tümüne el koyulurdu. İhtiyacı kadar değil ancak ölmeyecek kadar bir yiyecek verildi. Köle düzeninin gelişmesiyle birlikte kölelere olan talep de arttı. **Savaş** köle elde etmenin önemli bir aracı oldu. Köleciler devletler yeni köleler elde etmek için diğer halklara, topluluklara, devletlere saldırdılar. Savaşta tutsak edilen askerlerin dışında işgal edilen ülkelerin halklarından da köle yapılıyordu. Sömürgeci devletler köle sahiplerinin köle ihtiyacını karşılamak için önemli kaynak oluşturuyordu. Köleye duyulan bu ihtiyaç köle ticaretini de geliştirdi. Kölelerin alınıp satıldığı pazarlar oluştu. Köle ticareti büyük kazançlar sağlayan ve kıtalar arası boyuta ulaşan büyük bir ticaret işine dönüştü.

- Peki tarihteki bu ilk devlet ve sömürü düzeni nasıl çokuyor?

- Köle düzeni başlangıçta üretici güçlerin gelişmesini sağlıyor. Kölelerin basit üretim aletleriyle de olsa çok sayıda birarada çalıştırılması basit işbirliğinin kullanımını büyük ölçüde artırdı. Köle emeğiyle büyük köprüler, kaleler, saraylar, sulama sistemleri gibi tesislerin, yolların, kültür anıt ve tesislerinin yapılması mümkün oldu.

- Mesela, bugün bile nasıl yapılmış olduğuna hayret ettiğimiz Mısır'daki o koca piramitler hep köle emeğinin ürünü.

- Doğru. Bunun yanında gelişen işbölümüyle beraber kölelerin tarım, ev hizmetleri dışında gelişen ve çeşitlenen zanaat dallarında, **işliklerde** çalıştırılması, inşaat işlerinde, demir, gümüş, altın gibi madenlerin elde edilmesinde kullanımı yaygınlaştı. Binlerce kölenin çalıştığı büyük çiftlikler oluştu. Bunlara bazı yerlerde latifundiya deniliyor. **Latifundiyalarda** köle emeğiyle elde edilen ürün, özgür köylülerin kendi küçük topraklarından elde ettikleri üründen daha ucuza mal olduğundan özgür köylüler yıkıma uğrayarak ya köleliğe düştüler ya da kentlerin dilencilerine, işsiz yoksullarına karışmaya başladılar.

İşbölümü, üretim araçları ve genel olarak köle ekonomisi gelişti ama bir noktadan sonra bu durdu. Çünkü üretim, basit iş aletleriyle yapılan, emek üretkenliği düşük fizik güce dayanan köle emeğine dayanıyordu. Zorla çalıştırılan köleler, doğal olarak isteksiz, gönülsüz çalışıyor, üretim aletlerine dikkatli bakmıyor, çalışmalarının sonuçlarıyla ilgilenmiyorlardı. Çünkü onlara bunun bir faydası yoktu. Az da üretseler, çok da üretseler, iyi iş de yapsalar kötü iş de yapsalar ancak ölmeyecek kadar besleniyorlardı. Dolayısıyla köle sahiplerine çalışmaktan nefret ediyorlar ve kızgınlıklarını, öfkelerinin çoğu zaman iş aletlerini kırarak, hor kullanarak gösteriyorlardı. Bu nedenle de onların eline kullanılamaz hale getirilmesi zor kaba ve basit aletler veriliyordu. Bu durum da üretim tekniğinin gelişmesinin ve emek üretkenliğinin artmasının önünde engel oluşturmaya başladı. Üretimi gerçekleştiren kölelerin, üretim faaliyetine sadece fiziki güçleriyle yani kol emeğiyle katılması, köle sahiplerinin ise fiziki hiçbir çalışmaya katılmama-

sı, çalışmayı kendilerine hor görerek, köle sahiplerinin ve özgür nüfusun belirli bir kısmının sadece devlet işleriyle, bilimle ve sanatla uğraşması toplumsal gelişmenin önünde engel oluşturmaya başladı. **Kafa emeği** ile **kol emeği** arasında çıkan bu büyük karşıtlık üretici güçlerin gelişmesinin önündeki en büyük engel durumuna geldi. Bir yanda çok basit ilkel yöntem ve teknikle, ölümüne ağır şartlar altında üretim yapılırken öte yandan matematik, mekanik, mimarlık, astronomi gibi bilim dallarında, edebiyat, sanat ve kültürde büyük gelişmeler yaşanıyordu.

Köle isyanlarının giderek silahlı mücadele biçimleri alması, köle devletin asker gücünü ve aldığı verginin esas kaynağını oluşturan küçük toprak sahibi köylüler ve zanaatkarların köle düzeni karşısında yıkıma uğrayarak iyice yoksullaşmaları, güçsüzleşmeleri nedeniyle büyük toprak sahipleri ve devletle çelişkilerinin derinleşmesi, köleci devleti ekonomik ve askeri açıdan zayıflatmaya başladı. Ekonomi gerilerken köle elde etmek için yapılan fetih savaşları zorlaştı, savunma durumuna geçildi. Köle elde etmek eskisi kadar ucuza malolmamaya ve köle emeğiyle yapılan eski büyük üretim yararsız hale gelmeye başladı. Bazı köle sahipleri ellerindeki büyük köle gruplarını serbest bırakmaya başladı. Büyük çiftlikler küçük parçalara bölündü. Bu parçalar serbest bırakılan eski kölelere ya da topraksız kalmış özgür köylülere belirli şartlar karşısında işletmeleri için verildi. Bu yeni çiftçiler eskisi gibi köle değildi, ama tam özgür de değillerdi. Çalışmaları için kendilerine verilen toprak parçasına dolayısıyla da toprak sahibine bağımlıydılar. Toprakla birlikte alınıp satılabilirlerdi. Köleler ile özgür vatandaşlar arasında ara bir konumda olan işte bu yeni üreticiler doğmakta olan feodal düzenin sömürülen sınıfının mensubu **serfleri** oluşturalacaktı.

Sonuçta köle isyanlarına, büyük toprak sahipleriyle çelişkileri derinleşen küçük toprak sahibi köylülerin ve diğer yoksulların isyanı eklendi. Küçük toprak sahipleri toprağın yeniden paylaşımını, özgür vatandaşlar arasındaki borç köleliğinin ve aristokrat sınıfın imtiyazlarının kaldırılmasını, iktidarın halka devredilmesini istiyordu. Onların bu demokratik talepli başkaldırısı ama esas olarak da büyüyen köle isyanları, köle düzeninin en yüksek aşamaya ulaştığı Roma imparatorluğunun ve genel olarak köle düzeninin sonu oldu, yerini feodal düzen aldı.

- Tabii Roma'daki köle düzeniyle Asya ya da Mezopotamya'daki köle düzenleri birebir aynı özellikleri göstermez. Devlet yapılanmasında, egemen sınıflar arasında ve egemen sınıflarla özgür vatandaşlar ve köleler arasındaki ilişkilerde farklılıklar görülebilir ama özü itibarıyla hepsi aynıdır. Azınlık bir egemen sınıf tarafından yaşam hakkı bile elinden alınan kölelerin sömürüsüne dayanır. Feodal topluma Ömer'in devam etmesi gerekiyor herhalde ama şimdi bırakalım, haftaya feodal toplumla devam eder, ardından kapitalist toplumu, yani içinde yaşadığımız toplumu ele alırız.

Toplumlar - 2

(Feodal ve Kapitalist Toplum)

Hemen her zaman olduğu gibi ders saatimiz başlayana kadar geçen bir hafta boyunca yaşanan gelişmeler üzerine sohbet ediyoruz. Oligarşi ne kadar gizlemeye, çarpıtmaya kalkarsa kalksın Sursurluk devletinin pislikleri etrafa saçılmaya devam ediyor. Onyıllardır hal-kımıza kan kusturan MİT'in vatan hainliği, halk düşmanlığı oligarşinin diğer kurumları gibi halkın gözünde de daha bir ortaya çıkıyor.

Derse başlama saati gelince Ömer tahtanın başına geçti. Anlatmaya başlamadan Selim abi sık sık yaptığı uyarılarından birini daha yaptı.

- Arkadaşlar, nasıl olsa pek bilmediğimiz bir konu değil diye not tutma işini ağırdan almayın. Eğitim gruplarınızda bunlar hep lazım olacak size. Ne kadar ayrıntılı tutarsanız o kadar iyi. Evet Ömer başlayabiliriz.

- Biliyorsunuz, feodal toplumda üretim ilişkilerinin temeli feodal beylerin toprak üzerindeki özel mülkiyetine ve bu topraklarda çalışmak zorunda olan köylülerin sömürüsüne dayanır. Bu köylülerin yani **serflerin** eski kölelerden farklı olduğunu belirtmiştik. En azından köleler gibi istenildiği zaman öldürülemezlerdi. Ama feodal beylerin topraklarında çalışmak zorunda olduklarından yine de bir çeşit köle durumundaydılar. Yani feodal beylerin serfler üzerinde köleye göre sınırlı da olsa mülkiyet hakkı vardı. Toprakla birlikte alınıp satılabilirlerdi. Toprağın sahibi kimse ona **angarya** olarak çalışmak zorundaydılar. Angarya biliyorsunuz karşılıksız çalışma demektir. Tabii karşılıksız derken feodal beyler köylülerin karınlarını doyurabilmeleri için küçük bir toprak parçasını da onların kullanımına veriyordu. Köylüler, toprak sahibine çalıştıkları zaman dışında yine mülkiyeti feodal beye ait olan bu küçük toprak parçasında kendilerine çalışıyorlardı. Böylece çalışma süresi ikiye bölünmüş oluyordu. Bu tüm çalışma süresi içinde köylünün feodal beye çalıştığı zamana **artı-emek zamanı**, kendisi için çalıştığı zamana ise **gerekli emek zamanı** denir. Feodal bey için çalıştığı yani artı-emek zamanı içerisinde ürettikleri ise **artı-ürünü** oluşturur. Feodal beyin el koyduğu bu artı-ürüne de **toprak-rantı** denir.

- İsterseniz feodal düzende sömürünün nasıl gerçekleştiğine geçmeden önce bu feodal beylerin nasıl ortaya çıktığına kısaca bir değinelim. Mesele köle düzeninin yıkılması sonucu, köle sahipleriyle birlikte büyük toprak sahiplerinin de ortadan kalkmış olması gerekmiyor muydu?

- Doğru öyle oluyor. Kölecî devlet yıkıldıktan sonra büyük çiftlikler, kölelerin çalıştırıldığı zanaat atölyeleri küçük parçalara bölünüyor. Ama daha önce kâr getirmekten çıkıp kendilerine yük olmaya başlayan kölelerini serbest bırakan ve küçük parçalara böldüğü toprağında eski köleleri ya da daha önce özgür vatandaş olup da toprağını kaybetmiş olan köylüleri çalıştıran büyük toprak sahiplerinin bir bölümü varlığını sürdürüyor. Köleciliğin yıkıldığı bu ilk dönemde toplum işte bu daha önceden köleciliği bi-

rakmış olan büyük toprak sahiplerinden, onların topraklarında çalışmak zorunda olan ve serflerin öncülü sayılan kolonlardan, özgür kalan kölelerden, küçük toprak sahibi köylülerden ve zanaatkarlardan oluşmaktaydı. Köle düzeni yıkıldıktan sonra devletin ve büyük toprak sahiplerinin elindeki toprakların büyük bölümü paylaşıldı. Ormanlar, çayırlar, otlaklar ortak kullanımda kalırken paylaşılan topraklar zamanla onları işleyen köylülerin özel mülkiyeti oldu. Böylece ortaya küçük toprak sahibi bağımsız büyük bir köylü tabakası çıktı. Ancak bu bağımsızlık çok uzun sürmedi. Özel mülkiyetin olduğu bir yerde eşitsiz bir zenginleşmenin yaşanması kaçınılmazdı. Zamanla köy toplulukları içinde zenginleşen ve yoksullaşan aileler ortaya çıktı. Zenginleşenler köy toplulukları veya komünler üzerinde iktidarlarını oluşturmaya başladılar. Toprakları ve serveti ellerinde biriktirmeye başlayan bu zengin aileler, kabile soyluları ve askeri güce komuta edenlerle işbirliğini geliştirdiler. Köylüler ise giderek bu büyük toprak sahiplerine bağımlı hale geldiler. Bu büyük toprak sahipleri kendilerine bağımlı hale gelen köylüler üzerindeki iktidarlarını korumak ve daha da güçlendirmek için devleti güçlendirmeye yöneldiler. Etraflarında oluşturdukları işbirlikçi kesimlere dayanarak kendi krallıklarını ilan ettiler. Mesela Roma imparatorluğu yıkıldıktan sonra eski imparatorluk toprakları üzerinde böyle feodal bir sürü krallıklar ortaya çıkıyor. Krallar zorla gaspettikleri toprakları yakınlarına ve işbirlikçilerine ömür boyu kullanmak üzere, daha sonra ise mirasla devredilebilir mülk olarak dağıtmaya başladılar. Dağıtılan bu topraklara feod deniliyor. Bu yeni toplum düzenine verilen **“feodalizm”** adı da buradan geliyor. Böylece daha büyük toprakların, onun hizmetindeki işbirlikçilerinin, kralla işbirliği yapan kilise ve manastırların elinde toplanmaya başlıyor.

- Ama Anadolu’da da aynen böyle olmuyor değil mi? Mesela, öyle Avrupa’daki gibi büyük toprak sahibi olan bir ruhban sınıfı oluşmuyor bildiğim kadarıyla.

- Haklısın Fatma abla. Elbette feodalizm dünyanın çeşitli yerlerinde farklı ülkelerde farklı özellikler gösteriyor. Avrupa’daki feodal düzenle Asya ya da Afrika’dakiler arasında farklılıklar vardır. Mesela Osmanlı’dakiyle İngiltere ya da Rusya’daki feodal düzen birebir aynı değildir. Avrupa’da ruhban sınıfı, yani kilise ve manastır büyük toprakların özel mülkiyetine, servetlere sahiptir. Öyle ki bunlar aracılığıyla kral ve devlet yönetimi üzerinde büyük etki gücü oluştururlar. Hatta yer yer bu etkileri kralı bile aşacak düzeye ulaşır. Osmanlı’da ise böyle bir oluşum yoktur. Toprağın ve devletin mutlak sahibi padişattır. Halifelik de Osmanlı’ya geçtikten sonra zaten dini önderlik de padişahla özdeşleşir. Ulema kesimi padişahın hizmetindedir ve esas olarak onun verdikleriyle yetinmek zorundadır, büyük toprakların sahibi olmazlar.

Avrupa’da kralın çevresinde aynı zamanda büyük toprak sahibi olan lordlardan, düklerden oluşan soylular sınıfı vardır. Osmanlı’da ise köylünün sömürüsü esas olarak tımar sistemine dayanır. **Tımar** denilen padişah-

hın belli bir bölgede yetkili kıldığı kişiler devlet adına köylüye toprağı işleterek topladıkları artı-ürünü, vergileri devlete verirler. Bunlar aynı zamanda devlete köylüler arasından asker toplarlar. Devlet de onlara bu hizmetleri karşılığı bir pay verir. Ama biçimi nasıl olursa olsun feodal düzenlerin hepsinde yine öz değişmez, bir yanda toprakları özel mülkiyetine geçirmiş olan küçük bir egemen sınıf, öte yanda bu topraklarda karın tokluğuna çalışmak zorunda kalan ve sömürülen geniş köylü yığınları vardır.

- Tabii, köleci düzen yıkıldıktan sonra feodal düzenin kurulması yani özgür köylülerin serfleşerek toprağı ve büyük toprak sahibi sınıfa bağımlı hale gelmesi hemen öyle birden bire olmadı. Mesela bu, Avrupa'da köle sisteminin yıkıldığı 5'inci yüzyıldan 9'uncu 10'uncu yüzyıla kadar 4-5 yüzyıllık bir süreci kapsıyor. Bir yandan toprakların belli kesimlerin elinde toplanmaya başlaması öte yandan sık sık çıkan savaşlardan ve ağır vergi yükünden bunalan korumasız köylülerin büyük toprak sahiplerinin himayesine sığınmak zorunda kalmaları, giderek geniş köylü yığınlarının topraklarını kaybetmelerine ve büyük toprak sahibine daha da bağımlı hale gelmelerine yol açıyor. Toprak üzerinde egemenlik hakkı kalmayan, kendini koruyamayan köylü ne yapacak? Mecburen ölmek, yaşamını sürdürmek için köle gibi, toprağı mülkiyetine geçirmiş olan ve askeri gücü sahip feodal beye çalışmak zorunda kalıyor. Böylece feodal düzen giderek gelişip güçleniyor. Ayrıca özellikle doğu toplumlarında kölecilik de tümüyle birden ortadan kalkmıyor. Feodalizm gelişirken kölecilik de varlığını uzun bir süre sürdürüyor. Evet şimdi feodal sistemde sömürü nasıl gerçekleşiyor ona devam edebiliriz.

- Köylünün zamanının büyük bölümünü toprak sahibine çalıştığını söylemiştik. Mesela haftanın 4-5 günü toprak sahibinin tarlasında, bir iki gün de geçimlerini sağlamak için kendilerine verilen toprak parçasında çalışıyorlardı. Veya işte günün belli saatini toprak sahibine çalıştıktan sonra birkaç saat kendilerine verilen toprağı işlemeye ayırabiliyorlardı. Feodal üretim tarzının gelişme aşamasında angarya olarak ortaya çıkan yaygın olan bu sistem angaryanın en somut, açık görünen biçimidir. Buna **emek-rant** denir. Ama sömürünün bu biçiminde köylü toprak sahibinin tarlasında çalışırken yine gönülsüzdü. Üretimin artırılmasıyla, emeğin daha üretken hale gelmesiyle ilgilenmiyordu. Onun için toprak sahibi, kaytarmasınlar, yaptıkları işi düzgün yapsınlar diye çalışırken başlarına gözcüler koymak zorunda kalıyordu. Daha sonra sömürüdeki bu yöntem de değişikliğe uğradı. Mesela toprak sahibi toprağın işletilmesiyle ilgisini kesti. Toprağın yarıcı olarak köylüye kiraya verilmesi, marabacılık gibi yöntemler gelişti. Toprak sahibi hiçbir işe karışmıyor ama toprak mülkiyetinin karşılığı olarak tahıl, hayvan, kümes hayvanı gibi köylünün ürettiği şeylerden düzenli olarak pay alıyordu. Tabii burada aslan payı yine toprak sahibine aitti. Bunu bir çeşit vergi olarak da adlandırabiliriz. Sömürünün bu şekilde gerçekleştiriliş biçimine **ürün-rant** denir. Feodalizmin daha ileriki aşamalarında ise **para-rant** ortaya çıktı. Ki bu kapitalist ilişkilerin ortaya çıkması dönemi-

ne denk düşer. Yani toprak sahibi köylüden artık vergisini, payını ürün olarak değil doğrudan para olarak almaya başladı. Tabii köylüler sadece toprak sahibine pay vermiyorlardı. Bunun dışında devlet ya da kilise de çeşitli gerekçelerle köylüden vergi topluyorlardı.

Köylüler ağır sömürü koşulları altında çalışsalar da, sınırlı da olsa üretime kendilerine de pay aldıkları için, köle gibi üretimin sonuçlarına hepten ilgisiz değillerdi. Üretim aletlerinin gelişmesi, üretimde daha ileri bir tekniğin kullanımı, işlerini kolaylaştırdığı ve üretimin arttırılmasına yaradığı için bu yeni üretim tarzı yani feodal üretim ilişkileri başlangıçta üretici güçlerin gelişmesine hizmet ediyordu.

- Zanaatçılık ve üretim aletlerinin gelişimi sürüyor yani.

- Evet. Köleci toplumda zanaatçılığın tarımdan ayrıştığını ve şehirlerin ortaya çıktığını belirtmiştik. Köleci düzenin yıkılmasıyla kölelerin çalıştığı büyük zanaat atölyeleri yok oldu ama zanaatçılık kaldı, bu eski şehirler tümüyle yok olmadı ama başlangıçta gelişimi zayıfladı. Çünkü feodal beylerin topraklarında çalışan köylüler sadece tarım ve hayvan yetiştiriciliğiyle uğraşmıyorlardı, zanaatçılık da yapıyorlardı. Kendilerinin ve feodal beylerin aileleri için gerekli olan örgü, dokuma, ayakkabıcılık, tarım ve av aletlerinin üretilmesi, yol, saray, manastır, bina yapımı gibi işlerde de çalışıyorlardı. Ama zamanla bu köylüler de zanaatçılık işinde yetkinleştiler. Kendilerinin ve feodal beylerin ihtiyacından fazla zanaat ürünleri üretmeye başladılar. Zanaatçılık gelişmeye ve karlı bir iş haline gelmeye başlayınca zanaatçılar sarayların, manastırların yakınlarına, büyük köylere ve ticaret merkezlerine yerleşmeye başladı. Yeni şehirler oluşmaya başladı. Feodal beyler de çok daha çeşitlenmiş, çeşitli kalitedeki zanaat ürünlerini üreten bu şehirlerden ihtiyaçlarını karşılamaya başladılar. Pazarın büyümeye başlamasıyla zanaatçılar ve tüccarlar daha fazla bu şehirlerde toplanmaya başladılar. Böylece zanaatçılık tarımdan kesin biçimde ayrılmış oldu. Şehirler pazar için üretimin yani meta üretiminin merkezi durumundaydı ancak yine de buralarda yaşayanlar feodal beylerin çeşitli angarya işlerinde çalışmak ve vergi vermek zorundaydılar. Feodal beyler tarafından yönetiliyor ve onun yargı sistemine tabi kınıyorlardı. Bu nedenle feodal beylerin sömürü düzenine karşı ilk mücadelelerin başladığı yerler şehirler oldu. Ayrıca bu şehirler feodal beylerin baskı ve sömürsünden kurtulmak isteyen köylülerin de kaçarak sığındıkları merkezlere dönüşmeye başladı. Bu ise rekabeti geliştirdi. Kentlerdeki zanaatçılar hem bu rekabet ortamında işlerini korumak, hem de feodal beylerin baskı ve sömürsüne karşı güç olabilmek için **loncalar**'da birleştiler.

- Bunlar bir çeşit meslek örgütü gibi bir şey mi?

- Öyle de denebilir. Aynı işi ya da birbirine yakın işleri yapan zanaatçıların kurduğu birliklerdir. Yalnız bu örgütlenme içinde eşit haklara sahip olanlar zanaatkar ustalarıydı. Kalfa ve çırakların onlar gibi söz hakkı yoktu. Loncalar çalışma sürelerini, her ustanın kalfa ve çırak sayısını, çalışanların haklarını, malın fiyatını ve kalitesini belirliyor, haksız rekabetin önü-

ne geçmeye çalışıyordu. Aynı zamanda yardımlaşma işlevi görüyordu. Bunlar kuruldukları ilk dönemlerde zanaatçılığın gelişmesine katkı sağladı ancak daha sonra pazarın giderek gelişmesiyle sayıları artan kalfa ve çırakların usta olmalarının ve tekniğin gelişmesinin önünde engel olmaya başladılar. Ustalar kalfa ve çırakları düşük ücretle günde ondört-onaltı saat çalışmaları için zorlamaya başladılar. Kalfalar ise bu baskıya karşı **“kardeşlikler”** denilen gizli birlikler kurdular.

- Bu loncaların bir benzeri Osmanlı devletinde vardır. Bilen var mı adı neydi?

- **“Ahilik”**ti sanırım.

- Evet. Şimdi, nasıl ortaya çıktığından başlayarak kapitalist üretim ilişkilerine geçelim.

- Feodalizmle birlikte, üretici güçlerin gelişmesi köleci döneme göre çok daha ileri bir aşamaya ulaştı. Demir daha iyi işlenmeye başlandı, demir pulluk ve başka iş aletleri ortaya çıktı. Tarımda, hayvancılık ve zanaatçılıkta önemli ilerlemeler sağlandı. Mesela, önceden bir demirci bütün demir alet türlerini yaparken artık mihçî, silahçî, bıçakçî gibi işbölümleri ortaya çıktı. Zanaatçıların yetkinleşmesi yanında mesela o güne kadar dövülerek elde edilen metal malzemelerin yerine dökme demirin, 14. yüzyılda barutun, topun bulunması, bunların savaşta kullanılması metale duyulan ihtiyacı daha da artırdı. 1450'lere gelmeden demirin eritilip kalıba döküldüğü yüksek fırın bulundu. Pusulanın bulunması deniz taşımacılığının ve ticaretinin gelişmesini hızlandırdı. 1492'de Amerika kıtası keşfedildi. 1498'de Afrika kıtası aşılarak Hindistan'a giden yeni bir deniz yolu bulundu.

- Yalnız bu barut, pusula, kağıt gibi şeyleri Avrupalılardan çok önce Çinliler buluyor bildiğim kadarıyla.

- Doğru, Çin gibi doğu toplumlarının bazı açılarından Avrupa'dan çok daha önce ulaştığı ileri noktalar vardır. Ama tek başına bu buluşlar feodalizmi tasfiye edecek olan kapitalist üretim ilişkilerinin doğmasına yol açmazlar.

Avrupa'da kapitalist ilişkilerin geliştiği ülkelerde pazarın giderek büyümesi rekabeti de geliştirdi. Bu rekabet içinde zanaatçıların bir kısmı zenginleşip kapitalistlere dönüşürken, diğer kısmı yoksullaşarak ücretle çalışan işçilere dönüştüler. Zenginleşenler atölyelerinde daha fazla kalfa ve çırak çalıştırmaya başladılar. İşgünü süresini uzattılar, lonca kurallarını delmeye, görmezlikten gelmeye başladılar. Kapitalistleşen kesimlerden biri de tüccarlardır.

- Zaten baştan beri meta değişiminin yaygınlaşmasında ve pazarın genişlemesinde onların önemli bir rolü var.

- Evet, başlangıçta zanaatkar ve köylülerin bireysel olarak ürettikleri metaların ve feodal beylerin el koyduğu artık-ürünün bir kısmının satılmasında aracı rolü oynayan tüccarlar daha sonra bu işi daha büyük ölçeklerde yapmaya başladılar. Büyük pazarlarda satmak için küçük üreticilerden toptan mal almaya başlayarak toptan alıcı oldular. Tüccarların toptan alı-

cı haline gelmesi yoksullaşan ustaları onlara ekonomik olarak bağımlı hale getirdi. Tüccarlar bu yoksullaşan zanaatçılara ürettiklerini düşük fiyatla alma karşılığında hammadde ya da borç vermeye başladılar. Bağımlılık geliştikçe zanaatçı daha yoksullaşmaya tüccar onun sırtından daha çok kazanmaya başladı. Örneğin, zanaatçıya hammadde satmak yerine, hammaddeyi belirli bir fiyat karşılığı işlemesi için vermeye başladı. Daha sonra ise iyice yoksullaşan zanaatçıya iş aleti de verince tüccar kapitaliste, zanaatçı da onun verdiği iş aletleriyle çalışan ücretli işçiye dönüştü.

Bu ortaya çıkan kapitalistlerin atölyelerinde biraraya getirdikleri zanaatçıların hepsi önce aynı işi yapıyorlardı. Ama daha sonra aralarında işbölümü gerçekleştirildi. Ücretli işçilerin **işbölümü** temelinde biraraya geldikleri ve basit iş aletleriyle kol gücüne dayanarak çalıştıkları bu kapitalist işletmelere sözcük karşılığı "**el işi**" anlamına gelen **manifaktür** denir. İlk manifaktürler 1300 ve 1400'lü yıllarda Floransa ve İtalya'nın bazı kentlerinde ortaya çıkıyor.

16. ve 17. yüzyılda iplikçilik hızla gelişip yaygınlık kazandı. 1600 yılında dokuma tezgahı bulundu. Üretici güçlerin bu hızlı gelişiminin önünde artık feodal üretim ilişkileri engel durumuna gelmeye başlamıştı. Köylülük feodal boyunduruğun altında artık üretimini daha fazla artıramıyordu. Emek üretkenliğinin artırılabilmesi için emeğin yani köylünün özgürleşmesi kendini dayatıyordu. Feodal bağımlılıktan büyük ölçüde kurtulan kentlerde ise iktidarı elinde bulunduran kent zenginleri yani tüccarlar, kentteki toprak sahipleri, lonca ustalarıyla nüfusun büyük bölümünü oluşturan kalfa, çirak ve kent yoksulları arasındaki çelişkiler derinleşiyordu. Zanaatçıların feodal döneme özgü örgütlenmesi olan loncalar da artık zanaatçıların gelişmesinin önünde engel durumuna gelmişti.

Feodal devletlerin çeşitli büyük feodal beylerin elinde parçalanmış hali ise ticaretin gelişmesinin önünde başlıca engellerden biriydi. Üretimin artması, kırla kent arasında iş bölümünün gelişmesi, ticaretle birlikte meta dolaşımının yaygınlaşması, ülkenin değişik bölgeleri arasında ekonomik bağların güçlenmesine ve **ulusal pazarın** oluşmasına yol açtı. Ancak feodal beyler hakim oldukları topraklar üzerinde ticarete istedikleri gibi gümrük koymakta, vergi ve haraç almakta bu da ticaretin, bir bütün olarak ise toplumsal gelişmenin önünde engel oluşturmaktaydı. Kentlerde gelişmeye başlayan burjuvazi bu engelin kaldırılmasından yanaydı. Onlardan güç alan krallar da feodal yapı içinde bu feodal beyleri tasfiye ederek kendi iktidarlarını güçlendirip pekiştirdiler. Toprak ve devlet üzerinde tam otoritelerini kurdular ve devletin merkezileşmesini sağladılar. Mutlakiyet monarşisiyle yönetilen büyük merkezi devletler ortaya çıktı. Bu da kapitalist ilişkilerin gelişmesine katkı sağlayan diğer önemli bir gelişmeydi.

- Gerisine sen devam et istersen Selma. Nasıl olsa kapitalist toplumu sen anlatacaktın.

- Feodal dönemin sonlarına doğru kentlerde manifaktürlerle birlikte ka-

pitalist üretim ilişkileri gelişirken kırlarda da feodal ilişkiler parçalanmaya başladı. Bu dönemde feodal egemenler sömürülerini esas olarak pararrant üzerinden sağlıyordu. Köylüler ürettiklerini satıp paraya dönüştürerek toprak sahibine ve devlete paylarını vermek zorundaydı. Bu yüzden sürekli para sıkıntısı çekiyor, tüccar ve tefecilere borçlanıyorlardı. Köylüler üzerinde feodal baskı artarken büyük bölümü hızla yoksullaştılar. Onların ürünlerini, hayvanlarını ve sahip oldukları aletleri vb. toptan ucuz fiyata satın alan zengin köylüler ortaya çıktı. İşte böylece kentte başlayıp kıra doğru yayılan kapitalist üretim tarzı oluşmaya başladı. Ancak bu dönemdeki basit meta üretimi, giderek gelişen ülkeler hatta kıtalar arası dünya ticaretinin ve dünya pazarının ihtiyacına cevap vermekten uzaktır.

- Yani basit meta üretimiyle kapitalizmin gelişmesi yavaş oluyor. O zaman basit meta üretiminden çıkıp çok daha fazla üretimin yapılacağı büyük kapitalist işletmelerin kurulması gerekir. Bunun şartları nasıl oluyor?

- Kapitalist üretimin gelişmesi için başlıca iki koşul vardır. Bunlardan birincisi, kapitalistlerin işletmelerinde çalışacak olan ve emeklerinden başka satacak başka bir şeyleri olmayan feodal bağımlıktan kurtulmuş "özgür" bireylerin oluşturduğu kitlelerin ortaya çıkması; ikincisi ise, bu kitlelerin çalıştırılacağı büyük işletmelerin kurulabilmesi için gerekli olan **sermayenin** oluşmasıdır.

Bu koşulların oluşmaya başladığı ilk ülke **İngiltere'dir**. İlk önce Fransa'da, sonra İngiltere'de bez üreten büyük manifaktürlerin kurulması yüne olan ihtiyacı büyük ölçüde artırdı. Bunun üzerine koyun yetiştirmeye başlayan ve sürüleri otlatmak için geniş meralara ihtiyaç duyan çiftlik sahipleri, 1500 yılının başlarından itibaren köylülerin ellerindeki toprakları hile yoluyla veya zorla gasp etmeye, evlerini yakıp yıkarak kendi topraklarından kovmaya başladılar. Köylülerin topraklarının etrafını çitlerle çevirip mülkiyetlerine katarak göçe zorladılar. Direnmeye çalışanlar ise karşılarında feodal iktidarın askerlerini buldu. Köylü ayaklanmaları kanla, katliamlarla bastırıldı. Böylece yerinden yurdundan edilen ve şehirlere göç etmek zorunda kalan işsiz güçsüz büyük yığınlar oluştu. Tabii şehirlerde de bu kadar insana iş yoktu. Yüzbinlerce insan dilenci durumuna düştü. Toplumsal düzeni sağlamak amacıyla feodal iktidar vahşi yasalar çıkardı. Mesela 16. yüzyılda İngiltere'de "serseri" oldukları gerekçesiyle **72 bin** yoksul idam edildi. Köylülerin yoksullaşarak işsiz yığınlara dönüşmesi kapitalizmin gelişmeye başladığı diğer Avrupa ülkelerinde ve daha sonra Çarlık Rusya'sında da yaşandı. Ortaya çıkan bu büyük işgücü, daha sonraları hızla gelişecek olan kapitalist üretimin ucuz emek kaynağını oluşturdu.

Büyük kapitalist işletmelerin kurulması için gerekli olan sermayenin birikimini sağlayan ise tüccarlar oldu. Mesela, Afrika'dan ABD'ye yapılan köle ticareti büyük kâr sağlayan işlerden biriydi. ABD'deki yeraltı zenginlikleri ve hammadde kaynakları ise yağma ve talanla sömürüldü. Sermayeye birikiminde sömürgeler büyük öneme sahipti. Kendi devletleri tarafın-

dan da desteklenen özellikle İngiliz, Hollandalı ve Fransız tüccarlar Hindistan gibi ülkelere, Afrika'ya sömürü seferleri düzenlediler. Buralara satmak için meta taşırlarken buralardan getirdikleri, gaspettikleri malları ülkelere satma tekelini de ellerinde tutuyorlardı. Böylece tüccar ve tefecilerin elinde büyük servetler birikti.

16. yüzyılda feodal sömürüye karşı köylülerin isyanı giderek daha da keskinleşmeye başladı. Feodal düzen içinde gelişmekte olan kapitalist üretim ilişkileriyle birlikte güçlenen burjuvazi, köylülüğün bu isyanlarını kendi çıkarı için kullanmaya başladı. Pazara tek başına sahip olmak, iktidarı ele geçirmek isteyen burjuvazi serfliğin kaldırılması, eşitlik, özgürlük gibi taleplerle birlikte köylülüğün gücünü arkasına alarak feodal iktidarlara karşı isyan bayrağı açtı. Böylece burjuva devrimlerinin yapıldığı ülkelerde kapitalist üretim tarzına geçiş dönemi, hem alt yapıda, hem üst yapıda tamamlandı. İlk burjuva devrimi 1650'lerde Hollanda ve Belçika'da gerçekleşti. Bunları kapitalizmin gelişmekte olduğu İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve diğer ülkeler izledi. 17. ve 18. yüzyıl boyunca feodal iktidarlar burjuvazinin öncülüğünde feodal boyunduruktan kurtulmak isteyen köylüler ve kent yoksulları tarafından yıkılarak sona erdirildi. Böylece feodal düzenin egemenliği sona ererken burjuvazinin egemenliği ortaya çıktı.

- Burjuvazi egemenliğinden vazgeçmek istemeyen feodal iktidarları zorla yıktı diyoruz ama burjuva devrimlerini yapan bazı ülkelerde daha sonra yine feodalitenin temsilcisi krallar falan duruyor. Mesela İngiltere'de böyle.

- Doğru ama bunlar bir yerde semboliktir. Devleti yönetme yetkileri elerinden alınmıştır, esas iktidar burjuvazidedir. Gelişen kapitalist üretim ilişkileri feodal üretim ilişkilerini alt yapıda tasfiye ederek hakim üretim tarzı haline gelmiş ve gelişmesinin önünde engel oluşturan üst yapıda, dolayısıyla devlet yönetiminde de değişikliği zorunlu kılmıştır. Burjuva demokratik devrimleri de zoru kullanarak feodal iktidarları yıkmış, alt yapıya uygun olarak üst yapıda da değişikliği gerçekleştirmiştir. İngiltere, Rusya gibi bazı ülkelerde ise feodal iktidarı zorla yıkmaya cesaret edemeyen burjuvazi ile iktidarını kaybetme tehlikesini gören feodal iktidarlar, aralarında uzlaşırlar. Krallık varlığını sürdürmesine karşılık ülkenin yönetimini burjuvaziye devretmeye razı olur. Veya iktidarı zor yoluyla da almış olsa bazı ülkelerde burjuvazi kralların sembolik olarak varlığını sürdürmesine izin verir.

Burjuva devrimleri 1900'ün başlarına kadar yani kapitalizmin tekelleşip emperyalizme dönüşmesine kadar kapitalist gelişmenin sürdüğü çeşitli ülkelerde sürdü. Ama emperyalist dönemle birlikte burjuvazi gerileşti ve bu ilerici rolünü kaybetti. Emperyalizm konusunu daha önce işlediğimiz için ona girmeye gerek yok sanıyorum.

- Evet, biz tekrar kapitalizmin gelişmesine dönelim.

- Kapitalist ilişkilerin doğmasıyla birlikte **kapitalizmin gelişmesi üç aşamayı içeriyor. Birincisi**, basit işbirliği aşaması; **ikincisi**, manifaktür döne-

mi; **üçüncüsü** ise, makineleşme dönemidir. İlk ikisinden daha önce zaten bahsettik. Basit iş aletleri ve ilkel teknikle aynı işi yapan çok sayıda ücretli işçinin atölyelerde yan yana gelerek çalıştırılması **basit kapitalist işbirliği** aşamasıdır. Emegün bu şekilde toplumsallaştırılma biçimi üretim araçlarından tasarruf etme imkanı sağladı. Atölyenin kurulması, ısıtma, aydınlatma, hammadde ve üretilen malların taşınması, depolama gibi işlerde maliyet giderlerini azalttı. Aynı işi yapsalar da çok sayıda işçinin yanyana getirilerek çalıştırılması emek üretkenliğini artırdı.

Basit işbirliğinin gelişmesi **manifaktür** işletmelerinin doğmasına yol açtı. Bunun iki biçimi var. Biri, aynı işi yapan çok sayıda zanaatkarların bir atölyede toplanması, diğeri ise çeşitli dallarda daha önce bağımsız olarak çalışan zanaatçıların biraraya getirilmesidir. Manifaktür üretimi hem farklı türden metallerin üretimi için işletmeler arasındaki işbölümünü, hem de aynı işletme içinde bir tek metanın üretimi aşamasındaki işbölümünü geliştirdi. Tabii bunun sonucu olarak üretim maliyetinin düşmesi manifaktür sahiplerine küçük üreticilerle rekabette büyük üstünlük sağladı. Küçük üreticiler yıkıma uğrarken manifaktür sahipleri giderek zenginleştiler. Yetkinleşme, uzmanlaşma buralarda çalışan işçilerle sınırlı kalmadı, üretim aletleri de yapılan işe daha uygun hala getirilmeye ve geliştirilmeye başlandı. Tüm bunlar emek üretkenliğini ve üretimi artıran işlev gördüler.

- Bunları yanında bir de vahşi sömürü var tabii. Manifaktürlerde çalışan işçiler kötü şartlarda günde **18 saate** kadar hatta daha fazlasına çalışmaya zorlanıyordu. Sürekli aynı işi, aynı hareketi yapan işçilerin büyük bölümünde sakatlanmalar ve çeşitli fiziki-ruhsal hastalıklar ortaya çıkıyordu. Açlık, yoksulluk, salgın hastalıklardan kırıma ise işin cabası.

- Bu dönemin önemli özelliklerinden biri de **sanayi** sermayesi ile **ticaret** sermayesinin **iç içe geçmiş** olmasıdır. Manifaktür sahiplerinin çoğu aynı zamanda ticaretle uğraşıyorlardı.

Ayrıca bu dönemin başka bir karakteristik özelliği de oldukça yaygınlaşan **"ev işi"**dir. Manifaktür tarzı işbölümüyle her metanın üretiminin belirli aşamalarının veya metanın üretiminde kullanılan değişik parçaların farklı kişiler tarafından yapılabilir hale gelmesi ev işçiliğinin yaygınlaşmasının zeminini oluşturdu. Basit montaj işleri ya da basit bir parçanın üretimi atölyelerde çalışan işçilerin ücretinden çok daha düşük bir ücret karşılığında işsiz ve paraya ihtiyacı olanlara evlerinde yaptırılmaya başlandı. Böylece köylüler bir yandan kapitalist üretime dahil edilirken, bunların çokluk çocuk ailece sömürüsü gerçekleştiriliyordu.

Manifaktürlerle gerçekleştirilen işbölümü üretici güçlerin gelişmesinde önemli ve ileri bir aşamaydı, ancak bu üretim düzeyi, basit iş aletleriyle, ilkel teknikle kol gücüne dayanarak üretim yapılması nedeniyle küçük üreticileri tasfiye edemedi. Meta üretiminin büyük bölümü az çok manifaktürlere, tüccarlara bağımlı olsalar da, önemli bir bölümü de manifaktürlerin dışında üretim yapan zanaatkarlar ve ev işçileri tarafından üretilmekteydi. Ama tüm bunların yanında manifaktürler, işçilerin ve iş aletlerinin geli-

mesini sağlayarak makineli üretime geçişte büyük rol oynadılar.

Manifaktür döneminde sanayi tarımdan gittikçe ayrılırken, iş bölümünün büyümesi tarımda da pazar için üretimi geliştirdi. Tarımın kendi içinde de iş bölümü yaygınlaşarak belirli ürünler belirli bölgelerde yetiştirilmeye başlandı. Mesela tütün, şeker pancarı, pamuk üretimi ülkenin farklı bölgelerinde pazar için üretilmeye başlandı. Hayvan üretimi ve hayvansal gıda üretimi de belli bölgelerde yoğunlaşmaya başladı. Bu şekilde yoğunlaşma ve uzmanlaşma verimi artırdı. İş bölümünün bu şekilde genişlemesi hem sanayi ile tarım arasında, hem de tarımın kendi içinde meta değişimini geliştirdi. Ancak tarım üretimi metalaştıkça köylüler arasında rekabet de arttı ve pazara bağımlı hale geldiler. Pazardaki fiyat dalgalanmaları bazı köylülerin yoksullaşmasına neden olurken köylerde zengin bir üst tabaka oluştu. Bu zengin tabaka köylülerin ürettiği ürünleri çok düşük fiyatla toptan almaya başladılar. İyice yoksullaşan köylüler ise topraktan geçimini sağlayamayınca iş gücünü satmaya başladı. Kırdaki bu kapitalist ilişkilerin gelişmesiyle köylülük de kendi içinde çeşitli tabakalara bölündü. **Tarım burjuvazisi** ve toprağa ve üretim araçlarına sahip olmayan **kır proletaryası** ortaya çıktı. Bunun dışında geçimini sağlayacak kadar toprağa ve üretim araçlarına sahip **orta köylülük**, geçimine yetmeyen küçük bir toprağa ve az sayıda hayvana sahip olan ve emeğini satarak ek işler de yapmak zorunda olan **yoksul köylülük** gibi çeşitli kategoriler oluştu. Kır proletaryasının ve yoksul köylülüğün durumu sanayi proletaryasının durumundan daha da kötüdür. Tarımda kapitalizm geliştikçe kır proletaryasının ve yoksul köylülüğün sayısı da giderek büyür.

- Makineli üretime ve sanayi devrimine geçişi anlatıp bu hafta da bitirelim dersimizi.

- Üretimde ilk otomatik iş makineleri 1750'lerden itibaren Avrupa'da kapitalizmin geliştiği ülkelerde ve ABD'de kullanılmaya başlandı. İlk iş makineleri önceleri çok basitti. Daha önce elle kullanılan iş aletlerinin farklı biçimlerinin güç ve hareket sağlayan bir dizi değişik parçadan oluşan mekanik makine yardımıyla kullanılması biçimindeydi. Ama bu emek üretkenliğini artıran bir işlev görüyordu. Makinelerin kullanıma girmesi üretimde buhar, gaz, elektrik enerjisinin kullanımının da yolunu açtı. Bilim ve bilimsel gelişmeler makinelerin kullanılmaya başlanmasıyla üretimde çok daha önemli rol oynamaya ve emek üretkenliğini artırmak için etkin olarak kullanılmaya başlandı. Bu da makineli büyük sanayiye geçişin koşullarını yarattı.

- Makineli büyük sanayiye ilk geçilen ülke de yine İngiltere oluyor değil mi?

- Evet. Çünkü o günün koşullarında İngiltere kapitalizmin geliştiği en ileri ülke durumundaydı. Özellikle burjuvazinin 17. yüzyılda egemen güç haline gelmesiyle köylülerin topraklarından kovulması, gelişmiş olan ticareti ve sömürgelerin yağmalanmasıyla önemli oranda sermaye birikimi sağlamıştı. 1650'lerde çok sayıda manifaktür işletmeleri vardı. En çok gelişen

ve önemli görülen sanayii dalı tekstildi. Bu nedenle 1670-1730 yılları arasında gerçekleşen sanayi devrimi de önce tekstilde başladı. Bir çok aşamadan sonra 1785’de mekanik dokuma tezgahı yapıldı. Bu makinelerin çalıştırılması için gerekli güç başlangıçta su çarkları vasıtasıyla nehirlerden sağlanıyordu. Bunun için ilk tekstil fabrikaları nehir boylarında kurulmak zorunda kaldı. Sonra 1784’de İngiltere’de kömürle çalışan **buhar makinesi** bulunup, buhar gücünün makinelerin çalıştırılmasında kullanılmasıyla bu sorun da çözüldü. Fabrikalar nehir kenarlarına kurulma zorunluluğundan kurtuldu. Buhar makinelerinin kullanımı İngiltere dışındaki ülkelerde de yaygınlaşmaya başladı. 1807’de ABD’de ilk buharlı gemi yapıldı. Bunu 1827’de İngiltere’de ilk **demiryolunun** inşa edilmesi, buhar gücüyle çalışan lokomotiflerin ulaşımda kullanılması izledi.

Başlangıçta ilk makineler manifaktürlerde elle imal ediliyordu ve bunlar ağaçtandı. Sonra bazı parçaları metalden, daha sonra ise tümüyle metalden yapılmaya başlandı. Ancak manifaktürlerde elle imal edilen makineler hızla gelişen sanayinin ihtiyacını karşılayabilmekten çok uzaktı. Bu ihtiyaç **makine üretimi** yapan yeni bir sanayi dalının ortaya çıkmasını sağladı. Yeni ortaya çıkan ve ağır sanayii olarak adlandırılan bu **“üretim araçlarının üretimini yapan”** sanayi dalı kapitalist sanayileşmenin temelini oluşturur. Buhar gücüyle çalışan makinelerin kullanımının yaygınlaşmasıyla sanayii dev adımlarla gelişmeye başladı. Metalin sanayide yaygın kullanımı yüksek fırınların mükemmelleşmesini sağladı. Çelik sanayii gelişti. Maden sanayinin gelişmesi ve buhar makinelerinin kullanımı taş kömürü sanayini büyütüp geliştirdi. Ancak bir süre sonra buhar makineleri de yetersiz gelmeye başladı. 1880’lerde **buhar türbini** yapılarak bunlar birçok alanda buhar makinelerinin yerini aldı. 1877’de havagazı ile, 1893’de ise akaryakıtla çalışan dizel motorlar yapıldı. Yine 1870’lerden sonra elektrik sanayide büyük ve yaygın oranda kullanıma sokuldu. Tabii tüm bu gelişmeler İngiltere ile sınırlı değildi. Gelişmiş kapitalist ülkenin birinde gerçekleşen yeni bir ileri adım, yeni bir buluş bir süre sonra diğer kapitalist ülkelere de yansıyor. Eşitsiz bir gelişimle de olsa 1900’lere gelindiğinde sanayi devrimini yapmış gelişmiş kapitalist devletler daha doğrusu ABD, Japonya ve Avrupa’nın emperyalist devletleri işte böyle gelişim sonucunda ortaya çıktı. Bu devletler yüzbinlerce yıldır halkların sömürsüyle elde edilmiş servetlerin, bir avuç sömürücülerin çıkarları için yüz milyonlarca insanı savaşlarda, kötü çalışma koşullarında, hatta keyfi olarak katlederek akıtılan kanlar üzerinde kurulmuştur. Tüm değerlerin ve zenginliklerin yaratıcısı emektir, emeğin sahibi ise halktır. Bugün verdiğimiz mücadele işte bu emeğimize, yarattığımız ve bizim olan değerlere sahip çıkma, bizden çalınanları geri alma, yüzyıllardır tarihin bu haksız akışına son vererek adaletin yerine gelmesini sağlama mücadelesidir.

- Evet arkadaşlar burada bitirelim. Haftaya, daha önce işlediğimizi artı değer ve emperyalizm gibi konulara kısaca bir değinir, sosyalist topluma geçeriz.

Toplumlar - 3 (Sosyalist toplum)

- Evet arkadaşlar iki hafta boyunca dört toplumsal dönemi kısaca da olsa işledik. Sıra geldi beşincisine, sosyalist topluma.

- Ona geçmeden ben bir soru sorabilir miyim?
- Sor Serpil.

- İlkel komünal toplumda sınıflar ve sömürü yok. Ondan sonra gelen köleci toplumda ise sınıflar ve sömürü ortaya çıkıyor. Kölelerin korkunç bir sömürüsü, işkence ve katliamlar var. Daha sonraki toplumlarda da böyle, halk hep eziliyor sömürülüyor. Öyleyse ilkel komünal toplumdan sonra gelen toplumlara neden daha ileri toplumlar diyoruz.

- Evet, olaya sadece sömürülenler açısından baktığımızda ilerleme de-yince sanki ortada bir çarpıklık varmış gibi gelebiliyor. Ama toplum ezile-ni ezeni, sömürüleni sömüreni ile birlikte bir bütündür. Toplumsal geliş-me söz konusu olan sadece ezilenlerin durumu ya da sadece belli bir bölgedeki, ülkedeki gelişme değildir, bilimde, teknolojiye, kültürde, mad-di, manevi üretimde tüm yanlarıyla bir bütün olarak dünya üzerindeki top-lumsal gelişmeden bahsediyoruz. Ama elbette bu gelişme de sömürülen-ler açısından hep bir adaletsizlik, haksızlık vardır. Tarih boyunca yaratılan zenginlikler, değerler emeğin ürünüdür. Dolayısıyla da bunlar en büyük emeği harcayan, sömürülen halkların yarattığı değerlerdir. Mesela köleci toplumu ele alalım. Köleci toplumda bir yanda ölünceye kadar çalıştırılan köleler vardır, öte yanda zevk ve sefa içinde yaşayan köle sahipleri, soylu-lar. Köleler en ilkel ve kötü şartlarda yaşarken öte yandan bilimde, felse-fede, sanat ve kültürde büyük gelişmeler olmaktadır. Bunları gerçekleştirenler elbette bir hayvan gibi ölesiye çalıştırılan köleler değildir. Bedenen çalışmadıkları için bu işlere zaman ayırabilen belli bir eğitim alabilmiş olan, bilim adamları, araştırmacılar, düşünürlerdir. Bunlar ya varlıklı sınıf-tandırılar ya da egemen sınıftan veya bir biçimiyle sömürü düzeninden be-denen çalışmadan yararlanabilen özgür vatandaşlardır. Onlara bu olana-ğı sağlayan, maddi, kültürel gelişmenin kaynağı yine köleler, onların sö-mürüsü üzerine kurulu olan düzendir. Ama düzenin yarattığı olanaklar-dan, nimetlerden en çok yararlanan egemen sınıflar, hiç yararlanamayan ya da en az yararlananlar ise yine kölelerdir. Feodal toplumda serflerin, kapitalist toplumda da işçi, yoksul köylü ve diğer emekçi kesimlerin duru-mu da böyledir. İşte tarih boyunca sömürülenlerin yaşadığı bu adaletsiz-likler sınıfların ve sömürünün ortadan kalkması ile son bulacaktır. Bunu sağlayacak olan ise bugüne kadar yaratılan ve yaratılacak olan tüm zen-ginlikleri, değerleri halkın hizmetine sunacak olan sosyalizmdir.

- Yani toplum tekrar bir yanıyla ilkel komünal döneme geri dönüş yap-a-cak diyebilir miyiz?

- Hayır böyle tanımlamak yanlış olur. İlkel komünal toplulukta sınıflar ve sömürü olmamasına rağmen adı üstünde ilkel bir yaşam sözkonusudur ve bu yaşamı topluluğu oluşturanlar bilinçli olarak seçmemişlerdi. Vahşi doğa koşulları karşısındaki güçsüzlükleri ilk insanları gruplar halinde birarada yaşamaya, kolektif üretim yapmaya zorluyordu. Oysa sosyalist toplumu kurmak insanın **bilinçli** bir eyleminin sonucudur.

Şimdi ben bir soru sorayım. Kapitalist toplumdan sonra sosyalist topluma geçilmesinin **kaçınılmaz** olduğunu söylüyoruz. Bunu neye dayanarak söylüyoruz.

- Aslında bunu bizden çok önce Marks ve Engels hem de dünya üzerinde daha hiç sosyalist devrimin yaşanmadığı bir zamanda söylüyorlar. Tarihi bilimsel olarak yani tarihsel materyalist yöntemle inceleyip ekonominin ve toplumların gelişme yasalarını bulup ortaya koyuyorlar. Anlattığımız toplumların tarihi de zaten onların ortaya koyduğu bu bilimsel araştırmaların sonuçlarıdır. Tarihin tekerleğini geriye çevirmek mümkün değildir. Çünkü ilk insanlardan bu yana bu teker hep ileri doğru dönmektedir. İlkel komünal topluluktan bu yana her yeni toplum bir öncekinden ileri aşamayı oluşturur. Kapitalist toplum da son ve en ileri toplum aşaması değildir. Ondan sonra sınıfların ve sömürünün sona ereceği sosyalist toplum aşaması vardır. Bir toplumdan daha ileri bir topluma nasıl geçildiğini ve sosyalist topluma geçişin neden kaçınılmaz olduğunu ortaya koydukları en önemli toplumsal gelişme yasası, **üretici güçlerin gelişimi ile üretim ilişkilerinin zorunlu uygunluk yasasıdır.**

- Burada ufak bir yoklama yapalım. Üretici güçlerin ve üretim ilişkilerinin ne olduğunu unutmadık değil mi? Üretici güçler neydi Fatma Abla?

- Üretimin yapılmasını sağlayan her şey. İş aletleri, toprak, bina, ulaşım araçları, hammadde, teknoloji ve tabii bunları kullanan insan, teknik bilgi, yetenek, deney, tecrübe vs. Bunların hepsi üretici güçleri oluşturuyor.

- Peki üretim ilişkileri? Onu da sen cevapla Ayşe.

- Üretim sürecinde insanların birbiriyle girdiği her türlü ilişkidir. Mesela, insanların üretim araçları karşısındaki konumu; üretim araçlarına kim sahip? Kendisine, topluma ya da başka birine mi ait? Üretimin yapılış biçimi. Üretim bireysel mi, toplumsal olarak mı gerçekleştiriliyor, elde edilen ürünün paylaşılma biçimi vs.

- Tamam. Ömer sen devam et.

- Biliyorsunuz üretim ilişkileri üretici güçlerin gelişiminin önünde engel olmaya başladı mı birbirleriyle çatışmaya başlar. Eski ile gelişmekte olan yeni arasındaki çelişki keskinleşir. Sonuçta gelişmekte olan yeni egemen hale gelirken, eski yok olur.

Mesela ilkel komünal toplumda, topluluktaki her bireyin yaşamak için ihtiyacı olan üründen fazlasını kendi başına üretebilecek duruma gelip, üretimin tüm topluluk üyeleriyle kolektif olarak yapılmasının zorunluluğu ortadan kalkınca toplumsal mülkiyetin yerini **bireysel emek** üretkenliğine denk düşen **özel mülkiyet** almaya başladı. Kabileler önce özel mülkiyete

sahip büyük ataerkil ailelere daha sonra ise daha küçük ailelere bölündü. **Artı-ürün** elde edilebilmenin mümkün hale gelmesi **köleci üretim** ilişkilerinin ortaya çıkmasının da nedeni oldu. Önce, savaşta esir düşenleri öldürmek yerine köle olarak çalıştırılmasının yararlı olduğu keşfedildi. Ama bu birden bire köleci toplumun kurulmasını sağlamadı. Başlangıçta köle kullanımı çok azdı. Tarım ve hayvancılığın gelişmesi, üretimin giderek çeşitlenmesi, zanaatçılığın tarımdan ayrılarak bağımsız kârlı bir iş haline gelmesi, zenginlerin işgücüne olan talebini büyüttü ve bu işgücünü daha fazla köle kullanarak karşılamaya başladılar. Köle kullanımı yaygınlaşmaya başladı. Ancak savaşta esir alınanlar talebi karşılamaya yetmeyince zenginleşen ve toplumda egemen güç haline gelen köle sahipleri servetlerini daha da büyütme için savaş esirleri dışında kendilerine ekonomik olarak bağımlı hale gelmiş olan kendi kabilelerinden insanları da köleleştirmeye başlayarak ilkel komünal topluluk düzenini tümüyle tasfiye ettiler. Böylece köleci topluma geçiş tamamlandı.

- Feodal ve kapitalist topluma geçişler de benzer özellikler gösterir. Feodal üretim ilişkileri de köleci toplum içinde doğdu. Köleci toplumda zorla çalıştırılan öfkeli kölelerin iş aletlerini kırarak üretimde gelişmiş iş aletlerinin ve daha ileri tekniklerin kullanılmasını imkânsızlaştırması, köle isyanları nedeniyle köleciliğin giderek pahalı hale gelmeye başlaması üzerine bazı köle sahipleri kölelerini azat ettiler. Topraklarını küçük parçalara bölerek bunları kendi belirledikleri koşullarda eski kölelere veya topraksız ve işsiz olan "özgür" vatandaşlara işletmeleri için verdiler. **Kolon** denilen ve feodal düzendeki **serflerin** öncülleri olan yarı köle durumundaki bir köylü tabakası ortaya çıktı. Feodal üretim ilişkileri bu şekilde yaygınlaşmaya başlarken, yıkıma uğrayarak köleci düzenle ilişkileri derinleşen yoksullaşan özgür köylüler ve zanaatkarların başkaldırısının kölelerin isyanlarıyla birleşmesi üretici güçlerin gelişimin önünde engel durumunda olan köleci devletlerin sonunu getirdi. Köleci düzenin yıkılmasının ardından paylaşılan toprakların zengin ailelerin ve büyük toprak sahiplerinin elinde toplanmaya başlamasıyla eski köle sahiplerinin yerini bu kez feodal beyler aldı. Topraksız kalan veya yoksullaşan köylüler toprak sahiplerine çalışan serflere dönüştü. Devlet bu kez feodal beylerin, kralların elinde sömürülenlerin üzerinde baskı ve zor aracı haline geldi.

Kapitalist üretim ilişkileri de feodalizm içinde doğdu. Basit küçük meta üretimin gelişmesiyle birlikte doğal olarak zanaatçıların ve ticaretin yoğunlaştığı şehirlerde ortaya çıktı. Zenginleşen zanaatçıların ve tüccarların bir bölümü kapitalist patronlara dönüşerek burjuvaziyi oluşturdular. Zanaatçılık geliştikçe önce basit iş aletleri ve ilkel teknikle aynı işi yapan çok sayıda ücretli işçinin atölyelerde yan yana gelerek çalıştırılmasıyla gerçekleşen basit kapitalist işbirliği aşaması yaşandı, sonra bu işbirliğinin gelişmesi 1300-1400 yıllarında manifaktürleri ortaya çıkardı. Manifaktürlerin ortaya çıkması üretici güçlerin gelişimini daha da hızlandırırken kırlarda da feodal ilişkiler çözülmeye, pazar için üretim yaygınlaşmaya başladı.

Kırda da tarım burjuvazisi ve kır proletaryası ortaya çıktı. Tabii ortaya çıkan burjuva sınıfı ideolojisini de oluşturdu ve geliştirdi. Kendi sömürü düzenini kurmak için iktidara yöneldi. 1650'lerden sonra kapitalizmin geliştiği ülkelerde gelişmenin önündeki son engelleri, feodal krallıkları yıkarak feodal üst yapıya da son verdi.

- Görüldüğü gibi üretici güçlerin gelişmesi yeni üretim ilişkileri ortaya çıkarıyor. Bu yeni üretim ilişkisi giderek gelişirken eski üretim ilişkileri çözülmeye başlıyor. Alt yapıda eski üretim ilişkileri büyük ölçüde tasfiye olduktan sonra da üst yapıda yeni toplumsal düzene uygun değişiklikler gerçekleşiyor.

Burada bir noktaya dikkat çekmek istiyorum. Toplumsal gelişmede alt yapı yani ekonomi belirleyicidir. Ancak bundan da insan iradesinin, bilincinin toplumların gelişmesinde, daha ileri bir toplumsal düzene geçişte bir rolü yoktur gibi sonuç çıkarmamak gerekir. Ortaya çıkan her yeni üretim ilişkisi geliştikçe buna uygun düşünce sistemini, bakış açısını kısacası ideolojisini de oluşturur. Yeni üretim ilişkisiyle ortaya çıkan yeni sınıfın ideolojisi toplumsallaştığı ölçüde bunun etkisi sınıf mücadelesine de yansır. Sınıf savaşları ve bunların yarattığı sonuçlar toplumsal gelişmenin hızlanmasında veya yavaşlamasında rol oynar. Gelişmekte olan yeni düşünce, ideoloji iktidar olup egemen duruma geldiğinde ise toplumsal gelişme çok daha büyük hız kazanır. Bu nedenle Marks **sınıf savaşlarını toplumsal ilerlemenin motoru** olarak tanımlar.

- Şimdi şöyle bir şey var: Dedik ki, her yeni üretim ilişkisi eski üretim ilişkilerinin içinde doğuyor, gelişiyor ve egemen hale geliyor. Böylece yeni bir toplum ortaya çıkıyor. Peki ama kapitalizmden sosyalist topluma geçişte böyle olmuyor. Kapitalist düzen içinde önce sosyalist üretim ilişkisi ortaya çıkmıyor.

- Doğru. Zaten bu mümkün de değildir. Kapitalizm üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerine kuruludur. Burjuvazi egemenlik gücünü buradan alır. Sömürü bu yolla gerçekleştirilir. Sınıfsal çıkarları gereği toplumsal mülkiyetin düşmanıdır. Dolayısıyla üretim araçlarının toplumsallaşması gibi bir şeyin gerçekleşmesine de hem de kendi iktidarında, düzeninde asla izin vermez. Aksine özel mülkiyet ilişkisini, bireyciliği elinden geldiği kadar yaygınlaştırır. Ama bu durum kapitalizmin yıkılmayacağı ve daha ileri bir toplumsal düzen olan sosyalizme geçilemeyeceği anlamına gelmez. Elbette burada alt yapıda kapitalizmi tasfiye edecek yeni bir üretim ilişkisi gelişmediği için kapitalist üretim ilişkisine son vermek ve yerine sosyalist üretim ilişkisini geliştirmek tümüyle sınıf bilincinin, iradesinin bir sonucu olarak ortaya çıkacaktır. Ama bunu gerçekleştirebilmek için bu bilince vakıf olmak gerekir. Kapitalizmi nasıl yıkıp yerine daha ileri sömürsüz bir toplumsal düzeni nasıl kuracağını bilmek gerekir. İşte bunlar Marks ve Engels'e kadar bilinmiyordu. Yoksa onlardan önce de kapitalizmin yerine sömürsüz bir düzen kurma düşüncesi, işçi sınıfı ve ezilen halkların burjuvaziye karşı mücadeleleri, isyanları vardı. Ütopik sosyalistler sömürsüz

bir düzen için çeşitli düşünceler, toplumsal projeler geliştirmişlerdi. Ama ekonominin ve toplumun gelişme yasalarını bilmedikleri, çoğunun düşünceleri idealistçe olduğu için başarı şansları olmadı.

Marks ve Engels, kapitalizmde alabildiğince gelişen işbölümü ve üretimin toplumsallaşmasıyla üretim araçlarının giderek küçük bir azınlığın mülkiyetinde toplanmasının sonucu olarak üretici güçlerin gelişimi ile üretim ilişkileri arasındaki zorunlu uygunluk yasasının bozulacağını ortaya koyarlar. Bu uygunluğun bozulması kapitalizmin bunalımın derinleşmesi, sınıf mücadelelerinin keskinleşmesi ve devrimlerin önünün açılması demektir. Egemen sınıflar mülkiyetlerindeki üretim araçlarını ve iktidarı kendiliğinden sömürdüğü sınıflara vermeyeceğine göre sömürülenlerin üretim araçlarına sahip olabilmesinin ve sömürüyü ortadan kaldırabilmesinin tek yolu iktidarı zorla ele geçirmesidir. Marks **“zor yeni toplumun ebesidir”** der. Bunu gerçekleştirebilecek olan tek güç ise ilerici misyonunu burjuvaziden devralan işçi sınıfı ve ittifaklarıdır. Marks ve Engels’in ortaya koydukları teorileri doğrudur ancak yaşadıkları dönemde kapitalizmin çöküş sürecine girdiğini sanarak bir yanılgıya düşerler. Oysa serbest rekabetçi kapitalizm dönemi henüz sona ermemiştir. Devrevi bunalımlarını atlatabiliyordu. Dolayısıyla Marks ve Engels’in Avrupa’nın en gelişmiş kapitalist ülkelerinde başlayarak diğerlerine yayılacağını bekledikleri devrimler gerçekleşmedi.

- Ama bildiğim kadarıyla ölmeden önce bu yanılgılarının farkına da varıyorlar ve devrimlerin doğruya, sömürgelere doğru kaydığı gibi bir tespitle bulunuyorlar.

- Evet. Onların yanılgısını ise Lenin düzeltiyor. 1850’lerden sonra başlayan tekelleşmenin 1890’ların sonlarında kapitalizmin en yüksek aşaması olan emperyalist aşamaya ulaşmasıyla proleter devrimler çağının başladığını, tek tek ülkelerin ekonomisinin emperyalizme bağımlı hale geldiğini, emperyalizmin genel bunalımının bu ülkelere de yansıdığını, tek tek ülkelerde devrimin gerçekleşmesinin mümkün olduğunu söylüyordu. 1917 Ekim’inde gerçekleşen Sovyet devrimine de önderlik ederek, hem Marks ve Engels’in teorilerini, hem de kendisinin buna yaptığı katkıların doğruluğunu kanıtladı. Ekim devriminden sonra dünyanın birçok bölgesinde gerçekleşen devrimler de sosyalizmin eninde sonunda dünya üzerinde egemen olacağını yeni kanıtları oldular.

- Bir de şu Sovyetler Birliğinde, Doğu Avrupa’daki sosyalist ülkelerde geriye dönüşler yaşanmasaydı...

- Elbette böyle olmasaydı iyi olurdu. Emperyalizm büyükçe bir soluk aldı ama bundan daha önemlisi solda ve genel olarak ezilen halkların moral değerlerinde yarattığı olumsuz etki oldu. Dünyanın hemen her yerinde reformist, oportünist solda büyük sarsıntılara yol açtı. Büyük ölçüde sağcılaşma, inkarcılık, düzenle uzlaşmalara tanık olduk. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin propagandalarının, ideolojik sağlamlıktan yoksun soldaki yalpalamaların kitleler üzerinde epeyce olumsuz etkileri oldu.

- Burjuvazi, düzen partileri, burjuva medya **“komünizm çöktü”, “dikta-törlükler yıkıldı”** diye nasıl da durmadan saldırıyorlardı?

- Doğru. Ama artık bugün bu karşı-devrimci propagandalar eskisi kadar etkili olamıyor. Çünkü sosyalizmden geriye dönüşlerin yaşandığı hiçbir ül-kede durumun eskisinden iyi olduğunu kimse iddia edemiyor. Hatta bazı burjuva yazarlar **“durum eskisinden çok daha kötü”** gibi şeyler söylüyor-lar. Kapitalizm bu ülkelerde gerçekten büyük yıkımlara yol açıyor. İşsizliği, açlığı, evsiz yurtsuz kalmayı bilmeyen insanlar bunlarla tanışıyor. Ekono-mik sıkıntıların yanında emperyalist kültürün yarattığı dejenerasyonun or-taya çıkardığı sonuçlar çok daha yıkıcı. Fuhuş, kumar, uyuşturucu kullanı-mı salgın hastalık gibi hızla yayılıyor. Sokak çocukları ortaya çıkıyor. Ço-ğunda mafya ekonomiyi denetimine geçirmiş durumda. Bugün belki yeni bir devrimi gerçekleştirebilecek güçte değil ama bu bazılarında en çok da Rusya’da Lenin’in, Stalin’in posterlerinin taşındığı büyük kitle gösterileri artık sık görülen görüntüler haline geldi.

- Devrimlerden, olumlu gelişmelerden çıkardığımız kadar yaşanan tüm bu olumsuzluklardan da ders çıkarmalıyız bence.

- Elbette. Gerçi yaşanan bu geriye dönüşler bizim için çok şaşırtıcı ol-madı. Çünkü başta SSCB olmak üzere geriye dönüşlerin yaşandığı bu ül-kelerdeki yönetimlerin hemen hepsinin Marksist-Leninist çizgiden uzak ol-duklarını çok daha öncesinden tespit etmişiz. Ama tabii bu dersler çıkar-mamızın önünde engel değil. Nasıl bir devrim istiyoruz, nasıl bir sosya-lizm kuracağız sorularının cevabını verirken bu gelişmelerin nedenlerini bilmek ve gözönünde bulundurmak gerekir. Peki, birisi diyelim şöyle sor-du: Daha önce SSCB ve Doğu Avrupa’daki sosyalist devletler vardı. Bu-gün bir Çin, Vietnam, Kuzey Kore, Küba gibi ülkeler var, bunların hepsinin birbirinden farklılıkları var, hangisi gerçekten sosyalist toplumu temsil ediyor, hangisini örnek almak gerekir? Veya sizin kuracağınız sosyalizm nasıl olacak? Bunlara ne cevap vereceğiz?

- Nasıl ki her ülkenin devrimi kendine özgü koşullara göre biçimlenecek-tir, başka ülkelerde gerçekleşen devrimler kopya edilerek devrim yapıla-maz diyorsak, devrimini gerçekleştiren her ülkede sosyalizme nasıl geçi-leceği de yine o ülkenin kendi koşullarına yani devrimin gerçekleştiriliş bi-çimine, devrimde rol alan sınıf ve tabakaların gücüne, sosyo-ekonomik yapıya, halkın geleneklerine, taleplerine, tarafsız kesimlerin ve karşı dev-rimcilerin durumuna vb. bir sürü etkene bağlıdır. Devrimi ileriye götüre-cek, sosyalist toplumu kuracak olan **proletarya diktatörlüğüdür**. Proletar-ya diktatörlüğü yıkılan eski egemen sınıflarının devletinin yerine kurulan yeni bir devlet tipidir. Ancak bu kendisinden önceki tüm devletlerden fark-lı bir niteliğe sahiptir. Daha önceki bütün devletler yani köleci, feodal ve kapitalist toplumlardaki devletler azınlıktaki egemen sınıfların sömürdük-leri büyük çoğunluk üzerindeki baskı ve zor aracıydı. Devlet egemen sınıf-ların iktidarını ve çıkarlarını korumak, sömürücü rejimi sağlamlaştırmak, toplumun ezen ve ezilenler olarak bölünmesini sürdürmek için vardı. Pro-

letarya diktatörlüğü ise başta işçi sınıfı olmak üzere, yoksul köylülerin ve tüm emekçi kesimlerin devletidir. Sınıfları ortadan kaldırarak toplumu ezen ezilenler olarak bölünmüş olmaktan çıkarmak, sömürsüz yeni bir toplum yaratmak için vardır. Bunun için proletarya diktatörlüğü toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan işçiler, yoksul köylüler ve diğer emekçi kesimlerin demokratik iktidarı olurken, sömürücü sınıflar yani burjuvazi ve ittifakları için diktatörlüktür. Çünkü onların eskisi gibi halkı sömürmesine izin vermeyecek, halkın çıkarlarına ters düşen faaliyetlerde bulunmalarına göz yummayacaktır. Bunun için gerektiğinde onların üzerinde baskı ve zor kullanacaktır. Bu nedenle onlar üzerinde diktatörlük olmasına rağmen **büyük çoğunluğun demokratik iktidarı** olduğu için gelmiş geçmiş **en demokratik devlet** biçimidir.

Demokrasi kapitalizmde olduğu gibi biçimsel, göstermelik değildir. Emekçi halk kendi örgütlülükleriyle doğrudan yönetimde yer alır. Politikaların belirlenmesinde ve pratiğe geçirilmesinde doğrudan söz sahibidir. Hiçbir sınıfın, kesimin, ya da kişinin ayrıcalığı yoktur. Buna yönetici durumunda olanlar da dahildir. Yöneticilerin ayrıcalıklara sahip olduğu yerde zaten yozlaşma, halktan uzaklaşma kaçınılmaz olur. SSCB’de komünist partinin ve bürokrasideki yozlaşmanın, halka yabancılaşmanın temelindeki en önemli faktörlerden biri de budur.

- Ben bir şey soracağım. Hem işçi sınıfı, yoksul köylülüğün ve diğer emekçi kesimlerin, daha genel ifade edersek halkın iktidarından söz ediyoruz ki bunun içinde küçük burjuva kesimler de vardır, hem de buna proletarya diktatörlüğü diyoruz bu çelişik gibi görünmüyor mu?

- Kurulan halk iktidarı sosyalizmi kurmayı hedeflediği ve bunun öncülüğünü de işçi sınıfı ve onun devrimci partisi yaptığı için özünde bir çelişik yoktur. Ancak iktidarın biçimlenişi ve sosyalizme geçiş her ülkenin kendi somut koşullarına göre farklılıklar gösterdiği için böyle bir çelişik durum varmış gibi görünür. Örneğin, bugüne kadar devrimlerin gerçekleşmiş olduğu ülkelerde proletarya diktatörlüğünün iki temel biçimi olmuştur. Birincisi, Sovyet tipi proletarya diktatörlüğü; ikincisi, halk demokrasileridir. SSCB’de Sovyetler iktidarı altında tek partili sistem oluşmuştur. Halk demokrasilerinde ise devrimci partinin dışında devrime ve sosyalist kuruluşa katılan halkın çeşitli kesimlerini temsil eden başka partiler de vardır. Mesela, Çin Halk Cumhuriyeti’nde Komünist Partisi’nin dışında, şehir küçük burjuvazisi ve ulusal burjuvazinin bir fraksiyonunun Kuomintang Devrimci Komitesi, küçük burjuva aydın tabakanın partisi Demokratik Liga, Demokratik İşçi Köylü Partisi ve daha başka partiler vardır. Bulgaristan, Demokratik Almanya Cumhuriyeti, Polonya, Çekoslovakya’da da komünist partilerin dışında başka partiler vardı.

Bizim devrimimizle gerçekleşecek ilk iktidar Devrimci Halk İktidarı olacaktır. Bu da proletarya diktatörlüğünden önceki iktidar biçimidir.

Halk iktidarlari da sosyalizmin kuruluşunu hedeflediği için sonuçta proletarya diktatörlüğünün bir biçimidir ve devrimin amacından sapmaması

için halk iktidarlarında işçi sınıfı ve devrimci partinin öncülüğü esastır.

- Sosyalizm sömürüyü ortadan kaldıracak diyoruz. Sömürünün ve sınıfların ortadan kalkması için yani Şeyh Bedrettin'in dediği gibi *"yarın yanağından gayri her şeyde her yerde beraber"* olabilmek için özel mülkiyete son vermek gerekir. Bu konu karşı-devrimcilerin üzerinde en çok demagoji yaptıkları şeylerden biridir. Mesela, *"komünistler iktidara gelirse evinizi, arabanızı, dükkanınızı, tarlanızı elinizde ne varsa alacaklar"* diyorlar. Böylece bunlara sahip olan halkın çeşitli kesimlerinin devrimcilerin karşısında yer almasına çalışıyorlar. Bunun ne kadar doğru olup olmadığını halka iyi kavratmamız gerekiyor sanıyorum.

- Doğru söylüyorsun Selma. Sosyalizmin nihai hedefi elbette tüm özel mülkiyet ilişkisine son vermektir. Ama bu hemen birdenbire gerçekleştirilemez. Esas olan sömürünün kaynağını oluşturan üretim araçlarının özel mülkiyetidir ki bunda da hangi ülkede olursa olsun öncelikli olan tekelci burjuvazi ve toprak ağalarını mülksüzleştirmek ve bunların sahip oldukları fabrika ve topraklara el koyarak toplumsallaştırmaktır. Çünkü bunu yapmadan zaten halkın iktidarını güvenceye almak imkansızlaşır. Bunun yanında en asalak kesimleri oluşturan tefeci, tüccar gibi kesimlerin, her türlü mafyacılık işlerine son vermek gerekir. Bundan sonrasının nasıl biçimleneceği ise yine her ülkenin kendi özgün durumuna göre biçimlenir. Ama halkın evine, arabasına, geçimini zor sağladığı bir dükkanı ya da tarlasına el koymak gibi bir şey başlangıçta söz konusu olmaz. Aksine örneğin topraksız köylüye toprak verilecektir. Evsiz barksız olana başını sokacağı bir ev sahibi olması ya da sağlıksız yerlerde oturanların daha iyi şartlarda eve sahip olması sağlanacaktır. Ha burada köylünün işlettiği tarla, halkın oturduğu konut devletin mülkiyetinde mi olacak, kullananların özel mülkiyetinde mi? Elbette doğrusu bunların da toplumsal mülkiyette olmasıdır ama bunlar süreç içinde halkın gönüllü katılımı ve ikna ile çözülebilecek sorunlardır. Sosyalizmde amaç halkın yaratılan tüm zenginliklerden eşit olarak yararlanmasını, mutluluğunu ve refahını sağlamaktır. Halkın iktidarı diyoruz. Halkın iktidarı halkın çıkarlarını korur. Elbette özel mülkiyet tutkusunu yok etmek, bireyciliğin gelişmesini engellemek, kolektif yaşamı, kolektif düşünceyi geliştirmek için küçük üretimin, küçük burjuvazinin varlığına da son vermek gerekecektir ama bu toplumsal ilerlemeyle gerçekleşecek şeylerdir. Sosyalizm bu yanııyla adım adım gerçekleşecek bir toplum biçimidir.

Halk Sınıfını Bitirirken...

Bu hafta halk sınıfı olarak son kez toplanıyoruz. Bizim bu şekilde eğitim grubu olarak biraraya gelmemiz belki son olacak ama halk sınıfı mahallede oluşturduğumuz yeni ilişkilerimizin yer aldığı eğitim gruplarıyla sürecek. Son birkaç haftadır bunun hazırlığını yapıyorduk. Selim Abi'nin daha önce dernek bünyesinde oluşturduğu bir çalışma grubu zaten vardı. Ayşe ve Fatma abla, kadınlarla yaptıkları toplantıları daha düzenli hale getirerek bunu ayrı bir eğitim grubuna dönüştürdüler. Mahalledeki esnaf ve değişik mesleklerden taraftarlarımızdan ayrıca henüz lise çağına gelmemiş gençler ve çocuklar için de Halk Meclisi'nin faaliyetinin bir parçası olarak bir eğitim çalışması projemiz var. Tabii daha ileri ilişkilerimizle, ekiplerimizle sürdürdüğümüz dar eğitim gruplarının çalışmaları tüm bunların dışında.

Bu eğitim toplantımız son olsa da, elbette görev ve sorumluluklarımızın gerektirdiği ölçüde yine biraraya geleceğiz, birbirimizi göreceğiz, birlikte çalışacağız, ancak yine de bu toplantının bizim için ayrı bir önemi daha var. Gruptaki arkadaşlarımızın bir kısmı henüz bilmiyor ama başka görev ve sorumluklar üslenen olan içimizden bir kaç buradan ayrılacak. Bundan sonra hep birlikte biraraya gelebilmemiz hatta büyük ihtimalle belki birbirimizi bir daha görmemiz hiç mümkün olmayabilecek. Birlikte son toplantımız olması nedeniyle olsa gerek bugün hemen herkes oldukça erken geldi.

...

- Evet arkadaşlar, halk sınıfı olarak bugün son kez toplandık. Bugün ders işleyecek değiliz, ancak sohbete ve arkadaşlarımızın hazırladığı bitiş programımıza geçmeden önce yine de bir kaç nokta üzerinde duralım. Geçen ay piknikte yaptığımız çalışmada bir değerlendirme yapmıştık zaten onun için öyle geniş bir değerlendirme yapmayalım. Ama yine de bu çalışmadan ne sonuçlar çıkardık kısaca önemli bir kaç nokta üzerinde duralım.

- Ben birinden başlayayım o zaman.

- Başla Selma dinliyoruz.

- Dün Serpil'le bugün neler yapabileceğimizi konuşurken aklıma geldi. Oturup hesaplamaya çalıştık. Aşağı yukarı yüz çalışma yapmışız, bu da yüz hafta, yani yaklaşık 25 ay demektir. Oldukça uzun bir süre. Üstelik çalışmalarımızın en çok yoğunlaştığı, en sıkışık olduğumuz zamanlarda da hi saatini, gününü zaman zaman değiştiresek bile eğitim çalışmamızı aksatmamaya çalıştık. Tabii bunda en büyük pay Selim abiye ait, onu da belirtmekte yarar var. Onun inatçılığı, uyarıları, eleştirileri olmasaydı, biz pekâla ipin ucunu gevşetebilirdik. Bundan şuna geliyorum: Demek ki ısrarlı olursak, işe ciddi sarılırsak, en çok şikayet edilen eğitim çalışmalarının aksaması, sürekliliğinin sağlanamaması gibi sorunları aşmak da o kadar zor olmuyor. Ayrıca kendi yaşadığımız böyle pratik bir deneyim varken, hala

diğer eğitim gruplarımızdaki çalışmaların zaman zaman aksamasından şikayet edebiliyoruz.

- Evet, Selma iyi bir noktaya değindi. Bundan sonra da eğitim çalışmalarımız sürecek. Bugün burada olur, yarın başka bir yerde, başka bir birimde. Nerede ve hangi biçimlerde sürdürüldüğü önemli değil. Asla unutmamız gereken çalışmada **istikrar ve sürekliliğin** önemidir. Eğitim grubumuz kalabalık ya da sadece bir kaç kişiden oluşabilir, çalışma başlangıçta istenilen verimi de sağlamayabilir ama ne olursa olsun biz ısrarlı olmalıyız. Diyelim bir eğitim grubu oluşturduk, her seferinde gruptan bazıları şu ve ya bu nedenle gelmeyerek veya geç gelerek çalışmayı aksatıyor.

- Okulda böyle bir sorunla karşılaşmıştık. Erdal abiyle birlikte yeni kurduğumuz ilişkilerden 5-6'sıyla bir grup oluşturulalım dedik ama başlangıçta bazen iki bazen üç kişi her toplantıyı aksatıyordu.

- İşte böyle durumlarda ne olursa olsun iki kişi hatta tek kişi bile kalınsa çalışmayı ertelemekten ve saatinde başlatıp sürdürmek gerekir. Herkes ya da çoğunluk gelsin öyle başlayalım ya da şimdi çok eksikiz sonra yapalım gibi ertelemecilik yaparsak o çalışmayı rayına oturtmak belki hiçbir zaman mümkün olmaz. Eğitimin önemini, gerekliliğini anlatırız, kavratmaya çalışırız ama ciddiyetinin kavranması esas olarak pratikte gösterdiğimiz çabaya, ısrara ve tutarlılığa bağlıdır. Yani sorun öncelikle yine bizde düğümleniyor. Bizim göstereceğimiz çaba, ısrar, sabır, alınacak sonucu belirleyecektir.

Bazen operasyonlar, güvenlik gibi irademizin dışındaki nedenlerle grubun biraraya toplanması mümkün olamayabilir. Bu koşullarda ve her şart altında gerekirse grubu daha küçük gruplara bölerek, o da olmazsa biraraya gelmeden eğitim çalışması sürdürülmelidir.

- Bu nasıl olacak peki?

- O kadar zor değil Fatma abla. Duruma uygun olarak bir program çıkarılır veya zaten daha önce çıkarılmış bir program vardır. Herkes bu program çerçevesinde eğitim toplantısına katılacakmış gibi çalışmasını zamanında aksatmadan yapar. Okur, araştırır, notlarını, sorularını çıkarır. Elbette bunun denetimini de sağlamak gerekir. Mümkün olursa çıkarılan sorular dolaştırılarak konuya ilişkin tartışmanın sürdürülmesi sağlanabilir. Veya daha farklı yöntemler bulunabilir; sorun bir biçimiyle çalışmanın sürekliliğini sağlayabilmektir.

- Buna bir de eğitim çalışması için illa da bir eğitim grubunun olması gerekmediğini eklememiz gerekiyor sanıyorum.

- Evet. Elbette grup çalışmasının, kolektif sürdürülen bir eğitimin büyük yararı var. Ancak tek başına bununla sınırlı olması da hem hızlı bir gelişim sağlamak için yetersiz kalır, hem de her zaman bunun koşulları olmayabilir. Bizim toplu çalışmamız pek aksamadı ama biliyorsunuz yine de üzerinde en çok durduğumuz konulardan biri de bireysel eğitimimizi artırmaya çalışmaktı. Kendimizi ya da yoldaşlarımızı bu konuda zorlamazsak, okuma, araştırma alışkanlığını, öğrenme isteğini, merakımızı geliştiremezsek

zaten bir süre sonra birlikte yapılan eğitim çalışmaları da verimsizleşir, sonuçta da sürecin ihtiyacına cevap verecek gelişmeyi sağlayamamış oluruz. Oysa biz devrimi istiyoruz, kendi iktidarımızı kurmak istiyoruz. Bunun için sadece eylemlere katılmak, şu ya da bu işte bir sorumluluk almak yetmez. İktidara ulaşabilmek için örgütlenmek, çok daha büyük kitleleri saflarımıza ve savaşa katmak zorundayız. Bunun için de öğrenmek ve öğretmek, kendi bilincimizi geliştirip güçlendirirken kitleleri de bilinçlendirmek durumundayız. Halkın içine, kitle ilişkilerine girdiğimizde karanlığa düşen ışık topu gibi etrafımızı bilinçlendirerek aydınlatmalıyız. Geniş kitleleri örgütlü güce dönüştürmek, kalıcı kitle ilişkileri yaratmak, kadrolaşmak başka türlü mümkün olmaz. Bunu bildiğimiz halde, hala hem kendi eğitimimize hem başkalarını eğitmeye gereken önemi vermiyorsak o zaman biz gerçekten devrimi istemiyoruz demektir.

Yok eğer istiyoruz diyorsak, o zaman tek başımıza da olsak eğitime gereken önemi vermek zorundayız. Olur ya, diyelim başka bir alana, birime gittik. Gittiğimiz yerde grup çalışması yürütebileceğimiz insanlar yoksa ya da yaptığımız işin gereği böyle bir çalışma yapamıyorsak ne olacak?

- Elbette tek başımıza da olsak kendimizi eğitmeye, öğrenmeye devam edeceğiz. Hareketin varsa bulunduğu birime ilişkin bir eğitim programı ona uygun olarak, belirlenmiş bir program yoksa en çok eksikliğini ve ihtiyacını duyduğumuz konuları tespit edip üstlerimizle paylaşarak çıkaracağımız bir program çerçevesinde eğitimimizi sürdürürüz. Keza bu çalışmada edindiğimiz not alma, tartışma, konuşma tarzımız gibi şeyleri de unutmayalım.

- Aslında biz oldukça şanslıyız. Bir araya gelip çalışma yapmamızın, istediğimiz kitap, dergi ya da gazeteleri elde edebilmemizin, araştırma yapabilmemizin, okumamızın önünde ciddi hemen hiçbir engel yok. Engel olabilecek tek şey varsa bu genellikle yine kendimizdir. Halbuki illegalde ya da dağdaki yoldaşlarımızı düşünün, onlar bizim olanaklarımızın büyük çoğunluğundan mahrumlar. Yani kısacası sahip olduğumuz olanakların kıymetini bilip onlardan sonuna kadar yararlanmasını bilmeliyiz.

- Ben eğitim gruplarını çoğaltmak için yaptığımız son çalışmayla ilgili bir noktaya vurgu yapmak istiyorum.

- Evet Uğur, nedir?

- Özellikle halk sınıfı gibi kitleye yönelik eğitim çalışmalarında öyle çok fazla ince eleyip sık dokumanın bir yararı yok aslında. Yani oturup düşünmeye başlıyoruz. Şu katılır mı, bu ne der, şu düzenli gelmez gibi hesaplar yapıyoruz. Yani aslında, ne kadar doğru olduğunu kendimizin de tam hesaplayamayacağı birtakım gözlemlerimize dayanarak başkaları adına önce biz karar veriyoruz. Biz de Ömer'le başlangıçta böyle yaptık ama sonra bundan vazgeçtik. Sürekli dergi okurlarımızdan en yeni ilişkilerimize kadar, böyle bir çalışma düşünüyoruz sizin de katılmanızı bekliyoruz diyerek biz teklifimizi yapıp ikna etmeye çalışalım, katılmak istemeyen kendisi karar versin, onlarla ayrıca ilgileniriz dedik. Nitekim böyle hem işimizi ça-

buklaştırmış olduk, hem de baştan katılmaz diye düşündüğümüz bazı ilişkilerimizden de olur cevabı aldık. Ha şimdi olur diyenlerin içinden de belki toplantıları aksatacak ya da daha sonra katılmaktan vazgeçecekler çıkabilir ama önemli olan ilk adımı atıp başlangıç yapabilmekte bence. Ondan sonrasını getirmek çok daha kolaylaşacaktır. On kişiye, yirmi kişiye söyleriz de belki yarısıyla başlarız. Ama başladıktan sonra onu genişletmek çok daha kolay olur.

- Evet, Uğur'un üzerinde durduğu konu da önemli. Bu tür çekinceler sadece eğitim konusunda değil, herhangi bir konuyla ilgili toplantı yapma ya da çok meşru, yasal bir takım gösterilere insanları çağırma gibi konularda dahi çıkabiliyor. Bunun altında da aslında **halka ve kendimize güvensizlik** vardır. Bunları aşmalıyız. Öyle özellikle fazla bir gizlilik gerektirmeyen açık, meşru çalışmalarda sadece sempatizan ve taraftarlarımıza değil, duyarlılığını, samimiyetini bildiğimiz, dürüstlüğüne güvendiğimiz herkese rahatlıkla gidebilmeliyiz. Yalnız birilerine eğitim ya da başka bir konuda bir teklif götürüp reddedildiğinde ya da kabul edilip de yapılmadığında insanlara küsmek yerine bunun nedenlerini niçinlerini düşünmeliyiz. O insanlarla tartışarak, konuşarak cevaplarını bulmaya çalışmalı ve onlarla daha yakından ilgilenmeliyiz. Çünkü kitle bu, iyi kötü, ileri geri yanlarıyla halkımız bu. Kafamızdakine göre örgütleyecek kitle bulamayız. Bulduğumuz, içinde yer aldığımız kitleyi, ilişkilerimizi eğitip dönüştürecek ve saflarımıza katacağız. Yeni yeni savaşçılar, kitle önderleri, kadrolar böyle çıkacak. Devrimi, iktidarı istiyorsak bunun başka yolu yok.

...

Bu son toplantımızda güya eğitim çalışması yapmayacaktık ama eğitim üzerine konuşmamız böyle bir müddet daha sürdü. Artık öyle bir alışkanlık oluşmuş ki bu son toplantımızda bile kimse bundan şikayetçi görünmüyor. İki arkadaşımız dışında diğerleriyle yine birlikte çalışacağız ama yine de bu toplantılarımızın son bulması sanki tümünden ayrılıyormuşuz gibi bir his yaratıp az hüzünlendiriyor bizi. Ömer'le Selma'ya bakıyorum arada bir. Acaba onlar ne düşünüyorlar? Bizden ayrılacakları için üzülüyor, ama talepleri kabul edildiği için de seviniyor olmalılar. Savaşçı olma talebim kabul edilmiş olsaydı ben de aynı duyguları hissederdim çünkü. Gerçekten de ne kadar bağlanmıştık birbirimize. Eğer gidecek olsaydım herhalde ailemden çok yoldaşlarımdan ayrılmak üzerdi beni de. Büyük ailemizin gücü bu olmalı. Ama sadece burada mı, her yerde, gideceğimiz her birimde böyle değil mi? O halde ayrılıklara üzülmek kadar ailemizin başka üyeleriyle, yeni yoldaşlarımızla tanışacağımız için de sevinçli olmamız gerekir.

Niçin Halk Sınıfı?

Çünkü gelenekselleşmiş soyut-teorik eğitim anlayışının; elit, aydın bir kesime hitap eden eğitim programlarının değişmesi gerekiyor. Biz halkı eğitmek, kadrolaştırmak göreviyle karşı karşıyayız.

Eğitim, dünle ve gelecekle birlikte yaşanan süreci kavratmalı.

Eğitim, o çalışmaya katılan herkese neyi, nasıl yapacağını öğretmeli.

Yüzeysel olmayan ama basit; kaba olmayan ama yalın olmalı eğitimin muhtevası.

İşte bütün bunlar için bu eğitim dizisini Halk Sınıfı olarak adlandırdık.

Tartışmadan, sormadan, sorgulamadan okunan hiçbir metin, hiç kimseyi eğitmez.

Tartışmadan, sormadan, sorgulamadan yapılan hiçbir eğitim çalışması da kimseyi eğitmez.

Merak, araştırma, sorma, eleştiri, kavramaya, kapmaya çalışan bir öğrenme isteği olmadan elbette eğitim olmaz.

Herkes öğrenebilir. Herkes eğitilebilir ve herkes kadro olabilir. Halk okulları, halk sınıfları bunların gerçekleşeceği yerlerdir işte. Bunu somut olarak göreceğimiz, göstereceğimiz yerlerdir.